Het Nederlandsch Kluchtspel

IN DE 17de EEUW,

DOOR

P. H. VAN MOERKERKEN,

Leeraar aan de Rijks Hoogere Burgerschool te Utrecht.

HET NEDERLANDSCH KLUCHTSPEL

IN DE 17DE EEUW.

I.

Het Nederlandsch Kluchtspel

IN DE 17de EEUW,

DOOR

P. H. VAN MOERKERKEN,

Leeraar aan de Rijks Hoogere Burgerschool te Utrecht.

I.

SNEEK.

J. F. VAN DRUTEN.

VOORBERICHT.

Niemant en cant voughen,
Na elcx ghenoughen.

Een enkel woord tot inlichting aangaande tekst, woordenlijst, enz. is hier zeker niet misplaatst.

Voor den tekst heb ik bij voorkeur steeds den oudsten druk gebruikt dien ik kon opsporen. Was er eene vertrouwbare uitgave van nieuweren tijd, dan meende ik die te mogen volgen. Zoo legde ik voor „Boerenslimheid" uit COSTER's *Teeuwis* de door Dr. R. A. Kollewijn bezorgde uitgave van diens Werken tot grondslag, met inachtneming evenwel van de varianten: ik koos daaruit die lezingen welke mij de beste toeschenen. Een ziertje spijt gevoel ik dat ik ook voor de drie stukken uit BREDERO's kluchten mij van eene nieuwere uitgave bediend heb; had ik toch den tekst ontleend aan den oudsten druk, dan zou ik den lezer nu niet behoeven te verzoeken op bl. 53, vs. 98, redelijck te verbeteren met rendelijck. Voor de *Klucht van Oene* nam ik niet de oudste uitgave; ik koos eene latere, omdat het stuk door

den Schrijver later aanmerkelijk is veranderd en uitgebreid.

De tekst is letterlijk afgedrukt. Slechts eenmaal, waar blijkbaar aan eene drukfout moest gedacht worden, veroorloofde ik mij stilzwijgend eene verandering; namelijk bl. 210, vs. 3, „En sie 'er" in „En sie j'er" en vs. 4, „En naulijcks is mee" in „En naulijcks is me". Soms duidde ik eene m. i. gewenschte lezing aan met „Lees" enz. of zette ze tusschen [ ]. Ik bleef steeds huiverig den tekst zonder zeer dringende reden te wijzigen; zoo liet ik bijv. bl. 223, vs. 37 „toe jouwent" staan, hoewel een paar regels verder vs. 43 „tot jouwent" gelezen wordt. Voorts heb ik, zooveel doenlijk, bij twijfelachtige lezingen andere drukken geraadpleegd.

De Aanteekeningen zijn meerendeels van letterkundigen aard; in Nr. 1 heb ik een fragment opgenomen van de in proza geschreven *„Klucht van de Koeck-vreyer."*

In de Woordenlijst zijn verouderde woorden en uitdrukkingen, spreekwoorden en spreekwoordelijke zegswijzen verklaard voor hen die niet vertrouwd zijn met de taal van de 17e eeuw. Niet de „interpretatie" der kluchten is het hoofddoel dezer uitgave — de wijze van uitgave had dan immers ook anders moeten wezen — doch de kluchten zelve, zooals trouwens duidelijk uit de Inleiding blijkt. Ik wilde ze gaarne meer algemeen bekend hebben. Meer lezers wensch ik er voor dan het beperkte getalletje van hen die de Nederlandsche letteren als vakstudie beoefenen.

Ter besparing van ruimte heb ik woorden, die wel wat ongewoon en verouderd, doch te vinden zijn in VAN DALE's *Woordenboek* niet opgenomen. Vergeefs zal men derhalve in de Woordenlijst zoeken bijv. naar bouwen, **7,** 66; dreutelen, **14,** 242; hangkamer, **64,** 41; kamelot, **16,** 65; kuf, **7,** 7; labaar, **62,** 135; labbekaeck (labbekak), **15,** 250; lavas, **67,** 186; lebbig, **15,** 228; maalslot, **47,** 77; moesjanken, **56,** 30; mutsje, **54,** 99; nieuwers, **54,** 117; noppen, **42,** 30; opsnapper, **6,** 68; peuren, **37,** 19; plug, **72,** 42; pullen, **31,** 70; ribsacken, **7,** 97; **73,** 161; scharbier, **6,** 248; schrepel, **43,** 116; snees, **15,** 255; taen, **64,** 29; zwilk, **35,** 46, enz. Ook zijn natuurlijk niet verklaard die woorden welker beteekenis, al zijn ze wat verhaspeld of zonderling gebruikt, ieder ontwikkelde uit het verband kan opmaken, als: per fors, **6,** 68; avontasie, **10,** 89; olie (geld), **72,** 94; moris (mores), **72,** 162, enz.; enkel als ze in het een of ander opzicht iets eigenaardigs aanbieden, heb ik dergelijke wel eens vermeld, als hem maken voor „zich begeven"; trappen voor „gaan"; van kant sturen voor „wegsturen", enz. Met woordafleidingen of verklaringen van zegswijzen (als deus aes, enz.), met het aanvoeren van allerlei bewijsplaatsen heb ik mij alleen dan ingelaten, als zulks gewenscht scheen; het zou heel makkelijk geweest zijn de Woordenlijst uit te dijen met uittreksels uit het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* (door mij aangehaald met *Het Wdb.*), uit KILIAEN, VERDAM,

VERCOULLIE, FRANCK, enz.; doch dat alles lag buiten hetgeen ik beoogde. Zoo ik menigmaal TUINMANS *Nederduitsche Spreekwoorden* noem, geschiedt dit natuurlijk niet om zijne vaak zonderlinge woordafleidingen of verklaringen, maar om de in zijn tijd geldende beteekenis van een woord of uitdrukking. De door mij gebruikte uitgave van *Ioannis Sartori Adagiorum Chiliades Tres* is die van 1656.

Mijnen welgemeenden dank betuig ik aan de Heeren Bestuurders en Bewaarders van de Bibliotheken te Utrecht, Leiden, Amsterdam, Haarlem en 's-Gravenhage voor de bereidvaardigheid waarmede zij de aan hun beheer en zorg toevertrouwde boeken te mijner beschikking hebben gesteld.

P. H. v. M.

INHOUD.

I.

Voorbericht . . . . . I.

Inleiding . . . . . 1.

1. Hoe Geyltgen en Gobbert elkaar trouwbelofte gaven en hoe G. voor de bruiloft zal zorgen. (BREUGHELS Boertighe Cluchten, 2e dr., 1613.) . . . . . 11.
2. Dierenplagerij en Dierenbescherming. (Het tweede deel van BREUGHELS Boertighe Cluchten, 1612.) . . . . 14.
3. Soldatengeweld. (BREUGHELS Boertighe Cluchten, 1612.) 17.
4. De Gauwdief en de Boer. (BREDERO's Klucht van de Koe, 1612.) . . . . . 21.
5. Hoe Symen en Teuntje een paar werden. (BREDERO's Symen sonder Soeticheyt, 1612.) . . . . . 28.
6. Boerenslimheid. (COSTERS Boere-klucht van Teeuwis enz., 1612.) . . . . . 37.
7. Dat ghy niet wilt, enz. (BREDERO's Klucht van den Molenaar, 1613.) . . . . . 50.
8. Het kwade Wijf (Lacchelicke Cluchte enz. z.j. 1606?) . 59.
9. De Klaploopers. (VAN SANTENS Lichte Wigger, 1617.) 64.
10. De Oplichtster. (Tryn van Hamborg, 1617.) . . . . 73.
11. Jan Soetekau gaat uitzien naar een vrouw. (STARTERS Daraïde, 1618.) . . . . . 78.
12. De snoevende Ouwe-vrijer. . . . . BIESTKENS Claes Kloet, 1619. 88.
13. De wraak van een Bestje. . . . . 90.
14. Eene M. E. boerde naar Amsterdam verplaatst . . . . . 95.
15. De Kwaadspreekster. (VAN SANTENS Snappende Siitgen, 1620.) . . . . . 101.
16. Melis Tyssen aan het woord. (STARTER, Kluchtigh Tafelspel van Melis Tyssen, 1621.) . . . . . 111.
17. Jan Saly. (W. D. HOOFTS Jan Saly, 1622.) . . . . 115.

18. Een Buurpraatje (W. D. Hoofts Jan Saly, 1622.) . . 123.
19. Huwelijkspleidooi pro et contra. (Franssoons Giertje Wouters, 1623.) . . . . . 125.
20. De Vredestichtster. (W. D. Hoofts Styve Piet, 1628.) 129.
21. Drie vrouwtjes voor en na eene begrafenis. (W. D. Hoofts Andrea de Piere, 1628.) . . . . . 135.
22. Het weeligh Rijck-mans Seuntje. (W. D. Hoofts Hedendaagsche Verlooren Soon, 1630.) . . . . . 137.
23. De eigenzinnige Zoon. (J. H. Kruls, Drooghe Goosen, 1632.) . . . . . 143.
24. Hoe Pieter Soet-vleys op moeders raad vrijt. (G. Severins van Cuilla, Klucht van Pieter Soet-vleys, 1632.) . . . 150.
25. Het Verneemkleedje. (I. S. Colm, Malle Jan Tots Boerdige Vryeri, 1633.) . . . . . 154.
26. Een tweede Jan Saly. (I. Soets Tweede deel van Drooge Goosen, 1636.) . . . . . 157.
27. Hoe de onnoozele Iochem, enz. (I. Soets Jochem-Iool, 1637.) . . . . . 167.
28. Frik de Lichtmis. (Tengnagels Frick in 't Veur-huys, 1642.) 172.
29. Hoe Oene, enz. (Ian Vos, Klucht van Oene, 1642.) . . 180.
30. Een Burgermeisje uit het midden der 17e eeuw. (A. Bormeesters Sijtje Fobers, 1643.) . . . . . 189.
31. De Ketelboeter toovenaar. (H. v. Muyrs Klucht van Frans Ioppen en Gerritje de Licht, 1643.) . . . . . 198.
32. Een quaet Wijf getemd. (Klucht van de Qua Grieten, 1644). 210.
33. Die andere jaeght, enz. (Vijghs Klucht van Iaep Rontvoet, 1645.) . . . . . 222.
34. Leer om Leer. (Willem van Bruyningens Vlaemsche klucht, 1645.) . . . . . 230.
35. De Student toovenaar (I. Noozemans Beroyde Student, 1646.) . . . . . 240.
36. De Feeks (A. Boelens, De klucht van de Oneenige-trouw, 1648.) . . . . . 248.
37. De doodzieke door suggestie. (I. Noozemans Bedrooge Dronkkaart, 1649.) . . . . . 258.
38. De Wijve-smijter bekeerd. (I. Noozemans Bedrooge Dronkkaart, 1649.) . . . . . 261.
39. De Hertog van een avond. (M. Gramsbergens Kluchtige Tragoedie, 1650.) . . . . . 264.
40. Vrouwenlist. (Isaak Vos, Klucht van Robbert Leverworst, 1650.) . . . . . 276.

41. Het vaderlijk gezag. (VERBIEST, Klucht van 't Wijnvaatje, 1651.) . . . . . 286.
42. Twee die aan elkaar gewaagd zijn. (BARONS Klucht van Lichthart enz. 1653.) . . . . . 295.
43. De Schippersvrouw en haar trouwe Knecht. (HUYGENS, Trijntje Cornelis, 1653.) . . . . . 304.
44. Hoe gierige Gijs zijn' schat kwijt raakt. (WALTES, De Bedrooge Gierigaart, 1653.) . . . . . 312.
45. Meester en Knecht. (JAN BARENTSZ, Klucht van Buchelioen, 1655.) . . . . . 322.
46. De Dronkaard bekeerd. (J. v. BREEN, De klucht van 't kalf, 1656.) . . . . . 326.

II.

47. Hoe de verloving, enz. (J. VAN DALEN, Klucht van de kale Edelman, 1657.) . . . . . 337.
48. De Graaf van één dag. (FOCKENS, Klucht van Dronkken Hansje, 1657.) . . . . . 347.
49. Geen mal boven oud mal. (VAN PAFFENRODE, De klucht van Filibert, 1657.) . . . . . 355.
50. Een ouwe Snoeper verstrikt. (FOCKENS, Klucht van de verliefde Grysert, 1659.) . . . . . 365.
51. Boevenstreken. (E. LUYDENS, Klucht van de List sonder Voordeel, z.j. 1660?) . . . . . 372.
52. Leverdicht en Raadsels op een slemppartij. (D. S., Het tweede deel van den half-backen Fop, 1660.) . . . . 385.
53. De Bedrieger bedrogen. (WALTES, Klucht van Bol-Backers-Ian, 1660.) . . . . . 388.
54. De welgelukte List. (List tot Welstandt, 1660.) . . . 396.
55. Lichtmisserij en loosheid van een student. (KEMP, Klucht van de Bedrogen Smith, 1661.) . . . . . 404.
56. Twee dames uit den ouden tijd. (VAN PAFFENRODE, De bedroge Girigheyd, 1661.) . . . . . 412.
57. Lammert Meese onder barbiers handen. (A. V. STEYNS, Lammert Meese, 1661.) . . . . . 423.
58. Een Zeeuwsche Agnelet. (Joos KLAERBOUT, De Klucht van 't Kalf, 1662.) . . . . . 432.
59. Schijn bedriegt. (FOKKENS, De Italiaansche Schoorsteenveger, 1662.) . . . . . 446.
60. Het nieuwsgierige Aegje. (A. BORMEESTER, 't Nieuwsgierig Aegje, 1664.) . . . . . 453.

61. Boerenbedrog. (VAN FOCKENBROCH, Klucht van Hans Keyenvresser, 1665.) . . . . . 458.
62. Mr. Tiribus en zijn gezin. (JOAN BOLTINGH, Klucht van Mr. Tiribus, 1665.) . . . . . 465.
63. De dubbelgeschoren Boer. (BARONS klucht van Kees Louwen, 1667.) . . . . . 473.
64. Het moederlijk gezag. (DE MOL, Bedrogen Lichtmis, 1671.) 481.
65. Lasterzucht uit Hebzucht. (De Vrijer in de Kist, 1678.) . 487.
66. De nieuwsgierige Vrouw en de echtbreukige Man. (A. v. BOGAERT, 't Nieuwsgierige Aegje, 1679.) . . . . . 497.
67. De jammerlijk bedrogen Ouders. (ASSELIJN, Jan Klaaz of Gewaande Dienstmaagd, 1682.) . . . . . 505.
68. Een Amsterdamsche Tartuffe. (ASSELIJN, Kraambedt of Kandeelmaal, 1684.) . . . . . 520.
69. Taal- en Zedenverbastering. (BERNAGIE, De Belacchelijke Jonker, 1684.) . . . . . 532.
70. Een Student uit het laatst der 17e eeuw. (BERNAGIE, Het Studente-leven, 1684.) . . . . . 545.
71. De kwa vrouw en de goe vrouw. (BERNAGIE, De Goevrouw, 1686.) . . . . . 555.
72. Mal Moertje, mal Kindje. (DU MOULIN, De Lichtmis, 1687.) 563.
73. Dienstmeiden op het laatst van de 17e eeuw. (J. DE RIJK, De Besteedster, 1692.) . . . . . 572.
74. De Snuif-monomaan. (ENOCH KROOK, De Buitenspoorige Toebaksnuiver, 1697.) . . . . . 582.

Aanteekeningen . . . . . 595.

Woordenlijst . . . . . 621.

ERRATA.

Bl. 31, vs. 73: aardich, lees hoe aardich. — Bl. 53, vs. 98: redelijck, lees rendelijck. Bl. 83, reg. 19: 185, lees *195*. — Bl. 168, vs. 34: PEKELH. Soo enz., lees HANS. Soo enz. — Bl. 307, vs. 84: ich, lees ick. — Bl. 333, vs. 193: Uul, lees Uyl. — Bl. 382. vs. 186: We kom, lees Wel kom. — Bl. 417, vs. 119: kan, lees kam. — Blz. 625: bij het woord **Bommel** is uitgevallen en dus toe te voegen: „Vg. HALMA en *Het Wdb.*"

Wanneer ik de stukken van Hooft, van Vondel, van Breêro, lees, — ja, van Breêro, al durfde hij bij den naam noemen, wat bij ons met de daad gepleegd wordt, — dan rijst er een geheel voor mij op, een volk waardig, dat tot een nieuw, een verstandig, een zedelijk leven ontwaakte. Uit de kluchten van Hooft, van Breêro, van Huyghens treedt het te gemoet ruw en ruig, zoo ge wilt, maar vol van kracht, vol van lust, vol van moed; een volk, dat zich vrij kon vechten, dat werelden kon veroveren! POTGIETER.

Het is nu al een veertig jaren geleden sedert ik voor het eerst met onze kluchten bekend raakte. Wijlen Prof. Van Vloten gaf ons, jeugdigen kweekelingen van het Athenaeum Daventriense, de eerste aflevering van zijn „Nederlandsch Kluchtspel" in handen. Wij hadden recht pret in de ongekunstelde taal, waarin het volksleven van vijf eeuwen her tot ons sprak. Wij lazen de Inleiding en niet tevreden met de enkele door Van Vloten overgenomen plaatsen, sloegen wij den Gids van 1843 op. Wij schaarden met onzen leidsman ons aan de zijde van Bakhuizen van den Brink, als hij opkomt voor de letterkundige waarde van onze oude blijspelen en kluchten en ze niet enkel wil gelezen hebben „om er oude woorden uit op te visschen en oudheidkundige bijzonderheden na te jagen."

Toen ik na verloop van onderscheiden jaren het voltooide werk „Het Nederlandsche Kluchtspel van de 14e tot de 18e eeuw" doorlas, betreurde ik het vooral dat de tijdsorde niet in acht genomen en het geheel zoo fragmentarisch was. Dientengevolge gaat de lezer maar zelden belang stellen in het een of ander karakter, in het een of ander voorval en, gebeurt het al een enkelen keer

dat zijne belangstelling is gaande gemaakt, dan is het fragment uit. Wil men dat dit gedeelte onzer letterkunde — zoo rijk, zoo echt nationaal — weer erkend zal worden in zijne volle waarde, dan moet men anders te werk gaan. De kluchten in haar geheel te herdrukken gaat van alle niet, doch wel, vele er van zoo te herdrukken dat de lezer — zelfs bij weglating van enkele gedeelten — eene voorstelling krijgt van de klucht in haar geheel. Dit is in dit werk geschied.

Van de vele kluchten die in de 17e eeuw geschreven werden [1]) zijn er ± 150 over. Er moeten er veel meer geweest zijn. Wybrands geeft op bl. 256 van „Het Amsterdamsch Tooneel van 1617—1772" eene lijst van de stukken die van 1638—1665 voor het eerst gespeeld werden. Van de 69 daar vermelde kluchten heb ik er 16 (13) niet kunnen opsporen; [2]) dus van de kluchten die in een tijdvak van 27 jaren voor het eerst te Amsterdam vertoond werden zijn er 23% (19%) waarschijnlijk verloren. Hoe licht raakte zoo'n dun, ingenaaid boekje van slechts eenige bladzijden weg! Meer dan twee eeuwen gingen sedert het eerste verschijnen voorbij. Wellicht mag men ook de vraag doen of ze wel altijd gedrukt werden. En zelfs als ze veilig in eene groote boekerij beland en gecatalogiseerd waren, zijn ze nog wel zoek geraakt. Laten we dus dankbaar zijn voor hetgeen we nog bezitten!

---

1) De vertaalde laat ik buiten rekening en beschouwing.

2) Zie hier de titels: misschien is een ander gelukkiger. Murrune (murrewe?) Lammart (Lammert?), 1642; Joost Krimp, 1643; Jan Olfersz, 1643 (De smid in De bedrogen Smith (1661) heet Jan Olfersz.); Klucht van de Ton, 1644; De Kraamvrouw, 1645; De Haeghse Molenaers, 1646; Klucht van Frits, 1649; Hans Leverworst, 1650 (niet onwaarschijnlijk is deze klucht dezelfde als Robert Leverworst van Isaac Vos; zoo kan ook Murrune Lammert de klucht van Loome Lammert zijn); De bedroge Boer, 1651 (dit kan wezen Grambergens Kluchtige Tragoedie enz. 1650); De belachelijke Droomer, 1652; Pieter Claas Japen, 1654; 't Zoet Rottekruyt, 1655; Genavent Ariaentje 1655; De Wildeman, 1655; Schele Griet, 1662; D'Irse Haij, 1663.

Niet alle kluchten — slechts 74 — heb ik voor mijn doel kunnen gebruiken. Vele zijn walglijk vies, vuil en obsceen. Ik noem slechts *De Boertighe Klucht van de Feyl* (1628) — welke in afwijking van den regel dat de door-en-door smerige stukken niet voor het voetlicht kwamen ook gespeeld is —; *Het Voorburghs Snoepreysje of Klught vant Gestoorde Paertje* (z. j.); *De Klucht van de Bedroge Dromer* (1656); *Klucht van de Gestoorde Vreught* (1664) door P. Elsevier [1]), *De Krollende Ritzaart* (1658), waarvan de schrijver alle viezigheden en hoogst onkiesche omschrijvingen van vuiligheden aan het slot waant goed te maken met

Is 'er iet gezeit dat wat te grof is,
So denck: de woorden zijn altijd na dat de stof is.

Enz. enz. J'en passe et des *pires*.

Andere zijn zeer onbeduidend, bijv. *Een Klucht van de Vyaensche Reys* (1649); *Klucht van Hontghe bijt my niet* (1649); *Coli Compas* (1665, 2e dr.) enz. enz.

Sommigen meenden dat een klucht vuil moest wezen. In de opdracht „Aen Ian Alleman" van de „Klucht van de Uytersse Juffers" (zonder jaartal, doch na 1672) leest men o.a. de volgende regels:

Kluchten willen met het swijn
In den dreck gewentelt zijn;
't Kan haest niet te slordig wesen,
Als de regels maer in 't lesen
Niet en stuyten, schoon ze vry
Sijn gemengt met bastaardy
Van uytheemse sprockel-woorden,
En doorknoopt met minne-koorden,
Waer aen Venus dart'le kint
d'Aldergijlste harten bint.

1) Geen lid van de beroemde boekdrukkers-familie, zie Alphonse Willems, Les Elzevier, p. CCLVII.

En reeds veel vroeger zeide Tengnagel in zijn „Amsterdamsche Maneschijn (1639):

'k Hoorde lest een klucht vertellen;
(Wisten s'het, 't quam op 't Tooneel,
Want de net-ghevylde spellen
Hebben doch geen gunst of deel.)

Zegt Tengnagel hier de waarheid, dan zijn het niet in de eerste plaats de schrijvers, doch is 't het publiek dat de schuld draagt van al die vuile grollen. En inderdaad: les livres suivent les moeurs et les moeurs ne suivent pas les livres. Niet de literatuur en de kunsten oefenen invloed op de zeden; het is juist omgekeerd. La Régence, gaat Théophile Gautier voort, a fait Crébillon, ce n'est pas Crébillon qui a fait la Régence. Les petites bergères de Boucher étaient fardées et débraillées parce que les petites marquises étaient fardées et débraillées. Gelijk een boom z'n vruchten voortbrengt, zoo brengen de zeden de boeken voort; men zorge slechts den boom te veredelen.

Het zeventiend'-eeuwsche geslacht was even ruw van hand als los in den mond, precies als de lagere klasse nu nog. Ga en luister op de markten en in de achterbuurten en, als ge het treft een opstootje bij te wonen, waarbij de hartstochten los raken, dan zult ge weer juist de taal van de 17e eeuw hooren in ruwheid van uitdrukking, in kracht van beeldspraak. De taal, de spreektaal van het eigenlijke volk is minder veranderd dan de schrijftaal van den zoogenaamd ontwikkelden stand; de hedendaagsche taal van het alledaagsche leven lijkt meer op de taal der kluchten dan de tegenwoordige schrijftaal lijkt op die van de 17e eeuw. Men legge eens het proza van Vondel en Brandt — opzettelijk noem ik de Nederl. Historiën en de Batavische Arcadia niet — naast het proza van Beets, Potgieter, Douwes Dekker of Kloos, en het groote onderscheid zal in het oog springen. Men leze hardop eenige bladzijden uit eene klucht der 17e eeuw; eenige woorden mogen verouderd of in beteekenis gewij-

zigd zijn, overigens zal uw oor weinig verschil bespeuren. [1])

Niet altijd heb ik platte, vuile woorden en tooneelen kunnen vermijden. In de kluchten doen de schrijvers een greep „in het volle menschenleven" dat rondom hen, vooral te Amsterdam,

soms met te rijke,
te bruisende kracht
grenzen en breidels
te minachten placht.

Zij teekenen het, zooals zij zelve het zagen of ook meeleefden. Enkelen schrijven tot waarschuwing, anderen uit lust tot schrijven, niet zelden de besten. „Steeds was men geneigd het werkelijke, alledaagsche leven, van zijne kluchtige zijde opgevat, te vertoonen en dwaasheden daar in te bespotten." [2]) Wel is menige klucht niet anders dan eene gedramatiseerde boerde, fabliau, schwanke, novella [3]); te recht kan men ze cosmopolieten noemen. Doch ook vertoonen vele kluchten, volgens de schrijvers zelven, een werkelijke gebeurtenis, en hoe vaak spreken deze van een geschiedenis, die als ze aan de dichters bekend werd, op de planken zou komen! Van Santen zegt dat men gekomen is „om t' spel speelswijs te sien Van dingen die gebuert sijn, en noch mogen geschien." (Zie Aant. IX). Krul laat zijn Drooge Goozen in navolging van Bredero's optrecker (zie blz. 28, r. 226) zeggen dat, als zijne geschiedenis bekend raakt, de Rederijkers ze voor eene klucht zullen spelen, en „ummers is het waer, 't is t'Amsterdam

1) Vg. G. van Hasselt, Over de eerste vaderlandsche klugtspelen (Utrecht, 1780), bl. 30: »De klugten dan moeten wy aannemen als de beste bewyzen der taal van de vorige eeuw, en wy zullen haer in alle deelen egt bevinden, wanneer wy ze toetzen aen 't geen ons by het gemeen daer van, hoewel armer aan woorden dan toen, egter lang zo berooid niet als wy, nog overig is.»

2) Wybrands, t. a. p. bl. 30.

3) Zie Dr. J. ten Brink's Inl. op Bred's kluchten. Voorts Aant. XII, XIX, XXII, XLIX, LV, LVI.

eschiet." In de Klucht van de Feyl leest men aan het slot: „Deynckt dat sucke dinge hier in Stadt wel worde bedreve." Trijn van Hamburg, de heldin van de klucht van dien naam, heeft werkelijk geleefd. (Zie Aant. XIII). Seelitje, „de ontrouwe Dienstmaagt," zegt in Bormeester's Infidelitas (1644) „dat het is te beduchten, Raakt 'et inde pen van kluytmaakers en kluchten."

Opmerkelijk is het dat met al die ruwheid en onkieschheid de lust om tot een deugdzaam leven aan te sporen, zich telkens in de kluchten openbaart. Ook is het volstrekt geen uitzondering, dat de overtreder der zedenwet zijne straf ontvangt. De tijdgenooten zelven zagen wel in de kluchten eene moraliseerende bedoeling. E. Pels wijdt aan W. D. Hooft een sonnet, waarin hij diens kluchten prijst om de zedelijke strekking; „hij maakt syn Boertery tot leeringh; hy leert en sticht de menschen, zoodat zij zich kunnen wachten van 't bedroch der Hoeren en haer treken." Van Santen wijst uitdrukkelijk op de gevolgen van een losbandig leven. (Zie Aant. IX). Bredero laat des Molenaars oog vallen op het luifelopschrift

Dat ghy niet wilt dat u gheschiet,
En doet sulcks an een ander niet

en besluit zijn geestige, doch losse klucht met „Al sietmen de luy, men kentse niet." Evenzoo eindigt Van Paffenrode's platte klucht „De Bedroge Giricheyt" met een zedeles. In het laatste tooneel van „De Klucht vande Ketelboeter" komt de didactische strekking treffend uit. Jaep Rontvoet in de klucht van dien naam wordt krankzinnig. Hoevelen, die zich aan welk vergrijp dan ook hadden schuldig gemaakt, komen tot inkeer! Eigenaardig is het bij Biestkens dat in afwijking van de traditie de overspeelster niet de zege behaalt. Bernagie's kluchten, uit het laatst der 17e eeuw, bedoelen alle zonder onderscheid zedenverbetering. Trouwens, dat bij vele kluchtspelschrijvers leering en stichting in het oog gehouden werden,

ziet men o.a. ook hierin dat zij schreven op een „reghel" een didactisch voorschrift behelzende. [1])

Na 1660 gaat de platheid in de kluchten wat afnemen. Men begon vuile woorden langzamerhand te schuwen. Eigenaardig blijkt dat uit de klucht van J. van Breen, Jean de la Roy of D'ingebeelde Rijke (1665), waarin we op bl. 16 lezen:

Nou lustigh laet maer sacken.
Ja wel ik ben so bang, ick sou men schier behoesten.

Natuurlijk werd een bekende uitdrukking als rijmwoord bedoeld. Door-en-door smerige stukken kwamen reeds vroeger niet dan bij uitzondering op het tooneel. De uitgevers stelden er eene eer in op den titel te kunnen plaatsen „ghespeelt op de Amsterdamsche schouwburg" of iets dergelijks; deze woorden nu vindt men in den regel niet op het titelblad van invuile kluchten. Dat de Regenten van den Schouwburg aan het weren van deze meer en meer zorg besteedden, zien we uit de woorden van A. Leeuw. Van zijne hand bezitten we, behalve een paar treurspelen, eenige vertaalde kluchten als Het Huwelijk van Niet en Broershert uit het Fransch, de Klucht van Pyramus en Thisbe (naar eigen mededeeling) uit het Duitsch, en bovendien onder den naam van De Liefden docter eene vertaling van Molière's, L'Amour Médecin (1666). In de Opdracht aan Joan van Vlooswijk schrijft hij: „Ik beken wel dat 'er schooner lauwerkrans is te halen, indien men van zich zelven iet loffelijks voortbrengt, als dat men iets vertaalt; en dat UE. misschien in een boertiger stoffe, vol platte Hollandsche spreekwoorden, grooter vermaak zoude nemen: maar, mijn Heer, indien men eene klucht wilde maken die by onze E. Regenten gangbaar zoude zijn, moet men op eene andere wijze, als voor dezen, te werk gaan: nademaal veel oude kluchten vry ongezouten zijn, en daar door, voor tedere

1) Zie voorts Dr. G. Kalff, Literatuur en Tooneel in Amsterdam, bl. 267, »Men zou» enz.

ooren, niet weinig aanstootelijk, om d'ongerijmtheden, onnutte redenen, mismaakte bedrijven en lasterlike uitvallen. Derhalve, mijn Heer, offer ik UE. hier een kluchtspel dat (mijns bedunkens) my zelven en andere Rijmers een voorbeeld strekt, hoedanig men die voortaan behoorde toe te stellen." Niet vele jaren later, in 1672, werd de Schouwburg om den oorlog niet alleen, doch ook om het ten tooneele brengen van schimpstukken op Engeland en Frankrijk gesloten en toen Burgemeesteren in Dec. 1677 verlof gaven tot heropening, geschiedde dit o.a. op uitdrukkelijke voorwaarde dat onbetamelijke en oneerbare stukken niet zouden vertoond worden. „En wij wel genegen zijnde de voorsz. twee Godshuyzen (Wees- en Oude Mannenhuys) haere voorige profijten van de Schouwburg tot haere Sustentatie te doen erlangen, mits dat dezelve van alle aanstotelijkheid soo tegens de eerbaerheid en de betamelijkheid der zeeden, alsmede van Godsdienst, of 't geen van dezelve is dependerende soodanig werde gesuijvert dat sij soude sijn buijten alle opspraek, en sulx voortaen een nut ende leersaem tijdverdrijf, Soo hebben wij" enz. Nu behoefde er geen vrees meer te zijn dat een stuk als de Klucht van de Feyl zou vertoond worden en kon hetgeen in den laatsten regel van De Decker's Puntdicht (I, 95) wordt gezegd niet meer aan het tooneel worden geweten! [1])

De meeste kluchten zijn niet geschreven, om enkel gelezen, doch om vertoond te worden. Aanwijzingen voor de handeling, zooals men ze nu in den druk steeds geeft, vindt men slechts zelden. Zelfs het „ter zijde" ontbreekt; [2]) een enkele maal wordt het aangeduid door „ ". Voor het

---

1) *Op Iemand.*

Gy laet uw' Dochters gaen tot kamers en tooneelen,
Alwaer men niet en hoort als ongewassen kout,
Alwaer men niet en ziet als parten van bordeelen:
Is 't vreemd dan datmen teelt tot uwent eermen trout?

2) Zie bijv. reg. 131—135 van **4.** De Gauwdief en de Boer.

eerst trof ik „ter zijde" aan in de Klucht van de Koeckvryer. [1]) Kan de lezer zich de personen en de handeling op het tooneel goed voorstellen, dan zal voor hem de klucht veel in levendigheid winnen.

't Schijnt dat de tooneelspelers in de opvatting van hunne rol zeer gelukkig waren. Althans Van Effen zegt — en wat voor het begin van de achttiende eeuw gold zal ook wel waar zijn voor de vorige — „'t Eenigste, waar myns bedunkens onze Tooneelschryvers in geslaagt hebben, zyn Kluchten, in de welken de zeden en levenswyze van 't gemeene volk met de stipste nauwkeurigheid worden afgeschilderd, en nagebootst, en 't schynt dat onze Toneelspeelers, in dit geval, met nayver tegens de Dichters ontstoken, zich zelve overtreffen. 't Waren geen Toneelspeelers; 't waren boeren, matrozen, meiden, knechts, kyfachtige zinnelyke wyven, malle moeders, ongebondene zoonen, overheerde vaders enz." [2])

Er heerschte, evenals in de „Sotterniën" eene zekere vertrouwelijkheid tusschen speler en publiek; heel gemoedelijk richt hij van het tooneel van tijd tot tijd het woord tot de toeschouwers. Bijv. in de Klucht van de Gewillige Hoorndrager (1626) zijn door Notaris Likpen Harmen, de man van Aaltje, en Nicolaas, de vader van het kind, dat Aaltje vijf maanden na de voltrekking van haar huwelijk gebaard heeft, verzoend, evenwel niet voordat Nicolaas beloofd heeft eene ferme geldsom te betalen. Wat zegt deze nu?

Soo, dat selme wel heugen, 'k sal soo niet meer uyt hinckelen gaen:
Ick sie hier onder den hoop al me een deel scharminckelen staen,
Die wel me om een snoep-werckje loopen, daer 't haer niet soo veel
aen haer gelt eraeckt het,
Ick weet, hoe 't mijn inme Beurs smart, en sy weten hoe 't haer
aen haer vel esmaeckt het;
Ick mach me daer dan me vertroosten, al heb ick'er niet veel lofs van,
Soo ben ick noch blijd, dat ick 'er soo heel lijfs en met eeren of kan.

1) Zie Aant. I.
2) Hollandsche Spectator, I, 310.

Zie voorts Warenar (reg. 1055, trouwens Euclio bij Plautus ook), het slot van Trijn van Hamborg, Stijve Piet (**20,** De Vredestichtster) enz.

Is het woord van Potgieter waar: „de geschiedenis der letterkunde is de geschiedenis van de maatschappelijke, zedelijke en verstandelijke ontwikkeling des volks," dan moet in het Geschiedboek onzer Letterkunde het kluchtspel van de 17e eeuw een grootere ruimte innemen dan tot dusver. [1]) De kluchtspelen doen ons een blik slaan in het volksleven; willen wij dat in al zijne eigenaardigheden, goede zoowel als slechte, aantrekkelijke zoowel als afstootende leeren kennen, dan mogen wij ons niet laten afschrikken door de vrees van woorden te hooren of tooneelen te aanschouwen, die aandruischen tegen den verfijnden smaak onzer dagen. Zal de letterkunde van een volk ons onder meer ook bekend maken met de zeden van dat volk in de onderscheiden tijdperken zijner geschiedenis, dan mogen de kluchtspelen, die de volkszeden van de 17e eeuw ons zoo drastisch voor oogen stellen, niet worden verwaarloosd. Zij zijn het product van de zeden des volks, de spiegel van die zeden; zij zijn de openbaring van den geest der natie, zij vertegenwoordigen in zekeren zin hare individualiteit; zij zijn derhalve onmisbaar voor wie het volk meer dan oppervlakkig wil leeren kennen.

---

1) Ook in dit opzicht munt het boven op bl. 6 aangehaalde werk van Dr. G. Kalff boven andere van dien aard uit.

UTRECHT, Febr. 1898.

P. H. v. M.

1. HOE GEYLTGEN EN GOBBERT ELKAAR TROUWBELOFTE GAVEN EN HOE GEYLTGEN VOOR DE BRUILOFT ZAL ZORGEN. 1)

Bouwen wil zijne vrouw, Pleun, overhalen hun zoon, Gobbert, ten ambacht te besteden; hij somt haar tal van ambachten op, doch zij heeft allerlei bezwaren; als hij eindelijk het »tinnegieten« noemt, slaat zij hem:

Sal Gobbert leeren lepelen stelen,
Tis om te verveelen dat ghy my maect gram.

Weer stelt hij haar eenige ambachten voor, zij heeft tegen elk wat in te brengen, zoodat hij eindelijk, het gekijf moede, zegt:

Malle moer mal kint, seytmen vroech oft spae,
Ic wou wel weten dra, niet om verflouwen
5 Wat ghy in den sin hebt. PLEUN. Onsen soon te laten een meys-
Soo is hy behouwen, mach doen wat hy wilt. (gen trouwen,
BOUWEN. O Pleun int praten syt ghy wel soo milt,
Ick bid u doch stilt, van alsulcken callen,
Schaemt u dees woorden te laten ontvallen,
10 Slachtende den mallen, hoe blijfdy dus dom?
GOBBERT. Hey vaer wat gheeft ghyder doch om,
Ic sal zyn Bruydegom met een fraey dierken,
Ja nemen daerin mijns herten playsierken
Door Venus vierken, com ick aenden druyl.
15 BOUWEN. Dats waer, ghy oprechten Goossen botmuyl,
Ay plompen uyl, wie wil haer bedroeven
Een van deus aes, die niet en can toeven,
Nemende t'haerder behoeven sulc iongen vent.

1) Uit: *Breughels Boertighe Cluchten: Tafel-spel van vier Personagien, als Bouwen en Pleun, met Gobbert haren seun, die met Coten spelende een wijf crijght, trout met eenen Peperkoeck Geyltgen. Reden-rijckelijk ghecomponeert door G. H. van B. Ende nu ten tweedemael herdruckt. Tot Amsterdam. By my Gerrit Hendricx van Breughel, in Dirck van Assensteech, inde Werelt vol Drucks, 1613.*

Moeder en zoon behalen de overwinning; Bouwen, die blijkbaar bij vrouwlief thuis ligt, stemt er in toe het meisje eens te zien; weldra komt ze en Bouwen vraagt haar:

O buermeyt hoe ist, oft hoe salt noch wesen,
20 Hoe bent ghy aen desen onsen Sone gheraect?
GEYLTGEN. Maer in de kermis daer soeten coec best smaect,
Tsavons alst Ionc volc maect het meeste vryen.
BOUWEN. Wat doch, schelt malcander quyt, latet betyen,
Of condy u niet lyen, dats meer als ick weet.
25 PLEUN. Bouwen, Bouwen, de vuysten staen weer gereet,
Werct ghy altoos leet, dit wert God geclaecht.
GEYLTGEN. Het waer seker wat schoons voor een tere maeght,
Dat t'ghene haer behaecht, sy sou verlaten.
Wat mach den goelicken vaer doch praten?
30 Voor niets so en aten wy t'samen soeten koeck.
Niet waar Gobbert Bouwenssz. GOBBERT. Ia Liefste, achter de Cramen in eenen hoeck,
Daer was tversoec tot het sterven tsaem te leven.
Daer ick op trou u een peperkoeck ginc geven
En smulden die even, eer wy scheyden van een.
35 Zouden wy malcander quytschelden? Sekers neen,
Want wy int gemeen hebben opgeten ons trouwe.
GEYLTGEN. Dus coop is coop.

Bouwen, die in de zaak nog niet berusten kan, wordt het zwijgen opgelegd door Pleun met het dreigement dat hij »opten cop crijgen« zal, dat zij hem »vuysten vyghen« zal geven. Hij belooft te zullen zwijgen, maar heeft nog eene vraag te doen.

Wijff, wanneer salt Bruyloft zijn? PLEUN. Maer over dry weken,
Dan gaen sy te preken, op die tijdt ist gestelt.
40 BOUWEN. Waerme salme Bruyloften? Pleun, hebdy gelt?
Niet eene helt, heb ick inder tassen geladen.
PLEUN. Bouwen, hout rust, laet ons daerom raden,
Ofter ongenaden gheraect ghy heel en al.
GOBBERT. Vaer by den naesten raet men u niet roepen sal,
45 Maer by gheval suldy wel wat weten,
Hoe wyt beschicken. PLEUN. Hout ghy maer rust, stopt den mont met eten,
Wanneer ghy zijt geseten aent eynt van de banc.
Geyltgen seyt sy weet raet voor spijs en dranc,
Want metter ganck de speelnoots dat bestellen.
50 BOUWEN. Geyltgen, comt doch hier wilt ons vertellen,

Redens byder ellen, hoe ghy dit eerlick besluyt.
GEYLTGEN. Maer lest was een van mijn speelmeyts de bruyt,
Elck was een karnuyt om wat aan te bringen.
Daer ontbrack niet van alle lieffelicke dinghen,
55 Soo ick onderlingen u sal verhalen bloot.
Die tot een Backer diende bracht allerley broot,
Bloem, gans sackerloot, om pankoeken te backen.
Den Cruyniers meyd hadde beyde haer sacken
Heel vol gaen packen met alderley specery.
60 BOUWEN. Ick meene voorwaer, dat lijckt divery, fy.
PLEUN. Wel wat raest ghy, het zyn behendicheden.
GEYLTGEN. Een Coopmans meyt ginck met hasten treden
Inden kelder beneden, maer, hoort doch dat,
Vullend eenen pot wt t'Hollantse botervat,
65 Twelcke zy rat inde Bruyloft ginc senden:
Noch een ander van onse groote bekenden
Speelde den behenden int slachters huys,
Die bracht vele Lamsvlees, die hiet quansuys,
Dat het door abuys hadden geten de honden;
70 Inde Brouwery wert onder de turf gevonden,
Tot dier stonden, een moy half vaetgen bier.
BOUWEN. Ic segge noch, tschijnt divery by gans fier.
PLEUN. Hout op van sulck getier, off ghy vangt slagen.
GEYLTGEN. Een Joffrous meyt heeft sonder vertragen,
75 Ten selven daghen, met een spel wt haer mou
Een Calckoen in d'oore gesteken, sey de Joffrou,
Of de Calckoen wel sou vande pest zyn gestorven.
Na de vuylisschuyt te dragen heeftse verworven,
Doch die wel dorven brenghen byde Bruyt.
80 Een banketbackers meyt brocht suycker beschuyt.
Dus costen nau een duyt de bruyloft eenpare,
So helpen de dienstmeyden malcander te gare
En dit hebbense voorware my mede toegeseyt.
PLEUN. Wat dunct u crijgt Gobbert niet een fijne meyt?
85 Sulx my wel greyt, sy can inde noot vlyten.
BOUWEN. Tis diverye, al soudy my opt hoot smijten.
GOBBERT. Ten is niet vaer, dat en heet maer doot bijten.
Tsal u gans sackerloot, spijten dat ghy tsecht.
PLEUN. Geyltgen gaet na huys, schict alles te recht;
90 U lief, mijn knecht, Gobbert slaen ick gade.
GEYLTGEN. Adieu dan vrienden, het wort nu heel spade,

Met korten berade ick alles beschicken sal.
Adieu, Gobbert lief, myt allen ongheval.
Maer, lief, eens ghekust vooral.
95 GOBBERT. Goeden nacht mijn schoone.
PLEUN. Bouwen, comt hier hoort mijnen Sermoone,
Ick rade u persoone, hoort, siet en zwijcht,
Wat op de Tafel comt, u deele ghy crijcht,
Niemants betijcht van waer het is gecomen.
100 BOUWEN. Ba neen ick, wy crygent als den vromen,
Al waert schoon genomen, wie raecket hier aen?
Ick mocht so veel seggen ghy soud my slaen
Met de spit, en geen gebraen inde bruyloft eten.
PLEUN. Vrienden, vaert wel die hier sijt gheseten,
105 My sou wel vergeten, na huys ras te spoen.
BOUWEN. Dats waer, ick moet me, daer ist al te doen,
Te doden de Cappoen, en de benen te houwen.
Onzen Gobbert sal int iaer der kinders trouwen.

---

2. DIERENPLAGERIJ EN DIERENBESCHERMING. 1)

Den sleper wt de Herreberch gaet na zijn peert ende slede.

Dat Biertgen sou cleven schier aenden derm,
Mijn buyckgen is lustich rond ende werm;
Ick niet en kerm: het sweepken moet rincken.
Sta vast, Wagheman, hoort dat clincken;
5 Men moet wel drincken, daerna winnen me,
Wat duycker! wie heeft ghenomen mijn slee,
Datment u de, hoe soudy dan rasen;
Herom Grau, wilt eens op blasen,

1) Uit: *Het tweede Deel van Breughels boertige Cluchten, inhoudende vele nieuwe Tafelspeelen. Als van Jan ende Claer. Oock een spel van Kees ende Marry zijn Wijf, een Brandewijns man ende een droncken sleper met zijn nuchteren Peert. Noch van eenen Quacksalver: Met een Batement eens Iongen Boers wt vryen gaende. Met eenighe Amoureuse Refereynen ende Liedekens, ende alles datmen tot Amstelredam langhs der straten roept om te vercoopen. Tot Amstelredam. By Gerrit Henderiex van Breughel, woonende in Dirck van Assensteech, inde werelt vol druex, 1612.*

Niet lang te vissevasen, ghy moeter aen.
10 O Caronge suldy hier luy leech blyven staen,
Op moet icker slaen, ghy sult het ontgelden.
Ick wilde wel drincken dat ghy u te werc stelden.
Geen dry spelden bestede ick tavont aen haver,
Als dese lange, die maect u eenen draver.
15 O luyen slaver, ghy moetet becoopen;
Hoe suldy de Calverstraet noch doorloopen,
Ten baet geen ropen, ghy oolycke meer;
Ick slaender op, al soudet u doen seer,
Geen ziel noch geen eer, hebdy te verliesen.
20 Her, her, ick hoor u geerne briesen,
Lustich suldy wesen, morghen heel vroech;
Tis best dat ghy werct, ende treckt den ploech,
En ick beware den croech tot mijnen geryven.
De beesten souden anders de leden verstyven;
25 Al souter al blyven, ik en vragher niet naer.
Ick slaender vast op, ghy en zyt niet mijn vaer,
Maer oft hout waer, ten schaet niet de beesten.
Tis hun gesontheyt te arbeyden als den meesten;
Al sulcke leesten passen tot haer voeten.
30 Verkloeckt u vry, morghen suldyder aen moeten;
So com ick u groeten, hout dat voor dat;
Al souder aff waghen de gheheele stat,
Op u ick beter sat, dan op mijn moer.

Eenen Borger dit siende verantwoort voor het peert met reden:

Hoe gaet ghy dus aen, seght droncken loer,
35 Makende rumoer, hier langs der straten.
Onwetenden beest, ghy mochtet wel laten
Ende by maten dat peert soo slaen.
Sleper. Wel siet doch, wat gaet het u doch aen?
Uwer wegen wilt gaen; ick slaen het mijne.
40 De beesten die en gevoelen geen pijne;
Het moet so zyne: want zy hebben gheen ziel.
Reden. Sy doen dat ick niet segghen wil, ghy Fiel;
Met eenen cackhiel suldy noch loopen;
Dat ghy u gelt verdrinct, moetet peert becoopen;
45 Twaer wel te hopen, dat ghyt overdacht,
Ghy sijt selffs een beest, daer ghy tpeert voor acht.
Waert in mijn macht, ken weet niet wat ic dede;

Ick sou u int Rasphuys voeren op u slede,
Om dat sulcken onrede ghy gaet beginnen.
50 De beesten moeten u bachuys ophouwen, condyt versinnen,
Ja den cost winnen voor u huysgesin.
Het peert heeft meer verstant dan ghy hebt in;
D'welck nietemin ghy niet gaet overleggen.
SLEPER. Wat mach desen raescop doch al seggen?
55 Ay Goossen Feggen, hout dan u rust;
Tis myn eyghen, daartoe streckt myn lust.
[REDEN.] Ba siet eens, Just, moet ghy der u in steken?
De groote Beesticheyt die doet my spreken,
Die aen u is gebleken met onwetenheyt.
60 Tbeest is goed te slaen datter niet tegen seyt;
Ja een cloeck Feyt begindy vol oneeren,
Doch so ghy tbeest doet, salt u weer tracteeren,
Als ghy wel sout begeeren, dattet wat treckt,
Dattet dan verstyft, verlempt, off de senuwen is verreckt;
65 Daer me dient niet gegeckt, tgebeurt alle daech.
Ghy behoordet te eeren in plaets van gheven slaech,
Soo en groeyde geen plaech tot uwer schae,
Dan moet ghy als anderen claghen achter nae.
Dit doet ghy uselven, Ja, en wilt het niet weten,
70 Veel nutter waeren de slepers wat gesmeten
Als de beesten ongemeten, niet wetende waerom.
Maer dat bier maect haer alle soo dom,
Den styven Buydel crom in straten en velden
En dan moetent de arme dieren ontgelden.
75 Datment haer soo quelden, sy souden bang sien.
SLEPER. Al u kakelen heeft niet te bedien;
Tmoet voort vlien, als eenen pijl wten boghe,
Adieu vrient tot morghen heel vroghe;
Off het noyt en toghe, so moetet daer weer aen,
80 Alst my belieft, wil ick mijn peert slaen.
Blyft ghy hier staen, ick ry voort met mijn manden.
REDEN. En zyn dese beesten niet vol onverstanden.
Gants duysent schanden! sulcx tot wrake strect;
Ten is t'rechte beest niet dat de slede trect,
85 Twelck wort opgeweckt met onwetende slagen,
Maer tzijn meer beesten die de sweepe draghen
Tot allen daghen met onbeleeftheyt groot.
En deden de peerden, sy moesten lyden noot;

Vergaen in armoet snoot, och off zyt versinden!
90 Dan ist, mocht ick int Gasthuys een plaetsgen vinden!
O bedroefden vrinden, twaer beter anders versint,
Wie zijn peert eert, worter weder aff bemint
En altoos hy vint hem sonder gequel.
Doet ghy het beest goet, het doet u mede wel,
95 Doch menich gesel isser die goet is hier ter stede,
Die tpeert niet overladen sullen op de slede.
Dees hebben vrede ende een grooten rust.
Tot Arbeyden hebben hare peerden lust.
Den tijt verloopt Just en ick moet gaen,
100 De goe slepers treckent haer niet aen.

---

3. SOLDATENGEWELD. 1)

Twee soldaten, d'een en d'ander, zijn op buit uit; zij kloppen bij een boer aan, die hen niet wil binnenlaten, doch op hun dreigen dat zij de deur zullen open loopen en zijne weigering hem duur zal te staan komen, opent hij de deur. Zij eischen nu dat hij eene »somme ghelts zal opdocken» of zijne ribben zullen met stokken worden gemeten. Hij beweert geen geld te hebben en, als zij hem willen medenemen, beroept hij zich op zijn' ouderdom »ick ben een schamel out man, aensiet mijnen ouderdom".

Eindelijk vraagt hij:

Hoe veel wilt ghy hebben? D'EEN. Maer twintich croonen
Moest ghy ons toonen, minder niet een blanck.
BOER. Twintich Croonen? D'ANDER. Jae. BOER. Ic en hebbe sekers
gheen ghelt. D'EEN. Dat is weer uwen ouden sanck.
Creupel en manc wort ghy noch gheslaghen.
5 BOER. Och Heere Godt wie sal ic het claghen
Dat my alle daghen sulc overlast gheschiet.
D'ANDER. Voort, voort, sulcken langhe prologhe niet,
Maect datter is yet, off het cost u leven.
BOER. Hout op, hout oppe, men sallet u gheven,
10 Hebt compassie even off wat medelijden.
D'EEN. Barmherticheyt die stellen wy heel bezijden

---

1) Uit: *Breughels Boertighe Cluchten: Een cluchte Van d'een ende d'ander twee Soldaten, eenen ouden Boer met een Ionge Boerrin zijn wijff ende een aerdige Weerdin. Tot Amsterdam, enz. enz.*

Tot allen tijden, want ghelt moeter wesen.
BOER. Maer sal ic gheven datter niet en is.
D'ANDER. Het moeter doch zijn, ic segghet mits desen,
15 Oft wy sullen u lesen een andere lesse nu.
D'EEN. Gheckt ghy met ons, oft gecken wy met u:
Wy slaen wel ontwee al u ghesonde rebben.
BOER. Wat wildy van my armen duyvel hebben?
Niet een halve webben heb ic in mijnder macht.
20 Hoe condy dat in u herte bevroyen?
D'ANDER. Wy nemen dan mede . . . D'EEN. Schapen en Koeyen.
D'ANDER. Peert en slede. D'EEN. Gansen die broeyen.
D'ANDER. En steken op der stede u huys inden brant.

Nu komt de boerin haastig toeloopen en geeft hun het geld. De beide soldaten gaan naar eene taverne, waar zij zich door de waardin bier laten voorzetten. De boer en boerin gaan ter markt, hij al grommende om het ontroofde geld, zij hem troostende met te zeggen dat ze water in de melk plengen en overvloedig zout in de boter doen zal. Ondertusschen zijn de soldaten aan het drinken en het kaartspelen. D'ander verliest en kijkt daarop uit, of hij ook iemand ziet aankomen, die voor hem betalen kan. Daar bemerkt hij de boerin van de markt terugkomende:

Goeden dach suster, spreect ghy niet eens aen?
25 Niet voorby te gaen, eerst eens ghedroncken.
BOERIN. Ick dancke u, Mannen. D'EEN. Sonder u schade, het is u gheschoncken,
Comt naerder, wy sullen tsamen eens kennis maken.
BOERIN. Ick heb grooten haest. D'ANDER. Coemt in, wilt wat rusten voor alle saken.
Geluck, moeyer, wilt smaken, dat u is gebrocht.

Zij gaat binnen, drinkt en weldra wordt het een vroolijke boel. Het waardinneken heft een liedje aan op de voyse: Soud' men dees edele gilden niet dienen om haer gelt.

30 Ghy ghilden vol gheneuchden,
Die veel te biere gaet,
Gheniet ghy duysent vreuchden
Van Vroukens delicaet,
Draecht niet als die ondeuchden
35 Daer roem aff over straet.

De waardin spoort de boerin aan ook hare stem te laten hooren. D'een voegt daar nog een woordje bij:

Boerinneken lustich om te houden accoort,

Moet ghy singhen voort een vrolijck Lietgen.

Zij doet dit en hoe de stemming wordt, blijkt uit het liedeken, dat zij zingt op de voyse: Het souder een maghet ter Heyden gaen.

Het ghinck een Maechdeken door het wout,
Iae hoeden hare Schapen.
40 Dies haar ontmoeten een knaepjen stout,
Die badt om een byslapen.
Sy seyde, nu knaepjen laet my gaen,
De Lammers moet ic weyden;
Ten ware doch niet heel wel gedaen
45 Tonteeren die groen heyden.
Hy wierpet maechdeken int groen gras
Met een soo fieren moede,
En haesten hem tot zijn werck heel ras,
Dies hy hem lustich spoede.
50 Knaepjen laet staen siet wat ghy doet,
Ic salt de heeren claghen,
Maer doen hy in zijn werc had moet,
Creech sy selfs me behagen.
Nu raed ic alle Knaepiens dan,
55 Die daer soo gheerne Minnen,
Dat sy niet eer daer scheyden van
Voor datse raecken binnen.

De uitgelatenheid wordt gestoord door den boer, die ongerust over het wegblijven van zijne vrouw, de waardin vraagt:

Segt buerwyf hebdy mijn wyf niet vernomen?
WARDINNE. Stracx isse ingecomen, eerst op staenden voet.
60 BOER. Dacht ickt niet wel, dat heur doch halen moet
Den nicker onsoet en slepen met den haere:
Seyd' ic niet datse erghens te biere waere,
Dat haer de maere ry met den Tuyten.
Ou Griet, Griet, comt stracx hier buyten.
65 Zijn dat dingen die stuyten, die ghy bedrijft.
WARDINNE. Vrient, comt binnen voor deure niet en kijft,
Coemt by de luyden en spreect met bescheet.
D'EEN. Wel huysman, wy doen u vrouken geen leet.
Ick wil dat ghyt weet, eens ghedroncken voor al.
70 BOER. Ist de manier dat de vrou te biere gaen sal?
D'ANDER. Neen: maer niet alsoo malle te callen.
BOER. Seght Griet, waer ist ghelt doch van allen,

Dat ghy hebt vercocht? Boerinne. Het ghelt van de boter is al
Met dit soet geselschap en de melc ghestort. (doorghebrocht
75 Boer. Dacht ick niet wel so te wesen begort,
O Griet, ghy wort noch wel heerlic ghesleghen.
Boerinne. Tis gheen noot, daer set ick mijn deucht teghen,
Noyt was ic verleghen om een ouden grijs.
D'een. Jae moeyer, dat sal wesen de beste wijs.
80 Ghy behaelt noch prijs vanden ouden trawant.
D'ander. Wel, boer, dunct u gelt te comen inde hant,
Mits ghy door onverstant tgeselschap verstoort?
D'een. Wilt ghy u wyf hebben, Boer, rechtevoort,
Soo moet ghy alst behoort ons ghelach betalen.
85 D'ander. Voort, voort, hontsfot, sonder langer te dralen,
U wyf moet mede, al soudy worden onstelt.
Weerdinne. Nu, nu, gasten, den Huysman niet seer en quelt,
Hy sal dit ghelt wel seer gheerne gheven.
Boer. Wat gaet het u aen, seght, valscher teven,
90 Hoe salt noch even met u hier nu zijn?
Weerdinne. Wel, vrient, dus prats niet, ic spreke voor tmijn,
Want bier en wijn hebben sy tsamen ghepoyt.
Boer. Och, vrienden, ick hebbe niet, ghy hebt my beroyt
En geldeloos gemaect, als bleeck voor desen.
95 D'een. Ten baet niet, dit gelach moet betaelt wesen,
Segt, Keesgen vesen, dock op of ghy moet met.
Boer. Nou wel ick sal. D'ander. Weerdinne, maect ons de reke-
Met cort opset betaelt den Boer het gelach. (ninghe net,

Dit geschiedt. De boer betaalt vier Carolusguldens.

Waerdinne. Adieu, goede gasten, comt doch haest eens weer,
100 Als gy sulcke buyt meer hebt tsaem vercregen.
Boer. Ick wil wel dat mijn ghelt u niet sal verwegen,
My dunckt te degen ghy wel rekeninghe hout.
D'ander. Alsoo moestmen hebben dien ouden rabout,
Hem is wel geclout 't gelt wt der tassen.
105 D'een. Dus moeten wy sien yemant meer te verrassen,
Loopende langs der gassen; Boer, kijct de hielen.
Boer. Gaet nu vry deur, ghy luysighe fielen.

Hij verwenscht ze beiden aan de galg. Bij het naar huis gaan met zijne vrouw lokt het eene woord het andere; eindelijk geeft hij in zijne gramschap haar een' slag, doch zij blijft hem niets schuldig, zoodat hij uitroept:

Hout op, Griet, hout op en slaet my niet meer,

De ribben doen my seer, want ghy vinnich slaet.

Iets verder vindt hij een' stok:

110 Ay vuyle maroc, nu wordy afgesmeert.
BOERINNE. Daer ben ic met allen niet voor verveert,
Ic draey om den steert en laet u achter kycken.
BOER. Tsa, tsa, nu can sy my qualic ontwycken.
Het ghelt u, nu suldy rechtsinnich becoopen.
115 BOERINNE. Het is best dat ic my stelle aent loopen,
Want den ouden doopen can niet volgen na.
BOER. Crych ic u niet, dat sal wesen schae.

---

4. DE GAUWDIEF EN DE BOER. 1)

Een »gaeuw-dief« is bezig zijn eigen doopceel te lichten:

Een Kruyck gaat soo langh te water tot datse barst.
Men treckt een Boogh soo lang tot datse stucken knarst.
De Steel-kunst doet zyn Meester de dood vaak verwerven;
Maar 't komt by 't huylen vande Honden niet dat de Kalven sterven.
5 Een van dese Heyens, die de luy goeder-gheluck seggen,
Die saghmen eens in myn hangd, en die wistmen uyt te leggen,
Dat ick om myn achtiende Jaar, van wegen eenige straf,
An een dwars-hout, door een hennipe venster, sou klimmen in myn graf.
Maar ick ben den dans wel lustigh noch ontsprongen,
10 Want ick ben noch noyt op myn Dievery bevongen.
Deur dien ick by de luy dus eerelyck koom uyt,
En al evenwel so schuylter een Gaeuwe-dief in myn huyt.
Ick kreegh lestent een buydt op de Reden-rijckers Camer:
Daer brack ick een kist op, met een breeck-beytel en met een hamer,
15 Die ick daer vond leggen, en ick lichte de kas,
Van al de swaricheyd, daer sy me beladen was;
Ick stack het in myn Tas, ick raakten daer me op 't hollen,
By de soete Split-ruyters, die troetel-siecke Snollen;
Die wisten my so te pollen, so dat ick op het lest,

---

(1) Uit: *De Werken van G. A. Bredero. Eerste deel. Amst. Gebr. Binger. 1890. Klucht van de Koe, blz. 211.*

20 Al de bocht verslempten, en hiel dat lege nest.
Het was oock seker best, dat icker wat voor poesten:
Dat arme gevangen geld, dat schimmelde, het roesten;
't Was wonder so 't verwoesten, doen 't in zyn vryheyt quam,
't Geld was wel hartigh blyd dat icket so me nam.

Hij prijst »die reyne listighe Dievery«. Als hij evenwel denkt aan de »Banckeroetiers«,

25 Die 't so byster en grof de Mienteman ontstelen,
En om een Haver-stro eens Haes-op na Kuylenburgh spelen,

aan de bedriegerij van sommige winkeliers en wisselaars, aan valsche kaartspelers en dobbelaars,

En die Boeckhouwers so wel oude als jonge gesellen,
Die 't heur Meesters ontschrijven, ontdragen, ontellen,

dan vraagt hij:

Wie weet, waar dat sommige haar snelle Rijckdom van daan komt?

Zoo al bij zich zelven keuvelende, komt hij te Ouderkerk aan de herberg; hij vraagt aan den boer-herbergier, die voor de deur zit, of hij dien nacht daar kan blijven. Het antwoord is bevestigend. Ze gaan aan het praten; de boer vertelt van de drukte die er 's Zondags is. In de week is er geen nering. Hij zegt wel eens tegen zijn wijf:

30 Hoe souwen wyt maken, molleken wy altemet niet een koetje?
Wy hebbender daer after een staen, die so vet en glat is,
Ik wed om een vaen, datter sulcken Koe niet om de stadt is.
Maer doch Fyn-man, waer wil gy morgen na heen?
Gauwd. Maar wil ickge seggen: ick mien na Amsterdam te treen,
35 Om eenige Koomenschap die ick daer te doen heb:
Ick wou wel datgy myn wat vroeg wreckten, also ic myn te spoen (heb,
Want ick wasser gaeren met het ontsluyten vande poort.
Boer. Wel, broertje, slaapt vry op myn hals, seker op myn woort.
Ick wil me, ick selje te twee uren wrecken; so wy niet lam (zyn,
40 So sullen wy immers wel te vyven te Amsterdam zijn.
Hoe soetjes valt den avent, niet waer? ay hoe soet!
Ay laet ons binnen gaen en maken wat moet!
Ghy meughd wel uyt jou klieren gaen, soo 't jou te heet is.
Gauwd. Neen die in zyn kleeren slaept, 's morgens vroegh gekleet is.

Hij brengt 's nachts de koe, welke door den boer zoo geprezen was, uit den stal naar buiten, maakt ze een heel eind weg aan een hooiberg vast

en keert dan naar zijne slaapstee terug. Door den boer 's morgens gewekt, trekt hij met hem naar Amsterdam, doch gekomen bij de plaats, waar hij de gestolen koe heeft vastgebonden, zegt hij dat hij daar een man moet spreken, van wien hij nog geld te vorderen heeft; hij vraagt zijn reisgezel even op hem te wachten. Deze stemt toe. Weldra verschijnt de gauwdief weder en vertelt dat zijn schuldenaar geen geld wou geven; toen had hij gedreigd; de man was op de knieën gevallen en had gezegd:

45 Ick selje een moye vette Koe in betaling geven,
Ick heb warachtich gien geld, ick heb seker gien geld in huys,
Ja niet een Hollandsche duyt, gien helder-penning noch kruys.
Immers zyn wijf con myn so moytjes bepraten,
Dat ick my met de Koe genoegen most laten.
50 Het moeyt myn warachtich, ick bin schier bedroeft,
Dat gy hier so lang na myn gewacht hebt en getoeft.
Boer. O seker, 't is een moye gladde Koe, hy is al wel gemiest,
Hy het vry wat op zyn schilde, 't is wel een deughdelijck biest,
Hy is wel in zyn vleys, zyn kost is hem wel bekomen.
55 Met oorelof, Lansje, voor hoe veel heb gy hum angenomen?
Hy is overdadich vet, ja dat ick 't niet wel en wist,
Ick seyde 't is myn koe, seker, me dunckt, hy ist.
Gauwd. Heer-waerd gy mist, waer souwt gy u wel toe neygen?
Ele-man, schijn bedrieght, daer is meer gelijx as eygen.
60 Boer. Ja wel, ick kan niet kallen, maer as gy hum wel bekijckt,
Ick segh noch dat hy myn Koe van aansicht wel gelijckt;
Dan ick ontgeeftme, want gistre laet gaf ick hem noch t'eten.
Gauwd. Datsum recht Huysman, ghy moetet oock vergeten.
Hoe vreemt loopt deze dijck, wat seylt hier mennige schuyt,
65 Hoe vaeren hier dese witte-broots Keyeren met heur Jachten uyt,
Hoe heerlyck doet hem de stad op, met al die nieuwe huysen,
Dit hiele landt, hoor ick, wert gebouwen met dycken en met sluysen;
't Is wongder, niet waer? hoe fray sietmen de Zuyer-kerck,
Met die witte steenen tooren; 't is wel een treflijck werck!
70 Hoe flickert de Son met weer-lichtend geschimmer,
Op die verglaasde daken en op dat nuw getimmer!
Ick heb hier langen tijt in dese stad verkeert,
En ick was by de mieste geacht en wel begeert:
Wat duycker, sel ick hier dan met de Koe gaen loopen?
75 Dat durf ick niet doen. Ay Reys-broer, wil gyse verkoopen?
Ick selje een drinck-penningh geven, wilje Heer Waert?

Ick sal u verbeyden inde Herrebergh vant Swarte Paert.
Wat gy meer as negen pondt kondt bedingen,
Daer sullen wy lustich voor van Aaltge singen;
80 Altoos Lansje, versta gy wel, een Daalder staet vast.
Maer myn Goe-maatje, wat ben gy een arige gast.
BOER. Wel, geeft myn de Koe, ick selse jou by gedt so lustich
Uyter hangd verkoopen. Ick sie wel Maegh, gy bint rustich.
In 't Swarte Paart dat 's myn Herrebergh, wacht daer fijn man.
85 Gedieuw, ick sel sien hoe ick die Koe best verkoopen kan.

In genoemde herberg heeft Joosje een »optrecker«, die nog 's avonds heel laat door de waerdin Giertje was binnengelaten, den nacht met de ellebogen op de tafel slapende doorgebracht. Hij zit met haar gekheid te maken, als de gauwdief binnenkomt. Deze sluit zich bij het vroolijke gesprek aan en weldra komt de Boer van de markt terug.

GIERTJE. Siet hier, siet hier, hier komtet varcken ongder syn maghen!
Ay sit wat, Huysmans kyntje, hoe dus, gord bescherm is!
Wellekom, Dirck Tyssen, wellekom, broertje, in onse kermis.
GAUWD. Wel, Dirck Tyssen, hoe isset met de Koe afgeloopen?
90 BOER. O Bloedt! ick had sulcke moeyte eer ickse kon verkoopen,
De vleyshouwers die trentelde en dongen, daer was geen raet toe;
Daer wasser ien die boodt tien ponckt ried gelt, ick seyden, ic (slaet toe!
Hy gheeft hem de buydel met gelt.
Nou vaertje, deynen! en seghter niet een woortje teghen:
Al haddet mijn eygen Koe geweest, ick had niet meer ghekregen.
95 O myn goe maet, 't moet duyster wesen daer ick dwalen sel.
GAUWD. Waerdinnetje, ick hebt, daer icket mee betaelen sel,
Laet ons nou een reys, *Wie wil hooren singen van vreuchden een nieuw liedt,*
Van een soo loosen Boerman! wel hy, en ken gy dat niet?
BOER. Mijn lust niet veel te singen 't is noch te vroech mijn borst,
100 Ick heb vaack in myn tangden, ick heb sucken varkens dorst.
GAUWD. Doet myn eerst bescheyt, siet selfs oft een half of hiel is.
Wat so, een nochteren dronck is soo goet as een siel mis.
BOER. Maer wat bin gy een ruych schaep! hay, Avous, langst,
Kijck, so voor ghepepen, soo na ghedangst.
105 OPTRECK. Ick heb hier de kan, ick bedanckje, mijn Heeren.
GAUWD. Met sulcke Heeren moet ghy jou gelt verteeren:
Ick sie dat gy geesten bint, en de Koe het wel ghegouwen,
Wy willender, byget, een lustige sluymer afhouwen.

Waerdinnetje, schaf op, 't is eveliens vleys of vis.
110 GIERTJE. 't Is my verboden te schaffen datter niet en is.
GAUWD. Had ick twee platteelen, ick haalden twee cappoenen,
Met een schape-schouwer, wat, het mach syn Suster soenen,
Tot Pieter de Kock daer is gemeenelijck wat gaar.
BOER. O bloemer-herten, hadden wy wat te bancken soo waeren wy
115 O pots-nickel, hoe souw so een lecker beetje smaken. (klaer;
OPTRECK. By get speulnoot, gy sout mijn tangden wel wat'rich maken.
GIERTJE. Wel, maats, ick heb vande nochtent noch niet ontbeeten,
Sou gy dus langh praten, ick kreech ook wel lust tot eeten.
Wil gy twie betielen hebben? GAUWD. O ja ick, gants sacker-
120 GIERTJE. Houw daer, mijn groote maat, ick hebber geen (loot.
(meer soo groot.
GAUWD. Maar sal ick dus gaan loopen, de luy selle myn nae roepen:
Sie dat is een leckertant, die gaat uyt snoepen.
BOER. Ay eele geest, lient hem jou mantel wat:
Hy zelder niet veerder mee gaen, as in de stadt.
125 Wy selle mekaar terwylen een reys toe-pullen,
Gans lichters, as hy weer komt, gut hoe wille wy smullen.
OPTRECK. Houw daer, myn broertje, siet datje haestich vliet,
Maer al evenwel vergeet het weerbrengen niet.
BOER. Wat, ick geloof niet dat gy die fijn-man daar voor an siet.
130 OPTRECK. Wat bin gy mal? 't is myn mannier so van spreecken.
GAUWD. Wel an, dat is gangh! hoe wil jou dat ghebraan opbreecken.
Ick gae eensloefs nae de lommert of na de diefjes vaers:
Daar koom ick altemet so eens: somtyts wel tienmael 's Jaers.
O gangs lyden, hoe wil die Flaers, die waerdin kyven!
135 Ick laet myn mackers voor 't gelach te pande blyven (*Binnen.*)
BOER. Waerachtich, Giertje gy bint so snobbeligen waerdin.
GIERTJE. O dat mach ick lyen, sey de Meyt, dat gy my soent daer ick by bin,
Maer anders sou ick quaet wesen. Hoe vaer gy Joosje?
OPTRECK. Al wel, moer, ist met soenen te doen, ick soen oock wel een poosje.
140 Y get, Huysman, gy klaart dat lustich, gy bint al een giest.
BOER. Voor niet en heb ick by de Vlamingen geen Retrosyn ge-
Ick brenght u eens met een discordatie, (wiest.
En ick hoop, ghy sultet wachten plaan,
Al en is dit geen fraeye arguwatie.

145 Ick brenght u eens met een discordatie,
Ja al maack ik weynich dispensatie,
So sult ghy 't annemen saan.
Ick brenght u eens met een discordatie,
En ick hoop, ghy sultet wachten plaan,
150 Gy syt mijn alderliefste graan.

OPTRECK. By get, Huysmans seuntje, dat kost jou wel een vaan.
Maer secht myn een reys, heb gy oock in Vranckrijck verkiert,
Waer heb gy dat overdadich kostelijck Fransoys geliert?
BOER. Dat heb ick geliert by de maets van onse Kamer.
155 OPTRECK. Daer wil ick mijn kyeren oock senden, dat's veel be-
Dan dat icker sou stueren over Zee, over Zanckt, (quamer.
Asmen dus moy Francksoys kan lieren in ons eyghen lanckt.
BOER. De loffelijcke Philosophije,
Die verdrijft de ignorantie,
160 Zonder edele Clergye.
De loffelijcke Philosophije,
De ab'le Poeterije,
Die is vol matery, en substantie,
Vol gratie en vol playsantie.
165 OPTRECK. Ick verstae de helft niet, behoudens uwer gunst.
BOER. So doet oock al 't gemeene volck, die weten van geen kunst.
Ick spreeck Rondeelen van twaelven, of van viertienen;
Wilger een hebben van vierentwintich, ick selse u verlienen.
Ick spreeck Sonnetten en Balladen uyt de vuyst.
170 OPTRECK. Voor deuse tyt, Dirckje, ben icker niet mee verkuyst.
Den eenen Cappoen, die mien ick louter op te snappen.
O eelekaerten, hoe willen de seentjes en beentjes knappen.
BOER. Ick sel mijn wel lyen allienich met de schapen bout.
OPTRECK. 't Andere hoen past op mijn, 't is genoech dat hy het doopjen hout.

Jonghe Keesje, het Boeren seuntje, uyt al schreyende:

175 Goe-luydtjes, heb gy myn vaar oock ghesien?
Emme gy Jonge, nou laet my betien,
Ick heb al de wech gaen legghen en grynnen,
En waer dat ick loop, ick kan mijn vaar niet vynnen.
Ick wil gaen in zijn Herberch, inde Stee,
180 Daer hy mijn nou lestent had ghenomen mee;
Dat was in 't Swarte Paart, en dat is hier.
Gants lyden, Vaar, o menschen! gae gy noch te bier?

Boer. Nou, hangden uyt de monckt, hoe staet de lecker soo en (pruylt?
Nou, grijnsbeck, komt hier, hoe leyd de jonghe so en huylt?
185 Keesje, wil gy eens drincken? nou as een man, tsus, tsus.
Wat schort myn seuntje, wel Keesje, hoe grey gy dus?
Hoe sie gyer dus uyt? dus begrobbelt en bekreten?
Wat isser Jongen, seg, het yement jou ghesmeten?
Keesje. Neense, vaartje, ick droegh huy nochtent 't voer byt stroo!
190 I, wilje t'huys komen, myn schaam'le moer kryt soo! (volen,
Boer. Wel waarom? Kees. Maer die Mieste-koe, die ons was be-
Die is te nacht van de dieven uyt de stal gestolen.
Boer. O gants vijf-menten! gants swongden! docht ick dit niet!
Ick loof niet dattet van syn leven is gheschiet:
195 Ick verkoop mijn koe, ick brengh hem het gheldt, 't scheen dattet (myn lief was;
Wie souw durve dencken, dat so eerlijcken man een dief was!
Ick selt in een half Jaer niet winnen met tappen, noch prachen,
En ick moet waerachtich noch om de dievery lacchen.
Die geest moet hem daer al langh op hebben geneert;
200 Dat is een gauwe-dief, die isser gheweldich op ghetrynneert.
Kom Keesje, kom vaar, wille wy na huys toe gaan?
Giertje. Neen, sacht wat, Huysman, ay lieve, blijft wat staan.
Gy selt mijn jou lach al lachgende betalen,
Of ick sel terstonden aan de Schouwt gaan halen. (ghelt:
205 Wat rijdt myn dese Man! fluck, fluck, komt schaftmen hier 't
Wil gy 't niet met ghemoe gheven, so krijch ick het met ghewelt:
Ick sel waerachtich stracks om de Soldaten stuuren.
Nou, wil gy 't gheven of niet? of ick roep al mijn buuren.
Boer. Ay lieve, sus, swijcht, ick selt u gheven tot een duydt.
210 Hoe veel ist de Man? Giert. Maer een spaansche kluyt.
Boer. Ick heb myn gat wel geschraapt, hou daer, ick mocht wel (by paaren kitten.
Giertje. Maer die zijn neers brandt die moet selfs op de blaaren
Ick verlies myn betielen, en 't lach noch daerentoe! (sitten:
Optreck. En ick mijn moye Mantel! Boer. En ick myn vette koe.
215 Ick heb mijn gelt en mijn schoone tijdt verloren.
Hy het ons allegaer over een kam gheschoren.
Wel gedieuw Giertje, ick bid dat gy 't niet nae vertreckt,
Of ick sel al mijn leven vande Steekatten werden begeckt.
Giertje. Kom, Joosje, slinger over, wat mach dese veyndt letten?
220 Gy seltet mijn geven, of ick sel de buurt over eyndt setten.

OPTRECK. Hou daer is ghelt, wat, hoe raest dese meer!
GIERTJE. So as u dat bekomt, so komt vry morghen weer.
OPTRECK. Wel wie hoorde sulcken behendicheyt syn leven!
Hy hettet 1) niet ghestolen, wy hebbent hem alle drie ghegheven.
225 Nou wil ick deur gaan en maken geen gherucht:
Wistent de Rederijckers sy speelden daer af een klucht.
Al even wel moet ick mijn mantel en mijn gelt missen:
Maar op sulcke wateren vangt men sulcke vissen.
Ick sel mijn hoedt in huys werpen, en is die lief of waert,
230 So wil ick inkomen: wat schatet of mijn wijf wat baert!
Sy het vry wat ghelijckx, en 't sel heur vry wat spijten.
Maer alst de mannen verkerven willen syt de Wijven wyten.
Doch die met hoeren of boeven is belaan,
Die snijtse of en laetse gaan.

Gheschreven, gherymt, ende verdeylt, door my
Gerbrant Adriaensz. *in Bredero.*

Den 6 Augustus 1612. *'t Kan verkeeren.*

1) Amst. uitg. *hetter*. Rott. uitg. (1622) *hettet*.

5. HOE SYMEN EN TEUNTJE EEN PAAR WERDEN. 1)

De klucht opent met een alleenspraak van een ouwe-vrijer, *Symen sonder Soeticheyt;* hij houdt het met het zeggen van zijn »zalighe besje»: »slordigheyt en is geen heylicheyt», en met haar raad: »zet jou teer nae jou neer».

De suynicheyt die weet wat, o kynts, seyse, wy hebben so dick evast,
En wy hebben van ons leven, seyse, niet eensjes in noch uyt egast.
Wat haest hadden wy? en assewe dan, seyse, eens moss'len koockten,
So sochten wy de spaanders by de wech, die wy daer onger stoockten.
5 't Is wel waer, seyse, onse renten die meugen ons wel voen,
Maer souwen wy daerom onse goetjen soo overdadich verdoen?
En datte wy soo beroyt en arm quamen te sterven,
Wat sou gy en ons erfgenamen dan doch hebben te be-erven?

1) Uit: *De werken van G. A. Bredero. Eerste deel. Amst. Gebr. Binger. 1890. Klucht ven Symen sonder Soeticheyt. bl. 241.*

Hij zal nu de kamer eens gaan ragen en vegen, want als je hier eens rondkeek,

Je sloeght een gat inden hemel, ick moetme kruyssen en segenen!

Hij gaat voort met zijne zuinigheid en zindelijkheid te prijzen, werkt ondertusschen flink door, want hij wou graag met zijn werk klaar zijn;

10 Heer kyeren, ick had so gaeren myn heyligh aevend edaen.

Er is namelijk bruiloft bij een nicht van hem en hij zal zich eens gauw in zijn mooie pak steken; al is het twintig jaren oud, het is »noch kars enne vars, noch gnap en gnut.» Hij gaat even weg en komt naar zijne meening allerkeurigst uitgedost terug. Van bruiloften komen gemeenlijk bruiloften; hij wil ook uitzien naar eene vrouw; wie weet of hij hier zijne gading niet vinden kan.

Daar komt een meisje vragen waar de speellui zijn die zij zoo even gehoord heeft; zij wil heengaan, nu zij ze niet meer ziet, doch hij houdt haar tegen, zegt dat hij hier op het feest is genoodigd.

En een ghenoot vriendt brenght wel een goet vriendt mee.

Zij, verre van ingenomen met zijn voorkomen en kleeding, scheldt hem uit en zegt hem dat hij haar moet loslaten. Zij gaan elkaar voor al wat leelijk is uitmaken. Het meisje, dat zich al ras bekend maakt als *Teuntje (alias) Roert my niet* valt bijna in zwijm. Hij haalt haar van de bruiloft een roemer wijns, waardoor zij wat bekomt; zij vraagt hem om vergiffenis, dat zij hem zoo uitgescholden heeft.

SYMEN. Ick vergeeft jou gaeren, indien gy 't myn vergheeft.
't Is langh enoech gekeven, wy willent hier by laten blyven.
Men kan een dingh doot swijghen, maer niet doot kijven.
15 Dan dat is daer, kom brenght ons slechts wat nieuws voort.
Segh Teuntjen, heb gy van geen nieuwe hyleken ehoort?
Doet ons daer af een woort, en 't ander over eslaghen.
TEUNTJE. Gy hebt een onrecht voor, dat most gy een ander vraghen
Die 't beter weet, vraecht die, myn leiter gants niet aen:
20 Ick laet Gods water over Godts acker gaen. (moeyen.
'k Heb selfs ghenoegh te doen, 'k mach my met een ander niet be-
SYMEN. Kijck, moer is wel soo wijs als seve dolle koeyen.
Hout jou wat slechtjes; gy weet nergens van.
Hoe vaeren wy tot jouwent, wil gy niet ande man, (ghen?
25 Daar 't soo soet is as men malkander so dicht gaat an 't lijf leg-
TEUNTJE. Ande man Symen? wel wat sou dan 't wijf seggen?
Weligh wijf sonder man, een man en dient myn niet.
Wat is dat eseyt: wacht jou voor een dinck dat man hiet.
Ick eet, ick drinck, ick koock nae mijn eygen lusten.

30 Ick gae daer 't mijn belieft, ick legh mijn weer te rusten,
Ick slaep tot aenden dach, ick doe al wat ick wil,
Wat sou ick met een man doen? ay lieve swijcht toch stil!
Ick hoef niemants hooft waer te nemen of te achten,
En dan naer een droncke gat eene gantsche nacht te wachten,
35 Dat mach doen die wil, maer ick nou noch nemmermeer.
SYMEN. Daer geen man en is, lieve kynt, daer is geen eer.
De man is d'eer van 't huys en het hooft vande Vrouwen,
Die eert hy, die prijst hy, die kan hy in waerde houwen,
Met moye kleeren, met kostelijcke ringhen,
40 Met suyver huysraet en alle verweende dinghen,
Voort dat hy soo lodderlijck siet, en kust, en armt,
Soo lieffelijck troetelt, soo minnelijck verwarmt,
Met reyne liefd, en aengename bevallicheyt,
Met soete vrientschap, en wijse mallicheyt.
45 Geluckigh is de vrou die een deuchdelijck man krijcht.
Hierom lieve Teuntje van jou ienicheyt dan swijcht,
Want ienicheyt is armoe, en armoe doet treuren.
En al mocht mijn alleen de gantsche werelt ghebeuren,
Ick en begheerdese niet, ghelooft mijn vry:
50 Dat soete gheselschap daer ben ik soo gaeren by.
As gy alleenigh bent, en as yet vreemts bejeghent u,
Of as gy hoest of niest, niemant en seyt God segent u.
Neen kynt, neemt een vrijer en maackter een man van,
Ghebruyckt jou jonghe jeucht, gy benter best an dan,
55 Wanneer de treurighe outheyt komt met syn ghebreck by.
TEUNTJE. Gy keunter om kallen as Lodder om 't speck, gy.
Wel, vryer, hoe komt het, derf gy 't niet waghen?
Of wacht je tot dattet de vrijsters jou selle komen vraghen?
Want je moet selfs as een blint paert sien inde wint,
60 Je most oock al anders gaan wilje van een ander syn bemint,
In jou geel, in jou wit, in jou root, in jou purper satyne,
In jou fluweel, in jou kamelot, in jou karmosyne;
Dat's nou de nieuwe snof, de rechte slagh, mijn breur.
Wech met deuse poock, wech met dese hoed, wech met dese sleur,
65 Wech met dese pels, wech met dese vodderije,
Wech met dit malle tuych, wech met dees brodderije. (schoen.
Versiet u van mantel, van wambays, van broeck, van hosen en
SYMEN. Dit's mijn werck-pack, dit's mijn kerck-pack, en dit selt hem
Die mijn dus niet en wil, mijn anders oock niet en sel, (wel doen:
70 En wil den eenen niet, den ander die wil wel;

En met dit fatsoentje, moer, meende ick yemant te behaghen,
Wangt ick moet mee wat vreemts en onghemeens draghen.
Kijk, hoe geestigh staat het, aardich is 't over al!
Ick sorgh dat mijn het puyck dit haest nae doen sal.
75 Wel benje geck, men mach nieuwers geen beter kleet vinnen.
En om dit kleed, moer, soo soumen my beminnen.
Siet, hoe reyn staat mijn deuse Lijnwaatsche doeck! (koeck.
TEUNTJE. Symen ik verlief op jou as een boer op een boeckweyte-
Maar lieve Symen, segh mijn doch eens het rechte bescheyt,
80 Selje Jannetgen Gaelen niet hebben, de moye meyt?
Je binter heel op verslingert, soo ick verstae.
SYMEN. Ick wodse niet hebben al liepse me nae.

Teuntje noemt nog in scherts verscheidene andere vrijsters, als een »naerstich wijf achter de hal,» doch die is hem te oud. Zij daarop:

Wel, hoe isset hier, durf gy den ouderdom versmaen?
Gy meucht je ouwer ontgaen (seydme) maer niet ontraen.

Zij weet er nog een, die »is heel quickx te vrijen. »Symen, heel benieuwd wie het is, vraagt: »Maar hoe hietse doch?» Vernemend wie door Teuntje bedoeld wordt, wil hij van deze ook niets weten:

85 S'is al te seer ekevelbeckt,
Met hangende lippen, waar over sich haer gevel streckt.

Weer gaat zij aan het opsommen en hij aan het afwijzen.

TEUNTJE. Gy sout wel een dosijn Vrijsters macklijck konnen krygen,
Ick wilse wel noemen, maer 'k sel om reden swygen.
Of wil ick liever jou getal voort vol maken?
90 SYMEN. Gy sout myn wel mal, sot en half dol maken
Met dit versoorde goed, oock eensdeels door jou snarricheyt,
Gy deurtrapte sack vol schelmery en arricheyt. (kel hadt!
TEUNTJE. Swijght, jou Rekel. SYMEN. Wouje wel datje sulcken Re-
TEUNTJE. 'k Wou liever datje met jou gat op een hekel sat.

De scheldpartij begint van nieuws, tot Symen haar nu ook voor de mal begint te houden:

95 Nou alle dinghen doot en te niet, pays ende vree!
Maar gy vraechdemen flus of ick niet hylekes gesint was,
Maar of ick jou eens seyde dat je van een groot Heer bemint was,
Ja al van een groot Heer, let vry op mijn woorden,
Van een heylich leven, ja van Broer Cornelis oorden,
100 En hy is rijck van herten en arm van macht.

En 't is een Keysers kindt, jae van 't Keysers gheslacht.
TEUNTJE. Hoe is syn naem? antwoort mijn hier op heus.
SYMEN. Maar syn naam is (met oorlof) Pieter drie-bochgelde neus.
TEUNTJE. Ist aars niet as sucken hoochmoedigen stock-nar,
105 Wat helptet, hy is so kael, soo naeckt, so beroyt, so barr',
Wodje me, seper, an sulcken geck of nar besteen?
SYMEN. Wel hoe ist, Moer? praat ick so veer buyten reen?
Houwtje so qualijck niet, hy is tot jouwent wel esien.
TEUNTJE. Dat 's waar, maar niet met mijn wil, wangt watmen hem
110 Hy komt telckens weer, wel stout en vrypostelijck. (verbien,
SYMEN. Neen werpje soo niet wegh, maer, hout jou vry wat kostelijck!
Maar noch weet ick een grooter Heer, die nauwelijcks kan staan stil,
Hy en weet van dartelheyt niet hoe dat hy gaan wil,
En hy stryckt alle dommelycke daeghs verby jou wooningh,
115 En naer datmen kalt, kynt soo ist een Koningh.
Ja, ick heb selven ehoort dat hy roept en opentlycken schelt
Onse Burgermeesters op de straet, en seyt: je doet me kracht en
Se wroeten in myn goet as verckens inde zeuningh. (gewelt,
Schort nou jou lip op, Teuntje, want het reghent heuningh.
120 TEUNTJE. Hoe is toch zyn naem, ay secktme, of zyn tittel?
Op dat ick myn met goetduncken niet al te seer en kittel.
Is het een Keuningh of wil je met mijn spotten? (water-rotten,
SYMEN. Ja 't is een Keuningh. TEUNTJE. Van waer? SYMEN. Maer vande
En hy seyt dat hy een Keuningh van Amsterdam is,
125 Maar hy isser noyt voor bekent, dit's de oorsaack dat hy gram is.
Ja moer, bin gy dat Venisje daer Cornellen op verlieven?
TEUNTJE. Cornel? van wat regement? SYMEN. Maar, Cornel vande
(gauwe dieven.
't Mannetje met een been, die de Tonnen t'huys gaat rollen.
O bloedt! daer had ickje weer, sou mijn dat niet bollen!
130 Wel, roockje geen lont? dat dunckt myn al te nu.
TEUNTJE. Daer hadje myn in 't haer geck, maar flus had ik u;
Dan niettemin je hebt ien ouwe Vos zeer listelijck evangen.
SYMEN. Jae Moer, myn stricken hadden der lang enoegh toe ehangen.
Maer nou momplense, hoe datter Ridders en Kruys-heeren
135 (Niet sonder archwaen) tot uwent en verkeeren,
En een slecht Burger en isser niet gesien noch geacht.
TEUNTJE. Gy loose schalck, wat hebje nou weer bedacht?
So grooten logen en behoortmen niet te straffen.
Dan niettemin ick moet wel een hont hooren blaffen.
140 Ay, lieve Soetert, koom hier, ay, ick bidder om.

Noemt myn toch een Kruys-heer of een Ridder, kom,
Je seltme vrientschap doen, wat meenje daer mee, swager?
SYMEN. Maer een Sleper voor een Ridder, een Kruys-heer voor een Waegdragher.
Salege Mens, tast nou toe, nou gy wel meucht en voorje siet,
145 Wangt alle daegh en hebje die gelegentheyt niet,
En dan kompt het berouw te laat, gelijckmen ziet gebeuren.
TEUNTJE. Jae, jae, ick machme met geen lappen, noch leuren versteu-
Ick sel doen dat in myn is, Laf-beck, heb gy gien sorgh, (ren,
Daer is geen swaricheyt, Kael-kin, ick blijf sen borgh. (gen.
150 Maer hoe gaet het toch met jou buuren, wilt myn dat doch uytleg-
SYMEN. Me Joffrouw, meughje wat wachten, ick seltje overluyt seg-
Maer Joris het teugen de Ratel-wacht evochten, (gen:
Hy tierden as een Duyvel, so dat wy hem niet houwen mochten,
En onse aller Griet, die is van Goosen elegen,
155 En Mieuwes het ongerdaeghs een Kijnt t'huys ekregen:
Daer is 't wapen moort, en Hollandt is in last.
En Rijckert het onrechtvaerdich goet an etast,
En Claertjen die is van Goores bevrucht.
TEUNTJE. Om Goodts wille swijcht, mijn dunckt schier dat de lucht
160 Hier van beswalckt is, van al die boose songden;
Volght het loon na 't werck, gut hoe wilter hongden!
Maer hoe gaet het toch met Joost de breyer?
Met Pieter de wasser en met Jan de neyer?
Met Marckis de schuurder en Luyt de maalder?
165 Met Cales de Visch-drager en Lubbert de water-haalder?
Hoe gaet het doch met Bouwen, die goede en vroede gesel?
SYMEN. Wat sel ick seggen, Joffrouw, ick weet niet aers as wel.
Maar Jan Vercki het die tot jouwent een blaeuwe scheen eloopen?
Jantje Roock-vleys quam die lestent tot jouwent wat koopen?
170 Malle Hans het die wat sonderlings op jou begeert?
En malle Lucas (seggense) die het jou onteert,
En malle Bouwe die het jou in 't aansicht espoghen.
TEUNTJE. Symen, seght dat niet na, want al de vleet is looghen.
Nou ick moet gaan, mijn vrient, want ick heb mijn tijdt verpraat.
175 SYMEN. Om Godts-wille, Teuntje, ick bidje datje noch niet en gaat!
Och mijn Lely, hoe komt datje nou dus jachtich bint?
Och mijn troosje, weet, dat mijn hert jou krachtich mint,
Mijn bloempjen, mijn schoon, mijn beckje uytghelezen.
TEUNTJE. Ick bin al te out, Symen, jou sot en spot te wesen.
180 Wie bidje om de loghen, seght eens, wat noot ist?

SYMEN. Mijn smeer van myn elle-boogh, myn naghel van mijn doot-
Ten is geen jock, neen, mijn brootje, mijn suyveltje, (kist,
Je bint mijn lust, mijn smart, mijn rust, myn engeltje, myn duyvel-
Och ick was ghebercht dat ick sulcken lieven dier had. (tje!
185 TEUNTJE. Al eveliens of je met bey jou bienen in 't vier sat.
Mijn lieve vaar, wat souje toch met mijn beginnen?
Ick ken neyen, noch spinnen, noch niet een penninck winnen
En 't hyleken, lieve Symen, dat het soo veul in,
Daer moet soo veul tot het huysraet syn en tot het huysghesin.
190 Het kost soo veel wilmen 't al in eeren houwen.
Waer 't altydt Bruyloft, of mochtmen al te met eens trouwen,
Dan sach ick het eraan, dan sach ik het emaackt.
SYMEN. Mijn lieve schaap, hoe binje aen dusschen noodeloozen sorgh
Och myn troost, myn eygen, myn wel beminde, (eraackt?
195 Ja duysent middelen weet ick daer toe te vinden.
Wil gy mijn maer ghehoorsaem en getrou syn,
Soo sel gy myn lieve, mijn waerde huysvrouw zijn,
Ick selje niet een quaat woortje toe-spreecken,
Je selt niet een hangtje in 't kouwe water steecken,
200 Je selt gaan op jou gemack, en leven op jou rust
En doen wat jou belieft en wat jou hertje lust,
Jae de aard sal syn te koudt die gy sult overtreden;
Dus, mijn uytverkoren Teuntjen, ey stelt jou toch te vreden,
Laet dees onnutte sorgh u toch niet meer om 't hoofd beyeren.
205 TEUNTJE. De woorden syn wel goet, maar d'Eenden leggen d'eyeren.
Maer, lieve Symen, is dese saack al songder sorgh?
De beloften syn wel goet, maar beter is de borgh.
Weetje wel, Cornuyt, wat het spreeckwoort ontsluyt?
As de Bruyt is inde schuyt, soo zijn de beloften uyt.
210 Gy belooft wel suyckersoet, en 't mocht wel bitter roet vallen.
Jou Lammere tongh die kan dat Engels al te soet kallen. (ben?
SYMEN. Wilje dan juyst de schoonst en de rijckst' van 't langt heb-
TEUNTJE. Neen, maar ick wil de eynden in mijn hangt hebben.
SYMEN. Die dickwils 't meest begheeren, krijghen vaack het minst.
215 TEUNTJE. Ick soeck een goet ghesel, met eerelijcke winst.
SYMEN. Tast toe, nou jou wat goets mach gebeuren.
TEUNTJE. Het reuckeloos verkiesen doeter menich treuren.
SYMEN. Y get, Teuntje, soo gy die swaericheyt sorchvuldigh in siet,
Voorseker soo en hylick gy van jou leven niet,
220 't Hyleken is een aventuur, men krijcht het met geen krachten,
Men moet de zeghen van de lieve Godt verwachten;

Wat hettet te beduyen datmen hier veel roemt?
TEUNTJE. Wel an, Symen, ick bidje datje myn een deel noemt
Van jou middelen, tot onser beyder voordeel.
225 SYMEN. Wel an, Teuntjen, kiest dan het best nae jou eygen oordeel.
Ick doe koomenschap. TEUNTJE. Wat voor koomenschap? dit my
SYMEN. Maar ick verkoop op mijn Jerusalemsche vaart, (verklaart.
Op mijn Roomsche reys, op een wilt dier te temmen,
Op myn duycken, op myn loopen, op myn rijen, op myn swemmen,
230 Op Jaer en dach, dat's op mijn Jonghe lijf,
En op mijn toekomende keyeren, die 'k sal krijghen by mijn wijf;
Ick koop hongden, ringhen, sulverde messen om te brommen,
Die ick binnens weecks wel teghen de helft weer kan versommen;
En ick wed dat ick in soo veel treen sal aan den Overtoom stappen.
235 TEUNTJE. Wech, wech, Symen, dat binnen niet dan malle koomen-
Maer keun gy yet anders, seght dat op as een helt. (schappen.
SYMEN. Ja, ick vaer alle daeghs met de weyschuyt in 't velt,
Ick ken moytjens seylen met Jachten en Schuyten,
Ick ken gheweldich slaan op harpen en op luyten,
240 Ick ken netgens dangsen en lustich springhen,
Ick ken reyn rederijcken, en vervaerlijcken singhen,
Ick ken een kanne wijns ten eerste in mijn huyt gieten,
Ick ken die op staande voet oock stracks weer uyt schieten,
Ick ken schermen alsoo wel as Pieter Brack,
245 Ick ken behendich en fray speelen uyt den aes-sack,
In 't groote huys-boeck ben ick dapper in ervaeren;
Ja sietmen vry an, de Bybel van 52 blaeren
Die heb ick op mijn duym, dat segh ick jou op 't ronst,
En noch heb ick soo menighe schoone aerdighe konst,
250 Daar ick veel gelts mee win en veel lieffelijcke gunsten.
TEUNTJE. Ja wel, Symen, dit sinnen al noodeloose en broodeloose
Krijch gy daar de kost mee, dat 's al wel eklaart; (kunsten.
Dan ick deynck niet dat gyer veel mee over gaart.
Nou, degelijcke deegh, alle gecken laet vaeren!
255 Sou gy tot ons behulp niet yet anders kennen klaeren,
Met eenige wetenschap, of een eerlijck ambacht?
SYMEN. Ja ick ken neyen by daagh, en bondt-wercken by nacht!
Dus so gy 't met mijn bestaat, gy selt wel etent blyven.
Ick sel jou houwen en vieren as een wijf der wijven,
260 Als gy sult slapen sacht, soo sal ick metter vaart
't Huys schrobben en feylen en opnemen den haart;
Ick sel de potte-banck houwen zoo helder en so klaar,

Aers niet of gy der over al tegenwoordigh waer;
En de kost, lieve Kynt, die kan ick rijcklijck winnen,
265 Wangt ick kan alle Jaer een moy Web laken spinnen.
Ick heb twalef hemden, en negen nieuwe Sloopen:
Ick bin al een vet Veugeltje, ick ken me self wel bedroopen.
Al bin ick arm, ick bin warm, ick bin stilswijgend wel estelt,
Ick heb vijf huysen ende drye sackjes met geldt;
270 Alle dingen is vol, ick heb moy Turf en hout,
En also wel as de Rijcke-luy ien halven Os in 't sout.
En as 't gevalt dat ick mach koomen te sterven,
Soo sal gy (och Roert my niet) al myn goetjen erven.
Wel, wat segje nou, benje noch niet te vreen?
275 TEUNTJE. Wat sel ick seggen, ick weet niet, jae of neen.
Wil ick? neen ick; dorst ick? ay siet hoe ick hier stae.
Wil ick het doen? ick durf niet; wel koom in Godes naem, Jae.
Nou myn Prins, myn Keuning, nou wou ick wel begeeren,
Dat gy jou beloften alhier te houde wilde sweeren
280 Voor al dit volck. SYMEN. Wel ick sweert jou, so dick as Karnmelck op jou broot,
Jou gehou en getrou te zyn tot in de kouwe doot.
Och, myn vreucht is so groot dat icket niet kan zeggen;
Gy, och! (Roert my niet) selt in myn armen leggen.
TEUNTJE. En ick sweert jou, met een wonderlijcken eedt,
285 Jou gehou en getrou te zyn, ja, tot de leste beet.
SYMEN. Myn vrunden, weest gegroet, ghy Maeghden en ghy Heeren,
Draeght ons dees naem niet na, dat's vrientlijck ons begeeren,
Want soumen ons onteeren, dat loon dat was te olyck.
TEUNTJE. Wy seggen u adieu, en denckt op 't geen wy leeren,
290 Dat 's menschen gemoet metter haest *Ken verkeeren.*
Koom, hertje, laet ons gaen! vaert wel, en maeckje vrolijck.

6. BOERENSLIMHEID. 1)

Teeuwis, een boer die in de omstreken van Den Haag woont, moet naar stad, om daar aan Joncker Barent van Grevelinckhuysen een wagen met brandhout te leveren. Zijne vrouw Anne dringt er op aan dat hun zoon Keesjen mee zal rijden, hetgeen dan ook gebeurt. Zij vertrouwt haar man niet te best; ze zegt van hem:

'k Weet niet wat we noch met die man sellen gaen beginnen,
Hy wort soo quaet van syn eygen boose sinnen,
Och 'tis alsulcken, wat wil ickje seggen, sulcken ongalijcken man,
Die een quaet hooft het seggese isser selver wel qualijck an,
5 Want hy moet sijn qua kop, mienense, selver dragen,
Maer 't Wijf dat het met hem draecht is wel te beclagen,
Deuse man is so oplopent van sinnen, hy wort so quaet as ien baers,
Maer ic mach denken, haestige luy binnen weer gien verraers:
Hy drinckt weer niet droncken, met ien pot melck ken ic hem wel hou-
10 Maer ien gebreck het hy, hy siet te byster gaern vrouwen. (wen,

En ze geeft haar zoon de volgende vermaning mee:

Hoor jijt wel Keesje, past datje je Vaer staech bent op sijn hielen,
En wetet my te seggen waer dat hy al gaet,
Daer en leyt niet aen, al wort hy altemet al iensjens quaet.

Wat voor een dame »men Vrou van Grevelinckhuysen» is, komen we te weten uit haar gesprek met haar »Meyt.»

Bely. Me Vrou hoe kenje je ooc houwe, wat hebje bygut ooc parten,
15 Me Joncker mient al waers, hy wort seker hoe langer hoe grover.
Vrou. Hy en isser niet te veel Beely, maer hy schietter pas over,
Hoe dat ick hem langer heb, hoe dat hyme meer tuegen wort.
Bely. Ik hoor wel was hy doot, en hadden hem vier sellebroers ge-
De blyste, na me dunckt Vrou, die souwen voor aen gaen. (schort,
20 Vrou. 'k Kenme niet versinnen, waerom ic de Vent toch mocht aen-
slaen,
Sulcken Deen, mal, of altijt nergens na de sneechste van sen vriende,
En dat meer is, hy is opt thiende deel na so Ryck niet als ick miende,

1) Uit: *Samuel Coster's Werken. Uitg. door Dr. R. A. Kollewijn. Haarlem. 1883. S. Costers Boere-klucht, van Teeuwis de Boer, en men Juffer van Grevelinckhuysen: Op het Woordt,* 't Krom hout brandt soo wel alst recht, alst by de vyer ken komen.

So dat ick heel bedroghen ben, en om sijn goetien wast dat ic hem nam.
BELY. Maer Vrou namje oock om 't goet sulcken Jan achter lam,
25 Sulcken plompen Drent, een mensch soo bot en onbeschoft,
Sulcken futselaer, dat en had ick niet ghedaen, aent vleys ismen meest bekoft,
Sulcken Hennetaster, 'k weet niet waer by dat ic best sijn gefemel lijck,
Maer seker een menschen sin, vrou is wel een menschen Hemelryc,
Neen moer, over Rijck over al, ick wil wat int ooch.
30 VROU. Hy sou haest mans genoech wesen, maer hy is te beseten drooch,
Comt hy thuys hy spreeckt niet, gaet hy uyt, hy swijcht stil.
'k Loof nau dat hy spreken sou, al waert dat hij over me vil,
Altijt siet hij even bang, nimmermeer gaet hij eens uyt sijn tred,
En dat noch 't meeste is, nimmermeer comt hij eens lachende te bed,
35 Ja tis hem nou te pyne waert, dat hij me iens over zij sou toeloncken,
Maer hy keert me sijn aers toe, en gaet ligghen roncken:
't Moeyt me altemet wel, dat ic dus me jonge leven moet verslyten.
BELY. By get vrou, wast me man, ick zou 't hem by elck een verwyten.
Onse lieve Heer wil me slechts mit sulcken man niet bedroeven,
40 Of ick zou aers me wel gaen segghen mit de boeven,
Trouwen int hoey, dats moey,
Maar trouwen in de kerck, dats ewich werck. (verlacken,
VROU. Ja meisie je weet noch niet hoe 't heylicken een mensch comt
't Comt soo schielijck aen, lieve Kyndt, as het kacken.
45 'k Waer me wel soo wijs, doe'ck iens jaers te vryen waer,
'k En docht niet dan nae vreught, en niet nae dit lyen zwaer:
Neen ick moet een man hebben, seyd ick, die me maeckt tot een wijf,
En nou icker een heb, ben ick al weeu by sijn levende lijf,
Maer doe'ck hijlicken zou, was dat trouwens 't minste dat ick gisten.
50 BELY. 't Was wel goet vrouw, dat sommige luy van je noot wisten,
Daer zyn seker noch goe mannen, die'r over de heymelijcke armen,
Wt naeckte liefde nae de gouwe werelt noch ontfarmen,
Maer vrou, hoe kenje sulcken mensch noch liefde betoonen,
'k Sou hem seecker met Oenes kolf altemet koning kroonen,
55 En de luy zouwender om lachen, als sy 't al quamen te weten.
VROU. Maer Bely, wat zouwen de luy segghen datwe mekaer sme-
Dat is onder de rijcke luy soo gheen manier. (ten?
BELY. Over manier over al, 'k brocht me leven met sulcken stier,
Waer ic in jou stee vrou, so lusteloos niet duer, (de kuer,
65 Ic bin de meyt, en jei bint nu de vrou, maer 'k neem mijn leven voor
Want al binje rijc jei bent gevangen, maer ic ben vrij al ben ik pover.
VROU. Ick ben met de droes gescheept, en ick moeter me over:

Patiencie per fors, wie weet waer voor dat goet is,
't Is by provisie quae noech, dat hy soo bijster onsoet is
65 Also wel snachts als daegs, want of ic bij hem dan of ic bij jou
Daer en is niet veel keur aen. (slaep,

Als Teeuwis aan het huis van den Jonker komt, is deze juist op de jacht gegaan.

Teeuwis alleen zynde, seyt:

Dit Haachje is recht een Vastelavonts, en een Sinter Claes langt,
'k Weet niet hoeder van opsnappers sulcken gheswerm is,
't Isser alle Sondage bruyloft, en voort alle de heele weeck duer
70 Jonghe blijfje daer an de after poort by de waeghen, (Kermis,
Ick sel vuer ant Jonckers Huys gaen vraghen,
Ofse terstont 't Hout willen komen helpen inde Schuer.

De Juffrou kijckt boven uyt, den Boer Teeuwis haer siende seyt voort.

'Ke daer, ke daer de Juffer, ofse wel siet hoe ick na 'er tuer,
'k Acht neense, 'k selme houwen of ick niet merckte datse me sagh,
75 En praten soo wat drollichs, dat men beter doen als seggen mach,
Se mach toch wel hooren, daerom wil ik wat toe treen, as een man,
Se selt haer niet belgen, al loopter wat onger van Sint An,
De kleeren maken de man, diese het die trecktse an. —
Die 'm by gort by sulcken Juffer iens mocht verwarmen,
80 En hebbense een reys een gantsche winterse nacht in syn armen,
'k Hebber moet toe, se sou segghen de Boeren weten oock wat,
Wy sitten tot onsent daer in sulcken besuckten roock gat,
Soo datter mijn Wijf uytsiet als een beroockte Lieve Vrou,
Daerom staetse me niet an, maer me dunckt dat ik wel sou
85 Goet coop in sulcken stee Juffer crygen behaghen, (wagen.
Mocht icker een korte wijl by haer zijn, 'k verteerde myn Ros en

Juffrou haelt haer hooft in, ende roept van binnen aldus.

Bely gaet strack heen, en laet den Huysman comen an,
't Schijnt dat hy hier driecht te kloppen met schroomen an,
En wijst hem terstont hier boven op mijn Kamer.
90 Teeuw. Mooy, ten quam van syn leven noyt bequamer,
Hoe avontuers raecktmen altemet met sijn naers in de rammelingh,
De Meyt, dunkme, maeckt daer binnen vry wat sammelingh,
Hoe vaertet, beste Kynt, wil de deur niet open.

Bely binnen zijnde seyt.

Se klemt soo Teeuwis, je selter van buyten op moeten loopen,

95 Ick kense niet na me trecken. TEEUWIS. 't Is waer, hangdeloose
Sta ruym dan, hoorje, hou daer mee leytse op de vloer, (moer,
Hou daer dan, pestilency daer legh ick. BELY. Juyst so ic het stemde.
TEEUW. Wel hey Meyt, ick docht dat de deur soo beseten klemde,
Dat ickse niet opgekregen sou hebben met den eersten stoot.
100 BELY. Hebje je slechts gien sier ghedaen? TEEUW. Neen niet een
dingh, 'k heb gien noot.
Knap as ien Meyt, waer is sober Taetjen,
Krijn wil ick segghen, dat arghe maetjen, (sen,
Hy most na achteren, daer staet me Waghen voor de poort te los-
Wordje stekelich Meyt, kom an, willewe een reys bossen,
105 Lustich wie de harste kop het, jy of ick om een vaen.
BELY. Nou je Wagen sel wel leech worden, laetje mallen maer staen,
En gaet boven by me Vrou, se selje betalen.
TEEUW. Dat ghelt sel ick op ien aer tijdt wel iens komen halen,
Secht huer gendach meysje, en me Joncker mee.
110 BELY. Me vrou is allien thuys, me Joncker is niet in stee,
Hy is mit Krijn flus eteghen op de Jacht,
Dus gaet by me vrou, die je allien sit en verwacht,
Seecker gaet by haer Teeuwis, se hedje noodich ghebreck.
TEEUW. Dat ken ick wel deyncken, hoe na schort haer een geck
115 En dat ick die wesen sou, 'k en durf niet waeraftichgens.
BELY. Se selje niet byten, wat binje voor ien mens,
Se sel quaet wesen komje niet, hoe staeje dus houten.
TEEUW. Liever as datse kyven sou, wil ik me noch wat verstouten,
En gaen by'er, maer ik bin lijckewel al wat beschaemt. (naemt,
120 BELY. Dat dencke ick wel, je bint voor ien beschaemt gasgen ver-
Nou as ien man naer bovenen, me Vrouw mocht dencken wat hier
te warren was.
TEEUW. Wat! ic sie ooc liever een Vrou int Hemt, as ien Ruyter int
Harnas.

Ondertusschen komt Keesje vragen waar hij met paarden en wagen moet blijven. Bely houdt een praatje met hem, waarin zij gestoord wordt door hare meesteres:

Waer benje, Beely? BELY. Hier. VROU. Laet terstont alle dingh
En gaet in de Ros-Kam en seght Jan Soetelaer, (legghen
125 Dat ick twie Paerden te koop heb, ende segt den Hoetelaer,
Sijn Beurs mee brengt, en die al welghestelt,
Ick wil s'em wel goet coop geven, dan aers niet as voor geriet gelt,
Segt hem, dat hy terstonts comt, eerje Joncker comt vande Jacht,
Daerom seght hem, dat hy niet toeft noch wacht,

130 Hoorjet wel as ien meyt, treet lustich over je kooten. (ten.
BELY. Wel vrouw. — Hetse de Boer alree voor sijn paerden ghesnoo-
VROU. Maerje most toe sien, datje teghens Keesje of een aer,
Je mongt van toe houdt, want soo 't ymant werde ghewaer,
Soo waer ick de buyt quyt, en 't geldt heb ick wel van doen:
135 Dus besteltet wel, ick selje ien nieu hembt geven en je huer ver-
Met een paers schorteldoeck, dus loopt al je best, (goen,
'k Sel den boer noch terwijl gaen nemen met vier blaetgiens uyt de
Dus loopt ras me meysken, eer dat het wordt te laet. (nest,

De Vrou gaet binnen, Bely blijft ende seyt.

Ick selme haesten Vrou, en dat om mijn eygen baet,
140 Een nieu hembt met een paers schorteldoeck, dats dat ick behoef,
'k Segh altemet Teuwis, Teuwis, wat binje een boef,
Maer wouje soo altemet comen en doenme wat profyt,
Dan zou ickje voor een fijn man houwen over al en altijdt.
Dan eer ick heen gae, mach ick Keesjen gaan helpen voort,
145 Dieme vast verwacht after aen de poort,
'k Mach hem seggen dat hy sijn paerden tot ongsent vry stalt,
En syn hout voor de Schuur neer werpt, soo 't hem wel ghevalt,
Als ick flus t'huys kom, sel ick het met Krijn onse knecht
Wel schicken daer 't wesen moet: of Jan Soetelaer noch woont daer hy plecht?
150 'k Selt altijt eerst inde kroegh vragen, daer hy hem int gemeen sochtens vertoont,
So hy daer niet is, sellense wel seggen waer dat hy dan woont.

Zij begeeft zich naar den paardenkooper, die belooft te zullen komen. Teeuwis gaat »men Vrou van Grevelinckhuysen» nu verlaten.

VROU. 'k Sal iens uytkijcken, offer oock yemant ontrent is,
Want hoe dat onse saeck minder luy bekent is,
Hoe beter, 'k en sie niemant omheynt noch om veer,
155 Daerom uyt, nou rasch Teeuwis, terwijl me Heer
Noch buyten is, en maeckie terstont hier uyt de straet: (schaet.
Op dat het mijn Man niet merckt, want dat hy niet weet, dat hem niet
TEEUWIS. Yget Juffer, mocht ikme noch een lutje vermaecken.
VROU. Neen 'tis nou te laet, comt metie kromhout vaecke.
160 Adieu Teeuwis, ick sluyt de deur, ick bidje gaet toch voort,
Op dat niemant van ons vryery int minste siet of hoort. (ghen,
TEEUWIS. Nou moet ick vande Camer gaen, ick mach me wel becla-
Ick segh dat d'ien als d'ander is, mijn rouwt me ros, me waghen.
VROU. Nou Teeuwis, en blijft daer niet staen, ick raeje voort best,

165 Want soo me Joncker de Voghel hier betraepte op het nest,
Soo wast verkerft, en ick wist ons alle bey gien raet. (laet,
TEEUWIS. G'adieu dan, gadieu Juffer. — De Nicker! ick denck het te
Nou mach ickme t'huys laten dragen van me Apostels paerden.
Ist nou niet moy, vlus wast mijn, en nou ist heur waghen,
170 Dat ghenoeght mach ick wel verby de Schouts deur draghen,
Al heb ic het ghesnoept, ic hebt altijdt niet ghestoolen,
En evewel soo ick het niet en hou verholen,
Zou ick noch in grooten last comen by de Schout,
Hoewel dat het me wagen cost, me paerden en me hout.
175 En nochtans wat raet, hoe sal ick dit Varcken best wassen,
'k Weet by get niet hoe 'k hier best mouwen an sel lassen,
Hoe ben ick oock int fomfelgadt, hoe wil Anne rasen,
Hetse oock gien reen? Paerden quijt, Waghen quijt, by gat jase,
Alsmen recht sal kallen, ick ben oock nu altemael Schipper te voet,
180 Dat besuckte vrou volck, die Nicker loof ick dat het doet,
Dat men soo beseten sot is, wat, wat, dit is te grof,
Kon ick beget, ick beet me selven de Keel of;
't Is hier Lenten, en die Ploech moet int Velt,
En ick heb naulijcx Peerden, noch gheen overschot van ghelt,
185 Om voort eersten are te koopen, dus bin ick het kijnt,
En al lijckewel sel de Ploech niet voort gaen van de wijnt:
Daerom ick maeck het hoe 'k het maeck, ick moet een gat vyne,
Om mijn blauwe Anne te payen, laet sien 't moet wat schyne;
Dat ick seyde dat mijn Peerden doot waren? sout wel schicken?
190 Neent, pestilency, se sou me vraghen: waer benne dan de stikken?
En die loopender heen, dat ick my wel mach beklaghen.
Dan se passen de Juffer al eveliens, als 't vijfde Wiel de Waghen;
Sou seme met bangh kyken, schat ick, niet wel weer gheven;
Een Kous! me Joncker loof ick moet op sulcke dofgies as een
Heer leven.
195 't Was aers onmogelijck hoe se't daer souwe kennen grutten in huys,
Wangt ick hoor se benne daer so beroyt as ien luys,
En al lykewel, sietmen, lykent noch wel Mensuers,
Dan se hebbent soo goet te doen op een are man sijn beurs.
— — — — en soo't die Baljou hoort,
200 Soo raeck ick by me soolen wel goet koop op de Poort, (bereyen,
En wort daer vergeeten te water en te broot dat hy me sou doen
En krijgh dan ten lesten noch twie of, twie an, van Delft te Leyen,
En dat sou me op me Ribben an komen, neen dat mallen moet of,
Maer ien troost heb ick, dat is Godt lof!

205 Dat me Jonckers Wyf niet vry sou gaen, wortet mijn buert,
En sulck eerlijcke luy worden daer op soo licht niet bekeurt,
En soo 't lijckwel op mijn regent, selt op Juffrou druypen,
Daerom sou ick tusschen de druppelen wel duer sluypen,
Maer daer me heb ick noch niet evenwel dat ick begheer,
210 Wangt me Waghen en me Peerden heb ick dan noch niet weer.

Hij besluit zijn »ouwe Avocaet Miester Bartelt» te gaan raadplegen. Deze moet juist gaan pleiten, doch als dat afgeloopen is, zal hij hem te woord staan.

M. Bart. Nou wel aen wat isser, wat hebje me te klaghen?
Teeuw. Maer ick bin daer onnosel geraeckt om me paerden en om me waegen.
M. Bart. Hoe! om je paerden en waghen, wel, wat praet is dat?
Hebje dan geholdt teghens de kueren van de stadt? (leur.
215 Teeuw. Een vijch! met de diefleyers accordeertmen wel van sulcken
M. Bart. Jae of jy ien kindt doot gereen had, sou dat dan alsoo deur.
Teeuw. Jae een kindt doodt ghereen, segh icker tuegen, nou ick mach swijgen.
M. Bart. Neen je most seggen, sou je goe raet van me krijghen,
Daerom begeerje me hulp, openbaert me watter is.
220 Teeuw. Wat noot wast, mocht ick je vertrouwen; maer ick gis,
Dat jy 't stracx voor wat nieus sout gaen vertellen.
M. Bart. Hebje se dan verspuelt, of heb je sitten vellen,
Een achtdagen over een boech, daerse blyven staen voor 't gelach.
Teeuw. Geckje mit me? dat sou ick je wel seggen; neen seecker, ick
225 Een vaentie drincken, maer 't nachje knoop icker niet aen. (mach
M. Bart. Hebjese so niet verbuert, niet verspuelt, niet verdroncken, wat is het dan?
Hebjese in een Hoerhuys ghelaten? ye bent toch goet snoeps.
Teeuw. Sus, sus, by get, je bent te byster luyt roeps:
Neen ic in geen hoerhuys, neen ick seecker, deghelijcke deegh,
230 Maer evenwel je raet soo byster veer niet uyt de weegh, (eeren,
Toch in geen perdiel, en is de vrou een hoer, soo isse een hoer met
'Ken durfje niet meer segghen. M. Bart. Wel wat is dan je begeeren?
Teeuw. Maer goet raet, en die is duyr; wat duyvel heb ick ghemaect!
M. Bart. Hebjer dan by gheslapen? Teeuw. Neen, ick hebber by ghe-
235 M. Bart. Wel Teeuwis, ye hebt t'huys een cloeck eyghen wijf, (waect.
Dat is seecker te grof: verneemt den officier dit u bedrijf,
Je raeckter verseecker met de helft van ye goedt niet off.
Wel Teeuwis! Teeuw. Jae wel Bartelt, is dat dan soo grof?
M. Bart. Voorseecker dat; wangt: *Jus Canonicum* gaeter fel me duer.

240 Teeuw. Ic en weet van die brabbelerye niet, noch van you gheluer,
Ick com hier maer, om datie me goet raet zoudt gheven.
M. Bart. Goe raet is, datie u mongt toe houdt en betert u leven,
En datie't u daghen niet denckt, en noch veel minder doet.
Teeuw. Moy epraet, een mens is, vaer, van vleys en van bloedt:
245 Dat weet ie ooc wel, al houje je soo slecht.
M. Bart. Teeuwis, Teeuwis, je blijft noch al de ouwe knecht:
Selje je dan niet eens beteren, loopje staegh met de Cap.
Teeuw. Ic beterme as yei: as suer scharbier op den tap,
Maer allijckewel wat raeje, je moet practiseren.
250 M. Bart. 'k Selder nae soecken, dan 'k sal niet vinden dat u sal pro-
Want de wetten spreeckender allegaer teughen. (fiteren:
Teeuw. Soo segh ick, dat de Wetten niet een olyecoeck en deughen,
Dan ick gis, datje 't nauste niet weet, wat in je boecken al staet.
Bart. Treckje me wetenschap in twijffel, soo maeckie me quaet:
255 Wat ghy babock! Ick wilie den Officier wel iens op sennen,
En getuyghen van u daedt. Teeuw. Jae maer ick sout ontkennen,
En hy zou mijn alsoo wel ghelooven as iou.
M. Bart. Nou wel an, houdt ie mongt: maer Teeuwis dese vrou,
Ist een vrye persoon, of hetse oock een man soo ie gist. (wist.
260 Teeuw. Se hadder altijdt veur een half uyr noch ien, asse niet beter
M. Bart. By go, houdt dan ie mongt, ick raedtie as een vriendt.
Teeuw. Jae wel me dunct, datie raedt me evenwel niet en dient,
Maer allijckewel, nou slaetje boeckien op, en siet watter staet.
M. Bart. Voor jou weet ick wel, isser niet dan alle quaet,
265 Maer omje in alles te voldoen, soo wil icker eens nae lesen,
Nou bock, je most me lessenaer soo langh wesen,
Tot dat ick het veyn, ick salder nae soecken.

Teeuwes bockt voor over en luent op sijn stock, M. Bartel leyt een groot boeck op sijn neck, Teeuwes seyt als volght.

Soecken seecker! ik docht dat je al de Latijnse boecken (vast?
Heel en dal van buyten kondt. M. Bart. Nou wel aen dan, staeje
270 Jen hoort aers niet te doen Teeuwis, soo wel as dit werck u past,
Je hebt sulcken moyen breen rugh, men zouwer wel op leggen slapen.
Teeuw. Dat je noch seyde, in de slachtijdt pensen op te schrapen,
Se is moy rondt oock; hebje de uwe wel esien?
Hoe vaerje, kenje wat veynen? M. Bart. Jae ick hebber al ien.
275 En siet daer vat ick de tweede iuyst op syn hooft.
Teeuw. Wel! wel! dat is ongdieft, Godt zy ghelooft,
Laet hooren M Bartelt, wat goets compter uyt?

M. Bart. Niet aers dan dat de Wetten u verclaren voor een guyt,
En datje waert bent (tot exempel van een aer) te zijn ghestraft.
280 Teeuw. Daer is voor mij (hoor ick wel) al sobertgiens geschaft.
M. Bart. Alst doet: en Teeuwes, *Canonicum* maeckt het al veel
Teeuw. Hoe lieght dien dief, sey Harmen teughen sijn Vaer: (quaer.
By get M. Bartelt, me dunct ye verstaeye de saeck niet wel:
Hoe kent quaer als doodt? M. Bart. En in de Hel.
285 Bock noch wat, moghelyck vijnd icker noch wel ientgen toe.
Teeuw. Nou wel an, haestje wat, ick bin dit bocken al moe:
By get, watten ficxen Duyvel, hoe soect hy by stoelen, by bancken,
Ist al de pyne waert, dat ick hem hier voor zou bedancken,
Onse Keesien ken ooc wel lesen, had ick sijn boecken maer wat te lien,
290 Hy zoume ooc haest sulcken Advocaet verstrecken met daer wat in te
Maer hey! hoe vaer je met mecaer, hoe langh sal ic dus staen? (sien,
M. Bart. Nou nou, wacht noch een ooghenblick, terstont ist ghedaen,
Maer de Vrou die u paerden het, sal ic ooc wel dienen te kennen,
Om seeckere redenen. Teeuw. Ja om ons alle bey mit jou spytighe
tong te schennen,
295 Of om deselfde Borstel (Heerschap) an te brouwen,
En as 't nest volgebroet was, mijn voor de schuldige man te houwen.
M. Bart. Neen seecker, 't selje hiel dienstich wesen in je saeck.
Teeuw. Wel as icse al noemde, soo wast al ien raeck
Of jese kenne sout, maer al lijckewel dienje't te weten, (ontbeten
300 'k Wiltje wel seggen, maer duympgen op, 'k heb huyden ochtend
Tot me Joncker van Grevelinckhuysen, dat me wel rout,
Verstaje wel, ick breng haer alle Jaers een Wagen met Hout,
Datse teghen de Winter te droghen legghen op Solder,
En verstaje, ick creech daer alsulcken kittelingh in me Kolder,
305 Dat ick me niet bergen con, je verstaet wel wat me deerde,
En 't schijnt wel dat het vroumensch daer 'tselfde begeerde,
Wat wil ickje seggen, se het me Peerden en me Waghen verdient.
M. Bart. Ick schrick dat ic het hoor, 'k denc niet datje de Juffrou
mient.
Teeuw. Ic doe seker. M. Bart. Doe je noch seker? Teeuw. Ja ic,
sowaer as ic leef.
310 M. Bart. Jou Rabaut, dat is me nicht. Teeuw. Geluc dan, so binje
dan me Neef,
Daer bin ick blijdt om seecker, soo veel te beter seljet swyghen.
M. Bart. Nou ik de draet heb, sel ick het Klouwen wel cryghen,
Had icker tuygh by Voghel, 't was mijn duysent Guldens waert.
Teeuw. En nouseje niet en hebt, hebje ien gladden Ael by de staert,

315 Ke hy toch! o lieve Knecht, hoe sweet jy,
Weetje aers gien raet te gheven, soo brengt dan vry
Al je Boecken te coop, en laatje voorts broets broen,
'k Weet je ruyltse an suyckerde erreten in ien Apteeckers Winckel,
Daer sullense om Peperhuysgens of te maken noch wat goet doen,
320 En comje opt lant, in ien half uur wordje ien volcomen Kinkel.
M. Bart. Jou guyt, ick selje ien duerwaerder senden, en dat eer niet langh.
Teeuw. Ke daer maet, soo crijght hy wel te pas ien snee in sen Wang.

Bely gaat weer het huis uit, om den paardenkooper die nog steeds op zich laat wachten te halen; hare meesteres zit in angst, want het is op het tipje dat de jonker van de jacht kan te huis komen en ze zou niet weten hoe te verklaren dat die paarden van haar zijn.

Terwijl Teeuwis zijn zoon Keesje zoekt, die nergens te vinden is, ontmoet hij onverwachts Meester Bartelt, die van de verlegenheid van den boer hoopt partij te trekken. Teeuwis houdt zich goed:

Lieve M. Bartelt, wat is mijn dit een duere martgang:
'k Had al t'huys gheweest, maer mijn lieve jonghe Keesje,
325 Dat soete Jongetgien was alsulcken Geesje,
Dat is ghenochtent hier mitme ghecomen in stee,
En ick ben de Jonghen quijt, nou ick hem eens breng me.
M. Bart. Dit sijn parten om me jou schelmery te slaen uyt het hooft.
Teeuw. Neen seeker M. Bartelt, ick bid je dat je me gelooft,
330 Daerom stae 'ck hier en neem hem waer gelijck een vaer behoordt,
'k Heb laten omroepen dat die 'm vindt sou brenghen aende Jonckers (poordt.
M. Bart. Hoe 't is of niet, 'tis alleens, ick heb inde sin,
Me Joncker te gaen openbaeren jou en de juffers min,
En dat hy dan jou, om te straffen dese bloedt schandt,
335 By de kop doe vatten, en soo hy 't dan goet vandt,
Sou ick jou doen setten t'Amsterdam int tuchthuys.
Teeuw. Je mocht de nicker! loopt alje best met dat gerucht thuys.
Me Joncker, gans bloet! me Joncker, ick bidje houdt je mongt,
Pestilency! weesje maer een goed gesel, 'k selje terstongt
340 Een paer ouwe Nobels passen, datje swijcht.
M. Bart. Knap, haest je dan eer me Joncker siet dat jese krijcht.

Den Joncker comt vande jacht, Teeuwis hem siende seydt.

Ackermenten, hy is ons te dicht op 't lijf,
M. Bartelt, M. Bartelt, neemt me hiele tas, maer rept niet vant wijf,
Neemt me tas, seg ic, met gelt met al, over acht dagen koom ic je weer
345 En hael de rest weerom, maer spreeckt een woortgien int vly, (by

Maer laet my mit men Heer begaen, 'k sel hem een knoey gheven.
JONCKER. Een exercitioen des Jechtens vallit mi te swoor, ic verfoey 't leven
Vondem gestodigen joger on recommandier das de jonge venten,
Krijn toe, du sie eyn mool wa sundt do voor zwie venten,
350 Mijn grouwelt sijndt moonders, on wen ich dat wust,
So sol ich spancieren goon, ond nemen mir lust.
Wat zijnt voor ghesellen, Crijn hie her du loer.
KRIJN. D'een is Meester Bartel je Neef, en d'aer is Teeuwis de Boer.
JONCKER. O keyn mangel, 'k wert toe en goon, 't seyn hupsche bosen,
355 Ponsoer mon Cosin wie sten ij wie tswey dwosen,
Wet mangelt dijn Teeuwis, woor vom gen ij niet in hoes 1)
TEEUW. In huys gaen, Heerschap? jae ick mocht de Droes!
Ic coom hier flus met ien Waeghen Houts,
En om wat Krom hout dat daer in is, ghedwouts!
360 Is Juffer soo versteurt datseme Ros noch Waghen wil gheven,
Duncktje dat wel reen, of we de saeck nou aen mijn Heer bleven,
En dat het die nou selver maeckt soo ast hoort;
Hadmen Heer niet ghecomen. soo sou Miester Bartelt 't woort
By me Vrou voor mijn hebben ghedaen. (dan ontslaen?
365 JONCKER. Keyn manghel Teeuwis, keyn mangel. TEEUW. Sel jese
JONCKER. Jo warlich inder ijl, Krijn saghet dijn Vrou datse in stunt
Hie by me cueme, men ij datse dijn Rosse wil holden? TEEUW. Jae so hadse 't ghemundt.
JONCKER. Neyn meynder zielen, do toe isse jo tho vroom.
M. BART. Dat segh ick oock al, se doetet om hem een schroom
370 En een angst an te jaghen, en om wat met hem te druylen.
JONCKER. Jae wisselijck; wat sunt de Boeren hie voor uylen.

Juffrou komt uyt, en seyt.

Wat seghje van dien schelm, welle com mijn harts lieve Joncker,
Bonjoer mijn Cousijn, wel Teeuwis 't wort immers al doncker,
Benje noch niet na huys, wat comje hier noch vraghen?
375 TEEUW. Ey, ey Juffer, gheeftme me Ros en me Waghen,
'k Selje in de are weec voor 't Krom hout recht hout brenghen.
JUFFROU. Dese reys mach ick het doen, dan ick selt niet meer ghe-
Jou Kromhout t'ontfanghen, dat heb ick voorghenomen. (henghen
TEEUW. *'t Kromhout brant soo wel alst recht, alst by de vyer kan ko-*
380 Laetje aers niet wijs maecken, mijn waer is goet, (*men,*

1) De uitgaven hebben: *huys.*

Je sellet je noch beclaghen, dat jy er niet meer van op doet,
Voorseecker gaje op ien aer Jaer al weer an.
JONCKER. Jo warlich, Teeuwis dijn Holt is goet, wy wollen do me
Du bist den olden Knecht, i wette hoe't huert. (van,
385 TEEUW. Ja, me Juffer weet het ooc wel, maer 't is nu huer buert
Datse me wat neemt te quellen, maer comtet iens slaegs,
'k Sel me niet staen of ic mal was, 'k leer nou wel Haegs,
By gat! me Joncker jy bent noch ien eelen Baes,
Daer vuer sel ickje iens gaen bestellen ien exellente Haes,
390 Je sout iens uytcomen, se houwen bij onsent mit hoopen,
Maer toch, 't wort tijdt dat ic na huys toe ga loopen,
Eerme de nacht bevalt, dus allegaer ghenevent,
En ick wenschie allegaer een vrolijcke vastelevent.
Meester Bartelt ien woortjen, *Calie la bocca,* 1) seyt Jan.
395 M. BART. Hebt daer gien sorgh voor; wat binje veur een Man!
TEEUW. Hoort, hebje niet ien halve gulden, of een dingh voor me te
Je hebt me Tas, en ick en heb niet ien penningh aen ghelt. (lien,
M. BART. Ick sal sien. TEEUW. As ick wegh ga, sel ick je comen ge-
ven de hangt,
Dutether dan met ien abelheyt in, je hebt toch me Tas te pangt.

Krijn comt en seyt.

400 Heerschap 'k heb Teeuwis sen wagen en Paerden die hier waren ge-
Al weer gereet geset, gelijck je terstont bevalt. (stalt,
JONCKER. Dats goor wol, du bist mir eyn rechtschaffen gesel, (sel,
Gohen Teeuwis en doe dus als jes plege. TEEUW. Dat beloof icje dat ic
Je bent byget ien openborstich mensch, 'k meen jou men Heer,
405 Jy Juffer so as je dat Kromhout bevalt, so coopt me Cromhout weer.
JUFFROU. 't Is wel Teeuwis, je maeckt ons hier al vry wat spoocks,
Maeckje om de Wagen en Paerden seecker soo veel roocks,
Datje Bartel Neef daerom al herwaert jaecht,
'k Hadjese wel ghegheven, hadjer maer iens om ghevraecht,
410 Wat maeckt ons dese Reeckel hier gheraes, dese soete vaer,
Een Boer maeckt meer spuls as tien steeluy op me kaer,
Dat blijckt hier wel, want van dees iene Boer woelt het spel.
TEEUW. Niet waer Juffer? en die wat crijcht die voeltet wel,
Je bent noch al blijt toe, as de rasende Boeren wat comen brenghen.
415 JUFFROU. Nou maecktje van hier, we mogen jou geraes hier niet ge-
Je bent ien potboef, en ien doortrapte loose Boer, (hengen,

1) Pas op je mond.

TEEUW. Weetje wat je bint Juffer, ien vuyle loose Hoer.
Hadieu Meester Bartel, Hadieu Juffer, Hadieu men Heer,
Hadieu allegaer.

De Boer gaet in, Joncker seyt.

Adieu Teeuwis, adieu Compeer.
420 M. BART. Ist Compeer, Cousijn, of geef je 'm dat toe op den hoop?
JONCKER. Neen tis Compeer, Cousijn, ic hiel sijn leste kint te doop.
M. BART. *Tous les gentils hommes sont Cosins, toute moines freres,*
Tous les vilains & Cokins sont Comperes.
Dat hebben de Francoysen ghemeenlijck in den mont.
425 Adieu mijn Cosijn. JON. Wo toe so balt? M.B. Maer ic moet terstont
Op ien comparicij wesen by eenighe luyden van staet.
Salvete ergo. JUFF. Tot weersiens toe, Godt geef dat het u wel gaet,
Wy willen u niet verletten, terwijlt nu u uer is.
JONCKER. *Plus valet slemp sluris quam tota sciencia Juris.* 1)
430 Desse Keerels seijnt eylingh heym do etwas mit fressen is to slichten,
Wen ich eyn Soon had, er sol mijnder zielen studieren im richten.

Sy gaen ghelijckelijck binnen, Keesjen comt uyt, en seyt.

Hier coom ick recht voor me Jonckers deur, sie ick aers wel,
Jaeck seecker, nu hoop ick ommers dat ick sel
By me Vaertgien comen, dieme in alle hoecken
435 En Winckels van de Stadt het loopen soecken,
Lieven Heer, hoe bangh heb ick gheweest, en in watten ghetreur,
Ke daer sie ick wel te pas me Juffer veur de deur,
Die sel ick gaen vraghen, offer me Vaertgien noch is.
Juffer, is me Vaer hier? JUFF. Neen hy Keesgien, maer ick gis
440 Dat jem an onse achter poort moghelijck noch selt sien.
KEESJEN. Genacht dan Juffer. JUFF. Hoort Keesjen hoort, segje vaertjen met ien
Dat Juffer seyt datje altemet iens om huer sout dencken,
En dat jer dat brengen sout, dat jer belooft hebt te schencken.
KEESJEN. Wel, maer ick heb me moer wel hooren seggen, dat me Vaer sen leven
445 Hondert mael meer belooft het, as hy macht het te gheven.
JUFF. Soo, soo heb ic dan anje Vaer, hoor ic wel, gien huel.
KEESJEN. Neen je, hy gheeft niet, dats in beyde handen even vuel.
JUFF. 't Is wel dan snappertjen, segtje vaertje genacht, doet je bootschap te degen.

1) Meer is een slemppartij (?) waard dan de heele rechtswetenschap.

KEESJEN. 'k Selt wel doen Juffer, genacht van synent wegen.
450 JUFF. Ick ben daer wel dapper duer gestreken van ien Boer,
Maer misselijck, wat bloet! dat icker weer iens me loer,
Die 'ck dese streeck in de rechte breng, nou 't selme wel heughen,
'k Mach dencken daer is gien ongeluck, of daer is ien geluck teughen.

Niet alleen »me Vrou van Grevelinckhuysen is »deurgestreken,» ook de slimme Meester Bartel is door Teeuwes gefopt; als hij namelijk »lustich aen 't tellen» wil gaan van het geld in de tasch, blijkt het dat er enkel »stientgiens» in zitten.

---

7. DAT GHY NIET WILT DAT U GHESCHIET, EN DOE SULCKS AN EEN ANDER NIET. 1)

Trien Jans, eene Amsterdamsche, vindt 's avonds naar huis terugkeerende de poort gesloten; zij wil niet in eene herberg overnachten, daar er »nau een degelijcke herbergh buyten de poort is»; zij vraagt aan *Slimme Piet de Molenaer,* die juist gaet »kijcken na de wijnt», of hij haar »te nacht huys-vestingh» wil geven:

Want gy weet wel, een Vrou het toch vrienden en vyanden.
Een yeghelijck seyt van u 't gheen dat hy jou gunt,
En een Vrouw hettet licht verkerft, al misdoetse in 't minste punt.
De Werelt is soo verkiert! niemant duydt yet in 't goede!
5 En op datse van my niet quaet moghen vermoeden,
Soo laetmen in jou huys te nacht hier rusten op een stoel:
Want in deuse kufjens is mijn niet eers genoech, en op de wech ist mijn te koel.
PIET. Wel Vroutje, wat sel ick seggen? ick selt me Vrou eens vraghen,
Je bint seker al te goelycken sackje, datme jou sou inde kou jaghen.
10 Aeltje Melis, moer!

Aeltje spreeckt van binnen.

Wel wat isser, kijnt? PIET. Maer, hoor hier!
AELTJE. Ick mach niet, liefste, de ketel, vaer, die moet te vier:
De visch die staet noch in heur bloedt, die 'k te middach heb ebro-
Ick moet water halen om die te wassen en te koken. (ken,
PIET. Aeltje, seg ick, hier is ien stee-wijf dat nae je wacht.

---

1) Uit: *De Werken van G. A. Bredero. Eerste deel. Amst. Gebr. Binger. 1890. Klucht vanden Molenaer. bl. 267.*

Trijn Jans, Slimme Piet, Aeltje Melis.

15 TRIJN JANS. Vrouschap, hebje niet een plaetsje veur mijn van deuse
We komen uyt de Leytse kaegh, en ick bin buyten esloten, (nacht:
En ten past niet voor een eerlijcke Vrouw te gaen in hoerekoten.
Mach ick maer op een stoel slapen, ick wil hebben jou ghemoe!
AELTJE. Wy hebben maer ien bedt. TRIJN. Dat schaed niet. AEL.
Wel Vaer, wat seg jyder toe?
20 PIET. Maer, Aeltje, laet ons dat Vroutje daer mede gheryven.
Rekent byje eyghen hert, hoe noo datj' op straet soudt blyven.
AELTJE. Komt in, moer, hangtje huyck op, en setje manckje neer.
TRIJN JANS. Wel, vrienden, 't is onverdient, niet te min ick danckje
Maer hoe reyn woonje hier! Heer, hoe helder leyt desen haert! (seer.
25 Ja wel ten is hier anders niet dan ofje in ien Begynen selletje waert.
Heer, hoe glimt jou kanne-bort, jou tinne-werck, jou pypen en jou
krensen!
Wel salighe luy! ghy hebt hier al wat gy sout konnen wenschen.
Jemeny, de balcken en de solder is met schulp-sant eschuert.
PIET. Mijn wijf het gien weergae, sy is het puyckje vande buert.
30 Sy wast en sy plast 't hiele huys al moerlijcke lienich,
In heb icker ien reys van doen, sy helpt my onder ienich. (het.
TRIJN JANS. De Man is wel geluckich die sulcken besorch van een Vrou
PIET. De Man is wel dubbel gheluckich die jou het. (vast speulen
TRIJN JANS. Maer, susje, waer zijn jou kyeren? AEL. Maer die loopen
35 Hier rontom het huys, op de werf, en in de meulen.

Van de kinderen komen ze op andere onderwerpen, tot Aeltje met het oog op hetgeen zij juist verteld heeft zegt:

Maer alle seven jaren komt ien ding weer te pas.
Gans lyden, de Heyligen komen nou soo deerlijck om heur was.
Ja wel, hier sit ick vast en lary, ick sou mijn vis overhangen:
Heer, mijn Man het huyenochtent sulcken moyen Soo evangen.
40 TRIJN JANS. Wel doeje dat selfs? dat's wonder, houje dan geen meyt?
AELTJE. O neen ick, susje, dat heb ick flusjes al eseyt.
Daer moet ick selfs over gaen: ick moet de roo-kuwen
Selfs bewribbelen en schoon-maken en 't bloet daer uyt duwen.
Sou ick daer dienst-meysjens me laten begaen?
45 Ick seghje, dat de visch mijn sou teghenstaen.
't Is van dat morsige volck van de Ditmerssen en Poepen:
Daer sy over gaen, kijndt, dat sel ick jou niet afsnoepen,
TRIJN JANS. Je segt de fyne waerheyt, wy hebbender nou t'onsent
Men dienter staech wel na te gaen en na de handen te sien, (ien,

50 Sulck een Bely klonters isset: hier leggen de luyren, daer de doecken,
Se dreumeld het goetje so wech datset self niet meer weet te soecken;
Mijn betielen siender uyt als loot, en datje mijn koper werck saecht,
Je sout spuwen so root ist. Ick seg altemet: Aecht, (kijnt;
Gaet nou wat vroech te bed, rijst morghen vroech op en weest rat,
55 Maer wat ist, sy blijft legghen en vijst by haer hielen dat haer de Son in 't gat schijnt,
Se het ien uur werck ierser kliet, se komt of te achten of te negen,
En segje dan ien woortje, se durf ien mensch noch wel qualijck bejegen.
Ick denck: absolvat vuyl-vat, vuyl vind ickje, vuyl laet ickje, al ben ick noch so quaet,
Want dat versoorde volck draecht ien anders hiel over de straet.
60 As de dienstmeysgens heur vrouwen of miesters uyt de kerck halen,
't Isje niet te segghen watte sticken datse daer vertalen.
Den ien seyt, zy krijcht niet te drincken of te eten.
D'ander seyt: mijn miester het gist'ren zijn vrou esmeten;
Onse dochters vryer, dat is sulcken goen knecht, hy hetme soo lief,
65 Hy gafme lestent een stick van vieren, om dat ick brocht ien brief
Aen syn vrijster, en so hyse krijgt, belooft hy my een nuwe bouwen.
Ja, seyt ien ander, daer veel dochters binnen daer binnen veel vrou-
Ick sou liever om go gaen, gy meuchtet loven of gy wilt, (wen:
Eer ick heur sou dienen, so besucht werter ien mensch bedilt.
70 Hoort, seyt ien ander, onse seun het vande weeck so op etrocken:
Hy souwer korteling ien neer eleyt hebben haddet willen locken.
De vijfde seyt: as onse volck iens lustich gasten, (vasten.
So moeten wy ien hiele maent by-legghen, en winnen 't weer met
Somma sommarum, daer wert so lydighe veel ghekalt.
75 Piet. Mijn dunckt dat gy alle bey vanden os opten esel valt.
Trijn Jans. Nou vaer, de wyven praten so wyven praetjes.
Aeltje. Neen, kijnt, ick koock mijn etentje, ick was mijn vaetjes.
Ick heb mijn huys-werck dus lang allienich eklaert.
Trijn Jans. Denckt, sus, dat gy alle Jaers wel hondert daelders be-
80 En dan heb gy noch jou vryheyt om wat te mallen, (spaert,
Je hoeft niet te vreesen dattet yemandt sel uyt loopen kallen;
En jou goetje en werdje niet ontmomt, noch verhuys-morst.
Wat hetme onse Aecht wel goet ofhandich gemaeckt en ontlorst.
Helf ten tijt mis ick dit of dat, dan neusdoecken, of dan huyven,
85 En s'is so lecker, se mach niet dan mangelen, rosynen of druyven:
Als wy volck hebben, en ick dan na ien appel of neut vat,
So staet sy van veer en grijnst as ien nicker veur ien geut-gat;

En hebben wy Rotterdams, of Longs Engels of Rijns of Spaensche Wijn,
Se drinckter soo droncken as ien varcken: dat je wist hoe ikse somtijts vijn,
90 Je soutje verwonderen, ja dat icket niet liet om de bueren,
Ick sou van dese weeck ien are meyt gaen hueren.
Mijn man is altemet so quaet, hy wilse somtijts ien bet slaen,
Maer sy slacht den Esel, sy wil niet ien voet uyt heur tret gaen.
Al kijf ick dat ick schuymbeck, sy paster niet op, sy beeft as ien
95 Wil ick wil van heur hebben, ick moeter ien kermis beloven. (oven.
Mit die deense koppen en kanmen heen noch weer,
En die Westphalingen en Knoeten ribsacken ons noch veel meer.
De Waterlantsche meysjens zijn wel rèdelijck en klaer,
Maer die hebben sulcken gherit van heur moer, van heur vaer,
100 En van heur speelnoots. En noch willense alle Jaren
Ten minsten drie of viermael na huys uyt speulen varen;
Krijchtmen dan, dat selden beurt, een dienstmeyt die suynich en
Die later selven duncken datse mier Mans as de Vrou is, (trou is,
Die moetmen niet ien oneffen woortje toe-spreken,
105 Of sy sullen 't gheen sy ande Ouders niet, ande Kyeren wreken,
Men weet dickwils niet waerom dat de Kyeren lam zijn,
En dat komt van die eerloose feeksen asse gram zijn:
Se ghevense sulcke harde duwen of schrickelijcke grepen,
Ghelijck mijn susters kijndt nou lestent van die kobbesoch worde
110 Hoe lockich bin gy! dat en ghebeurt jou niet. (ghenepen.
Aeltje. Wel, Trijn Jans, blijft hier wat, ick denck dat mijn Water
En ick hoor jou so veel vande Kyeren segghen, (siet,
Ick mach de myne met ien te bedde gaen legghen.

Terwijl zij weg is, valt de molenaar Trijn Jans lastig; zij weet niet hoe ze van hem zal afkomen, dan door den schijn aan te nemen, als of ze wil toegeven.

Trijn Jans. Wel schoon genomen ick wou, hoe souden wy 't anleggen,
115 Want hier is geen gheleghentheyt. Piet. Niet? ghenoech! ick weet raet:
As wy flus egheten hebben, sel ick segghen dat mijn wijf te bedde
In dat ick na de molen ga, om te nacht wat te malen, (gaet,
En as de keers uyt is, sel ick ien slockje komen halen;
Hoorje wel, Trijn Jans, gae jy dan sitten an de deur,
120 En asje mijn hoort hoesten of hemmen, so denckt: Piet isser veur,
Rijst jy dan stilletjens op en doetse soetjens open:

Ick sel jou dan wel te vreen stellen, dat sou ick hopen. (vervaert.
TRIJN JANS. Ick weet niet hoe icket hantdreyen sel, ick bin te seer
PIET. Schijt, schijt niemendal, mijn Wijf slaept soo vast als een paert.
125 TRIJN JANS. Heer, dattet uyt quam! jemeny, hoe sou sy kyven!
Dan niet te min 't is nu gheseyt en 't moet gheseyt blyven.
PIET. Mien jy 't mijn hertje? soo gheeft me dan ien soen.
TRIJN JANS. Wel dat's een kleyne saeck, dat wil ick geeren doen.
Maer als gy flus over tafel sit, hout jou wat statich,
130 Ick sel oock mijn best doen dat ick mijn bedwing en hou matich:
Want dattet jou Wijf sach, sy worden wel jalours.
PIET. Ick selje dat wel of sien, ja voorseker, so wat op zijn boers.
Y gut hoe willewe! hoe sellewe! ick wou dattet al nacht was.
TRIJN JANS. Ick kan niet kallen, ick wou dat ick al op de schild-
wacht was.

Aeltje Melis, uyt.

135 AELTJE. Hoe vaer gy hier innen klaer 1), geefje en kaer ien praet?
TRIJN JANS. Jou man verteltme so veel van zijn vryerlijcke staet:
Ja wat helptet, wat is hem al over ekomen!
Hy vertrock wat hy al had als hy jou eerst had enomen. (tas,
PIET. Wijf, ick heb Trijn Jans laten sien mijn sulver tuychje en mijn
140 Mit mijn root-scharlaken wollen hemd, daer ic de Bruygom in was,
S'is verwongdert dattet so gnap en gnut is en niewers niet estoten.
Heer, se het sulcken sin in jou jackje mit honskoten,
En in jou blau versetten rock, met die stoot-kant van fluwiel!
TRIJN JANS. Maer watte moye brieven heb gy hier! jemy, dit is ien
145 Weet gy niet, oft ien story of dattet poeetery is? (reyn taferiel.
PIET. Wat weet icket, oft uyt de schrift of angder schelmery is?
De Schilderaers die schilderen altemet soo wat heen. (esneen?
AELTJE. Wat dunckje, moer, van mijn kevy, isse niet ongnaertich
TRIJN JANS. Se blinckt as ien becken, maer wat zijnder konstighe
gasten!
150 Ja wel, alle dingh is hier so reyn, men sout met geen vuyl hangtje
Wat hettet te beduyen, gy bint dubbel ondieft. (antasten.
AELTJE. Man, als gy wilt, het eten is riet; komt binnen, sus, soo 't
u belieft.
Komt, eet wat mit ongs, versmaet ongse kleynicheyt niet.
Houtet mijn ten besten, so gy juyst gien steetse reynicheyt siet.
155 TRIJN JANS. Hoe keun gy 't segghen! Wil ick mijn muylen uyt-
trecken?

---

1) De Rott. nadruk, 1622: *hoe vaer gy hier mit me kaar.*

AELTJE. Ay nou, gaet in, gaet in, je mocht so lief mit mijn gecken.
Nou, vaer, neemt jou plaets. Nou, Trijn Jans, wel wat is dit?
PIET. Ik wil hebben datje teghen mijn over ande tafel sit.
TRIJN JANS. Neen, ick bedanckje, ick sit wel, ick sel hier wel blyven.
160 Nou, Aeltje Melis, gaet gy sitten. 't Sijn qua gasten, die de Waert verdryven.
PIET. Nu eet allegaer, ick kan niet noon, daer staet de betiel,
En 't is gien benier dat ickje visch veur diel.
Dat 's-je veur, doetme na, gy moeter so wat in slingeren. (ren.
AELTJE. Maer hoe boerachtich vat hy dat an mit duym en mit vinge-
165 Nou Trijn Jans, peuselt wat, smeert ien stick botter en broot.
Wy hebben sulcke koren eyertjes, se hebben doren as ien gout so root,
Se binnen van passen hartjes, se hebben sulcke dunne schillen.
PIET. De Visschen hebbent goet. AEL. Hoe so? PIET. Die meugen drincken, asse willen.
AELTJE. Daer was ick veur jou riet. Wod gy niet wel dat gy 't kreecht?
170 PIET. Maer Aeltje jy grijpt na de kan as ien aer zijn mongt veecht.
AELTJE. Dat lierden my mijn salige vaer, ick sel zijn do-mont niet beliegen.
PIET. Y wat, ick stick schier; nou, Melis kijntje, laet eens overvlie-
Gans bloet, ick heb sulcken schrickelijcken dorst: (gen!
Mijn dunckt datter een gloeyende stien leyt in mijn borst.
175 AELTJE. Daer hangt botter in jou baert, veecht of, eerter in gaet verwortelen.
PIET. Neen, laet hangen, alst drooch is dan selter wel uyt mortelen.
Wat so, nou ist mijn beurt: avoes, Trijn Jans. TRIJN. Ic dancje.
PIET. Danckt als ghy 't hebt.
Die is inde kijntsheyt, wijf, is tappen te veul werckx, so siet dat gy 't schept.

Aeltje met de kan binnen.

PIET. Trijntje, het wort schier tijdt, ick wil nu stracks wech gaen,
180 Siet toe, houtje woort, ick latet daer op staen.

Aeltje met de kan weer uyt.

AELTJE. Wel, vaer, staje so op? ghy hebt immers niet ghelesen.
PIET. Ja, wijf, het sal ten jongsten dage eve veul wesen,
Of ick daer ien diel woorden brabbel: 't het niet ien beet om 't lijf.
Liefste, ick ga na de meulen: gae jy na bed toe, selje, wijf? (den,
185 Ick moet wat doen, de wijnt is goet, te nacht wil icje quijt schel-
Dan morghen avont sel icket je weer dubbelt vergelden. (vaer.
AELTJE. Gy dreygt d'onvervaerden, ick heb mijn schilt al byme, mijn

PIET. Gedieu, genacht, wijfje, genacht, Trijn Jans, houdje wat by ien kaer.
TRIJN JANS. Heer, wat hebje daer ien genoechlijck man, het is te byster.
190 Wat helpet, hy is te eunjer: hoort, hy singt als ien Lyster.
Hy is drollich van praet, en blygeestich as hy singt. (wringt:
AELTJE. Ja, lieve Trijn Jans, ic weet selfs best waer me de schoe
Hy verteert alle daech sulcken gelt, en hy brengt niet in;
In dat mier is, hy is so vrou mal: och ic hebber sucken verdriet in;
195 Staech is hy inde Kuffen, of inde Boeren droncke bier laghen:
Hy is soo nat-gierich, men sou hem met een goe tooch door ien vier
Hy het soo veul vermalle-komenschapt mit die soete luy; (jaghen.
En ick spaert vast uyt mijn lijf en ic drinck niet dan wey of huy.
Wat noot wast, dat hy ien pijntje by de luy ging verpoyen?
200 Maer as hy droncken is, loopt hy stracks by de lichte koyen,
En 's anderen daechs sit hy dan en knort en mort. Ja, kijnts, ic heb de man,
En ien ander (asmen seyt) hetter de soeticheyt en de wil van.
Van waer komt de mannen de vryicheydt om by anderen haer te voeghen?
Dat wy altemet iens verwisselden hoe qualyck soudense genoegen.
205 TRIJN JANS. Neen seker, ick prijs mijn man: hy is wel haestich en quaet,
Maer 't is in ien ommesien ghedaen, wast anders, ick wist me ghien
Neen sepers, de mijn is anders heel deuchdelijck van leven: (raet.
Hy het my van zijn leven gien quaet exempel ghegheven.
Hoort, Aeltje Melis, hoort kijnt, maer luystert gautjes toe:
210 Tansjis as ick met jou man allienich was, hy vraechdeme doe
So heftich, ick kon hem mit gewelt niet van mijn lijf houwen.
AELTJE. Maer waerom? TRIJN. Maer om de nuwicheyt daer de knechtjes ien wijf om trouwen.
Wel jemers! sus, hy hettet my so lang ghevraecht
Tot dat icket hem toeseyden: en wy hebben beraetslaecht
215 Dat hy mijn, as de kaers uyt is, sel komen besoecken.
Kom hier, mijn moer, laet ick jou op mijn benier eens doecken:
Treckt mijn vliegher an, en gaet hier sitten op dit ghestoelt,
So wert zijn heete lust sonder sonden verkoelt.
„Ick hebt hem belooft, uyt vrees van hem te vertoornen;
220 „Ick heb mijn man te lief dat ick hem kroonen sou mit hoornen;
„Ick heb hem om jouwent wil mit ien klucht ghestilt.
„Ghy kont nou wel ien soeticheyt hebben, so ghy maer wilt.
„Mijn hert is te eerlijck dat ick yemant sou veronghelijcken.

En as hy dan gedaen het, o bloet, hoe sou ick hem uytstrijcken!
225 AELTJE. Wel siet, is dat niet een groote last? dat speelt hy mijn altemet.
Trijn Jans, maeck mijn toe na je sin, gae jy leggen op mijn bedt,
Heb gien sorgh, ick sel de rest al swyghend' wel beschicken:
Ick sel de vreemde vogelaer vangen in zijn eygen stricken.

Trijn kleedt Aeltje.

TRIJN JANS. Wel, Aeltje Melis, asje nou jou selven wel besiet,
230 Seper, me dunct je lijckt jou selven in 't minste niet. (langen
AELTJE. Ay lieve, help my knap! Heer kyeren, ick heb sulcken ver-
Om die wilde weyman in zijn eyghen stricken te vanghen.
TRIJN JANS. Doet open, asje hoort hoesten of hemmen! nou adieu, goe nacht.
AELTJE. Wel, droomt ghenoechlijk, Trijn Jans, en slaept sacht.
235 Nou ick mach hier gaen sitten; holla! ick most de kaers uytblasen,
En wachten so de gracy met een stillicheyt sonder veel te rasen.

Als de molenaar van zijn bezoek aan de vermeende Trijn Jans terugkomt, zegt hij:

We meughen so veul houwen as we willen vande boerinnen,
Maer ick seg dattet de stee-wyven heur veer of winnen.
Onse vrouwen zijn te bot, want sy hebben dat verstant niet:
240 Dit vroutje kon heur ambacht, heurs gelijck en isser in 't lant niet.
Ick heb mit ien vrientschap, verstaje wel, mijn afscheyt genomen,
En ick seyde heur in heur oor, dat ick flusjes weer sou komen.

Hij roept zijn knecht Joosje en snijdt op van het »avontuurtje» dat hij gehad heeft. »Bylo,» zegt hij

Dat ick sulcken wijfjen had, ick lieper mede 't landt uyt.

Op zijn aandrang gaat de knecht haar ook een bezoek brengen. Als deze weg is, zegt de molenaar o. a.

O Burghers, wilt gy jou Wyven niet beter bewaren,
245 So stuertse by de Meulenaers: die sellentje wel of klaren.
Byget burgers, ick seg noch: bewaert jou Vrouwen wel
Voor jonghens, voor boeren, voor vreemdelingen en reysers.

Daar hooren we de molenarin uit de binnenkamer, wanende dat haar man weer bij haar was, haren bezoeker »uitstrijcken», zooals Trijntje haar geraden had. Joost weet geen raad met zich zelven:

O seuven sacken mit krenten, hoe ysselijck baerden dat wijf.
Hadse my ekregen, se hadme vernielt mit heur poten.

250 Seg ick dit mijn miester, hy selme deurstoten.
Ick weetme gien raet. Wil icket hum seggen of niet?
Jae'k, 't hettet nou al, 1) 't is door zijn ingheven eschiet.

De molenaar hem zoo »dromich» ziende aankomen, vraagt:

Wat schortje? segt. Joost. Ic durf niet. Piet. Wat isser, binje qualijck etroost?
Wodse niet op-doen? Joost. Jase. Piet. Hebje dan niet iensgis, he? Joost. Jaeck.
255 Piet. Wel hoe binje dan noch so treurich? dat is ien bystere saeck.
Schaemt jou datje so suffende komt andruylen.
Wel wat binje veur ien knecht? ja, uylen blyven uylen.
Wat isser? ick wil 't weten. Joost. Maer miester ick hebme vertast.
Ick miende dat ick de burgerin had en jou Vrou wast.

De molenaar wil hem niet langer in zijn dienst houden:

260 Neen, Joosje, wy dienen mekaer niet, gy moet gaen, hoorje wel? ick segh het.
Daer isje geldt, neemtje sack, jou pack, jou kousen en schoenen:
Ic ben niet nydich, maer ic mach niet lyen datse mijn wijf of-soenen.
Joost. Wel miester, wat kon icket beteren? gy hebt my daer toe ebrocht,
Doe ick niet ien hayr op mijn hooft had, dat daer om docht.
265 Piet. Het is mijn schult, ick bekent, daerom ly icker de smert of.

Als de knecht van zijn baas afscheid genomen heeft met de woorden: »Ghenacht, Slimme Piet,» zegt deze:

Ja wel, isset van zijn leven wel eschiet? 't zijn te vreemde saken.
Ick wil by mijn wijfs moer loopen, die sel de peys wel maken.
Maer wat staet hier ande luyffen?
Dat ghy niet wilt dat u gheschiet,
270 *En doet sulcks an een ander niet.*
O bloet van gansen, had ick dit gister avont ghelesen,
De goe Joost sou van daegh mijn Luytenant niet wesen.
Dit is wonder wel eseyt; doch daer is goets genoech eschreven,
Maer 't gaet daerom niet te beter in ons leven.
Hy spieghel hem an my, die van dit evel sieck is.
275 Hoort gy wel, stekelbaersjes, pisreutjes, die garen zijt, daer 't warm en wieck is,
Hoort na mijn raet, gy meucht wel ien woortje in 't sot spreken,
Maer men mach gheen vreemde sleutel in een anders slot steken.

1) De Rott. nadruk, 1622: *Ja 'k hettet nou al.*

Daer luyt de poort-klock, me dunckt dat de trommel dobbe dob-
bedob gaet.
280 Ja wel, hoe nou? sie ick recht? men dunckt dat de poort vast open
Sus, ick hoor mijn wijf, ghedieu. *Piet binnen.* (staet.

Aeltje Melis, en Trijn Jans.

AELTJE. Dat is garen edaen.
TRIJN JANS. Ick danckje dat icker wel eweest heb. Nu, ick mach gaen.
Komt en haeltje scha weer in. Heer Kyeren, dit's onverdient!
AELTJE. Och, moer, jou is niet te goet eschiet. Ick loof niet datjet
mient.
285 Of gy weer buyten gesloten worden, ick wilje garen huys-vesten.
TRIJN JANS. Wel gedieu, Aeltje Melis. AEL. Wel gedieu, Trijn Jans.
TRIJN JANS. Hout mijn vryicheyt ten besten. *(Ael binnen.)*
Wat seg gy van die rekel, had hy my daerom ghenomen in?
Wel, ick danck God dat icker so afgekomen bin.
290 Dit moet ick mijn Man vertellen, en al mijn Neven en Nichten.
As mijn susterling Hillebrant dit hoort, die selder stracx wel wat
of dichten:
Ick loof niet of het sel over de hiele stadt noch wel worden ver-
Hoe listich heb ick daer list met list betaelt! (haelt.
Heer, een mensch en kan hem niet nau ghenoech bewaren.
295 Ick sel van me leven niet meer alleenich uytvaren.
Vroutjens, ick waerschu jou, dat ghy doch wel voor je siet:
Went kyeren, *Al sietmen de luy, men kentse niet.*

---

8. HET KWADE WIJF. 1)

Jaep, een Boer, wordt door zijne vrouw, Dieuer, geen oogenblik rust gegund:

Ick mach my wel ongeluckich heeten,

1) Uit: *Lacchelicke Cluchte, Van een Boer die in een Calfs-vel benaeyt was. t'Amstelredam, By Broer Jansz.* [Geen jaartal.] Een vignet neemt bijna de geheele titel-bladzijde in. Het stelt het blazoen der Brabantsche Camer »Wt Levender Ionst» voor: drie Vrouwen, Geloof, Hoop en Liefde. De afbeelding verschilt eenigszins van die, welke te vinden is in Van Lennep's Vondel, I, 17. Voor een betere aanduiding van het jaartal dan 1616 zie Aant. VIII.

Want met rust mach ick drincken noch eeten.
Soo vexseert my het Wijf aen mijn ooren,
Dan leytse my dit, dan weer dat te vooren
5 En gaet haer seer stooren als ick terstont niet gaen doen,
T'is hier Jaep, ghy moet u stracks spoen,
Om met spijs te gaen voen, ons paerden en koeyen:
En van hongher oock staen die calvers en loeyen,
Oock moet ghy u moeyen, om die groep te leeghen,
10 Hoe ick het noch maeck, t'is al niet te deeghen.

Terwijl hij nog bezig is haar te verwenschen, komt zij aanzetten:

Wel ick mach sien wat mijn lieve man doet.
Of hy hem in die can spoet, om die te veghen,
Wasser grooter dronckaert ick had hem ghecreghen,
Ten dient niet versweghen int heele lant,
15 Daer ick hem vind wordt hy aengherant,
En t'sijnder schant, sal ick hem op sijn huyt slaen:
Wel Jan Druyl vind' ick u hier staen,
Is dat noch niet ghedaen, soo vaert u de pocken int gat.
JAEP. Wel wat vriend'lijcker groet is doch dat.
20 DIEUER. Kaeckelt ghy noch wat, soo wod ick dat ick u niet en sach.
JAEP. Neen wijf ick segh u goeden dach,
En was blijdt dat ick u sach, noch cloeck en ghesont.
DIEUER. En ick wod dat ghy stont,
Daer die Son op sal gaen over thien daghen,
25 Of dat ick u ter kercken sach draghen,
Soo sout ghy my niet meer plaghen, nu noch t'eenigen tijt.
JAEP. Wijfken waer men malcander met wenschen quijt,
So waer ick verblijt, want my d'eerste wens was gegeven.
DIEUER. Wat seght ghy Jaep. JAEP. Maer dat ick met u in vreuch-
30 En my begheven, tot u dienst bereyt. (den wil leven,
DIEUER. Wel Jaep dats wel gheseyt,
Dus u bereyt, en maeckt u stracks ree.
JAEP. Waer sel ick heen.

Zij gelast hem een kalfsvel, een' haan en eenige eieren ter stee te gaan verkoopen:

T'vel een daelder, den haen sult ghy om thien stuyv. geven
35 En vier eyers even om een stuyver aen gelt.

Als hij weg is, zegt ze:

Ick hebber daer een, die waerdich is te haten,

Dan dat wil ick varen laten,
En een pintjen gaen verpraten, buyten in die roscam,
En ick wod mijn man nimmermeer t'huys quam.

Jaep heeft niets kunnen kwijtraken; hij gaat aan een herberg zijn brood met wat bier verorberen; Lijntje, de waerdin, en Maeyken, haar meid, schenken de kan telkens weer vol, zoodat hij al gauw »in dronckenschap versmoort» ligt. Zij naaien hem in zijn kalfsvel en verkoopen hem als kalf aan een halfbeschonken boer, Gijs Willemen voor drie en een halven gulden en een' kapoen. Dieuer ondertusschen weet niet wat ze denken moet van het uitblijven van Jaep; zij belooft zich hem duchtig onder handen te nemen.

40 Crijch ick hem t'huys, hoe sal ick hem de lenden meten,
Hy macht wel weten, ick sal hem soo nemen door,
En spelen dat is hier, en dat is daer voor,
Nae die oude sloor, sal wel reppen, mijn leden,
Ick sal crabben, slaen, en met voeten treden,
45 Jae door noch soo veel beden, raeckt hy tot geen versoen,
Ick sal hem leeren dit en dat doen.

Gijs wil het kalf aan een vleeschhouwer, Hans, verkoopen, die zijn' knecht Jakes beveelt het te halen.

Gijs. Comt Jakes ik sal u leyen, het staet achter by mijn scha-
Siet Jakes daar ist. (pen,
Jakes slaat het Calf en seyt. Hop, op.
50 *Jaep als een Calf seyt.* Laet my toch slapen
En gaet uwen weghe. (deghe.
Jakes en Gijs roepen t'samen. Och Hans, och Hans, t'is niet te
Hans. Wat isser te veghen, hoe bent ghy dus bedeest.
Jakes. Het calf sprack al hadt een mensch gheweest.
55 Ick ben soo bevreest, k' en kan niet bedaren.
Hans. Docht ick niet datter twee gecken doende waren.
Gijs. Wilt ghy 't niet looven gaet selver binnen,
Ghy sult het bevinnen dat het waer is.
Hans. Op, op seg' ick. Jaep. Wie off nou weer daer is.
60 Kent ghy my niet laten legghen.
Hans. T'gheloof quam in my niet, al gingt ghy 't thienmael seggen,
En nu ben ick soo verschrickt, och ick weet niet hoe,
Haelt vry tot u kalf een ander slagher toe,
Ick wil aan dat monster mijn handen niet slaen.

Achtereenvolgens hooren Griet, de vrouw van Gijs, en Meester Eduard, een duyvel-beleeser, het kalf spreken. Men laet Jaep nu met rust; hij staat eindelijk op, vergewist zich van zijn' toestand, klopt aan de deur van Gijs,

wien hij vertelt wat hem is wedervaren. Hij is uiterst benauwd voor hetgeen hem van zijn vrouw wacht, doch Griet die haar' man hoort zeggen, wijzer geworden door Jaeps ongeval:

65 „Ick wil voortaen my van den dronck spenen,"

en daarop antwoordt:

„Dat wil my Godt den Heer verleenen,
„Soo sou ick meenen, dat ick geluckich was,"

wil in hare blijdschap Jaep helpen. Zij spreekt hem moed in en geeft hem den volgenden raad:

Maer ghy moet weer dit vel aentrecken,
En bangh sien, en hert stenen,
70 Ghy sult op bey ons schouders lenen,
En houwen of ghy op u beenen, niet staen en cont,
En ick sel segghen dat Gijs u vont,
Heel onghesont, jae half doot,
En ghesmeten waert op de cant van een sloot,
75 In grooten noot van u gelt verovert zijt,
En dat ghy van *Circes* in dit vel betoovert zijt,
Sy sal zijn verblijt, als sy u weer siet.
GIJS. Die raet is goet Griet.
JAEP. Mijn wijf sal 't niet gheloven,
80 Haer te bedrieghen, is gapen teghen een oven,
Dies steeck ick bedoven, noch in 't perket.
GRIET. Siet dat ghy u hart maer te vreen set,
En weest maer stout in u saken,
Wy beghinnen u huys te naken,
85 Laet ons aen zijt gaen sonder gecken,
Soo moocht ghy 't vel weer aen trecken.

Nadat dit geschied is, verschijnen zij weer, Jaep leunende op de schouders van Griet en Gijs.

GRIET. My dunckt wy nu niet veer van u huys zijn,
Houdt ghy u of ghy al die pijn
Vande werelt moest draghen,
90 Haest u Jaep, begint vry te claghen,
Sien ick wel, soo comt u wijf daer.
Dieuer uyt en seyt. Hoe sy my comen naer,
Hoe ick voorwaer, haer beter kan,
Sy hebben tusschen haer beyen een siec oft droncken man,
95 Hy comt soo proncken an, 't sal ons Jaep wesen.
JAEP. Och waer ick ghenesen,

Ick was wel te vreen,
My dunckt mijn lenden zijn ontween,
En op mijn been, can ick niet staen.
100 Dieuer. Jae, jae, t'is mijn man die met den edelen traen
Soo is belaen, dat hy wert t'huys ghebrocht.
Griet. Dieuer spreeckt niet onbedocht,
Hy is niet droncken maer hert'lijck sieck,
Dus ellendich en blieck, vont Gijs hem legghen,
105 Gans van die wech ick moet het u segghen,
Op een cant van een sloot,
T'is wonder dat hy u niet doot
T'huys is ghecomen.
Dieuer. Wat let hem? Gijs. Maer al sijn goet is hem ontnomen,
110 En t'sijnder onvromen, aldus gheslaghen.
Dieuer. Van wien? Griet. Gaet ghy dat vraghen,
Van een deel vaghebonden, dieven oft soldaten,
Die s'Heeren weghen en straten,
Met haer loopen onveylich maken,
115 Sy ginghen nae sijn goet haken,
En hebben hem doen noch dus ghewont.
En t'schijnt den eenen tooveren cont,
Want hadden hem in een calf, als ghy siet verandert,
En doen sy 't ghedaen hadden, zijn zy voort ghewandert,
120 Als schelmen, rabauwen en dieven alst waren.
Jaep. Diese overcomen, moet de goede Godt bewaren,
Leght my arme sieke man te bet.
Gijs. Siet dat ghy hem een warm suypen voor set,
Op dat hy te met, u weer mach overhaelen.
125 Dieuer. Gijs ten sal aen my niet falen.
'K en wil niet draelen, maer gaen maken syn bedt warm.
Gijs. Neemt hem te nacht in uwen arm,
Dat becomt best een siecke man.
Dieuer. Vrunden ick gae voor, volcht ghy achter an,
130 Soo ist bet ree, voor alle saken,
Ick sal oock wat warm bier en boter maken,
Om hem te smeeren daer 't hem smart.
Jaep. Isse wech, dat licht van mijn hart,
Ick docht bylo de gart,
135 Lach louter in de pis.
Gijs. Griet ghy liecht dat ghy selver meent dat het waer is.
Jaep. Wat soo moetmen die wijven doecken.

GIJS. Vrunden, heefter yemant een quaet wijf comt ons besoecken,
Als die cloecken sullen wij u raet gheven,
140 Dat ghy in vreuchden meucht leven,
Met u wijf, als twee vrienden te gaer.
GRIET. Nu dat laeten wy blyven daer,
En bidden oorlof aen die 't hebben ghehoort,
Het ghesciet al *uyt Levender jonste.*
145 GIJS. Zijnder eenighe fauten weest niet verstoort,
Wy bidden oorlof aen die 't hebben ghehoort,
Dat ons dit heeft doen brenghen voort,
Was lust tot Rethoricas konste,
Wy nemen oorlof aen die 't hebben ghehoort.
150 GRIET. En wenschen u vrede *uyt Levender jonste.*

---

9. DE KLAPLOOPERS. 1)

Lichte Wigger is een doordraaier, die ten langen leste als hij zijn geld en goed verbrast en zijne gezondheid verwoest heeft, het gasthuis als eene uitkomst beschouwt. Drie klaploopers, met sprekende namen, *Droncke Joortje, Coppen Quist-goed* en *Teun Moy-weertje* zijn zijne onafscheidelijke gezellen bij zijn pooien en rinkelrooien.

Coppen Quist-goed.

Ick hadde te nacht mijn pijtje wel heerlijck vol.
Dan ick wast alleen niet, sij haddent allegaer wel lustig inden bol.
Men most droncken worden, wijntjen met suijcker, t'is den soeten
En wij droncken al veel, want het duurden wat lang. (ingang,
5 Wij quamender inden voor-avond, en scheijde s'nachts heel laat.
En doen wij na huis gingen, maecte wy vande ouw Delff wel de kruis-Straet,
Want wy hadden stroo-beenen, daer gingen wy swieren heen;
End' een van ons allen liep tegen een uit-stekende stoop, off een aere steen;
End' hy docht het een man was, die hem op t'lijff liep, hy wouder tegen an,

---

1) Uit: *G. C. van Santens Lichte Wigger. Op t'spreekwoord':* Siet: de hoeren en de kan Maken menig arrem man. *Tot Leyden, Voor David Jansz. van Ilpendam, Boeckvercooper, Anno 1617.* — Bovenstaand uittreksel is de aanvang van »*T'vierde deel.*"

10 Stae! stae! riep hy met het mesje in sijn hand, voor een man.
Wat hebje op mijn lijf te loopen jou sticke schelms, daer je bent?
Daer tierden hy (hoe mosten wy lachen?) op de stoop, en daer was niet een mensch ontrent,
Dan wy met melkander; en wat wy seiden, hy raesde even seer.
Ten lest sne'e hy toe: doen stont hy en keeck by sijn neus ne'er,
15 En sloegh al sijn kneuckels t'vel of tegen de stoop.
Hy trock sijn hand soo ras na hem, en gaff vry wat beter coop.
K'denk wel dat hij 't eer ontwaer worden, as hy somwijl den dag doet.
Dan t'is geen nood, sy hooren niet aers te vaeren, die geen die soo onsoet
Sijn, as sy droncken bennen, dat sy altijd vechten willen.
20 T'is een qua'en dronck, die gemengt is met sulcke grillen:
Men doeter dingen door diemen na wel wou, datmen niet hadd' ghedaen.
Ick houder niet of. want t'is soo moy met een heele huid slapen te gaen.
Dan ick hooff geen sorg daer voor te hebben. want k'heb sulcken dronck niet over my.
K'en verstoorme soo licht niet, as my wat ontmoet, k'ben even blij,
25 I gat ick sy soo gheneuchelijck, as ick droncke ben; (ken.
Ick soen t'vrou volck dan dattet klapt, of ick se ken, of niet en
Jae ick sou een ghehulde besemstock soenen, dat ick se voor my kreeg,
Ick moet vrolijck wesen, as ick buis ben: want my is dan niemendal inde weeg,
En my dunckt, t'is moy want men ziet, en leerter een mensch sijn goet hart an kennen.
30 Maer de sommighen sijn we'er anders, wanneer sy droncken bennen,
Dat is, asse t'huis commen, stooten sy haer voet anden dreppel,
In plaets van haer vrou een kusje te geven gaen syse toe met een kneppel,
En decken haer soo voor de kou op, dat ser blaeuwe leen van draghen,
Soete vroutjes die soo ghehout sijn, die bennen te beclaghen.
35 As ick eens trou, k'sel beter met mijn vroutje leven.
Ick sal de mijn in plaets van smijten een soentje geven.
Wat soumen vrouwen smijten, t'zijn maer een deel bloen,
Sy hooren haer te schamen die sulcx doen. (slaen,
K'wou datse houte neusen hadden, al de geen die haer Vrouwen

40 Men souse dan wel kennen, as mense over straet sag gaen,
T'is dicmael volck, daer men t'niet op en sou vertrouwen,
Die een Engel byde lui sijn end' een Duivel teghen haer Vrouwen.
Doch de mans geeff ick de schuld altemael niet.
Want de Vrouwen sijn somwijl oorsaeck van datter ghesciet,
45 As sy gnorren en morren, end' hadde gaeren de broeck an;
Maer se dientje doch niet, laetse vrij blijven by jou man.
En wat seitmen dan, as syse an hebben? de mans crijgen soo meenige streeck,
De Vrou die woonter en de man die leyt'er t'huis om een blanck
Soo verd' sal de mijn niet comen, as ick'er een trou. (ter weeck.

Droncke Joortje comt met de mantel van Lichte Wigger uit, om na de lombaert te gaen.

50 Ick ben de man, sal ick seggen, en die wil 'k blijven, blijf ghy de
As men elck wat wils heeft soo gaet het wel. (Vrou,
D. J. Wel? vind 'k jou hier staen, Coppen Quist-goed, fijn ghesel?
K'docht datje al inde brandewijn sat tot Michieltje.
Coppen. Neen 'k Droncke Joortje: en oock en gae ick niet meer tot
55 T'is een recht narretje; daer om blijf icker van daen. (dat fieltje.
D. J. Ick hebber al meer ghehoort, dieder daer om niet willen gaen.
En sijn wijff doogt oock niet, t'is een quaed stick vleis.
Coppen. Daer door verloopt haer neeringh oock, want de geen die
Gheweest heit, die wilder niet weer wesen. (daer een reis
60 K'hebb' noch een korff-stock met hem of te rekenen. hy mag vresen
Krijg ick hem, voor dat hy my eens een pijp heeft ghedrait. (wait.
D. J. Je moet zijn woorden niet meer geloven, as de wind die daer
Want hy is wat ongheluckig in t'waer seggen, hy slachter meer.
Drait hem weer eens een pijp, soo is het leer om leer.
65 D'armoe sal hem voor u slaen, al slaet ghy hem niet.
Coppen. Daer is al wat an. want my dunckt datter er niet veel over-
T'is een kouwe tijd met hem, na ick het an ken zien. (schiet.
D. J. Maer Coppen laestmael was ick op een plaets om een pintje metme twien,
Daer t'wel tienmael kouwelijcker was, ast daer noch is lieve quant,
70 Daer d'eene op een water emmer sat, en d'ander op een turffmand.
En wy seide dat sy een vier an souwe legghen van een paer bieren,
Sy hadde geen turff in huis. want sy mosten daer om stieren:
Een klomp pot-aerde was de kandelaer, daer stont de kaers in.
End' steene kannen sonder decsels hadde de waerdin,
75 End' t'is noch al een herberg, daer men t'niet op en sou vermoen;

Datter een blind paerd' in huis quam ten souder geen schae ken-
En sy ziender oock allegaer soo kael uit as een rot. (nen doen:
COPPEN. Dat selffde volck sel noch eens voor heur bueren op staen,
en spelen banckerot.
D. J. Dat is voorseker. t'selder niet een hair beter vallen.
80 Want sy sijn veel schuldig, en sy en hebben niemendalle.
Sulcken volck spelen door armoe banckerot, daer t'een aer van
weelden doet.
COPPEN. Daer 's wat an. want de sommige banckeroettiers hebben
na wel eens soo veel goed
As sy gefailjeert sijn, dan sy te vooren oyt hebben ghehad.
Sy gaen met de bocht door, en blijven een maand twee drije uit stad,
85 En dan comt het op een accordeeren uit met haer schuldenaeren,
Diese dan betalen op termijnen van ses seven halff jaeren
Sonder interest te geven, mit heur eighen geld,
En soo wordense met een aer mans goed vast rijck en welghestelt,
Sy geven daer niet om, al makense meenig arm man,
90 As sy 't slechs hebben, t'is heur eveliens hoe ser comen an.
Hebben is hebben speulen sy, s'en dencken niet dattet schand is.
D. J. Men hoort dat volck te hanghen an de hoogste galg die 'r int
As sy 't doen om heur selffs rijck te maken. (land is,
Maer die door quae fortuin achter uit raken,
95 Dats' wat anders, die sijn te beclaghen. (haer ging vraghen.
COPPEN. K'wedd' dat sy allegaer soo segghen souwen, dat men 't
Daer me'e willen sy haer baentje schoon maken voor de men-
schen. hoo hoo lieve man!
Sy leyen de lui een buiten wegje om, dats' maer een dexsel op
een asijns-kan.
Sy lieghen datse swart worden. t'is dat eijer eten niet.
100 D. J. Ick gelooft oock, sy maken wel, datse aen t'langste eind'
blijven en datter een aer op ziet.
Sy sullen wel maken, dat heur ziel geen kou lijen sal. (goed al.
COPPEN. Wy moghen wat praten, Joortje; maer sy hebben vast het
D. J. Jae Coppen de menschen sijn al eer vergetelder, asse wel
pleghen.
COPPEN. Wilje van eer seggen? die heit dat volck soo veel, as
een paerd in sijn vuist mag dreghen.
105 Want eer en schaemt hebbense op eenen dag verlaten, en dat om
proffijt.
D'eer kost soo veel te houwen, sei de meit, k'ben blij dat 'k de
mijn ben quijt.

Want wat kenmen vande eer gaen eten? niet; t'goetje ist' daer
men of wel vaert.
D. J. Dat blijckt oock wel. want byde sommige wort de eer niet
gespaert,
Jae lijff noch ziel niet, asser geld te winnen is, t'is hoe 't is, sy sijn
110 Al woumense ghebruycken tot noch so leelijcken feit, (bereit,
Sy souwen 't doen. want door geld wordenser toe bekoort,
Al wast dat door haer hand een Prins, of een Koning most wor-
den vermoort.
Sulcke Goddeloosen vintmen noch, die dat durven bestaen.
T'geld brengt sijn meester inde hel, en t'blijfter selffs van daen.
115 Dat ronde goed, daermen de boter om coopt, recht wonder uit.
Coppen. Dat soumen seggen. want t'is al de wereld te doen om
dat duym-kruid.
Men is over al welkom, waermen comt, wanneermen geld heeft.
D. J. Insonderheid te hooff, as men een recht heit hangen, datmen
dan wat veel geeft,
Om een eind' van sijn saeck te crijgen. want het verdriet een
mensch lang te lopen,
120 End' hoe t'meer is, hoe sy t'liefst hebben. want heur handen staen
altyd open,
En geeffje dan meer, as je pertij doet, soo gaet jou kar op een sant wegt.
T'is jou dan al halff ghewonnen. want men ghemeenelijck segt.
Het geld dat stom is, maekt recht dat krom is. (de wind leggen.
Coppen. Niet hoogher, man te roer. hou dreghende, ofje sout door
125 D. J. T'is wel met jou Coppen, ick wilje go'en dag segghen.
Want ick moet een bootschap doen voor een, die my sit en wacht,
Daer ick een dag me'e opghetrocken hebb' met een nacht.
Coppen. Hout die voet, je selt wel leeren dansen. maer waer doch hier
D. J. Soo vraegmen een boer sijn kunst of, wistje dat. (in stad?
130 Coppen. End' of ick het al wist, wat waer 't dan?
T'sijn dinghen diemen wel weten mag. daer hanghen geen halsen
Hoe na hebje sorg dat ick' er na toe loopen sou? (an.
D. J. Wel ofjet deed'; com ick saltje segghen, ken kant niet swijghen
Je bent my te go'en vriend Coppen Quist-goed. (voor jou,
135 Wy sitten tot Ael-pis-hoos. j gut wy sijn soo soet.
Gaejer, je selter Lichte Wigger met Teun Moyweertje vinden.
Coppen. Sou ick niet? want dat zijn van mijn beste vrinden.
Nou prijs ick jou noch, datje geen brood voor vrienden spaert.
D. J. Neen 'k doch gae voor heen, k'sel je volghen. want 'k moet
eerst gaen inde lombaert

140 Met de mantel van Lichte Wiggert om een deel gelds daer op te
Want hy heeft geen geld om t'ghelag te betalen, (halen.
En t'ghelooff is uit, soo moet hy vande noot een deucht maken.
Coppen. Hy sou, dat'k niet seggen durff. ken hy er aers niet uit raken?
D. J. Neen hy. want sy willen hem niet laten gaen, voor dat hy betaelt heit.
145 Hy isser van ouds oock noch schuldig, sei de waerdin, en al hebb' ick lang ghebeit,
Ick ken niet een penning van hem crijghen, en met dit sout niet een hair beter wesen.
Coppen. Ast' sou. hy plag een aer quant te sijn voor desen,
Doen hy geld hadde, maer nu is hy niemand schuldich dan Duitschen
Hy weet wel van borghen maer niet van betalen. (en Walen.
150 T'is best datse mijn soecken, seit hy, dan ick heur.
Ick sorg, ick sorg, dat de meubels al meest sijn deur,
En dat hyse op t'lest allegaer even veel geven sal.
D. J. Wat wilt ghy daer voor sorghen, benje mal?
Wat roert het ons? laete wy slampampen, soo lang hy wat heit by
155 Coppen. In re'en. op die punten moetmen letten. (te setten.
Maer wat duncktje? sal hy t'noch wel wat harden moghen?
Hy heeft geen goed meer, seggen de lui. D. J. T'is loghen.
Hy heeft noch wel wat. an de lui' er seggen is niet bedreven.
Coppen. Neen t'seker; sy seggen soo veel, daerse geen tol van geven.
160 In plaets van datse een anders eer over straet lopen draghen,
Waer 't beter datse stil sweghen, en haer selven besaghen. (niet.
Een jeghelijck heeft genoug te doen, al moeit hy hem met een ander
D. J. Dat's waer; nochtans vintmen kalle-vaers, die 't al vernemen, watter in stad geschiet,
Ende heur werck dag an dag, daer af maken,
165 Van d'eene winckel uit en d'aere in te lopen labben en kaken
Van dinghen, die haer in 't duisenste deel niet en roeren. (moeren,
Coppen. De wijffs kennent oock wel. want men vind soo veel praet-
Die byde buir-huisen lopen labben met haer haspel in heur hand,
End' haspelen daer schier langer over, asse hebben gesponnen. want
170 Over een kleyn klosje haspelense wel een halven dag, eerse hebben gedaen.
D. J. De breitsters spelen oock geen slim by. die kennen soo moy gaen
Met haer breitsel van d'eene deur tot d'aere klap-hout vercoopen.
Coppen. Die doen haer werck even gaeuw; maer daer sijn anderen die alleen uit kallen lopen,

En die daer soo an wennen, dat sy 't niet kennen laten.
175 Jae die altijd labben moeten, al souwense van haer selffs praten,
En die van niemand goed kennen seggen, dan van alde wereld quaed.
D. J. Dat volck maken, datse comen in alle mans haet,
En sy sijn dicmaels schurfder, as daer sy t'van seggen.
Coppen. Dats' ghemeenelijck, end' oock kallen sy somwijlen achter de lui heur reggen
180 Dinghen, die sijn leven noit sijn geschiet, of gedacht.
D. J. Hy isser best an Coppen, die t'kallen minst acht.
Ick geever niet om offse van mijn kallen of niet.
K'denck, je selt wel swijghen, ast' jou verdriet.
Coppen. So doe ick me'e, ick laet mijn kapproen hooren,
185 Wat wil ick teghen een oven gapen, dats doch moeit' verlooren.
Sy sullen lang labben, eerse een nopje van mijn kleeren sullen kaken.
T'kan niet meer, dan an my kouwen cleeren raken.
Ick bind onder my hoosband, soo sal'tme om mijn hart niet slaen.
End' ick laet de kallen-vaers met de kalle-moers gaen (kander.
190 Voor t'geen dat se doen moghen, al liepense ande galg met mel-
Ter wijl datse van mijn praten, soo swijghense van een ander.
Sy moetender doch een voor snoer hebben t'sy my, of een aer: t'is dan die 't is.
D. J. Dats' heur oude ghewoont. wel Coppen, eer ick my tijd hier vergis,
Soo mag ick gaen na Oom Jan en doen my bootschap quangt.
195 'K wedd' dat Wigger sijn hart schier an stick sit en verlangt,
Om dat hy niet en weet, waer dat ick soo lang blijff.
Coppen. Willen wy de mantel vercoopen, en 't geld gaen verteeren
Wat dencktje Joortje of wy het deden? (tot Goed-gerijff?
D. J. Neen hy souder niet wel in sijn te vreden. (hem niet borgen.
200 Hoe wou hy daer uit comen? hy en heeft geen geld en sy en willen
Coppen. Wat hadd'ick daer me'e te doen? daer sou ik hem voor laten
Wouwense hem niet laten gaen, sy mochten hem houwen. (sorgen.
D. J. Hoe sou hy sijn hoofd dan met bei sijn handen klouwen,
G'lijck een man die geen raed weet, dat wy hem soo uitstreecken.
205 Maer ick sal 't niet doen, soo schoon salje my niet spreecken.
Laete wij ons ghenoughen, as wy vrij lag hebben,
En dat sellen wy voor seker we'er den helen dag hebben.
Want Lichte Wigger heit'et my selffs gheseit, (heit,
En daerom heeft hy me meer gelds hieten brengen, as hy verteert
210 T'en waer niet wel ghedaen, dat ick hem toe liet kijcken.
Coppen. Nochtans benjer wel gaeuw by, asje hem kent uit strijcken
Om geld of te winnen met vals spelen, en aere schelmerijen,

Dat doch niet een hair beter is, as beurse-snijen.
End' om een mantel te verdrincken maeckje daer nou soo veel werck
215 Je bent soo degelijck niet, asje wel schijnt, O lieve man, (van?
Men ken Droncke-Joortje wel, jaeme seker.
D. J. En jou oock voor een schijn-deugd, en schoon-spreker.
Je hebt hem me'e menighe reis ghesnooten.
Ick bent' alleen niet; en dat ick hebb' ghenooten
220 Is van jou kar niet ghedropen, verstaeje dat?
Hoe na ist jou leet, datjet niet altemael en hebt ghehadt?
Wat sel mijn hier toch beuren? je hooft my dat niet te verwijten.
Coppen. En ghy en behooftet mijn oock soo niet toe te bijten.
Wat denckje? ick ben van leelijck zien niet vervaert. (claert,
225 Ick verhaelden 't maer door een drollicheid hoejet wel eer hebt ge-
Om datje jou vlus vande mantel soo vremt hielt. (fielt.
D. J. Je luit een mensch oock uit, ofmen schier was de slimste
Coppen. Ick seg niet meer, as de waerheid, en die wil niet ghehoort
Wil ghy u noch qualijck houwen? laet ick verstoort sijn, (sijn.
230 Je snaeuwt my toe, een hond souwer niet of eeten willen.
Men magje sprekende maken, maer men ken jou niet wel stillen,
Asje begint, je kent wel spijtig spreken.
D. J. T'sel u oock inden beck niet ontbreken.
Asser wat te seggen is, je staet niet ofje stom waert,
235 Ick voorseker jou, je tong is dan niet inde lombaert.
Je kent louter kakelen, datje dat mient, (dient.
Die jou vande tong-riem ghesne'en heeft heit sijn geld wel ver-
Want je hebtse wel tot u wil, na ick hoor.
Coppen. Soo slacht ick jou. geeft me vrij de hand Droncke Joor.
240 D. J. Daers' wat an, daer sal altijd geen raeg wassen voor ons' mond.
Coppen. Neent' maer waerom wiljet niet doen, dat ick daer sei ter-
Je bent een wonder mensch, kenje jou niet laten gheseggen? (stond?
D. J. I gat neen, daer sou sulcken stinckert t'huis leggen,
De'en wy dit, we souwen voor seker uit sijn gunst raken.
245 Een ouwe mantel een leur of een seur, wat mag dat maken?
T'is best, dat wy t'laten; t'sou ons doch na rouwen:
Wy kennen tien mael meer ghenieten as wy 't by hem houwen.
Wy gaen tijds ghenoug van hem, as hy niet meer en heit.
Coppen. T'is oock waer; je hebt dat wel overleit. (wilje wat spoen.
250 Maer Joortje ic gae ginder na toe, doedje bootschap ras, *[binnen.]*
D. J. K'selje volghen terstond, want ick hebber niet lang te doen.
Coppen. Die mantel moet van daeg noch deur de keel, en wat meer
Hy selder altijd een goed hulper toe hebben an my. (daer by.

Want k'ben halff verseeuwt, en as ick dan veel drinck, soo word' ick we'er ghesont.
255 K'wilder gaen na toe, soo mag ick wat krijghen inde mond.

Teun Moyweertje comt uit.

T. M. Hoo Coppen Quist-goed, ick wensch je go'en dag.
Coppen. End'ick jou ooc Teun Moyweertje, met soo veel gelds asser in jou beurs mag.
Waer wilje heen, datje dus naerstig loopt? T. M. k'moeter gaen soecken ien.
Coppen. Wie doch? seg het my: mogelijck hebb'ick hem ghezien,
260 En dat ick jou sel kennen seggen, waer hy is.
T. M. K'soeck Droncke Joortje dien lichtmis,
Hy heit ons wel een uir laten wachten Lichte Wigger en mijn.
Coppen. K'hebb' hem terstond gesproocken voort' Riet-veld, hy sal haest by jou sijn,
Wy hebben daer wel een uir met melkaer ghepraet.
265 T. M. T'is seker fray, dat hy ons soo wachten laet.
Wy kosten niet dencken, waer dat hy mogt blijven,
Wigger heeft zitten preutelen, en kyven,
En heit mijn uitghestiert, dat ick hem sou gaen soecken:
Daerom ist waer, datje hem hebt ghesproocken,
270 Seg het doch: soo niet, moet ick na hem kijcken. Coppen. Jaet',
Je sout wel ontwaer gheworden hebben, hadde hy willen doen na mijn raed:
Wy souwe de mantel vercocht en 't geld verdroncken hebben,
T. M. Soo; hoe suiverlijck souwe wy daer zitten proncken hebben.
Wy hadden veel verteert, en geen geld, wy souwen geen raed heb-
275 K'wou liever, datje jou bocksen haddet bescheten, (ben geweten.
Dan datje ons sulcken part had ghespeelt,
Hebjet aers niet ghekuist, k'looff niet, dattet de helft scheelt.
Ick bidje, seg het mijn, ick sou bij Lichte Wigger niet we'er gaen.
Coppen. Neen doch niet: wy hebben 't niet ghedaen. (moet,
280 Want ick sou by jou ghecomen hebben, hadd' ghy my niet ghe-
Droncke Joortje mag ginter al wesen. T. M. Nu sal ick goed
Van jou seggen, Coppen, al sou ick t'verzieren.
Coppen. Wy weten dat wel, dat zijn jou ouwe manieren:
Maer ick wil na Lichte Wigger gaen, wilje niet me'e seg quant.
285 T. M. Jae'k, com an, soo moghen wy melkaer een volletje setten op de hand.

10. DE OPLICHTSTER. 1)

TRYN. Beroyt te wesen, en niet te hebben valt groot verdriet,
En om wat te verkrijghen moetmen wacker zijn, en slapen niet.
Wat middel best om aen een goede buyt te raken:
Laet sien: 'kweet raet, hier ben ick by 't huys daermen Silverwerck
5 Daer sal ick gaen seggen dat ick vry wat van doen ben, (maken.
En sien of ick ondertusschen tot mijn voornemen spoen ken.
Als ick nu een deel goet gekoft heb, sal ick het seggen te comen
Ende als dan het ghekoghte goet voort te betalen; (halen,
Ondertusschen zonder dralen, sal ick gaen by een Barbier
10 En seggen: Meester ick sal u flus een Vroutje brengen hier
Die een verholen accident draeght onder haer kleeren,
Ey lieve besietse eens, ofjer moet toe hebt om te Curere.
De Vrou daer brengende, sal ick segghen Meester hier is de vrou,
Ey lieve sootje belieft soo helptse nou.
15 Dese Silversmits Vrou (sonder yets te vermoede)
Sal geen argh kennen dencken, en ick sal mijn voort spoede,
Niemant sal bevroede, dat ick valscheyt heb int sin:
Elck moet gau op sijn neeringh zijn, en passen op een goet gewin,
Want het gaet huydens daeghs so, die niet en heeft is niet geacht,
20 Men past nu op gheen eer, noch eerelijck gheslacht,
Die ghelt heeft, die heeft vrienden, die 't niet heeft is verlegen,
Men vraecht nu huydens daechs niet hoe 't goet is verkreghen,
Alsment maer hebben dat is ghenoech, al soument steelen,
Dat doen de rijckste wel, daerom sijnder soo veele,
25 Dies ghebruyck ick list daerme te raecken a(e)n,
Want het goet helpt meenigh Meysjen aen de Man,
Daer hou ick oock veel van, nu sal ick schicken wat te taecken,
Wat hebbende, weet ick raet om aen een Vryer te raecken,
Maer voor alle saken, moet ick schicken dat ick dit wel belegh,
30 En passen dat icker niemant ter werelt een woort of segh.
Sie daer dats gang, dater gater na toe sey 't Meysje,
Hups sey de Lants-knecht comt soo vry noch een reysje.

---

1) Uit: *Klucht van Tryn van Hamborg Ghespeelt op de oude Kamer in Liefde Bloeyende 1617.* [Vignet: Wapen van Amsterdam]. *Amsterdam, By Willem Jansz. Wyngaerts, Boeckverkooper vvoonende in de Gasthuys steech by 't Stadthuys* 1627.

Sy klopt aen de deur.

GOUDSMIT. Wie klopt daer? TRYN. Al vrient doet open.
Hier krijgje klanten op den ouwen avont om wat te koopen.
35 GOUTSMIT. Goeden avont Vroutje, wat sou jey halen?
TRYN. Maer ick had garen ses Bekers, met twaelf schalen,
En eenige andere rariteyten dieje mijn sout moghen laten sien.
GOUTSMIT. Ick hebt van alles soo wel Vroutje als ien
Die in Amsterdam winckel hout van alles uytghenomen.
40 TRYN. Daerom sel ick jou voor een ander by comen.
GOUTSMIT. Sootje belieft treedt in, 'k hebt gheen daerje na vraecht,
Siet al mijn kassen deur, wat werck dat jou behaecht.
TRYN. Met verlof. GOUTSMIT. Verlofs ghenoech, treedt binnen,
Ick twijffel niet ghy sult in als u gaingh wel vinnen.

Tryn met de Goutsmit weer uyt.

45 Nu heb ick mijn gherief, ick salt flus komen halen,
En dan sal ickje Vroutje ter plaets brengen daermense sal betalen,
Vaert wel, tot soo langh toe beveel ick jou den Heer.
GOUTSMIT. Voor u beleefde gunst danck ick u hartelijck seer.

Binnen.

TRYN. Dat is begonnen, was het na mij[n] wensch ten enden!
50 Ick blijf wat uyt de luy, light dat mijn yemant kenden,
Soo raeckten ick moey vast, t'is best dat ick mijn spoe,
En gae soo datelijck eens na de meester toe,

Tryn met de Barbier.

Meester wat ickje vraghen sou. BARBIER. Maer Vroutje dat en weet ick niet.
TRYN. Alsoo jy alle daghe onder de menschen veel ghebreken siet,
55 En in die wetenschap seer kunstigh sijt ervaren,
Moeyten noch kosten en selmen hier toe sparen,
Ist dat ghy raet weet voor een verholen secreet,
Dat een Vroutjen heymelijck draeght onder haer kleet,
So sal ickse hier brenghen, op dat ghy 't eens besiet,
60 Ofjer moet toe hebt te helpen of niet:
En ist dat jy hoop hebt haer gesontheyt te bekomen,
Men sal u (na u wil en wens) eerelijck loonen.
BARBIER. Soo langh ick de persoon niet selfs heb ghesien,
Ist my niet moghelijck te oordeelen van dien,
65 Ist datter hoop is van ghenesingh sal ick u dat wel segghen,

Op dat ghy daer vergeefs geen kosten aen sout legghen,
Want my in gheender wijs ghevalt, of wel behaeght,
Datmen de luy bedrieght en haer op kosten jaeght,
Brenght de persoon flus hier, ick sal na mijn vermoen
70 Wel segghen, watter tot die saeck sal staen te doen.
TRYN. Wel aen ick sal mijn spoen, en sonder langh te dralen,
Soo gaen ick al mijn best om dese vrou te halen. —
Mijn dunckt ick sie nou kans, en heb oock goede moet,
De saeck die staet heel schoon en op een goede voet,
75 Ick meen met listicheyt het looselijck te maecken,
Dat aen een goede buyt ick goet koop hier sel raecken:
Want het is teghenwoordigh een kostelijcke tijt, alle dinck is duer,
En die van 't wercken niet en hout moet het aenlegghen op een goet avontuer,
Want ick ga garen wat moeytjes, en magh wel dat wel smaeckt,
80 Ick slaep garen s'morgens, dat het mijn aent hart raeckt.
De Burghers te dienen dat ken mijn niet behaghen,
Want alle nuwe snoffjes van kleeren sou ic oock garen draghen:
En yemant die dient, sulcx niet ghebeuren kan.
Maer ick prijs dese wijs, al comtmer vaeck met treuren a(e)n,
85 Och hoe lecker is weer een gestolen beetje, dat wetender veele.
Trouwen, ick geneer mijn met een kleyntje inde kunst van steelen;
Maer der zijnder dieder rijck by worden, grootelijcx ghe-eert.
En ick speul soo ghewonnen soo verteert:
Loopter al te met een avontasie op, dat moet weer springhen,
90 Al soumen daerna een reys het galghe lietje singhen.
Nu om mijn dinghen te bestellen, moet ick na de Silversmit gaen
En schicken dat dees saeck op 't spoedighst wert gedaen.

Tryn tot de Goutsmit.

Meester hier com ick om mijn ghekofte goetje te halen,
Laetje Vroutje mee gaen, men selse voort betalen.
95 GOUTSMIT. Seer wel, daer is heel goet doen mee, ick bedanck u seer,
En alsje wat van doen hebt, soo gunt mijn het gelt weer.
TRYN. Dat sal ick wel doen. Vroutje, willen wy heen tijen?
VROU. Alst jou belieft, en maeckt hier geen sermonyen.
TRYN. Neen jey bent de oudste, liet ick dat toe, ick deed mijn selver schand aen;
100 Ick segh voorwaer Vroutje dat ick dat niet en doen, jey moet aende hooger hant gaan.
VROU. Ja wel ick slacht de Meysjes die light syn te bepraten,

Ick sel jou wil doen en mijn ghesegghen laten.
TRYN. Wat ist een moeyen avont, hoe helder schijnt de Maen!
Men behoeft nu geen Lanteren om by de straet te gaen,
105 Hier sinne wy by 't huys, en sonder langh te dralen,
Sel ick aen kloppen, en vraghen of hy jou wil betalen.

Sy klopt.

BARBIER. Wie daer? TRYN. Al vrient. BARBIER. Syt ghy daer met u
TRYN. Maer Meester ick en heb geen tijt langh hier te blyven, (tween?
Soo bid ick dat ghy u beloften na comt, en hout u woort,
110 Dit is de vrou daer ickje van geseyt heb, ey lieven helptse date-
Mijn tijt verloopt jey selt het samen wel klaren, (lick voort.
De Poort-clock luyt, ick moet datelijck uyt de stadt varen.
BARBIER. Vaer jey in Gods naem, vroutje comt in en sit een lutje neer,
Ick selje strack helpen. GOUTSM.VROU. Ick en heb geen haest, hadieu
Jufvrou, ick bedanckje seer.
115 TRYN. En ick jou oock en wilje den Heer bevelen. —
Wat dunckje vrienden, waer saghmen sulck listigh steelen,
Doch om mijn schanden te heelen, ty ick strack voort,
Want de clock heeft geluyt, men sluyt terstont de Poort.

Barbier; Goutsmits Vrou.

Wel vroutje alstje belieft so meugen wy eens sien hoe dat de sa-
ken staen.
120 VROU. Ick ben gereet alstjou belieft, soo meugen wy 't effen maken
BARBIER. Wij behoeven nergens, wy sellent hier wel klaren. (gaen.
VROU. 'Tis mijn aleveniens, soo lief als of wy binnen waren.
BARBIER. Wel sootje belieft, soo set jou hier wat neer.
VROU. So goet koop heeftment sitten, alst staen, dies doen ick jou
125 BARBIER. Nu sult ghy u wel dienen een lutje los te maken, (begeer.
VROU. Wel wat sou dat beduyen, wel wat sijn dit voor saken.
BARBIER. Wel hoe ist anders meugelijck dat ick daer by com.
VROU. Wel geckje met de botter (hoe heb ick 't hier) of laghjer om.
BARBIER. Nou nou vroutje, laetje segghen, jou en sel gheen leet
130 VROU. Wel watser wat soud' ick laten int sekreet sien? (schien.
Ten waer niet eers ghenoech, ey laet dit mallen varen.
BARBIER. Wel vroutjen als ghy dus wilt, weet ick het niet te claren.
VROU. Wel Meester wat begeerje dan dat ick doe? (toe.
BARBIER. Jey moestje kleeren los maken of ick en weet er geen raet
135 VROU. Wel wat soeckje dan mijn in mijn eer te krencken.
BARBIER. Vroutjen als ick jou helpen sou, moest jey sulcx niet dencken.
VROU. Alle gecken laet varen, comt voort en geeft mijn gelt.

Barbier. Wel Vroutje mijn dunckt dat jey resschapen de pijpen stelt.
Wat gelt sou ick jou geven, wel waer comt dit van daen?
140 Vrou. Ja wel, wat sal dit wesen, hoe oft hier noch sel gaen?
Ick ben de Goutsmits vrou, daer u de vrou van seyde.
Barbier. Soo ghy die Vrou sijt, wel waer na wilt ghy dan beyde,
Als ick u helpen sel, waer toe mijn dus ghequelt?
Vrou. Wel waer toe queljey mijn, ick coom hier om mijn gelt,
145 Van die ses Bekers en twalef Schalen,
Die met noch veel andere dingen de Vrou gister avont quam halen
En seyde, jey sout betalen al de som van dien.
Barbier. Wel waer hebje jou leven sulcke sticken esien!
Die vrou comt by my, en seyt, daer is ien vrou, die heeft een accident onder haar kleeren,
150 Sootje belieft, ick selse hier brengen, wiljese eens visitere,
Om te sien, seytse of jeyt soo maeckt,
Dat dese vrou (door u kunst) aen haer gesontheyt raeckt,
Ey lieve (seytse) wilter jou naerstigheyt aen betoonen,
Se selt jou eerlijck en rijckelijck loonen:
155 Hier met u comende seytse Meester hier is de vrou,
Ey soo 't jou belieft, soo helptse nou,
Wie plaegh sou dencken: dat de saeck soo was gelegen,
Ick en had mijn leven daghe geen quaet vermoen ghekregen,
Wel dat comt behendigh en geestigh op sijn Guyts,
160 6 Bekers, 12 Schalen se het jou wel ehadt voor jou ellef duyts,
Ja wel Vroutje, gaet vry na Huys toe, doet het jou seer,
Siet after beter toe, dit isje een goe leer.
Vrou. Ja wel hoe sel mijn man toehooren, ick weetme geen raet.
Barbier. Klagen ken niet helpen, dat is nou al te laet,
165 Ick souje raden datter op alle plaetsen moght worden na vernomen,
Om te zien ofje soo niet weder aent jou keunt comen.
Vrou. Dat sou mijn wel schikken, maer ick en hebt geloof niet. —
Dus raed ick u burghers, dat ghy togh wel toe siet,
Datje me niet (als ick) meught werden bedrooghen,
170 Men dient huydens daeghs wel te sien uyt hondert ooghen.
De werelt is te vals, de menschen sijn te snoot.
De Dieverij is tegenwoordigh al te groot,
Die meest dikwils t'minste toe vertrouwen, dat sijn de snootste,
En die de galgh meest ontgaen, dat sijn de grootste,
175 En ten ken niet baten of ick veel klaegh, schrey en sucht, (klught.
Ick magh het in de beste vou slaen, en vertellent mijn man voor een

11. JAN SOETEKAU GAAT UITZIEN NAAR EEN VROUW. 1)

Neel Snaversnel vermaant haar zoon Jan Soetekau, dien zij »mijn Heer van Geen-land, Drost tot Nergens-huysen» betitelt »om ien wijf uyt te sien»:

Gaet uyt vrijen kijnt, so krijgh jy er wel ien metter haest.
JAN. Maer 't isser soo niet in te werpen as ien bal in ien venster, dat
De Meysjes benne nou so keurigh, en so licht as hop, (is 't quaest,
Ick hebber ien reys ien evryd, dat speult my noch om in myn kop.
5 Ick had de Meyd so lief (Moertje gy meught my wel geloven)
Dattet niet te seggen is, mijn hart brande my as ien oven,
En dat mier is, haer Speulnoot sey, slaet die knecht voor al niet of,
Jy siet hem maer van buyten an, hy is van gien gemiene stof.
Ommers Moertje de Meyd mocht my op 't lest te elementich lijen:
10 En daer ick dat sagh, begon ik haer met woortjes uyt de By-korf te vrijen.
Myn suyckertje, seyd ick, mijn stroop, myn heuning, myn rijs-en-bry
Hoe trommeld my mijn hart, as ick jou stae en vry! (mack dien,
Nu kiest mijn tot jou lief, jy sult sien dat ick jou altyd op jou ge-
Wat staeje soetertje, spreeckt een hard woord, en seght backstien.
15 Ommers moertjen, 't hoog woord quammer op 't lest uyt: sy nam an
Dat sy mijn wijf wesen sou, en ick haer wettelijcke trouwde man:
Daer gaf sy my de hand op, maer nu ick haer liefde gheplaetst heb in mijn hart,
Brengtse my de trou weer, en ick heb een glad ael by de start,
En daerom wil ick niet meer uyt vrijen, nou ick die valsheyt merck,
20 Trouwen in 't hoy, dat is moy, maer inde kerck is eeuwigh werck,
Sy sullen an mijn angel niet mier komen byten,
Hebbense die knepen in heur gat, sy mogense vry uyt-schyten.
NEEL. Wel wat dunckt jou van dat Meysje, dat haer altemets in 't venster vlijt?

1) Uit: Het Tusschen-spel in *J. Starters Daraide. Eerst verthoond op de Leeuwarder Kamer.* Och mocht het rysen! *Den 21 Septemb: 1618. Ende daer na hervat t'Amsterdam op de Eerste Nederduytsche Academi den 25 February 1621. Op den Regel:* Seght niet, dit wil ick dus, o Mensch! Want God schickt alles na syn wensch. [Vignet: het Amsterdamsche wapen.] *t'Amstelredam, Voor Dirck Pietersz. Voskuyl, Boek-vercooper inde Kas onder 't Stad-huys 1621.*

JAN. Wt mijn schuyt, jy bederft mijn vracht, dat's al me een Veugel die de korf an stucken bijt,
25 Die gaet so draey-eersen, besietse eens te degen,
Hadse een beusem in 't gat, sy sou de straet wel vegen.
NEEL. Jy begeert al te veul keurs, my dunckt Jan, datje te nou siet.
JAN. Neen Moer de keurs most uyt of ick wilse niet. (ter-susterling?
NEEL. Wat dunckt jou, van Trijn Appelmongts, jou Nicht Susters af-
30 JAN. Jae kon ick die krygen! dat was noch een ander ding,
Maer die is te kostelijck, te rijck, te moy in 't habijt,
Of ick daerom loop of niet, dat acht ick niet een Mijt,
Want de Meysjes syn huyensdaeghs so op het goed versot,
Dat, al is de Vrijer geck, broets, wurmstekigh, iae half verrot,
35 Droncken, onguur, of meer een grijns gelijck als een mensch,
Het hy maer goed, hy sal een Vryster kryghen nae syn wensch.
NEEL. Jy vynt oock Vrysters van een aer natuer, se binnen allegaer niet gelijck,
Ty jy om dat meysjen uyt, al benje juyst niet so rijck,
Jy bent een fray Jongman, treed ien reys lustigh over jou koten,
40 Wat so! schijt, niet een ey, an jou goed selse heur niet stoten,
De meysjes willen doch bedrogen wesen, al schynese wat schrander,
En als het doch wesen moet, alsoo goedt dat jyse bedrieght als ien ander.
JAN. Dat's verseker, ick bender oock niet een hayr te goed toe,
Kon icker aers toe komen, maer raed my wat ick doe.
45 NEEL. Hier op moet jy letten, de Meysjes benne seer garen gepresen,
Daerom moet jy in dat stuck voor al niet suynigh wesen,
Seght datse schoonder als schoon is, en dat jy wt haer deughd
Van dat jy haer eerst kond, geschept hebt al iou vreughd.
Al is heur hayr bruyn, seg jy dat het geel is,
50 En dat gien Instrument te gelijcken by 't geluyd van haer keel is,
Prijst haer manieren, haer wesen, en haer bruyne oogen,
De meysjes hooren 't garen, al is het half gelogen.
JAN. Maer sou sy niet verstaen, dat ick met haer quam gecken?
NEEL. O neen, sy sel die snaer noch wel een toontjen hooger trecken,
55 En deyncken ben ick soo schoon niet, dit is niet-te-min
Een teycken van groote liefde, dat ick soo schoon ben in syn sin:
Want men sagh noyt lief leelick, soo 't oude spreeckword seyd.
JAN. Wel, seker moer, dat hebje al wel over eleyd,
Jy bint voor gien ien gat evangen, heb ick nu wel vernomen,
60 S'is een oud Soldaet kyeren, s'is met de Prins over de Maes ekomen.
Maer Moertje! hoe ken jy 't alle-gaer versinnen?

NEEL. Daer hoord noch al mier toe, ick sal noch ierst beginnen,
Jy moet iou ierst hiel stemmigh en wijslick houwen,
En alle malle praet, en wuffe grillen schouwen,
65 So lang tot sy gelooft dat jy so deughdlijck als de deughd self
En dan daer nae, as jy haer liefde bekend (bent,
Voor goed, vast, bondigh en oprecht, (leght,
Dan kan 't niet scha'en, dat jy 't met malligheyd oock eens aen-
So salse deyncken, dat's een man, trots yemand in de Stadt,
70 Hy kan leven soo hy wil, 't is een Giest in syn gat.
JAN. Dat's oock geen valsche raed, die sal ick al me volgen moeten.
NEEL. Laet ick nu een reys sien, hoe jy de Meyd kond groeten,
Of jy al me *Bese los manos* kond maken op sen Spaens.
JAN. Dat kan ick uyt een eeckje, dat doe ick doorgaens.
75 NEEL. Nou laet een reys kijcken, moy, recht op iou lijf as een man,
Genomen dat ick de Vrijster was, nu kom ereys an.
JAN. Bonjour Juffrouw Trijn Appelmongts, hoe ist met iou gelegen?
Voorwaer mijn hart dat springht van vreughd om dat ick iou be-
Och! seght mijn Engeltje, mijn struyf, mijn pap, mijn bry, (jegen,
80 Sal 't noch niet haest wesen? hebje gien sin in my?
NEEL. Wel, wel Jan Soetekau, dat heb ick noyt aen u bevonden.
JAN. Ja, ia Moer, stille waters hebben diepe gronden. (Degen,
Ick weet met de Meysjes om te gaen, as ien krijghsman met syn
Het moet al wat stuers wesen, dat ick met mijn schoonheyd, of
mijn welsprekendheyd niet kan bewegen.
85 NEEL. Trouwen jy keund het net, 't is wongder hoe jy 't versierd,
Heb jy ten Hove geweest, datje dus Hoflick bent gemanierd?
Jy bent een aertigh baesje, jij bent een giestigh gasje,
Jy keunt met iou backes speelen, as een Guychelaer met zijn tasje,
Jy hoord uyt schilderd te wesen al soumen iou in ien pottaerd af-
drucken.
90 JAN. Praet jy wat heen Moer, het sel met myn noch wel lucken.
NEEL. Wel nou myn Vaer, siet toe, dat jy alle dingen wel uyt recht,
En gaet uyt vrijen, selje? so, moytjes as ien knecht,
Ick gae nae huys toe, daer ick jou komst verwacht.
JAN. En ick uyt vrijen, wel adieu Moer, goede nacht. —
95 Die besuckte oude teef, het heur so lang met praten vergeten,
Dat ick gien tyd ehad heb, om myn koeck voort op te eten,
Kyck broers, om so ien koeck tien twintig t'eten steeckt het my niet
En daerom hiet ick oock onder de miente-man Jan Soetekau, (nau
Nu, ick sou myn tyd wel verpraten, en ick moet na de meyd,
100 Die mien ick het noch tavond te setten op haer siel en saligheyd.

Hij trekt er dus op uit om te gaan vrijen

Na die moye, dicke, vette, bolle, gryse, grawe, bonte, blawe meyd
Daer myn Moer my huyen ochtent van het eseyd.

De deur van de vrijster is gesloten. Hij klopt aan, doch er komt niemand; hij klopt nog eens »ien soet Vrijers klopje», doch het meisje blijft binnen. Het wachten begint hem te vervelen; juist als hij zegt: »Maer ick scheijer uyt» »kyckt de Vryster uyt het veynster», waarop hij zegt:

Ha! daer isse, myn eygen Sangt,
Myn hart, myn troost, myn siel, myn lyf, myn ingewangt,
105 Hoe staet het leven al? myn engeltje, myn eygen schaepje?
TRYN. Wel wat rijd my dese brief! wat dit verbrangste aepje,
Reutelt iou de Key (deynck ick) hoe staet deuse geck,
Dus te ratelen voor de deur? en laet zyn beck
Gaen, gelyck een Tellenaer syn aers gat,
110 Wel, wat mien jy wel? me denckt dat jy terstond al waers schat
As men iou ien reys lieflyck ansiet, neen kynd, dat gat en boor je niet,
Al iou smeken, en al iou vlaijen mach my bekoren niet,
Gaet vry voor ien aer deur, daer geefme twie sticken.
JAN. Wel hoe hartje? hoe liefje? hoe sel hum dit schicken?
115 Ick spreeck iou ommers so lieflyck toe als ick kan,
En wilje dat noch niet nemen voor vol an,
Hoe sal ick het dan maken? seght, myn Vriendelyckheyd,
Ick heb iou so verbranxst lief, en geef jy my dan suck bescheyd,
Dat's ommers gien roy. TRYN. Hoe sou ick aers seggen?
120 Wat deuse melck-muyl hier, jy meught wel gaen leggen
Slapen, verstaeje dat wel, dat's ruym so goet,
As datje hier komt de vlag voeren, gelyckje doet,
En scheerd de geck met de Meysjes:
Maer ick loof iou dat, kom jy noch ien reysjes,
125 Ick sel iou ien worst braen, of wat aers lieren, looft dat vry.
JAN. Ey niet myn hartje, weest doch met my te ly, (vrijen.
Hoe benje dus kraftigh quaed? men moet ommers wel ien beetje
TRYN. Vryd waerje wilt, maer jy meught myn huys wel mijen;
Wangt ick sieje veel liever gaen as komen, (sou dromen,
130 En (om de waerheyd te segghen) wist ick dat ick te nacht van iou
Ick sou niet iens te bedde gaen, is dat gien groote liefde?
JAN. Seght dat niet myn beckje, dat je myn iens geriefde
En deed de deur op, ick wist het iou al myn leven danck.
TRYN. Al iou leven knecht, dat 's al vry wat lanck!
135 Maer wat benje voor ien langst, die dus uyt vrijen gaet,

Jy bent seper niet waert datmen iou in lijen laet,
Hoe hietje Prins, Keuningh, Kayser, Graef, Ruyter, Lanxst, Kaer?
Hoe hietje man? Ick begin vry wat te verlieven
Op iou moy aesingt, nou misschien of ick iou gingh gerieven,
140 Segh op, as ien man. JAN. 't Is Jan Soetekau, iou eyghen Sint Jan,
Die iou so besuckt lief het dat hy niet duuren en kan,
Ey myn hartje doet de deur op, laet myn iens kycken
Jou versulverd aesingt, dat men by de Maen wel mach gelycken,
Och! datje wist hoe diep datje in myn hart staet,
145 Jy soud seggen, ick doe qualyck, dat ick de knecht in deuse smart
Ick mach myn over de goe Slocker noch ontfarmen, (laet,
En 't lieve blancke lijf eens lieffelyck omarmen.
TRYN. Wel ick loof ommers niet, dat jy Jan Soetekau bint,
Die daer op 't Camper hooft woond, Tryn Aryaens kint
150 Meen ick, dat moije mannetje met zyn kruyft haer.
JAN Ja, die man bin ick selfs. TRYN. Wel Jan Soetekau, wel vaer,
Ben jy dat, ick kon iou by myn keel schier niet,
Wel hoe man dit's ommers iou manier niet
Dus laet op straet te gaen, en dat inde nacht,
155 As alle luy te bedde zyn, wat! ick en acht
Ommers niet dat ghy alriets gaet vrijen.
JAN. O bloemerharten ick kan my niet langer lijen,
Ick segh iou dat Trijntje, ick word altemets so nuwelyck
Voor mijn veurhooft, 't is seper al te gruwelyck
160 As my die buijen ankomen. TRYN. Wat ia, dat kan ick wel dencken,
Jy selter iou ionge sinnen noch ien reys om krencken,
Niet waer Vaer? JAN. Nou, alle gecken la varen,
En kom ereys of, wy selle iou dat wel aers klaren.
TRYN. Ja wel, dat ick nou so geck was dat ick of quam,
165 Wat sou 't dan wesen, segh Jan Achterlam?
JAN. O wy souwe so soet vrijen, quam jy maer in de poort.
TRYN. Ja wel, ick segh waeraftigh, wat ien mensch oock niet en
Dit hippe-klinckje, dat ierst uyt den dop komt ekropen, (hoord!
Wil al me beginnen na ien Vrijster te lopen,
170 Ist van al sen leven wel eschied! wil jy al me na ien Meyd sien?
JAN. Jae, waerom niet? hoe na mien jy dat ickse gien bescheyd
So konen, so wel as ien aer? wat sou my deeren doch? (bie'n
TRYN Datje te iong bent, en datje soud moeten leeren noch.
JAN. Te iong! niet een hayr kynd, datje dat miend,
175 Kuycken vleys smaeckt soet, en dat is 't geen de Meysjes diend,
En dat's 't noch allien niet, ionge luy meugen lang gesongd leven,

As d'ouwe luy iou aers niet as ien diel gerochels uyt de mongd geven,
En sitten te kucchen by de haert, dan hebbese hier en daer de Gicht,
Dan pijn in de lenden, dan gebreck in 't gesicht,
180 Altijd schorter wat an, maer sucke ionge lier-maets
As ick en mijns gelijck, die weten vry wat mier raets,
Die springen over ien Heck, die hebben 't pit van heur krachten,
En 't beste van heur tijd noch ierst te verwachten,
Die benne graegh om wat te winnen, en swarigheyd te verbyten,
185 En myn ionghe ieughd meugh jy by iou levendighe lijf niet ver-
Hoe wilje doch beter? en sucke ionge baesjes (slyten,
Die bennen aers noch aers as nieuw gemaeckte Kaesjes,
Wangt se benne goe koop, en se mogen lang duren,
Se benne soet van smaeck, en se bedryven iou seltsame kuren
190 Houme dat ten besten: maer daerentegen d'ouwe Kaes
Is geweldigh duur, en sy word haest der wurmen aes,
So ist met d'ouwe Vrijers oock, wangtse niet wel
Goe koop te krygen zijn, vermits sy al te fel
Achterwaerts deyncken, wat daer nae noch volgen mocht,
185 En (om de waerheyd te seggen) daer heb ick noch niet eens op edocht.
Tryn. Jy keund praeten as Brugman, trouwen! jy wetet uyt te leggen,
Maer al wistje woorden as backstienen, balcken an twie te seggen
So selje niet kallen, datje my sult aers doen geloven
Dan dat het Hylicken een Meyd van al haer vreughd sou beroven.
200 Ick weet wel hoe ick het heb, maer niet hoe ick het sel krygen,
Als ick ehylickt ben, moet ick nae mijn mans hooft nygen,
En dat en diend me niet, ick hebber so veel ekend
Die doese Vrijsters waren, tot alle vreughden waren ewend,
En mit datse hylickt waren, wierden 't rat weerom ewonnen, 1)
205 En sy hebben niet dan droefheyd in plaets van vreughden evonnen, 2)
Daerom hou icker mijn geck me, en ick deynck ongebongen 3) best.
Jan. Of het ien al qualijck gaet, volght dat iuyst in al de rest?
As de mannen dood zijn, 't waer de Weeutjes leed, datse niet souwen
Eer 't half iaer om is, weer een ander trouwen.
210 Het is ien soete nering, wat meugh jy doch veel grollen,
De Hongden bytender malkander om, datse in de geut rollen.
Was 't onghesongd, de Doctoren inde Medicynen, souwen met hopen
(Of sy een been om een duyt koften) so niet om een wijf lopen,

1) Uitg. van 1647: *wierde 't rat weer om eronnen.*
2) 1647: *ewonnen.*
3) 1647: *ongebonden.*

En wast songde (deynckt dat vry) de Pastoren en Papen,
215 Bleven wel ongehylickt, daerse nou niet garen allien slapen.
TRYN. Jy praet malle-Mans praet, my dunckt dat Soetekau wel groen is.
JAN. Ist anders niet malloot, jy weet noch niet hoe het te doen is,
Jy bint te geck om in de Werlt te wesen, sou ien Meyd asse iong is
Leven as ien Totebel en niet weten wat ien sprong is, (geryven,
220 Poep, dat ick ien Meyd was, ick most ien Karel altemet in de nood
Met ien ding jy weet wel wat, jy saeghter iou leven niemand van dood blyven.
Men kan alle dagen gien honsvot wesen (sey de man) en hy wierp ien duyt te grabbel.

Griet Kaekx, moeder van Tryn, roept:

Wel ist noch niet lang enoegh? wat hebje daer voor gerabbel,
Ick segje kom af, of ick hael iou met ien eynd houts.
225 TRYN. Wel ick koom moertje, Gort segen ons, hoe raesje dus outs?
Genacht Jan Soetekau, ick beveel iou den Heer.
JAN. Genacht mijn Engeltje, wanneer sie ick iou weer?
TRYN. Maer, morgen avond selje mijn hier veur deur vynen.
JAN. Wel ick belooft iou, ick sel altijd hier verschynen. (vrijer
230 Slaept gerustlijck en droomd genuchlijck (selje?) droomd van ien
En soo ick van ien Vrijster droom, word ick noch helt te blijer.

Jan is over den uitslag zeer in zijn schik en gaat alles aan zijne moeder vertellen:

Wel, wat dunckt iou Moertje, heb ick dat niet op sen ellif en dartighst eklaerd?
Ick gingh uyt vrijen, ick krulde mijn kneveltjes, ick streeck mijn
En ick deed mijn woord met sucken sonderlingen freyigheyd (baerd
235 Dat de Meyd stong en lilde so fexeerden heur de weyigheyd,
Sy sprack ierst spytigh, maer doen sy sagh dat ick so iong en so schoon was,
Doe klom al heur bloet in heur hoofd dat in heur kleyne toon was.
Ben jy 't, Jan Soetekau? seyse, hoe komje hier? en dat met sucken gegluyr,
Moertje hadjet esien, se glom van minne as de kat van hels vuyr.
240 NEEL. Maer kakelde jy al lustigh, doen jy heur in die complexy had?
JAN. Ja, had ick so dikwils ien ey eleyd, ick was de beste leg hen inde stadt,
Sy kon my niet ontwynen, wist sy ien gaetje ick wist daer strax ien spyckertje toe,

Alle ding is nou fijn fluweel, ick ga so glad jy weet niet hoe?
Ommers 't is so veer ekomen, datse mijn hier t'avond het bescheijen.
245 Maer segt mijn hoe ick vrije sel, ick moet hier toch ien weynig beijen.
NEEL. Jy moet liegen as ien Quacksalver, of jy keund niet bedijen,
Wangt daer is gien leugenachtiger nering in de werld as het vrijen,
Nae dattet water wast of daeld, daer nae opent iou sluysen. (sen.
JAN. I gut moer, jy hebt drollige invallen, jy slacht de ouwe kackhuy-
250 Maer sou sy heur an mijn pockdalen niet stoten, jy weet dat het sucken netten Dier is?
NEEL. O neen, as de Koe tochtigh is, sietse niet om van wat hayr dat
Nou Jan ruym in 't wambes, hoe loop jy dus of en an? (de Stier is.
Luysterd na mijn woorden, so, moytjes as ien man, (ewonnen,
Jy moet de Meyd veul te veuren kallen van iou winst, die jy hebt
255 En dat jy nou ien groot Miester bent, al hebje 't met ien kleyntje
Wangt alle Vrijers benne rijck, en alle gevangens arm, (begonnen,
En geeft het ienige gelegentheyd, dat jyse krijght in de narm,
Schreumd heur veur al niet, wangt daer komt niet goeds van langh wachten.

Jan belooft dat hij haar raad zal opvolgen; zijne moeder keurt dat goed:

Wangt ien bleu Vrijer word syn leven gien bedijer,
260 Nu my dunckt dat ick daer al gerucht hoor, de Meyd is op hangden,
Genacht Vaer, maeckter wat van. JAN. Y gut hoe wateren mijn tang-
Maer wat ist een vreught kijere, asmen so geluckigh Vryd! (den.
't Is rechte voort aers noch aers of mijn siel op ien kruywagen rijd.
Dat loof ick wel volckje, sucken treuseltje! sucken moijen Meyd!
265 Sucken soeten sack! sucken Heuning-bietje! sucken vriendelickheyd,
Datter de groote Keyser van Aethiopien, Asien en Afrijken
Maer iens tijng van had, hy quam in Hollangd om haer te bekijcken.
S'is te kraftig net, saegh jy wel hoe giestigh dat heur de kap sat?
Ick segh iou dat, het is het moyste Meysje dat sen leven oyt pap at.
270 Holla, daer komt sy aen, ick moet hier ien beetje gaen staen in 't duystere,
Om ien reys nae de woorden die sy in heur ienigheyd spreeckt te luysteren.
TRYN. De tyd is al verschenen dat ik Jan Soetekau hier heb bescheijen,
Waer mach den dreutelaer blyven (deynck ick) waer na mach hy beijen?
Het moeyt my al ien beetjen dat ick hem gister avongd soo heb deur ehaeld,
275 Ick hebber te nacht niet om keunen slapen soo hettet my inde kop om emaeld,

Wangt het is ien moy Jongman, 't is ien Vrijer as ien kruyd,
Ick seg iou dat, komt hy weer, hy is de Bruygom en icke de Bruyd.
Mijn Peetjen, Lijsbit Jans, is nou al ien Vryster van sestigh iaer,
Maer sy seyd, dat ick iou veur edaen heb kynd, doet my dat iou leven niet naer,
280 Immen ionge ieughd, doen ick noch fris en schoon was,
Wierde 't my van ien vrijer iens evraegd, die braef van persoon was.
Maer ick seyde, ick wil niet hylicken, vaer, dat heb ick vast veur enomen.
Patiency, seyd hy, en hy ging deur; ick docht hy sel wel weer komen:
Maer ick heb vast ewacht tot het eynde van mijn dagen,
285 En daer is nae die tyd moer noch mensch na mijn komen vragen,
Dan nou geef icket op, hoe wel icket wel angders wensch,
Wangt onger ien ouwe Meyds pels kom 1) gord noch goed mensch,
Daerom rae ick alle Vrijsters as het yet by de wegh mach gaen
Word het heur van ien Vrijer evraegt, datse hum niet lichtlijck of slaen.
290 Wel docht ick, hy spiegeld hem sachtlijck die hem spiegeld an ien aer,
Daerom komt Jan Soetekau weer, ick segh iou dat het hylick is klaer,
Ick sel hum niet laten lopen, ick sel mijn Peetjes woorden betrachten.
JAN. Dat troost al, y gut hoe weyffelen de meysjes met heur gedachten.
Nu, ick mach iens by haer gaen treden, en sien iens hoe ick met heur
295 Wel lievertje, soetertje, troostertje, hartje, heb ick iou daer? (vaer.
TRYN. Wel, vryertje, stryertje, vleijertje, smekertje, stekertje, waer kom jy van daen?
Ick sou haest weer na bed ekuijerd hebben, omdat ick sagh dat jy hier niet stongd.
JAN. O neen mijn hongderd duysend suyckertjes, ick pas op jou as ien schiethongd,
O lyden hoe heb ick verlangd na deuse gebenedijde nacht,
300 Ick heb de uyren, de half uyren, de kartieren eteld, aers noch aers as ien schildwacht.
Cupido sit my in 't lijf, Heer hy hetter sucken spul, jy soud het niet vertrouwen,
Ick loof warentigh aers niet of hy het te nacht dans-school in mijn buyck ehouwen,
Sucken kitteling, sucken prickeling, sucken swaying, sucken draying heb ick daer omtrent evoeld,
't Was of ick in de liefde swom, al mijn goedje worde overent espoeld.

---

1) Uitg. 1647: *komt.*

305 Tryn. Ja wel, ia wel, ia wel, wordje niet uytje sinnen!
Y gut knecht wat blaes jy al roock uyt, brand jy oock van binnen?
Jan. Nou dat over eslagen, mijn beckje, jy weet wel waerom dat ick iou vry,
En hoe kraftigh lief dat ick iou heb, waerom laetje mijn noch langer inde ly?
Ick dienje, ick mienje, ick kusje, ick stroockje, ick spreeckje,
310 Ick streelje, ick vlaije, ick lockje, ick lonckje, ick smeeckje,
Ick volghje, ick bidje, ick eerje, ick vierje, ick achtje,
En waerom laetje mijn noch dus loopen? mijn Engeltje waer nae wachtje?
Spreeckt doch ien troostlijck woordje, en segh ien reys om de nuwigheyd iae,
't Sal aers noch aers wesen, of ick met koussen en schoenen inden Hemel gae,
315 Ick sal iou so gedienstigh wesen, jy sult by mijn hebben sucke leckere daeghjes,
Jy selt niet begeeren, of gy sult het daedlijck hebben, al waer jy noch so graeghjes,
's Nachts sel ick dromen wat iou daeghs soet sel smaken,
O Trijntjen jy sult dan ierst in ien nieuwen Hemel raken. (Eyeren.
Tryn. Jae Jan, de woorden zijn goed: maer d'Eenden leggen de
320 Jan. O malle geckje, hoe meugh jy my dus an 't hoofd leggen beijeren,
Ick sweerd iou by mijn Jan-oom, dat is ommers veul eseyd.
Tryn. Jae wel, seker jy keund iou woorden doen met een Quacksalvers welsprekendheyd,
En iou oogjes dryven iou so soetjes in iou hooftje,
Hoe sou men 't iou weygeren konen? siet daer mallert ick belooftje.
325 Jan. Wat, mijn soete struyfmongt? wat, mijn eygen Albastert beeltje.
Tryn. Maer jy moster gien woorden van maecken, sweerd my dat by iou keeltje.
Jan. Sie daer, by mijn keel, duymtjen op, so waer as ick leef.
Tryn. Maer dat ick niemand as iou trouwen sel so lang as ick leef.
Jan. Dat's een woordtjen uyt de heuning-tong, daer smaekt ien soen op.
330 Tryn. Wel hoe ist hier Mieuwes mal-mongd, komt iou het groen op?
Nou Murruwert, nou, hoe heb jy dusken mallen gelaet?
Jan. Ick weet van vreughd nau waer ick ben, 't is of mijn siel om ien luchjen gaet.
Tryn. Nou, nou Jan Soetekau, 't word laet, 't is tyd dat ick keuijer.

Ick moet het moytjes overleggen, en sien hoe icket met mijn moertje meuijer.
335 JAN. Neen kijnd, ick sel iou t'huys brengen, wy kennen so niet scheijen.
TRYN. Ick sel ierst sien of mijn Moertjen slaept, jy moet so lang een beetjen beijen,
En so haest as jy mijn bremmen hoord, komd dan vry binnen.
JAN. Wel mijn hartje, wel mijn beckje. TRYN. Dat's iou veur om tyd te winnen.

Een oogenblikje daarna geeft zij het afgesproken teeken.

12. DE SNOEVENDE OUWE-VRIJER. 1)

Claas Kloet, smid van zijn ambacht »wat bejaert», toch »noch lijdich wel op», die »dus ver sonder wijf deur de Werelt» heeft »keunen raken», somt al de meisjes op die hem wel tot man zouden willen. Hij zegt o. a.:

Ick koop nemmermeer warmoes van Mayken appelpents,
Of sy soeckt het mijn wt, en leest het my suyver,
En geeftme dan noch wel zo veul om seven duyts as ien aar om ien (stuyver.
En terwijl ick mit heur mijn komenschap doe,
5 Werpt my Jeroen de pasteybackers maasen quansuys ien oogje toe:
Maer 't vuylneus is te morsich, ick maker geen werck of.
En ga ick iens om wortelen over sinte Pieters Kerck hof,
Lijs Lollepots en Claasje Kleumkous dochter zijn zo op mijn estelt,
't Is Claas, koop nou veugelen, nou veugelen veur je gelt.
10 Ick kander mit ghewelt, somtijts niet van daan raken,
Of ick moet my dapper weeren, en lustich den haan maken,
Datjese iens saacht staan kaken, je worde schiers aars.
Koom ick dan op de wortel marckt daar is Griet Alewaars,
Die wort zo quaet as ien baars, wil ick heur verby gaan,
15 En koopen vande jonghe maasens die an heur zy staan.
Daar gaat het dan vry aan gelijck met seven kreten.
't Is Claas in wat gat hebje so lang eseten?
Jou asent isme schier vergheten, kom hier ouwe kalangt,

1) Uit: *Het eerste deel van Claas Kloet. Ghespeelt op de Duytsche Academie.* [Vignet: Bijenkorf waaronder: Yver en waaromheen: Fervet Opus Redolentque Thymo Fragrantia Mella 1617.] *t'Amsterdam, Voor Jan Marcusz. Boeckverkooper, op den middel-Dam, inden beslaghen Bybel. 1619.*

Kom hier soecktje gaang wt de hiele mangt.
20 d'Aar roept fraeye quangt, komt wilt mit mijn koop maken.
Als dan elck zijn waar prijst voor alle saken,
Zo ken ick goet koop raken, dat baat men menigen duyt.
Maar mit heur komt het somtijts op ien plockhayrtjen wt:
En asse menkaar de huyt wel murw gheslagen hebben en 't backes
25 Seggense, Claas gaat heen je bint wel bewortelt. (e mortelt,
Wel wat duncktje vrienden is dat gien liefd'om 't wats?

Iets verder zegt hij:

t'Is, Claas hier, Claas daar, Claas after, Claas veur:
Somma, leg ick om mijn hooft gien hoepen of ien diel touwen,
Ick en weet geen raat hoe ick het langer sel hiel houwen: (sangt,
30 Daarom segh ick dat Frangs schuddebol, speulman van Schrave-
Een giest was, want hy plecht te singhen met verstangt:
Men hoefter niet om te pijpen, te bommen,
Het is zo licht an een wijf te kommen.
En Ariooste die was me niet grof:
35 Die seyde, weetje wat te pijpen, zo pijpter mijn of.

Hij wordt toegesproken door Vroech-bedurven, een marskramer, die »van jongs is opgesoon in alle potters rancken». Hij wil Claas wat verkoopen, omdat deze, naar zijn zeggen, de bruigom is en wel van het »weeutje Sybrechje Bolbackes». Claas ontkent dat ten sterkste en wordt boos.

Vroegh. Nochtans loopen de gheruchten gheweldich over al.
Dan weetje hoe ick gis dat het by komen zal
Datter al de Werelt de mont heeft zo vol van?
Claes. Hoe komtet? V. R. Maar sy gaat heure dingen te dol an,
40 En maackt daar deur deuze groote roep. (veur je stoep,
Claes. Wat doetse dan? V. R. Maar se komt alle nachts dicht (ren,
En wil daar in ien gheschreven hoep, de Ickers wter muyten swee-
Mit ien diel namen die de Ickers niet souden van buyten leeren.
Komter dan yemant passeeren, die op 't apenspel let,
45 Die seyt: Sybrech het Claas ver ghenoech in 't net.
Zy raackter by te bedt, het en mach niet missen.
Claes. Ja wat segje van die pry: wie sou daar op gissen?
Ick seller dat minne vyer slissen mit ien wacker stuck hout.
Vroegh. Dat sou ickje niet raan Claas, quam 't veur de Schout,
50 Ick weet niet hoe jijt sout daar me konnen klaren.
Claes. Wat raat dan? Ick liet het nochtans niet garen. (bloot.
Vroegh. Maar we sellen heur vervaren, want ien wijf is doch heel
Claes. Waar me? V.R. Mit den Icker. C.L. Mit heur beste speelnoot?

Die berijtse daghelijcks ghesaalt en ghetoomt.
55 VROEGH. Wat souse? s'en heefter noyt te deghen van ghedroomt.

Er wordt dus afgesproken dat zij haar zullen beetnemen en »leeren heur toveren datset lang onthouwen mach».

Sybrech komt weer haar bezweringen doen:

Ach! Ach! wreede liefde! ach over wreede Claas!
Wat doeje mijn jongher hert al verdriet an eylaas!
Zo swack as ien riet zijn mijn teere leetjes.
Gien kauw hebben langer de leckere beetjes,
60 En van liefde allien komt mijn al dit verdriet,
Want ick bin noch over de neghenenseventich niet.
Och liefde wat liet keunje de menschen andoen?
Immers moet ick me nou gaan na ien man spoen,
In 't aldernaarste van de donckere nacht.

Weldra gaat ze nu »een ring met caracters schrijven, Die de ghiesten doen blijven juyst buyten het perck» en prevelt dan:

65 *Roximus, Moximus, Tetagrammaton* bleeck-rock,
Sarcasmos, Ulasmos, komt mitje peeck-stock,
En braetme Claas Kloet, en maackt het hem so warm,
Dat hy my hier terstont komt nemen in zijn arm.

Daar komt Claas als duivel toegetakeld; zij schreeuwt:

Och! eylacy! ocharm! dit gheeft te qualijck pas.
70 Wie sou zijn leven gedocht hebben dat den Icker so lalijck was.
Och! hellep! hellep! ick en slae gien gheluyt,
Och waar sel ick heen? 't Kouwe swiet breeckme uyt.
Och! hy komt me nader en wilme verlacken.

Zij loopt van schrik in de »burrechwal». Vroech-bedurven steekt haar huisdeur open en pakt weg wat van zijn gading is.

---

13. DE WRAAK VAN EEN BESTJE. 1)

Vroech Bedurven heeft zijne biezen gepakt; hij is nu in Den Haag, waar hij, om niet herkend te worden, zich als Waal voordoet en een taaltje, half Fransch, half Hollandsch, brabbelt; hij heeft juist een vrouwtje, Giert Outgers, wat uit zijne mars aangesmeerd en haar tevens behendig de beurs

1) Uit: *Het tweede deel van Klaas Cloet,* enz. enz.

gesneden, als Sybrech, die om haar wrok te eeniger tijd te kunnen koelen op Claas, ook Amsterdam verlaten heeft, hem aanspreekt:

Wel fijn-man jy bint immers gebannen,
75 Wt den Haach, op de gallech, in comjer noch weer?
VROECH. *Vous* heb een onreck Juffrou, *je* binne cramer met eer.
SYBR. Heuchtje niet dat miester Fartel jou wat gaf opje regge?
VROECH. Icke noyt meer inte Haach gewese. Siese veur watte segge.
Je come uyte schuyte *d'Amstredamme* terstont.
80 SYBR. Wat segje galgert? ick verstaje niet, spreeck wtje mont.
Men kentje wel Vroech-bedurven. VR. Gort schenneje doof dick
Je ne m'appelle point Froebedor, je me hiete *Jean ficfac.* (sack.
Je heb de froom frient, *et* ben e coom of de *le* goen.
SYBR. Jy van de goen e comen: ja as gauwe dieven doen,
85 Wilje noch veul kaken, ick maack ien groote roep, strack.
VROECH. *Je suis walon moy, mon peer* bin te Valencien de *le* stoep-
Et je selse betuychen, *et vous* selse me waar maken. (wack,
SYBR. Hoor hier wat Vroeg bedurven, ic wodje slech vervaart maken,
Ick selje niet melden, ick sweert by mijn caproen, (sorch doen?
90 Spreeck goed duyts. V. Wel Sybrechje mach icket dan sonder
SYBR. Ja trouwen. Maar weetje waar ickje van wod spreken?
VROECH. Waar van? SY. Maar je weet wel hoeme Claas Kloet heeft
Ick had hem lang lief, en hy bleef even quaat mijns, (wt estreken.
En joechme noch in 't water mit ien Ickers grijns,
95 Daar hyme niet iens wthaalde, maar deerlijck inde ly liet.
VROECH. Ick hebt wel hooren vertellen, maar ick wasser by niet,
Hoewel 't me van de boeven na ghegeven wert.
SYBR. Dat's even veul, ick vergheeftje wt de grongt van mijn hert.
Maar je moetme nou weer louter helpen dat ick mijn reverency mach krijgen.
100 VROECH. Wat wiljem doen? S. Maar kenje wel op zijn Juffers nijgen?
VROECH. O siet ien reys. S. Ic selje gaen rijgen in ien Juffers tabbert.
VROECH. Laat ick dan mijn aansicht af vegen dat ick heb besabbert,
Om wat behendiger te loopen veur mom.
Wiljeme nou ien meysje maken? S. Hoor ic selje seggen waarom.
105 Sijn Excelencijs hoefsmit is inde are weeck ghesturven,
En nou heeft Claas Kloet dat officy verwurven,
Daar hy hem vast veel op laat duncken, al hettet niet om 't lijf,
En mient inden hielen Haach is niet ien vrijster noch ien wijf,
Of sy sullen om zijn liefde heur vleys en bloedt verteren.
110 As ick jou nou ghesteken heb in Joffrouwe kleren,
Zo sel ick hem gaan sweeren dat tot mynent in huys

Een Juffertje is, dat in heur hert lijt groot cruys,
Om de liefde van hem, daar me sel ick hem troonen
Voorby mijn deur te comen. Dan moetje jou vertoonen
115 Om den hoeck vande deur. En as hy jou daar siet,
Zo gelooft hyme sonder ommesien, en aars (vrees ik) niet.
VROECH. Wel hoe voort? SYB. Maar om hem dan te deech te drapen,
Sel ick seggen dat hy t'avont tot mynen 't by jou comt slapen.
En om wat gheproncket te comen op sucken stee,
120 Zo brengt hy voorseker ien ouwe fluwiele mangtel mee,
Die hem Graaf Mourits geschoncken heeft, en al isse wat kale,
Men souse noch mit gien vijftich gulden betalen.
Die sellen wy hem afstrijcken en geven de guyt slaghen,
Mit eynden houts, zo veul as hy can op sijn huyt draghen,
125 En hem dan te deuren wt jagen, wat dunckterje van?
VROECH. Den anslach is goet; maer wy met ons tween tegen ien man?
En of hy ons over mocht, zo sout (niet na mijn sin) falen.
SYBR. Bay saft, ick sel Giert Outgers tot ien hullep in halen,
Zo veul wist ick van mijn self wel. Wat duncktje nou?
130 De mangtel, Vroech-bedurven, die schenck ick jou.
Ick heb ghenoegh an de wraack, daar na al mijn verlangen is.
VROECH. Gort schen de sack, se schenct het vel al eer de bors gevan-
Sy het goet bree riemen te snyen van ander mans leer. (gen is.
SYBR. Wat seghje Vroech-bedurven? jy spreeckt al te teer,
135 Ick kenje niet verstaan door al deuse cappen wel. (pen sel,
VROECH. Wat sou ick seggen? ic seg arch moet hy wesen die tap-
Is dat by gort ien wyven vont? sy is wter maten jent.
SYBR. Bay sacht wat, en prijstse niet veur je sietet ent.
Jou verwongdering sel dan noch al bet verstercken.

Zij hoopt namelijk bij die gelegenheid meteen met den marskramer af te rekenen voor zijne poets en dieverij te Amsterdam.

Claas treedt nu op, nog meer, als zijnde thans hoefsmid van Prins Maurits, met zich zelven ingenomen dan te Amsterdam. Als hij vrij wat gesnoefd heeft, ziet hij Sybrech aankomen:

140 Wel wat comt hier ginder an veur ien dicke tobben?
t'Vel is vol rimpels en schobben, s'is al goet outs,
Ja 't moet Sybrech Bolbackes wesen, of mijn oogh is ien kous.

Zij smeert hem honig om den mond, noemt hem Joncker Claas en Monseur Claas Claasz., en vertelt hem dat »ien proper Joffertje» bij haar aan huis woont, dat doodelijk van hem is:

sy ken heur niet bergen,
Zo komt jou liefd heur tergen, asse heur overvalt.

145 't Is van Joncker Kloet ien hielen dach datse kalt,
En spreektseje niet, sy sal 't alte deerlijck beschreyen.
CLA. Nou jy self te out bint, sie ick wel, wilje ien coppeltje dreyen,
Maar loop jy vry heen mitje beyen, ick weter genoch te vijnen,
De Juffers selleme wel t'huys komen by grootjes van dosijnen,
150 Ho, ho, gemiene Trijnen acht ick rechte voort niet ien leur. (keur.
SYBR. Doet zo veul Claas en besietse ien reys, dan hebje noch jou
Sy staat om den hoeck van mijn deur, die ick heur dus lang laat be-
In verlangt om heur gesicht iens te meugen verclaren, (waren,
Och! seydse, doe ick wtging, dat Claas hier nu quam, pas.
155 CLA. Wel hoe comtse toch tot jouwent? SYB. Maar sy had ghe-
hoort, dat ick van Amsterdam was,
Des sy haar toevlucht nam, ras, tot my, dat docht heur best.
Och Sybrechje (seydse) ick geef om eten noch om drincken, noch om
Ick vrees ick selt noch in 't lest mitte doot betalen, (al de rest,
Zo bin ick ghequetst mit de minne stralen,
160 Kenjeme Claas niet halen, ick steeck in ien quaet vel.
Kom besietse iens. CL. Wat dat doe ick wel,
Vertoeft my hier wat, ick sel iens verby jouwent gaan strijcken,
En comenje hier bescheyt seggen ofse me sou gelijcken.

Claar is met het »quickse dier »zeer ingenomen en, bij Sybrech teruggekeerd, spreekt hij met haar af wanneer hij kan verwacht worden. Sybrech neemt Giert Outgers in het geheim.

GIERT. Ick cruys in ick segen me. Sybrech-buur segh je dat?
165 Ick selje byget bystaan al smeetjese plat.
Het Claas jou zo deur estreken mit die koomen t'samen?
SYBR. Ja dat seg ickje Gierte-buur, sy meugen 't heur wel schamen.
Daarom heb ick dit weerom myn te wreken bedocht. (brocht.
GIERT. Dat volck hebben schaamt en eer ghelijck te kercken ge-

Zij wil nu Sybrech de braasemnetten [braceletten] laten zien die ze van Vroech Bedurven gekocht heeft en bemerkt thans pas, dat hij haar de beurs heeft gesneden.

170 Wat ick dray ick en vijn hier gien buyl an myn onderriem.
Help, hier hanghen de snoeren, en de buyl isser niet aan.
SYBR. Dat en heeft niemand as de selfde koomen ghedaan.
Zoo waar as dat is moet sint Jan mijn helpen. (selschelpen.
GIERT. Daer was ien moy pont groot an gelt in, 't zijn gheen mos-
175 Soud' hyse noch wel by hem hebben? zo was ick verlost.
SYBR. Hy selse byget weer gheven, of 't ghelt datse kost,
In noch meer daar toe, dat durf icker wel van segghen.

GIERT. Maar Sybrech-buur, seght me, hoe sellen wy 't dan an leg-
Wie sel ons mier helpen? mit ons twien zijnwe te swack. (gen,
180 SYBR. Maar Claas sel voorseker comen int beste pack,
Mit de fijn fluwelen mantel, daar in hy gaat so stijf pralen,
Die sel ick hem ascax van beleeftheyt voor eerst van 't lijf halen,
En smijtense om ien hoeck, en hieten hem binnen gaan,
Dan selje mit de koomen op hem wt alje vijf sinnen slaan,
185 En ick sel wakker helpen mit roepen en creten jou,
En as hy relycke murw is, dat mer 't raust wel of eten sou, (staan,
Sellen wy hem te deuren wtstoten, daar hy niet langh en sel ontrent
Om dat hy 't van schants weghen niet sal durven bekent staan.
En as wy ons mit ongs twien by de koomen bemercken,
190 Dan wacker op de meyt, de vrou is te kercken.
Maer eerst sellen we hem betasten en halen wte hoeck
Jou buyl, in mijn linden dat hy ghestopt het in sijn broeck.
En dan ghelaan mit koeck, dan sel hy Claassen gang gaan:
In ken ick hem aars recht, hy seller me niet lang staan,
195 Want hy vreest veur grijpers. Hebben wy mier van doen?
GIERT. Vande fijn fluwiele mangtel crijgen wy pas elck ien caproen.
O! wy nemen wraack dattet ons niet ien kruys schaat.
SYBR. En de mars mitte kramery is moy in den huysraat.
Denckt iens Gierte-buur hoe dat wy ongs al sellen segenen.
200 GIERT. Maar sellen wy gaan, zo laten wy gaan, want de clock is by
neghenen.

Claas valt in den hem gespannen strik. Te laat ziet hij zijne dwaasheid in.

Dat de pry my bedrieghen wod, hoord ick wel te gissen:
Somma op sucke waters vangtme sucke vissen.

Ook de marskramer wordt het huis uitgesmeten.

SYBR. Flucx gauwe dief, her wt. G. En maactet hier niet langhe.
SYBR. Of ick loop om de Schout, so wordje pas ehangen.

Half lam geslagen door de feeksen, krijgt hij nu ook een pak van Claas, die erkennen moet:

205 Ick binner leelyck gheweest, maar evenwel dat soet wat.

14. EENE M. E. BOERDE NAAR AMSTERDAM VERPLAATST. 1)

Aan Claas Kloet wordt het oude spreekwoord bewaarheid: »van keurboom tot vuilboom komen». In Den Haag kon hij geen vrijster krijgen naar zijn' zin:

Nochtans duncktme zo ickse al op sou teeckenen,
Dat icker wel neghenentneghentich sou keunen bereeckenen,
't Welck al Vrijsters waren vande fijnen.
En de Weeutjes, poep, die had ick by dozijnen.
210 De welcke ick al hierom en daarom heb ewraackt.

Toen nu het »Trevis was over 't hiele landt,» was hij eens naar Brabant getrokken, kwam in Brussel, in Antwerpen, in de Lepelstraat,

Daar woonen zo veul Vrysters asser dagen int jaar zijn.

Aan eene dezer, Belle Mayken, verslingerde hij zich; hij trouwde haar, keerde naar Den Haag terug, maar

Om datse van Mourits pages so worde waar-genomen,

vestigde hij zich weer te Amsterdam.

Dewijl 't man-volck hier zo snoeps niet en zijn as in den Haech.

Ondertusschen Belle Mayken, thans Mary Kloets, is haar leven in de Lepelstraat nog niet vergeten; zij geeft zich af met Roemert, met wien zij voor een rosenobel eene bijeenkomst afspreekt, zoodra Claas goed en wel slaapt.

Claas Kloet wacker wordende, mist zyn wijf, staet op ende soeckter nae.

Claas. Marry, Marry, moye Marritjen, Marry Kloets,
215 Wel sou mijn wijf wel in swijm ghevallen zijn onverhoets?
Mijn lieve Marritjen, waar binje, ick word' schier aars,
Ick moet opstaan en ontsteken ien kaars,
Mijn keel wort schier haars, van al dit roepen. (snoepen,
Ho, ho, de grundel is vande deur, o Marry, Marry, gaaye uyt
220 In de luy heur stoepen, o ele-weken hoe moeytme dat.
Ja Marry hebje sulcke parten inje gat,
Ick segje plat, schijtse vry in 't water,

1) Uit: *Het derde deel van Claas Kloet, enz. enz.* Aan het slot staat C. Biestkens. *Wie weet wanneer.*

Ja, gaayje uyt krollen, slachtje de kater,
Ick wed jou snater die sel vlieghen vanghen.
225 Kan ickje niet genoch te wieghen langhen?
So bin ick ien varcken, en machme naa 't schot spoen.
Nu ick sel de deur inde grundel en in 't slot doen,
Al souje van deuse nacht noch raken in de boeyen.
Gans ackerloot hoe gaetme dit moeyen;
230 Ick kan groeyen noch bloeyen as icker op deynken ga,
Och Marry, Marry, wilje zo toe, jy sultme wel kreyncken dra.
Foey, ick meende dat ick had de eerlijckste Vrou van 't hiele langt,
En ick heb juyst ghekreghen de snootste hoer diemen oock vangt;
Wat ien schangt sel ick hier deur behalen.
235 Al mijn ouwe vrijsters sullender gheweldich op smalen,
Sy sullen seggen; siet hy most me uyt tyen om ien vreemt hayrtje.
Hy wod hem niet lijen, mit Giert, mit Sybrech, of mit Claartje.
Zo komen de Heylighen in 't end noch om heur was.
Om hoorens te draghen kom ick hier recht te pas.
240 Nu, ick sel de deur gaen sluyten na mijn vermoghen:
En sy daar buyten so waayter gien roock in d'oghen.

Marry Kloets weder t'huys komende.

Wel wat schorter, hoe staa'ck hier dus en dreutel?
Ick loof niet datter wat steect inme sleutel,
Neen't de clinck gaat op en toe blijft de deur.
245 Warachtich de grundel die isser veur.
Och ick treur, wat raat gaatme an?
Hy sel rasen as ien krancksinnigh man.
Nochtans moet icker wesen binnen.
Och wat sel ick arme vrouw nou beginnen?
250 Hier buyten te blyven en is gien raat.
En clop ick, ick sorgh dat hyme niet in en laat,
Oock hier te sitten op straat, en is niet te peysen.
Ick sel cloppen, wat ken hy meer doen dan grysen,
Ick weet hem mit ien loghen wel te payen.

Claas Kloet roepende, kijckt uyt het veynster.

255 Cla. Wie clopt daer? Mari. Ick bint. Cl. Ja hebje jou wesen ver-
Gaet vry weer heen daarje hebt geweest. (mayen?
Mari. Wel hoe ist Claas, binje ontrust van geest?
Of maackje van ien veest ien donderslach?
Ick worde tot Giertjens ghehaalt, daar ick groot wonder sach,
260 Die in arbeyt ging, en an 't kind niet kon raken.

CLAES. Jy varcken, jy meucht eweest hebben daarme ien kijnd souw
Jy boose hoer datjer noch om liecht. (maken,
MARI. Seper man laetme in, ick doe oprechte biecht,
En wiljet niet loven, jy meuchtet gaan vragen.
265 CLAES. Staat daarje staat, je sult zo niet klaghen,
Dat ick om uwent wil de deur sel doen open.
MARI. Doetme die schant niet an, of ick sel gaan lopen
Van boven neer in deuse put.
CLAES. Ja galge berouw is ien arm beschut.
270 Loopt het leste loopen jy snoode hoer.
MARI. Dat sel ickje betalen je bloode loer.
Ick selje deuse nacht noch brenghen int gheween. —
Ontbeyt, ick stiet mijn voet flus an ien steen,
Die moet ick halen, en werpense in 't water,
275 Die sel maken sulcken grooten gheklater,
Dat hy meent dat ickme zelfs verdoe.
Komt hy dan wt, zoo loop ick in, en lap de deur after me toe,
En laat hem staan kijcken op de ganse wacht. —
Claas Kloet ick wensje inder eeuwicheyt goeden nacht,
280 Jy sint oorsaack van dit moordadich bedrijf.
CLAAS. Och! wat komtme over, ick arm katijf,
Marritjen, moer, kijndt, wijf, och! binje alree doodt?
MARI. Neen stucke schelms, ick heb noch gans gien noot.
Staat daar nu zo lang asje moer sonder broeck ging,
285 Vang jij nou bot, jy meende dat ick snoeck ving.
Jy vrouwen schender, jy grooten rekel,
Ick wensje mitje gat op ien blooten hekel,
Sult ghy vrome vrouwen veur hoeren schelden?
CLAAS. Seper Marritjen 't was de vaack die me quelden,
290 Ick wist niet wat ick seyde, doet open de deur,
MARI. Neen, staat daar buyten, smits dochter isser veur.
Ick ga te bed, siet datje jou selven paayt.
CLAAS. Och! laatme in. MARI. Neen, jy moet ierst hooren wat 't haan-
Goeden nacht hoere voocht en bordeelbrock. (tjen kraayt.

Zijne vrouw sluit het venster en Claas hoorende dat er menschen aankomen, hurkt weg in een hoek. Het zijn een paar ratelwachts, die hem weldra bespeuren, uit zijn schuilhoek halen en hem vragen wat hij daar zonder kleeren doet; hij toont hun zijn huis en

De Ratel-wacht klopt an de deur.

295 MARI. Wie klopt daar ande deur zo laat inde nacht?

Wat is jou begeeren, my dat vertelt.
D'EEN. Wy hebben hier ien man sonder klieren en sonder ghelt,
Die seyt dat hy hier woont, isset alsoo?
MARI. Wie ist? CL. Ick bint, Claas Kloet, jou man, als 1) hoor-
300 Doet open de deur en laatme in. (jet no,
MARI. Wil ickje wat seggen Kloet, ick en hebt niet iens inme sin,
Goe-mannen ick beveel jou datje deez' Joncker vat,
En datje hem van stonden an brengt in ien doncker gat,
Ick sel morghen tegen de Schout over hem klaghen.
305 Dus gaatme de hoere-voocht nacht op nacht plaghen:
Ja gelt en klieren gaet hy mitte hoeren verspillen,
En dan stuerense hem dus t'huys mette bloote billen.
Al waarmen ien Engel men sout niet kunnen verdraghen.
CLAAS. Jy liechtet. MAR. Ick seg neemt hem me, of ick sel mor-
ghen over jou klaghen
310 Datje sulcke guyten noch sterckt in heur boosheyt.
CLAAS. Ghelooft haer niet vrienden, seker, 't is maar loosheyt,
Sy soecktme mit veul woorden te verbluffen.
D'EEN. Gaat me, hebje ien gherechtighe saack, en wilt niet suffen,
Mijn Heeren vanden Gherechte sullense zoo deur-tasten,
315 Hebje gien schult sy sullen jou niet belasten.
Daarom gaat met lief, eerje moet mit leet,
En daar en boven ist ons afghenomen op onsen eedt,
Al die wy onbehoorlyck vinden op straat,
Dat wyse boven moeten brenghen sonder eenighe ghenaad.
320 En jou Vrouw' valt noch klachtich daar en boven.
Voort, voort. CL. Nu, ick wed jy sult my morghen voor 't Recht
Maar ick sel jou eer daar zo verbreyen, (niet verdoven:
Dattet alje vrienden noch sullen beschreyen.
Dat sweer ick jou, hiet ick aers Claas Kloet.
325 MARI. Ho, ho, ick bin al verlost van ien dwaas bloet.
Zo lang asje daar sit, mach ick na mijn sin leven,
En laten me al te met ien dranckjen in gheven,
Waar voor ick noch toe krijch silver en gout.

Zij krijgt weldra bezoek van Ritsert, een' tweeden vrijer van haar, dien zij in huis toelaat. Kort daarna:

Claas Kloet wordt weder 't huys ghebrocht.

CLAAS. Nu hoorde jijt wel, soo haast as ick quam op 't Stadhuys,

1) Druk van 1629: *al.*

330 Sey de Capiteyn vande stoepjes, brengt Claas Kloet stracks weder
Wangt ick ken hem veur ien man mit eeren. (t'huys,
D'AND. Jou schand' wy in 't minste niet en begheeren,
Maar om dattet jou Vrouw' ons zo swaar belasten,
Waren wy ghenootsaackt jou an te tasten:
335 Anders hadden wy jou liever laten gaan.
CLAAS. Wel goe-mannen ick moet my in deuse saack wel beraan,
Hoe dat icker best sal binnen komen:
Wangt mijn te schandeliseren hetse veur enomen.
Daarom duncktme best dat wy 't dus anlegghen,
340 Jy sult cloppen, en heur dan, seggen,
Datjeme inde boeyen hebt ebrocht,
En dat mijn Heer de Schout an heur heeft versocht,
Datse my datelijck eenige kleeren ontsluyt:
Want 't schijnt, segt, dat hy niet haast sal komen uyt.
345 En asse dan komt om de deur te doen open,
Zo sel ick soetjes van ter sijen teghen heur an lopen,
Op dat icker zo mit ien aardicheyt mach komen in.
D'EEN. Wy hebben nu seer wel verstaan den sin,
En wy sullen 't volbrenghen, of 't sal an ons macht ontbreken.
350 CLAAS. Zo doet. MARY. Wie daar? D'EEN. Doet op, wy moeten u
Van 't gheen dat ongs de Schout heeft belast. (spreken,
MARI. Wat isser? D'EEN. Jou man hebben wy inde boeyen ebrocht,
En na dat wy hooren sel hyer qualijck wt raken, (hy sit al vast,
Daarom begheert de Schout voor alle saken,
355 Datje hem terstongt eenige kleeren sult brenghen:
Want mijn Heer de Schout wil geensins ghehengen
Dat ien man van ansien zo naeckt sitten zal.
MARI. Ick loof niet jy in de Schout die sinnen mal.
Ick doe mijn deur niet op, verstaje dat?
360 D'AND. Hout vroutje hout, siet veurje, bedaerje wat,
Zo jijt niet en doet, de Schout selse selver halen.
MARI. Ick sel't niet doen, al souwer de Schout op smalen,
Wilje zijn nachtrock hebben die meuchje krijgen: segt neen of ja.
D'AND. Wel geefse ons, wy sullense hem brengen dra,
365 En de Schout segghen datje anders niet en wilt gheven.
MARI. Ick koomje by. D'EEN. Claas, komt, maacktje de deur bene-
Op datjer mitter haast meucht in snappen. (ven,
CLA. Ick sel de deur veur heur neus of veur heur kin lappen,
Dat sweer ick heur, ja by gans bloet. (Claas Kloet,
370 MARI. Hout daar vrienden. CLA. Ghans slappermenten dat doetje

En sinte Pieter die moetje vermaledyen.
MARI. Help, help. CL. Ick binje man, jy moetet lyen.
Ick selje noch anders castyen voor dees schand' en smaat,
Hola, wat is dat veur ien dieder wtet bed opstaat?
375 Siet toe mannen daar is ien vremde doffer op 't slach.
D'AND. Sta, of ick steecketter in zoo diep asset mach.
Sult ghy hier een vroom man zijn huys schenden?
MARI. Och hoe koom ick in al deuse ellenden?
Verweert u Ritsert, eer ghy u gheeft ghevanghen.
380 CLAES, 't Sa mannen, wilt my oock en gheweer langhen,
Op dat de veughel niet deur de kouw' boort.
MARI. Ritsert repje, ick helpje as ien vrouw voort,
Op dat niemant u overvalt subijt.
D'AND. Ho, ho, wy binnen die veughel al quijt,
385 Dat is ien spijt, ja by mijn ziel.
CLAES. Van boosheyt ick my selver schier verniel,
Foey wat beurt my in mijn ouwe daghen,
Leyt haar nu de wech die ick flus most gaan mit klagen,
Dat beveel ick jou vrienden op jou eet.
390 MARI. Och mijn liefste man vergheeftet my, 't is mijn leet,
Ick bid u op mijn knien wilt mijn schand' niet verbreyen.
CLAES. Daer moetje heen, om wat te krygen van Delft tot Leyen,
En ick selje laten marcken mit het wapen van Amsterdam,
Offer yemant na jou ghelegentheyt vernam,
395 Zoo mogense sien waar datje hebt ghewoont.
MARI. Ick bid u ten tweeden maal myn schande wat verschoont,
Ick beloof u ten sal zijn leven niet meer gheschien.
CLAES. Ick seg brengtse wech, ick machse niet langher sien,
Of ick selse mit mijn eyghen hangden doot slaan.
400 MARI. Verlaatme liever, ick sel mit ien mangt om broot gaan,
Het is me leet dat icker toe ben ghekomen.
CLAES. Die ritsigheyt moetje wat worden afghenomen,
Mit dat soete lietje van Heere ghena.
MARI. Nu dan, ast wesen moet, zo latet wesen, ick ga,
405 Maar der levender noch die 't wel sullen wreken.
CLAES. Je meugt jou neus ien reys in Beerte buur steken,
Die het ien ruym after-huys, verstaje dat varcken?
Brengtse wech. D'AN. Quaat loon gheven qua wercken.
Men meent dickwils ien put voor ien angder te delven,
410 En 't lot dat valt op den graver selven,
Ghelijck 't blijckt an 't gheen dat opje hals leyt.

Want jy beschuldichde jou man van valsheyt,
Die voor ien eerlijck man is bekendt,
En ghy zijt de gheen die 't echte bed schendt:
415 Dit behoortmen in ien stadt van Justicy niet te lyen.
D'EEN. Mijn Heeren sullen heur over dit stuck niet verblyen,
Asje wort angeklaacht vanje ghetroude man.
D'ANDER. Ja kom jer seker mit ien giesseling van,
Zo hebje beter lock as ien deghelijck mensch.
420 CLAES. Zo gater me deur, dit is mijn wterste wensch.
Ick sweer datse wat krijghen sel op heur tempel:
Alle sluyck-hoeren tot ien eeuwigh exempel.

Op de laatste bladzijde staat bij de vermelding van eenige errata:

Verbetert dese fauten, die ick misschien,
Om dattet mijn eygen werck is, over 't hooft heb gesien.
Claas Biestkens, aller Const-beminners vrient:
Sooje dit behaacht, wortje meer verlient.

15. DE KWAADSPREEKSTER. 1)

Snappende Sijtgen, naar de markt gaande, komt Klaesgen Kals tegen.

S. S. Goen dagh Claesgen, goen dagh moer, waer comje van daen?
K. K. Ick heb aende mart geweest. S. S. En ick souwer na toegaen,
Jees' dat's wel schoone butter, sy is als een gout so geel,
Wat geeffje voor 't pont wel? K. K. vier en oortje min. S. S. Dat's
5 Dijnsdach verleen betaelde ickse wel neghen groot, (niet te veel.
Maer twas oock butter, jae 't seker! soet van smaeck, moy roodt
En niet sout, Heer hoe dier is oock alle ding tis wattet is,
Erreten, boonen, gort, meel, peen, en kool, vlees, en vis
Men weet niet huydensdaegs wat datmen coopen sal,
10 Die kleyne dag-huyren wint raeckt altemael op sijn achter-stal.
Tcomter up an die een huys vol kinderen heyt
Alle ding is kostelijck, daer is niet goe cooper dan den Arrebeyt,
Hy doet al veel die sijn kinderen van de goe luy haer deuren houdt,

1) Uit: *G. S. van Santens Snappende Siitgen. Op t' Spreeckvvoord'*, Die veel kalt Veel ontvalt. *Tot Leyden, Voor Bartholimeus vander Bild. In de Hengst pegasus 1620.*

En die der comen crijghen weynich ghenoech, de rijcke luy haer liefde is al verkout,
Hoe veel sijnder die haer geldt inde aerde bedelven,
En voor een arm mensch niet en hebben, tis elck voor hem selven,
Tis Sinte Marcus dach dat durvense noch wel segghen,
Maer onbarmhertige denck niet dat ghy't hier naemaels soo sult of (leggen,
En datje met een praetje ons lieven Heer sult payen,
Tselder soo niet te doen sijn, je selt hem gheen vlasschen baert an (nayen,
Beeld jou dat niet in of je sout u bedrieghen,
En van u godloose ghedachten in slaep laten wieghen,
Wat deusen rijcken bruts, wat laetje u voorstaen door u hoochmoet,
Tsijn mee menschen en soo goedt als ghy van vleys en bloedt,
En dicmael degelijcker, al ist somwijl een armen bloed ofte een slechte sleur.
K. K. Nou, nou, Sijtjen, houtje gherust, steltje te vreen, je clopt voor een dooffmans deur,
Tsel even wel wesen sy gheven dat sy quyt willen sijn,
Daer is by 't mijnent tot Mancke-Maertgen en de blonde Boudewijn,
Wort sulcken armoe gheleden, 'tis niet om segghen.
S. S. En ick ken een Kraem-Vrou die op stroo moet legghen,
Arme moer! sy heyt ses cleyne kruypertgens sonder Vaer,
Men souse onder een kevij stolpen allegaer,
Sy sijn naeckt en bloot, s'hebben om noch an, onder noch over.
K. K. En ick weet twee ouwe degelijcke Luytges daer ist soo pover
Datse de knol-schillen, en kools-blaen hebben gegeten uyt het vul- (lens vat,
In ses daghen haddens' vier noch vlam an ghehadt.
Sy sitten in groote benautheyd van honger, en commer vergaen.
S. S. Iae en dan tot ghebreckelijcke Barent achter de Closbaen.
Hy heyt mee drie kinderen en gheen moer daer toe,
Sy gaen sonder hemt, barrevoets, en lijen groote arremoe,
Daer is te eten, noch te breecken, sy sijn swart van hongher.
K. K. Wel daer is de Weeuw van Domme Dancker de Bonger,
Arm hartje, 'k weet niet hoe sijt can maken, sy lijdt sulck gebreck,
En sy durft het noch niet te kennen geven. S. S. Soo isse mijn te geck.
K. K. Sy heyt over haer hemt een ouwe-dunne-verslete schort.
S. S. Hoe ist met u snaer doch die lichte Lou heyt sy was inghestort
Isse al uyt de kraem Klaesgen? of hout sy 't bed noch?
K. K. Die mackelijcke moer? die sachte butter? die soete soch?
Een rechte mocke deinen, sy maeckt van een scheet een donderslach
Sy isser heel wel an, doen ick eertijts in de kraem lach

Ick worde soo niet ghekoestert, mijn ghemackje worde soo niet ghedaen, nerghens nae,
Tis met heur, hartje wat lustje? mongetje wat begeerje? S. S. en 't worter al ghehaelt? K. K. Och jae,
En ick plecht somwijl gheen halff pont suycker te hebben in mijn kraem,
Met een lutgen kruyts, ick stelde mijn te vreen; ick was soo lijdsaem,
55 Den dorden dagh ging mijn bewaerster ghemeenlijck wech.
S. S. Ist meughelijck Klaesgen? K. K. 't Is waer dat ick jou segh,
Wat wou icker om doen? niet te hebben doet wel sparen.
S. S. Tis de waerheydt ick heb daer mee sulcke twee mackelijcke (snaren
Sy vresen datse haer handen in kout water sullen steken,
60 Ick verstaetme niet, wat mach heur meer dan mijn ontbreken,
Ick doe noch watter te doen is, en ik ben een vrou ontrent tsestich jaar.
K. K. Sy nement soetjes op, sy pijnent soo niet ghelijck wy allegaer,
Wacht, wacht, sy hebben noch geen ses, seven kinderen om heur ooren.
S. S. Dan blijven syder in steken sy souwen in heur werk smooren,
65 Arme krack-scheeten, wat mogense met een man doen? een roe om't gat,
Het eene is maar een kleuter, een weerdeegh, en 't ander een ascat,
Tsijn sulcke peem-galghen asser noch uyt kennen kommen.
K. K. Maer jou eyghen dochter die Joris Blaeck heyt dat is een goe lommen,
Hoe gaet het met die al? beginnen sijt nu reelijck te maken?
70 S. S. Soo heen, met vallen, met opstaen, sie ick datse an 't kosje raken,
S' hebben veel bracks, als de ien een kous heyt, ontbreect d'ander een schoe.
K. K. Sy sijn nochtans allebey neerstich, en doender ghenoech toe,
Smerghens vroech, en savonts laet, sy latent heur niet ontsueren.
S. S. Hy is heel weeckelijck, veel sieck, swackjes van natueren,
75 Anders, 't is een degelijck, Man, die voor sijn Wijff en Kinderen veel doet,
De deucht selfs, suynich, deun, en nuchteren, gheen droncke bloet,
En dat, dat niet waer, sy mochten met kack-hielen loopen,
De vrou sel nu mee een winckeltgen opsetten en cramery vercoo- (pen,
Om oock een stuver te winnen, 't helpt soo veel alst mach,
80 Dat sijn handtwerck soo goet was, als het voor desen wel plach
Sy sout niet doen, jae niet eens dencken te beginnen,
Wat ist? alle Ambachten sijn slap daer is niet te winnen,

En de luy trouwen noch meugense trouwen van boven neer,
Tsel verbo'on werden moetense dencken, daer is de seun van Pier Moy-weer
85 Die sel Pop-hillens-broers-wijfs-susters-dochter trouwen,
Ick hoor, men selder al een moye bruyloft houwen,
Laet syt vry breedt maecken, sy sijn met de rijcke luy tsamen,
Lecht het niet te kortan, maer foei je hoort u te schamen,
Denckt dat jou Vaer en Moer vande goeluy onderhouwen wort,
90 En datmen haer noch daeg'lijcx handtreicking doet, asser wat schort,
Doen de aere dochter trouden met Hein-slocken broer scheele Jan,
Die had een gheliende huyck op, met een ghehuyrde rock an,
En haer buer-wijfs muylen, daer gingse met sloffen heen,
Met een paer swarte linde koussen, daer de hielen deur hingen, an heur been,
95 Hy hadt een mantel, met een pack kleeren, op weeck-gelt ghekocht,
Soo ras de bruyloft over was, worden die inde Lombaert gebrocht
Om d'onkosten mee te betalen die daer waeren ghedaen,
Acht daghen daer nae, vercoftense de lombaert briefjes, an heur buerman Aerjaen,
En van 't overschot, gingense weer goet chier maken,
100 Hy nooden sijn slemp-broers, sy haer heucke-vaecken,
T'was kermis in Goylant, 't mocht sijn leven gheen Saterdach wor- (den,
Daer quam Grietg'en sonder achterdocht, en gulsige Jorden:
Trijn snap-op, en Joost haelmeer, met natgierige Tijs,
Aeltjen gans gheen sorch, onguyren Krijn, en droncke Lijs,
105 Goosen smul, wilde Willem, slettige Hans,
Onvoorsichtighe Bruyn, en kaele Pier, met Claes verdurft den dans,
Volckje die heur niet dan tot drincken en clincken wennen,
Men souder wel een buys mee verteeren eermender een boot mee sou winnen kennen,
Tis heur dagelijcx werck hier en daer te loopen schuymen,
110 En te maken datter sommighe deur heur doen de Stadt moeten ruy- (men.
Maer hier was weynich ten besten, 'twasser haest ten enden,
Daer loopt hy nu ghelijck een guyt, sy als lary sleep-lenden,
En moeten vanden bedelsack leven. K. K. Daer setten sijt op an ghelijcker meer doen,
Ick kender, 'ksouse niet durven noemen, men souter niet op ver- (moen,
115 Asmen heur wat brengt, sy sellent niet weerom stieren,
En sy souwent niet willen weten in geenderley manieren,
Sy gaen noch soo preuts langes straet ofse duysenden hadden te verteeren,

Wat roert het heur? ten raeckt niet eens an huer kouwe kleeren,
Daer was, May-minckels-moers-meyts-meuy die hadder den hoy van,
120 Met Lange-lompe-luye-Dirck heur schijn-deugende Man,
Die worden allebey vande Kerck onderhouwen, (clouwen,
Sy hadden niet een veer in heur nest, of een naghel om heur gat te
Even wel was hy alle mergen met sijn neus in de brandewijn,
Dan om een toebackje, daer nae om een Pharootje, tot uytsuy-
pende Stijn.
125 Tgou hem de wagehuyr, hy hadder den bruts af, en kreegh so de
Hy hielder sijn luye gat op, en was van 't werck verlost, (kost,
Sijn Dochter droech inkernaten kousen, en klickers met ses koorden,
Seije yet teghen de moer, sy gaffje een quaet backus met vuyle
woorden,
Ten roert jou niet, mijn Dochter wint het met heur eyghen handen,
130 Sy heitet gecoft en betaelt, dat en isser geen schanden,
Al gaetse wat moy, wat heeft er yemant mee te doen? niemant niet.
S. S. T'is een onhebbelijcke bley, een lelijcke pry, sy seyt yder zijn
verdriet,
Men mach grouwen die aen heur kans comt, 't is een uytghelaten
K. K. Sy geefter niet om, watse seydt, sy is gans sonder eer, (meer.
135 'K loof niet of zy moet uyt 't voorborcht van de helle ghecomen zijn,
Daer is onwetende Ursel, kribbige Neeltje ende onbescheyden Maer-
Dat zijnder noch engeltjes by, sulcken mont-raveel ist, (tijn,
Waerse comt daer vermaecktse de luy of zy rockent twist.
S. S. Bey mijn ouwe Buer-vriesters kennen het oock wel,
140 Meyns bemoey-al, en spijtigen Trijn, dat lelijcke vel, (ren ging,
Had lestent gaen seggen van mijn, dat doen ick uyt kraem-bewa-
Tot het volck daer ick quam, die ontstal ick alle ding
Wat ick kon krijgen, de boter uyt de ton, 't vlees uyt de kuyp,
De worst uyt de schoorstien, en dan brocht ickt savonts thuys ter
145 'K weet niet wat al leugen datse hadde versonnen? (sluyp,
Hat ickse kennen vinden, ick hadt heur by gans wonnen
De kap van 't hooft getrocken en een blaeu backus ghesmeten,
Al hadt op de volle mart geweest, soo was ik op heur ghebeten,
Maer wacht, ick selt heur te pas brengen, al wast over seven jaer,
150 Sy is selfs diefachtich, 't is een yder schier bekent, en genoech
ruchtbaer,
Eergisteren acht dagen so kochtse een dubbelde stuvers-brood tot
En zy stalder vijfgroot an soete-melck-koeckjes toe, (Jan Doe
Tot de Kruyenier haeldense een oortje an peper, en een neute
muscaet,

Daer namse ghebacke suycker met een half pont viersaet,
155 Heur sack vol pruymen, met suyckerde-letters-deegh,
Dat brochtet uyt, want in 't deurgaen, soo ontvielter onderweegh
Door een gat dat dit lieve troosje hadde in heur sack,
Sulcken volck, souwen noch een mensch, soo een vuyle lack
Op leggen, connen zijder toecomen verbruyden hoop,
160 'T is een goe Schout, die sijn boeten verwachten kan, alle loopen hebben heur weer loop.

K. K. Doch warre Sijtgen, maer ist sulcken volck dat heb ick mijn leven noyt gehoort,
Dat dat heur Vrijer wist een-loopende-Willeboort,
Hy souse voorseecker den beyerman schencken, (te verdrencken,
Asmen immers wil, ist beter in een schoone sloot, dan in een vuyle
165 'K wil hem waerschouwen, 't is noch van mijn vrundschap, wy sijn noch Nichten en Neven.

S. S. Daer om bleeff 't hylick achter over twee jaer van heur en ver-siende Steven,
Waerschout hem vry, maar 'kwil van mijn geen vermaen hebben, je sel wel doen, jaeje doch.

Als Klaesjen Kals alleen is, zegt zij tot zich zelve:

Sou dat waer wesen van spijtighe Trijn? ick kent niet geloven,
'K hoop neen, ick sou mijn van heurent wegen noch bedroven,
170 I gat ist leugen, en dat die dinghen van Trijntges worden vernomen,
'Tsel heur ten nagelen uyt sweeren, hoe selse van de koekoeck dromen,
Eerst wil ick het gaen vraghen (oft soo is) tot den backer Jan Doe,
Soo mach ickt voorseecker na seggen, dat isser regel-recht na toe.

Spijtige Trijn is het ter oore gekomen wat Snappende Sijtgen van haar verteld heeft en is nu met een opgestreken zeil naar haar toe.

Wel wat laet heur die Meer dencken? wat sel een mensch hier noch beuren?
175 Krygh ik heur uyt heur huys, ick selse met mijn tanden van een scheuren,
Sijtgen sout ghy dat seggen, dat ick diefachtich ben! ghy dat seg-
Daar mach gheen olijcker pry of slimmer dievegghen (gen!
Uytkomen, als sy is, ick selt bewijsen, en waer maken,
Laetse den beck snoeren of zy sou licht boven raken,
180 En sonder schandael, niet of comen, soo veel heytse gestolen, en 't volck trouloos ontlient,

Die diefachtige teeff, zy heyt de galch wel dubbelt verdient,
'Swinters gingse voort schaemel-volck, 1) om wat te halen tot de rijcke luy,
Al watse kreeg dat hielse selfs en brocht het tot heurent dese lelycke truy,
Dan quamse met het hooft op schoer bidden voor een Kraem-vrou,
185 Daer sulck gebreck was, de Kinderen verginghen schier van honger en van kou,
Sy hadden niet te eeten noch te branden, dan gaven haer de luy yedt daer voor
En soo doende kreegh sy 't geld in de beurs, brandingh op solder, en eeten in tresoor,
Sulck volck ontstelent den rechten armen, hoe veel isser die somwijl nae een goed beetje haken,
Daer sijt in onnuttichheyd door brenghen en moy weer op maken,
190 Dan quamse voor een Man die van t'schreusel 2) ghesne'en sou worden, daer niet ten besten was,
T'gheen sy kreeg behielse en stack het in heur tas.
Of zy quam voor een sieck mensch om een potje-bieren-brood die daer lust na had,
As sijt dan hadde, gingser mee na huys en laptent in heur eyghen gat,
Sy wist duysent middelen om yedt te crijgen daer sy was om verle-
195 Huysraet, en al wat datse heyt, dat heeftse soo ghecreghen, (ghen,
In heur fleur wast een Bewaerster, en ging uyt Kraem bewaeren,
Doen hadse een aere vond en wist het op dees' manier te claeren,
Alse de kleeren te bleyck brocht, speelden zy haer personagie en lietet nimmermeer,
Daer bleef altijt wat achter en watmen verloor daer quam noyt yedt weer,
200 Dan wasser een luyr in sloot gewayt, of een veytel ghesoncken inden uytslach,
Dat eens vermist worden quam zijn leven niet weer voor den dach,
'Twas wech en het bleeff wech, daer was gheen kijcken nae,
Sy brocht den Turff van't solder tot heurent, en de Kaersen namse uyt de kaers-lae,
Heur sacken vol taruw, de erreten droegse in heur slippen, (pen,
205 Watse achter hant cost krijghen, dat ontstal se een, by neus en by lip-
Tot de eene buer namt sijt geld, asse de ghelegentheyd sach open,

---

1) In de uitgave van 1624: *voor schamel-volck.*
2) De uitgave van 1624: *'t scheursel.*

En tot de andere ging zy daer 't een of aer om coopen, (daer 't hoort,
Sy slacht misschien heur Man, die sey, ick hael daer 't is, en brengh
Dat plach hy voor een jelletje te hebben, en voor een gemeen spreeckwoort,
210 Hy had menich Coopman (die na de Franckfoorder mis ging) vande huych gelicht,
'Twas een doortrapte Schelm en een afgherechten Boos-wicht,
Doch hy heydt zijn loon al ghekreghen, ast is ghebleken,
Hy worden van een Beutelaer, op een boere kermis dood ghesteken,
Een kruyck die gaet soo lang te water, tot datse eens breeckt,
215 En 't beurt somwijl dat de eene godloosheyd de ander wreeckt.
Ick gae daer nou na toe, ick selder 't huysje soo opschicken
Dat al dieder ontrent woonen, sullen uyt comen kicken,
Soo sel ick de buert gaen stellen over ende,
En maeken ken-baer al heur fraye legende,
220 Die ick te vooren wel sou hebben ghesweghen, (ghekreghen,
Had zy mijn in mijn rust ghelaten, zy hadme noyt aenden hals
Maer nou sel ick het spul soo uyt speelen dat zij 't heughen mach,
En maecken met mijn woorden dat ick krijch ontsach,
Hier is het, waer benje hier? wel hey! doet op! of ick begin.
225 S. S. Wacht wat, al soetjes an, je benter noch niet in.
S. T. Doet de deur op slet-vinck, of ick loopse op de vloer.

Snappende Sijtgen doet de boven deur op.

S. S. Wel Trijntgen, hoe raesje dus? benje uytsinnich moer?
S. T. Neen ick leugenaerster, lebbighe pry, vuyle dievegghen,
Wat hebje lestent teghen Klaesjes gaen segghen
230 Dat ick diefachtich ben? seg afghere'en vercken,
Comt uyt jou huis pockige meer, ick selje soo mercken
Datmen jou wel sel kennen, al wasje onder duysent menschen,
Had ick jou hier, ick trapten de stront uyt jou darmen en pen-
Het is in 't cort of in 't lang ick selt jou doen besueren. (schen,
235 S. S. Hoor wat Trijntgen, hoor wat, spreeckt wat soet om de Bueren.
S. T. Ick wil niet karonje, hant-gaeuwe, en trouweloose sack,
Had jou beck eerst toe gehouwen soo hadje vry geweest van dit on-
Maer je soudt gaeren jou vuyl met een ander bedecken, (gemack,
'K moet nou wat van jou eerloose daden vertrecken.
240 S. S. Klaesje liechtet, ick heb niemendal van jou gheseyt,
Of heb ick yedt gepraet 't is gheschiet door een drollicheyd.
S. T. Schoone drollicheyd, te seggen datmen diefachtich is, 't raeckt de eer, 't is te groff,

'K weet datjet geseyt hebt, 'k hebber goe versekertheyd of,
En noch soo veel te meer datter een hylick om achter is ghebleven,
245 (Jou leughenachtighe Clappey) van my en versiende-Steven,
Schaem jou, jou Smuyck-hoer, jou Troggel-sack, van sulcke logen.
S. S. 'K segh noch iens, Klaesgen liechtet! dat heytse uyt heur poot ghesoghen
Sulcke dingen te segghen, dat sel ick mijn wel wachten,
S. T. Je liechtet selfs, foy jou, foy jou 1) hoe na denckje dat ik jou sou slachten
250 Asje een Kraem-vrou gaet vanden jou diefachtige labbe-kaeck,
Soo kenje wel een sulveren-onder-riem steelen en een schort-haeck,
T'onder-sieltje vant Kind, twee flabbetjes, met een swachtel,
En doenje woonde in het huys van moedige Machtel,
Stalje naest jou deur het gaeren vanden haspel, en een hand-doeck,
255 Drie snees ghedroogde scharren, met de voering van een broeck,
Tot jou aere buerwijff, namje eens de nastelinghen uyt heur Mans (kolder,
En by nacht haelde ghy de vuyle kleeren van 't solder,
Door een dack-veynster quamjer op, jou leelycke Hoer,
Dan namje noch eens een spick-spelder-nieuwe-rock tot mijn halve (Broer,
260 Met een kruyck en een wijn-pint vant kanne-bort.
Een paer kousen vande Meyt, met heur honschoten schort,
En je sout noch meer gestolen hebben, maer daer quam volck die 't beletten.
S. S. 'Tis leugen, 'tis leugen, 'k machger mijn mond niet om op doen of eens teghen setten.
S. T. Wat segje pry, lelycke bley, haeltse mijn over, helle-veeg,
265 'Tis noch gheen Maent ghele'en soo stalje over 't mijnent inde steeg,
Tot Claes-klinck, de luyr-mande met al 't goet, 's avonts te seven uyren,
Flepjes, hulletjes, mutsjes, borst-rockjes, en hemmetjes, veytelen en luyren
Met meer andere dinghen, niet een poppe-flet behielse, zy was al 't hooptje quijt,
'K beklaegde de vrou, want sy ging op 't uyterste, en had uyr noch tijd,
270 Jou huycke-vaeck, jou moer-smockels, 't is een lelijck ghebreck
Niet te kennen sien 'tgheen een aer hoort, jou raffel-beck,
Soo benje uyt om deeghelijcke luy te bederven, (den sterven.
Je selt jou hemt noch op jou rugge bleycken, en van Beuls han-

1) De uitgave van 1624: *foey jou.*

Dan salt eylacy och armen wesen, ick bender van een aer toegebrocht.
275 S. S. Weg, hier van mijn deur, dit onbehabben gedrocht!
Of ick helper jou of, dattet al de wereld siet. (niet,
S. T. Van jou deur helpen, ick wou ickt eens sach, dat hart hebje
Spijt jou backus ick wilder soo lang staen ast mijn lust,
En segghen al wat me ghelieft, van 't gheen my is bewust, (moe.
280 Ick salt jou bang ghenoech maken en rijen jou den rugghe soo
S. S. Loop met jou leugens in abbe-gat, loop inde pomp, en haelt de klap na jou toe.
S. T. Leughens, leughens, dat loof ick jou, ick selter niet by laten,
'Tis waer! maer 'tis onwaerachtigh datje van mijn hebt gaen praten,
Je sult de woorden in jou hals halen, seggen dat het soo niet en is,
285 En vallen op jou knien, bidden mijn om vergiffenis.

Snappende Sytgen doet haer deur hart toe, ende Spijtige Trijn gaet wech.

(Eerst zegt ze nog:)

Soo, dats fraey! de deur voor een mensch zijn hooft toe te lappen,
'K wou mijn liever met huyt en met hayr op comen happen,
Wat meenjer mee? je selt dat dier ghenoech becoopen,
Ick selje een recht-dach doen leggen en voor recht roopen,
290 En maken jou troggel-achtige diefverie bekent,
Soo salmen weeten, watje voor een brockje bent, (men,
Een yder mach hem wachten, zy zijn dan ghewaerschout den vro-
'K selt gheen varckens seggen, op dat mijn menschen te moet comen,
'Tsel heur beuren, zy denckt niet dat ick 't doen sal durven.

Dat Spijtige Trijn het gedurfd heeft, blijkt aan het slot van het stuk uit een gesprek dat zij voert met Meyns Bemoey-al.

295 M. B. Ist waer dat Snappende Sijtgen inde Kamer ghegheselt is?
S. T. Jae 't, daer brack alle daech meer en meer op tot haer beswaerenis?
Sy sel oock thien Jaer uyt Stad ghebannen worden, 't sal vlus gheschien.
M. B. Het is qualijck toe ghekeken, com laet het ons gaen sien.
S. T. 'Tis heur leet ghenoech, i gat! en wel teghen haer sin,
300 Niemant comt in swaericheyd of hy helpt hem self daerin, (negen.
Daerom, *Die veel kalt, Veel ontvalt,* Tis fray die tot swijgen is ge-
Beter ghesweghen, dan van spreken hinder ghecregen, (en lust,
Doet dat me'e allegaer dan heeftmen in jou ommeganck vermaeck
Soo blijft ghy in jou eer, je leeft onghemoeyt, vreedsamich en gherust.

16. MELIS TYSSEN AAN HET WOORD. 1)

Heer wat is hier al mooy goedje by melkaer!
't Segen lagh kijere, hoorje niet? hey, genavond alle-gaer.
Wel, hoe mach dit verweende goed dus op mijn kycken?
Ja, sy deyncken, wat moyer Vrijer komt hier anstrycken!
Al sen klieren bennen op sen nieuwe snofs emaeckt,
Hy moet hier vrijen willen, ia, dats waer, dats recht op sen kop
Wangt goe mannen, as 't oock al is eseyd, (eraeckt:
Ick word een groot knecht: ick moet haest uytsien om een Meyd,
En dat ick een mooije Vrijer ben dat weet ick wel van buyten,
Dus wil ik het bylicken eyntlick in men hart gaen besluyten,
En of ick ien sinlicke Vrijer ben, behoefje niet te vragen,
Kyck kynd, dat hemd heb ick al volle drie weken edragen,
En kyck ereys allegaer, hoe kraftige wit
Is 't, of icket van daegh ierst an etrocken had, en dit
Is al om dat ick suck helder blancker vleysjen ongder
Myn klieren heb, en daerom geeft het my oock gien wongder
Dat de Meysjes garen met my wegh willen, wangt sy souwen ga-
ren wat blanx trouwen,
Is 't niet soo kynd, of sou jy mier van wat lanx houwen?
Maer wat dunckje van ien Vrijer die het dus euvelyke net klaerd?
Om de waerheyd te seggen, souje niet willen datje ien reys by
hem te bed waerd?
Nou Meysjes, bekyckme te degen, ben ick niet een mooije Vrijer?
Wat dunckje van myn broeck? dientse wel een hayr wijer?
En wordje noch niet op me verlieft? weetje myn niet te helpen aan
Kyck, wat ben ick kostelyck over men hiele lyf! (een wyf?
Wat heb ick daer ien fyn Ferwielen kin!
Wat ben ick ien reyn postuur van een mens as ick begin!
Wat heb ik daer een syd satynen neus die ick fraytjes weet te
Neen kijeren, ick ben sinlick, ick pas wel op myn sticken, (schicken!
Myn aesingt en myn mongt staen altyd even net,
Besongder as ickse so een reys inde pruym heb geset.

1) Uit: *J. Starters Boertigheden. Kluchtigh Tafel-Spel. Van Melis Tyssen, een half-backen Vrijer, gaende van d'eene Vryster nae d'ander te vrijen. (Friesche Lust-hof, Beplant met enz. door Jan Jansz. Starter. t'Amstelredam. Voor Dirck Pietersz. Voscuyl. 1621.)*

En kyck ereys hoe het glimt, niet waer? aers noch aers
Of het eblancket waer, bekyck het ereys te degen by de kaers.
En daerom en geeft het my oock gien wongder dat ongse Lysje
Flebkous so geweldigh was op myn verliefd,
Wangt sy hetme wel (onger ongs eseyd)altemets met een nachjen
geriefd,
35 En dan heb ick dickwils ehoord, datse dus praetende in heur slaep
gaet:
Waer mach onse Melis wesen? o Heer! hy is al langh veur de Duy-
vel om raep-saet.
Maer, wat wast een mooije knecht! Heer wat wast een goe sul!
Wat had hy blancker vleys! ia maer, wat had hy een lieve krul
Veur syn veurhooft! as icker noch om deinck, o lyden!
40 De lieffelycke langst, ick wod dat hy myn noch een poos vryden.
En dit Lysjen, datje 't wel verstaet, was al ien van de mooyste
Meysjes van 't hiele Langt.
Maer nu, nu ben ick een aer giest eworden, ick vry nou met een
't Is met my sint verkierd, dat het niet en lyckt, (aer verstangt.
Sint ben ick, ia wie weet hoe veel wel verryckt.
45 En daerom benne sucke slechte Heyligen voor my al bedurven,
Sint is myn groote broer, Jochum Tyssen esturven,
Die hiel al selver huys: 't was al ien rycke Focker datje dat mient,
En van hem heb ick e-erft een gouwe ring met een eel Kastient,
Drie broecken, vier wambessen, en thien nieuwe kragen,
50 Wat dunckt iou susje, sou sucken Vryer gien Vryster behagen?
Noch kreegh ick drie oorkussens, die waren estickt en enaeyt
Met spaensjes, met soomtjes, vol strickjes deur malkaer edraeyt
Met vyf steken in ien, dubbelde roosjes, stickseltjes en daer pee-
reltjes boven op kynd,
Daer leyd Melis nou so macklyck in dat hy wel een kermis-pop schynd,
55 Jy soud iou verwongderen datje de frayigheyd saeght van jou im-
boelen,
Wangt ick heb wel ses banckwercks kusses, en seven Spaense stoelen
Noch veel potten, pannen, ketels, kannen, en allerley huysraet,
Die ick as ick dus uit vrijen gae, al puntighjes t' huys laet.
En nou ick so versien ben van klieren en reyner huysraetje,
60 Nou geef ick Lysje de sack, ick tap het nou uyt een aer vaetje,
Wangt sint ick myn parmantigh aesingt begon te steken onger de
groote Moncksieurs,
Kreegt ick van puyck van Meysjes niet dan al te veel keurs,
Nou dunckme dat Lysje slim enoegh te geef is,

My docht ierst datse mooy was, maer nou dunckme dattet een leelicke teef is.
65 Sy het een kamelotte aesingt met een neus die t'overdadige net is,
Wangtse rondom met robynen, diamanten, en puystige peerlen beset is.
Sy het ien paar Fursette wangen, jy soudter iou tavongd wel me
Met een paer lippen, men souwer een hutspot af snijen. (lijen,
Haer kin trouwens is profytlick in de slachtyd, om kalfs-klauwen op of te lappen
70 En haer rugh is mooy rongd om pensen op te schrappen.
En noch duysend angdere frayigheden meer, die ick niet en kan af-
Sou men uyt haer genuchelyck aesingt konen halen, (malen,
En daerom geef ickse de sack, en ick wil weer gaen sien nae een aer.
Alle sien moer, ick heb vry wat beter sin in iou as in haer,
75 Laet ereys kycken, wel hey, iae wel ick segh dat ick volkomen mis
Indien ghy de Rib niet bent die uyt myn lyf enomen is,
Jae wel weest ghegroet, weest ghegroet, jy daer myn hart en myn siel nae haeckt,
Benje daer? och moer! ons gebenedyde Hylick is in 't Paradys
Jy bent die geen, dien ick staegh trou en vroom bedien, (emaeckt,
80 Och iou aesingt heb ik te nacht in 't hartje van myn droom esien,
En doen worden my gereveleert datje soud worden myn Wijf,
En nou ick iou sie, nou lacht myn hart, myn siel, en al 't goetjen an
Myn lief, myn suyker, myn heunigh, myn pap, myn bry, (myn lijf,
Myn murgh uyt myn gebient, ick moet een beetje by
85 Schicken, wel hoe dus weersoordigh? hebje gien sin in myn, Kynd?
Ick ben Melis Tyssen die ghy al vry wat selden inde wyn vynd,
Ick ben spil penning noch quist goed, ick hou het al suynighjes by
Wel hoeje wilt moer, ick sal al weer gaen sien na een aer. (malkaer,
Genavond ionge Dochter, genavond Vaer (myn leven,
90 Moet jy dan seggen; Maer ick ben een Jongman op 't beste van
En daerom sou ick myn garen in d'Huwelycke Staet gaen begeven,
Ick ken fraey lesen en schryven, ick ken veelderley Talen,
Gelyck (laetme sien) Duyts ken ick altyd veur ierst, en Franx daer souwje myn miester niet in keunen halen,
Noch ken ik Engels, Iteljaens, en 't Latyn gaet myn of jy weet niet hoe soet,
95 Gelyck by exempel, *Ego non possum parum,* Heer ick en mach geen
En wat leden aengaet, souje in hiel Europe (koevoet,
Geloof ick vastlyck myns gelyx niet konen belopen, (passe kort,
Wangt ick ben van passe dick, van passe dun, van passe lang, van

Ick ben geen scherewinckel, noch geen dick-pens, wat my schort,
100 Ick heb een putjen in myn wang, een kloofjen in myn kin,
En een beetje sproten, dat's vande negen schoonheden as ick myn
Twee oogen die so bruyn as ien git in myn hooft staen, (wel versin,
Met een hals, niet waer, soo blanck als een Swaen?
Ick hou al myn tuyghje reyn, fix en vaerdigh.
105 En wat dunckt iou, ben ick niet een moije Meysje waerdigh?
Och datje myn wyf waert! ick sou iou so gedienstigh wesen,
Ick sou iou water halen, ick sou iou pietercely helpen lesen,
Ick sou iou daer houwen sitten op ien stoel met ien kussen altoos,
En komen altemets vraghen, hoe vaerje Schaepje? hoe vaerje myn soete Butter-doos?
110 Jy soud niet mier doen as jy selven wod, en slapen so lang as 't iou lusten,
En wie weet hoe dickwils dat ick iou op eene nacht wel kusten,
Ick sou iou al wel besorgen kynd, ick heb self een groot stuck langd,
En daer van kryge wy soo veel turf as men in een hiele iaer ver-
En daer souwe wy by 't vyer sitten met ien volle kan, (brangd:
115 En ick sou seggen avous wyf: en jy soud seggen ick bedanckje man:
Ick sou iou smorgens rygen, klien, en op-proncken wel te degen,
Ja iou klieren met een schoone scheuijer reyntjes ofvegen,
Ick sou iou schoenen swarten, iou schorteldoeck bynen, en dienen iou al den dagh,
O Moer! ick ben al wat een man met eeren wesen mach.
120 Ick sou iou kousjes warmen eer jyse aen iou gebenedyde voetjes
Gingt trecken, ick sou 's morgens hiel vroegh, soetjes
Opstaen, en 't huys uyt vegen, en 't as op rapen,
En dan sou ick seggen, gemargen wyfjen, hebje al wel te nacht
Somma, ick sou iou so koesteren, knoff'len en behagen, (eslapen?
125 Datje iou in 't minsten over myn niet soud' hebben te beklagen.
En wilje 't noch niet doen? soo sal ick hier gien Vryster krygen na myn wens,
So mach ick dit glas wyns gaen lappen uyt een duyts hart in myn pens.
Nou ick mach gaen kijeren, dat heb ick al in myn vleys,
En hebje myn nu langh ghenoegh van veuren besien, besieme van afteren oock een reys.

---

17. JAN SALY. 1)

Jan Saly, een oude vrijer, wil gaarne trouwen, doch weet niet met wie:

Kon ick so ien vroutjen krijgen, diederme ierst ien op het spoor brocht,
En datset ruyghste werck ierst ien lutjen voor mijn of wrocht,
'K wouwer waerlijck wel redelijcker wijs of betale,
Ja sy souwer wel ien half winter teerinckjen uyt hale,
Wel weet ick niemant niet, is het al uyt mijn hooft,
Is alme verstant ewech, sin ick vanme sinne berooft,
Dat hoop ick immers niet, daers noch wat ebleve,
In krijgh ick dieme op eleyt is, die kantme altemael weer geve,
Waer krijgh ick best ien besje die ien lutje voor mijn vrijt,
Want 'k betrout mijn selfs niet toe, 'k hebber mijn leve niet me bedijt,
T'moet wese dat ick uyt gien Procureurs gheslacht bin esproote,
Want als ick by ien mayt bin, soo staeck ofme de tongh was eslote:
Daer schieter ien inme sin, daer heb ick de recht eraeckt,
Wie weet hoe menigen hylick datser leve wel het emaeckt,
Daer ga ick iensloechs na toe, ick arme bedruckte stryer.

De vrouw die hij op het oog heeft is Trijn Ratels »een Koppelaerster»; zij lacht hem terdege uit, als hij zijne zwarigheid blootlegt, doch ziende dat het ernst bij hem is belooft zij hem eene vrouw te zullen bezorgen.

Trijn Ratels op weg naar Martijntje zegt:

Kijck kijeren dus reyn, dus netjes kan ick mijn toemake,
Dits noch mijn bruyts-huyck, 't is van dat ouwe testements lake,
Dat so dick en starck is gelijcken ien eecke planck,
Wat dunckje staetse me niet wel, en isse niet van passe lanck:
In wat dunckje van me rock, in van me jack, heb icket niet klaer ehouwen?
Al ist niet op sijn nuwe snofs, vol ployen en vol vouwen,

1) Uit: *W. D. Hoofts Jan Saly, Ghespeelt op d'ouwe kamer IN LIEFD' BLOYENDE. Tot Amstelredam, den 13 November 1622.*

Het spreeck-woort seyt, dieder minst toe doen,
Die moeten ghemeenlijck de kinderen voen.

t'Amstelredam, Voor Cornelis Willemsz. Blau-laken, Boeckverkooper wonende in Sint-Jans straet, int vergulden A. B. C. Anno 1622.

Dat schaet niet, 't is hecht inne starck, 't is gien lichte sijt
Of kranck stof dat wijt gaept en niet en bijt, (snijer wel bevole,
En 't is fraey inne wel emaeckt, want me moer saliger haddet de
25 In oock stondser by, soo dat hyer niet het uyt estole, (leus,
Trouwe de man had sulck gebreck niet, men moer deet maer om de
Men wiste doen van gien stelen, de luy waren te contiencieus,
Maer nou gatet uyt de kerf, want onse Goose wist onderdaechs so op te snappe,
Dat 1) ien seker snyer was, die an ien man verkoft had seven hondert gulden an lappe,
30 T'geen hy door lancheyt van tyen, deur 't ooch van de schaer had
Inde goeluytjes mit de kleynste snipperingetjes betaelt: (ehaelt,
Ist dan wonder dat sucke luy hooge huyse timmeren of koope,
Of datse haer van heur jaerlijckse renten keune bedrope?
T'geeft mijn niet wonder hoe hy soo schielick op de baen bromt,
35 Maer dus gaetet dat hy an sulcken schielicken rijckdom komt:
Waer soud aers van daen komen, de winsten loopen ien mensch soo niet over,
Gelijcmen huydendaechs siet, twort met ien ambachs-man hiel pover:
Kijck daer komender veel, sy worden door lanckheyt van tyen sterck,
Het den ien wat te doen, d'ander onder-loopt het werck,
40 En seyt heerschop ick selje dat soo goet koop make,
In so fray dat het niemet en sel keune lake,
Soo dat den ien den aer inde gront bederft,
In daer komender wel twintich aen, tuegen datter ien sterft:
Elck soecktem mier as aer, de menschen worden hiel aygenbatich,
45 Niemant gunt sijn naesten goet, ja vaer inne kint sinne mekaer ha-
Summa summarum de werrelt is vol bedroch en twist, (tich:
Vol nijdigheydt, vol dievery, vol schalckheydt en alle argelist,
In oock ist ien benaude tijt, daers niet te verdienen:
In midt deuse krijch selter niet op beteren sou ick mienen,
50 Want alle neeringe slappe in elck ien die klaecht,
Daers niemant schier die na inige ware vraecht,
En 't gelt komt uyt de luy haer handen hiel sober,
Niemet wil van 't grootje, elck ien werpt noot over,
En 't is niet as van banckerotten datmen hoort.
55 In kort eseyt, 't is langer niet soo ast wel hoort.

Zoo voortkeuvelende, komt het oudje eindelijk bij Martijntje, die aan de waschtobbe staat te zingen en wie zij vertelt dat zij iemand weet die haar

1) In lat. druk.: *datter*.

wil trouwen; het meisje wil er niets van weten; zij zal over een week of vijf, zes in de kraam komen van haar »pol» Rogier, die nooit zijne toestemming tot haar huwelijk zal geven. Trijn weet evenwel zoo mooi te praten, dat ze vraagt wat voor een persoon het is die haar trouwen wil. Trijn zegt bij wijze van inleiding dat zij zich niet moet laten afschrikken

Oft niet na jou sin en was, want siet hy is so wat slecht in recht,
Maer niettemin hy is ien schickelijck en ien deughdelijck knecht,
In sijn naem wil ick voor jou oock niet verbloemen,
Want inde waringh gaense hem Jan Saly noemen.
60 MART. Jan Saly, Jan Saly, wel dats ien kruydighe naem,
O Mijn, ick lachme slap, 'k bin schier uyt mijn aem.
TRIJN. Nou lach soo scheets niet moer, daer sinne vande ronde schijve, soo van roon as witte,
Je soud mijn lieve kint al warmpjes by hem sitte,
Je mocht wel willen datje die dach die uur al sach,
65 Dat duese verschreve Jan Saly an jou groene sy al lach,
Soo wistje wat voor ien vaer datje tot jou kint sou nemen,
Daert aers hielendal sel van jou vervreemen,
Daer van hebje ien moerlijck hert in jou lijf, slaet hum toch an,
En trout Jan Saly voor jou wettelicke en deugdelicke man,
70 Soo brenghie jou kint in jou selver weer ter eeren,
Daerje anders by gien dueghdelicke luy soud meuge verkeeren,
Want elck sou jou achten voor licht, voor ien scheuck, ja voor ien hoer,
Daer van doet het doch, want ick raeje as jou vleyselicke moer,
Het sou mijn moeyen datje tot sucken oneerlicke val sout kome,
75 Daer toe heb ickje noch te lief al wortet mijn dus qualick of enome.
MART. Nou Trijntje, je hebt ien misverstant datje sucke dinge seg-
Al 't geen je mijn eseyt hebt behaeghtme wonderlicke wel; (ge sel,
Maer Jan Saly Trijntje dat klonck mijn soo vreemt inmen oore,
Mijn dunckt dat ick mijn leve niet en quam daer ick sulcx quam te hoore.
80 TRIJN. Dat doet sijn stilligheyt, in dat hy droogjes praet, daer van issem de naem egeven,
In daer moetje iou niet an stooten de dagen van iou leven,
Want daer sinder so veel die byname krijgen, sy moetent al aveiere,
Datser quaet om worde, sy diendent staechs te deffendere:
Daer van soot ouwe spreeck-woort ons leert,
85 T'is beter wel geaveieert, as qualijck gedeffendeert,
Want daer souwer aers wel groote neerlagen uyt rijsen.

Ten slotte wordt afgesproken dat Martijntje nog dienzelfden avond Jan zal ontvangen en zal trachten Rogier over te halen in haar huwelijk te

bewilligen. Vervolgens zullen Martijntje en Rogier naar Trijn gaan, om met haar af te spreken dat Rogier als voogd van Martijntje bij haar huwelijk zal optreden, waardoor hij ook in het vervolg vrijen toegang tot haar huis zal hebben.

Jan gaat op den bepaalden tijd naar Martijntje en vraagt, na een poosje over de kleeding gekeuveld te hebben:

Maer mijn aensicht sou jou dat ien lutgie meugen becore?
Dat vraech ic iou, mijn hertgie, want ic doe niet gare moeyte ver-
Want as ic mijn liefd' soo yverich ginc op jou stelle, (lore,
90 In dat ic iou dan niet creech sou 'k me tot inme doot toe quelle.
MART. Wel Jan wat is dit voor ien vraech dits gien roy ekalt,
Hoe na miengie datmen sin so datelijc op iou valt?
Neen vaer die mostgie mit lancheyt van tijen winnen,
Mit dienen, mit loopen, mit smeke, mit bidden en veel lieflijc minnen.
95 JAN SAL. Soo doe 'k, maer waertoe al dat langh gheloop en het ghe-
Daynckt t'is pryculeus te gaen dus inde nare nacht, (jacht?
De straet is vol gheboefs, de dronckaerts komen uyt de kroeghe,
In dat ick soo ien onghelock kreegh, in sou 't jou dan niet wroeghe!
Want ick can wel vryers die veel moeyten om de vrysters hebben edaen,
100 En sy kreghen noch een blaeuwe scheen, want een ander isser mee deur egaen;
Daer van mach ick jou mit bidden en smeecken beweghen,
Soo valtme doch in dit argement niet teghen.
Want mijn salige moers spreeck-woort hou 'k noch voor goet,
Die sey kijnt 't vryen is wel soet, maer sot is hy die 't lang doet.
105 Kijck onse ouwers jae voor-ouwers hebben 't lang loopen gaen lake,
Daer van late wyer gien ander benier of make.
MART. Dats waer, maer doen was die werelt ienvoudich inne slecht,
Men wist doen van gien bedroch, dien deet den ander recht,
Jae, watse men kaer over een water toeriepe, gingese houwe,
110 T'was soo veel ofmen beseghelthеydt hadt, men mochter ien kerck op bouwe:
In nou huydensdaechs Jan vaer sinne de vryers soo wispeltuer,
Datse haer sinnen verandere wel duysent mael in ien uur, (sloere,
Daer van moeten de vrysters dicwils veynsen in laten so wat an
Om te sien of de knecht goet of quaet in sijn schilt gaet voere;
115 Daynckt ten is gien osse koop men kander tot sijn wil soo niet van,
Men moeter sijn leven by verslijten mijn soete lieve Jan.
JAN SAL. Dat's waer maer ik hoop niet datje op mijn sulcx gaet vertrouwe?

Want 't was mijn onmoochlijck dat ick mijn wijnt so lang in sou
keunen houwe,
In of daer nou al ien schoon is die dat ghebreck al het,
120 Daer tegen zijnder wel duysent dieder niet mee zijn besmet,
'T was jammer soume daerom al de vryers gaen wrake,
Je selt altijdt an mijn de man niet rake,
Want je soudt daegjes bymen hebben beter als jy begeert,
Jae je soudt edient, eviert worden, jae gheeert,
125 Als de grootste Princes, of Koningin van Europe,
Jae ick sou de vloer te goet kenne, 'klietje wel over me loope;
Al 'tgeen jy mijn hiete sou 'k vlijtich staech op passen,
Jae 'k sou jou huys-raetje schuere, loogen, in jou vaetjes wassen,
Jae ick sou jou snachts nummermeer onsafjens wrecke,
130 Jae ick sou jou kouse savonts uyt en smorgens weer an trecke:
Jae al wat jou verweende mont luste sou ick voor jou schicke
te krijge.
In asje vant bed quam souckje van afteren in van vooren rijge,
Voorts datje jou hanckjes hier of daer soudt an rake, (make,
Souje wat oppronckcn in ick datelijc an 't bed te schudden in te
135 In voort de buesem inde hant, en datelijck an 't feylen in an 't fegen,
Ja ick selje soo dienen dat het over en tover sel wegen,
Jae sinne jou klickertjes beslickt ick selse of vegen in swarte,
Jae al wat ick hier eseyt heb mijn troosje mien ick van harte:
En je meuchter oock wel vastelijck op vertrouwe, (houwe.
140 Ja jy selt jou maechdelijck water niet storte of ksel iou de pispot
MART. Jae wel Jan je soutme met jou schoone belofte schier bewege,
In as ick mijn dan weer bedeynck soo strijdender veel dinge tege.
JAN SAL. Wel wat is het doch, daerje dus staet op en murmureert?
En spreeckie niet mijn troosie? seght mijn het geen iou deert:
145 Jen hoort dus schreupeloos voor mijn hier niet te swijge.
MART. Maer of ick jou schoon nam waer souwe wy de kost krijgen?
JAN SAL. De kost lieve Schaepje laet mijn daer voor raen.
Draech jy daer gien sorch voor, laet my daer me begaen.
MART. Mee begaen Jan, in as wijt niet en hadden niemant sout ons
150 Want ick heb soo veel niet datwer tsamen keunen of leven. (geven,
JAN SAL. Ick wel Schaepie, van als, als van Linne, Wolle, so van
Jacken in Rocke,
Ick sin ien bestoove 1) knecht, kijnt 'kheb vry wat inde melck te brocke:
Soo dat onse rentjes ons wel redelijcker wijs selle keunen voen,

1) Lees: *bestorven.*

Indien wijt slechts niet ongoddelijck en verdoen,
155 Dat sey mijn Moertien oock int uyterste van huer sterven,
Lieve Jan seyse, al dit goetie selie van mijn erven,
Wilt iou seyse slechts as ien schickelijck knecht dragen,
Want je selt wel soo veel vijnen, dat jy de dagen
Van jou leven niet en behoeft te arbeyen,
160 In voort gafse ien snackie, en is soo vande werelt escheyen:
Voorts kreech ick het goetje van al datter was
Van Silver in van Gout, kreech voort de sleutel van de kas
Want soo ras en waren haer oogen niet eloocke,
Of ick ging alle hoecken en winckeltges te deegh doorstoocke,
165 De Buren seyde ick soude wachten tot de ses weecke, sy meynde ic hoordeme te schame:
Jae seyd ick weer, traeckt jou niet, daer zin anders geen erfghename,
Al evewel mocht icket wel laten seydese, kwas veel te stout en koen,
Jae seyd ick weer troert jou niet, khoef niemant rekenschop te doen;
Soo dat ick half twistelijck met de Buere scheyden,
170 In mijn Moertje worden begraven: Nou dat verbeyden
Ien weeck seven acht, kvontme treurich in allien
Ick worde hiel mager kviel schier vanden bien,
Doen mijn moetie noch leefde, was ick soo vet as ien slack,
Kijck we hadden gezelschap an men kaer wy dede men kaer gherack,
175 Daerom machme wel seggen dat eenicheyt armoet is,
Want ick vijn dat spreeck-woort oock warachtich in ghewis.
MART. Wel Jan iou Vaer leeft die noch of is hy me al doot?
JAN SAL. Och jae, die sturf al doeck ien jongetien was soo groot,
Soo dat ick nergens geen heul en heb, of ick moetse an jou verwerven,
180 In beurt dat niet soo sel ick van loutere liefde sterven,
Nou geeftmen doch wat troost, en sietmen vriendelijck an,
Ja wel 't hart breeckt my schier te barsten dat ick jou niet bewegen can:
Och krijg ick van avont gien troost 'k gae mijn self te buyten,
Ja 'k vrees datseme marge van kranchoofdicheyt selle moeten sluyten.
185 MART. Och Jan dat soume van harten liet zijn.
JAN SAL. O dat verquicktme weer wat, dat woort is medezijn.
Mijn dunckt mijn leven hingh terstonden an een draetje,
Dan nou geneest het weer met dit vriendelijcke praetje,
Maer hoe kon jy so langh verstient blyven mijn alderwaerste schat?
190 MART. Maer ick most jou iens toetseeren of jy mijn al te degen lief hadt:
In nou ick dat sie souck mijn liefde van jou niet keune breke,

Jae ick hebje so besint datmet mit gien tongen sou keune uyt-
spreke.
JAN SAL. In ick jou oock soo; och ick kanme van blyschap niet be-
Mijn dunckt dat mijn hert van vreuchden op gaet springe. (dwinge,

De beide luitjes zijn het aldus eens en het huwelijk wordt feestelijk gesloten: Jan Saly is onmiddellijk na een gesprek met Rogier, die goedgunstig zijne toestemming heeft gegeven, met Martijntje voor de Commissarissen gegaan en heeft twee geboden afgekocht; enkel het laatste gebod hoefde dus gelezen te worden; de quasi-voogd Rogier trad op als bruidsvader en Trijn Ratels als bruidsmoeder.

En vier weken na zijn huwelijk hooren we Jan den lof uitbazuinen van zijne vrouw:

195 Gans lichters ic bin so blijt dat ick ehylict bin, want ick heb hee-
re dage,
In ick hoef as sommige jonge manne doen dit hylic niet te beklage,
Want ick heb ien vrouwtjen die vert boven de deucht van alle
deuchden gaet,
En s'is de kuysheyt selfs, dat keunme sien an haer wesen en hoo-
ren an haer praet,
In ic hebse ooc so besint dat icker gien Hertogin sou wille voor kiese,
200 En sy mijn weer, want ic sel niet iens hoesten of veniesen,
Of tis staech wel bekomtje mijn besinde en beminde man, (an,
In mit sucken lieffelijcken graselijcken aensicht so sietseme staechs
Aers noch aers of ic ien Engel in ien schijnsel sach openbare,
Jae mijn hert verheucht als ic mijn ooge gae op heur verklare;
205 Jae wel ic weet niet hoe 'k tot sucken grooten ghelock com,
Doen ic 't ja-woort ierst kreech dochtme dat ic na den Hemel klom.
Voorts de deucht, luytgies van heur voocht can ic me niet wel
uytspreke,
Want om sijn lof uyt te brommen mijn woorden ombreke,
Jae daer komt niet ien roockt sallimpje, niet ien bockentgie of hy
schicktet ons terstont,
210 Want kort na de bruyloft schonc hy mijn wijfgien ien diel sabels
Om ien jack en om ien mof of late te make, (bont,
In as hy tot onser te gast is, sit hy de neutgies voor haer te krake,
En geeft haer de pitgies, jae 'k loof niet of hy souse wel gheven
't hert uyt sijn lijf,
Jae hy hetse so besint as ien vryer sijn vryster, ja as ien man sijn
215 Trouwen in eerbaerheyt, dat jyt wel te deegh verstaet, (wijf,
Wel mijn dunckt seker dat ick mijn tijdt hielendal verpraet,
In ick sou ien oortgien aen mostert voor heur voocht gaen halen,

Nou dat kostgie nae Koome Melis, sonder hier lang te dralen,
Want hy wacht na de Mostaert, de Ham lijckt het wel was hem te
220 Hiermee soo gae ick heen dus propertgies op ien draf. (laf,

Als Jan met den mosterd terugkomt, roept hem Rogier toe dat zijne vrouw in onmacht ligt. Hij haalt een paar buurvrouwtjes binnen, die hem sturen naar Tanneke, »de Vroemoer want de schuyt wil nae de Volewijck». De vroedvrouw verschijnt weldra en kort daarop komen de buurwijfjes en Tanneke hem gelukwenschen.

Joosjen. Veel gelocks Jan, veel gelocks vaer, mit jou jonge seun,
Tis wel ien montgauwich diertjen 't hapt alries schier na de speun:
Nou neemtem ien reys op jou narmen, och handelt hem wat sachjens,
Jae siet, 't can alries schier sijn vaertie, want het geeft jou sulcke lachjens.
225 Jan Sal. As het seker doet, 't blijckt schier of het alries verstond al onse reen.
Elsjen. Jae niet waer? in as icket wel bekijc, so lijcktet of het uyt iou aensicht was esneen.

De vrouwtjes sturen Jan om een wieg te koopen »inde Calverstraet, dicht anden dam», De sul koopt er twaalf in plaats van een en brengt ze op een wagen te huis; ieder »haddet drock van (hem) en van (zen) wijfjen».

Ick doch in mijn selfs hier is wel ien lariachtich volck inde stadt,
Jae elck hadt mier as aer van mijn twaalf wiegen te seggen,
Maer ick docht doetet mijn nae, jy meughter al jou broeck by legge.

De buurvrouwen roepen heel de buurt bij elkaar om naar Jan te kijken; de vroemoer vraagt of hij al die wiegen heeft meegebracht, opdat zijne vrouw er een mooie zou uitkiezen.

230 Neen ick seecker niet, ick hebse allegaer betaelt jae'k in trouwe,
In ick selse ooc allegaer voor dit ende mijn toekomende kyeren houwe:
Tmoeydme dat jy niet verder en deynckt, jy motmuylen 1) mit mekaer,
Weet jy wel as ic smaents ien kijnt krijch dattet beloopt twaalf int jaer?
In ien kijnt minder as 't jaer oudt weet jy wel en mach de wiech niet missen.

De vrouwtjes houden zich of zij het volkomen met hem eens zijn en spreken ten slotte af den sukkel niet uit den droom te helpen; »men souder oock groote sondt an doen» hem, nu hij in »gien quaet vermoen» is, wijzer te maken.

1) In lateren druk: *botmuylen.*

18. EEN BUURPRAATJE. 1)

Joosjen ien Buer-wijf met ien Spinne-wiel, uyt.

Heer wat geeft de ochtentstondt oock ien soet geurtgie,
Dit lieve sonneschijntgie locktme dus vroochgies uyt myn deurt-
'K had aers noch wel ien uyrtgien of anderhalf erust, (gie,
In oock en kon ick niet soo seer dwongh mijn de lust,
5 Tot dat rockenbolletgie betijtsgies af te spinnen,
Want siet mijn hempjes in al mijn hulletgies in alme linnen,
Wort deur langh draghen en wassen vry wat vaets, (inde plaets,
Soo dat ick tueghen de eerste weeck 2) garen ien webbetgien hadt
Hou ick slecht 3) mijn ghesontheyt, soo heb ick het dus voor enomen.

Elsjen uyt met ien Kous in haer handt al brayende.

10 Wel mijn dunckt dat ick onse Elsgebuer daer voor de deur sie kome
Jae sy is het sy is mee seecker al kloeckgies an 't breye.
ELSJEN. Gemarge Joosje buer. JOOSJEN. Gemarge Elsge buer waer
is iou man? ELSJE. Uyt arbeye.
JOOSJEN. Wt arrebeye. So is hy seker al wat vrooch uyt egaen.
ELSJEN. Jae hy hadt heyligh avont enome, dat had hy garen be-
tijts edaen.
15 JOOSJEN. Jae wel je hebt wel ien kloeck nochtere man, ick kan aers
niet segge.
ELSJEN. Jae dat is ooc so, hy sel wel ien stuyver driemael omlegge
Eer hyse voor sijn mont an ienige leckerny sou besteen;
In wat hy looft daer meuchmen op staen, want sijn jae is sijn ja, in sijn
Dat sey lestent ien van sijn alderbeste swagers, (neen is sijn neen:
20 Elsgie sus, seydy iou man is ien vande fraeyste Koorendraghers,
Want hy is ghesien by alde Kooren-coopers meest,
In oock vergeefs en hettij gien driemael Euverman eweest,
Want in plaets dat ien aer inde kroech sit, loopt hy altijd te Kercke,
Niet ientje dat hyer versuymt, al sou hy sochtens ien uyrtjen te
vroeger werke.
25 JOOSJEN. Ja wel je sint wel gelockich datje sucken god-vresende man
Hadder onse Joris wel iertijdts sijn lijf wat mee na eset, (het,
In hadt het goe goet voor 't fenijnighe quaet in enomen,

1) Uit: *W. D. Hoofts Jan Saly*, enz.
2) Latere dr.: *blieck*.
3) L. dr.: *slechts*.

In hadt hy in plaets dat hy inde Herberch was, wat mier inde Kerck
Tsou wel goedt eweest hebbe soo 'k nou wel schat, (ekomen,
30 Ja 'k mien dat hy 't Bierdrager-schop al lang ewech sou hebben ehat,
Daer hy nou moet legghen tuymele door d'onstuymighe baren.
Elsjen. Heb jy gien tijngh van hum, hoe mach hy doch al varen,
Hy was te schrickelijcken ghenoechelijcken man.
Joosjen. Jae ien lutgien alte gelijck jy dat selver wel deyncke can.
35 Maer ien brief heb ick gister-avont van hem ontfanghe,
Daer schrijft hy in, dat ick in 't ierst noch niet hoef te verlanghe,
Dat hy thuys komen sel, want sy mosten op Fenesy ierst doen ien
In soo ras en sou die niet zijn volbrocht, (tocht,
Of sy souwe voorts herwaerts an seylen comen,
40 In tis inde Straet so hiet, in wort hy daer vande Turck enome,
Bin ick dan almen leven niet ien bedurve Vrou,
Wel wat of ick arme sloof dan int lest noch beginnen sou, (trouwe,
Want ick sou gien mans winst hebbe, in ien aer sou 'k niet mogen
Soo dat ic, in ien aer, die varende luy hebbe, acht voor d'ellen-
dichste vrouwe,
45 Want hooft in 1) troost ist datmen alle daechs ontbeert.
Elsjen. Nou Joosje buer, ic bid datie deus fantasij wat uyt iou weert,
Ic hoop niet datje dit ongelock juyst op het hooft sel rake.
Joosjen. Jae 't valtmen in dunktme datmen sulcx sel ghenaken.
Elsjen. Deynckter niet om, sinje mal, wech wech, wat ien blaes,
50 Dit's maer ien yle praet en dolle mans gheraes,
'K en loof niet datje nesch wort in jou ouwe dagen,
Dat ic sulcx dee, 'k sou miene datmen onse lieven heer sou plagen:
Daer van schaemt iou datgie sucken praet uyt slaet. (gaet,
Joosjen. Jae tis goet te troosten Elsje voor die geen diet niet an en
55 Dan so lang as ic hum niet thuys heb, sel ic sonder de vrees niet leve,
Dan nou ic kander voor deus tijdt niet om doen, 'k mach het op-
Elsjen. Doet so mijn moer, soo doeje overdadighe wel, (gheve.
Nou 't wort laet 'k mien datme man haest thuys kome sel,
Ic mach gaen setten mijn etentge te smooren,
60 Soo set ic mijn man wat versnaperinghs te vooren.
Joosjen. In ic ooc so tis tijt dat ic mee ien lutgien eet,
Want ic heb niet enutticht 't sont ic gisteren wat ontbeet. 2)

---

1) Lat. dr.: *en.*
2) Lat. dr.: *'t sint ick huynochtent wat ontbeet.*

19. HUWELIJKSPLEIDOOI 1)

PRO EN CONTRA.

Giertje Wouters, die van haar rijken ouden man *f* 20000 geërfd heeft, wordt het hof gemaakt door drie vrijers; zij wil evenwel niet hertrouwen en weet ze door eene list voorgoed af te schrikken. Zij zegt elk afzonderlijk dat zij hem op de proef zal stellen; indien hij doet zooals zij vraagt, zal hij hare hand verwerven. Den eersten vrijer zegt zij dat hij in een op het kerkhof pas gemaakt graf moet gaan liggen; den tweeden, dat hij, als engel verkleed, een lijk op het kerkhof moet gaan bewaken en den derden dat hij, als duivel verkleed, een lijk op zijne schouders moet nemen; geen hunner mag een woord spreken. Zij doen hetgeen zij vraagt; de engel gaat waken bij den gewaanden doode en als deze nu door den duivel bij het hoofd en door den engel bij de voeten gepakt wordt, begint hij te schreeuwen; zij laten hem vallen en zetten het op een loopen. Geen van de drie durft bij Giertje terugkomen en zoo ziet zij zich naar wensch van hare vrijers verlost. Een dezer is Pieter Proper, die door zijne oude moeder — Bestemoer in het stuk geheeten — tot trouwen wordt aangemaand.

BESTEM. Ick rae jou (segh ick) tot den Houwelijcken staet,
Moet ick dan gien sorrigh dragen voor jou welvaren?
PIETER. Neen Moer gy meught seecker die moeyte wel besparen,
Want hijlijck ghy my tegen mijn danck uyt an en Wijf,
5 Soo help jy mijn in 't vagevier by mijn levendighe lijf,
Ick weet immers selver alderbest wat dat me goed is. (voet is,
BESTEM. Offer noch wel sucken Houtendirck inde hiele Stadt opge-
Heb ghy niet hooren seggen, niemant is wijs in sen eygen saeck,
Mit jou jongher te strijdt, mit jou ouwer jou beraedt, dat 's een vermaeck,
10 De ouwe luy hebbe jongh geweest, die verstaen heur op die snaren;

---

1) Uit: *J. Franssoons Giertje Wouters, Kluchts-wijse ghespeelt inde Amsterdamsche Schouwburg, in Novemb. 1639.* Mint niet met sinnen op ter loop, Ghy krijght een blaeuwe scheen goet koop, Mint ghy van sinnen heel berooft, Ghy stoot wel lichtelijck u hooft. *Op nieuws gedruckt voor de derde mael.* [Vignet: Wapen van Amsterdam.] *t'Amsterdam, Gedruckt by Nicolaes van Ravesteyn. Voor Dirck Cornelisz. Hout-haeck, Boeckverkooper op de Nieuwezijds Kolck, Anno 1640.* Blijkens den eersten druk (mij eerst later ter hand gekomen) van 1623 werd deze klucht »op de oude Camer in Liefde Bloeyende binnen Amsterdam A° 1623» gespeeld. Ze werd uitgegeven »by Jan Benningh, Boeckvercooper woonende op de Dam-Sluys inde Vergulde Bijbel.»

Ick seg dattet en Paradijs is in den Houwelijcken staat te vergaren.
PIETER. Jae en moy Paradijs, niet waer, het is wel prijsens waert,
As Moer daer sit en doudaynt, mit en drie vier straet stroncjes om
En laet de arme Man veur alle swaricheyt sorgen, (den haert,
15 Sy kan niet doen als alle dingh op de kerfstock borghen,
En is me t'huys en wijckmen iens en ooghenblick van stee,
So heb gy 't mit de kinderen taetjen, ick wil mee taetjen, ick wil
Dan diende me dat goore goet wel overal mee te nemen, (mee,
Want laet mense staen krijten, soo hebme 't Wijf weer ant temen,
20 Siet dien Bul, hy en vermach sijn eygen Kyeren niet,
En lierender van joncx op kacketaet, bildt jou taet, en sulck ont-
En neemtmese mee, soo ist noch oock al niemet allen, (hiet,
Dan isser ongder weech en doeck, en luyer of en kousebant ontval-
Daer heb ghy dan weer het kallen en knorren laet en vroegh, (len,
25 En altijt asmen t'huys komt, soo komme mit heur uyt de kroegh,
En wilmen dan (ast reen is) savonts noch en beetjen eeten,
Daer heb gy 't dan weer, dan hebme lydich vande lever gegeten,
Mit sucke luye kreten, jou schelm, jou droncken slet,
Ghy bint niet waerdich dat ghy jou biene by de mijne set,
30 Wat vallende vel het me toch desen ritshonckt an gepresen,
En Gravin, ja en Princes had ick mogen wesen:
Soo dat de Man (goet knecht) dickwils hongherich na bet gaet,
Daer gaet sy dan langhes t'huys slurven as en Ezel die niet uyter
En weet nau ofse by hem te bet wil gaen of niet, (tret gaet,
35 En de Man is soo stout niet, dat hyer in 't minst en dingetjen hiet,
Of sy driecht hem terstont gesmolten loot in sen ooren te gieten,
Hy latet al over hem gaen, en moetet soetjes uyt swieten,
En dan kennense noch heur schieten op en ander niet laten staen,
Dat de ien nesq is, d'aer neuswijs, en hiel klick en bloon guyl, of
en dollen snoechshaen,
40 In somma, daer is niet ter Werelt dat sy niet en siften, (niften.
En een hielen dagh hebbeser mont vol van heur rijcke Noomen en
Dat heur Bestevaer Borgemeester was, en heur Peetemoy Mater
van 't Konvent.
Hoe dattet mit heur Ouwers in den Trubbel verloopen is in 't ent:
Maer ist aers, dat sy mee wat het in de Melck te brocken,
45 Sel sy wel om een haverstroo gaen en hangen 't aen de klocken,
Ten schaet niet, het roert jou niet, siet al stont gyer selver by,
'k Wilt doen, en ick selt doen, 'k hebber soo veel ingebrocht inne
mier als ghy,
Ick vrager niet na, het sinne mijn schijven die der klappen,

Had ghy mijn niet jou slodder, wie sou jou de Broeck lappen:
50 Ghy mocht loopen jou sletvinck met het hayr door de Hoet pas;
Ghy had nau en hemt an jou gat doe ick jou kreegh dat goet was,
Daer was niet en bet in huys daer ien Mens met eeren op mocht slapen,
En daer ick soo veel treffelijcke Vryers had dat ick me dus ga ver-
Ja wel lieven Heer, hoe koom ick toch an sulcken Man? (gapen,
55 Ick bin bedurven, ick bin bedurven, wat raet gaet mijn an?
BESTEM. Ja wel sie daer, ick sta en gloey om mijn hooft van boosheydt,
Jou rechte mellickmuyl, ghy en weet noch niet waer Oost layt,
Jou raetsack daer ghy bint, dat ghy 't Vrouvolck heur eer so besmet,
Dat ick jongh was, ick kleunde jou mit dese Vuysten wel en bet,
60 Jou lecker weet ghy wel van wie dat ghy bint gekomen,
Schaemt jou toch, dat ghy soo bekladden soudt de vroomen.
PIETER. Och Moer, de vroome die binnender al wat dun gesayt,
De tijen die binnen nou hiel aers, as in jou jonckheyt. (ren,
BESTEM. Ja en diel steechjes volck, straet Juffers en vreemde sloo-
65 Maer van gien schickelijcke luyer Kinderen sel ghy sulcke legenden
PIETER. Ja Moer haddese allegaer houte Neusen, ick mien (hooren.
Datmen hier noch al mennich onder den hoop sou sien.
BESTEM. Ick segh as noch, 't is en Paradijs voor en degelijck knecht ghehouwt te wesen,
Een eerlijck Vroutjen sel heur Man gehoorsamich vreesen,
70 En houwen hem voor heur voocht, en komt hy t'huys beslickt en beslobt,
Sy neemt stracks en schuyertjen, daer s'hem weer wat schoontjes me schrobt,
Treckt sen natte Schoenen uyt, gheeft hem een paer drooghe Muyl-tjes an sen Voeten,
Ja siets hem van veer komen, se stiert hem de kindertjes te moeten,
Die met sulcken soeten tret dan komen drabblen an,
75 En sy sayt oock terstont, och welkoom mijn lieve Man,
Neemt hem de Mantel of, begint hem het sweet af te droogen,
Mit sulcke vrindelickheytjes gelijck de Engeltjes mekaer betogen,
En dan isser so veel te kallen of hy drie Jaer van huys had geweest,
Hoe gaetet al, hoe staetet al, schoey ghy noch al op ien leest,
80 En daer teugen ist eetentje riet, jou Tafeltjen wort gedeckt,
Dan ist nouw vaer, wat belieft jou nou, en roemertjen Rijns of een soopje seck,
As ghy maer spreeckt, ghy moogtet (God lof) van beyts wel krijgen,
Isser yets dat t'ondegen is, ay wiltet mijn niet verswijgen.

PIETER. Maer Moer, hoe keun ghy 't oock seggen? BEST. Sou ick niet, ick hebt beleeft,
85 Soo selt mit jou oock wesen, as ghy jou nou tot die staet begeeft,
En wat isser dan noch al te beschicken na den eeten,
Eer de Man te bet gaet, as hy wat by 't vyer het geseeten,
Sen voetjes fijntjes gewassen, sen nageltjes gekort,
Sen beddetje ghewarmt, en watter meer an schort,
90 Tot dat hy heur voort port by hem toch te bed te komen,
En dan mekaer en rays vriendelijckjes in den arm genomen,
Och! ick selder noch wel af droomen te nacht in mijn slaep.
PIETER. 'tIsser soo drock niet te doen Moer, ghy houdt den Aep
Al ongder de narm, ick heb jou voor dese wel aers hooren praten.
95 BESTEM. Wat segh ghy daer, ick segh jou dat al de Advocaten
Vant hiele Lant niet souwe samen halen met al heur geschrijf,
De helft van de soeticheyt die der is tusschen Man ende Wijf.
PIETER. Gut Moer hoe gheefjer wat achter. BEST. Ghy seltet so bevynde.
PIETER. Ick mien nochtans niet dat ghy 't mit mijn vaer soo seer pyn-
100 BESTEM. Wel benedijste Dominus, ja wel maer siet hier (den.
Om Godts willen, is het niet om dol te worden schier,
Jou Fylebaert, wat weet ghy toch van jou Vaer op te halen,
Waer ick by jou harsebecken, ick sout jou wel betalen,
Doe ghy ghelijck jou Vaer (Godt hebsen ziel) het ghedaen,
105 Ghy selt me wel in de graty van jou Wijfjen staen,
Dan wil ghy leegh gaen, en loopen by and're Wijven,
So hetse mier as gelijck, om jou wel en bet te bekijven,
Maer as ghy doet as en Man mit eeren behoort te doen,
Sel ghy op heur oock het minsten niet hebben te vermoen,
110 Och Heer, ick stond smorgens van jou Vaers zy op soo soetjes,
En leyden wat vyers an, en warmden hem sen kousen an sen voet-
En voort en potje warms, of en paer Eyertjes ghekoockt, (jes,
Ja wat heb ick jou Vaer saliger wel gevlayt en ghestroockt.
PIETER. Ja mit jou Sleutelreecx. BEST. Was sen leven met geldt te
115 Ick souwer noch wel barrevoets om te Romen lopen. (kopen,
PIETER. Dat seggese allegaer as de Mannen doot zijn.
BESTEM. Soo sou ghy jou Moer hieten liegen in sulcken schijn,
Sou ghy Luysbos. PIET. Segh ick dat, hoor ghy mijn jou noemen,
Ick segh dat veul Wijven haer Mannen staech verdoemen,
120 By heur levendige Lijf en naer heur doot wel meer,
Als 't halve goet om verwenschen haddense hem weer.
BESTEM. Ja siet watten goe faem datmen heur noch na geven.

PIETER. Ja 't is wat vets, sy souwe sulcks doen terwijlse leven,
Maer dan weten die teven ien nau en woort te wil.
125 BESTEM. Ja en diel dronckers die staegh loopen op den tril,
Maer en degelijck Man die sen Wijfjen houdt in waerden,
Die sel sy weer dienen as en Engeltjen op aerden.

---

20. DE VREDESTICHTSTER. 1)

Aeltje, dochter van Lammert en Sybrich Jans, verlaat op een morgen haar ouders' huis, om met haar vrijer Styve Piet »Op een waghentje t'ontrollen Al dit moeyelicke Neen.» Evenals de ouders van het op een banckgie in het Voorhout vrijend paertje, waarvan Huygens gewaagt in zijn Batave Tempe, grolden Aeltjes vaer en moer en wilden van een huwelijk hunner dochter met Piet niets weten. Of hij bij de moeder belasterd is, al dan neen, blijkt niet, doch zij zegt tot haar buurvrouwtje Jannetje Floris, die meent dat Piet »ien schickelijck knecht» is:

Wat sou 't, grooter lichtvink en hebb' ick mijn dagen niet esien,
Ien hielen dagh sit hy inde Herreberrigh wijn en' bier te smoege,
En 's nachts loopt hy onder de beurs inde brande-wijns kroegen,
Wy hadden 't aers wel toe elate, doen hy haer eerst quam vrijen:
5 Maer wy hoorden sulcken maar, dat wy 't niet en wouwe lijen,
Somma sommarum, s'is op eschort met sulcken orientael,
Daer 's niet me ten besten, hy is beroyt en kael.
JANNETJE. Holla, holla, hy is altijdt moytjes ekliet inne riet,
Lieve kijnt, al het hy juyst soo veel duysende niet,
10 't Is al int goet niet gelegen, hy sel hem wel dragen
As hy jou dochter het, so datje niet en selt hebbe te klagen.
SYBRECH. Hy mijn dochter? dat ly ick nou noch nimmermier,
Ay prater niet of, het snijtme deur men hart, en 't doetme soo sier
Dat mijn ienigh kijnt eweg is die de Vaer so het verkoren;
15 Nouw ick mach binne gaen en segghen 't hem, hy sel wel nuw toe hooren.

---

1) Uit: *W. D. Hoofts Klucht van Styve Piet. Gespeelt op de Brabandtsche Kamer* Wt Levender Jonst, *in Amsterdam. Sondaghs na Pingster, Anno 1628.* [Vignet: Wapen van Amsterdam]. *t'Amstelredam. Voor Cornelis Willemsz. Blaeu-Laken, Boeck-verkooper, woonende in Sint-Jans-Straet, in 't vergulde A. B. C.* Anno 1628.

Sybrich binnen, en Jannetje blijft staen.

Jae gaet vry heen, jy sinter selfs de oorsaeck van,
Jen hoort niet beter te varen, waerom hiljem so langh an?
Mochtjem niet wel sien, of mochtjem niet wel lyen, (vryen:
Soo soujem in 't ierst of eseydt hebben, doen hy jou dochter quam
Maer jy laet de knecht loopen hiele drie jaren over ien boegh,
Wat dunckje, mach dat bestaen? mijn dunckt het is niet eers genoeg
Datmen ien knecht so langh op ter tuyl sellen houwen,
Daer van, hoe sy 't praet, de luy sellender vuyl schouwen:
Sucken wil, sucken wil als hyder in huys wel het ehadt,
Daer was doen gien rijcker noch schickelicker inde stadt:
Quammer ien aer, die by de dochter ien praetje wou leggen,
't Mocht niet bestaen, so veel wasser te seggen,
Aeltje, was 't staegh, laet loopen al dit gespuys:
In 't kort eseyt: hy wasser soo vry soo vry as de Seun in huys,
In nou doocht hy niet, hoe kan oock ien dingh verkeeren!
Hy is ien lichtmis, seydse, in ierst was hy een knecht met eeren,
Sy smijt hem seker wel ien leelijcke klieck op sijn hals,
Datse niet waer kan maken, dan met ien diel loges vals.
Dat blaetjen is altijt wel haest ekiert en om eslagen:
Wat dunckt jou luytjes, ist niet, dat moet ick jou iens vraghen?
Daerom jou vryers loopt nummer langh op ien plaets,
Maeckt het kort, inne goet, of jy wort int lest hiel vaets.
In ick ra jou Vrysters, wilt gien Vryers langh anhouwen,
Setse voort, of heb jyse niet in 't sin te trouwen?
'k Heb daer ien dochtertje, dat 's nou schier achtien jaer,
'kHebber wel wat me etobt sunt de doot van haer salege Vaer:
Maer souse ien vryer anhouwe, en niet miene, ic souwer ont-erven,
Ja dat mier is, ick sagse liever voor mijn ooge sterve,
Men hoore gien eerelijcke luyer kijeren te houwen met de geck,
Ist jou sin niet, seg ick altemet, setse of, en ansietse met de neck,
Teuntje, segh ick altemet, hoort, en verstaat van mijn ditte:
Daer veel vryers verkiere, kijnt, daer blyve de vrysters in 't ge-
Want den ien is den aer altijt inde weegh, (mien sitte,
En geefje dan ien, ien vriendelijck gesicht, so hebje met den aer
Jou Vaer saleger, het noyt by mijn ekomen (gien deegh:
Doen hy noch vryer was, dat hy oyt yemant het by my vernomen,
Ick hil van gien gerit, kijnt, ick hil hem allienigh an:
As 'k het overdeynck, wat was 't ien overdadigh goet man!
Niet ien stuyver dat hy won, of hy hettet mijn egeven,

55 Niet ien uur dat hy over sijn maeltijt oyt het uyt ebleven,
Of hy hadt wat te doen, hier en daer om wat te winnen:
In ick deedt me mijn best, met naeyen en met spinnen,
Soo datwe door lanckheyt van tyen een stuyvertjen hebben egaert,
Hadt hy niet suynigh eweest, noch het uyt zijn keel bespaert,
60 't Souwer met mijn dus ruympjes nou niet omkomen:
Hy het op deuse werrelt zijn tijt wel waer enomen,
Altijt wurmden hy, nummer was hy iens leegh: (een veegh,
Maer datter wat te doen was, hy wasser strackjes by, knapjes, met
So lang as ick hem ehad heb, het noyt ien pijntjen edroncken,
65 Jae niet iens onthickt eweest, noch noyt iens beschoncken.
Quelden hem iemant met drincken, hy sey: gien mier as mijn lust,
Drinck jy allegaer, seydy, en laet mijn in mijn rust, (darmen,
Maet, dat staet, seydy, wat soumen 't dus gulsig smyten in sijn
Jy drincktet teugen jou meugh, seydy, 't was beter datjet gaf den Armen.
70 Met noch sucke sticken, hy was inde schrift gheleert gelijck ien predikant.
Schickelijker, noch deugdlicker, loof ick niet, wasser in 't hiele lant,
Dat's voor al de werrelt wel bekent, wat wilcker veel van booge,
Ick kan nau mier spreken, de trane barste mijn uyt mijn oogen,
Datme mijn vreught, mijn man, soo haestigh is ontnomen,
75 Mocht ick hem weer halen, en dat 'k op mijn knien mocht kruype
Ick soume niet langh beraen, maer tyen vlytigh heen: (tot Romen,
't Lijckt wel, 't mach niet baten, of 'k veel huyl of steen,
Ick mach mijn troosten in mijn weewelijcke dagen.
Nou ick mach in huys gaen, en mijn dochtertje vragen
80 Op wat uur dat Aeltjen haer quam te moet.
Waer ofse is? wat ofse doch al doet?

Aeltjes vader, Lammert, is ondertusschen »wesen soecken an Wages en an Schuyten», doch vruchteloos:

Hoe komtse doch dus geck, hoe isse dus verslingert
Op sulcken lompen loer? ien weersoordigen dringert
Daer ummers giest, noch kunst, noch fraeyheyt is in 't lijf,
85 Niet mierder as ien stien, of as ien staeck, hiel stijf,
Oock niemendal en weet, noch niet en soeckt te leeren,
Waer hy mijn ienigh kijnt me houwe sou in eeren,
Was 't noch ien burgers seun, die hier was opgevoet,
Die ien fraey ambacht kon, wat gaf ick toch nae 't goet,
90 Soo veel as niemendal, ick sou mijn gerust stellen,
En in een sware saeck oock niemendalle quellen.

Als het paartje 's avonds terugkomt, willen de ouders hen niet binnenlaten; Aeltje en Stijve Piet vinden troost bij buurvrouw Jannetje, die belooft als bemiddelaarster op te treden.

Jannetje klopt an Lammert zijn huys.

SYBRICH. Wie klopt daer? Wat gebons is daer weer an de deur?
JANNETJE. Al vrient Sybrichje, jou buur-wijf, Janne Floris isser veur.
SYBRICH. Sin jy 't Jannetje-buur? ick kom onderienigh,
95 Wel dit sin ick ongewoon, dat jy hier dus laet komt allienigh!
JANNETJE. Ja niet waer Sybrechje? jy meugt deyncke wat mijn hier jaegt,
Is jou man oock in? SYBRICH. Jae. JANN. Deynckt vry dat's stoutelijck evraeght.
Ay roept hem iens. SYBRICH. Ick sel, Lammert Janse vaer, onse Buur-wijf die wilje spreken.
LAMM. Ick kom, wel Jannetje-buur, wat is jou bootschap? wat mach jou hier dus laet ontbreken?
100 JANNETJE. Dat sel ick jou seggen, neemt het mij niet qualijck of,
Kijck, ick sin soo wat onbeschaemt, en vry wat boers en grof,
Maer ick kom van jou dochter, die jy de deur voor 't hoofd hebt gaen sluyten,
Wel hoe komje toch dus quaet? wat recht jy an voor kluyten?
Deynck jy niet dat het is jou eygen vleys inne bloet?
105 Gaet iens in jou selleve, mijn dunckt datje hiel qualijck doet,
Want sy het de knecht etrouwt, dat kanmen ummers niet aers maken,
Trouwen, jy meught segghen, dat sin dingen, die jou niet en raken.
LAMM. Dat's alliens, maer 't is my niet berouwen, dat 'k het tot noch toe heb edaen,
Mijn dunckt ick hebber wel reen toe, soo stil swygent deur te gaen,
110 Dat doen gien eerelijcke dochters met eeren,
In krijgh ick hum iens onder mijn kluyven, hoe wil ick hem tracteren!
In dat daerom, dat hy mijn dochter so uyten huys etroont het.
JANNETJE. Nou buur-man ick bidt datje die heftige moet wat neer set,
't Is mit ons hier haest edaen, 't is hier seker ien kleyne tijt,
115 Neemtse toch alle bey in, maeckt jou al deuse onnutte sorrigh quyt,
Jy seltet toch niet me nemen, als jy hier van daen vaert,
En voor wie heb jij 't aers ewonnen, en voor wie hebjet aers espaert
As voor jou dochter? en jy kentse ummers niet versaken,
Noch 'k hoop niet datjer een lant-loopster of wilt maken,
120 Want dat sou Turreke werrick wesen, datjer soudt schoppe met de voet,

Noch 't en mach voor God niet bestaen, indienje dit oock doet,
In angaende vande knecht, daer sou 'k me so seer niet an stooten,
Al is hy niet so rijck, hy is van ien eerlijck geslacht esproten,
Daer van doetet toch met wil, en geefse an men kaer,
125 Hy sel doen gelijcken ien seun, in jy moet doen gelijcken ien vaer,
't Is nou so as het blijven moet, jy moetet quaet wat uyt jou weeren,
Deynckt: as ien dingetje is eschiet, men moetet ten besten keeren.
Wat dunkje Sybrichje-buur? wat dunkje? ist so niet? wat seg jy der van?

SYBRICH. Wat sou ick seggen, ick sta onder subjeccy van mijn man,
130 So as die doet, so bin ick daer me te vreden,
Wel vaer, wat dunckje van onse buur-wijfjes reden?
Wel spreeckje niet? hoe staenjer woorden toch al an?

LAMM. Wat sou ick seggen, ick weter langer niet van,
Of ickse in sel nemen, dan of 'k se buyten deur sel sluyten.
135 In doe ick dat, mochtse van hem raken by andre licht-schuyten,
In dan sou 't ummer wesen slimmer dan slim,
Mijn dunckt seker dat ick rechtevoort wel sta en glim,
Ick weet werentigh niet hoe ick het best sal hant-drayen,
Ick sinder soo in begaen, ick souwer schier om schrayen.
140 SYBRICH. Wat sinje mal vaer? deynckter niet om, slaetet lichjes heen,
Ontroerter jou niet iens in, ick bidt jou, weest te vreen,
Ist jou sin, geeftse an men kaer dese twie verdoolde slurven,
Hy mach het weer verbeteren, het hy 't met jou verkurven.

JANNETJE. Wat so Sybrichje-buur, noch hou ick veel van jou,
145 Kijck, daer 's ien moerlijck hart, sy is haer kijnt getrou,
Ick siet an jou aensicht, datje na jou dochter begint te verlangen,
In ick prijst jou oock, datje jou siel, om harentwil niet over de tuyn gaet hanghen,
Nou vaer, jy moetet allienigh dus parsiael niet teugen staen,
Nou geeftet ja-woortje toch, dat ickse alle bey mach halen gaen.
150 LAMM. Sel ick? moet ick? wat duncktje wijfje, sou 'k het toelaten?

SYBRICH. Jaje vaer, want wy keunen 't toch niet aers om praten.
Daer van neemtse alle bey, hoe ier hoe liever in.

LAMM. Ick binder me te vreen, buur-wijfje 't is mijn sin.
Waer sinse toch alle bey? haeltse vry daetlijck, sy hoeven niet te schromen.
155 JANNETJE. Maer tot onsent, ick ga, en sal daetlijck hier met haer komen.

SYBRICH. Ay goude Jannetje-buur, ick bidt jou loopt wat ras,
Ick wou mijn dochter hier al met haer Vryer was.

Jannetjen in huys, en haelt Piet en Aeltje.

JANNETJE. Waer sinje kyeren? nou meugje jou hooft voor jou vaer weer opsteken,
Seker ick haddet soo quaet, ick kon ierst sijn gramschap niet bre-
160 Kom gane wyer na toe, de peys die is emaeckt. (ken,
PIET. Jae wel buur-wijf, buur-wijf, hoe hebje sulleken luckegen uyr eraeckt?
AELTJE. Maer is het meughelijck Jannetje? maer is het seker peys?
JANNETJE. Jae 't, segh ick, jae 't segh ick noch inne noch ien reys,
Geloof jy myn niet, jy seltet selver wel haest te sien komen.
165 AELTJE. Ja wel, ick sta of ick van de aerd was op-enomen.
PIET. Hoe sel icket weer met jou maken? hoe stel ick jou best te vreen?
JANNETJE. Wegh, wegh, ick mach 't niet hooren, weg, weg, met dese
Kom gaene wyer na toe, siet daer, dat kostje veur, (reen,
Jou vaer staet jou en wacht, siet ginse buyten de deur.

Sy gaen nae haer Vaer.

170 JANNETJE. Hier kom ick buurman met jou dochter, en met jou seun, is 't niet ien soet lief paertje?
LAMM. Jae 't. PIET. Genavent moertjen, in genavent vaertjen,
Voor ierst bid ick jou, heb ick jou yet misdaen, datje dat uyt jou sin stelt, en vergeet,
Het moeyt ons seker wel, en 't is ons van hertenleet, (rouwen,
Wel verstaende dat ickje versteurt heb, dat's mijn hartelijck be-
175 Maer niet van jou dochter, die hoop ic met believe van jou te trouwen.
LAMM. 't Is wel eseyt, in ick neemje oock voor mijn seun an.
In jy, dochter, wiljem ummers wel hebben voor jou getroude man?
AELTJE. Och jae'ck. LAMM. Wel onse lieven Heer wilje veel gelocks geven,
Datje wat meucht verkouvereren, en datje lang meugt leven.
180 SYBRICH. Veel ghelucks dochter, en veel ghelucks seun, God geeft dattet tot Saligheyt mach geschien,
Datjet goet meught an nemen, in datje 't quaet meught vlien,
In datje een eerlijck en ien vredigh huys meught t'samen houwen,
Siet alle bey wel voor jou, datje toch gien twist gaet brouwen.
PIET. Dat selle wy wel doen. JANN. Veel ghelucks Bruygom, en veel gelucks vrouw Bruydt,
185 Ick bin met jou verblijt, daer van krijt icket over luyt.
Veel gelocks Bruyts Moer, en veel gelocks Bruyts Vaer,

God geeft datje ien aer jaer Besje moet wesen, in jy Bestevaer.
LAMM. Ja niet waer soo sel mijn goetje niet lichelijck vervremen:
Nou Jannetje-buur, laet ick jou inme wijf in mijn narmen nemen,
190 En late wy alle treurigheyt late verdwynen versincken, 1)
Kom gaet alle bey me binne, wy selle de wellekomst van jou drincken.

Een Hooft alleen.

1) Lat. dr.: *varen en sincken.*

21. DRIE VROUWTJES VOOR EN NA EENE BEGRAFENIS. 1)

SYBRICH. Gerbrich Buur, en Sybrich 2) selje haest voor den dagh komme,
In Sinter Claes kerck sal hy legghen, ay hoort de klocke bromme!
Ick heb het selfs ekeken voor zijn huys ande Baer. waer?
GERBRICH. Maer watje seker seght. DIBBERICH. Ja Sybrich is het
SYBRICH. Ja 't segh ick, in ick heb oock in zijn graf ekeken,
5 Daersem (God heb zijn ziel) flus miene in te steken:
Maer Heer wat is ien mensch oock brosjes inne teer!
't Was sulcken goen Man-hooft, sulcken geleerden Preeck-Heer,
Ick heb hem mennige reys ehoort, hy kond so mooytjes kalle,
Jae al de wyde werelt had in hum ien gevalle. (Floris?
10 Heb jy hem wel ehoort? GERBR. Ja ick. SYBR. En jy Dibberich
DIBB. Neen ick. SYBR. Dats waer, allijckwel jy sint Consestoris,
Maer 't schaet niet kijnt, ick gae niemant om 't geloof haten.
DIBRICH. Ick oock niet Sybrich, noch wy wille daer niet of praten,
Of disputeren. SYBRICH. Ast ist mijn Moer, wis, wis, wis,
15 Wilwe hompelen heen? GERBR. Dunckje dat het tijt is?
DIBBR. Mijn dunckt van ja, so ick terecht ga miene.
SYBRICH. Hoe laet staet de Wyser? GERBR. Laet kijcken, by iene.

1) Uit: *W. D. Hoofts Cluchtigh-Spel, Andrea de Piere, Peerde-kooper: Op de Regel,* Hoeseer den armen Menschen in 't onluck is verlegen, Noch komter (soo men seyt) wel een geluck weer tegen. *Vertoont op de Brabantsche Kamer, Anno 1628. Nu weder op nieuws gespeelt op de Amsterdamsche Kamer, Anno 1634. Vermeerdert ende verbetert door den Autheur* [Vignet: Wapen van Amsterdam.] *T'Amstelredam. Voor Dirck Cornelisz. Houthaeck, Boeckverkooper op de Nieuwe-zijts-Kolck. Anno 1634.*

2) Lees: *Dibberich.*

SYBRICH. By iene dats metter vaert ekeken, jy hebt noch goet gesicht,
20 Het is een groote vreucht. DIBBR. Ja 't jous is niet so licht,
Dan late wy iens komen tot die sellefde jaren,
Ick loof niet dat het ons veel beter sal ervaren,
Niet waer, ouwe trouw? niet waer Sybrechje Buur?
SYBRICH. Wat sel ick seggen kijnt, mijn tijt loopt over stuur.
25 GERBR. Wat isser al geloop, wat isser al getrantels.
DIBBR. Wat swierender by de straet eene hoope rouwmantels,
Het volck schooyter vast by troppen al na toe. (oock moe?
SYBRICH. 't Is tijt dat wy mee gaen. DIBBR. Hoe vaertet? wordje
SYBRICH. Neen ick, ick kan noch reelijck over mijn kooten,
30 Ick raeckte te met al voort, met horten en met stooten,
Wy sellender wel haast komen al macklickjes van liever lee.
GERBR. Wy moeten ergens dan sien om ien goee stee.
SYBRICH. Dat sel wel gaen, jen hoeft daer niet voor te vreesen.
DIBBR. De dood die moet voor twee uren inde kerck wesen,
35 Of daer is voor den Armen vijf en twintigh gulde verbeurt.
SYBR. Ja seker soo veel gelt, wie is die daer bekeurt?
GERBR. d'Opsienders daer toe estelt, kijck 't is om de goede ordre.
SYBR. Ast is, deuse straet in om onse gang te vordre.
— — — — — — — — — — — — — —
SYBR. Wat dunckt jou Buurtjes bey, was het gien kijckens waert?
40 DIBBR. Ja 't seecker, ick kan aers niet seggen, as alle ding hadt ien aert.
SYBR. Niet waer, niet waer, niet waer, wat had hy ien reyne stasy?
Ick heb mijn leven gien doodt esien begraven met mierder gracy.
DIBBR. Wat gingender oock ien hoope paren inde rouw.
GERBR. Wat wasser ien geswier van Mannen en van Vrouw,
45 Van kyere, Vryers, Vrysters, en andere hockelinge,
Het scheen schier voor de luy noyt ghehoorde dingen.
DIBBR. Wat wasser ien gepraet wat wasser ien geroep!
GERBR. Het sat overal vol op pothuys en in stoep.
Waerme keecke, over al hadtme waerdeersters en waerdeynsters.
50 SYBRICH. Hoe keecken de rijcke luy over al uyt de veynsters.
DIBBR. Wat wilder ien wijn edroncken worden, hoe drong elck na 't goe nat,
Ick docht in mijn self, daer raeckt van daegh menigh vol vat,
By name die om de vocht het doode Rif erbarmen.
GERBR. Wat wordender ien witte broot egeven an den Armen.
55 SYBRICH. Hoe stong dat nockigh volckje daer over al ten toon,
Den ienen die hadt niet, den aer wel vijf ses broon,

Wacht jou voor de Jottoon, voor kliemers en voor klagers.
GERBR. Wat wilder ien gelt egeven worde aan de dood-dragers?
DIBBR. Ick mien ten minste wel ien thien of twalif pont.
60 GERBR. Soo veel gelt van dragen, ja wel ick segh 't is sond,
Sy sullen van mijn so veel niet krygen, dat wil ick haer wel swee-
Wat doenser aers mee, as dat zijt strack versmeeren. (ren,
SYBRICH. De Brabanders hebbender ien suyniger menier me veur,
Die stueren jou ien kanne wijn tot ien danck-heb binne jou deur,
In daer hou ick het mee, in spijt van alle kaecksters.
65 DIBBR. Wat wilder noch egeven worden ande Vrysters of hoetjes
Voor bloemen, Roosemereyn, en ander lieflijck groen? (maecksters,
GERBR. Ick mien wel seven of acht pont. DIBBR. Dat heb ick niet van doen.
GERBR. Noch ick niet, want wy so reyne maegt sinne as sinte Robijns
Maer van jou Sybrich raeckter noch wel iens so en sterrij, (merrij,
70 't Is de leste eer die de Vrijsters komt toe.
SYBR. 't Sel soo briet niet of loopen soo ick te recht vermoe,
Want sy selle by mijn niet as het leege nest vynen,
Soo datset so ick mien, niet iens soo selle pynen,
Sy selle mijn wel heen schuyven hiel naeckjes inne bloot,
75 En speule drinckt iens om, want Syberich die is doot.
Nou ick ga, wy wille daer ien speltje by steken.
GERBR. Ja onse tijt is oock hielendal al verstreecken.

---

22. HET WEELIGH RIJCK-MANS SEUNTJE. 1)

Twee panlikkers, de een Bytebier en de andere Schentekeucken geheeten, voeren een gesprek over het losse leven van Juliaen. Zij beluisteren hem in een alleenspraak en, door hem niet gehoord, lasschen zij daar hunne open aanmerkingen in.

JULIAEN. Ick moet mijn ontsach nu in 't kort iens wysen an,
Wie dat ick al ghebie, en wie mijn gaet beminne:
Ten eersten werd 'k ontsien van Rofsters en Waerdinne,
Die mijn waer dat ick gae, of stae, staegh volghen nae.

---

1) Uit: *W. D. Hoofts Heden-daeghsche Verloren Soon. Ghespeelt op de Amsterdamsche Academie. Op den 3 Februario, Anno 1630.* [Vignet: een braspartij.] *T'Amsterdam, Voor Cornelis Willemsz. Blaeu-laecken, Boeckverkooper, inde Sint Jans-straet, int vergulde A B. C. Anno 1630.*

5 Byteb. Dats tot sijn groote eer. Schen. Jy mient tot sijn groote
Hy het dat seker al moy en schoon begonne. (schae,
Juliaen. Ten twieden, schijnt of ick al de Snollen heb overge-
En datse allegaer op mijn staegh zijn verlieft. (wonne,
Byteb. Ja watten graty het hy; hy is te dubbelt ondieft:
10 Het geeftme wonder datse hum niet in een koffertje sluyte,
En alsser yets groens lust, daer niet weer locken buyten:
Of datse sijn aensicht niet in pot-aerdt drucken net,
En dat hy in de plaets van een Engels hoofje op een kevetjen wordt
Of datse hem niet in kooper diep snyen noch en enten, (e set:
15 En op ien post pampiertjen hum fraeytjes laten prenten,
En hanghen hem te koop voor de Boecke-binders deur.
Juliaen. Kom ick iens by mijn Paert strack groet mijn de Picquer,
En doet mijn alle eer, 't gheen dat ien mensch mach weten.
Schent. Of hy sijn leven wel op ien levent biest het e seten?
20 In noch roemt hy hier of, dees half salighe kay.
Juliaen. Stier ick om eenigh Bancquet, Veen-soenen of Bestay,
Het wertme strack beschickt, door jonges of door knechte.
Byteb. Dies volckje dat hy 't weer iens maken moet te rechte,
Indien het slechts so lockt, ghelijck hy snorckt en pocht.
25 Juliaen. Begeer ick Rensche Wijn, spaens, bier, of and're vocht,
Ick doese van de Schoyer en Wijn-verkooper ontbieden.
Schent. Dat is dan voor ons keel, en noch mier fijne lieden.
Juliaen. Soo mijn yet schort of deert, 'k onbie Doctor, Zergijn,
Die alle beyde strack tot mijne dienste zijn,
30 En helpen mijn uyt alle vreese en wanhope.
Byteb. Dat doet dat hy hem dickwils wat wiltjes gaet verlope.
Juliaen. Werter yets nieuws ghespeelt van d'een of d'aer Poët,
De Retrozijnen al doen mijn daed'lijck de weet,
Dat ick strack kijcken moet haer fraey en geestighe sticke.
35 Schent. Dat doet dat sy soo gaern zijn by jou silverde bricke,
En datjer altemet ien onder wat 1) set.
Juliaen. Kom ick in de Kaets-baen, en speel met het rancket
Dat mijn het sweet uytbreeckt, en druypt mijn in de ooghen,
De jonghen of de maeyt komt mijn daed'lijck of drooghen:
40 En kom ick op 't Dansschool daer ick mijn passen leer,
De Meester wijstme niet als alle groote eer:
En gae ick daer van daen om eens mijn dorst te slisse
Soo heb ick daedlijck (ten mach voor al niet misse)

---

1) Druk van 1640: *water*.

Een vijf ses schraepers, of laegh-loopers an mijn zy,
45 Die alle nieuwe voysen staegh spelen op voor my,
En wat ick haer ghebie, dat krijgh ick met mijn spreken.
BYTEB. Des dat jy rijckelijck weer in de Veel moet steken.
JULIAEN. Begeer ick Zijd' of Laecken, ick krijght uyt de winckel strack.
SCHENT. Daer krijghen wy dan of ellick een fraey nieuw' pack,
50 En komen daer mee uyt trots eenigh ghemeen Vryer.
JULIAEN. Soo ick wat maecken laet van Schoenmaecker of Snyer,
Sy moeten strack riet staen, en schickent mijn voort weer:
En wat ick van de Borduyr-wercker begeer
Dan moet hy mijn voor eerst iens fraey of conterfeyte,
55 Want ick soeck anders niet als brave rariteyte:
Soo ick somtijts rinckool, en uytklinck glas op glas,
De glasemaecker, en glaes-schrijver komt soo ras
Als ick hem maer ontbie, om dat voort weer te maken:
En soo ick questy heb, of eenighe quade saken,
60 Soo staet mijn strack ten dienst Procureur en Advocaet,
Dien ick dan mit de leuren voor 't recht omspringhen laet:
Soo ick iens wert beklaeght van d'een of d'ander grayer,
Soo maeck ick het strack of met Schout en Dieflayer:
Soo ick somtijts eens roy, 't sy d'een of d'ander nacht,
65 En dat mij onse stoepen (of onse Ratel-wacht)
Eens krijghen opter daed', en brenghen mijn nae boven,
Soo ist brenght hem ras t'Huys, de Jongman is bestoven;
Terstont ontsteecktmen dan een Lantaern met licht,
En houden mijn soo lang tot dat ick t'Huys ben int ghesicht:
70 Jae duyden al mijn doen, slechts voor een kluchtich deuntje.
SCHENT. Dat loof ick wel, jy bint ien weelich Rijck-mans Seuntje;
Maer hy begint langher te veel te drincken op den Heer,
Trouwe, 't is op sijn Rijcke-luys, als hy 't geeft betaelt hy 't weer:
En indien de sont (ghelijck begint) iens wert ghesloote,
75 Soo vrees ick sel hy over al sijn kop staech stoote.
En daer hy veele goets op kredijt heeft ghehaelt,
Die selle dan mee strack oock willen zijn betaelt:
Soo dat wie zijn vrient is, sal dan zijn Vijant worden.
BYTEB. Soo was het tijt dat wy ons keelen bey toe gorden,
80 Ick vande Rotterdammer, en jy vant lecker ghebraen.
SCHENT. Dat dient ons seecker niet, ons sou te grooten onghewoont
Dan 't is hachlijck of wy die tijt al bey beleven, (an gaen,
Altoos so lang hy 't het, sel hy ons de Smeeringh wel gheven:
En 't komt ons seecker toe, jy weet wel wat ick mien

85 Byte-bier: ay kyck; hy het ons al e sien.
Komt gaen wy na hem toe, en hem loflijck vereere
Met eenen hoofse groet, en vriend'lijck saluteere,
Ghelijckmen veel tijt doet zijn alderbeste vrient,
Want ziet, jy weet de Geck die isser toch mee e dient.

Sy gaen beyde by hem.

90 Byteb. Goeden morghen Heerschop. Schen. Goeden morgen wy u wensche.
Juliaen. Een goede morghen dies niet quaedt voor alle Mensche;
Wel, Schentekeucke waer was jy gisteren verzeylt?
Schent. Dat sel ick jou segghen, get Heerschop, mijn is soo wat e
Voor jouwent weghen, dat gien brock is om vermuyle. (veylt,
95 Juliaen. Wel wat is dat? Schent. Dat sel ick jou zegghen, laet'we
Hier ter zij van de scherm, om of jou Vaer ons sach. (schuyle
Juliaen. Wel hy, wat mienje dat Beste-vaer gien wit sien en magh?
Om hum hoeve wy ons niet uyt de weegh te houwe;
En oock is hy soo out, dat hy de stoel voor sijn Naers gaet klou-
100 Hy weet daer gien mier of, hy 's half inde Kyntsheyt. (wen,
Schent. Wat dunckje van sulcken Seun, ist niet fraey van sijn Vaer e seyt?
Hy spreeckt al eveliens of hy hem by de wegh had e vonde,
Brengt Kyeren op, ja 'k mien jonghe honden:
Wat ist een onghelijck scheel, hy of zijn aere broer.
105 Byteb. Heerschop niet om jou Vaer, maer om jou quae Stief-moer:
Want datse onse doent, of voorstel quam te wete, (eete,
Sy sou ons soo uyt-roocken dat de honde niet sou wille van ons
Ken ick haers aers te recht. Jul. 'k Segh niet dat dat aers is,
Ackermente, sy lasmen van ochtent sulleken gardijn mis
110 Dat ick het mijn leve nummer sal verghete,
In daer by baerdese, ofse vande Knicker was besete
En duwden alle ding, met wanghen uyt hiel stijf,
Al eveliens, ofse ien hiel Tonnetje vol had int lijf:
En daer by gaetse mijn Vaer altijt teughen mijn op hisse,
115 Soo dat ick altemet deynk, of het niet iens sel slisse:
Als icker noch om denck soo beeftme noch mijn kuyf,
'k Wouse op 't gijpen lach; 'k sou speulen, Heer treck, ick schuyf.
Schent. Heerschop jy bint noch goet, jy meuchtse noch wel lye
Dat jyder niet en wenst int huysje daer besye:
120 Of ten minsten op de nare Moocker hay.
Jul. Jae, of in Nobes kroegh. Byteb. Fray, fray, fray,

Het sel ten lange lesten wel moyer en schoonder kome.

Vol schulden en met leege beurs besluit hij zijn vader te bestelen:

Al snaps ghenoech hier of, ick raeck hiel op mijn paertje,
Vermidts ick met de munt miester niet wel en stae,
125 Ick heb onlanghs mijn Vaers sleutel gaen drucken nae,
In loodt, en in pot-aerdt, en hebse na laten maecken:
Nu wil ick sien of ick daer mee in 't kantoor kan raken,
En zegene mijn alsdan met alderhande splint.

Bij zijne inbraak wordt hij betrapt door zijne stiefmoeder, die hem vasthoudt; hij ontrukt zich evenwel aan haar en komt bij zijne klaploopers terug.

Bybet. Hoe vaert? is de vangst goed? Jul. Hier niet langher te
130 De Convoy is door mijn moer gantsch en gaer of e slaghen, (staen:
En dat het meeste is, en dat 'k my gae beklaghen,
Dat is dat 'k de sleutel ghelaten heb int Kantoor,
Door datse al te haestich en te schielijck quam voor:
Dan non fors, wy wille daerom niet iensjes dutte,
135 Al heb ick schoon gien gelt, 'k heb gheloof om te stutte:
Kom gaen wy daer ras heen, de eerste kroegh de best.

Gerrebrigh, de stiefmoeder, vertelt aan Joris, haar man, wat zijn jongste zoon zoo juist beproefd heeft; hij barst in jammerklachten uit, doch zij zegt:

Vaer jy hebtem in zijn jeucht, de toom te ruym e gheven,
In jy hebtem van jongs an, al wat te mal e went:
Soo dat nou al zijn doen, niet streckt als totten quaet ent.
140 Hadt jy de teughel hem soo langh niet uyt gaen vieren
Hy sou ghebruyken wel zeedigher en goe'r manieren:
Joris. Wel raet my dan, want 'k weet schier niet wat ick doe,
Noch ick en weet hier langher gien middel in te schicke.
Gerbr. Overdaynckt iens, al sijn quae, baldadeghe sticke,
145 Dien hy bedreven heeft, alleenlijck tot u kruys:
En deynckt, offer hier niet wel sitten int Tucht-huys
Die half soo veel als jou verschreven Seun het bedreven;
Of die soo reuckloos anne gaen hebbe in haer leven,
Of die sijn Ouwers meer verdriets het e daen,
150 Daer van sou ick jou endelingh voor 't alder uyterste raen,
Dat jy hem datelijck (al soument jou verwijten)
Vast setten liet, of op ien Oostinjes Schip liet smijten:
Och daer sit, en vaert soo mennigen goet Mans Kijnt.
Joris. Dat is ien saeck die mijn vry wat te droeflijck schijnt,

155 En die mijn alle uurs tot int wtterste sou wroeghe.
GERBR. Beter dat, als dat hy alle daeghs loopt in kroeghe,
En datje alle uurs d'rekeninghe krijght voor jou deur
Dan vande iene Waerdin, of van ien ander leur,
Of dan vande iene Snijer, of van de aere Winckelier,
160 Of dan vande aere uyt-suyper, of quade Financier,
Daer hy ien hiele tijt, sijn goetje mee verquanst;
Dat het mijn Seuntje was, hy hadder al langh e danst,
Want jy sout altijt weten waer hy sou drincken of eten.
JORIS. Jae wel, ick sout mijn leven niet wel keune vergheten,
165 Mijn Jonghste Seun te sluyten, te sluyten 't is te straf.
GERBR. Vaer jy doet sont dat je mijn vermaen dus slaet af,
Jy selter ten uytterste noch rekeningh of gheven,
Vermits jy oorsaeck sint, van sijn wellustich leven,
En van zijn quaet bedrijf, datje daer niet voor en bint,
170 En datje jou laet verheeren en vermeesteren van jou Kint:
In dat van sulcken Kijnt, dat jou soeckt op den dijck te sette,
Daer van siet wat jy doet, hier staet jou op te lette:
Of noch weet ick jou beter raet, soo jy 't ghevonden riet,
Dat jy hem mette Stee-Klock als Stee-kijnt of luyen liet:
175 Als dat hem niemant hoogher als ses stuyvers mochte borghen,
Dan waerje soo mijn dunckt, mee buyten alle sorreghen:
Spreeckt iens jou outste Seun, ick bid iens by hem gaet
En siet of hy jou mee, het selfde niet en raet.
Of noch mier andere luy, 'k wil segghen van jou maeghen:
180 Hoort iens, of zijt van haer Kijnt, wel souwe willen verdraghen,
'k Wed neen, in jy selt voorts wel worden onderricht,
In 't is ien Huys dat tot Gods Eer is e sticht,
Om sulleck volleckje wat te teug'len en te temmen.

Joris wil de zaak nog eens overleggen. Ondertusschen, Juliaen maakt het hoe langer hoe grover; een pasgeboren kind wordt voor zijn vaders deur gelegd als een bastaard van diens jongsten zoon en deze zelf op een nacht smoordronken op een kruiwagen te huis bezorgd. Bij de krachtige vermaningen en bedreigingen zijns vaders betuigt Juliaen berouw en daardoor verteederd geeft deze hem zijn moeders erfdeel, om daarmede buiten Amsterdam handel te gaan drijven. Nauwelijks is Juliaen in Den Haag gekomen of hij belandt in een slecht huis, waar hij dronken gemaakt, van geld en kleeren beroofd en de deur uitgesmeten wordt. Door den nood gedreven zoekt hij werk; de huisman, dien hij daarom vraagt, kan hem niet gebruiken; op zijn verzoek om wat eten wordt hij naar den varkenstrog

verwezen. Radeloos besluit hij naar zijn' vader terug te keeren, die hem met open armen ontvangt:

Komt in mijn Soone 'k sal u ander ghewaet an schicke,
185 En tot verheugingh sal 'k 't ghemeste Kallef laten slaen.

---

23. DE EIGENZINNIGE ZOON. 1)

Goosen, met zijn moer.

MOER. Wat isser nou weer in de weegh, waerom gaeje dus pruylen?
GOOS. Jae Moer, ick ben soo moeyelick, dat ick dorst ick ging staen (huylen,
MOER. Mijn lieve Seun, wat ist? wie hettet jou edaen?
GOOS. Ick sweert dat ic niet licht weer sel by Lobberich gaen.
5 MOER. Wie deet het? Lobberich, wat dat ken ic qualic loven.
GOOS. Ick wel, doen icker guster avont quam lietse myn soo ver- (schooven
Staen kycken daer allien, en sy ginck moytjes deur,
Neen Moer, om de waerheyt te segghen, ick neem Truytje teeuwis voor de keur,
Ick heb de schyt van Lobberich, of sy wel weet (deynck ick) dat sy scheel siet,
10 Dat sy meent dat icker weer komen sel, neen ick Moer, by me keel niet;
Wat heb ick mit heur te doen, die verbruyde spijtighe teef.
MOER. Nou mijn seun gaet er noch iens heen. GOOS. Ick en selt niet doen Moer, also waer als ick leef,
Neen, neen, 't sop is de kool niet weert, myn lieve Moer, recht uyt eseyt,
Jey weet het seker oock wel, Truytje teeuwis dat is noch een
15 Daer is eer in, en die houter gnapjes inde kleere, (are Meyt,
Die weet moytjes te leven, en heur by de luy wel te geneere;
Maer Lobberich die is niet een myt sinnelyck en dat is een kraftich vel
En sy sieter ien hiele dagh uyt aers noch aers, als ien steechjes morssebel,

---

1) Uit: *J. H. Kruls Klucht van Drooghe Goosen. Ghespeelt op de Amstelredamsche Kamer. Den 5 December 1632.* [Vignet: Het Wapen van Amsterdam.] *t'Amstelredam. Voor Dirck Cornelisz. Houthaeck Boeckvercooper op de Nieuwe zyts Cole, in 't Borgoens Cruys 1630.*

Komt myn iens weer wat groens over, ick selje nae Truytje toe tyen.
20 Moer. Hoe meughje daer toch van praeten, wantje weet wel dat ick dat niet wil lyen,
De meyt staetme gans niet an, wangt het is een handeloose tet,
En ick hoor dat de Vaer sulcke rancken over hem het,
Datter hiel Amsterdam niet genoch en weet van te seggen;
Neen, Goose, ick raeje wel gaetje liefde op sulck een meyt niet leggen,
25 Och myn lieve kynt! hoe souje bewaert wesen mit sulk een doetje,
Sou jey soo gaen en verheylicken al iou moye goetje,
Aen sulcken nufien? wilie toch eynckel op de bien dan,
Soo siet nae ien meyt die handen ant lyf het, die ryen en omsien kan:
Maer Truytie teeuwis, o neen! dat sel met myn wil niet geschien.
30 Goos. Jey laecktse dus Moer, hebiese van iou leven wel te deghen iens besien?
Moer. Of ickse niet esien en heb, ic hoordent dicwils seggen.
Goos. Hoore segghen liecht wel, maer als ick iou sin deed, waer soud ick dan myn liefde legghen?
Moer. Maer aen Lubbert buurs dochter, dat is de recht slach.
Goos. Ja wel, ick weet niet wat me Moer ook praten mach,
35 Dats ummers gien fatsoen. Moer. Ja maer daer sinne duyten.
Goos. Wil ick iou wat seggen Moer, die kacken wil die loopter buyten,
Ick wil wat int oogh hebben, ic heb de schyt vant goet,
Ick die modde van gompe vryen: die de vaer is sulcken gierigen bloet,
Neen seecker, aen dat geslacht en wil ick niet, ick hou veul vande eer,
40 En soud ick mijn verhangen aen Lubberten dochter? als ick sel Moer, komt marghen weer.
Moer. Wel offie dan iens saeght ofie tot West-faelse Jans wat kost bedyen.
Goos. Oock niet, dat dier is noch te jongh, sy soudt niet moghen lyen;
En als ick my bedenck, och Moer! soo schrickt myn geest,
West-faelse Jan, o! die is banckerot eweest.
45 Moer. Wel! is dat sulcken dingh? och Heer! de aldersnootste
Die dat eens heeft gedaen wort hedensdaegs de grootste,
En kryght daer door de gunst van vele menschen weer.
Goos. Hy kryght dan dat hy kryght, d'eer kryght hy nimmermeer,
West-faelse Jan heeft eer en schaemte bey verlooren;
50 Ick moetie iens ien klucht, jae wonder laten hooren,
Hoe dat voorschreven Jan laest by een hoer iens quam,
En op een seker conditie van eender eenich gelt nam,

En wedden dat de hoer hem nakent uyt sou trecken,
Hoort watte sticken, Moer ick schaemse te ontdecken,
55 Hy liet hem Moeder naeckt vant moye Venus dier
Daer handelen als een kint, en bakeren voor het vier.
Wat duncktje Moer, wilje me wel aen sulcken man syn dochter raen?
MOER. Als het soo waer, neen ick kynt, ja wel wie sout seggen als je de man siet gaen?
Je sout meenen dat het een Predicant was, soo heyligh schynt hy voor die gheen die 't niet en weten.
60 Goos. Jae myn lieve Moer, men seyt voor een spreecwoort: dat syn de Katten die de kaes eten.
MOER. Wel ofie dan iens gingh nae Teuntien, was dat qualyck?
Goos. Neen Moer die wil ick niet, isse ryck sy is ongaelyck.
MOER. Myn lieve kint, ie weet noch soo luttick watie goet of quaet is.
Goos. Ick weet wel soo veul Moer, dat myn dat niet van me sin
65 Ick wil myn eygen sin doen Moer, wat getuul is ditte. (epraet is,
MOER. Wel brandtje jou neers vaer, jey selt op de blare sitte.
Goos. Heer Moer hoe licht binje eraeckt, en voort spreeckie op het
MOER. Luystert na myn reen seun, dit liericje voor een les, (mes.
Laetie van je ouwer raen, ten selie niet berouwen,
70 Ick heb langh inde werelt eweest, en ick hebme eerlyc ehouwe,
'k Weet wat de werelt in het, siet nae goet, die dat niet heeft die wort verstooten.
Goos. Wie seyt dat Truy geen splint en het? sy is nochtans al vande grooten,
Alle rycke luy neeft sy, en haer vrienden die syn al vande best,
Laet jou aers niet wys maken Moer, Teeuwis buur die sit al op een warrem nest,
75 Ick weet het seker Moer, hy en salder om gheen hallef Tonnetjen uytgaen,
En als hy komt te sterven, soo sal Truytjen allien mit de buydt gaen,
Ick weet ooc wel wat ick jaegh, lieve Moer houdt myn dat vry ten besten,
Wat raeckt myn dat, al het de Vaer het hooft somtydts vol muysenesten.
MOER. Datie myn sin doen wout, je sout me niet gaen nae Truyties,
80 Maer eer by Lubbert buurs Dochter, dat sinne slechte luyties,
En dat is recht Burgerlyck vollickje van onse fatsoen, (me doen?
Maer alsie daer sulcken Juffer anslaet, my lieve Goose wat seljer
Goos. Wat icker me doen sou, Moer, o! die vraegh lyct ummers niet een beet,

Ick selder eveliens me doen als Me-Vaer saligher mit jou deedt.
85 Moer. Wel asset dan so wesen moet, so gater heen, en doet een schoone kraegh om.
Goos. En daer myn Kaffa pack by, so selt aers niet wesen of ik in den Haegh kom,
Alle dingh moet syn volle eys hebben, Moer je moet nou niet nau sien,
Je moet rekeningh maecken datiet op intrest doet ten naesten by tegen tien,
Heer ick verlangh soo, ey! laet icker heen gaen. Moer. Al te haestich kynt is quaet.
90 Goos. Ja wel Moer 't sel geschien moeten eer die buy weer over gaet.

Een student, vertegenwoordiger van het geleerd proletariaat dier dagen, treedt op:

't Hooft is op rollen, de sinnen syn aan 't malen,
En, om de waerheyt te seggen, ick en weet het niet langer samen te halen,
Die studi die weet wat, o bloedt! het heeft soo besuckt veul in,
En 't heeft oock niet veul te beduyen als ick myn wel besin,
95 Ja wel ic weet niet hoe 'k het best sal maken om te raken aende kost,
Ick sie wel, hoe geleert dat ick ben, datse myn vande armoe niet en verlost,
Neem ick somtyts voor inde studi te continueren ofte volherden,
Dat ik door de oeffening de practyck kreegh om een goet Doctoor te werden,
So denck ick dan weerom, wanneer kom ick te pas?
100 De stat is soo vol jonge Doctoren, datter an het vierde part noch de helft te veel was.
Gebeurdt het dat myn sinnen somtydts tot de kruyen strecken,
Ick deynck, daer syn so veel Potwinckeltjes, men souwer kackhuysen me decken,
Et si volo, mihi in Iure te begeven te studere,
Nescio, nescio, oft oock al deur mach met Godt en met eere,
105 Quid tunc, een quacksalver, dats de Reputasi al te nae, neen, dat mach niet deur:
Soudt al wat te beduyen hebben of ick gingh worden een Procureur,
Of een Notaris? neen by get, dat sel mee niet willen valle,
Die synder mee soo veul, dats oock al niet met alle.
Daer komt me Confrater, die gaet het allien alst my doet.

2. Student.

110 Salve Domine, qui vales, benje niet wel emoet,
Wat schorter an *soci,* na my dunckt so benje in vreese?
2. Stud. Difficiunt mihi, anders sout tamelyck wel wese,
Ick ben inde practyck hoe ick daer best aen raeck.
1. Stud. Och, borst! dat is al de swaricheyt die ick oock maeck.
115 Ons goetjen is vast deur, nochtans wy moeten leve.
't Wil qualick oflopen, wil 't geluck geen uytkomst geve,
Weetje nou niet wat raets, soo syn wy deerlyck inde ly.
2. Stud. Daer schiet myn wat in 't sin, seer goet voor u en my,
Lichtelyc loopter so veel op, dat wyder ons me bedropen.
120 1. Stud. Wel *soci* wat is dat? 2. Stud. Maer op de Boer gaen lopen,
Ick speulen op de Veel, jey op de rommel pot.
1. Stud. Hey, kammeraet dat heeft by get heel weynigh slot,
Dat waer de eer te nae, wat droes, dat waer ons schandt,
Ick loof niet ofie hebt by get beter verstandt,
125 Noyt sotter dingh van u gehoort als ghy daer seyde.
Wil ick u segghen *soci?* 2. Stud. Wel wats dat? 1. Stud. Maer
of wyt op een goet hylick aenleyde?
2. Stud. O bloet! nou wil ick wegh; wel maet, hoe wodie daer
aen geraecken?
Dat ons goetje verdomineert is, die rekeningh kun je wel maecken,
En 't spreeckwoort seyt: men hoort veer dat de Winter kout is.
130 1. Stud. Seer selden hy bedyt die in syn werck niet stout is,
Dat aen een syd' gestelt, daer schiet my wat in 't sin,
Een rechte middel: ia 't valt my voorseker in
Het ons gelucken sal: dan mogen wy weer teeren,
By get dat ick maer wist te krijgen Vrouwe kleeren.
135 2. Stud. Wat pocken wout ghy doen? 1. Stud. Maer ick heb flus
Dat drooge Goose wil tavond uyt vrye gaen, (verstaen
En ick weet by wat meyt; dies wil ick het dus maeken,
Dat ghy most schicken aen een Vrouwen kleet te raken,
En als den doncker valt gaen sitten by de deur
140 Daer dese Vryster woont: komt Goosen daer dan veur,
Soo most ghy by hem treen, en u niet blyken laten
Als oft ghy waert de Meyt, gerakende int praten
Van trouwen, daer hy wis terstont van praten sel,
Soo seght, het hylick dat soud myn behaegen wel,
145 Soo ghy 't maer troulyck meent: en seght hem daer beneven,
Als u het errenst is most ghy u trou myn geven,

Eyst dan een moy stick gelt, oock eenighe iuweelen,
Die ghy wel kryghen sult, en wy dan t'samen deelen;
Wat dunckt u van die slach? 2. STUD. Seer aerdich, wel bedacht.
150 1. STUD. Kom laet ons gaen, en sien dat het so werdt volbracht.

Zoo gezegd, zoo gedaan. Drooge Goosen komt met een »verweende Kasiack, met by-hangende mouwen», met een »nieuwe-snofs broeck, sonder ployen en vouwen met twee roosies op de schoen» en met een' diamant, waarvoor aan zijn »salige Beste-vaer» wel honderd gulden geboden werd,

Die selicker op trou geven, met ses sticken van het alder schoonste
Daer het alderminste vijfthien gulden en acht stuyvers hout, (gout,
Daer by noch een gouwe ketten, met vier dubbelde Dukaten;
Ick mien 't hylick te maecken, al kost icker niet een beet om praten.

De tweede student, als vrouw verkleed, speelt de rol van Truytje; hij neemt al die kostbaarheden van Goosen als trouwpenning aan en belooft hem in huis te laten, als hij met een neef, die 's avonds wel eens komt keuvelen, van kleeren wisselt; Goosen zal dan voor dien neef worden aangezien en zoo zonder bezwaar in huis komen. Die zoogenaamde neef is niemand anders dan de eerste student. Op deze wijze raakt Goosen ook zijn nieuw pak kwijt.

In afwachting van haar zoons thuiskomst houdt Teuntje, de moeder van Drooge Goosen, de volgende alleenspraak:

OUDHOLLANDSCHE OVERDAAD.

155 Wel machmen segghe dat een Hollantsche rycdom mit suynicheyt wordt vergaert,
Dat is wel ebleecken aen Aleuwerich lubbert int hinckende paert,
Die hem soo sober behulp in syn leven, dat hy selden dach
Anders op syn Tafel als een potje karremelck sach;
Jae hoe kout dat het was hy souje selde mier als vier Turfies an 't vier stoocken,
160 En syn wyf sel heur leven niet ien hutspotjen of ien sootje vis veur heur mont koocken,
En so pleeghmen by oudts te doen, maer komter nou iens om in dese benaude tyen,
Men gast, en brast, de winsten syn kleyn, dies ken me niet bedyen,
De luyde die proncken en pralen noch alle daghen hoe langher hoe meer,
Men hout costelyck huys, en men speult vast alle daegh moy weer.
165 Evenwel vrienden so moet het vande langhte of vande briete komen,
Myn man saligher plecht in syn tyt te segghen: 't is soo ver dat de menschen gien meer sonde schromen,

Daer de Conscienti ruym is, daer komter noch veel wel aen goet,
En 't ouwe spreecwoort zeyt: soo ment dickwils ghewonnen het,
datment dan zoo weer verteren moet;
Men siet huydens daechs, zullender nou iens jongheluy trouwen,
170 Men moet, om de sleur te volgen, mee een groote Bruyloft houwen,
t'Is, die en die moetmen nooden, die en die mooghje niet verby,
Dat en dat moeter wesen, waerom niet? ick macht zoo wel doen
als zy,
Alle dingh moet dubbelt ondieft wezen van bancketten, leckere Wyn,
Men moet het wat eerlyck maken, daer zullen vande groote te
Bruyloft zyn,
175 En somma sommarum soo blyfter altemet een duysent gulden
of twie in de loop,
En die veel verbruyloft die is ver an de quaetste koop. (passen,
Is men ghetrout, 't is sulck huysraedt sou in die kamer wel moy
En was dat mit houtwerck beschooten, hier bancken, en daer mit
kassen,
Hier weer een ditje, en daer weer een datje, somma het goetje
gaet deur;
180 Maer dat de luy heur selfs wys waren, ick hilder 't geltie veur,
Men moet een meyt hebben, die 't werck doet, en een die op de
koken past,
Men haelt voort een waster in huys, als men gortwouts een drie
weken kliere wast,
Komt moer inde kraem, daer moet voort een minnemoer binnens
huys,
Steegh ien neyster op de vloer, met schuersters en sulc ghespuys;
185 Maer soo myn seun Goosen eens quam te hylicken, oft te trouwen,
Ick meen dat wyt op zyn Ouwe-Testements of klaren souwen.

Als Goosen nu »inde Students kleeren« bij Truytje aanklopt, zegt zij naar waarheid noch van afspraak, noch van trouwpenning iets te weten en scheldt hij haar voor »diefegh« uit. Hij wordt in zijne wanhoop aangesproken door den 2. Student, die nu weer zijne gewone kleedij aan heeft en hem vertelt dat »hier onderweghen

Quamen myn flus twee olicke Studenten teghen,
Die geweldich lachten, en haer op 't hooghst beroemden
Dat sy een hadden bedroghen, diese Drooghe Goosen noemden;
190 Of iey die man bent en weet ick niet, den een was in Vrouwen kleere,
En seyde teghens den ander: ey get maet so mostmen Drooge
Goosen scheere,
Sy lachten en sy sprongen, sy waeren soo vrolick en verblyt.

Goos. Maer seght myn toch vriendt ofie oock letten op haer kleedingh en haer habyt.
2. Stud. Den een die hadden een Vrouwen kleet aen, en heb ick recht onthouwen,
195 Soo hadse soo een weerschyne rock an met een swarte bouwen,
Een wit schorteldoeck veur, dees hoorden ick segghen: laet ons gaen na de vrient
Daer wy dese Vrouwe kleeren hebben van gelient,
En brenghen die weerom: den ander scheen een Joncker,
En na myn docht had hy een satyne, of kaffa pack an, ick kost so nau niet sien, het was wat doncker,
200 Ick hoorden dat hy sey: nu syn wy wat verlost van onse armoed pover.

Goosen durft niet te huis komen; op zijn dringend verzoek gaat de student met hem mede, om zijne moeder te vertellen dat haar zoon door twee studenten met »loose schelmery» afgezet is.

---

24. HOE PIETER SOET-VLEYS OP MOEDERS RAAD VRIJT. 1)

Neeltje Claes geeft haar zoon Pieter Soet-vleys slaag, omdat hij haar mooie geld verslempt en raadt hem eene vrouw met geld te nemen. Hij wil wel trouwen mits met Jut Hangh-lip, die »soo mooye meyt» is. Zij wil van »die loose pry, dien drommel» niets weten en beveelt hem haar »after swagers kint», Ariaentje Smeerte-borst, aan.

P. Jae moer die wilme niet, ick ben niet rijck enoegh.
N. Al benje niet soo rijck, jy bent een geestigh quangtje,
Ty slechts nae 't meysjen uyt, sa, wacker as ien mangtje;
Seght datse schooner is as selfs de schoonicheyt,
5 Dat al heur wijs beleyt in 't kleynste toontje leyt.
Segt dat heur kruyfde hayr as kinder-strongt soo geel is,
Dat gien sacks-pijp geluyt te lijken by heur keel is,
En dat jy stadigh bent op heur soo in e lijft,
Dat jou de ziel en 't hert schier uyttet lichaem drijft.

---

1) Uit: *G. Severins van Cuilla Klucht van Pieter Soet-vleys.* Al zijn de Dochters wonder fel, De hooge Bergen daelen wel. *In 's Graven-Hage, Bij Isaac Burchoorn, Boeck-drucker, CIƆ IƆ CXXXII.*

10 P. Gort segen moertje my! hoe wietje dat te seggen!
N. Jae luystert, vaertje, toe, ick selt al vorder leggen:
Segt datse is soo hel, soo klaer, soo blanck, soo wit
Gelijck ons buyr-wijfs kat, die dickwils after sit.
Segt datse is de kloeckst' die inde werlt sal komen,
15 Daerom Cupid' jou hart e vangen heyt e nomen.
P. Mer Moertje, watten deun, maer hoe versinje dat?
Dat jy ien vryer waert jy wongt de heele stadt.
N. Jae vaer, soo moetet zijn, jy moet al lustigh quelen,
En savonts altemet iens opje Cyter speelen,
20 En keumtse dan maer uyt: Hoe vaert men heuning-mongt?
En loopen al af an gelick ien jongen hongt.
P. Wel mortje, datsen raet, die sel ick volge moeten:
Dat koster dan nae toe om opsen frangs te groeten,
En keum ick heur dan by, eens sien hoe icket klaer.
25 N. Wel doet soo as ien knecht. ick gae. genavent vaer. *Binnen.*
P. Dat gelter dan nae toe. Wel siet op geene zy.
Daer staetse veur de deur. Wel nou kom icker by.
O Neen, 'k en durff oock niet, mijn hart dat gaet soo kloppen,
E wech soo wil ick gaen, e wech wil ick me stoppen.
30 Wat? neen, waer omme dat? sy siet me vrientlick an,
En waerom souse niet? ick ben ien rustigh man.
Al weer an, weder moet, ick sel heur an gaen spreken,
En voeren soo mijn vlagh, dat daer niet sel ombreken:
Genavent Soete Lief, hoe vaert men Susjen al?
35 A. Wel reutelt jou de key? of zijn de gecken mal?
P. Neen, neen, mijn Beckje, neen, sel jy me soo bescheyen?
Ick keum om jou soo soet, as meugelick, te vleyen;
Je bentet soetste Lam dat soete-mellick dronck:
Ick sweer gien stem soo hel gelijck jou keeltje klonck.
40 En ick ben oock soo mooy, soo'n braven fraeyen quangt,
De wijste vande stadt, de kloeckste vannet langt,
'K heb sucken soeten lijf, ick bidje voel ien reysje,
En daerom hiet ick oock Mons: Pieter Soete-vleysje.
A. 'K en denck weerentich niet dat jy Neef Soet-fleys zijt?
45 P. O jae men Nicht, ick bent, jou dienaer alle tijt.
A. Wel Pieter Neeff, hoe komt dat jy alree gaet vryen?
P. Men Nicht dat komt alsoo, ick kent niet langer lyen,
Oock seyt men moertje selfs, dat ick soo groot al ben,
Dat ickme sonder wijf niet meer behelpen ken.
50 A. Wel, benje dus verhitst? Jut selje wel genesen.

P. Wat sou Jut Hangh-lip doch? Jy selme Liefste wesen,
En om de waerheyt oock, Jut krijgt niet ien goet woort,
Om datje bent men Lief, en jy mijn toe-behoort.
A. Wat? deuse mellick-muyl, sou ickje toe-behooren?
55 Dit ken ick langer niet verdregen aende ooren. *Binnen.*
P. Wel, wel, wel, wel, ey Lieff. Siet deus verbrutste Meer!
Het vryen ben ick moe. Nae huys soo wil ick weer
Deus fraeye vryery men mortje gaen vertellen,
En noch ben ick niet vry, al bet sel sy me quellen.

Sijn moer komt hem tegen.

60 N. Wel Pieter seun, wel segh, hoe ist met jou vergaen?
P. Soo wijs as icker gingh keum icker weer van daen;
En wat ick sey of niet ick kost heur niet bewegen,
Wist ick de spijcker maer, sy wistet gat daertegen.
O moer, ick segget jou, die teef die sach soo stuyr,
65 Sy glom van bosicheyt, gelijck een kat van vuyr.
N. Al sietse noch soo stuyr, dat moetje al niet achten,
Soo licht gelijck ien pluym zijn alle heur gedachten,
Je moetje houwen braef, je moetje houwen fris,
En storremen soo langh de stadt e wonnen is,
70 Dan selje met genugt je pyn weer meuge boeten,
En dan met vrolickheyt jou arrebeyt versoeten.
P. Jae moer, wiert dat gedaen soo drae gelijck geseyt,
Soo had ick wel de brads van die besuckte meyt,
Ick sou heur dan niet meer soo jammerlicken smeeken,
75 Maer as ien weeligh paert mit spooren lustigh steecken;
Maer dit of dat e seyt, ten is soo niet e daen,
Daerom ick wil niet meer nae Smeer-borst langer gaen.
N. Wat souje seggen dat? jy datelicken flouwen?
Neen, neen gelick een man, je moetje wacker houwen;
80 Ten sel niet lyen langh dats' ander sinnen krijgt;
Je kent de meyssens niet, hoe drae de groenheyt stijgt;
En asje dat maer siet dan moetje geensins schromen,
Dan waegtet lustigh an al souwer wat van komen.
P. O moer je maecktme graegh, men hart staet soo en klopt,
85 Ick willer dan noch sien, al waeret huys gestopt.
N. Doet soo gelicken knecht, en tiert jou iens wat wijslick,
En sooje heur bepraet dat sel veur jou zijn prijslick.
Maer Pieter, hoor en reys; om heur te locken uyt
Soo neemt jou Cyter mee, wangt asse dat geluyt

90 Maer vooret venster hoort, dan selse keume kicken,
Daer vangje heur dan mee as d'hasen mette stricken.

Hij doet zooals gezegd is, speelt en zingt voor haar deur:

Men Lietjen dat is uyt, en numment sie ick komen,
'K denck, by men soolen, niet dats'al sou sitten droomen!
En offet soo iens waer! Maer neen, ick hoor geluyt.
95 Ha, ha! daer is men Sangt, se kijckt te venster uyt.
A. Wel keyers watten spul! Heer watte soetigheden!
Wie mach sijn groene jeugt dus loffelick besteden?
Het gaet wel dubbelt soet, heel deftigh in sen werck.
Maer lieve, laet iens sien, wat isset voor ien klerck?
100 P. Tis Soet-fleys u Cosijn, die jou soo gaet beminnen
Dat hy is schier berooft van alle dry sijn sinnen,
Oock lijt hy sucken smart, en sucken bittren quael,
Sen hart dat is verbrangt veel swarter as ien hael.
Ick segh jou suycker-Lief, ick ken niet langer dueren
105 Soo quelt my Cruypind'o met al een wongder kueren,
Oock komt my deuse plaegh te met soo heftigh aen,
Dat my niet angders dunckt men sinnen wangd'len gaen;
En sooje my gien raet daer voor en weet te geven,
Soo scheyt men ziel van hier, en gaet nae 't angder leven,
110 Wangt seker, Kint, g'en weet hoe ick men sinnen krenck,
En dat is elcke reys as 'k om je hielen denck.
A. Neen, neen men Neefje, neen, jy knecht soo haestigh sterven,
De wurrelt mach noch niet jou groote wijsheyt derven,
Van Jutjes wegen oock en hoop ick dat noch niet;
115 Maer man, me dunckt je noch soo wesentlicken siet!
P. Ick segje, Ariaen, jy meugt je mongt wel houwen,
Wangt sooje Jut meer noemd' 'k sou schier men lever spouwen,
Ick sweerje by men Oom, dats doch soo veul e eseyt
Dat numment meer as jy my inde kuten leyt.
120 A. Beginje dan al weer, men soete vaer, te dasen?
Wat blaest de vent al roock! wat is de man aen 't rasen!
Wangt Pieter Neeff ick weet, je liegt al watje segt.
Daer is gien beter raet, as datj' jou slapen legt.
LEENTJE. *(A's moeder).* Wat doet daer Ariaen, soo langh dat ven-
125 En was ick boven maer, je kreegt wat om de kop, (ster op?
Dit is soo staegh te doen met alle dit geflater,
My dunckt je hebt jou neus by-nae in alle gater,
Ick segje noch en reys dat jy te bedde gaet,

Het is iens lang e noegh e keeken inde straat.
130 A. Ick gae. Neeff, hoorje wel? Wy moeten daedlick scheyen,
Maer morgen avont weer dan sel ick jou verbeyen.
P. Neen, neen, men Nichje neen, wat, wat, t'is noch niet laet.
A. Wat souw ick angders doen? Kom geefme beter raet.
P. Wel as jou moertje slaept my soetjes binne laten;
135 Den avent is noch langh, dan selle wy wat praten.
A. Dats seker wel bedocht, alsoo sel icket doen. *(Het venster toe).*

Na eene alleenspraak van een twintig regels, waarin hij zijne vreugde te kennen geeft, wordt hij door Ariaentje binnengelaten. Eerst zegt hij nog tot de toeschouwers:

Maer Vrienden noch ien woort, ien woort dat komme vooren,
En dat ick van me moer wel eenmaels plach te hooren:
Al zijn de Dochters wonder fel,
De hooge Bergen daelen wel.

Post nubila Phoebus.

---

25. HET VERNEEMKLEEDJE. 1)

Jan Tot is een sukkel met veel inbeelding; hij heeft veel praatjes tegen den kleermaker die hem, nog voor hij het jawoord van een meisje heeft, een bruigomspak moet aanmeten. Als hij 's avonds naar Machtelt Meynders zal gaan, het meisje dat zijne moeder voor hem uitgezocht heeft en dat met instemming der verwanten zijn bezoek afwacht, vraagt hij zijne moeder, hoe hij het aanleggen moet:

Ick weeter aers niet te doen as genavent en een praetien.
MOER. Dat moetie doen vaer en tappen uyt het beste vaetien,
Datie kunt. JAN. Wel hey Moer men laet soo dra gien bier halen.
MOER. Wel hoe ick mient soo niet maer dat ghy selt lief taellen,
5 En geven de beste woorties die ghy iou dagen geleert hebt,
En groetse dan van mijnent weghen.

---

1) Uit: *Malle Jan Tots Boerdige Vryeri. Ghespeelt op d'Amsterdamsche Camer op Nieu-Jaers dach, 1633.* [Vignet: het Amsterdamsche Wapen.] *t'Amsterdam. Voor Dirck Cornelisz. Houthaeck. Boeck-vercooper op de Nieuwe zijdts Colck in 't Bourgoens Cruys.* Op de laatste bladzijde een negenregelig rijmpje met de zinspreuk *Bemindt de waerheyt* en geteekend *J. S. Colm.*

Ten langen leste pakt hij al zijn' moed te gaar en klopt bij Machtelt aan. Zij ontvangt hem vrij goed en stemt toe in zijn verzoek een straatje om te wandelen. Nu alles zoo glad gaat, wil Malle Jan de zaak met Machtelt maar dadelijk klaren. Terwijl zij nog even naar binnen gaat, om verlof te vragen voor het wandelingetje, roept hij een jongen aan die van zijn werk komt en zendt hem naar zijne moeder met de boodschap »dat out stic potgelt dat int t'roor leyt» mee te geven; dat wil hij nu terstont aan Machtelt als »trou penningh» schenken. De moeder is woedend over de dwaze overijling van Jan; zij schelt hem oppervoogd van het gekkengild en zegt tot den jongen:

Loop Jongen loop seght dat hy thuys komt tsotte kynt.

Machtelt is even verstoord op hem als zijne moeder:

Sulcke greepen te ghebruycken by een dochter van faem en eer,
Loop vierkant boere veugel en komie by lyven niet weer,
10 Dat raedt ickie wel of 't sel segh ick iens wonder dagen,
Bin jy sulcken ruygen Broeder en mijn soo deegelijc voorgedragen
Sulcken besjes kijnt te wesen schickelijck en gul van aert,
Wech, wech, niet een woort meer, hoe bin ick mit puur mal ver-
Gaet heen, goeden nacht en loop veur sint velten. (gaert.

»Hier mee ist al verbrot» zegt ten slotte Grauwe Gerretje, een echte ouwe babbelkous, doch een vermakelijk persoontje, die er steeds op uit is allerlei nieuwtjes uit te visschen. In het begin van het stuk heeft hij het volgende gesprek met Machtelt. Hij heeft al zoo iets vernomen dat er wat gaande is met Machtelt en Jan Tot:

15 Ick word uyt mijn tureluur mannen, so hettet mijn gebolt,
Van onse Jan maet, dat hy op 't vryen dus wacker wort gesnolt,
Om dat aerdich teuterquaetjen van minnen an te spreken,
Ick scheur mijn reusel by na, 'k en hoorden in seven weken
So vreemden donderslach niet, als my nu huyden quam te veur,
20 En so ick ginder recht sie soo staetse in de deur,
Wy moeten daer een convertijfien van hebben dus op staende voeten.
Aerdighe, wel waerdige, die veel meriteert om groeten,
Begaefde, gratieuste, gentielste, hooch gheachtste,
Bescheydelijcke, goeden avont dochtertien, en haest ghewenschte
25 Staen u nu veur de deur, na dat ick heb ghehoort, (nachten,
Godinnetien tis braef ja wilier soo mee voort
In alle stilligheyt? 't is best diet soo kan maken
Altijt is soo geriet aen gelt luck niet te raken,
Die waer soet lijdich, soette diertien oft wat dom is,
30 Men bevint lijckwel dat stom is maeckt recht dat crom is,
En kan een Uultien in een Valckien veranderen.

MACHT. Ghemienlijck wat vreemts doet u soms herwaerts wandren,
Ghy soete graeuttie, hoo ghy bint mee soo een Vos.
GERRET. Machteltie niet een mijt wy loopen soo wat los.
35 Men hoort al van vaer Meysie dat de schrale winter kout is,
Die dan een warme stal krijcht dat hy recht in sijn gout is,
En iou luck dat voorhanden is, is eerich en smeerich,
Vande ouwe Amsterdamsche puyck wat ruych en veerich,
Een werelt van een man een dool hof sonder gratie,
40 Een groote wye omslach gestelt in een corte spatie,
Seer aerdich beslepen, begaeft en cortooys,
Abel, aenvallich, levende en wat Moys, (ghen,
Datmen te voren kijct Meysien immers wort niemandt mee bedro-
MACHT. Ist niet beter by een uul geseten, als [met] een Valck gevlogen,
45 Dus wilt ghy 't toch hebben. GERRET. Wel eseyt Meysie vry op-
recht ebiecht
Sulcken roem van een saec, siet toe dat de uul jou niet ontvliecht,
't Is Jan Olfertsen, die goed hart, die sal u 't min vier na leggen.
MACHT. Onse lieve leckere Jan Totie wou dan tmeisie ia seggen,
Hoe raepie nou stienen gerret buur, mijn vrient 't is malle kal,
50 Alst is en wesen sou, noch beter quaet als mal,
Die ienige seun vaer sel wel beter inde wint sien. (gescien,
GERRET. Paster wel op Machteltien, biecht vry 't sel tavont noch
Setie montgen inde crab vry, en bedeynckt vry woort op woort,
't Is gien gemien goetien ghy krijcht den Ammerael aen boort,
55 Ien van ons wittebroots katies. MACHT. Dieie genoch hebt voort sotie
Ick beklaech hem genoech. GERRET. Dat wort nou iou eygen Jan
Ick kant in u hant sien meysie en k'acht het is al klaer. (Totie,
MACHT. Watmen hier al hooren moet, wech, wech, na een aer.
GERRET. Ja dat loof ick, nou niet te veul maer even pas over.
60 MACHT. Daers mit iou meer geen praten, 't is hoe langer hoe grover,
't Is iou Gerret inde mont geslaghen mit al watie doet.
GERRET. Als liever komt soo schijnt wel dat leyder wijcken moet.
MACHT. Jae Gerritie isser sulcke mompelingh daers noch niet van
gesproken.
GERRET. Biecht vry soetertien 't blijft by my onder de roos belooken.
65 MACHT. Even als ande klock reep, want ghy quaemt van alle marck-
ten weer.
GERRET. Wat hebie mijn sonderlingh besint, hoe vergrootie mijn eer.
MACHT. Laet ghyie, so wat wijs maken iou rechte mal briefien.
GERRET. 't Is hier nou maeckme quaet en queltme met mijn liefien.
O Ghy deurtrocken velletien, doch so veul isser van,

70 De feest is niet mogelijck dat mijn hier ontvallen kan,
Deur groote ouwe kennis, van dat aerdige quantien. (Jantien.
MACHT. Als een yder wel bekent is, laet sien 't is mijn eyghen
Kanmen iou so wat wijs maecken, of spelden op de mou,
Ja wel help lachen met de vryer, ay lieven uyt de kou,
75 Als men dit gebeuren siet denckt vry datmen groot wonder sach.
Nou Gerret buur vaert wel tot op een ander mael,
De ongheleghentheyt lijdt noch geen langh verhael. (swieren,
GERRET. Bescheydenlijcke goeden navont, wy sellen so wat om-
Om 't verneemcleet aen te krijgen, want ick heb de snof inde neus,
80 Ick moet uur en tijt weten, de komst en de leus,
En hebben soo wat deuns met de Vryer van zijn Ambacht,
Daer moeter toch altoos ien wesen: nou hier me goede nacht.

---

26. EEN TWEEDE JAN SALY. 1)

De twee Studenten (zie bl. 146 volgg.) verheugen zich over den gelukkigen afloop van hunne onderneming. Zij worden in hun gesprek gestoord door de komst van Goosen en pakken zich weg. Deze beklaagt zich dat hij zoo »lelijck uyt estreecken is» en besluit naar zijne moeder te gaan om met haar te beraadslagen over een ander meisje. Ondertusschen treedt Joncker Vrerick op, die zijn meisje Trijn Jans, welke hoog zwanger van hem is, vertelt dat hij haar niet trouwen kan:

Ick sou, indien ick mocht, u geven stracx myn trou,
En niemant (lief) als ghy sout zyn myn echte vrou.
Dan laes! het ken niet zyn ghelijck ick 't wel sou wenschen,
Vermits ghy engel weet dat huydendaeghs de menschen
5 Meer ooghen op het goet als wel op de persoon,
Soo doen myn ouders oock, dies bid ick myn verschoon,
Want ick niet doen en kan dan 't gheen sy my toe laten.

Hij heeft evenwel een redmiddel bedacht:

ic weet een quant
Die ghy misschien wel kent, dat ic die kost bewegen

---

1) Uit: *J. Soets Tweede Deel van Drooge Goosen. Op 't Spreeck-woort:*
Men koopt dickmaels een Koe
En krijght het Kalfje toe.
t'Amsterdam, By Jacob Thomasz. Sergeant, Boeck-drucker, woonende inde Thuyn-straet, in St. Joris, Anno 1636.

10 Met schoone woorden, en dat wy hem so verd kregen
Dat hy u gaf sijn trou, soo waert ghy uyt elent,
Al is hy hallef geck, wat vraeght ghy nae de drent.
Soo veel te beter ist, want dan kunnen wy 't maken
Dat onse soete vreugt noyt voor den dagh sal raken,
15 Dies stelt u hert gherust, ons saken die gaen wis,
't Is Drooghe Goosen lief, die doch half saligh is,
Dan ghy most evenwel my altemet gheryven.
TRIJN. Al trou ick hem myn lief, ghy sult de liefste blyven:
Want sulcken drogen drent myn niet vermaken kan
20 Dan ghy myn waerde lief, al wert hy schoon de man,
Dies bid ick spoed' u doch dat dit ten end' mach raken.
VRERICK. Wel aen, kom laet ons gaen, ick sal 't sien goet te maken.

Goosens moeder, Teuntje Appelpens, raadt hem een meisje aan waarvan hij evenwel niets weten wil:

hoorje de koeck-koeck wel roepen,
Dat ritsigh teefje gaet alle nacht uyt snoepen,
25 Dan met den eenen schyt-valck, of met den aer Monseur,
Wil ickje wat segghen moer, die van geen roock ebeten wil wesen
blyf voor de deur.
Ick sie nae Eer, al souder niet en bruy splint wesen,
Soo sel ick niet voor 't opvoen van een aer mans kint vresen.

Hij wil zijn eigen zin volgen en gaat er dus op uit. Op zijn' tocht komt hij weldra Vrerick tegen, die, hoorende dat hij een meisje zoekt, zegt:

Wel istje ernst, 'k selder men best wel in doen.
30 'k Heb noch een fraeye nicht, gut kostje die belesen,
'k Seg by men solen datje dan geluckigh sout wesen,
O bloet 't is sulcken dier, geen schoonder inde stadt,
Ja wel Goosen, je mocht willen datje se onder de deken had,
Dan 'k selder men best toe doen, je bent een knecht met eeren,
35 En ick weet as je se esien hebt, seljer gien aer veur begeeren.
'k Seljer an helpen, 'k belooftje, as en vrient:
Want 't is recht een meysjen dat jou voor en ander dient.
GOOSEN. Segje dat Vrerick, ja 'k sel geweldigh goet Wijfs wesen,
'k Ben een goet aerdigh mensch. VRERICK. Dat heb ick langh voor
40 Geweten lieve vrient, 'k sou j'anders soo niet raen. (desen
GOOSEN. Ja dat geloof ick wel, ey later ons nae toe gaen,
Soo 'k se krygh sel 'k je en daelder tot en bruyloft-stick gheven.
VRERICK. Al binnen vrient, 't geschore garen sel jy of weven.
Wel Goosen laet ons gaen, want nae ick seecker gis

45 Soo is dit recht de tijt dat sy voor 't deurtjen is.

Zij gaan onmiddellijk naar Trijn Jans.

VRERICK. Wel goede navont nicht, hoe staeje hier alleen
Dus laet noch voor de deur? dan 't is moy Maneschyntje.
TRIJN. As 't doet, wel waer gae jy dus laet noch heen Cosijntje?
'k Gis nae de Vryster toe. GOOSEN. Dat raeje recht op 't hooft.
50 VRERICK. 't Is waer, maer niet voor myn, 'k had dees jongman be-
By u met hem te gaen, 'k most myn beloften houwen, (looft
En weetje wat hy soect, hy soect met u te trouwen,
Ist dat ghy maer begeert, het is een goet mans soon,
't Is Teun buers kint, hier by inde vergulde kroon.
55 GOOSEN. Dat is soo, soete schaep, en engel van een mensje,
Ick ben de eenigste seun van Teuntjen Appelpensje,
Die de hiele stadt deur bekent is, en dat in eer en deught.
TRYN. Ja seper, is dat je moer? 'k wed 't isser wel een vreught
Datse sulcken seun het die 'm soo weet by de luy te gheneren.
60 GOOSEN. Doe 'k susken jongetje was hetse men dat al laten leeren.
Men moer droegh sorg veur men (kynt) 'k was haer een'ghe seun,
En dan quamen de buerluy en seyden altemet, Teun, Teun,
Wat binje mal met dat kynt, wel seyse, mach jyt niet lyen?
Hy moet nu wat lieren, soo kan hy wat as hy gaet uyt vryen,
65 En nou sien ick dattet men rechts al komt te pas.
Ja wel lammetje wouje niet dat ickje man was?
Heer ick hebje soo lief, men hart brant as een oven,
En niemant kan de vlam, as jy (myn hartje) doven.
'k Ben so goetaerdigh kint, je neef die kent men wel,
70 Vraeght die eens nae men, lief, 'k ben sulcken goet ghesel,
Ay komt myn soete schaep, wilt Goosens brant doch blussen,
Ick selje nacht op nacht wel vyf ses reysen kussen,
Je soudje niet beraen datje men kost, 'k ben sulcken elen baes.
TRIJN. Goosen, je hebt verstant. VRERICK. Alst t'Uytert ghecke Claes,
75 Trouwe je weter of, je moet op 't vryen studeeren.
GOOSEN. Seghje dat Truytje 1), ick mient, en dat in deught en eeren,
Wiljet doen seght ja, sie daer, daer is men hant. (quant,
TRIJN. Wel Goosen, om de waerheyt te segghen, je bent een gheestigh
Men sout schier moeten doen, al had men 't niet in sen ghedachten.
80 GOOSEN. Wat slaet men de koop toe, want tis by half achten,
En dan heeft men moer eseyt dat ick men sou thuys spoen.

---

1) Lees: *Tryntje.*

TRIJN. Wel neefje wat segh jy, sou icket durven doen?
Raedt ghy myn nu het best, ghy zyt doch vande vriende.
VRERICK. Ja wel ick sou geen man weten dieje beter diende
85 Als hy, want hy is in sen darmen goet.
TRIJN. Wel Goosen daer 's men hant, 't schynt dattet wesen moet.
GOOSEN. En daer's myn singhenet met drie verweende soentjes,
Daer wort myn jeuchdigh hert gelijck de sopp'ghe groentjes,
Trouwe dat het een smaeck, ay liefstentje noch ien,
90 Soo souje een hart vermurwen al wast as stien,
Laet ick de singhenet nu aen je vingertje steecken. (cken.
Soo, nou moet 'k na huys, en met men moer van de Bruyloft spree-
Wel genacht Tryntje, ghenacht Vrerick, 'k beveelje onsen lieven Heer,
En marghe nevent om dees tijt dan hebje men voor seecker weer.

Goosen gaat dadelijk aan zijne moeder het groote nieuws vertellen en snijdt op van den rijkdom van zijn aanstaand vrouwtje:

95 En Vrerick seyt dat ick noch al mier in 't hylick sel kryghen as men sou vermoen.
TEUNT. Jae wel hoe kom jer an? GOOSEN. Jae soo moy kost ick
Ick wister te belesen, sie daer se kost 't niet laten, (praten,
Ghelijck se selver seyd': maer spyt, se mostet doen.
Maer moer waer blyft de Snyer? hy most hem al wat spoen,
100 Wel hey, soo'y niet komen wil soo mach 1) ien ander halen:
Want den een moetje gelt gheven, en d'aer moetje betalen.
TEUNT. Dat is de waerheydt, maer hy seyd dat hy stracx volghen
Men dunckt ick hoor hem al, sie daer, wat segje nou? (sou.

Meester Barent de Snyer uyt.

GOOSEN. Wel Barent binje daer, je komt altoos niet ryen. (snyen.
105 BARENT. Maer Goosen 'k most men knechts noch ierst wat wercx voor
GOOSEN. Maer Bruygoms goet gaet veur, komt hier neemt men de
Maer maecktet dattet te deghen om men lijf staet, (maet,
Of je kreegh je leven gien werck van men, dat wou ick wel beloven.
Siet hier, so wil ick het wammes hebben, dattet hier boven
110 Sluyt, en daer onder maeckt het men daer met en buyck,
En het iene bien vande broeck maeckt men dat soo naeu as en
En 't ander dat moet boven sknies blyven. (fuyck,
TEUNT. Wel Goosen binje mal? wat wilje nou bedryven?
Laet jy daer miester Barent voor sorgen, die weet hoe 't hoort.

1) Lees: soo mach *ick*.

115 Goosen. En ik weet hoe 'k 1) hebben wil gae jy daer maer mee voort,
Of sy wat seydt, 'k wil mijn sin doen, 'k selt selver moeten draghen.
Barent. Maer 't is gants gheen fantsoen, je sout het je beklaghen,
Laet jy daer myn mee betien, ick selt maken dattet goet is.
Goosen. Nou sien ick by men keel dat de Snyer maer en bloet is.
120 Hoor hier eens Barent, 'k hebje een woort te spreken,
Doe jy myn sin, of sy haer hooft gaet breken,
Of wilje dat niet doen soo neem ick 't goetje weer.
Al bin je goet Miester vrunt, ho ho daer sinter meer, (decken,
Of altoos van dat kruys-biende goet, daer sou men schier stille mee
125 Dan al segh ick dat soo, je hoeftet je daerom niet an te trecken:
Want dat weetje self wel is meer als al te waer,
Want hier onder den hoop isser wel een dosijn by men kaer,
Daerom doe je heerschops sin, en doet qualick, heb ick al men leven hooren segghen,
En op het langhe bien selje groene, en op het ander bleuwe koorde legghen.
130 Teuntje. En ick begeert soo niet, wel wat gebrabbel is dit?
'k Heb liever dat de Snyer en jy alle bey op en hekel sit,
Binje hiel met de key equelt so loopt en laetje snyen.
Goosen. Ja wel ick seg by men keel wat moet een mensch niet lyen,
En dat van ien moer, en ic seg dat ick het so begeer,
135 En so jy 't soo niet hebben en wilt soo neemtet goet vry weer,
'k Wil ooc wat nieus hebben 't oud siet men alle dagen
En mach dat niet wesen moer, soo machje 't selver draghen.

Goosen loopende na binnen.

Teunt. Ja, ja, ey lieve loopt, maect jy het maer slechs wel.
Barent. Daer sal geen schort aen zyn. Teunt. En datjet op de tijdt ghelijck gheseyt bestel. *Binnen.*

Goosen nae de Barbier gaende.

140 't Was luck dat 'ken goe luym had, h'had aers soo niet vry ekoomen,
Want had ick te deeg op men peert eraeckt so had 'k al den bras weer enomen,
En haddet op en aer ebrocht, wat brabbelt men een schreur:
Maer nou liet icker men moer me betien, en ic ging moytjes deur.
'k Moet toch na de Barbier, en lateme wat schrapen,
145 'k Bin al relic ruygh, dat duncktme staet wanschapen,
Principael voor en Bruygom, dat gaet nae meester Hans,

1) Lees: *icket.*

Die het de mieste loop van 't scheeren op sen Frans.
O bloet hy weter of, hy kander soo op passen,
Niet eens scheert hyje, of komtje met en roos-watertje nae wassen,
150 En dat dan weer edroogt met en moy warm servet,
En siet, soo komt het dat hy sulcken loop het.
Hier ben ick by het huys, sen winckel is noch open,
'k Sie in het veur-huys licht, 'k macher in gaen lopen,
Waer sinje Miester Hans? HANS. Alhier vrunt, komt maer in.
155 Wat ist datje begheert? GOOSEN. Maer mits ick Bruygoom bin,
Wou ick wel wat net en perfect eschore wesen,
Moy op het nieu fatsoen. HANS. Wel, wilt daer niet voor vresen.
'k Selt wel goet maken, kom setje maer slechs neer.
GOOSEN. Hier? HANS. Jae.

Goosen op de stoel sittende, spreeckt voort:

Wat hebbewe rechtevoort moy Winter weer,
160 't Is of 't Paesch was. HANS. As 't doet. GOOSEN. Ey wilter wat op letten.

Hy scheert noch wat en laet hem dan in 't Spieghel sien en spreeckt:

HANS. Is dat wel? GOOSEN. Jae 't, maer de knevels moetje wat op (setten.
HANS. Jae dat sel stracx gheschien.

De knevels opgeset hebbende laet hem weer in 't Spieghel sien en spreeckt.

HANS. Sie daer, wat dunckje nou?
GOOSEN. Braef, nou binje en man daer 'k warachtigh veel van hou.

Hans sprenckelt hem met wat Roos-water, en spreeckt:

HANS. Hou daer, dat hebje toe, en wel bekomtje scheeren.
165 GOOSEN. 'k Bedanckje Miester Hans.

Goosen het spiegel nemende, ende hem selven besien hebbende spreeckt:

GOOSEN. Wat nou mach ick met eeren
By de Bruyt komen, sie daer, daer isje loon.
HANS. 'Bedanckje. Wat of hy men gheeft, wel dat komt schoon,
En stuyver en duyt, wel heb ick van men leven.
Wel Goosen hoort eens hier, je hebt te veel egeven,
170 Hier is wel negen duyts, 'k loof datje je versin.
GOOSEN. Wel heb ickje flus niet eseyt dat ic de Bruygom bin,

En dan siet men soo naeu niet, wel kostje dat niet dencken,
De duyt dieder by is selje je knecht tot drinck-ghelt schencken,
't Moet eens kermis wesen, men is alle daegh de Bruygom niet.
175 HANS. 'k Sie wel 't is niet vergheefs dat menje Drooghe Goosen hiet.

Er wordt op uitgelaten wijze bruiloft gevierd. Het blijkt dat Goosen uitermate met zijn vrouwtje is ingenomen.

Men Wijf is te besuckt soet, en se mach men te verbrangst lyen.
Holla daer slaet het thien, en 'k sou eens nae 't ouwe kerckhof tyen,
En halen wat spiering, daer is men Wijfjen op belust; (rust
En kreegh set niet, 't mochter schalijck wesen, daerom heb ick gien
180 Voor 'k hebber dat bestelt, dit is de naeste wegh, dit mach ick deur gaen loopen,
En sien dat ic voor haer een beetje maer kan koopen.

Vrerick uyt.

VRERICK. Wel Goosen jy nu hier, daer kom ick wel te pas,
'k Wou juyst na jou en sien hoe 't metje Wijfje was,
Hoe vaertse al Cosijn, seg, machser noch wel teugen?
185 GOOSEN. Ja relick Vrerick neef, se wil al moytjes deughen,
Ey gaeter eens na toe, ick moet eens opter loop,
En sien dat ick voor haer een beetje spieringh koop,
Daer isse op belust, gae jy te wyl wat praten.
VRERICK. De sul die sel de Kat de Kaes bewaren laten.
190 Ic gae, maer komt stracx weer, want 'k weet datse verlanght.
GOOSEN. 'k Sel terstont weer komen, seght datse by provisi de ketel over hanght.

Met een net spiering komt hij weer te huis:

Trouwe dat was en Vismart, men dorst schier na gheen deghelijck sootje vraghen,
Soo verbrangst lovent de Boeren, se souwen en mensch schier eerselingh te rugh jaghen.
Sie daer, veur dit beetje heb ick moye seven duyts besteed,
195 En 'k wed men 't mackelijck tot eenmael op eet,
En dan moeter noch en duyt mostert, en een stuyver botter wesen,
En dan noch sout, somma en mensch sou vresen
Datmen te marckt gaet, soo kost'lijck is alle dingh, en soo duer,
En dan kostet van koken noch wel en blanc an vuer,
200 't Huys-houwen weet wat, en mensch die sou schier schromen,
Nou, 'k mach gaen, men Wijf verlangt, dat ick t'huys sel komen.

Een anderen keer treedt hij op »met een Kan, Soutvat en een Mostert schotteltje»:

En duyt Mostert, en half blanck sout, en vaen bier, en een stuyver Toeback.
'k Heb daer sulcken goe Cosijn, hy komt niet eens t'onsent of 't is
Neef sitje hier so droogh? en hebje niet te drincken, (strack,
205 Hy daed'lijck nae sen beurs, en laet de schyven klincken,
Hou daer Cosijn, ey wilje soo veel doen
En halen ons en vaen? maer wiltje doch wat spoen,
Dus droogh te sitten, wat dat is al te pover,
Dan langht hy acht stuyvers, daer schiet dan twee van over,
210 Daer van een stuyver Toeback, dan hou icker noch ien,
En presenteer 'k hem die, soo ist struyf, laet dat betien,
Wel Neefje binje mal, hoe? dat is voorje loopen,
Die gaer ick moytjes op, daer sal ic wat voor koopen,
Wanneer 't eens Kermis is, en schencken dat men Wijf,
215 'k Hebber seker so lief as 't hert selfs in men lijf,
En sy myn trouwen ooc: maer by gut haer Cosijntje
Die hetter so besint, en hielen dach ist Trijntje
Hebje hier gien sin toe, lustje niet wat Weere vleys?
En niet en kartier op den dach, of hy soentse wel en reys,
220 Als wast sen eygen Wijf hy kostse geen meer vrientschap toonen,
Sie daer de deughd die hy 'er doet wil hem onsen lieven Heer loonen,
En assewe een kint kryghen sel hy 't een penningh gheven om de borst te hanghen.
Nu 'kmach gaen, want 'k gis hy sel al door dorst verlanghen.

Weldra moet hij om een »Vroemoer» uit:

Dat komt van 't langh preecken, ghelijck het seker doet,
225 Want men dunckt dat t'onsent de Vroemoer wesen moet,
Dat is voorseecker, want de waghen is an 't kraken,
Daerom moet ick myn voort na Marry moer gaen maken,
Dat is en kloecke vrou, en hooren wat die seyt,
Want licht dat t'onsent de schuyt op 't lant weyt.
230 Laet sien, hier woontse, ja dit duncktmen isser huysje
Nae dat ick recht kan sien aen 't kindtjen op het kruysjen,
Hou, isser niemandt in? Mary. Wel jae, wat seghje vrient?
Goosen. Datje soo terstont by men Wijf te comen dient,
Want nae dat ick het gis soo wil s'om wat jonghs.
Mary. Trouwen,
235 Kom 'k gae mee, wilt men Lanterentje wat vast houwen,
't Is al vry doncker, en ick bin al relijck oudt. (sout?
Goosen. Hier zyn we al by huys. Mary. Al ries men vaer? wat

Dat hebbewe drae over estapt, je deur dunckt men is open.
GOOSEN. Jae, wilt maer recht uyt tot achter inde keucken loopen,
240 Daer seljet volckje sien, ick komje daed'lijck by,
Soo 't een seun is kryghen de Wyven haer buyck vol Rysten bry.

De Vroemoer gaat naar binnen en Goosen zegt:

Dat docht ick wel, och jae! se wilder op of tyen,
't Peert is al esaelt daerse mee sel deur 't stof ryen,
En halenme wat jonghs, 't volck is by men kaer,
245 'k Acht in een hallef uer soo ben ick nou al vaer,
Hoe sellese dan kycken die soo veel van men pleghen te segghen,
Dan de beste kyer-maecker dieder is macher sen broeck by legghen,
Wat soo op 't onversiens om 't vierendeel jaers en kindt, (vint.
Al socht men d'hiele stadt deur, 'k wed men myn weergae niet en
250 Ja noemt men nou iens Drooge Goosen, dan moetje nou wel swyghen,
't Is wel een dubbelt gheluck, dus gau een kindt te kryghen,
Nou heb ick de penningh verdient diemen Vrerick belooft het,
En van men petemoey een ferwiele mutsje datmen 't op het hooft set,
Soo raeckt men vast aen 't goet, dan 't selmen noch wat kosten.
255 Gaf onse lieven Heer datse wat drae verlosten,
'k Sou de Wyven soo droncken maken, dan hebbese sulcken pret,
Dan hoort men eerst te deegh wat elck voor een man het.
Daer ist Heer myn man die is soo goet, jae wel ick kan 't niet segghen,
Als hy sochtens op staet soo moet ick wel een paer uren blyven leg-
260 Dan veeght hy 't huys, schept d'as op, en maeckt wat vier, (ghen,
En tegen dat ick op kom stater al een potje warrem bier,
Sie daer hy is soo goet, je soutet hem niet toe vertrouwen,
'k Sel qualijck wateren of hy wil de pispot houwen,
De mijn is soo goed niet, (seydt d'aer) ick moeter eerst uyt, en hy
blyft op 't nest,
265 Je weet niet waerse 't van daen halen, en dan noch op het lest
Leggheset te slordigh of, dan uyttet naeymantje te praten,
Hoe die soo furieus is, as sy 't maer toe wou laten,
En hoe, dat die soo loom is, en die is weer soo rat,
Ja wel 't is te byster soo gaeteter van gat.
270 Dan ist van die sen stuersheydt, en dan van die sen goetheyt,
En weer van die sen suericheyt, en dan van d'anders soetheyt.
O bloet se spinnen soo grof, en s'hebben sulcken deun.

De Vroevrou met een opghebakerde Pop.

MARRY. Veel ghelucx Kraem-heer metje jonge Seun, (schamen.
Dat is en kint, al wast en hallef jaer oud jen hoefdet hem niet te

275 Goosen. God zij lof en danck, ick legh men handen samen.
En Seun, en Seun, dat is men wel nae men sin,
Jae wel ick zegh dat ick en puyckje van en kindermaecker bin,
Langhtet men hier en reys, ick moetet iens bekycken,
Ick kan al ries wel sien dattet men wel zel lijcken.
280 't Het en paer ooghjes zoo bruyn as en gitjen in zen hooft,
Met putjes in zen wanghen, en 't kinnetje is eklooft,
Sie jyt eens Marry Moer, lijcktet men niet, zonder gecken.
Marry. Ja 't seper Goosen, al hadjet nae je aensicht laten trecken,
Soo mochtet je niet beter lijcken. Goosen. Seghje dat? (men had:
285 Ja wel 'k zegh dat de moer niet en ommesien haer ghesicht van
Maer staeg keeckze op men, sie daer het most men lijcken,
Ick bidje komt eens hier, wilt mijn een reys bekycken,
En dan weer op het kint, sie daer ick weet ghewis
Dattet van onderen tot boven, men eygen trony is.
290 Begint eerst van de Neus. Marry. Wel heb ick van men leven.
Al even iens as jou, s'is hier mee wat verheven.
Goosen. En nou de ooghen eens, maer komt wat by het licht.
Marry. Daer is geen onderscheyt, het het de vaers gesicht.
Goosen. En 't kinnetje sie daer dat is al mee ekloven.
295 Marry. Het lijcktje op en top, van ond'ren tot boven,
Nu Kraemheer ick moet gaen, 'k weet dat de moer verlanght.
Goosen. Gaet heen, datje terstont het kandiel overhanght,
Op dat de Wyven haer een weynich weer verlusten. *Marry binnen.*
Wat so, nou mach ick weer een hallef jaertje rusten:
300 Want alle vierendeel jaers dat was bylo te grof,
En kraem die kost te veel, en 't macher so niet of,
Soo vier mael in een jaer, hoe mach ick oock soo praten,
Neen seecker 'k selse nou een poosje rusten laten,
Dat is men ver het best, want as ick om het jaer
305 Maeck dattet weer wat is, soo valtet niet soo swaer.
Wel wat segh jy daer of, jou mien ick daer in 't hoeckje
Die daer soo stemmigh sit met je geployde doeckje,
Wouje mee wel dat jen man had dieder soo op past.
Je swyght stil: maer je denckt, had ick hem vast.
310 O je bint soo begheerlijck, je soud daer niet voor vresen:
Maer 't souje as en aer al mee al welkom wesen.
Wat seghje? spreeckt recht uyt, wat weest niet eens beschaemt,
Of denckje by je self, dat het hy wel eraemt,
Ja schuyl je wegh, je kunt het lacchen doch niet laten,
315 Holla, nae dat men dunckt sou ick men wel verpraten:

Want 't is al over tijdt dat ick nae huys toe gae,
Wel soetert hebje lust soo komt en volght men nae,
Ick noodje op 't kandiel, wat wiltje niet bedencken,
Ick selje lustich noch de Spaensche Wijn toe schencken,
320 Neemt vry je Vryer mee, 't komt daer noch niet op an,
'k Heb voor die steeckel-baers noch oock een volle kan,
Wel vrientjes vaert nu wel, ick wilje Godt bevelen,
Op morghen nae de noen soo salmen dit weer speelen. *Binnen.*

J. Soet.

Niet soeter.

---

27. HOE DE ONNOOZELE JOCHEM DOOR ZIJNE VROUW EN HAAR BOEL BEDROGEN WORDT. 1)

Jochem Jool, ook wel geheeten Monsr Pekelharingh, wantrouwt zijne vrouw Stijn Smuls; hij heeft aanleiding om te vermoeden dat zij het houdt met den Molenaar Snoep-siecke Hans. Hij heeft zijne vrouw al wel eens over haar gedrag onderhouden, doch zij loochent alle schuld. Op een keer ziet hij hoe Hans van Stijn afscheid neemt; zijne achterdocht krijgt opnieuw voedsel en hij zegt na eenig overleg met zich zelven:

laet sien eens dat ick morghen
By Lubbert Glas-oogh gingh! en vraeghde die om raet.

Zijne vrouw die hem beluistert, zegt:

Jae doe jey dat men sul, die vond en is niet quaet.
PEKELH. Dit dunckt men seper t'best om uyt de droom te wesen.
5 STYNSM. Alwel, nou isser kans om hem voort te belesen.
PEKELH. Ick mach van daegh noch gaen, soo raeckt het uyt men sin.
STYNSM. Hier krijght men soete vreught noch eerst te deegh begin.
PEKELH. Heb ick wel ghelts ghenogh? S. S. Ick selje wel wat lienen,
Want tis tot mijn profijt. P. H. Wat ja ick, sou ick mienen,
10 Men gheeft daer nae de gunst, dat volck en eyst gien loon,
Nou. S. S. Liefste, benje daer? P. H. Stijn, hoe? wel dat comt schoon,

---

1) Uit: *J. Soets. Jochem-Jool, ofte Jalourschen-Pekelharingh.* Daer jalousy de sinnen queld, Is t'hooft en t'heele lijff ontsteld. [Vignet: Het wapen van Amsterdam.] *Tot Amstelredam. Gedruckt voor Dirck Cornelisz. Houthaeck, Boeckvercooper woonende op 't hoeckje van de Kolck, int Boirgions-Cruys, 1637.*

Waer Droes kom jey van daen? S. S. Wel hartje, is dat vraghe?
Ick kom hier nae jouw sien. P. H. Gut watte slincxse slaghe
Gonsje int hondert heen. STYNSM. Hoe seghje dat men vaer?
15 PEKELH. 'k Spreeck par ghelijckenis, men reden zijn te raer,
Om twees verhael te doen. STYN. Je woorden die zijn krachtigh,
Je seght niet ofje spreeckt. P. H. Ja Stijn dat is warachtigh,
Soo bin ick van natuer, nou is de kost alree?
STYNSM. De Tafel is ghedeckt, ie stoel staet op sen stee
20 En waght vast naie komst. P. H. So mach ick wat gaen smullen.
STYNSM. Nou moet ick Jochem voort in Oenes kap gaen hullen.

Stijn vertelt, zooals te verwachten is, aan Hans wat haar man van plan is te doen. Hans gaat nu naar Lubbert en vraagt hem zijne kleeren te leen, om in die vermomming Jochem te woord te staan. Hij krijgt ze.

Snoep-siecke Hans, in Duyvel-banners habyt, met een groot boeck overt Toneel.

PEKELH. Hoe droes kostje dat raen
Dat ick hier komen sou? je komt soopas hier gaen,
Asje leve mach: de Nicker machje hale,
25 Je weet een dingh eert schiet, dat jey by gort sout dwalen
Dat most de drommel doen: maer weetje wat ick soeck?
HANS. Om Meulenaer te zijn. PEKELH. Wel staet dat in je boeck?
Je raeckt de bout op 't hooft: maer altijd niet te blijven.
HANS. Neen! maer sleghs om te sien of Stijn je wouw gherijven
30 Wt vruntschap voor een uur. PEKELH. De drommel op je hooft,
Hy weet het op een prick, wel wie had dat ghelooft?
Maer weetje dan oock raet, dat niemand aers kan kijcken,
Of ick sel op en top ons Hans de Meuller lijcken?
PEKELH. Soo ofjet selver was. PEKELH. Wel soo je dat bestelt,
35 Soo loon ick je kontant in specy, dat's ried ghelt,
Wel nou gheef raet, ey voort! dat Jochem Jool sen leden
Inde ghelijckenis van Muller Hans kan kneden
Van kruyn tot toon, segh op. HANS. Maer weetje watje doet?
PEKELH. Wel vraeghje dat? HANS. Te naght je driemael lopen moet
40 Slincx om het Kerrick-hof, en spreken dese woorde
La forma Muller Hans, doch sooje ymand hoorde . . . .
PEKELH. Wat sou ick? HANS. Schricken niet, maer loopt voort op
Daermen de doon begraeft, en dan het eerste graff (een draff
Aen 't West-noord-wester end, dat selje open vinde,
45 En daer in leyd een steen, neemt die, en wiltse binde
Hier aen je luchter sy, soo langh as die daer is,

Ghelijckje Meuller Hans als ofjet was. PEKELH. Ist wis?
HANS. Soo wis as Gijsjes roer, je macher op betrouwen.
PEKELH. Ick looft werentigh wel, y gort ick selje houwen
50 Men leven voor men vrient, wat binje oock een Man!
Ick weet werentigh niet hoe jet versieren kan.
HANS. Dat kost men breyns ghenogh. PEKELH. Maer ick heb niet te
Voor eenighe spokery? HANS. Dat sel ick wel belesen (vresen
Dat jou gien leet gheschiet. PEKELH. Wel aen soo gae ick voort,
55 En doeje raet; haddieu. HANS. Maer Jochem noch een woort,
Hoe! dit vergeetje noch. PEKELH. Dat was uyt men malmory,
Door dien men hooft soo werckt int pit van dees History,
Sie daer is vijfthien duyt, en soo 'k men wens gheniet,
Soo sel ick noch besien wat datter overschiet.
60 HANS. Ick ben mit jou te vreen, en 'k wensje wel te varen.
PEKELH. K'jou oock soo Lubbert Baes. *Pekelharingh binnen.* HANS.
Hoe soument beter klaren
Met duske sleghte bloets; ygut hoe boltmen dat,
Men reusel groeyter of, k'heb gien meer pret ehadt.
Nou ick mach dit gewaed aen Lubbert weer beschicken,
65 t'Heeft nu sen dienst gedaen, wie weet hoe Stijn sel schricken
Van blijschap, asse hoort dat Jochem is ghekapt;
Ick wed datse van vreughd uyt Paters vatie tapt,
En pooyt eens op 't geluck; met vreese en met hoope
Verlangtse namen komst, 'k mach almen best gaen loope
70 En brengen mie van kans.

Hans vertelt Stijn hoe hij met haar man gevaren is en beiden hebben veel pret over zijne onnoozelheid.

Pekelharingh uyt met een steen.

PEKELH. Sie daer, de kunst is ficx, gut Stijn,
Nou sal ick haest besien of Hans by iou komt male,
En soo 't by gort soo is, de Nicker selie hale,
Men leve gien goet woord, nou isser dubbelt kans:
75 Gut Stientje, toondje kraght, maeckt nou van Jochem Hans.
Hier bin ick by sen huys, hoe sel hy zijn verwonderd,
As ick in zijn ghedaent kom voor hem op ghedonderd?
Daer datser reght op an, waer sinje hier int huys?

Hans Moolenaer roept van binnen.

Alhier ick komje by. PEKELH. Ick sel hem soo quancuys
80 Wat vraghen nae de wegh.

Hans uyt, hem houwende of hy verschrickt.

HANS. Y gut is dat verschieten?
Jou reghte Duyvels broer, kan jey je dus vergieten
In mijn ghedaent? de Droes, waght; blijft hier noch wat staen,
Sie daer 'k sel by men keel men Deghen halen gaen:
En loyen die der deur.

Hans in huys en met sen deghen uyt, ondertusschen sackt Jochem de Stien, en spreect:

Gut Stientje jey hebt krachte,
85 Nou moytjes in men sack, ick moet hier soo langh waghte
Tot dat hy komt. HANS. De droes. PEKELH. Wel Hans buer hoe dus
HANS. Y gut had ickje nou: ben jey der Jochem maet? (quaet?
PEKELH. Hoe dus versteurt? HANS. Men bloet is Jochem buer ant
Hier quam terstont de droes in mijn ghedaente spoken, (koken,
90 En leeck mijn op en top. PEKELH. Strack quam men een te moet,
Ick miende dat jeyt was, ick seyde met een groet
Hem seper goeden dagh, maer hy en wou niet spreken.
HANS. Dat was hy; had ick hem, ick sou hem los doorsteken,
Soo is men 't hooft ontstelt, vond ick hem op een plaets,
95 Ick teyckende (by gort) met dit Rampier de kaets,
Dat hem de spraeck vergingh. PEKELH. Ja 'k wil dat wel geloven,
Nou Hans buer 't gaetje wel, en wiltje thoren doven.
HANS Ja 'k sel dat moeten doen, hadieu. PEKELH. Wel goeden dagh.
Hans binnen.
PEKELH. Ygort is dat een deun, het komt soo braaf alst magh.
100 Nou almen best nae Stijn, en daer terstont ant smeken,
En sien of Hans sen Kraen oock in men vadt komt steken:
Wel stientje noch een reys mijn tot een Meuller maackt,
Dat Jochem voort te deegh ant reghte gront-gadt raeckt:
De deur die is noch toe, wel souse nou noch slape?
105 Wat neen! ick klop maer an, ick ben al weer verschape.
STYNSM. Wie klopt daer soo? PEKELH. Al vrient, ey Stijntje kom doch veur.
STYNSM. Wel Hans buer wat jaeghd jou vroeg morghens an men deur?
PEKELH. Wel, Styntje, vraegje dat? STYN. Ja, sou ick het niet vraghen?
PEKELH. Maer iey, versinje wel, je weet wel van de slaghen
110 Van ouwts. STYNSM. Wel mallen bloet, hoe ist? loopt byje Wijff,
En maeckt hier niet veul spuls. PEKELH. Gut Stijntje 't hiele Lijff
Is jeuck'righ; datjet wist. STYNSM. Wel gaet en laet het klouwe

Met Roskam. PEKELH. Stijntje. STYNSM. Hans. PEKELH. Hoe kan-
jen ie soo houwen?
By gort je weet wel aers. STYNSM. Wat aers? segh, malle gheck,
115 'k Segh houje handen thuys, ja wel togh hoddebeck,
Jan Trijntjes, Lubbert sul, Hans schiefkin, Esels-ooren,
Mal oene brant van lust, gaet lello, laetje smoren
In Doof-pot, wegh her-uyt, hier kapstock, 'k heb een Man
Waer mee ick as ick wil, wel soetheyd hebben kan,
120 Jey boort dat gaatje niet, tis voor een aer doen maken.
Wel hey! hoe mach een mensch dus vroegh an ghecken raken.
Loop nae de Slijpstien toe, je kaey die leutert vrient,
Tis overdubbeld tijd datjey esneden dient.
Ja wel siet Koeckoeck hier. PEKELH. Wel Stijntje dus ongalickjes?
125 STYNSM. Niet waer togh, Symen sul, best houje je wat qualickjes,
Jou stront die stinckt al mee. PEKELH. Nou Stijntje noch een woord.
STYNSM. 'k Heb mitje niet te doen, hey gecx-kap, packje voort:
En sooje soo weer komt, ick selje byloo groete
Met kleun van vuysten, nar, en trappeje met voete.

Hans an d'een sy vant Thoneel.

130 HANS. Dats by men solen goet, hoe braef is dat e past,
Hoe wil ick hem terstont gaen pompen op sen bast
Met dese sack. PEKELH. Hoe ist? wel hey! versinje beckje,
'k Bin Hans de Meulenaer.

Hans dost Pekelharingh met de Meel-sack.

HANS. Dat lieghje fielt, wel geckje
Hier nou noch mit de luy? hou daer, je Toveraer,
135 Kom hier, verschepje weer in Hans de Meulenaer:
Dats Meel, hou vast, sie soo, best tyje op het lopen. *Pekelh. binnen.*
Want bleefje langher hier, ick souw je huyt af stroopen
En sien eens wieje was. STYNSM. O mijn! men buyck, jae wel,
Hans stil, ick weet schier niet hoe ick bedaren sel,
140 Dats pret, y gut je ken 't. HANS. Wat duncktje, quamt niet aerdigh?
STYNSM. Ja 't seper, Hans, sie daer dat was een daelder waerdigh
Van lagchen maer allien. HANS. Nou soete bolle tas,
Snap in, ick bin ghereet, en 't komt nu moy te pas,
Want Jochem kan terwijl sen sinne wat vergaren,
145 As wy in vreughd zijn. STYNSM. Kom, je moet eens overvaren. *Binnen.*
PEKELH. Wat seghje men van Hans, dat was een kroesde kop,
Hy was niet gierigh, neen! hy schafte rijck'lijck op.

Nou 'k scheyer daer mee uyt, ick bin nou wel te vrede,
En hou men voort ghenoeght met Jochems eyghen leden,
150 Men hart is nou gherust, ick sie nou by men keel
De vroomheyd van mijn Wyff, neen Liefste je bind eel
En eerelijck by gort, 't zijn niet as vysevase
En kriele van zwaer bloet, dat mijn het legghen rase
En rammelen door 't hooft; met watte vinnigheyd
155 Verdedighden s'haer eer, en wat een nors bescheyd
Gafse men evenstaegh, hoe vriend'lijk dat ick vleyde:
Nou loof ick by men keel dat niemand haer verleyde,
Hy dee oock wat hy dee, se staat by gort te vast,
Daer is gheen snyen an, tis al te harden quast,
160 Ja trots Lucretia, nou sel ick haer oock prijsen,
En as het billick is, voorts alles goets bewijsen.
Dat gaet dan nae haer toe, nou bin ick seper vry
Van alle achterdoght en quade Jalusy,
'k Sie Hans gien kans en het: nou 't gaet je wel te samen:
165 En bin ick wat te sleght, ick hoeftmen niet te schamen,
'k Heb hier noch broers ghenogh die 't gaet ghelijck as mijn,
Wiens Vrouwen eerlijck zijn ghelijck as Jochems Stijn.

J. Soet.

Niet Soeter.

Tot Amsterdam, Ghedruckt by Ot Barentsz. Smient, Boeckdrucker woonende buyten d'oude Regeliers Poort, inde nieuwe Druckery, 1637.

---

28. FRIK DE LICHTMIS. 1)

Het eerste tooneel stelt eene naaischool voor, welke door Grietje van Buren, de matres, met krachtige hand en radde tong bestuurd wordt; de taal, door hare leerlingen en haar zelve gesproken, is even kras als de lucht er zonder twijfel vunzig is.

Wat! ien mensch het soo veul te doen met deuse vijf ses besete klappaysters,

1) Uit: *M. G. Tengnagels, klucht van Frik in 't Veurhuys. Gedrukt naer de Copye, In 't Jaer M.VI.*^{c}*XLII.* Nog in hetzelfde jaar werd de klucht herdrukt.

Die noch veur 'er selve speldewerken ook, as mit al de Naysters,
Die veur my werken! Waer van sommige noch geld toegeven mee;
Maer ick sweer van deus tijdt af, sooder iemand is, die d'aer niet laet in sijn vree,
5 Op sijn dingen past, by tijd school comt, stil sit, en laet sijn snappen,
Die sel ick so ongenadig gieslen, al soum 'er 't bloed mit ien kraen uyt den neers tappen,
Daerom waerschouw ik nou elk ien, 't zy wie 't ook is;
Want as ik com, dat weetje wel, soo coom ic gewis.
Letter vry op: die 'k op sijn huyd val, die sel het wel voelen,
10 En isser iemand die een lege klos het, die brengse, 'k zelse spoelen.
En die sijn slag vergeten het, of iet aers ontbreek,
Dat die met beleeftheyt, en manieren com, en nijg, en doe sijn kinnebacken op, en spreek.

Grietje legt de teenen roede, die zij in de hand heeft neer en neemt haar zuigeling uit de wieg:

Nou nou, nou! mijn kleyntje. Hoe soume dus krijten! sus, sus, sus! mijn lammetje.
Heer! dus gemelic uyt sijn sleepje te comen! het het dorst? wil het kijntje ien prammetje,
15 Geef memmetje dan een soen. Hoe is het dus beswiet? Is het te warm edect eweest, of is het van 't huylen soo moe?
Och, och, och! ik weet het wel, jy hebt ebrek eleden. Daer mijn schaepje. Gaep. Haestje wat, gaep; of de borst valt toe.
Lure nou jou buyckje vol. Jy hebt gien ongelijk ehad, mijn hart. Zoo rementen die eereloose Teven,
Datmen om 't kijnd niet en denckt: en versteuren ien mensch datmen 't schier schreumt een mammetie te geven.
Maer yeder pas nou op. Ick heb ien generale les egeven. Soo daer ook iemand teugen verbreukt:
20 Ic meen dat hy an 't klouwen wel voelen sel, of 't hem veur of after jeuckt.

Nu treedt Frik in 't Veur-huys op »al danssende en schreeuwende»; hij is de bruigom en heeft heel wat kwaad te vertellen van dezen en genen, doch

'T is best dat ik mijn eygen gat klou; daer leyd mee wel wat schurfts t'huys.
Maer 't schijnt dat de wereld langer so schalk is,
Datmen een aers splinter wel can sien en niet waer sijn eygen balk is.
Dan dat's tot daerentoe. Wat bin ic ooc een eelen geest!

25 Wat heb ic in mijn tijd al aen gerecht. Heer! wat bin ic een drie-
voetige haen onger de duykende hennen eweest!
Ik can onse lieven Heer mit een opgetrocken broec, en neergestre-
ken koussen 1) niet danx genoeg geven,
Dat hy my deur dit hylijk verlost het van al dat wilde, wulpse en
achteloose leven.
Ging 'er wel ien dag in 't hiele jaer verby dat ic niet van Aeltgen
zong van 's morgens tot 's avonds toe?
Wat heb ick al Danieltjes, Jonasjes, en donckertjes emaeckt? en
nimmer was ik het moe.
30 En wat nood was 't eweest had ic het noch by de bierboom allien
ehouwen, etc.

Weldra begint hij weer met het zondenregister van anderen. Eindelijk:

Al lang enoch dan daer van. Nu wat aers Maets nademael ic trou-
wen sel, en treen in een aer leven,
Zo mien ikje elk, om dat ikje niet altemael te bruyloft noden can,
een bruyloftstuc te geven,
Dat sel een vermaning wesen in 't generael, daerje jou altemael,
na regeleren moet:
Voor ierst soo letter op datje 't quaed laet en 't goed doet.
35 Daer is 't al in begrepen, en daerom recommandeer ickje dat bo-
ven allen.
Daer na moetje onderscheyd maken tusschen de tijd van stemmig-
heyd en de tijd van mallen.
Ik weet wel de boog can altijd niet even stijf espannen staen:
Daerom seyd de Poeët hiel wel, *Dat nimmer rust dat moet vergaen.*
Voort so hoefje mijn leven so hiel net niet na te bootsen, want dat
was al veel tijds op hollen.

Hij kan niet laten te spreken over de ervaringen in zijn liederlijk leven opgedaan; o. a. noemt hij eene heele reeks van de gemeene huizen die hij kent en van vele harer bewoonsters; het is eene lange lijst. Ondertusschen komt Diewertje, zijne moeder, met een arm vol linnen, dat voor de naaister bestemd is. Zij vraagt of hem de tijd niet lang is gevallen. »Neen, och neen!» is zijn antwoord, »ik heb een praetje mit dit volc ehad.»

40 Diewertje. Ic loof datje anmekaer hangt van praten, van labben
en van kallen,
Al weer, denk ik, d'ien of d'aer by de neers op ehaelt; dat's toch
je hart en sin en daerje alje vreught uyt schept.

---

1) In den druk van 1651: *mit een opgetogen gemoedt, en neergebogen hart.*

FRIK. Altijd coomje daer mee veur den dag. En of 'er nou al wat ezeyt was, daer is van gien ien degelijk mensch erept.

Nu, dat is de zuivere waarheid. Op zijn moeders vraag hoe hij het goed wil gemaakt hebben, antwoordt hij dat hij daarvan geen verstand heeft.

DIEWERTJE. Je wilt immers wijs wesen, en over al van weten.
FRIK. Ja van mannewerc daer wijsheyd in gelegen is: oordeel te geven van bier en wijn,
45 Van Ferinis Toeback, van ien varsch oestertje, van ien frisse Trijn,
Van ien dobbelwerkje, van klossen, van schuyven, van kaerten, van tiktacken en verkeeren.
DIEWERTJE. Al hadje dat mannewerc ien aer man veur jou laten lieren, 't souje anje hylik niet ien kruymel deeren.

Na nog een kort gesprek gaat hij naar Meester Jan de Poeet om een »Bruylofs-gedicht»:

Wie sou 't aers in de hiele Stadt beter maken?
Hy doet het immers veur elk ien schier alle daeg, en mit ien trouheyligjen veur an, om kleyngeld:
Ja somtijts wel om niet, die hem maer ien lutjen an 't oor leyt en lelt.
50 Want hy het sellefs sucken beseten sin in rijmen en rederijken,
Dat hy ien aer voort helpt, en laet het sijn hiele smids-winkel 1) mit al 't gerietschep aenkijken.

Diewertje gaat naar Grietje, om haar het linnen te laten naaien. Als deze nu verneemt dat Frik de bruigom is, vliegt zij Diewertje aan; zij toch, moeder van een kind van zes weken, heeft een trouwpenning van Frik. Zij gaat dien halen en van deze gelegenheid maakt Dieuwertje ijlings gebruik om te ontsnappen naar haar huis, waaruit zij haar' zoon wegjaagt.

Frik al schreeuwende uyt. Dieuwertje met een stok after aen, al slaende.

Och! help, help, help! (jou eerdief! jou eereloosen guyt!
DIEWERTJE. Jou Vare-beul! jou Moere-plaeg! jou geslachtschender! Jou Radevryer! jou galge-minner! jou Ravelocker! jou schuym
FRIK. Houd! houd Moertje houd! (van alle schuymen!
Diewertje al slaende. Durfje me noch Moer noemen? voort, voort! har uyt! je zelt toch het gat ruymen,

1) Deze uitdrukking doet vermoeden dat Jan Hz. Krul de bedoelde Meester Jan is († April 1646).

55 En je leven niet weer nau maken. Har uyt, har uyt, har uyt, voort, voort, voort!
Zoo siet! wech is hy. So zelme die deughnieten hebben. Wel mannen, is 't oock van sijn leven wel mier ehoort?
Ik loof niet dat het mier eschiet is, dat een Moer om 'er Seuns wil so ekrabt word en eschonden.
De rekel sou de Bruygom wesen mit ien eerlijke dochter van Haerlem, en hy is hier an ien stront-nayster verbonden,
Die kael is, en van morsige Hollanders esproten, daer hy van klare Brabanders is eteelt.
60 Wel! is het wongder, dat die goe God die goddeloose dingen heelt!
Een werelt sou 'er om vergaen. Een stad as Amsterdam sou 'er om verdrencken.
Ick loof niet dat die van Sodoma en Gomorra sucke stucken zouwen hebben durven dencken.
't Is gien mensche werk, zou 't mijn kijnd al wesen? neen 't is mijn kijnd niet; dat's wis:
Hy magme Moer noemen; maer ik mien dat hy in 't doop-huysjen al verwisselt is:
65 Want ick, en mijn man zalr: waren veel te eerlijke luy om sucke eerloose eerdieven voort te telen:
Dan wat sel ik doen? 'k bin 'er uyt estudeert. 'k Mach naer huys gaen en sluyten mijn deur toe, en God de saek bevelen.

Trijntje, Grietjes buurvrouw, heeft middelerwijl op haar verzoek eene vriendin van haar, Saartje, gehaald.

Och Saartje! Saartje och! wat raed! wat raed! wat raed! SAARTJE. Wat letje dus te huylen?
Sus! sus! houd op. Swijg stil. 't Is schande voor de luy.
GRIETJE. Ja wel is 't schangde! SAARTJE. 't Sel wel overwaeyen, 'k denck 't is ien Meertse buy,
70 Laet hooren watje seggen wilt, 'k heb niet langh tijd. GRIETJE. Gaet altoos ierst sitten.
Jy mee Buurwijf. Maer Saartje, daer ikje om ontboden heb, dat is ditte:
Ik bin ien Kraem-vrou van 6 weken, gelijkje ook self wel weet:
En dat ik ongetrout, en ondertrout ben, en niet trouwen sel mit de vaer van 't kind, dat is het leed
Dat me drukt, want sijn moer comt hier datelijk mit ien stoute statigheyd andrayen,
75 En brengtme linnen, om hemden, beffen, en neusdoeken te doen nayen,

Teugen 'er Seuns Bruyloft, die mit ien aer trouwen sel, tot spijt van my,
En aen het briefjen, daer de letters op stingen om te merken, merckten ic al de schelmery,
En ik vraegden haer of sy soo hiete, en 'er zeun soo, waer op se daetelijk ja seyde,
Daer ic so boos om wierd, dat ikse aenvloog, en louter ofsmeerde, en is so gescheyden.
80 Wat dunkje van dat spulletje? is dat niet de pijne waerd omje iens te ontbien?
En also we secrete 1) vrienden binnen, je raed te hooren wat hier in moet geschien?
SAARTJE. Maer deuse eereloose bedrieger, machmen sijn eerlijke naem niet weten?
GRIETJE. Ja. Waerom souje niet? daerom ontbied ikje. Hy is *Frik, etc.* geheten.

Saartje met een smeeligheydt.

Wat segje daer, *Frik, etc.* Diewertjes Zeun, daer coom jy niet iens aen te pas!
85 Jou proper, ontbiedje me daerom? so dat so is, so wod ik dat *Frik, etc.* inje stak en datje so mit hem voor den duyvel was!
Jou hoer! jou verken! jou karonje! jou aenhouster! jou ritse teef! jou sletvink! jou kolrijster!
Jou valse proy, jou vunse pry, jou tochtzwijn, jou hongden aes, jou beschete Nayster,
Jou duyvelskop, 't is wonder dat ikje dat duyvelgesicht 2) niet uyt jou oogen hael.
Jy aen hem verlooft; dat liegje, verstaeje dat wel? TRYNTJE. Jase, 't is goe Nederduytse Tael.
90 SAARTJE. En soo 't al waer was, je selt hem evenwel niet hebben. Doetje best, jou hoer der hoeren,
Ik sel hem hebben, 'k heb schrift van sijn hand, mit bloed onderteykend; dat hem de duyvel levendig moet wech voeren,
Soo hy mijn verlaet: en daer en boven noch een Kijnd van ien jaer,
Onse Abramtje, dat hem so gelijkt, of 't uyt sijn vaers aensicht esneen waer.

Grietje en Saartje gaan nu om het hardst aan het huilen. Trijntje brengt ze wat tot bedaren met troost- en opbeuringswoorden als de volgende:

1) In den druk van 1651: *sekere.*
2) In den anderen druk van 1642 en in dien van 1651: *duyve gesicht.*

En al hebje ook schots ien reys mee espeult: mienje datje daerom eschent ben? wech, wech! niet een kruym.
De beste van de stad doenent wel, of ze schoon niet luyd roepen. Weetje wel dat het de leckerste beetjens binnen, diemen snoepen! Denkt datje mee wat esnoept hebt, datje nou opbreekt.

Zij besluiten met haar drieën naar Diewertje te trekken, de eene gewapend met een ijzeren el, de tweede met den standaard van het bord, waarop de kragen worden opgezet, de derde met een schrobber. Diewertje ziet ze aankomen en smijt de huisdeur met een slag toe. Zij maken nu een leven als een oordeel. Er volgt een stortvloed van scheldwoorden tusschen de drie bondgenooten op straat en Diewertje uit het venster. Het »rappalje» stroomt uit stegen en sloppen toe. Als het lawaai Diewertje begint te vervelen, sluit ze het venster, doet het evenwel dadelijk weer open en zegt, nu de drie vrouwen tegen de deur oploopen:

Is 't noch niet lang enoeg, jou eerelooze, en ooreloose hoeren?
SAARTJE. Wat zegje daer? dat leg ic in kennis, dat zelje bewijsen, jou addertong, jou scorpioen.
DIEWERTJE. Loop, loop, ik steur men aen gien geutgat. Ic woon op ien Camer, (hadiuw) 'k heb mit gien slijc te doen.

Diewertje sluyt 'er Venster. Sy loopen alle drie op de deur. Diewertje doet het Venster weer open. Sy stryken alle drie heur kappen af en laeten 'er ooren sien.

SAARTJE. Sie daer, jou zeeltesnuyt, je segt datwe gien ooren hebben, binnen dat gien ooren?
DIEWERTJE. Ja, nou beken ic het; maer se staen evenwel niet op de rechte plaets daerse behooren.
GRIETJE. Waer wod jyse dan hebben daerse beter stonden, jou duyvel dwingster? DIEWERTJE. Maer aen de Kaec.

Ze zijn woedend. Ten slotte raadt Trijntje de twee bedrogen vrijsters aan af te trekken, daar het toch schijnt dat Frik niet te huis is:

Ja wel vrienden, je selt even veul op doen, al stingje hier den hielen nacht te prevlen en te preken.
Niet beter as dat j'hem veur Commissarissen ontbiet, so raekje an of van mekaer.
GRIETJE. Dat's goedt. Koom gaenwe dan ooc datelijk naer de Koster.

Zij gaan weg, evenwel niet voordat het »rappalje» haar de kappen heeft afgetrokken. Twee blijven achter. Ze behooren geen van beiden tot het uitgelezenste gedeelte van Amsterdams ingezetenen. Toch zegt de een:

Het klootjes volc in 't hol, of inde strontsteeg zouwen 't 'er seker wel schamen

Sulken geweld veur 'er deur te halen.

En de ander:

'k Gunt hem geweldig wel, die quaedspreeker, die ophaler, die Courantier van alle menschen.

Waarop de eerste:

110 Als ic het liegen sparen moet, 'k zou hem ooc niet veul beter wenschen.
Maer weetje wat ic noch wel wod? 'k wod datter iens een Poeët op de baen quam,
Die 'er een klucht af rijmde voor de Schouburg, ten profijt van 't Wees-huys en ou Mannen-huys van Amsterdam:
'k Wodder noch wel 4 stuyvertjes an verloeren.

De Koster komt nu aan Dieuwertje het volgende zeggen:

Ik ben de Koster, en koom uyt den naem van Grietje van Buren,
115 Om je Seun *Frik, etc.* te verdagvaerden tegen morgen nochtend te negen uren
Veur Commissarissen in d'ouwe Kerk, op de gewoonlijke boet zoo hy verzuymt, veur de eerste mael,
Dan noch iens, ter selver tijdt en plaets, op de selve verbeurt, uyt den naem van Saartje Jacobs by de Wael.
Ay! wilje de boodschappen eens an nemen, en, as hy t'huys koomt, aendienen?

Diewertje. Neen ik! hy woont hier niet! je meugt het hem zelf seggen! Wat duyvel of deuze bezete hoeren mienen!

Diewertje loopt binnen en lapt de deur toe. De Koster spreekt:

120 Hebje je leven onreedelijker woud-aep beleeft? ze het het op een aer elaen, en ze lost het op my.
Se moet dronken of dol wesen die schijnheiligh, datse zoo aengaet. Wat heb ik mit'er te schaffen?
Dan of ze baert of niet, ik acht het zoo veul, of ik mijn eygen hond, die me niet bijten zel, hoor blaffen.

Onze twee »kittebroers» hebben alles afgeluisterd en met dat ze nog zeggen dat ze er gaarne een klucht van wouden zien, komt Mr. Pieter de Poeet 1) aan; zij nemen hem mede naar eene plaats waar »goed Wijn en Bier» is, om dit »stofje te verhandelen.» Een hunner bedankt eerst nog de toeschouwers »voor 'er aendachtige tegenwoordigheydt als goede gunst tot den Armen» en geeft in zijn bedankje toe, dat »dat de Veersen niet gespoelt zijn in suyv're stroomen van Nektar, van Ambroos.»

1) Denkelijk bedoelt Tengnagel zich zelven.

29. HOE OENE, EVENALS JOCHEM JOOL, BEDROGEN WORDT. 1)

Fijtje, de vrouw van Oene, houdt het met Ritzaert. Op een keer ziet Oene, dat deze met Fijtje wegloopt. Hij hen achterna. Ritzaert en Fijtje verstoppen zich en spreken ter zijde, terwijl Oene aan het praten is.

OENE. Dat hier ien Heyen was, 'k liet iens inme handt kijken.
RITZAERD. Nou dient gelegentheit om OENEN uyt te strijken.
OENE. Wel hoe, ist hier al deeg! zeg op, wie hoor ik daer?
RITZAERD. De Duyvels-miester zelfs, of anders Tovenaer.
5 OENE. Zo wou ik wel datje me wat raat gaf, Monzeur Duyvels-mies-
Want mijn Wijf is op de bien mit ien Venus-priester. (ter,
Waer deur dat ik 'er gun, tot straf van 't onwaerde feyt,
Dat ze, asze sterft, blint van de Aerde scheyt.
RITZAERD. Het is ien kleynigheit ien aer by 't Wijf te laten.
10 De geen die sullix doet, doet werk van Karitaten.
OENE. Hoe werk van Karitate? dat luytme al te schalk.
Had ik Dibberich etrout in de blaeuwestine blaesbalk,
Ik had beter edaen . . . .

Hij weidt nog verder uit over andere vrouwen die hij ten huwelijk had kunnen krijgen, tot Ritzaerd hem in de rede valt:

Zwijg, zwijg, al lang enoeg, want datje me verstoorde . . . .
15 OENE. 'k Heb veul liever datje inme secreet valt as in me woorden.
RITS. Ik raedje datje zwijgt, en gaet ook flux van hier;
Maer zooje hulp begeert, komt over ien quartier,
Ik zelje hulpzaem zijn. OENE. Heb jy 't zoo veur enomen?
Ik binner mee te vreen om flusjes weer te komen,
20 Om dan ter deeg te zien hoe dat mijn zaek voort gaet.
FIJTJE. Gaet treuzelaer, gaet, gort gunt datje de moort slaet.
RIT. Nou gaet het na mijn zin. FIJT. Ik bin met 't stik belaede.
RIT. Ik zelme gaen verklien in Tovenaers gewaede,
En schuylen 't aengesicht in ien bemorste grijns,

---

1) Uit: *De Klucht van Oene, door Jan Vos. Den derden Druk, door d'Autheur van een menighte letterfouten verbetert, en in verscheiden plaatsen vermeerdert.* [Vignet, waaronder Perseveranter.] *t'Aemsteldam. Bij Jacob Lescaille, Boekverkooper op den Middeldam, in 't Schultboek, in 't jaer 1646.* — De eerste druk is van 1642.

25 Zo heeft de Tover-kunst by 't volk al vry wat schijns.
FIJTJE. Ey maekje dan geriet. RIT. Ik zel op alles letten.
FIJTJE. 'k Zweer dat ik OENES hooft mit hoorens zel bezetten.
Die gorten-teller, die henne-taster, die treuzelaer,
Hy doet hem op as Delfs Engels, en 't is noch qualijk peuzelaer.
30 'k Wou dat hy was daer de peper wast, want ik bin hum zo moe as gespoge spek.
Toen hy ien vryer was, toen was hy ien aer quant, dat hy ook zelf niet zel ontkennen.
Want as hy uytging, zo zeide zijn vaer, kyeren ik laet mijn haen uyt, elk bewaert zen hennen.
Daer ik hem ook te liever om had, want ik doght as ik hem kreeg, dat ik dan wat waers hadt,
En nou ik hem heb, is hy zoo droog, ja zo droog, as Sinteniklaes aersgat.
35 'k Loof niet of hy het zijn ayeren uyt eleyt, om dat hy gien jongwijf weet te ebruycken.
Maer hat ik 'et ewete, 'k hat hem niet iens late ruycken,
Recht uyt ezeyt, daer ik mijn Maegdelijke water emaekt hat:
Al zeide hy, dat de mont ebenedyt was, die 'et hemt mocht kussen dat mijn aers eraekt hat.
'k Weet gien onderscheyt tusschen hem en Jochem van der Poelen.
40 't Is zulken houteklik, men zou hem ien gat in 't lijf pissen en hy zou 'et niet voelen.
Kon ik hem wijs maken dat hy ziek was, ik ging na Parescelses in de bonte want,
Dats ien Dokter die mijn dienstig zou wezen, die helpter mier van
As de beul van Haerlem, ja as de wreetste der tierannen, (kant
Daerom is 'et wonder, dat ze hem niet buiten de vrijheit van Amsterdam en bannen:
45 Maer de aensprekers en gravemakers zouwen 'er veur loopen, dat's buiten alle vermoen!
Want dat hy uyt ebannen was, zo had dat volk niet veul te doen.
Wel ben ik gek, dat ik hier mit ik en weet niet praet?
Ik mach heen gaen, want men dunkt dat de klok daer twie slaet.
OENE. Dat gaet na de Duyvels miester al zouwer ien kynt of komen.
50 Al wast de Duyvel zelf, ik zouw 'er niet voor schromen.
'k Heb wel ier (in mijn slaep) ien roof uyt de hel ebrocht.
O Elemalementen wat heb ik daer al vreemde dingen besocht!
Wat zwierden 'er al bonte Vliegers! wat al Gravinne doeken!
Wat al Fullepe mantels! wat al Fluwiele broeken!

55 Hier was Jan alleman: daer Gerrit aldewerelt: gins Ellikien:
Hier heb ik Labbekak: en daer Verneemal ezien.
De Bakkers die 't broodt veul lichter maekten as den eysch,
Worden 'er 't wicht mit hiete tangen enepen uyt haer vleys.
De kreupele Snyers, die 't laeken deur 't oog vande schaer rokken,
60 Worden 'er tot straf deur 't oog van ien gloeyende schaer etrocken.
De kox, die katten en Honden voor Haezen en Konijnen verkoopen, worden 'er estroopt,
En aen 't spit esteeken, en met Haentje-mans peckstok bedroopt.
De kassiers, die d'eerbaerheyt van haer Miesters kas verkrachten,
Tellen 'er nacht en dagh niet as vyerige stikken van Achten.
65 De Meulenaers, die 't kooren uyt vreemde zakken hebben ehaelt,
Worden 'er op een Grut-meulen zo fijn as tarwe-meel emaelt.
De Glazemaekers, die vijf duym voor ien voet schrijven, dat ik zelfs heb bevonden,
Worden 'er deur ien loodwijn, zoo dun as ien Ael en zoo lang as ien piek ewonden.
De Waerden, die de kannen niet te deeg vol tappen, en het bier
70 Met water mengen, worden 'er ekookt op ien onzichtbaer vier;
Want datze 't vier zagen, zey de Duyvel, ze zouwent, asje zelf wel kan gissen,
Met water uyt hozen, of ten minsten uyt pissen,
Zoo binze het ewent met water om te gaen.
De Notarissen en Secretarizen, die zulke woorden schrijven dieze zelfs quaelijk verstaen;
75 Gelijk: *non numerate pecunie, alternatijf, directlyk, indirectlijk, prolongeren, exheridatie, prediciabel, arbitrateurs, donatie causa mortis et inter vivos,* ik ken 't niet half uit spreken,
Die zag ik 'er mit zegelgaeren en inktkokers gieselen, en mit pennen en pennemessen deur de huidt steken,
En mit smolte lak, en hiet zandt bedruypen. Ik docht,
Dat is veur dat j'er zoo veul mit jou quaet Duits, en vals Latijn in 't lyen hebt ebrocht.

Wy *geledeerde komparanten,* riepenze, *protesteren* voor ons en onze *legitime geprocreëerde descendenten,* ja *estimeren* ons *gefilipendeert,* en *provoceren contra* zulk een *sanguivolente sententie, omnes* die aen ons *dependeren,* zullen voor ons *de rato caveren, sub expresse renunciatie* van de *benefitien excussionis divisionis et ordinis,* item onze vrouwen *autentiqua si qua mulier,* daerom gaet u niet *verabuseren,* om onze *liberteit* te *confiskeren.*

80 Ik verstaeje niet, zei de duivel, jy zoud Duits spreken, zoo waerje luy mit eeren.
Hoe lang zelje me bruyen, rieper ien uit den hoop, heb ik zoo veul quaet edaen?
Datje zulk Duits, zeid Lucefar, in jou schriften gebruikte, men souje wel in Spanje verstaen.
De Docters en d'Aptekers en Barbiers komen 'er met zulke groote hoopen,
Dat de Duyvels dikwils vreezen dat ze den Hel noch of zelle loopen,
85 En vermoorden al wat 'er is, tot in de diepste kolk:
Want daer bin gien grooter beuls, noch gien mier moordenaers in de werelt as dat volk.
De Boekverkoopers die Bijbels uyt hangen en are giestelijke zinnen,
Al is 't dat 'er in 'er winkels niet as Bijbels van twie en vijftig (bladen binnen,
En Boeken van Reyntje de Vos, dat schalke dier,
90 Worden 'er allegaer, in Belzebuyx quartier,
Tot blanketsel emaekt; want as de Duyvel ien Engel wil lijken,
Zoo gaet hy hem mit 'et blanketsel van zulke schijnheylige Boekverkoopers bestrijken.
Zoo dat 'er niet in de Hel is, of 'et komt de Duyvel noch te pas.
Al wast dat ik ien Inktpot, of ien Inktkoker had,
95 Die zo groot was as het Heydelbergsche Wijnvat,
Daer negen hondert en sestig Amen Wijn in kennen,
Daer toe driemael zoo veul, ja viermael zo veul schrijfpennen,
As Spiessen in 't Leger van den Oversten Kluyt, (Reynuyt,
En dat elk zoo groot was, als de groote mast op 't Schip van Sinte
100 Daer de Stuyrman zijn hut en de kok zijn kombuys in maekten,
Die zoo hoog was datze mette Mars aen den Hemel raekten,
En dat ik dan een Boek had zo groot as de Spaensche Zee in 't ront,
Noch zou ik niet half kunnen schrijven, wat dat ik in den Hel al vont.

Ritzaerd. Oene.

Wie daer? Oene. Goeden dag, speciael. Rit. Hier zoo gien meer
105 Of ik doeje de broek tot opje hiele zakken. (te snakken,
Oene. Bin jy de Tovenaer, om wie dat ik hier kom?
Rit. Ik gae in 't naerst der nacht met Lucifer voor mom,
Op Belzebuyx banket, met sleep van zwarte Saters,
En dansser op 't gelol van katten en van Katers.
110 Oene. Wat binje dan voor ien? Rit. 'k Woon onder dit gewelf.
Nachtmerry is me naem, ik ben de Weerwolf zelf.
Oene. Wat kanje dan al doen? Rit. Ik kan de dunne winden,

Trots 't Noorts en 't Lapsche volk, in leere zakken binden.
As ik me aengezicht met duyvels drek bekladt,
115 Vervorm ik in ien mieuw of in ien zwarte kat.
Ik doeze die 't me lust, al doet het yder gruwen,
Pampier, en hayr, en lint, en stroo, en spelden spuwen,
En turff, en kalk, en vlas: Ik kan, deur mijn verstant,
De opgeschafte spijs veranderen in zant, (kuypen,
120 En duizent dingen meer. Oene. Asje alle ding zoo kunstig weet te
Kanje dan wel deur 't oog van ien naelt of deur 't gat van ien klinksnoer kruypen?
Ritz. Dat is me slechste kunst, dat kan wel strax geschien.
Oene. Kanje dan wel Brandewijn of Soetemelk tappen uyt ien straet stien?
Ritz. Ik kan wel met ien stroo 't hooft vanje schouwren snyen.
125 Oene. Kanje dan wel, as ien Kolrijster, op ien Beuzemstok uyt de schoorsteen ryen?
Ritz. Ik heb noch gustre nacht evlogen as ien kray.
Oene. Kanje dan wel ien weegluys doen klappen as ien Papegay?
Ritz. Gien dingen bin zoo vreemt of ik weetze te klaeren.
Oene. Kanje dan wel in ien Eys dop of in ien mosselschulp nae Oost-Inje varen,
130 Mit ien zeyl van ien spinweb, en sturen mit ien naelt in plaets van ien roer?
Weetje wel datme wijf niet poortvast is, wel te verstaen ien Hoer?
Ritz. Sta ierst in deuze Kryts, ik zel 'er iens nae lezen.

Hij begint daarop te tooveren en allerlei brabbeltaal uit te slaan; Oene zegt eindelijk:

Ik vraegje nae me vrou.
Ritz. Na dat ik hier bevijn, zoo isse je hiel trou:
135 Maer om het recht bescheyt, zo maekter ierst jou werk of,
Om over ien klein uur te gaen op 't Zuyer kerkhof;
Daer zelje dicht aen 't dak ien diepe hooren zien,
En in die zelfde Horn is ien besworen stien,
Die jou (asjeze draegt) in 't wezen zel vervormen
140 Van dieje nacht Kasteel bywijle komt bestormen:
Siet dan of Fijtje jou, of Ritzaerd heeft bemint.
Oene. Hoe kom ik by de Horn? dat dient wel ierst verzint.
Ritz. Op 't Zuyer kerkhof, daer bin vijf ouwe Sarken,
Die eertijts bin ebracht uyt 't Rijk van Denemarken:
145 Elk met ien graf gedicht, daer ien Hoogduyts Poëet
Wel zevendallef Jaer, zijn herssens op versleet,

Die moetje nae malkaer eerbiedelijken lezen.
Dan zelje in ien mand die daer geriet zel wezen,
Al prevelende treen, en spreken dit rondeel:
150 *Oriza, Lambatiza, Schoenmiza, Koekernotes, Koekernoteel.*
Zo dra en is die spreuk niet aen mekaer eschakelt,
Ofje word met de mand tot aen het dak etakelt.
OENE. Schoon datme van Docter Faustus wel ier groot wonder zag,
Zo is hy by jou niet mier as ien veest by ien donderslag.

Ritzard besmeert vervolgens Oenes gezicht met een zoogenaamd tooverzalfje, steekt een loopje buskruit aan en roept:

155 Hier komt de Duyvel zelf vol ysselijke stikkers.
OENE. O doot, de Duyvel komt mit hondert duyzent Nikkers!
RITZ. Ik zel hem vervolgen om te zien hoe veer dat hy zijn vaert het,
Want hy loopt as ien hondt, die ien kneppel an zijn staert het.

Twee ratelwachts treden op, Jeuriaen en Foppe; zij roepen:

Ryst uyt den slaep, den dagh die naekt, vreest altijt Godt,
160 Houdt zijn Gebodt, vier uuren het de klok,

en gaan vervolgens »om ien zoopje in ien van deuze kroegen.»

Het is nu de tijd voor Oene om naar het kerkhof te gaan; hij offert eerst nog aan Bacchus:

Dat smaektme, dat raektme, niet ien droppel zalme ontgaen.
Mijn buyk staet zo espannen, men zouw'er ien Oliphant op doodslaen.
Hier is de iene Sark; laet zien hoe luyt 'et schrift?
Hier onder deuze Sark leyt Geeraert van der Scharen;
165 *Hy sturrif veur den Noen, om 't middagmael te sparen.*
Ik zel zo gierig niet wezen, want as ik van de werelt mien te scheyen,
Zo zel ikme zo dik eten, datzeme nae de doot-kist moeten leyen.
Hier is de twiede Sark:
Root eyn mool, wie onder deze steyn licht begroven.
170 *Den woorden Farheer, Gim Kloozen, van Berrebeek.*
Die hem zoo vookmools met Koldeschool plach te loven.
Van het edel Koldeschool was al zijn gepreek.
Hy is te Erdorp in 't Koldeschool huys geboren.
Door het Koldeschool heeft hy zijn leven verloren.
175 *Het Koldeschool hem ook in zijnen beynen quam.*
Door het Koldeschool kreeg hy ook dat Podegram.
Koldeschool! Koldeschool! dat was zijn leste woort.
Door met stapten hy zoo zolig in 's Hemels Poort.
Nu ligt hy begroven onder dees blauwe steyn;
180 *En hy zou noch zoo goren een Koldeschool zeyn.*

Koldeschool! Koldeschool! was altijts zijn verhool.
Nou is hy in 's Hemels Zool, on vret 'er das eeuwige Koldeschool.
Komt hier, te Amsterdam, zulk ien Ferheer iens te staen,
Zo zel ic alle daeg, as hy van Koldeschael wil preeken, in de Kerk
185 Hier is de derde Sark: (gaen.

Nikazianus Pondt
Leyd onder deze Sarken,
Hy leefden as ien Hondt
En sturrif as ien Varken.

190 Hy het edocht, 't is eerlijker as ien Varken, dan as ien Hondt te sterven,
Want sterf ik as ien Hond, zo zel ik de kuip niet kunnen verwerven.
Hier is de vierde Sark:

Hier onder leyt mijn Wijf Margriet.
Of ik 'er voor bidden wil, dat weet ik niet.
195 *Isze in den Hemel? zoo begeertze 't niet.*
Isze in den Hel? zoo helpt het niet.
Is zy dan in 't Vagevier?
Sy werter dan zoo lang evaegt,
Asze my, wel ier,
200 *In de werelt het eplaegt.*

Dit zel voorzeeker die Griet wezen, daer 't Spreeckwoort af zeit:

De beste Griet diemen vant,
Dat wasse die de Duyvel op 't kusse bandt.

Hier is de vijfde Sark:

205 *Hier onder leidt ien dreyer,*
Zijn leven gien freyer
Zouje kunnen vinden;
Want hy draeide mit alle winden.

Die drayer heeft de wisselaer eslacht, die van geloof verwisselde op 't endt van zijn leven;
210 Maer 't was gien wonder, want hy had al zoo veul wissel mit zijn geloof, as mit het gelt edreven.
Nou klim ik in de mand, laet zien hoe is 't rondeel?
Oriza, Lambatiza, Schoenmiza, Koekernotes, Koekernoteel.
Ritz. 't Is tijd en mier as tijd om Oene zoo te talien,
Dat hy in aller yl kan raken aen de schalien.
215 Hy isser al; dat's vast; ik tree weer aen ien zy.
Fop. Hier Jeuriaen hier, akkerment we binnen in de ly.
Jeur. Wat isser dan te doen? Fop. Ik bin in duyzent vreezen,
Zoo het gien spook en is, zo zellent dieven wezen.
Jeur. Ik zie hier niet ien mensch, het is hier al in stilt.

220 Fop. Zieje daer gien gezwier voor 't glas van 't Vissers Gildt?
Jeur. Ik zie ien groote mand, zoo ik maer recht kan turen.
Fop. 'k Zeg dat 'et de Duyvel is, of iemant van zen buren.
Jeur. Ik laet de mand om laeg, en zel het zelf bezien.
Fop. Loop Jeuriaen, loop, loop, ay loop, 't is tijt veur ons te vlien.

Oene stapt uit de mand en niet beter wetende dan dat hij er nu als Ritzaerd uitziet, gaat hij naar Fijtje, die al speldenwerkende een vuil liedje zingt:

225 De Dochter tegen de Moeder sprak:
Zijn hert is as ien Turf,
Want hy en kanme niet fymelen,
Fymele, Fymele, Fymelen,
Al was 't ook dat ik sturf.
230 Bakt hem dan ien struyf van Ayeren,
En schenkt hem dan de wijn,
En kan hyje dan niet fymelen,
Fymele, Fymele, Fymelen,
Zo moet hy ien hoetelaer zijn.
235 Oene. Nou dat ik de stien draeg, laet ik violen treuren.
Fijtje. Holla! daer is me man, ik moet wat anders neuren.
Aleermen komt ter eeren, ziet!
Soo moetme veule lijden,
Joseph die leed zoo veul verdriet,
240 Eer hy quam tot verblijden.

Oene spreekt haar met suikerzoete woorden aan, vestigt hare aandacht op zijne mooie kleeren, doch zij trekt alles in het gekke, bijv.:

Oene. Voel iens hoeme pols jaegt, en hoe de zole van me schoenen branden.
Fijtje. Jemeny kyeren, wat ien ding is Mostert! ze bijt en het gien (tanden.
Oene. Och Fijtje! wannier zeljeme verlosse van men pijn?
Fijtje. Weesje maer te vreen, zo dra as al jou vingers evelang zijn.

Eindelijk zegt ze:

245 ik ben te eerlijken vrouw,
Dat ikme Oene 't hooft mit hoorens kroonen zouw,

en roept ze:

Komt hier mijn echte man, want Ritzaert dingt nae me kuysheit,

waarop Oene ter zijde zegt:

'k Wil ien schellem wezen, z'is de herberg daer de Deugt altijdt t'huys leyt.

Nu verschijnt ook Ritzaerd:

Wel hoe! wie vind ik hier? hy lijktme op ien draed.
250 Wie pokken of 'et is? by gordt! ik weet gien raet.
Of zien mijn oogen mis, die nochtans noyt en misten?
OENE. Dat zouwer wel duyzent zeggen, wel te verstaen as'et maer (wisten.
RITZ. Ik bin in groot gevaer, en twijffel wie 't mag zijn,
Die hem zoo stout vertoont in zoo gelijken schijn.
255 Jou Moer, plagt die wel ier tot onzent te verkieren?
OENE. Mijn Moer die was zoo droog, als Claesjen inde pieren;
Maer mijn Vaer het in zen jeugt wel op zijn Vlielants equeest;
Daerom twijffel ik niet of hy het wel by je Moer eweest.
RITZ. Je bint dan wie je bint, ik zelme degen halen.
260 OENE. Ik leg de stien hier neer; hier valt nouw niet te dralen.

Fijtje herkent hem natuurlijk nu dadelijk:

Och OENE, binje hier! mijn uitverkoore lief!
RITZAERD het hier eweest, die overritze Dief,
En wou met al zijn kracht, al zeyden ik loop hutzelen,
En stiet hem van me lijf, mijn eerbaerheydt ontfutzelen.
265 OENE. Voort, krijgme kortelas, zo raekt hy op de rug.
FIJTJE. Wel, wachtme hier zoo lang, mijn voeten zijn al vlug.

Terwijl zij weg is, komt Ritzaerd, den degen in de hand, terug, die zich verbaasd veinst, als hij Oene ziet; na een kort gesprek verlaat hij dezen, om zijn' dubbelganger te zoeken. Oene raapt den steen nu weer op, zoodat Fijtje, die dat ziet, als ze van het vergeefsche zoeken naar de kortelas terugkomt, hem weer met Ritzaerd aanspreekt. Oene beproeft nu ten tweeden male, doch even vruchteloos, Fijtje tot echtbreuk te verleiden. Zij schelden elkaar uit voor al wat leelijk is. Fijtje zegt ten slotte:

Jy bint 'er ien, wat gelt 'et hondert? OENE. Ik bin dan wat ik bin, ik bin altoos ien dolle snoeshaen.
't Mach beuren dat ik veur de Nikker loop, maer ik durf wel teugen de droes staen.
FIJTJE. Jy bint ien stout Man, ja jy bint ien Man as onze Rijk was;
270 Daer by binje zoo wijs, as Teunus, die zen Vaer vraegde, of Jozeph ook Kattelijk was.
Ja jy bint zoo arg as Miewis Tysen in 'et Groenlansche Traen vat,
Die wel dorst wedden, dat Mozus in de Geuze Kerk egaen had.
OENE. Wat rijtme deuze Appelteef? FIJTJE. Ik krijg ien popelezy opme lijf; och! och! ik word zoo bang.
OENE. Ik leg de stien hier neer; dit kijven duurt te lang.
275 FIJTJE. Och OENE binje daer? OENE. Wat doet mijn liefste zijgen?
FIJTJE. Ay haelt de Vles met eek. OENE. Ik zelje ierst ontrijgen.

Als hij de azijnflesch haalt, komt Ritzaerd, die bij de terugkomst van Oene, zich snel onder een rok van Fijtje verbergt. Opkomende zegt Oene tot zich zelven:

Nou zie ik dat mijn wijf zo eerlijk is, as toen ik ierst by 'er sliep.
Ik moet edroomt hebben, dat ik miende datze met Ritzaerd eweg liep.

Fijtje zegt hem, dat hij de flesch wel weer weg kan brengen, want dat ze weer beter is; terwijl de sukkel dat doet, laat ze Ritzaerd gaan met de woorden:

Kom margen avont weer; want OENE gaet te wacht.

---

30. EEN BURGERMEISJE UIT HET MIDDEN DER 17e EEUW. 1)

Fobert Tyssen en Styntie Fobers voeren een gesprek over hunne dochter Zytie in tegenwoordigheid van Jutien, de »dienst-maeght».

FOBERT. Ick heb soo dick 'e seyt, inne dat noch mijn ouwe liet is,
Dattet hier op deuse werrelt niet as ien eeuwigh verdriet is.
STIJN. Ja, hoe wel meugjet seggen vaar, 't is nou en aare tijt
As in ongse jonge Jeught: daar is niet dat ongs verblijt,
5 Een mens mach huyens daeghs sijn oogen wel inde Neck dragen,
Want asme mient datme veur bewaert is, sietment je after ontjagen;
Ach! hoe saaligh is die der an, die 't broot wel ontbeeren kan.
JUT. Gut vrou, hoe kanjet oock seggen, ja wel je weter van:
STIJN. Jy versteet dat niet, je moet soo licht in gien ouwer reen kallen,
10 Tis of je by de Kalveren hadt school 'e gaan soo plomp laetjet vallen,
Liert iou tongh besnoeyen, o 't is soo hups dat en jongh mens wat hoort:
Antwoort asme iou vraaght. JUT. Wel hoe vrou, me dunckt je wort verstoort:
Wel hay, ick seght maar uytte klucht, daer is niemant doot 'e bleven.
FOBERT. Of jy uyt de klucht int vuur sprongt wat isser ongs an misdreven?

---

1) Uit: *A. Bormeesters Sijtje Fobers, In Klucht gespeelt op de Amsterdamsche Kamer. Op den Regel: Een Plompart vaack deur domme list Berooftet Nest daar men 't niet gist.* [Vignet: Het Amsterdamsche Wapen.] *t'Amsterdam. Voor Cornelis Willemsz. Blaculaken, woonende op de Nieuwezijds Achter-borghwal, naest het Aepje, 1643.*

15 Stijn. Nou vaar, vaar, ien kenter wel of sien, we mienent so queet niet.
Fobert. Wel of ick dat segh: wat roertet my ick en versteet niet:
Maer hoor Stijntje kijnt, om in ongse propoost voort te varen,
Hoe sellewe 't best maken met die saken daer we flus mee beesigh waren.
Stijn. Ja dat is waar, je wilt seggen mettet uythaylicken van ongse Zijt,
20 Och! ick bender so seer mee bekommert dat ick schier 't hart uytet lijf krijt,
Die besuckte Meer, 't is ofter ien speulse teef binnen de deur is
Sucken gehengel isser strack soo dra as Zy 'e rays veur is.
Fobert. Jut, jy inne Zijt heulen met mekaer, seghme de rechte waar-
Of ick sweer, dat ickje by gans velten neus in ooren of byt. (hyt
25 Jut. Wel miester das ien Koekoeckx werck, 't is seker ofjer mee malde,
Ick mochtje opt lest wel soo veul seggen dat ickme selfs uytet nest kalde,
Wat het et toch te beduye 't is of ick mijn geloof verlooren hadt,
In dat ickje guster say, is soo veul oftje sinte Catrijna selfs gheswooren hadt,
Wat wilje dan mier hebben, 'k kent jou qualick met mirakel bewijsen.
30 Stijn. Hoor Fobert, hoor vaar, het Zy gelijck so sal het loon heur werck prijsen,
Laat icker 'e rays me tobben, daar sel wel yets uyt broen. (spoen.
Fobert. 't Is my om 't ierst, ick ben out inne kout en kender weynig in
Stijn. Dat is seecker, Jutje hoor hier, maackme niet veel kromme om-wegen,
In seghme kort inne goet, hoe ist met et gerit van ongse Zijt gelegen?
35 In seghjetme niet te degen ick sel weten wat ick doen sel.
Jut. Werentigh vrou je maacktme 't leven soo suur dat ick niet weet waar 'k me spoen sel.
Stijn. Fy jou groote malloot, grijns-beck, groote doyer,
Wat soume soo grijne, je waert flus wel d'helft moyer,
Jutje segh ick Jutje, mijn toekomende kijnt ick beloof iou
40 Ist dat jyt rechtveerdigh seght, inne blijft me getrou,
Ick sel iou ien paar sulvere messen met en beursje opje zy hangen.
Inne wat jy vaar Fobert? Fobert. Ick selder heur noch ien hiele halve schellinghs koeck by langen.
Stijn. Wat seghje nou? Jut. Me sou om sucke dingen mier seghen as me wist.
Stijn. Nou Jutje biecht op, al dat goetje leyt geriet in mijn Kist.
45 Jut. Hoor miester, inne hoor vrou, Joost Krimp keunje die van de deur krijge

Dat waar u luck, of hy sel iou dochters borst-lap in heur rijghlijf soo rijge
Dattet altoos innen maantje drie drie 1) niet weer uyt de war raackt,
So veul heb ick hum of 'e tuurt, wast dan niet wel 'emaakt?
STIJN. Maar Jutje hoe weetje dat, me moet sucke dingen so licht niet dencken.
50 JUT. Ha, ha, ha, sou 'k mijn ooghen niet geloven, 'k wodse liever de droely voor een Kerremis schencken.
FOBERT. Wat voor ien gedoen hebbense dan met menkaer?
JUT. O soo drolligh, in soo dra asse mij vernemen loopense op ien aer,
En dan peur ick al af an, in deynck vrient das gien koy voor iou veugel,
Wat dunckt iou van die guyt? 'k stont lest in schuurde mijn Heugel,
55 Wat het hy te doen, hy duwtme nog ien hiele Duckaton in mijn hant
Om dat ick maken sou dat hy de after-deur altemes by nacht open
Ick die niet slinks en was stackse in mijn sack broertje, (vant,
Toen hy nou quam op die tijt die 'k hum sey speulde ick van 't hoertje,
Ick lapte hum mooytjes ien hiele pot vol gedistileerde Brandewijn in sijn top,
60 Inne riep, brust vande deur, of ick stuur iou de Borrelwacht op iou
Iou fun, iou eer-dief, wodjy mijn Miesters hiele huys onteeren? (kop,
He gut krijght iou de Ostijsy hoe willense jou 't Musieck leeren
Datme altemes op den Dam hoort: Miester Gerrit sou de maat slaan,
En laten iou de Nooten wel een maant lanck opje rugh staen,
65 Hadje hum 'e rays sien schuuren of y ien knuppel aan sijn steert hadt,
O! 't was sucken ridder as hy op ien kat in plaats van ien peert sadt.
STIJN. Daar hebje dat beloof ick iou ien nuwe schort mee verdient.
FOBERT. Dat hum de moort sla dien hongt wat of hy mient, (ken?
Mient hy van mijn huys ien Bordeel, in van mijn kijnt ien hoer te ma-
70 STIJN. Ick sach hum liever villen en an duysent stukken rabraken,
In dat hy mijn kijnts man docht te wesen hy raackte daar niet levendigh van.
FOBERT. Dat hyse op die koop begorte mostewe niet staan en sien 't an?
STIJN. Daar kunne we noch niet van seggen, 't selder oock niet toe komen.
FOBERT. Maar Jutje wie komter noch hebjer niemant aars vernomen?
75 JUT. Niemant as ien Jasper goe-bloet Roelif de Beer,
Trouwen as die 'e rays ien stuure bol krijght soo hebje hum in ien hallif Jaar niet weer,

1) Dus alle mij bekende uitgaven.

En dan noch ien diel op-geblasen Barrebiers, Schilders en Rederijckers.
STIJN. Ick geloof daar sullen noch As-beeren, Schoorstien-vegers, Stille-kijckers,
Schoen-lappers, Leydekkers, Panne-ruyters, mijn dochter komme vrye,
En siet wat helpt 'et, ien hantwerckx kittel kan an heur toch niet gedye.
FOBERT. Ick sach Zy liever deur rye met ien drie-kant knevel-spies
Eer ickse an ien hantwerckx kittel gaf, o! dat goetje ruyckt te vies.
JUT. As ickje raen sou Miester seecker soo wod ickse Roelif geven,
Dat is ien Koopman, as ien Prinsin sou sy by hum leven.
FOBERT. Waar in bestaat sijn Egosy? JUT. Maar in Brillen, Kammen, Scheeren, en Mes.
STIJN. Jou besulde Meer, quel jy iou Miester? ja 't is ien fraeye les.
FOBERT. Nou kom 't is hier haast langh 'e noech, laat ons vertrecken,
Siet jy metje beye na de potten terwijl sal ick de Tafel decken,
Tis op't tipje dat de gasten komen, dit keffen is toch maar te leur,
Kijck, 't is best we krijghense op bequamer tijt veur,
In doense ongse mieningh alle bey te deegh weten,
En ist dat Zy dan niet en buyght: STIJN. Soo selse van den aal eeten.
JUT. 't Geet mijn niet an, doch als ick wat segh soo ist offer ien geck kalt,
Maar waren sy wijs, sy lieten dat roosje plucken eer 't in den dreck valt.

Nauwelijks zijn ze weg, of Joost Krimp verschijnt, wien Zijtje, die ook spoedig voor den dag komt, belooft dat zij de achterdeur zal openlaten; hij moet daar om half acht komen; hare ouders hebben gasten genoodigd »as sy dan vrolick zijn sullen wy oock moy weer speulen». Deze afspraak is afgeluisterd door Zytjes anderen vrijer Roelif de Beer, die dadelijk na Joost's vertrek te voorschijn komt en haar vergeefs om een vriendelijk woordje smeekt

Voor al mijn suchten, kermen en onendelijck steenen.
De klinckers op der straet doen niet as schreyen en weenen,
Soo segh ick dan dat iou hart harder is as ien backstien.

Zij antwoordt dat hij kan heengaan »iou paspoort is gheschreven».

ROELIF. Maer was Joosje hier, he! dan hadje ierst iou rechte troosje.
ZIJTJE. Wat Joosje babock, segh wat Joosje, wat Joosje?
ROELIF. Ja, ja, hou jyje noch wat slechjes, niet waar? och Heer!
ZIJTJE. Jou eer-vergeten guyt spreeckje hier van mijn eer?
ROELIF. Wat en vijgh, ick spreeck maar van hallif achten.
ZIJTJE. Tut, tut, is 't aers niet, ja dan sel ick hum hier verwachten,
Dat hyme bescheyt brenght hoe 't met sijn Suster is.
ROELIF. Is die dan sieck? ZIJTJE. Wat roertet iou hoddebackis.

ROELIF. Hy gat! die jou krijght hoeft altoos om gien gansen na de marckt te loopen,
Want de kakel-kurf heeft hy veur niet, maar de pluymen moet hy koopen,
Maar Zijtje, sonder scheeren, alle gecken an ien sy,
Segh wat wilje flus maecken Joost inne jy?
ZIJTJE. Ick segh dat jy iou backhuys snoert, of ick ga neeme vaartje stappe.
ROELIF. Segh Zijtje laat ick mee an de kant stippen ick selje niet beklappe.
ZIJTJE. Vaartje, vaartje, hellip ick word verkracht.
ROELIF. Wat ien struyf in iou backhuys, 'k hebt in gien gedacht,
Maer ick seghter so by, ick bin soo goet as mijn naem is,
Ay lieve Zijtje geefme toch 'e rays ien woortje dat bequaem is.
ZIJTJE. Je bint de plaats niet weert, daarje op staat,
Nou vertreck, vertreck segh ick noch 'e rays, gaat geck gaat.
ROELIF. Geeftme dan ien kusje daar 'k me brant mee mach verkoelen.
ZIJTJE. Maer mijn aasem stinckt, wacht ick sel mijn monght ierst spoelen.

Sy haalt een water-pot, en gietse hem in 't aengesicht.

ZIJTJE. He daar is verkoelingh, loop nou deur. *Zytje binnen.*

Roelof is woedend en besluit zich te wreken:

Hoe weynigh deynckt sy dat icker flus heb betrapt,
Joncker kaal-kin, as die daatelick komt in hier binnen stapt,
Hoe wast oock? ja: dan sel ickme klien as de baarlijck bulleman,
In temteeren heur in dien Armijaanschen Sulleman,
De hiele wije werrelt maack icker te bangh,
Al doen 'k er niet veul mee op, te minst wordense wat angh.

Hij koopt Jutje om, die beweert:

Ick wod degelick datje de Bruygom al weert met ongse Zijt,
Jou inne niemant aars heb ickse toe 'elyt.
ROELIF. Wiljeme dan de vrientschap doen inne laten flus d'after-deur voor me open?
Ick selme so wat vriend'lick toe-maken, in komme hier geloopen,
Lichtelick sy krijghtme dan wat lief.
JUT. Sou ick dat niet doen, wel das en kleyn gerief.

Joost komt op den bepaalden tijd en wordt door Zijtje in een ton verscholen:

Houje immers so stil, so stil as ien muys,
So dra asje dan hoort dat de gasten singen of tieren, of maken eenigh gedruys,
So hebje niet as iou liefste te verwachten.
JOOST. Daar op klim ick in de ton, ey soetert houtet in gedachten.

Roelif in duyvels gewaat, singende.

Siet hier den swerten Ysegrim, en stoock'brant van de Hel,
Een seun van Plutos susters kalf, die 't al vernielen sel,
Al wat hy wil, al wat hy siet, dat breeckt hy met sijn hant,
140 Ien hiele man van seuven voet die steeckt hy in sijn tant.
Het schrikt en beeft daar ick genaack, wat hout my langer op
Dat ick niet strack de hiele stadt het onderst boven schop,
Of vul mijn bast vol mensen bloedt waar na my schendigh dorst,
En steecker twintigh an ien spit, en koelen soo mijn borst.
145 Mijn lijf is niet as aynckel vuur, mijn asem niet as smoock,
Mijn klaauwen zijn als Elsten voor, mijn hoorens as ien poock
Gesmeet van staal en donder-stien, ien brant-hout is mijn staf,
Een gloeyent vuur, een vlamment hol dat kies ick voor mijn graf.
Mijn wooningh is ien doncker gat, ien ysselijcken kolck
150 Daar sit ick in mijn miesterschop van 't spoock en helse volck.
In as ick ry, so is mijn peert ien wijf van tsestigh Jaar
Veel quader dier ick noyt en vant in ongse helsche schaar.
Hier ben ick Monseur kunstenaar, en miester van 't gebreck,
Zijt ghy niet rijck of schoon genoegh, een bult of schief van neck,
155 Scheel van gesicht, of geel van vel, te swart, of briet van tant,
Al dit gebreck genees ick strack, want ick hellip u van kant.
As ickme wil vervormen gaan, so ben ick voort ien schaap,
Ien bok, ien bul, ien peert, of beer, ien wolf, ien swijn, of aap,
Ien leeu, ien stier, ien draack, ien slangh, ien luypart, kat of hont,
160 Ja, al dit vollickje met en veegh dat spuw ick uyt mijn mont.
Nou staan ick hier, strack ben ick daar, Ostinje is niet veer,
In ien kartier, altijt niet mier, soo ben ick hier al weer,
Of wil ick dattet storm waeyt soo laet ick maar ien veest,
Dan waeytet dat ien huys om-draeyt, o! 'k ben ien wongder geest.
165 Nou wil ick mijn maar spoeyen dra te zoeken over al
Of ick hier niet een proy bekom, of yets wat vinden sal,
My dunckt ick ruyck hier mensen vleys dat most my niet ontgaan,
Of Pluto Oom, as hy dat wist, sou my met roeden slaan.
Wat of mijn schort, wel dit is veul, ick vind noch niemendal,
170 Dat ick nou niet een duycker waar 'k sou deyncken ick ben mal:
Wat droes 'k word opme selfs verstoort, ick soeck en vind' hier niet,
Jae wel ick sweer krijgh ick hum iens soo raaekt hij in dit kliet.
Dit kliet is van een Eegels vel en 't safste stof ghemaackt,
Dat kittelt mijn so dat ick schier in slaap half was gheraeckt:
175 Maar barsje Beer die schickte mijn op 't spoedigst soo 't gheviel

Dat ick hum haalde hier omtrent een Hoeren-jagers ziel.
Ick ruyck hum wel, maar 'k sie hum niet, hy sit daar in de ton,
Hy beeft van anghst zijn broeckje vol, o! dat hy loopen kon
Je hielt hem niet ien oogenblik, dat voel ick an sijn sin,
180 Al staan ick hier soo ben ick toch allijckewel daar in.

Hier loopt Joost uyt de Ton, en laat sijn Mantel en de Hoet vallen.

Roelif slaat den mantel van Joost om, zet diens hoed op en gaat in de Ton. Daarna komt Zijtje.

ZIJTJE. Hy, nou isser gien kar an mijn gat 'e bonden, (sonden,
Joosje, goeder dagen, inne goeder nachten hebben ons hier 'e
Hoe staje dit leven al an inde Ton? (ken kon.
ROELIF. Och! ick soutje geeren seggen dat ick maar te deegh spre-
185 ZIJTJE. O, o, mijn arme siecketrooster, 'k moet meelye met jou rapen,
Nou kom jy uytet vat, je selt in mijn narmpje slapen,
Wel spreeckje niet, hoe sitje dus as ien houten sinter-klaas?
ROELIF. Dat doen ick tot ons profijt, en oock om 't minste geraas.
ZIJTJE. Klim uyt as ien man, hier sijn nou gans gien sorgen,
190 Hoe schuylje so inde mantel, hoe hou jyje dus verborgen?
Vreesje datme iou je goelickheyt of sien sal? (mal,
ROELIF. Wel soetje hoe praatje soo mislick, ick bin ummers niet
Dat ick doe, dat doe ick uyt vrees van te zijn bekroopen.
ZIJTJE. Wat ien ouwe bal, daar heb ick al voor gesorght, sou 'k
195 ROELIF. Maar weer geenwe toch dan best te kooy? (hoopen.
ZIJTJE. Hier inde slaap-banck, wat duncktje is 't daar niet mooy?
ROELIF. Hier jy sneuckelaars, wiljet voor mijn doen, de proy wortje gegunt: 't ken mijn niet schielen.
ZIJTJE. Dat gaatje veur. ROELIF. Help sinte Saturnus, of ick bekaay mijn hielen.

Sij meenen in 't Bedt te gaan maar Joost klopt an de deur.

ZIJTJE. Och! wie of daar klopt, nou ben ick in duysent last.
200 ROELIF. Tut, tut, gaan wy leggen, deynck offer ien hongt bast.
ZIJTJE. Die raat deught de duycker niet, datme vaartje dit hoorde
In hy vont ons hier, hy sou ons beye gaar vermoorde,
En dat sel veur seecker geschien, we zijn after gien kloppen gewent
As van ien schrobber, Roelif de Beer, ofje hum kent:
205 Wacht ick selt iens vragen, wie klopt daar? wat is iou begeeren?
JOOST. Ick bender Liestentje, om iou mijn selfs te vereeren.
ZIJTJE. Och hy isset, hy isset, wat raat gaat ons beye aan?

Jou schellem, jou eer-dief, jou hongt, loop hier van daan, (stuuren.
Wat pleyster wilje hier hebben, mijn vaartje sel ickje op het vlays
210 Joost. Mijn soeten Engel hoe benje dus verkiert in soo korter uuren?
Zijtje. Ick seghje noch 'e rays, loop voor den droes of loop an de galgh
Jou Juydas asje bint, 't Hels vuur wens 'k je in jou balgh.

Hy klopt weer an.

Roelif. Nou begintme de moet al mee wat te sacken.
Zijtje. Om dien bloyen rekel, dat hy wist dat jyer waart hij sou voort-
215 Maar ke daar, hier staat ien pot met Maaghde wijn, (gaan kacken,
Open jy de deur, dan sel hy deynken klaar te zijn,
Gietjet hum dan iens sloeghs in sijn hellim,
In lap de deur weer toe, quyt bennewe dien schellim.
Roelif. Die raat is duysent gulden weert, kom geef mijn de pot.

Roelif giet Joost het water in 't angesicht, ende sy raecken an 't vechten.

220 Joost. Daar sel iou de duycker veur halen, hadt ick nou mijn mes.
Roelif. Ha vast mantje, hi gut, krijgh ick mijn handen in iou bles
Je raackt strack met iou neus in de kluyten.
Joost. Ick begeef iou niet, of de oogen sullen mijn sluyten,
Sta, sta, iou stijven hongt, van mijn handen raackje int nest.
225 Roelif. O gort, hy krijgtme ongder, Zijtje help, help, ofje sietme lest.
Zijtje. Moort, moort, help, moort, moort, moort!
Roelif. Ay, ay, ay, hy douwtme de gorgel toe, ick wort versmoort.

Fobert en Stijn ontsetten Roelif, Joost ontlooptet, en Zy vlieght Roelif om den hals, meenende noch dattet Joost is.

Fobert. Wat is hier? ha jou schellim, houtem daar gebuuren.
Stijn. Jou besuckte moordenaars, siet dien schellim iens schuuren.
230 Fobert. Hier Stijn, neem jy 't aar waar, ick kap hier noch ien diel armen af,
Hoe, jy hier, Zijt mijn kynt, ja wel ick scheurder mijn darmen af.
Stijn, Stijn, wat wongder, wat nieus, kijck deuse Juweelen. (steelen.
Stijn. Fobert vaar 't zijn maar ien diel dieven, sy soecken ons te be-
Fobert. Nou bekijckse 'e rays te degen, je sult Zy wel kennen soo 'k
235 Stijn. Wel, wel dat postuur heb ick toch wel meer 'e sien, (mien.
Gans lichters, ongse Zijt met ien vagebongt beperrelt.
Zijtje. Gien vagebongt maar mijn man veur den Hemel, in veur de werrelt.
Fobert. Jou man, iou man? Zijtje. Ja vaartje, met belofte getrout.
Fobert. Ey kom hier 'e rays by 't licht datme jou te degen anschout.

240 STIJN De pocken wat ick sie, 't is Roelif met Joosten mangtel
om 'e slagen.

Na dat Zijt hem met nare actie besiet, toont sy een schijn van swijmingh.

ZIJTJE. Amy, ick beswijck, den Hemel wil mijn plagen!
STIJN. O mijn kijnt, mijn kijnt, mijn kijnt, komter quaeyer uur?
FOBERT. Kom, kom, ey ras, brengwese mit ongs drien binnen by 't
(vuur. *Binnen.*

Jut, de meid, zegt »tot een besluyt»:

Neen, inne ja, is ien eeuwige stryt, ick drayer mijn poort uyt,
245 Of werentig ick lachme te barsten om die besulde Meer in dien
schavuyt.

Zij is benieuwd hoe het nog zal afloopen:

Maar, ick segh, die ouwers laten heur sinnen wel inde mostart
druypen,
Die soo veul muyse-nesten metter wichters laten inde ooren kruypen,
Want komter ien die van ongse dochters sin is, die mach sy niet:
In komter ien aar al was hy oock so wit as de droes, as hy maar
met schyven schiet,
250 Dan is 't, Zijtje dat is ien giesje in jou beslagh, dat goetje sou
ierst dye,
Wat is doch schoonheyt, schyt schoonheyt, dat sel jou metter tijt
ontglye,
Neem jy die, inne laat die loopen, das ien kaal-kin, en die ien hodde-
Soo 't noch langer duurt, sy brouwen heur dochter noch geck: (beck,
Ick ben ien jongh mens, maar ick ken wel sien dat die kaart vals is,
255 'k Verteldent noch lestent teugen Klaasje buur, die toch altijt vol kals is,
In ick geloof heur oock alsoo wel as Doctor wil-al van kleyn verstant,
Want se say, krygt die dochter ien vuyst in 't oog, en ien niet in-
der are hant,
De ouwe hebben heur rechte loon, in die snipper-beck is niet be-
ter weert;
Nou, ick geeft mijn om ien beter, en bind de rest an ien katte-steert,
260 Ick verlangh hoe 't noch of loopt, doch 'k sel 't best verbeye,
Is 't dat Zyt de koop met Roelif iens wort, 'k selt de hiele stadt
deur verbreye:
Inne beloof de omstaenders, soo dra als de Bruyloft voort gaat,
Ick sal maken dat op de Feest ien tafel veur jou luy allien staat.

G'naad' is myn troost.

31. DE KETELBOETER TOOVENAAR. 1)

Gerritje de Licht, een ketelboeter heeft nachtverblijf gekregen bij Frans Joppen »een ouden Boer». Deze wordt door Proper Elsje »zijn Wijff» 's avonds »in stee» gezonden, om den »Lant-heer» de »Jaer-pacht» te gaan betalen. In de hoop dat hij niet voor den morgen zal terugkeeren laat zij Jaep Jongh-bloet »een jonghen Boer» binnen, met wien zij eene afspraak gemaakt heeft; deze brengt een eendvogel en wijn mede. Juist zullen zij zich te goed gaan doen, als zij Frans hooren terugkomen; haastig worden de lekkernijen verstopt en Jaep »kruypt int verken-schot».

ELSIE Wat sel ic nu seggen best tegen den ouden loer?
Den duyvel en zijn moer sal ic tot mijn beurt winnen.
Ic mach nochtans een rechte leugen verzinnen,
Tegen dat hy comt binnen, hy settet paert achter inde stal:
5 Desen doeck om het hooft mijn schaemt wel bedecken sal,
Hy is sonder gal, ic sal hem wel wat wijs maken.
Wel Frans Joppen benje daer, hoe gaen de saken?
FRANS *(uyt)*. Wel Wijfje hoe zijn u kaken dus bewonden metten doeck?
Benje zieck Wijfje? segt. ELSIE. Ja Man, niet seer cloeck,
10 Ic weet in geenen hoeck vant heele huys te duyren.
FRANS. Wapi Wijfje, wat ist dat ghy gaet besuyren?
Mijn hert is vol trueren, als ic u zie qualic te vreen.
ELSIE. Och Frans Joppen de pijn die ic in mijn tanden heb geleen
Die doen my schier geen van mijn vijff zinnen houwen.
15 FRANS. Jemy Wijfje dat doet my wel dapper rouwen:
Allijckewel de Vrouwen zijn gemeenlic veel plagen onderdaen.

---

1) Uit: *Klucht vande Ketel-boeter, gemaect door H. van der Muyr. Op 't Spreeck-woort:* Wie dat d'onkuyze min, wellustich wil hanteren, Die moet somwylen in een verken-schot logeeren. *Ghespeelt by de Camer »Vernieut uyt Liefden» binnen Gorinchem.* [Vignet der Kamer]. *Tot Gorinchem. Voor Jan Willemsz. Boek-vercooper woonende aende Merct, inden vergulden Boom, Anno 1644.*

Enkele lezingen in dezen druk zijn verbeterd naar de volgende uitgave: *H. v. Muyrs klucht van Frans Joppen en Gerritge de Licht. Op 't Spreeck-woort:* Wie dat d'oncuysche Min: wellustich wil hanteeren, Die moet somwijlen in een Verckenskot logeeren. *Eerst gespeelt by de Kamer, vernieut uyt liefden, tot Gornichem op Vastenavont 's Jaers 1643. Tot Gornichem. Voor Paulus Vinck, Boeck-verkooper, aen de Merckt tegen over de Waegh, Anno 1644.*

Maer Wijfje waerom leyt hier soo grooten vier aen?
Men souwer een Os voor braen, dit lijckent niet ter degen.
ELSIE. Ja Frans Joppen om dat ic niet conde de pijn verdregen,
20 Heb ic een wijl op een kussen gelegen met mijn aenzicht tegen 'tvier.
FRANS. Och arm Elsje en heeftet niet geholpen op eenich manier.
ELSIE. Ten heeft noch geen tier, mijn lust niet veel te praten, Man.
FRANS. Elsje dat ic weer t'huys coom is wel goet uytter-maten dan:
Ic wil u laten dan in vreden, soo mach u hooft rusten.
25 ELSIE. Frans Joppen, laat ons te bedde gaen. FRANS. Neen Wijfje daer toe heb ic noch geen lusten:
Mijn honger ic geirn eerst blusten, ic heb goe'n appetijt.
ELSIE. Wel eet dan Frans, indien ghy soo hongerich zijt:
En ras een stuck eten snijt en daer me gedaen.
My lust niet t'eten. FRANS. Ic moet dan selver de tafel decken gaen:
30 Wijfje en weest ghy niet belaen, ic salt wel beschicken.
ELSIE. Heer, Frans, wat isser van avont noch te bequicken?
Men sal u gebrae'n pricken van avondt noch hebben doen.
FRANS. Wijfje hout u gerust; ic moet my ter degen voe'n.
Dat viertjen is soo boen, 't moet leggen niet verloren:
35 Weest gy maer te vree'n, Wijfje, wilt u slechs niet storen,
Ghy weet doch wel te voren, 'k mach veel woorden verdragen niet,
Komt Elsje eet wat mee, en isser na u behagen niet?
ELSIE. Heer, Frans, en wilt my vragen niet, mijn hooft doet my te seer.
FRANS. Maer Elsje, ic moet u nog wat seggen alweer:
40 Ic heb wel begeer om van avont noch wat te couten.
ELSIE. Ic bid u Frans Joppen willet van avont op-souten
En voecht u in mijn bouten, want sulckx u meer ruste sticht.
FRANS. Neen noch niet Elsje, ic coom vroech genoech in dat gewicht,
Ic moet met Gerritje de Licht van avont my noch wat vermaken.
45 ELSIE. Heer, Man ghy begint somtijts wel houbollige saken:
Hoe suldy aen hem raken, hy heeft al langh te Bedd' geweest.
FRANS. 'Tschaet niet Wijfje 'k sal hem wel hier crijgen, rust doch u geest
En zijt niet bevreest, laetter my voor sorgen.
Gerritje, Gerritje staet op, 't is schier schoon morgen:
50 Leght gy noch verborghen om te slapen op u nest?
KETELB. Frans Joppen zijt gy dat? FRANS. Jae 't Gerritje, comt af al u best,
Wy moeten 't saem de rest van 't nachtjen over praten.
KETELB. Ic coom u by Frans Joppen: dat en can ic niet laten,
Want ic uytermaten geirn in u geselschap zy.
55 FRANS. Comt Gerritje voecht u daer neffens my:
Ic acht dat ghy noch wel een weynich sult eten.

KETELB. Ja ic mach wat peuselen, want ik heb al gegeten:
Maer Elsje laetet my doch weten, hoe sydy dus onthoot?
FRANS. Ja Gerrittje, mijn Wijfje is wel dapper geweest in noodt:
60 Sy heeft schier geweest doodt door groote pijn inde tanden.
KETELB. Och heer, och heer, dats een groote last, maer Elsje wilje
Tantpijn haer banden sijn ontbonden tot deser stondt? (vande
Soo moet gy dat Jonghbloet wat laten vande mondt,
Dat maeckt u soo ongesont: gy weet wel het verclaren.
65 ELSIE. Nu Gerritje hout den smuyl en laet dien praet varen,
Gy moet u tongh wat snaren, gy wat al te veel praet.
FRANS. Ja dats waer: Gerritje, myn wijfjes hooft niet wel en staet,
Dus haer met vreden laet en laten wy wat smullen,
Snijt vry Gerritje en wilt den buyck doch vullen,
70 Lust u niet eens te pullen? nu vry tast doch toe.
KETELB. Sulcken ouwe cost te eten wort ic daechlicx schier moe:
Ic sou wel mogen een goe Entvogel, al was hy gebraen.
FRANS. Die sou ic ooc wel meugen, maar Gerritje hoe raeck aen?
Ic salder morgen een te vuyr slaen, die wel louter sal deugen.
75 KETELB. Frans Joppen nochtans sou icker wel een van avont meugen,
Wist icker u me te verheugen, ic weter raedt om een.
FRANS. Tis van avont te laet, Gerritje, want ic wel meen
Datter in huys geen Entvogel is te crijgen,
Ist ooc Elsje? ELSJE. 'Kwou dat gy van sulcken praet ginct swijgen,
80 Off stopt met Paerde-vijgen allebey uwen bast.
FRANS. My lust niet, Elsje. KETELB. Wel Frans, wilt gy my geven last,
Ic sal u hier gepast een gebraen Endeken doen brengen.
ELSIE. Frans, ic wilt niet gedoogen off gehengen,
Gerritje, wilt vry verlengen sulcken const, want die niet deucht.
85 KETELB. Wel wilt gy 't niet lijden? soo staeck ic ons vreucht:
Maer anders een houbollige geneucht soudy noch bemercken.
FRANS. Maer Gerritje soudy de const met eenige duyveldery wercken?
Soo wast van 't Vercken, ic sou wel worden vervaert.
KETELB. Ja 't sou met een abelheyt u werden verclaert,
90 Doch onbeswaert sult ghy altsaem wel blijven.
FRANS. Maer sou den Bulleman ons niet comen ontlijven?
KETELB. Neen die sal ic wel verdrijven dat hy u niet misdoet.
FRANS. Wel Gerritje, begint dan eens u const t'openbaren vroet:
Maer by gantz bloet laetet ons niet betreuren.
95 ELSIE. Ic seg u Frans Joppen, 't sal u voorseker gebeuren,
Den Bulleman sal u verscheuren, segt dat ick 't u heb geseyt.

FRANS. Maer Gerritje, is 't waer? KETELB. Hey, weest ghy slechs gerust; 't is maer ydelheyt,
T'sa u eens bereyt, hier sal de const gheschieden.

Hier begint de Ketel-boeter quansuis eenige besweringhen te doen, ende schrijft een perck.

ELSIE. Frans Joppen ey lieve, laet ons beyde van hier vlieden:
100 Want dese grepen bedieden eenighe Duyveldery.
FRANS. 'Tschaed niet Wijff, laetter ons te samen blijven by:
Ic wed dat hy geen gebrae'n Endeken sal vinnen.

Ondertusschen wort van binnen een vlam van een weynigh Bus-poeder vertooght, ende alsdan wert den Ketel-boeter quansuys wat in-gheluystert.

KETELB. Ic bezweer u dat ghy niet en comt int perck binnen:
Maer wilt eens verzinnen, waer 't ghebraden eyndeken staet.

Hier ist hem quansuys gheseydt.

105 Vertrect haestelick, en weder na binnen gaet.
Ic danc u van u daet, en stil-zwijghend openbaren.

Met eenighe conjuratiën treet hy uyt het perck.

Frans Joppen, 'k hebt al ficx, maet, my is daer gaen verclaren,
Van sommige die daer waaren, waer 't eynt-vogeltjen is.
FRANS. Maer Gerritje, ic acht claerlick dattet is mis.
110 KETELB. Ic weet ghewis, dattet hier staet in eenighe hoecken,
En soo Frans Joppen, ghy u selven dorst vercloecken,
Om in dat hoeckje te soecken, ic wed dat ghy 't daer vint.
FRANS. Soud 't mogelick wesen, Els? ELSIE. Gy lieve Man, ic bid te soecken niet begint,
Hoe, ghy en bent geen Kint, gelooft ghy 't altemalen?
115 KETELB. Frans Joppen, soo ghy wilt, ghy cont het selfs daer halen:
Want ten sal niet falen, of ghy sultet vinden daer.
ELSIE. Maer Frans, sydy mal, geloofdy dese begruysde Ketelaer,
Ghy sult worden ghewaer, hoe hy met u sal gecken.
FRANS. Maer ist seker waer, Gerritje? KETELB. Wel gaet, bezietet Frans. FRANS. De lust doet my verwecken
120 Om zien waer toe dat strecken dese zyne daden:
Maer Gerritje, ghy en most my niet verraden,
Dat ic in plaets vant gebraden eyndeken wat aers sou vinnen.
KETELB. Maer Frans betrout mijn woort en gaet het stuck beginnen.
ELSIE. Ic word schier uyt mijn zinnen, dat ghy noch zijt soo geck.

125 Frans. Houd u gherust Wijf. Elsie. 'K wil niet Frans. Frans. Ic segh
Eer dat ic u een treck ga om u ooren gheven: (u, hout den beck,
Ic wilt doen Wijf, al sout costen mijn leven,
Wat leyter aen bedreven? ic dat gat eens doorzien moet:
Gants sakerloot, ziet eens hier wijf, dats een drolligh ghebroet,
130 Seker tis een goet excelent jongh wilt of tam eyndeken gebraen.
Gerritje ghy cont drollige consten, die ic niet can verstaen,
Niemant souwer u voor aenzien t'eenighen daghen,
Hoe duycker wist ghy dat? Ketelb. Ic wistet soo seker of icket
daer had zien draghen,
Doch wilt my niet veel vraghen: want het moet blyven secreet.
135 Frans. Gerritje tis my al-even-veel of icket niet en weet:
Kom Elsje, eet mee een stuckje van dit gebraet.
Elsie Mijn lust niet t'eten. Frans. Tis nochtans delicaet,
Wijfje, en laet het niet, soo ghy het anders meught,
Seker Wijfje men souwer aen eten een jeught,
140 Neen by gantz deucht ic en sal mijn deel niet verpratten.
Ketelb. Igut Frans Joppen 'kwou wel om een paer matten
Dat wy eens mochten natten met excellente Wijn.
Frans. Igut Gerritje, hadden wy die hier dat waer wel fijn,
Hy sou welcoom sijn: en lustich sijn ghepepen.
145 Ketelb. Wat dunct u Frans Joppen, wil ic hem eens herwaerts doen
Met sulcke grepen als ic dat Endeken creech. (schepen
Elsie. Maer Man sal 't alweer met u wesen geenen deegh?
Frans. Wijff, 'kwou wel dat gy sweegt, gy verstaet niet onse saken:
Maer segt Gerritje: sout gy wel aen de claren geraken?
150 Dat was niet te laken, ey haelts' eens voor den dach.
Ketelb. Al weer moet ic door beswering maken gewach,
Met een drolligen slach soo sal 't in zijn werck gaen.

Hier begint hy weer te besweiren, ondertusschen seydt Frans:

Frans. Wat posteloxy Wijf soude wy noch drinken vanden edelen traen
Op ons excelent ghebraen, hey dat waer vanden braven.

't Bus-poeder als voren aen brandt gesteken synde: seyt de Ketel-boeter.

155 Ketelb. Ic beveel u metter haest gins en weer te draven,
Op dat ic my mach laven met dat Keulsche nat.

Hier wert hem in 't oor gheluystert.

Ketelb. Nu beveel ic u dat ghy wederom keert rat,
Ter plaetse in 't gat daer ghy zijt uytgecomen.

Met eenighe conjuratien treet hy uyt het perck.

KETELB. Frans ic heb van avont met u Wijn te drincken voorgeno-
160 Wilt gy slachten den vromen en die hier slechs halen. (men,
FRANS. Aen 't halen Gerritje en salt my niet falen,
Maer ic mocht verdwalen indien 't verr' was uyt 't landt.
KETELB. Neen Frans Joppen gelooft my 't is niet verr' vande handt:
Maer gaet slechs aen dien cant, daer salmen 't u uyt-deelen,
165 FRANS. Wat daer, sou meer als eenen duycker me spelen,
Al sou ic het bequelen ic sal nochtans gaen soecken daer.
Gerritje, Gerritje, allijckewel 't is seecker waer:
Ic vind een kanneken claer, met excellent Wijntje gevult.
KETELB. Neen Frans Joppen gy op mijn woorden u wel vertrouwen
170 Nu samen eens gesmult en lustich om-gedroncken. (sult,
FRANS. Elsje wilt nu niet pruylende proncken,
Ons is voor niet geschoncken gebrae'n en excellenten dranck.

Als zij nu braaf gesmuld, gedronken en gezongen hebben, vraagt de Ketelboeter aan Elsje, of zij ook niet eens proeven wil; zij antwoordt:

Mijn lust niet Gerritje: en wilt my niet bedroeven,
Waertoe doch dit snoeven? Weetje wat, soo zwijcht. (betijcht
175 FRANS. Wat is dat Gerritje? KETELB. Niet, Frans, sy slechs dapper
De geen daer gy door crijcht soo lustich te drincken en eten.
FRANS. Maer Gerritje, off gy my openbaerden de secreten,
En liet my eens weten wie dit hier heeft gebracht.
KETELB. Die 't hier gebracht heeft, isser geweest den heelen nacht,
180 En hy heeft getracht om u hoornen aen te setten.
FRANS. Hola, seker daer moet ic wat nader op letten,
Sou ic in sulcke netten gevanghen werden staegh?
Maer wat ist doch voor een? KETELB. Noyt leelijcker Bulleman
saeght ghy u leve daegh,
Hy zit noch yvers laegh, in een hoecxken ghedoken.
185 FRANS. Maer Gerritje laet hy doch by u wesen versproken,
Dat hy ons niet meer comt op-stoken, 'k heb mette geck geen doen.
KETELB. Frans Joppen, wil ic hem persoonlick hier doen spoen?
Sijt ghy soo koen dat gy hem wilt sien, ic sal hem doen verschijnen.
ELSIE. Neen Gerritje, ic bid u en wilt u daer toe niet pijnen,
190 Maer doet hem verdwijnen, ic ben al te vervaert.
FRANS. Neen Gerritje, laet hem vry comen: 'k bender niet in be-
Ic sal hem by gantz paert wel dapper bestrijden. (swaert,
ELSIE. Frans Joppen, ic en salt doch om mijn leven niet lijden,

Dus wilt u vermijden om sulx te rechten aen.
195 Wat duycker Frans: wilt gy met Duyveldery omgaen?
Die gy niet cond verstaen, wel wat sal 't doch met u wesen?
FRANS. Wijffje, ic wed ic sou hem soo met houdt belesen
Dat hy sou vreesen om hier te comen weer:
Wijfje hy wil mijn hoornen aensetten die ic niet begeer,
200 Want dan sou ic seer by nae een Bulleman gelijcken.
KETELB. Ja wel Frans, soo sal hy in u huys blijven prijcken:
Want hy kander niet uyt strijcken off 't moet door my geschien.
FRANS. Is hy dan hier in huys Gerritje? KETELB. Ja hy, Frans.
FRANS. My lust hem eens te sien.
Ic sal hem eens verspien, nu wilt hem my eens wijsen.
205 KETELB. Ja Frans, soo gy hem zaegt gy sout u aff grijsen:
Sulcx is niet te prijsen: ic weet noch een beter raet,
Hoort Frans, soo gy u oogen door my verblinden laet,
Soo sal ic metter daet hem leyden voorby u voeten,
En wilt hem dan eens louter met een eynde houts groeten.
210 Soo sal hy u moeten al sijn leven hier blyven van daen,
Anders isser geen raedt om hem te beletten herwaerts te gaen:
Maer door u slaen soo sal hy zigh vergrouwen.
FRANS. Is dit den besten raedt Gerritje, die gy gaet voorhouwen?
Wat dunckt u Wijff, souwen wy soo aenrechten 't stuck?
215 Gantz felten Wijfje, 't was voor ons al te grooten ongeluck.
Sou ic geraken inden druck van Duyvels hoorns te dragen?
ELSIE. Ja Frans hoe 't gaet ten sal niet wel slagen,
'K wou dat t'geenen dagen dien Duyvel hier had geweest.
FRANS. Och Heer, Elsje is vervaert, nu weest doch niet bevreest:
220 Wy sullen den quaden geest van hier wel verdrijven,
Nu Gerritje, gaet te werck, laet hy hier niet langer blijven:
Ic sal my verstijven om hem louter te raken. (smaken,
KETELB. Maer Frans Joppen, gy moest hem een eynde houts laten
Dat hem hals ende neck kraken, dus van een eynde houts u verziet.
225 FRANS. Dats waer allijckewel: want ic en heb sulcx niet,
Dus op dattet soo geschiet, sal icker een gaen crijgen. *Frans binnen.*
ELSIE. Och mijn lieve Gerritje wilt my doch niet betijgen,
Maer wilt doch zwijgen van my en Jaep Jong-bloet,
Wat salt u helpen als gy my dese schandt aendoet?
230 Dus weest doch soo goet en wilt ons schandt bedecken.
KETELB. En sorgt niet Elsje, ic en sal geen Vrouwen eer bevlecken:
Maer sal Jaep doen vertrecken dat hy hem niet sal sien.
ELSIE. Ey Gerritje ic bid u laetet dan alsoo geschien,

'Ksal u dan niet verbien my somtijdts te verzoecken.

Den Boer komt uyt met een houdt.

235 FRANS. Nu Gerrittje bezweert hem te comen uytte hoecken:
Ic sal mijn vercloecken, om hem louter te castijen.
KETELB. Maar Frans desen doeck most ghy eerst voor u ooghen lijen.
Dan salt haest gedijen, dat ghy hem vernemen sult.
FRANS. Om den doeck te dragen wil ic noch lijden gedult,
240 Op dat dan wert vervult ons voorgenomen saken.
KETELB. Nu Frans staet daer aenden hoeck vanden staken
En past wat te raken als den Duycker verby u treedt.
FRANS. Sorgt niet Gerritje: laet hem vry comen, ic ben al bereet.
ELSIE. Maer Man weest niet al te heet dat hy u niet gaet ontsnappen.
245 FRANS. Sorgt niet Elsje, ic sal hem wel louter om de Ooren lappen:
Rust slegs van 't clappen en houdt u Bachuys toe.
KETELB, Siet dien Ouwen daer eens staen? Elsje hoe:
Als ic dit nu dus doe, soo moet ic me eensjes overvaren.
ELSIE. Gerritje ic zweer u, zoo gy mijn eer hier weet te bewaren,
250 Wy sullen 't samen eens claren, ziet 'k looft u by mijn handt.
KETELB. Ic ben te vreen Elsje, ic sal wel bedecken u schandt,
Stelt u aen dien cant, en laet my nu hier wat praten,
Hou Jaep Jong-bloet, tsa, tsa, ras comt uytte gaten,
En wilt de Koecken 1) daer laten, comt slechs alleen uyt. (luyt,
255 JAEP. Och Gerritje, ic koom al vast. KETELB. Swijgt, maeckt geen ge-
Off gy moest uyt mijn Schuyt, gy soudt mijn vragt bederven.
JAEP. Bleeff ic langer in 't Verkens-kot, 'ksou moeten sterven,
'Kheb menig werven verlangt te wesen uyt dat Kot.
KETELB. Maer Jaep Jong-bloedt wat raed om raken onbespot
260 Wederom tot u Huys, sonder harde cloppen?
JAEP. Elsje benje daer? ELSIE. Ja ic: maer ginder staet Frans Joppen,
Wilt u ras voort stoppen, om praten isser geen tijt. (smijt:
JAEP. Niet Elsje? ELSIE. Neen Jaep, pact u slechs deur, eer dat hij u
Want voorseker soo hy 't merct, ghy sullet becoopen. (gecropen?
265 JAEP. Adieu dan Elsje. ELSIE. Adieu Jaep. FRANS. Comter daer niet een
KETELB. Hy sal u ontloopen, Frans slechs wat te raken past.

Den Boer slaet.

FRANS. Gans felten, Gerritje hadje me dat wat eerder belast!
Hy had my al verrast, eer ic hem had vernomen.

---

1) De »boeckende-koecken» die Elsje nog vóór de thuiskomst van Frans gebakken had.

KETELB. Neen Frans Joppen, tis met u ghelijck als metten lomen,
270 Doen g'hem hoorde comen, doe most ghy 'er geslagen hebben op.
FRANS. Ic meynden hem nochtans wel te treffen op zijn cop:
Maer by Sint Job, 'k heb hem niet veel gegeven.
KETELB. Wel nu Frans Joppen, 't geen hier by my is bedreven,
Laetet by ons zijn gebleven, en hebter van geen vermaen:
275 Want dat ghy 't yemant vertelde, of eenighzins liet verstaen,
't Mocht comen aen den Officier, t'uwer schant en schaden,
Want denct vrijlick, ic sou mijn saeck seer wel verdaden:
Maer ghy soud beladen t'saem blyven in oneer.
En hoort Elsje, ic segh u me tot een goede leer:
280 Wilt niet soo seer dat Jonge-bloet in u laten wercken,
Op dat men 't niet al t'openbaer van u gaet bemercken.
Hierme wil ic gaen hercken, om mijn profijt te doen.
FRANS. Neen Gerritje, comt noch wat in huys, wy sullen noch eens
Malcanderen voen, met eens lustich toe te vegen. (coen
285 KETELB. Wel daer toe wil ic my noch wel wat verlegen.
Daer na salmen u ter degen het eynde heerlijck laten zien
Van 't gene datter tot noch toe is gaen geschien. *Binnen.*

Den Officier met zynen dienaer, en de Ketel-boeter uyt.

OFFICIER. Door vreemde praet die ic van u Gerritje hoorden uytten,
Dat gy door bezwering doen cont wondere virtuyten,
290 'Tsy den Duyvel te besluyten of sulcke Duyveldery,
Gelijck my oock door Frans Joppen gebonden is op zy,
Soo heb ic daerom my op 'tstuck ter degen willen Informeren,
Want soo verr' Gerritje gy den Duyvel weet te bezweren,
Soo sal ic u wel leeren sulcke stucken te laten staen,
295 Om dier oorsaecke wil heb ic u oock als Officier gevaen,
En oock gesonden aen Frans Joppen om hier te comen:
Want ic nu by mijn selffs vast hebbe voorgenomen
Om van dese droomen te hooren 'trechte bescheydt.
Gaet Dienaer segt dat Frans Joppen hem ras bereydt
300 Om 't geen hy my heeft geseyt hier staende te houwen.
KETELB. Heer Officier hier moestmen al meer personen schouwen:
Want Proper Elsje sijn Vrouwe hier ooc voor al sijn moet,
Gelijc ooc mede hier onsen Boer Jaep Jong-bloet,
Soo zult gy den voet van mijn consten bevijnen.
305 OFFICIER. Wel laet heur alt'samen alhier daed'lic verschijnen,
Ick sal mijn pijnen om te weten hier van de rechte grondt.
DIENAER. Ic sal mijn Heer de Boodschap doen terstondt,

En heur maken cond 'tgeen gy my gaet gebieden.
OFFICIER. Schaemt u Gerritje, dat gy alsoo bedriegt de Lieden,
310 Sulcke stucken behoordy te vlieden eer dat gy die betreurt.
KETELB. Heer Officier, ic acht uwen Mantel is dapper gescheurt,
En ic wed 't gebeurt dat Frans Joppen of Jong-bloet die moet lassen.
OFFICIER. Bylo Gerritje sou my sulck geluck toe wassen?
Het sou my wel passen, dat sou my comen wel.
315 KETELB. Ic sal noch niet seggen; maer laet mijn beschuldigers comen
Ic acht sy meerder gequel dan ic sullen verdragen. (snel,

Frans Joppen, Proper Elsje en Jaep Jong-bloet uyt.

OFFICIER. Hier comense altsamen aen; hoort Frans, 'k moet u wat
Gy hebt eenige dagen voorleden my soo onderricht, (vragen.
Dat tot uwent den Duyvel bezworen heeft Gerritje de Licht,
320 En in Somma aldaer gesticht veel Duyvelsche trecken.
Segt, is dat waer? FRANS. Jae 't Heer: dan 't was maer houbollig-
'Twelc ons de wecken om te rapen wat vreucht, (heyts gecken,
Want hy liet ons eten en drincken voort comen uyt geneucht,
Dies wy verheugt te samen wat gingen bancken.
325 OFFICIER. Neen holla, ic versta al anders sulcke Duyvelsche rancken,
'Kwed om twee blancken Gerritje, gy sulcx niet vertelt.
ELSIE. Heer Officier: ic bid u dat gy u daerom dus niet en ontstelt,
Want sulck bedrijff gelt geen halsen t'eeniger tijen.
OFFICIER. Neen holla, ken hy dat? hy sal wat anders moeten lyen,
330 'Ten sal hem niet bevrijen sulcke praten nu ter tijdt.
KETELB, Heer Officier, ic verstae dat gy qualijck onderricht zijt,
Daerom indien gy 't mijn alsnu wilt toe-laten,
Ic sal de saeck regel-recht en inder waerheyt uyt-praten,
Soo suldy mogen vaten wie gelijck off ongelijck heeft.
335 OFFICIER. Ic consenteer u Gerritje, dat gy my rechte kennis geeft
Van 't gene gy bedreeft ten huyse van Frans Joppen.
KETELB. Ic sal u de viercante rechte waerheyt uyt-croppen.
Ic die my genere met stoppen eenige Ketelen die leck zijn,
Quam by geval tot Frans Joppen, den welcken mijn
340 Gaff werck: in schijn om 's nachts aldaer te blyven,
Zijn Wijff Proper Elsje sogt hem van Huys te dryven,
In voegen dat hy ginck rijden nae ste daer sy hem sont,
Ic ginck te Bedde, midtsdien sy 't hebben wou terstont,
En 'snachts soo vondt ic Jaep Jong-bloedt by haer vernachten,
345 Dewelke het gebrae'n Endeken en de Wijn t'harent brachte,
Het welc syluyden trachten om op te bancken t'saem:

Maer alsoo Frans Joppen t'Huys quam buyten haer geraem,
Moest Jaep Jong-bloet onbequaem in 't Verckens-cot zich begeven:
In plaets dat hy waende met Proper Elsje in wellust te leven,
350 En soo zag ic even waer sy 't Endeken en de Wijn ginck zetten,
Dies ic (als hebbende daer ter degen op gaen letten)
Met houbollige pretten geraeckt aende Wijn ende 't gebrae'n,
'Kheb oock met een aerdigheydt Jaep Jong-bloedt doen gaen
Uyttet Verckens-cot onbelaen, sonder schandt t'openbaren:
355 Maer dewijl (Frans) gy u eygen schandt niet condt bewaren,
Soo moet icket soo verclaren, want 'tis alsoo geschiet,
Wat segt gy nu Frans? Frans. Holla, dat en weet ic niet:
Wijff doet my 't bediet, zegt: hebt gy sulcx bedreven?
Ketelb, Ontkent gy 't Els? Elsie. Och Man willet my vergeven,
360 Ic ben seker noch gebleven, reyn, zuyver en onbesmet.
Officier. Ja, ja, 'khoor wel watter aff is al te met,
Sy hebben t'saem te Bedt geweest om wat te slapen:
Maer Gerritje die heeftet belet door sijn kijcken en gapen,
Off door sijn betrapen isset gebleven onder de voet.
365 Frans. Wat duycker hebt gy begonnen, zegt Jaep Jong-bloedt.
Tsa comt my te moet, want ic ga u den Doodt zweeren,
Datje mijn Wijff aff-soendt sal ic u wel verleeren,
Tsa wilt u Lijff verweeren, gy verbrabbelden Kappelaen.
Jaep. Seker Frans Joppen, stilt u wat, 'k en hebt noch niet gedaen,
370 'Kbegost vast te peuren aen: maer 't was noch niet begonnen.
Frans. Ist waer Els? Elsie. Jae 't Man: hy hevet niet volbrengen connen,
Want ziet ic was verwonnen met een jonge domme zin.
Frans. Hebt gy 't noch niet voldaen, soo acht ick't noch wat min,
Maer haddetter geweest in, seker soo mocht gy wel vreesen.
375 Officier. Ic hoor wel, gy soud wel haest geaccordeert wesen:
Maer ic sal u wel anders belesen, gy en benter noch soo niet aff.
Elsie. Ic bid u Heer Officier, handelt met ons niet soo straff:
Want dat ghy oyt vergaf heb ic wel hooren prysen.
Officier. Neen holla, ic sal u luy beyden wat anders bewijsen,
380 U sotte jolysen, die moeten wat straf zijn gekastijt.
Frans. Heer Officier, souje my dan noch wat geldts maken quyt?
Officier. Ja Frans, en zijt ghy 't of u Vrou niet wel waerdigh?
Doordien dat sy haer met Jaep gaet vermengen lightvaerdigh:
Neen ick sal haer aerdigh, en u oock Jaep comen by.

385 JAEP. Heer Officier, ick garen accordeer met dy,
Ick weet wel dat ick my een weynigh heb verlopen.
ELSIE. Met u mee t'accorderen is oock al mijn hopen,
Doet ons schandt niet open, maer houtse doch secreet.
KETELB. Ja Heer Officier maecket doch dat niemandt en weet
390 Haer bedreven leet, men sal 't u wel betalen.
JAEP. Voor mijn deel belooff ic u twee Zilvere Schalen,
Daer voor ic sonder lang dralen u sal mee vereeren.
FRANS. En ic sal met een Vetten Os u Keucken stofferen:
Op dat met eeren mijn Wijfje mach blyven van dees daet,
395 En ziet Elsje datje sulcken Spel voort-aen laet,
Of ic sou worden quaet, en het u niet vergeven.
ELSIE. Och Frans 'ken salt niet meer doen van al mijn leven,
Ic salder voor beven, en houden my soo 't betaemt.
OFFICIER. Op hoop van beternis ben ic te vreden met 't geen ghy
400 Daerom voortaen u schaemt van sullicx meer te plegen, (raemt,
Doch eer dat wy nu gaen en vord'ren onse wegen,
Soo laet ons ter degen geven een stichtige Leer
Van 'tgene by ons hier is voor-gedraghen weer:
U is al-hier geleert: wat wel can overcomen
405 Een out grijs-hayrigh Man, die een jongh Vrouken trout,
En dat veel beter is: by yeder t'zijn ghenomen
Een wel-ghevoeght partuyr: van jaren even out.
JAEP. En wie dat somwijls oock zich selven soo verstout,
d'Onkuysche vuyle Min wellustigh te hanteeren,
410 Dat sulcken oock wel dick (soo ghy hier hebt aenschout)
Moet in een vuyle plaets, ja Verckens-kot logeren.
FRANS. Geen ydelheyt onnut wy u hier willen leeren:
Maer slechs 't exempel wat somtijts wel can geschien.
Een yeder zie voor hem, om sulcken schant te weeren:
415 Want sulcken ongeval gebeurt wel een'ge lien.
ELSIE. Een yeder mach hier uyt recht op zigh zelven zien:
En denckt is hy besmet met diergelijcke daden,
Dat hy 't voor-nemen neemt, om gantz van sulcx te vlien,
Eer dat hy zigh gantz vint belaen met schant en schaden.

'k Verbey den tijdt.

---

32. EEN QUAET WIJF GETEMD. 1)

Jan Goet-bloedt uyt.

Soo langh als een mensch hier leeft, is 't nimmermeer te deghen:
Is 't datje noch vryer bent, je bent stracks om een Vrijster verlegen.
En sie j'er dan een die je aen staet, je wenster mee te sijn ghetrout,
En naulijcks is me gehylickt, of de hant is in 't hayr, en de naghel het hooft klout.
Om dat te bewijsen en hoef ick niet veel boecken,
Noch ouwe Philosophen, die der veel van schrijven, door te soecken;
'k Sel maer mijn oogen eens heen en weer over de Schouburgh slaen.
'k Wed ick 'er daer gheen kleyn partijtje sel sien staen
Die mijn segghen niet vreemt vinden, en als se t'huys komen,
Wel gewaer worden, soose maer wijven hebben, dat me woorden niet en zijn dromen.
Dus mach ick wel segghen dat niemant vernoeght met sijn staet is,
Want een Vryer sal meenen dat sonder Vrou te leven quaet is,
En die der een heeft, sal 't reeckenen voor plagen,
En bidden den Hemel, dat hy van die Hel mach sijn ontslagen:
Ghelijck ick nu doe, die nu al ('t geen mijn wel rouwt)
Over de vijf-en-twintigh jaeren tot Buyck-sloot ben ghetrouwt;
En sedert de eerste maent, met mijn Wijf niet gherust heb kennen leven,
En ick mach op mijn vromigheyt wel verklaren, dat ick haer tot kijven noyt reden heb ghegeven,
Ghelijck sommighe wel doen, die niet een haestigh woort
Van heur Vroutjes verstaen en kennen, of sijn stracks mee verstoort;
En soo komt het dickwils by datter gheen vree in huys is.
Neen, ick ben van die soort niet, als sy kijft ben ick soo bevreest als veur de Kat de Muys is.
En daerom gheloof ick wel gaetse al wat grover te werck, (kerck,
Gantsch lichters, wasser alsoo wel tot ontrouwen, als tot trouwen een

1) Uit: *Klucht Vande Qua Grieten. Op de Regel: De beste Griet diemen ter werelt vant, Was die den Duyvel op 't kussen bant.* — Quod Fortunatum isti putant Uxorem nunquam habui. *Gespeelt in de Amsterdamsche Schouwburgh, 1644.* [Vignet: Bijenkorf, In Liefd' Bloeyende.] *t'Amsterdam, Gedruckt by Nicolaes van Ravesteyn. Voor Dirck Cornelisz. Houthaeck, Boeckverkoper op de Nieuwe-Zijds Kolck, in 't Boergoens Kruys, Anno 1644.*

25 Ick lieper stracks nae toe, en ick gheloof, 'k sou wel ghevolgh krijgen,
Die om de eerste daer te sijn, souden loopen datse nae haer aem hijgen,
En 't is niet vreemt oock, want om de waerheyt te segghen,
Daer is geen swaerder straf als by een quaet wijf t'huys te legghen.
't Is arger ofje beseten waer, want de droes raeckje met vasten en bidden wel weer quijt,
30 Maer soo een duyvelin moetje eeuwig behouwen tot dat jou de doot slijt.
Daerom sou ickje raen, ghy die noch onghetrout deur brenght jou leven,
Datje jou selven niet soo lichtelijck tot dien staet gaet begeven.
Of draeght van te vooren sorgh datje jou Vrysters aert kent,
En soo die goet is, soo denckt dan vry datje bewaert bent,
35 Maer om daer kennisse van te krijghen, isser meer als mensche wijsheydt van noode,
Want de werelt is vol bedroch, vol aenslagen, en snoode
Practijcken. Wat waenje dat een Vryster, die een quaet hooft het,
Wanneerse ghevrijt wort, dat blijcken laet? neen, ghelooft het
Nimmermeer, wantse sijn te gheveynst, (terstont niet en peynst,
40 En schoon datj'er een vindt, die in alle manieren beleeft is, daerom
Datje de beleeftheyt, en goetheyt, selver hebt gekreghen:
Laet jou haer minnelijcke aenlockselen niet beweghen;
De schijn bedrieght, daer ken ickje van getuyghen:
Want toen ick mijn vrouw vrijde, wistse haer soo te buyghen,
45 En mijn met sulcken aenminnigheyt te bejegenen, dat ick seyde dat ick 't niet waert was,
Maer toense acht daghen mijn wijf was gheweest, betoondense heur ouden aert ras,
Diese voor mijn verburghen had. En onse dochter Grietje, die nae heur moer hiet,
(Want op dat j'et weten meucht, Vrienden, mijn wijf hiet Griet.)
Die sel heur Moertjes voetstappen wel nae volgen.
50 Alsse by ons sonder vreemt gheselschap is, heeftse wel drolge
En vreemde sinnen, maer als haar Vryer de Notaris, baer is,)
(Die wel soo gauw is als sommige Avekaten, 't geen yeder open-
By heur komt; soo weets'er met sulcken beleeftheyt voor te doen,
Datse yemant deur heur gratieuse minnelijckheyt wel mal sou broen.
55 Ick bedroefme menighmael van harten, dat ick moet sien
Dats'er soo wel te dragen weet, en dats'er meent niet ien.
En wat sel ick doen, 't is me kint, sel ick haer Vryer voor-dragen
Datse een quaet hooft het, en onverdraghelijcke vlagen?

Het hoorde wel soo, maer dan raeckten ickse nimmermeer quijt;
60 En ick wou dat ick 'er van verlost was, want se helpt de moer altijdt
Tegen mijn ophitsen; en teghen die alleen heb ick 'et te quaet.
Daerom duncktme de alderbeste raedt,
Dat ick den Notaris zijn versoeck toe wil stemmen:
Want ick heb gehoort dat die luy een quaet wijf wel kennen temmen;
65 't Is trouwens oock nae datse wel sijn gheleert. (overheert.
't Gebeurt anders d'Avekaten selver wel datse van der wijfs worde
Ick laet dan de Notarissen staen die nerghens nae soo verstandigh sijn,
Dat kenje allegaer wel dencken, wantse kennen gheen Latijn
Dan een woort thien twaelf, en dat lappense in een asem t'effens uyt,
70 Daer 'er d'Avekaten wel hondert spreecken, eer heur reden sluyt.
Soo ken men dan wel sien dat by d'Avekaten meer wijsheyt moet we-
Dan trouwens d'aensoecker van mijn kint is oock wel belesen. (sen.
Daerom heb ick 'er goe moet toe, en ick wil hem mijn dochter toestaen,
Vermits ick al te veel in huys heb aen twee quaen. *Binnen.*

Griet Melis. Griet Jans. Ael, de Dienst-meydt, wast de vaten, singht daer onder, en laet een Schuttel aen sticken vallen.

75 Gr. M. Wat breeckje daer Ael? Ael. Niemendal Vrouw. Och! datse nou niet komt eer ick de sticken wegh smijt.
Gr. M. Ick hoor daer nochtans wat vallen. Ael. 't Is niet een mijt.
Gr. M. Jou handeloose vel als je bent, al weer een moye Betiel an sticken.
Ael. Vrouw, 't is mijn schult niet, de Schuttel was ghescheurt, en toen ickse opnam vielen de bricken,
En dit stick bleef in men hant. Griet M. Wat of je ons wijs maeckt,
80 Daer breecken soo geen schuttels als mense effen an raeckt.
Jou reuckeloosheyt heeftse met kracht an sticken gestooten;
Dit's al de seste sint datje hier gheweunt hebt, meenje dat het me niet heeft verdrooten?
Sijt wel verseeckert dat ick het aen je huur korten sel.
Schaemje jou niet, soo de vaten te wassen, jou vuyle morsebel?
85 Flucx langh mijn de vaetdoeck, en gaet uyt me gesicht, (bed licht:
Jou vodde daerje bent, je bent te luy datje jou gat 's ochtens uyt het
En alsje dan op staet, soo doeje jou dingen niet half ter degen.
Laet de besem staen, onse Grietje sel de vloer wel vegen.
Gr. J. Ja dat sel ick wel doen, spoeyje maer hier van daen.
90 Wy hebben jou kladden in 't eerst al moe gheweest. Ael. Je soutme dan hebben laten gaen.
Gr. M. Durfje noch spreecken jou eerloose meer?

Bruyt hier van daen, packje Doos, en haelt die weer (niet sien.
Van boven. Vertreckt uyt mijn huys, ick wilje onder mijn oogen
AEL. Dat hoefje geen tweemaal te seggen, ick dien liever niet, als dat ick soo dien.
95 GR. M. Jou varcken wat seghje daer? AEL. Niet, ick gae binnen.

Terwijl de meid naar boven is, zegt Griet Melis tot hare dochter dat zij niet van plan is zoo'n »puyckje een spelt aen huur te geven.» Ael komt met haar doos beneden en vraagt hare meesteres die te doorzoeken en ontvangt ongevraagd den raad ergens op eene kamer te gaan zitten en zoo gemakkelijk den kost te verdienen.

AEL. Ja wel, ick mach den dach wel vervloecken,
Dat ick eerst men beenen heb geset in je huys:
Wat komt me hier over? wat wort me hier een kruys
Aengedaen. Sou ick me als een Hoer laten gebruyken?
100 Ick was liever doodt als dat ick trock aen die lijn.

Als hare meesteres van dit onderwerp nog niet afstapt, zegt de eerlijke meid:

Al genoegh daer van,
Je behoeft geen sorgh voor mijn eer te dragen. Nou als ick gaen sel, moetje mijn huur geven.
GR. M. Siet dit onbeschaemde beest, wel hebje van al je leven!
Ick sou jou gelt geven? jae de droes op je vleys:
105 Hebje 't hart datje dat noch eens seght, of denckt het een reys.
AEL. Wel waarom? en mach ick om mijn huur niet spreecken?
GR. M. Jou schijtkous, om dat je 't niet verdient en hebt; ick sel jou de neck breken,
Soo je jou niet van hier en packt. Waar hebje dat stick Damast gescholen,
Dat in de Sael lagh? AEL. Ick weet van 't Damast niet. GR. M. Jou varcken, je hebt het gestolen;
110 Ick wil weten waer 't gebleven is, geeft het weer, of ick sal na de waersegger gaen.
AEL. En ick nae de Schout, om over jou te klaghen. GR. M. Gaet
AEL. Help, help, moort, moort. (klaeght hem dat oock aen.

Jan Goet-bloet, op dit geschreeuw uyt.

JAN G. Wel Grietje, wat isser weer geschiet van Aeltje?
GR. M. Je meughtse wel Aeltje noemen, 't is een lief staeltjen.
115 JAN G. Wel Ael, hoe hebje 'et dus verkurven met me wijf. (niet stijf,
AEL. Miester ick sou de vaten wasschen, en ick nam de Schuttels op,

Maer soo sacht als ick kost; en de een was gescheurt,
En mit ick die aenraeck, soo breeckt hy, en 't stuk bleef in men handt als dat wel meer beurt,
En daerom jaeght vrouw mijn ten huys uyt, en wil me niet een duyt van men huur geven.
120 Gr. M. Neen ick en wilt niet doen. Jan G. Heeftse oock sekers anders niet bedreven?
Soo dunckt het me onredelijck dat de meydt sel vertrecken.
Gr. M. Jan gat, wat hebje jou daer mee te moeyen, hout jy jou harsebecken,
Ick weet wel hoe ick met de meysjens leven sel, hout jy jou mont,
Of het wordt stracks mee jou beurt, wat bruytme desen hont.
125 Gr. J. Wel Vader je kent oock wel in huys gaen, en laten Moeder betijen.
Jan G. Dat ick een woortjen ten besten spreeck meughje dat niet (lijen?
Dit is van dit half jaer al onse vierde Meydt,
Soo dese oock wegh gaet. Meenje datter de buert niemendal van seyt?
Onse eer hangkt'er an. 't Schijnt of we geen meysjens houwen kennen.
130 Wy moeten veur de werelt betoonen dat we eerlijke huyshoudende (luyden bennen.
Ick bidje op alle vruntschap en doet het niet.
Gr. M. Hons-klingh, swijght stil, ick wil meester van mijn huys wesen, en slachten Barents Griet,
Die in een hallef jaer wel thien meysjens het ghelost.
Souden die varckens mijn sin niet doen? waer veur hebbense de kost,
135 En loon? Neen beget, nae mijn pijpen sullense springen;
Ick wil jou morsvarcken noch anders doen singen,
Of spoeytme van de deur, eer ick je 'er met de besem van daen smijt.
Jan G. Ey Grietje, om mijnent wil, neemter weer in. Gr. M. Ofje pijpt dan ofje schijt,
Het sel toch niet wesen; daerom jou rust hout, (rabout.
140 Of ick bruy jou de deur oock stracks veur de kop, wat queltme desen

De Moer en Dochter gaen binnen, en smijten de deur toe, Ael gaet wech.

Mr. Abraham, notaris, heeft zijne liefde verklaard aan Griet Jans en van haar het jawoord gekregen; zij heeft het juist hare ouders meegedeeld.

Jan G. Grietje, dewijlje van sin bent Mr. Abraham te trouwen;
Soo moet ick jou, als een Vader, deuse les voor-houwen.
Voor eerst, draeght sorgh datje jou man hertelijck bemint,
Hem vriendelijck bejegent, en gehoorsaem sint;
145 En in alle minnelijckheyt nae komt zijn begeeren:

Het is een deught van een vrouw datse haer man weet te eeren.
De vrouw moet altijt de minste wesen, dit is een les die ons den Hemel gaf,
En die haer boven haer man verheft, die genaeckt voor seker straf.
Zijt dan u man onderdanigh, op dat me alles goeds van je mach ge-
150 Gr. M. Sel jy mijn dochter leeren onder de man te buygen? (tuygen.
By get dat selse niet doen, soose anders mijn kint wil zijn.
Hoorje wel Grietje, volght jy de voetstappen na van mijn,
En leert hem by tijds na jou sin leven.
Kijft hy een reys, daer leyt niet aen bedreven; (hem in 't gesicht,
155 Raes jy dan noch eens so seer. En dreyght hy te slaen, so vlieght
Maeckt datje altijdt in de voorhael bent, maer weest soo geck niet datje swicht.
Gr. J. Moeder ick versekerje dat ick jou wil sel volbringen.
Ick liet me liever hangen, als dat ick me van een man sou laten
Ick wil hem oock in 't begin niemendal toestaen, (dwingen.
160 Anders sou hy wel meenen dat het altijdt soo behoort te gaen.
Maer in den eersten aenvangh sel ick hem soo bejegenen, (genen.
Dat hy wel sien sel dat ick Griet hiet, al sou hy me met de nicker se-
Sou ick geen vooght over mijn man sijn? dat sou de duyvel doen,
Onder deuse armen moet hy deur, al was hy noch soo koen.
165 Gr. M. Soo kijnt, daer verheugh ick mijn in, en 't selme wel ses jaer levens baten.
Je waert niet waerd datje van me gheboorен waert, sou je jou laten
Van een man overheerschen. Jan G. Soo, stijft heur in 't quaet.
Gr. M. Dat jou de duyvel hael, steurje alweer onse praet? (den.
Je selt jou mont snoeren, of ick ... Gr. J. Stil moeder, houtje han-
170 Daer komt mijn Vryer. Wel waer koom jy van daen? Not. Ick koom
Dam; met meeninge, u mijn hert te komen begroeten; (van den
En met een u ouders (die ick sie dat my daer ontmoeten)
Om haer verlof te versoecken, dat ons hylick mach voortgaen;
Want van u vertrouw ick, je selt noch jou woort staen? (trede.
175 Gr. J. Soo doe ick. Notar. Met u verlof dan, dat ick nae haer toe
Jan G. Wel Mr. Abraham, wat jaeght jou hier? Notar. Maer een bede
Die ick aen jou te doen heb. De goetaerdige sinnen
Van u Dochter hebben my getrocken om haer te minnen;
En dewijl ick eenige tijdt mijn genegentheyt haer heb verklaert,
180 Soo ben ick soo veer gekomen, datse aen my oock de hare heeft ge-
Nu is mijn ootmoedigh versoeck, dat ghy toelaet, (openbaert.
Dat wy met malkanderen meugen treden in den Echten-staet.
Jan G. Onse dochter heeft u versoeck ons aengedragen,

En nae dat wy met rijpen raet de saeck hebben overge-slagen,
185 En u beyder genegentheyt bespeurt, soo zijn wy niet van sin
Jou tegen te wesen, noch om te stooten u min:
Maer zijn wel genegen jou tot een Schoon-zoon t'ontfangen.
NOTAR. Aen my en sult ghy anders niet sien, als dat ghy aen een Soon
En u mijn siel, sel ick een gedienstigh man zijn: (soud verlangen.
190 't Heeft u gelieft te eyndigen mijn pijn,
En mijn harte kan nu sijn volkomen vergenoeginge vinden.
GR. J. Van my en heeft oock niet anders te verwachten mijn beminde.
Ick sel soo veel mijn vermogen is, met hart en gemoet trachten
U ten dienst te sijn, en op u beveelen wachten,
195 Gelijck een deughtsame en gehoorsame vrouw betaemt.
JAN G. Heer watte woorden! of se heur niet en schaemt
Soo valsch van hart te zijn? GR. M. Ick wenschje veel gelucks mijn
Den Hemel segene u staet, en laet u noyt yets hinderen. (kinderen,

Symon van Byster-velt en Dirck de Beer, twee goeie vrinden, hebben elkaar het een en ander opgehaald van kijflustige en heerschzuchtige vrouwen en ze staan nog te keuvelen, als Dirk zegt:

Maer siet, wie komt ginder aen-gestreven?
200 SYM. Soo my de kennisse niet heeft begeven,
Soo is het Mr. Abraham, de nieu-getrouwde man.
DIRK. Koom; laten wy hem gaen wenschen geluck, en spreecken an.
SYM. *Bonjour mon mestre,* veel gelucks; hoe kan u desen staet al be-
NOTAR. Heel wel; 't is noch te vroegh om te klagen. (hagen?
205 DIRK. Den Hemel is u wel gunstigh geweest, met u soo een Perel 1)
te vergunnen.
Ick wensch u al 't geluck, dat men yemant sou wenschen kunnen.
NOTAR. Ick bedanckje. Ick ben met mijn deel seer wel te vreen.
Mesjeurs eens ververst, en besiet mijn wijfjen eens, laet ons na mij-
Kom in Mesjeurs. Ick bidje blijft daer niet buyten. (nent treen.

Griet Jans al kyvende:

210 Waer wilje daer heen? ick wil niet hebben dat je de Kamer selt op-
Wat gebruy sel hier wesen, sel je mijn huys vuyl maecken? (sluyten
NOTAR. Liefste, dese luy hebben mijn van eenighe saecken
Te spreecken: en daer soude ick garen me binnen gaen. (staen.
GR. J. Je meught dat in 't veur-huys doen, ick wilder niet toe ver-

1) Op eene andere plaats, waar de schrijver ook dit woord gebruikt in betrekking tot Griet, teekent hij er bij aan: Een Perel wert in 't Latijn genoemt Margareta.

215 NOTAR. 't Schijnt vrunden de kamer is effen schoon ghemaeckt,
en d'Amsterdamsche vrouwtjes sijn wat sindelijck;
Wy mogen hier neer sitten: men kan u hier soo mindelijck,
Als in een kamer ontfangen. Liefste, laet de meyd eens tappen.
GR. J. Het mach 'er niet beuren. NOTAR. Soo doe jy 't dan eens. GR. J.
Ick wou je liever op je huyt lappen.
Wat bruytme dese geck, wilje me ghebruycken voor je meydt?
220 NOTAR. Neen ick hartje. Maer om dat je flusjes seyt
Dat de maeght verlet was, heb ickj'er vriendlijck toe versocht.
Ick selt selver wel gaen doen. DIRK en SYM. 't Is niet noodigh.
GR. J. Dat j'et oock eens docht.
Waer heen daer? de kelder is toegesloten. (de deur stoten.
NOTAR. Langhme dan de sleutel. GR. J. Ick wou jou liever buyten
225 Hebje malkanderen te spreecken, soo doet het, maer ick wil geen
NOTAR. Hoe heb ick het met je? sel je me gebien (ghedrinck sien.
Wat ick doen sel. 'k Wil getapt hebben. Ben ick geen vooght?
GR. J. Hout je backhuys.
Jy vooght? jy vooght? jae daer de turf leyt, of in 't kackhuys.
Kinderen kijckt eens uyt wie dat mijn hier meent te dwingen.
230 Laet ick eens onder je hoet sien: ja Heer, watte dingen
Is mostert: ey siet hier mijn vooght. NOTAR. Wel Grietje, hoe hebben wy t'samen?
En wouje jou niet voor mijn, je soudje ten minsten voor dese luy
Het is onfatsoenelijck, zijn man een dronck te weygeren. (schamen.
GR. J. Je selter doch niet toe komen, al sou alles t'onderste boven
235 Meenje mijn yets te doen het gheen ick niet en wil? (steygeren.
Je selter niet aen raecken, al waerje met je thienen, dus houtje maer
NOTAR. Wel, soo sel ick het slot gaen in stucken smijten. (stil.
GR. J. Jou hontsfot, waer loopje heen? dat jou de duyvel hael, hey.

Griet Melis uyt.

GR. M. Wat letje te krijten?
GR. J. De rekel komt hier met zijn droncke vellen in,
240 En loopt nae de kelder, om wijn te tappen, tegen mijn sin.
GR. M. Wel kost j'er niet opslaen? benje geck dat j'et verdraeght.
Ly j'et eens soo selje altijdt soo worden gheplaeght. (bewaren.
DIRK. Wat Helle-veegh is dat, onse lieven Heer wil me voor een wijf
SYM. Ick sou dat niet verdragen hebben; maer ick souse slepen by de haren
245 Langhs het huys. En doet hy 't niet, hy selder zijn leven geen deegh van sien.

DIRK. 't Is seker noch wat te vroegh, om mekaer soo goen dagh te bien.
Daer komt hy, ick loop wegh. *Dirck en Symon binnen.*
NOTAR. Waer is mijn gheselschap daer ghebleven?
GR. J. Weet ick'er van? NOTAR. Die hebje daer wegh gekeven.
250 GR. J. Jou sakereelsen Hel-hondt, selje in de kelder gaen als ick het
Soo je dat hart eens weer hebt, sie daer, ick sweer, (niet en begeer?
Van dese vuysten sel je proeven. NOTAR. Wel Grietje, hoe heb ick
Wat letje? tot wat eynde maeckje dit ghetier? (het hier?
GR. J. Om datje tegen mijn sin doet. Durfje dat noch vragen!
255 Soo 't weer gheschiet, geef ickje niet de bast vol slagen,
Soo wil ick een Hoer wesen. NOTAR. Wel moeder, lijdt ghy dat u kindt,
Haer man, in u bysijn, soo bejegent? GR. M. Bruyt aen de windt,
Of aen de galgh, daer je hoort. Sel je yetwes tegen mijn dochters
NOTAR. Dese twee sellen mekaer noch dol broen. (sin doen?
260 Ick bender hier ellendigh aen vast. Hoort moeder, en jy wijf;
Indienje met dese parten voort gaet, en dit ghekijf
Niet achterlaet, als 'er volck in huys koomt, (me schroomt.
Soo sel ick 'er een ander manier op setten, en maecken datje voor
Dese mael, om dat het de eerste is, sie ick het noch deur de vingeren,
265 Maer soo 't weer beurt, soo sel ick je soo elements om de ooren slingeren,
Dat het jou heugen sel. GR. J. Dan mostje soo doen; wat bruytme
Selje me dreygen? daer isser noch een voor de beck, (dese geck.
Jou duyvel as je bent. Je bent geluckigh dat ickje 't gesicht niet uyt ruck,
Sel jy me dreygen te slaen? ick krijgh stracks wel een ander nuck,
270 En trapje terstond onder mijn voeten,
Datje bloedt spoeght. Ick sel jou pisdief wel anders groeten,
Sooje mijn weer dreyght.

Jan Goet-bloet, uyt.

JAN G. Maer Grietje, laet dit kijven
En bulderen, is het meugelijck, doch achter blijven.
Wat meughen de buren dencken? GR. J. Schijt buren, selme die rekel dreyghen te slaen?
275 GR. M. Houdt jy de snater, of je raeckter stracks oock aen.
GR. J. Wat heb jy je daer in te steecken? ken jy niet swijgen? gans
JAN G. Voedt kinderen op, voedt op jonge honden, (wonden.
Daer hebje noch quispelstaerten of. Kijnt, weetje wel dat het is jou man?
GR. J. Wel laet het me man wesen, daer heb ick den bruy van.

280 Ick schijt in soo een man. Laet die schelm eens weer beginnen.
GR. M. Koom, laet die fielten daer staen, en gaen wy binnen.

Bey de Grieten binnen, en smijten de deur toe.

NOTAR. Hy isser wel ellendigh an die arm is, en niet en heeft om of te leven.
Noch ellendigher, die den Hemel sieckte, en ghedurighe ghebreckelijckheydt heeft ghegeven.
Maer de ellendighste, en swaerste hart-pijn,
285 Lijden die geen, die met een quaet wijf altijdt gheplaeght zijn.
JAN G. Seun, daer hebje gelijck in. Want die arm sijn kennen noch haer Fortuyn soecken,
't Sy door 't wercken, of met den degen, of deur de boecken.
Daer is noch altijdt yets, daer men de armoe me kan weeren:
Maer een vrouw, die je ghetrout hebt, kenje nimmer wegh keeren,
290 Al wast de duyvel selfs. NOTAR. En nochtans moet ick 'er mijn van ontslaen.
Want dus huys te houwen en dient niet. JAN G. Wat, wilje dan van heur gaen?
NOTAR. Ja, duysentmael liever, als soo te leven.
JAN G. En doet dat niet, want men sel jou soo wel als haer schult geven.
Het sel stracks wesen, daer 'er twee kijven, hebbense alle-bey ongelijck.
295 Het sel wel beteren, toef noch wat, eer je neemt de wijck.
NOTAR. Had ick'er sulcken quae kop in vermoedt, ick hadse noyt versocht.
JAN G. Had jou 't verstant niet blint gheweest, dat hadje wel ghedocht,
Toen je de moer kost. Heb je noyt hooren seggen,
Dat Uylen haer leven geen Pauwen eyren leggen.
300 NOTAR. Jy soud sorgh gedragen hebben datse wat beter was opgevoedt:
Dat was jou plicht, en die dat niet en doet,
Die is niet waerdigh dat hy den naem van een Vader draghe.
Wat raet nou, om haer of te leeren die vlagen?
Sel ick 'er op slaen, en passen met een eynd houts wat te raecken?
305 Neen, ick hou van 't wijve-smijten niet. En oock soo mocht ick het noch ergher maecken,
Gelijck lest een dee, die met slaen veel docht uyt te rechten;
Als oock geschiede: want in 't eerst kevense maer, en nu doense niet dan vechten.
Die wegh wil ick niet in. Ick heb me wel wijs laten maecken,
Dat der kinderen herssenen seer ontstelt worden door het veel waecken:
310 Wanneerse in haer jeught niet ghenoegh worden ghewieght;

U dochter, gheloof ick, heeft daer me ghebreck van: ick bidje niet lieght.
Heb j'er in haer jeught, in de wiegh, niet dickmaels hooren krijten?
JAN G. Ja, wel soo hart, dat, hadse verstant gehadt, men souse doodt smijten.
NOTAR. Wel, soo heb ick een recht middel gevonden, om haer te breecken dien kop.
315 Blijft hier een weynigh staen, tot dat ick hier naest aenklop.

Tryn Floris, uyt.

TRIJN. Wel Buur-man, wat jaeght jou hier? NOTAR. Dat sou je in seven jaer niet vermoeden.
Ick bidje, neemt mijn vryigheyt ten goeden,
Ick koom hier eens nae je wiegh sien,
Jy ghebruycktse doch niet, en ick hadse garen een oogenblick te lien.
320 TRIJN. Ick geloof niet datje vrou alree is bevallen, datje daerom komt swermen?
NOTAR. Neen, 't is noch soo na niet. TRIJN. Me docht ickse flus hoorde kermen.
NOTAR. Ick segger kermen tegen. Ey lieve help me voort. (woordt.
TRIJN. Daer is de wiegh. Hebje yets meer van doen? 't kostje maer een
NOTAR. Ick bedanckje. JAN G. Wel hey, wat wilje met de wiegh be-
325 NOTAR. Laet mijn begaen, dat sel je stracks wel bevinnen. ginnen?
Daer sel ick jou dochter in wiegen, 't geen jy versuymt hebt in heur jonge tijdt.
Soo haestse voor den dagh komt, ick haer hier in smijt.

Griet Jans, uyt.

GR. J. Wel swijns kop, hoe vaerje, lustje noch wat van mijn handen?

Hy dreyght haer.

Dreyghje me weer? nou sel ickje by get anders aenranden.
330 NOTAR. Dat waren de koten die ick socht. Nou sel ickje dien kop dwin-
Hier in de wiegh als een kindt, en luystert nae mijn singen. (gen.

Soo selmen die boose wyven temmen, ja, ja, ja,
Al souwense in heur tranen swemmen, fa, la, la.

GR. J. Seght jou geweldenaer als je bent, wat hebje hier me voor?
335 NOTAR. Jou oploopende sinnen te stillen. Slaep, dat ickje niet en hoor.
GR. J. Ontbindt me dan, ick sel noyt meer tegen je kijven.
NOTAR. Neen, je moet daer noch wat leggen blijven,

Tot datje beleefder spreeckt, en mijn om vergiffenis bidt.
Gr. J. Man, dat ick tegens jou misdaen heb, vergeeft me dit;
340 Ick sel me noyt meer tegens jou versetten.
Notar. Wel, ick maeckje los, maer je selt voortaen letten,
Mijn in alle billigheyd, gehoorsaem te zijn,
Luysteren niet nae 't oprockenen van je moeder, maer nae mijn.
Je belooft immers datje jou nae mijn sin selt schicken. (sticken.
345 Gr. J. Ick had liever dat jou de duyvel haelde, en brack den neck aen
Soo sel ick me nae je sin stellen, en slaenje dien beck plat:
Jou scherluyn, ick selje jou vrouw leeren wiegen. Notar. Wat?
Je hebt niet langh ghenoegh in de wiegh ghelegen,
Sie ick wel. Tsa weer an, nu sel ick je wel ter degen
Sussen.

Hy smijt haer weer in de wiegh.

Griet, nae een groot getier gemaeckt te hebben, spreeckt.

350 Gr. J. Jou schelm, jou vagebont, ick segh datje me los laet.
Notar. Is 't kindje noch wacker, en 't hoofje noch quaet?

Hy singht.

Wyse: Suye, suye, Seuntje, etc.

Sus, ey sus, mijn Lammetje,
Wilt jou hoofje buygen:
'k Sel jou dan een mammetje,
355 *t'Avondt laten suygen;*
Ey mijn Schaepjen doch wat rust,
Want dan wordje stracks gekust,
Wilter jou toe vuygen.

Wel wat seghje nou? Sel je jou qua parten laten? (je praten
360 Gr. J. Jae 'k. Notar. Dat hebje flus oock belooft; 'k weet niet of ick
Gelooven mach. Gr. J. Ick belooftje als een deughtsame vrouw:
En acht me niet waerdigh jou wijf te wesen, soo ickme woordt niet en hou.
Notar. Ick ontbinje weer. Valt nou op je knien, en seght dat j'et noyt meer selt beginnen.
Gr. J. Harts-liefste man, vergeeft het my, ick sel voortaen mijn sin-
365 Besteden in 't overdencken waer ickje me behagen kan; (nen
En dewijl ghy mijn Abraham zyt sel ick jou eeren als Sara haer
En mijn oogen sellen voortaen letten op je wencken, (man.
In 't kort: je selt al van mijn hebben, datje van een vrouw soud dencken.

NOTAR. Staet op, en ghelooft dat ick dit uyt mijn sin stel,
370 Ick lief u hartelijck, en ghy kent mijn min wel.
Maeckt dat ghy, als 't behoort, voor mijn komt buygen,
Soo sal ick u oock van mijn ghenegenheyt overvloedigh getuygen.
GR. J. Aen mijn en sult ghy niet anders sien als jou lust.
NOTAR. Wel, hier op wordt ghy weer aengenomen en ghekust.
375 JAN G. Ick wil beget mijn wijf oock gaen wiegen. (bedriegen,
NOTAR. Isser yemant onder den hoop, die hem van zijn wijven laet
Of dwingen, en die geen raedt voor haer quaet hooft weet,
Die brenghse by mijn, ick selse helpen voor niet een beet.

Victi, quandoque resurgent.

---

33. DIE ANDERE JAEGHT STAET SELFS NIET STIL. 1)

Snaphaen, een »Gaudief», is bezig een geroofd pak kleeren los te maken; hij kijkt overal heen uit vrees van bespied te worden:

Maer datter niemant komt die my hier hinder doet.
Nonfors, de wegh is ruym, soo mach ick haseleren
Of vegen hem in sijn beck, soo mach hy weder keeren.

Hij steekt zich in een jonkerspak, hoort geritsel en ziet Jaep Rontvoet komen, die opsnijdt van zijne ervaring in de stad.

Al scheere de stee-kliecken de geck wat met de boere,
5 De Huys-luy die betalent haer wel weer met loere.

Hij is de »Bruygom» en gaat nu zijn geld tellen, om wat voor Anne, (zijn) »toekoment wijf» te koopen. Op dat geldgerammel komt Snaphaen naar hem toe, knoopt een gesprek aan en Jaep vertelt hem dat hij den volgenden dag zal trouwen:

Ja wel alst locke wil sel ick murge vande stoel valle,
En daerom heb ick mijn waer, hier tegen jou eseydt,
Wat duur in Stee vercoft, nou heb ick over eleydt
Om soo wat mooys voor my en voor de Bruydt te koope.

---

1) Uit: *J. F. Vijghs Klucht van Jaep Rontvoet. Op den Regel.* Die andere jaeght staet selfs niet stil. *Tot Hoorn. Gedruckt by Isaac Willemsz. Boeckdrucker op 't Noordt, in 't Schrijfboeck, 1645.*

10 O Joncker het is een Meyt je souter me uytten lande loope;
s'Het borsten as Keesen en een lijf as een Koe,
En deer hetse twie wackre billen en stercke bienen toe,
Met een kop as een Buyse kool, ick segje dat goe mannen,
'Tis een Meyt as een Peert, je soutse voor een wage spannen.

Snaphaen weet Jaep te bepraten met hem een herberg binnen te gaan. Roervinck »verbaest en bescheurt» vertelt hoe hij op diefstal betrapt werd en ternauwernood ontsnapte. Snaphaen komt uit de herberg, ziet zijn makker Roervinck, die hem in zijn jonkerdos eerst niet herkent en verhaalt hem zijn wedervaren met Jaep:

15 Ick voeghd' me by de Boer, 't was al Joncker en Heer,
En ick met een stadich backhuys praten hem soo veer,
Datte wy groote kennis maeckten, hy sey my alle dingen,
Hoe dat hy de Bruygom was, van snorrepijpen en ringen
Die hy koopen soud', voor hem en voor de Bruydt.
20 'T hert danste in mijn lijf, soo vlamd' ick op de buyt.

Jaep komt half dronken naar buiten. Snaphaen maakt hem bekend met Roervinck en verontschuldigt zich over zijn lang uitblijven:

Je moetme dat ten besten houwen, ick bin wat verlet,
En effen soo ick klaer was om nae jou toe te stappen
Soo wou dese man een pijntge metme knappen,
En 't is een rechte duytsert, ick seg jy moochter niet of,
25 Hy is waert vanden huys, borst, wy krijgen open hof.
Jaep. Wel welkom moet hy wesen, nou sellewe op ons dreef rake,
De derde Man seytme die ken de meeste praet make,
Ist soo niet kennis? Roerv. O ja'et mijn goede mecompaen,
De derde Man die doet het glaesjen altijdt rond gaen.
30 Maer wat binje oock een eel borst om by te verkeeren.
Jaep. Ja soo bin ick altijdt, en de Steeluy siene my geeren,
Maer binje hier de Waert? met verlof, dat ick het vraegh.
Roerv. Ja Waert of onwaert soo by nacht als by daegh.
Huysman ick heb de naem om de plaets te bekleeden,
35 Maer daer zijnder veel die somtijdts met my in reeden.
Jaep. Soo, soo hoor ick wel, gelt het jou niet allien,
Seecker ick heb toe jouwent het goetjen deur esien,
'Tis sinnelijck sy souwe my wel behagen:
Maer al evenwel, ick moet jou een reys een woortje vragen,
40 Dat moetjeme ten beste houwen, met verlof.
Roerv. Verlofs genoegh Huysman, al soendje my mijn Suster of,
'T was jou tot beter kennis uyt ien duyts hart eschoncken.

JAEP. Ick heb tot jouwent soo ien reys edroncken,
En wat epraet met de speel-meysjes onder malkaer,
De ien behaeghtme vry beter as d'aer,
Sou daer wat kans wese, duncktje, om 't soo te klare
Dat ick met dat kleyne schuytje ien reys over mocht vare?
Kijck, ick bin, as me Joncker wel weet, wat sinlijc in dat stick.

Jaep hoort dat de door hem bedoelde vrouw Roervinck's wijf is en zegt:

Wel datjese blinde mit het hooft in ien sack,
Souse wel ergh dencken, of deer tegen seggen?
SNAPH. Ja soense voor een Totolf, die Boer kent overleggen.
Al lijckwel om de nieuwigheyt ick lachme dat ick swiet,
Soo de Juffrouw heur van een Boer bedrieghen liet,
Ick weet een beetje raet om de Huysman klaer te maecken.
Sie soo most het wesen, datte wy hem in jou kleere staken
En alsoo ras as hy dan met ons inde deur trad,
Soo most hy heur strack after wencke, of hy heur wat te seggen
En sy souw juyst soo nauw op hem of jou niet kijcken, (had,
Maer sonder seggen met een woordt het seyltje strijcken.

Dit wordt goedgevonden en terwijl Jaep Roervinck's kleeren aantrekt, »luyst» hem Snaphaen de beurs. Vervolgens laten ze hem »in een Bos met swartzel blasen». om hem »een kleurtje te geven.» Jaep vraagt hoe het staat en Roervinck antwoordt:

Dat ick het niet en wist, en oft schoon yemant swoer,
Ick souw seggen, 't is een Hovelingh en geen Boer.
JAEP. Dat dunckt my seecker oock, en sach dit onse Anne,
Sy souw heur sticke lacche. ROERV. Sy mocht de kinckel bannen.

Terwijl Jaep, zoo in woorden zijne bruid gedenkende, haar in zijne daden vergeet, is zij druk aan het werk met het oog op haar huwelijksfeest.

Anna Klonters, by haar hebbende een vat, met een deel schuur-goet, al singende aen 't schuuren:

Het wasser een Meysje soo jonck gejaert,
Een Meysie dat soud' gaen vryere,
Ja as dat Meysje goe maget paert,
Soo krijght sy malle kyere.

Heer! wat hebmen al spuls met poesen en schoon maecken!
Asmet te vooren wist me souwer het trouwen om staeccken.
Ick heb de heele dach vast loopen, jaeght en woelt;
De bancken ewassen, de potten eschuurt, de glasen espoelt,

De vloer op eveylt, met natten en droogen,
En ick heb nog noyt erust, of mijn kniën eboogen,
Ick bin tot mijn billen toe nat, soo heb ick eplenght,
75 En daer komt niemant dieme een drop water brenght;
Al 't goet is van sijn stee, en 't is haest al morgen,
Me souw, dat segh ic, wel seven jaer tegen een Bruyloft sorgen,
Onse Kees, die knecht, is oock te geck dat hy leeft,
Die wil juyst hebben dat Vaer een bly-meel geeft.
80 En daer lach socken beyert, ick kender niet in duuren,
Mijn erreme binne schier sticken ewrocht, nouw moet ick noch
En de Avont valt, en onse Jaep is in stee: (schuuren,
'Tis om sijn sinnen te missen, flusjes comt hy wel mee
En soent my een poos, en soo wy dan aen 't mallen raecken,
85 Hy is soo stoey-sieck, hoe sel ick het dan in 't vallen maecken?
Ick sie 'er uyt as een Sogh soo kladdigh en soo vuyl.
Griet langh deer de rooster een reys, ick selse met me muyl
Soo ien streeck geven, soo meughender de ruyghste kluyten,
En de bolster die der om sit wat of stuyten.
90 Dit selt hem soo wel doen. Nouw as en Meysje rat,
Drooghje dat tinnewerck, en schuur de pis-pot wat.
Och! ic souw soo geeren deen hebben, eer dat hy ons kam steuren;
'k Moet noch ne Jan de Koster gaen, en 't machme niet beuren.

Zij spreekt vervolgens over een paar morsige vrouwen:

'k Segh altijdt teugen Jaep, ongheluckigh die socken wijf het,
95 'T is of dat luye volck gien sindelyckheydt in 't lijf het.
Ic heb een aer hert in mijn lijf, en houw veul van de reynicheyt,
Kost het wat moeyte, 't is eerlijck, en 't werck dat is een kleynigheydt,
En hy was oock soo slecht niet, doe hy my om het ja woort bad,
Of hy sach oock wel dat ick handen en voeten had:
100 En dat ick een Meyt was die een penninck een duyt socht te maecken.
'T is oock ien knecht as ien worm om deur de werelt te raken,
En soo fray van leden, niet ien in 't heele Landt.
Dats helder en klaar Grietje, 't is soo bruyn as een brandt.
Ick hoor ons Sekertarijs wijf veel van haer klaerheyt kryten
105 En as ick mijn best doen wil, sy macher heur muts ne smijten,
Maer 't is mit de smalle Adel wat meer in 't oogh.
Waer binnen de doecken Griet, daer ick het goet me droogh?
Binje schier klaerhandigh? je selt gien kint baeckeren,
Leytter al vier an, om 't goet wat te blaeckeren?

Zoo druk met haar dienstmeid Griet aan het werk zijnde, wordt zij daar

van afgeroepen door iemand die haar komt spreken; ook Griet gaat heen. Nu treedt Roervinck op in de kleeren van Jaep; hij vertelt dat met dezen alles naar wensch is gegaan. Jaep raakte »by doncker te bet.» Dadelijk werd de buit verdeeld:

110 Wil nouw 't geluck maer dienen, en ons soo listigh maecken,
Datte wy, moy met eeren, vanden Boer ontslagen raecken,
'T end' draeght de last. Hy het soo veel vertelt vande Bruyt,
Daer moet ick eerst na toe, en gheven my voor sijn macker uyt.
Ist duyfje as de doffer; en datse graegh op 't muyltje leyt,
115 Soo wast wel komen dat de kinckel maer een ruyltje leyt.
'T ondersoecken ist naust, en dats een Gaudiefs plicht.
Een Boer is haest wat wijs te maken, want sy gelooven licht.

Zoo pratend en het huis bekijkend, wordt hij door Anne, die haastig aankomt, bijna omver geloopen:

Holla Meysje! je soutme soo wel om veer stijgen.
ANNE. Ja Maetje, wouje deer langh staen, je sout wel meer krijgen,
120 'T is hier gien tijdt van gape, mijn lieve kijnt,
Ick heb mijn hande soo vol, ick sie gien hallef wijnt;
Mijn goet staet an de wegh, en 't wordt al doncker.
ROERV. De muys is as de moer, soo me Vrouw soo me Joncker.
Wel Susje, hoe dus heftich? benjet allien?
125 Al benje de Bruydt moer, ick hebje wel meer esien,
Kijckme iens an, wel licht datje een soen tot loon kregen.
ANNE. Raeckje me knecht, ick selje voorje koon vegen.
ROERV. Seecker, ick moet eens sien of 't waer is datje seght,
Je bent socken soeten diertje, get bollert! ANNE. Rust knecht,
130 Loop by jouw lichte snollen te licken en te mallen.
Lust het my, ick heb ien eygen, hier gelt voor jouw gien kallen.
Wegh segh ick, houje handen, o my! wat deuse vent.
Deer, houwer dat voor, dickert. ROERV. Nou ben ick eschent.
ANNE. Ja, was het maer soo, wat noot wast, moetje my quellen,
135 Segh, grof kop, heyevel! ROERV. Nu Susje, niet te vellen,
Segh liefste, of noem mijn naem. ANNE. Wat weet ick hoeje hiet?
ROERV. Hoe ist hier, kenje Aert, jouw Bruygoms speulknecht niet?
ANNE. Wat Aert? Aert Gijsen, de Seun van Gijs Dirck Krijnen?
ROERV. Ja, hier in Ooster-Blocker. ANNE. Wel dat souw wat schijnen,
140 Onse Jaep sey nog flusjes, doe hy gingh na Stee,
Alle dingh was klaer, hadde wy Aert Gijsen mee,
Lijckwel, na de tijdt, sey hy, om op die vaert te varen,
Soo moet hy tans of murgen komen. Docht ic dat jy dat waren!

Wel nouw Aert, ga wat sitte, tsey, ick hiet jouw welkom hier.
145 Hebje Jaep al esproocken? Roerv. Ja. Anne. Waer? Is hy te bier?
Roerv. Te bier? Neen seecker Moer, hy is drock aen 't loopen,
Om jouw wat op te schicken, en wat moys te koopen.
Ick beklaegh hem seecker, hy hijghde na sijn aem.
Mijn lieve Aert sey hy, ick loop van kraem tot kraem,
150 Huys in, huys uyt, dat mijn bienen schier lillen,
En ick ken niet krijgen, dat ick wel souw willen,
'T sel soo laet worden eer ick raeck uyt de Stadt;
Ey lieve loop toe onsent, en bewaer onse Anne wat.
Wel docht ick, dat is geen bee om dat te ontseggen,
155 Is Anne de Bruydt, soo moet ick een praetjen leggen
Van de ouwe gelegentheydt, die wy met de Maets
Eertijds plegen te hebben, op de stuyt vande kaets;
Op de Kamer te kerremis, met vryen en queesten,
De maets in 't Oost-ende, dat waren geesten,
160 Hoe dikwils hebben sy wel teugen my eseydt,
Anne Kees Krijnen, dat is een Meyt;
Dat is een duytsert, met leden en pooten,
Niet spattich, noch gallich, maer fluckx op haer kooten.
En ick heb oock soo dickwils onder weegh edocht,
165 Ick wouw dat ick voor Jaep de Bruygom wesen mocht.
Och! die hem met socken Meyt eens mocht verwerremen,
En houwense soo een heele Winterse nacht in sijn erremen,
Ick meen niet dat hy hopen souw na de dach.
Anne. Wel wat souw sy dan doen die by Aert Gysen lach?
170 Roerv. Ga jyder by leggen soo kenjet bekijcken.
Anne. Ick bin nouw verseyt Aert, dat souw niet lijcken.
Roerv. Wat hindert het water een vreemde vis?
Anne. Maer is een pot nieuw die besicht is?
Roerv. Me siet eerst wel hoe veel nat hy mach houwen.
175 Anne. Jouw schort maer een praetjen dat is gheen trouwen.
Roerv. Ick hoor wel de Bruygom die is de keur.
Anne. Ja, dat ick jouw vraeghden je liepen wel deur.
Roerv. Dat sel jouw kosten, al souw het my smarten.
Anne. Aert houw jouw handen, weer toe die parten?
180 Roerv. Seecker Anne, elleck woortje datje spreeckt,
Kittelt schier door mijn leden of my de milt steeckt.
Anne. Wel 't is te bijster hoe datje 't kent duuren,
De blade die vallen vaer, je begint te kuuren,
Ick ken jou scheeren wel, al ghenoch vande Geck;

185 Praet ick wat slordigh, daer binnender meer los van beck;
'Tis Anne en Jaep haest genoch voor boeren.
ROERV. Wel seecker die de waerheyt seyt moet syn mondt snoeren.
By men keel Anne, ick gheloof niet datjet mient,
By men Jan Oom, dats veel eseyt, om een teelingh en een smient,
190 Ja om de beste vlught uyt al mijn hoender koyen;
En dat ick met Jaep noch een heele nacht souw poyen,
Wouw ick datje waert as te vooren vry en vranck.
Ick souw, sonder gecken, mit of teghen jouw danck,
Van desen avont noch soo lustigh mit jouw sollen,
195 Dattewe eer het dach was te bedt souwe rollen;
En soo ick dan niet maeckte dat Jaep most after staen,
Wouw ick wel een Fielt wesen, en leeteme de kop ofslaen;
Al souw icker uyt een duyts hert noch een Vat wijn an wagen.
ANNE. Kom mijn soette prater, help my dese prulle draghen.
200 Ick moet jouw, uyt ouwe kennis van mijn toekomende man, (kan.
Strack ien reys bruylofts bier schencken, wat weetmen hoe oft loopen
ROERV. Toch Anne, och mijn propertje! daer op moet ick eens soenen,
Dats helder en klaertjes Bruytje, je keunt noch wel boenen.
ANNE. Ja Vryer noch leer ick, en ons Jaep ken oock wel wat.
205 ROERV. Dats recht, en ken hy niet, licht wijst een Dief hem pat.

Beyde binnen.

Anne vergeet Jaep, gelijk hij haar vergat. Roervinck, bij Snaphaen en Jaep teruggekeerd, vertelt dezen dat aan diens huis een bastaardkind is gebracht en dat daar veel over gepraat wordt; hoewel Jaep zich daaraan niet schuldig weet, is hij toch ongerust en laat zich, om te weten wat er gebabbeld wordt, bepraten in een wijnvat zich te versteken. Zoo brengen zij hem bij Anne en zeggen dat dit het vat wijn is, dat haar was beloofd. Als Roervinck (alias Aert Gijsen) en Snaphaen weg zijn, zegt Anne:

Neen seecker Aert Gysen
Dats noch ien duytsert, die moet ick prijsen;
'Tis ien knecht as ien lanst, ick had het niet vertrouwt,
Hy is dubbel eer waert, seecker die soo zijn woort hout;
210 Anne, sey hy met ien lach, je selt nouw lijckwel trouwen,
En Jaep is soo wat karigh, selje al Bruyloft houwen?
Soo boltjes, sey ick, Jaep hout de sticken wat by mekaer.
Op hoop, sey hy, dat ick de naeste reys geluckigh vaer,
En oock uyt oude kennis, je meughtme weer gedencken,
215 Soo sel ick jouw, om vreught te maecken, ien vaetje bastert schen-
Hy had het woordt nauw uyt of tijden op en padt, (cken.
En hier komt de knecht an torssen mit socken grooten vat,

Dus ne an de nacht, ick binder schier beducht van,
Strack komter ien Verklicker, of ien Schelm, op de lucht an,
220 Soo bin ick in moeyte. Griet hoe sel ick het klaren?
GRIET. Wel Anne, je bint de Bruyt, hoe byster kenje baren.
As hem de Pachter tegen jouw wat quastigh stelt,
Soo struyckel na jouw hielen, betaelse mit ien gelt;
Soo asje de wijn hebt, kenje de cijs oock verdienen.
225 Jaep sel toch de vaer wesen of hy sel 't altoos mienen.
ANNE. Wel kleuter, wat schortje? weetje wel watje spreeckt?
GRIET. Datje de beste bint die inje kleeren steeckt.
ANNE. Soo goet as jy, morsebel. GRIET. Dat mochtje wel willen.
ANNE. Jou handeloos! Wat schortme dan? GRIET. Te licht van billen.
230 Sticke vleys! wat souwje schorten? segh Moer slonters,
Sel jy my morsebelle, jouw licht schuyt, Anne Klonters,
Jouw uytghereden daerje staet. Hier staet jouw winst, siet deer,
En woud' ick seggen dat ick wist, ick sey jou noch wel meer.
ANNE. Spreeck op jouw bieght, karonje! wat wilje deer by seggen?
235 GRIET. Dat hebje, as een lichte koy, verdient mit by te leggen.
Weetjet nouw, vuyle Bruydt? ANNE. Jou valse sticke vleys.
Dat selje me bewijsen. Kom, segh ick, kom een reys,
Jouw eerdief, asje bint, je selt het my weer maecken,
Of levendigh van avont niet uyt mijn handen raecken.
240 GRIET. Dat past op jouw, hoo Moer! Kom luyster maer wat toe,
Aert Gijse die kenje wel. ANNE. Dat roert jouw niet. GRIET. Wel hoe?
Dat roert my niet, dat weet ick wel, die het het jou eschoncken.
Anne je dooght niet veel, foey! hebje van die voncken,
Soud' een Meyt die de Bruyt is, en de Bruygom verwacht,
245 Soo langh niet wachte kennen tot an de rechte nacht?
Daer is Jaep de goe slocker, daer stont jouw op te letten;
Die quijlbeckt schier van liefd': wat hebje Aert te setten
Om Jaep de hoorens te planten, as een nochter kalf,
Daer komt of datter wil, het heught hem maer half.
250 En ick sel jouw, jouw vullens-vat! met een bos boomen beplanten;
Ja krijten tot ien schand' van jou doen aen alle kanten.
ANNE. Ick sel jouw op jouw mont doen kloppen, hiet ick aers soo ick
Al is het soo, het was me wil, noch roertet jouw al niet. (hiet,
Jaep sel het sijns wel vijnde; lust hem dan wat te mannen,
255 Dat past op my, en niet op jouw.

Bij deze woorden van Anne stoot Jaep, die alles heeft kunnen hooren, het vat aan duigen; Anne en Griet loopen ontsteld weg en *Jaep begint te rasen.*

34. LEER OM LEER. 1)

't Is vroeg in den morgen, vijf uur. Joos roept zijne vrouw Kallijne wakker: hij kan den sleutel van de voordeur niet vinden. Na vrij wat gekijf ontsluit zij de deur.

Joos. Nu 'k magh niet langer blyven,
Ey lieve laet my uyt, de meester zal soo kyven,
Want 't es nu wel half ses, en 'k heb soo veel te doen,
En nu met de Kers-dagh wil yder nieuwe schoen.
5 Kom gauwe, gauwe dan. KAL. Nu 'k sal de deur ontsluyten,
Siet daer nu es zy op, 't za gaet aen, treet vry buyten.
Jo. Nu ik ga. KAL. Maer valt niet, het es heel duyster weer.
Jo. 'k Heb een Lanteren mee. KAL. Maer ziet toe, het es veer. *Joos*
Hey geck, en loopt so niet, ghy sult haest wederkeeren. (*binnen.*

Zij verwacht haar minnaar Sinjoor Jakus Smul, wien zij eene poets wil spelen:

10 't Is nu meer dan een maent of ander-half geleden,
Dat ik hem heb gebeen (en dat met zoete reden)
Maer om een jente kraegh, en een paer nieuwe schoen,
En noyt en heeft den uyl het zelve willen doen.
Ba maer en beyt, en beyt, ik zal hem dat verleeren,
15 Ewinge meynt hy dus de gek met my te scheeren,
En te doen wat hy wil? ba hy es ver van daer;
Dat hy komt als hy wil, hy zal my noyt zoo naer
Meer komen als hy plagh, 'k zal 't hem wel anders brauwen,
'k Sweert soo hy niet en geeft, zal de droes de keers hauwen.
20 Dat hy vryelijck komt, 'k zal hem zoo jent bedriegen,
Ik zal hem (soo ik kan) 'k en wilder niet om liegen,
De meeste anghst aen doen die oyt man es geschiet;

---

1) Uit: *Mr. Willem van Bruyningens Vlaemsche Klucht:*
Van Sinjoor Jakus Smul, hoe dat hy wert verraen,
En met sijn bloote neers moest in de spinde staen.
En hoe Kallijn Flep-muts van hem wiert uytgestreken,
Ende aen Joos (haer man) haer voet van 't bed' moest steken.
Op het spreeck-woort van leer, om leer, Bedriegje my, 'k bedrieghje weer. *Ghespeelt op 't Schou-Burgh tot Amsterdam.* [Vignet: een paar tafereeltjes uit het stuk.] *t'Amsterdam, Gedruckt by Joost Broersz. inde Pijl-steegh. Anno 1645.*

Ik zal hem als hy komt (schoon hy en weet het niet)
Al met een loose trek in dese spinde sluyten,
25 Hy mach dan zoo hy wil daer op zijn duymken fluyten,
Tot hy daer uyt geraekt. Ziet 'k heb mer toe bereyt,
En gister avont laet dit eeten wegh geleyt:
En mijn man es gewoon dit in zijn mael te zoekken,
En als hy dat nu mist, ba 't jen hoe zal hy vloekken?
30 Ik wed' hy zal zeer haest hier koomen met gedruys,
En rasen aen de poort tot dat hy es in huys;
En soo dan Jakus hem by my te voor laet vinde,
Daer is geen twijfel aen, zoo moet hy in de spinde.
In dien ik niet en mis, soo hoor ik hem daer gaen,
35 Koomt tak-oor als ghy wilt, ghy sulter vullink aen.
(Hy klopt.) Wie es daer aen de poort? JAK. Ik bent mijn uyt ver-
Mijn lief, mijn hert, mijn ziel, tot mijnen wil gebooren. (kooren,
KAL. Ja zijde ghy 't Jakus Smul. Wat doedy hier dus vrough?
JAK. Och mijn lief, vraeghdy dat? Een kus. KAL. Nu 't es genough,
40 Nu 't es genough segh ik, schoontjes, mijn muts sal vallen.

Sinjoor Jakus stelt zich niet tevreden met een paar kussen:

Mijn uytverkooren hert, gaen wy maer binnen strijken.

Zij veinst eindelijk toe te geven aan zijn' aandrang:

Wel nu gaet voor, ik kom en wilt u stracx ontkleden.

Nauwelijks is hij daarmee begonnen, of er wordt geklopt; het is Joos, die zijn eten missende dat komt halen.

Joos. Gans slapperment komt voort! KAL. Ba zert sijdy beseten?
Vertouft ik kom terstont. Maer Jakus. JAK. Lief. KAL. Wat raet?
45 Waer laet ick u? JAK. O heyl helpt my uyt desen staet:
Wat raet, wat raet! help help! Eylaes waer zal ik kruypen?
Och Callijntje mijn lief, hoe zal ik dit ontsluypen?

Joos klopt en schreeuwt ondertusschen maar door, ten einde de deur geopend te krijgen. Kallijntje zegt tot Jakus:

Nu zijt gerust 'k weet raet, ras kruypt hier in de spinde,
En haudt u daer heel stil, hy sal u dan niet vinde.
50 JAK. Och Kallijntje 'k beef so. KAL. Wat zert my dese vent.

Jakus heeft geen lust in de spinde, en Joos staat buiten te razen en te vloeken.

KAL. Nu 't es wel, kruypter in, ik heb genough gewacht.
Joos. Hoer komt voort of 'k sal u onder mijn voeten trappen.

JAK. Langht mijn broeck en mijn schoen, 'k gaen, och mijn tanden klappen,
Staegh tegen een van vrees. KAL. Ziet daer, daer es u goet.
55 JAK. Och Callijntje lief 'k bid doch het beste doet,
Och och wat raet wat raet? 'k begin weer soo te beven,
Mijn alderliefste troost salveert my doch het leven.
KAL. Loopt in sleghs, maeckt gedaen. JAK. Ik ben soo bangh o Heer!
Joos. Wel sal het zijn of niet. KAL. Daer klopt mijn man al weer.
60 JAK. Ja wel alst weesen moet ik sal het avontueren,
Maer 'k vrees dat 'k met den doot in 't eynde sal besueren.
KAL. Ghy hebt geen noot zwijght maer. Jo. Wildy op doen of niet?
Of 'k smijt de deur om veer, ghy hoere, ba zoo ziet.
KAL. Hier ben ik immers Joos, ik heb een keers ontsteken,
65 Wat wildy nu Drouvaert, ou ba dat zijn ook treken
Dat ghy nu dus een mensch soo uyt den slaep verrast,
Wel wat begeerdy nu, seght eens ghy hanghebast?
Joos. Ba zert kijfde ghy noch, laet my vry qualijk spreeken:
Want ghy geen t'eeten hebt in mijnen mael gesteken,
70 En ghy weet ook zelfs wel dat 't tegen Kersmus gaet,
En dat ik druk werk heb, en 't es al reets soo laet
Dat niet te seggen es. KAL. G'hebt daerom soo staen vloecken
He? Jo. Ghy mocht oopen doen. KAL. Nu ghy meught t'eeten zoeken,
Daer es geen broot in huys, wat zerde ghy my hier.
75 Joos. Kallijne haut u muyl, en maeckt my geen getier.
Nu staet wat uyt de weegh, ik sal wel t'eeten vinde:
KAL. Wat drommel wildy doen? Jo. Wel ick wil in de spinde.
KAL. Hey een vuyst voor u muyl, 'k segh u daer es geen broot.
Joos. Ba tjen 'k geloof u niet, hey by gans sakker-loot
80 Ik seght laet my besien. KAL. Ik segh dat 'k niet begeere.
Joos. Laet sien segh ik of 'k sal u stracx den rugge smeere.
KAL. 'k Segh dat ik niet en wil, hierom haut u rust.
Joos. Wel seght my doch waerom? KAL. Om dat het my soo lust.
Joos. 'k Segh laet my in de spind' of 'k sal u slaen ghy verken,
85 Of 'k sal mijn siltegens van desen dach niet werken.
KAL. Ghy fiel ghy hebbet mee! Jo. 'Ken doen, ghy hebt abuys,
Wegh laet my doch eens zien. KAL. Daer is geen broot in huys.
Neemt, haut daar, daar es gelt, en wilt u t'eeten koopen.
Joos. Maer vrou 'k heb nu geen tijt, doet doch de spinde oopen
90 En siet of daer niet es, misschien hebt ghy 't verleyt.
KAL. 'k Segh datter niet en es, ba zert noch een geseyt;
Geloofdy my dan niet of sal ik 't moeten sweeren?

Joos. Ewinge sal ik dan nu sonder eeten keeren,
Ba een galgh aen u hals. Kal. Seght een gedraeyde bast,
95 Aen uwen diefschen hals, en dan aen de galgh vast.
Ghy weerwolf als ghy zijt, ghy roffijaen, ghy ronkker,
Ghy rechten drouven hont, ghy pisse bed, ghy dronkker
En ghy eerloose fiel, ende vrauwen verdriet,
Ghy Rakoor als ghy zijt. Jo. Swijght. Kal. 'Ken begeere niet
100 Ghy vuyle luyse-bos. Jo. 'k Segh ghy sult u mont hauwen,
En soo ghy 't niet en doet, 'k sal u soo pestigh krauwen
Dat ghy het voelen sult, ghy hoere, ba soo siet.
Kal. Kijkt jooske pik in 't gat, wat my doch hier gebiet,
Dees hippel op de kaus. Jo. Kallijne, ghy sult swijgen,
105 Den Duyvel haelt of ghy zult pestigh slaghen krijgen
Ghy maeck-saert als ghy zijt, ik segge staet van daer.
Kal. Mijn ziltegens 'k en sal, al dreyghdy seven jaer,
Siet doet al dat ghy wilt, ghy vuylen hont, ghy schijter,
Ghy schelm, verraer, ghy dief, ghy fiel, ghy wijve smijter,
110 Ghy moordenaer, sta, sta, heb het hert komt my eens an.
Joos. Wat drommel haut u muyl, hebdy geen schaemte dan,
Wat mogen de gebuurs van desen handel peysen?
Kal. Ik heb met haer geen doen, ik spreeke sonder veynsen.
Joos. Waerom maeckt ghy my gram? Eylaes hoe bangh es mijn.
115 Wat est, wordy qualijk? Kal. Och ja haelt wat Azijn,
A my 'k en kan niet meer.

Joos loopt binnen, komt strax weer uyt:

Ik kan d'azijn niet vinde,
Ey vrau wijkt wat van daer, ik sal zien in de spinde
Oftse daer niet en es, alaken sy valt neer,
Dat just recht voor de spind', wat raet o Heer, o Heer!
120 Och my dunckt datse sterft, och Jakus met u schelpen 1)
Sint Rogh-staert, 2) en goe Jan, ey lieve komt my helpen:
Want mijn Vrau geeft de geest; helpt altemael och, och.
Slapperment zy is zwaer. Kallijntje leefdy noch?
Kal. Au? Schelm ghy doet my zeer, ghy zult mijn leen verrekken,
125 Wat droes hebt ghy in 't zin? Jo. U van de spind' te trekken
En zoekken den Azijn, want zy es binnen niet.
Kal. Gaet van mijn lijf ghy fiel, laet my op staen. Jo. Wel ziet.

---

1) St. Jacob van Compostella.
2) St. Rochus.

Kallijne slaet hem:

Daer, daer, hauter dat voor. Jo. Staet stil, wat salder wesen,
Wilt ghy my slaen, soo mach de droes u dan genesen.
130 Es datte voor mijn loon? KAL. Wel laet my dan met vreen.
Joos. Wel geeft my 't eeten dan zoo gaen ik stap hans heen.
KAL. Heer hoe breeckt ghy mijn hooft, gaet aen en haelt u eeten,
Hadt het een Wolf geweest, 't had' u neus af gebeeten.
Joos. Ey zeght waer es het dan, waerom zoo langh getwist?
135 KAL. Gaet aen ghy blinden uyl, zoeckt bachten op de kist.
Joos. Wat seghdy op de kist? KAL. Ja de kist Bavyaentje.
Joos. Waerom niet eer geseydt, den Duyvel Arijaentje,
Slapperment dat is goet, nu 'k wilder heenen gaen,
Ras, ras, geeft my de keers, 'k heb hier ghenough gestaen.
140 KAL. Loopt heen, daer is de keers. Jo. Zeght staet de deur ook oopen?
KAL. Jase. Jo. 't Es goet, 't es goet. KAL. Hoort de gek daer weer loopen,
Valt niet of breekt den hals, soo'st Meester-loon betaelt.
JAK. *(hy spreect in de spinde)* Kallijntje? KAL. He? JAK. Heeft hy zijn eeten al gehaelt?
Och lief ik ben zoo bangh. KAL. Wat duyker, zwijght gans honden!
145 Hy komt daer weder om. Wel hebde ghy 't gevonden?
Jo. Ja. KAL. Zydy nu gerust? Jo. Ja nu ben ik te vreen;
Goen dagh Kallijntje lief, stayje wel, ik gae heen,
't Es zoo late. KAL. Dagh dagh, 't is wel, loopt zert maer heenen,
G'hebt my genough gequelt, ik zweert by loo 'k zaut meenen,
150 Hoe est al mijn heer Smul.

Nu de heer Smul evenwel uit den knel is, wil hij van Kallijntje lief niets meer weten; de rollen zijn gekeerd; zij haalt hem nu aan, doch wordt afgewezen; hij heeft haar toeleg doorzien en wil weg:

Den drommel en zijn moer die zoud' men soo verraen,
't Es wel, 't es wel, ghy hebt dat niet voor niet gedaen.
KAL. Wel ghy koomt morgen weer, niet waer mijn wel beminde?
JAK. Ja als de drommel sterft, 'k heb de zert van de spinde,
155 Neen, neen, ik schuur mijn gat, g'hebt my ghenough geknilt.
KAL. Ba loopt dan voor den droes, als ghy doch loopen wilt.
Het moeyt my even wel dat 'k hem heb uyt gestreken,
Ik vrees dat 't my noch zuer ten lesten sal opbreken,
Want 't es een snoode vos, en loos in de praktijk,
160 En in de bouvery niet eene zijns gelijk.
Doch 't es ook wel besteet, soo moeten zy al varen
Die met een anders vrau haer soecken te vergaren,

En dat voor niet. 'k Moet zien es hy wegh? Sinjoor Smul!
Hey een woort! Neen my dunckt hy heeft zijn buyk al vul.
165 'k Moet lachgen als ik 't denk hoe de vent stont en beefde,
't Scheen dat de heele spind' en al den preutel leefde.
Nu 'k sluyt myn poorte toe, mijn Sinjoor es gegaen,
Die om sijn gierigheyt heeft in de spind gestaen.

De Sinjoor kan het niet verkroppen dat hij zoo door Kallijntje is beetgenomen; niet voor niets zal zij dit gedaan hebben; dubbel zal zij met dezelfde munt betaald worden.

Ist met bedroch te doen daer ben ik Meester van,
170 Ik sal haer noch van daegh beloeren soo ik kan.

Hij gaat naar Pierke-pap, een waard die minzieke paartjes met een kamer pleegt te gerieven en zegt tot hem:

Seght hebt ghy niet een kneght die ik mach wel betrauwen?
WAERT. Ba ja, ba ja waerom, est om wat jents t'ontbien?
JAK. Ja maer haut het sekreet daer sal een leut geschien.

De waard roept zijn' knecht Kinne ba ba, die half gek de lui soms leelijk de waarheid zegt.

JAK. Hoor eens kinne ba ba, waerom 'k u heb ontboode.
175 KIN. Hoe duykker kendy my? JAK. Hoe staet de gek en ziet,
Wel hiet ghy niet alsoo? KIN. Heer ik en weet het niet.
JAK. Hebt ghy een ander naem soo wiltse my uytlegghen.
KIN. Wel 'k ken my selven niet, hoe zaud ik 't u dan zegghen?
Ey noemt my noch een mael, hoe zegh dy dat ik hiet?
180 JAK. Wel 'k zegh kinne ba ba. KIN. Ja, ja, est anders niet,
'k Weet 't nu so wel als ghy. JAK. 'k Mach 't hooft niet met u breken.
KIN. Wel hey soo gaen ik deur, hebt ghy aers niet te spreken,
Wat zert my dese vent? JAK. Kinne ba ba komt hier.
Hey ghy moet eens uyt gaen. KIN. Waer? JAK. Om een venus dier.
185 KIN. Kom wijst me waer zij woont. JAK. Wel gaet daer bachten omme,
Ghy sult dan daer terstont in een nau gangsken komme
En klopt daer aen die poort. KIN. Nu weet ik wie het is,
't Is Kallijne Flep-muts, niet waar Heer? JAK. Ja gewis.
KIN. Ik hebber flus zien staen, en die poort die was open.
190 JAK. Wel dat es goet gaen aen, en wilt doch wakker loopen,
Seght datse by my komt en dat van stonden aen.
KIN. Wel ofse niet en wau? JAK. Soo mach zy 't late staen.
KIN. Sal ik 't werk voor u doen, indien zy es verlegen?
JAK. Wat zeghdy vuylen boef? KIN. Niet, ey zeght my te degen
165 Ik hebt niet wel verstaan, wat est ghy my belast?

JAK. Gaet na Kallijntje toe en noot haer hier te gast:
Zeght dat ik haer alleen nootzakelijk moet spreken.
KIN. Ik sal het doen mijn Heer. Hola gants eleweken,
Zoet, zoet, 'k vergeete wat. JAK. Wat est nu? maeckt gedaen.
200 KIN. Schoontjens, schoontjens, al zoet, waer zeghdy moet ik gaen
Tot Kallijne Flep-muts hee? JAK. Ja. KIN. Wat moet ik zeggen
Dat zy van desen nacht moet komen by u leggen
Ook? JAK. Neen ghy botte muyl, hoort slaet mijn woorden ga,
Zeght dat 'k haer spreken moet, anders niet 'k wachter na.

Kallijntje belooft te zullen komen. Alvorens heen te gaan, zegt hij nog iets, waarop zij vraagt:

205 Wat zeghdy ghy schavuyt?
KIN. Dat Sinjoor Smul en ghy alle beyd' niet en stuyt.
KAL. Ontbeyt ghy droeve fiel, ic sal u dat verleeren.
KIN. Neen ik meyn hem, maer ghy, ghy zijt een hoer met eeren.

Jakus ontvangt haar heel vriendelijk, doch zij wil naar zijne wenschen niet luisteren, voor zij een geschenk van hem heeft:

Ghy weet wel hoe dat gaet, die vrauwen wil hanteeren
210 Die moet soo dat behoort haer somtijts wat vereeren,
Want men gemeenlijk seght als d'een handt d'ander wast,
Dan zijnse beyde schoon.

Dat is juist zooals hij het verwacht en hij belooft haar dus, wat zij vraagt »een jente kraegh met een paer nieuwe schoen». Neen, zegt ze,

Beloven, lieve vrient, doet zots in vreughde leven.

Terstond moet het beloofde gehaald worden. Jakus roept Kinne ba ba en beveelt hem kraag en schoenen te gaan koopen. Kallijne gaat daarop binnen en hij zegt haar terstond te zullen volgen. Hij roept nog ijlings Kinne ba ba terug en beveelt hem nu enkel de kraag te koopen en voorts dadelijk naar Kallijne's man, Joos, te gaan en hem te zeggen;

dat hy voor een vrauwe
215 De mate nemen moet, en dat hy een paer schoen
Stracx voor haer maken moet, want zy heeftse van doen.

Kinne ba ba doet wat hem bevolen is en weldra komt Joos.

JAK. Komt hier Joos bent ghy daer?
Joos. Om u te dienen Heer. JAK. Nu zit daer wat en 't waer.
Ik sal aen de persoon eens gaen doen de weete,
220 Ik geloof dat sy nu vast besigh es met eete. (zien,
Joos. 'k Heb geen haest, 'k wacht wel wat. JAK. Ik zalt gaen be-

Zit daer een weynich neer, ik sal u strax ontbien. 1)
Ghy weet Kallijntje lief wat ons komt weder varen.
KAL. Wat est? JAK. U man es daer. KAL. O heyl wilt ons bewaren,
225 Me man, me man? JAK. Och ja. KAL. Och wat ramp komt my an!
A my ik word soo bangh dat ik nau spreken kan.
JAK. 't Es de jongens schult, ick gaf hem gelt om schoens te koopen,
En ziet die fiel komt daer met u man geloopen,
En brenght hem om de maet te nemen van u voet.
230 KAL. Ba dat dien stukke dief hals en been breken moet.
Eylaes, wat raet! wat raet! Jakus waer sal ik vluchte?
JAK. Lief duyckt u op het bed'. KAL. Ja maer eylaes ik duchte
Dat hy my vinden zal. JAK. Neen lief het sal wel gaen,
Leght maer stil, ik zal het deksel over u slaen;
235 Leght stil, hoe beefdy dus, wel hey, wat zalder wese?
KAL. Och 'k heb de doot op 't lijf, betrapt hy my ik vreese
Dat 't mijn hals kosten zal. Och och was ik maer doot!
JAK. Haut u bakhuys zegh ik, hey ghy en hebt geen noot;
Nu en beeft soo niet hey, maer blijft maer stille leggen,
240 Sus, sus, daer es u man. Wel Joos wat komdy zeggen?
Joos. Es Jouffrau al gereet? ik zoude geeren gaen.
JAK. Ba ja, komt binnen Joos, zy heeft al langh gedaen.
Joos. Ba 't jen ik ben te vreen, ik laet my licht gezeggen,
Waer es de Jouffrau hier? JAK. Zy es te bed gaen leggen.
245 Joos. Wel hoe, es zy beschaemt, ziet waerom doet zy dat?
't Waer best dat ik te voor de maet genomen had.
JAK. Zy es niet wel te pas. Jo. Wel hey dat zijn ook treken.
Waerom my dan ontboon, als zy my niet waud' spreken?
JAK. Zy wil niet zijn bezien. Jo. Est sulk een jenten dier?
250 Wel langht my dan een reys haer aude schoenen hier,
Of zeght hoe veel sy schoet, 'k zalder een jent paer maken
Dat playzier es om zien, en zullen soo jent kraken
Dat niet te zeggen es. Jouffrau wat dunckter van?
Zydy stom of hebdy de koorts, wat schort u dan?
255 Jouffrau hoe beefdy dus? JAK. Hey laet de Jouffrau leggen,
En blijft daer van het bed', komt hier, wat wildy zeggen?
Joos. Och Heer 'k en ben niet speuls, 'k heb t'huys genough te doen.
JAK. Al razery ghenough. Wat zeghdy van de schoen?
Wanneer zoud' ghy haer best een paerken konnen maken?
260 Joos. Tegen Kersmus mijn Heer. JAK. 't Es wel, goet zijn de zaken.

---

1) Het tooneel moet hier uit twee vertrekken hebben bestaan.

Maekt een paer die goet zijn. Jo. Zeght datse voor den dagh
Dan hier eens komt dat ik de mate nemen mach.
JAK. Zij wil niet zijn bezien. Jo. Dat es een wonder dingen,
Wel doet dan eens terstont haer aude schoenen bringen,
265 Dat 'k zien kan hoe veel zij schoet: of staen zy hier en 't waer?
'k Moet hier eens zien voor 't bed'. JAK. Joos gade ghy van daer,
Van daer, wat salder zijn? Jo. 'k Zoek haer schoen om te meeten
De groote van haer voet. JAK. Wie heeft u dat geheeten?
Joos. Wel mijn Heer aangezien zy niet bekent wilt zijn,
270 Zaud ik om best wil doen. JAK. Komt hier, zit wat by mijn,
En drinkt eens. Pierke pap hey! WAART. Wat es u believen?
Klopte gy? JAK. Tapt een reys. WA. 'k Zal u vullinck gerieven.
Joos. Sinjoor, 'k heb zulck een haest. WA. Ziet daer, God zegen 't
Hau Joos mijn kammeraet, wel zijde ghy noch hier? (bier.
275 Hoe staet het leven al? Jo. Alzoo ghy meught aenschauwen.
JAK. Ik brenght u Joos op de gesontheyt van u vrauwe.
Joos. Hee die vuyl muyl, 'k ben te vreen, 'k waghts Godt zegen 't u.
JAK. Avous dan een half bier. Ziet daer wat zeghdy nu?
Joos. Ja maer 't es noch niet half. JAK. Ghy zult wel voort uyt lekken,
280 Drinck uyt my lust niet meer. WA. Ey gut gast, gy kont trekken.
JAK. Laet zien, est uyt? Jo. Ba jaet, mijn Heer, 't es in mijn vel.
WA. Ja vrient ghy meught u nat en ook u drooghje wel.
Joos. Est mogelijck mijn Heer, ay ziet de Jouffrau beven
Gelijck een Jouffraus hont. JAK. Daer es niet aen bedreven,
285 Komt neemt ghy maer de maet, en gaet dan terstont heen.
Joos. Alst u belieft mijn Heer, ik bender mee te vreen.
Hey komt staet op Jouffrau. JAK. Al zoet Joos, eleweken,
Slapperment al zoet, doet haer voet van 't bed maer steken,
Hoe gady dus rou an? Joos. Hier tza, keer om u zet.
290 JAK. Laet my begaen Jouffrau, en steekt u voet van 't bed:
Ziet daer, daer es haer voet, nu wilt te deghen meeten.
Joos. Wat droes hoe beefdy dus, wel hey zijt ghy bezeten?
Haut u voet stille dan. Licht pierke, 'k kan niet zien.
JAK. Hoe veel schoetze wel Joos? Jo. Al ruym een halve tien:
295 Beyt, 'k zalt noch eens bezien; hey by gans suyker krenten,
Haut dan u beenen stil, haut stil gans slappermenten,
Hoe leghdy dus en beeft. Ja 't is soo als ik zegh,
Nu 'k heb genough ghesien, treckt nu u voet vry wegh.
JAK. Wel maeckter dan een paer die jent zijn in de ooge,
300 Uytgesneen op zijn hoofs, de hielen achter hooge,
En brenghtse dan hier t'huys, gaet aen mijn goe gesel,

Laet eens zien wat ghy kont, maer onthaut de maet wel.
Joos. Ghy hebt geen noot mijn Heer, 'k zal de maet wel onthauwe,
Haer voet es juyst zoo groot als de voet van mijn Vrauwe.
305 Jak. Wel draeght zorgh als een man. Jo. Zijt daer niet in bevreest,
Ick zegh mijn Vrau en zy schoen beyd' op eene leest.
Jak. Wel dat komt geestigh Joos, maer hoe meughdy zoo kallen.
Joos. Mijn Heer dat 't waer gewed, 't en kon noyt beter vallen.
Jak. Maer Joos, wat dat ghy zeght. Jo. Ja Heer, 't scheelt niet een
310 Jak. Wel nu dan maektze jent, of 't voor u Vrouwe waer, (haer.
En als ghyse t'huys brenght sal ik u weer beschinken.
Joos. En twijffelt daer aen niet. Jak. Komt wildy noch eens drincken?
Joos. 'k Danck u seer, 'k heb geen tijt, nu 't sal alsoo geschien,
Wel goeden nacht mijn Heer, ende ghy ook goe lien. *Joos binnen.*
315 Jak. Lief u man es al wegh, wilt vry van 't bedde treden
En drinckt de swarigheyt van 't hert. Kal. Est langh geleden
Dat hy es wegh ghegaen? Jak. Neen soo van stonden aen.
Kal. A my! wat heb ik daer eenen anghst uyt gestaen!
Jak. Ja lief, ik stond' u voor gelijk een eygen vader.
320 Kal. Ghy mocht den drommel doen, ghy deurtrapten verrader.
Jak. Wel lief, wat kout is dat? waerom zulk quaet bescheyt?
Komt hier, ik brengh u eens, doet als daer es gezeyt.
Pierke pap, tapt noch eens. Kal. Ik begeer niet te drinken,
Wijkt Pierke, laet my uyt. Wa. Ey laet u moet doch zinken.
325 Ghy zijt de quaetste niet; nu zit, wat zal 't wel zijn?
Heer, wildy bier of wijn? Jak. Loopt, tapt een pintje wijn.
Wa. Wel aen op 't goet succes, dat ghy dan te zaem sult slapen,
Niet waer Kallijntje, hee? Kal. Hy meer vreught by my rapen?
Jak. Waerom niet? Kal. Liever had ik dat u de moort stak,
330 Oft dat ghy daer terstont de hals en beenen brak,
Ghy verraerschen hont, ghy sult my niet meer bedriegen.
Jak. Lief 't was de jongens schult. Kal. Hey zert heen met u liegen.
Jak. Nu lief. Kal. Zert van mijn lijf. Jak. Nu, nu. Kal. 'k Segh noch
Blijft van mijn lijf ghy fiel, of 'k klop u op u vleys. (een reys
335 Soo een vrau te verraen, mijn leen die staen en beven
Als ikker noch om denk, ik heb noyt van mijn leven
In zulk een angst geweest, foey schaemt u in u doot.
Jak. Denkt hoe ik was als ghy my in de spinde sloot.
Kal. Ha fiel g'hebt my nu ook daerom dan zoo bedrogen,
340 Doedy ghy hoere vooght? Jak. Dat hebt ghy niet geloogen
Al kendy 't wonder wel, doch 't es maer leer om leer,
Soo ghy my doe bedrooght, soo bedriegh ik u weer.

WA. Dit es geen koop gemaekt om by malkaer te slapen.
KAL. Nu schelm, 't es wel, 'k wed ghy zult my niet meer betrapen.
345 JAK. Noch ghy en sult my oock niet meer (gelooft dat vry)
Besluyten in de spind', of brengen in de ly.
KAL. Ik zal eer dat ik sterf mijn leet noch aen u wreken,
Daer kome af dat wil of 't zal m'aen macht gebreken.
JAK. Ghy spreekt noch stout doedy ghy hoer? 'k Weet raet t'za,
355 Pierke, Kinne ba ba! komt roept die hoer eens na. (t'za,
WA. KIN. Hoer, hoer, hoer, hoer. KAL. Dief, dief, dief, dief. KIN. Ghy all'mans hoere.
WA. KIN. Hoer, hoer, hoer, hoer. KAL. De droes moet u van 't kakhuys voere,
Ghy fielen. WA. Hoer, hoer, hoer. KAL. Schelmen dat was u moer. *(Binnen.)*
WA. KIN. Jou hoer, hoer, hoer, hoer. Loop hoer, hoer, hoer, hoer.
360 KIN. Nu vrienden al goe nacht, de hoer es wegh, 'k ga binnen,
Kompt op een ander tijt, dan sal men weer beginnen.
Hey lustich loopt al uyt, loopt al uyt, Ba zoo ziet.
Soo loop al lustich an, maer en breekt den hals niet.

---

35. DE STUDENT TOOVENAAR. 1)

Gregorius, een student, klopt 's avonds laat bij een' molenaar aan om nachtverblijf; deze is niet te huis en Elsje, diens vrouw en Pleuntje, diens meid, willen den armen daklooze niet binnenlaten; niet zoozeer uit hardvochtigheid als wel, omdat zij elk oogenblik Leendert, den minnaar van de molenarin, verwachten. De student beklaagt zich:

Plancke voor 't hooft? bruy heen en volgh u dolle sin. (den,
Hier kijck ick nou als een bedrogen nicht met mijn mondt vol tan-
Die soo wel als mijn maegh jeucken. Gans duysend schanden,

---

1) Uit *J. Noosemans Beroyde Student. Gespeelt op d'Amsterdamse Schouburg den 7 Augusti, 1646.* [Vignet: Het wapen van Amsterdam.] *t'Amsterdam. Voor Josua Rex, Boeckbinder in de Wolve-straet. Anno 1646.*

Niet op het titelblad, maar op de eerste bladz. bij den aanvang van het stuk leest men:

Nae 't Spreeckwoordt:
Wie argh, en gauw sijn dingen doet,
Krijght dat den plompert missen moet.

Is dit *respectum Studiosi?* is dit gebraedt? is dit de wijn?
5 Is dit Studenten haver? het mach sint felten zijn.
Wat helpt mijn nu Aristotelem te lesen? wat mach mijn baten
De deftigen Seneca? die ick met mijn wel-sprekende Cicero heb gela-
In armoe gevangen, daer mijn rasende hospes met ongeduldt (ten,
Haer sal doen lijden *Executio juris* voor mijn ouwe schuldt.
10 Foey, had ick voor het Studium de reken-konst genomen,
Het sou dan *cum me misero tam misere* niet omkomen:
Want die hem dat verstaet, en in 't sluyten van 't balans bevindt
Te kort te komen, ô daer 's raedt toe, lieve kind,
Sey wijs-hooft: breeck eens op, en neem de ruymte mede,
15 Jou crediteurs die stelje wel *(quia quod volunt non possunt)* met
een ey of een appel te vrede,
Dan benje weer een fris man: is die rekeningh dan qualick gemaeckt?
Ja men siet nauw een gelt-handelaer, die niet heerlick deur de we-
relt raeckt,
Als hy noch maer half windt seyle wil, komt hy 's avondts by de
gaste,
Die meest goe bier met de kleyne maet koopen, daer is 't Monsr.
wy vaste
20 Dus nae u komst: Heer waert kom voort, 't verkeerbort voor den
Of een gladde kaert, of yets dat Monsr. vermaecken mach; (dagh,
In somma, den verkeerder weet het soo te rekenen, dat hy door
sijn verkeeren
En ander spel, wel op Monsr. beurs mach leegh gaen, en noch lou-
Et interea speelt den hospes oock niet slim by, (ter teeren.
25 Maer siet wat hem te doen staet, elck past op sijn gety,
Hy geeft het krijt sijn conscientsy over: ô dat zijn de rechte sause,
Lijck plompe proper seyde, 'k verstae mijn op die lause:
Dat krijt, dat waerdige krijt hoormen in goudt te beslaen,
En soo rustigh was hy, dat als yemant met een krijtben quam ver-
by sijnent gaen,
30 En luyt, en leelick riep, schonck hys' een pintje bier, ja 't beste
dat haer monde,
't Most wesen dat hy hem 'er niet qualick by had bevonden.
Dan met de half leege kanne nae de kraen, en met een schuympje
vol etapt,
't Is winst voor de hangt sey Fobert: en of onse Trijn wat snapt,
Ick moet mijn reeck'ningh selver maecken, waer 'k het van daen
sal halen,
35 Om de Bier-beschoyer, de Toeback-verkooper, en Huys-heer te betalen.

Het overleggen is 't al sey 't wijf toense speck in de boter briet.
En wat voordeel den Soliciteur, *et tota turba,* die aen de pleyt-sack vast zijn, door dese const geniet,
Hoc omnibus notum, sy weten 't altijt soo te knoejen,
Dat sy vet worden, en van dat smeer louter groejen.
40 Dat isser de frayicheyt of, maer daer geen verwinnen aen en is,
En even sober blijft, die segh ick, en 't is wis,
Is sulcken konst niet waert, de reeckenschap is te noobel,
In hoc casu, want anders is het niet een boobel.
De kleermaeckers zijn in die wetenschap geconfijt, en afgerecht;
45 Doch 't ambacht brenght het mee. Heer, Krijn, riep onse Brecht,
Wel dus veel itimme? van swilck, sy, en knoope?
En and're snorrepypen? reeckent dat voor 't geen ghy door 't oogh van jou schaer liet loope.
Neen moer, ick ben de man niet, sey hy, en juyst was sijn duyvels ton 's jaers wel soo veel waert,
Dat hy 'er vry bier, en vyer, en licht mee heeft bespaert.
50 O de reeckening, en de schrift is een mensch soo nut als eten, (weten.
Al was 't met een boere krijtje, als 't de teyckenaer, wat het is, kan
Maer die haer reeckeningh qualijck maken, als 't somtijds beurt,
Zijn neskebolle, en waert dat men hun uyt de reeckenaers wet-boeck scheurt:
Gelijck d'onrustige veugels, die menkaer wijs maecken dat sy gouwe bergen sullen verkrygen,
55 Dat dickwils boven yser niet en valt, daer sy menkaer mee na 't
Of de coop're gout-maeckers, of die selver vermoen (gat rygen.
Dat sy van groot gheslacht zijn, en reeckenen datmense daerom behoort eer aen te doen:
Of die al haer capitael aen een onseecker risico wagen, (slagen.
Dat sy reeckenen soo rijck te sullen wese, en dat het qualick komt te
60 Maer hoe! mijn tong sou hem, met dus te prate, wel te buyte gaen:
Doch vriende 't wort maer van de slimste soort gheseydt, de vroome treck het sich niet aen:
Want Studenten van mijn conditsy zijn altoos soo van sinne,
Dat sy 't liefst houde met die hun cost *ad practicum* winnen.
Hier staen ick vast en klipper-tant, en ducht dat het de heele nacht
65 Niet beet'ren sal, wat raet? helaes! wech met die klacht,
Ick mach in de luwt, onder dese stoepbanck neerleggen een cout lijf, dat niet heeft te eten, of te breecken,
En laten de aerdt mijn beth, het holster mijn hooftkussen zijn, en dit schabbetjen mijn deecken.

Daer hoor ick volck, ey sus, mijn backus swijght nouw kort,
Op dat ghy van dees plaets noch niet verjaeght en wort.

Nauwelijks heeft hij dat gezegd, of Leendert komt en brengt gebraden vleesch en wijn mede. Kort daarna hooren zij Volkert, den molenaar, al zingende aankomen. Het vleesch en de wijn worden door Pleuntje in de gauwigheid onder eene tobbe verborgen en Leendert verstopt zich onder een ton. Onze student heeft al wat er binnen verhandeld is buiten afgeluisterd. Volckert heeft nog aan de deur met iemand dien hij daar juist aantrof een gesprek, dat hem doet kennen als een flauwen windzak. De student hoest nu, om ontdekt te worden; de molenaar is eerst wel een beetje verschrokken, doch wordt dadelijk door hem gerustgesteld.:

70 Ick heb mijn leve om geen dievery gedacht;
Maer vrient 'k vraeghden de vrouw of ick mocht desen nacht
Hier slapen op de moole, 't welck sy niet en wou gedoogen,
En alsoo ick te moe was om voorder te gaen, heb ick mijn neer ge- (boogen
Onder dit banckje, daer ghy mijn noch leggen siet.
75 Volck. Is Els soo onbarmhartigh? dat docht ick lijckwel niet:
Maer 'k gis dat sy 't doet, om datm'er eerlijckheydt niet sou bekal- (len,
Dat sy vreemden inhaelt om mede te jocken, of te mallen:
Och sy is soo reyn, dat 'k haer niet een vingertjen aanraken moet over dagh.
'k Weet niet hoe dat ick aen dat puyckje van eer'bre wijven komen
80 Stae op, ô lieve langst, je siet soo lijdigh pover, (mach:
Je vriest soo doodt als een haringh, blijfje te nacht hier over:
Het swerck komt uyt Noord-oost, in de na-nacht valt de hartste kouw,
'k Wed, om een paer vaen, dat ons dorp binne drie dagen een kerck-gang van jou hebben souw.
Greg. Wat sal ick doen? men moet van de noodt een deught mae- (cken.
85 Volck. Wat zinje voor een vent, en wat doeje voor saecken?
Greg. Een geldeloose Student. Volck. Jae, brenght dat ambacht geen
Datm'er gelijck as jy, niet beter op heen komen kan, (mier an,
Soo het'et een vijgh om 't lijf: of verslempje al jou winnen?
Greg. O neen, 'k had noyt mijn dagen sulcke boose sinnen.

Volckert staat hem toe dat hij den nacht op den molen mag doorbrengen en tot groote verbolgenheid van zijne vrouw neemt hij hem mee in huis. Hij zegt tot den student dat hij zich daaraan niet storen moet:

90 Want onse meule-wieck snoof lest verby 'er hooft en de windt het heur bevangen,

en vraagt hem hoe hij heet. Het antwoord is Gregorius.

Volck. Jae boven Goris niet:

Maer daer moet altijdt ien krul mier, als ien varckens-staert, wesen by de Studenten.
De boere is ien hiel aer maecksel van menschen, als die dolle ven-
Ey, Goris oompje, studeert iens dat ick het mach sien. (ten.
95 GREG. Dat kan niet wesen, 't moet in stilligheyt geschien.
VOLCK. In stilligheyt had ick gedocht, dan kan ick de oorsaeck van jou armoe wel geloove,
En wille wy eten, so moeten wy 'er wacker om slooven.
GREG. Ja maer wy blocke met de sinne, en dat is het swaerste werck om te doen.
VOLCK. Argo, daer door komt het dat menigh wieck-half-gebacke harsene heur selver mal broen.
100 Maer hoor, ick heb mijn leve dickwils hoore segge,
Dat jy luy studente wel plegt een toover-werckje te legge,
Hebje daer oock wat of? 'k wou wel een beetje sien.

De student zegt bij zich zelven:

Ick moet de tijdt waernemen, wijl 't geluck my haer handt komt bie'n,
En wagen een blauw oogh na de kost, die 'k flus berge hoorden.

en vervolgens luide:

105 Jae, ick kan soo wat, van de *Negromancy,* doen door mijn woorden.
VOLCK. Wel toover dan een beetje, nou lustigh as een man.
GREG. 'k Sal maecken dat wy wat te eten krijgen, sie daer ty ick'er an.

Elsje, die onraad speurt en bovendien haar' man en den student graag weg wil hebben, verzet zich vruchteloos tegen het tooveren. De student vraagt om een moude en gaat daarin liggen.

't Stoffeersel siert het spel, ick heb den uyl al binnen.
Nu luystert Medea, 'k sal met u hulp beginnen:
110 *Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus,* 'k legh mijn neer,
Onsichb're geesten kom, en wiech mijn heen en weer.

Hy wieght sich selven, en singht dit volgende:

O Molitor! ghy zijt in 't net,
Saltabimus rondarum,
De bril is jou al op geset,
115 *Fallendo te,*
Juvabo me,
Strack hebbewe *vinum clarum.*

VOLCK. 't Gaet grollend in sijn werck, het slacht de katte-vreughd.
Dat tooveren het een aert,

Wat seghj'er nou of wijf, is dat niet een beetjen op blyven waerdt?
120 Elsje. Moye Gerrit-ooms grepen. Pleun. Vrou wil ick hem een kopje pap lange?
Soo mach dat kynt, als sijn buyckje vol is, te deegh daer een uyltje vange.
Volck. Ey sie hoe stil leyt hy, hy rept gien vin, nouw loof ick vast
Dat sijn giest al op ien beusem-stock rijdt, wijf past (kome,
Mijn nu gien bruye te maecke, hy sou de bulleback aers wel mee doen
125 Elsje. En die jou dan op vrat! wel wat of de gecke al droome!

Gregorius uit zijn schijnslaap wakker wordende zegt:

Ick heb 't verstant gevat; meysje ghy sult onder die tobbe vinde legge
Gebraen vleesch, en broot, en wijn, dat van onder gebrocht is na
Terwijl mijn Spiritus door al de werelt vlooch. (omhoogh,
Elsje. Gans lijden Pleun! die nooten klincken niet te degen,
130 Die linckert het hier yewers om een hoeck gelegen,
Doe 'k meende dat de kost daer soo verburgen stont.
Pleun. Wy sinne berecht voor een oortje, 't is te bont,
Sulcken vetje uyt ons neus te halen, 't mach niet sloeren.
Volck. Wel raet van alle wijsheyt, sel jy daer over noch lang beden-
135 Krijgh dat jou geseyt is ongder de tobben van daen. (cken voeren?
Elsje. Wel dring-oor, wil je de meyt een plaegh op den hals jaegen, sy durft het niet bestaen.
Greg. Ey, Vryster Jans, krijght het, gy hoeft geen quaet te schromen.
Volck. Hoor je wel, de Meyster seydt het, en die weet wel hoe nae men de drommel mach komen.
Elsje. Geef het haer Pleuntje, 't is toch soo quaet als 't worden sal.
140 Greg. Wel speelnoot! wellekom, ras een banckje daer wy 't op setten;
Dat's een meyt als een wolck! sy weet op een mensch sijn woorden te letten.
Pleun. As 't is, oom-kool, jy zijt soo slecht niet as een huysmans hen.
Greg. Wat dunckje nou vrientje, of ick niet louter toov'ren ken?
Volck. Hagendevelt van de korte warmoes-straet, schijt aller boeven vaertje,
145 Schijt vuur-spuwers, schijt goochel-tas, schijt ocus-bocus kaertje,
't Is al maer kinder-spul: want deuse giest toovert op een tijt
Soo rijckelick de kost, daer jy soo menigen dach om verslijt.
Greg. Proeft eens hoe dat het smaeckt, dan sulje 'er noch anders of spreken.
Volck. Jy eerst, 'k moet sien of het jou niet op sal breecken.

150 Greg. Dat is jou dan voor, en volgh mijn als een man.
Volck. Barst je niet? barst je niet? ick sie 'er noch niet an.
Barst je noch niet? neen, het moet hem wel bekoomen.
Wel barst je noch al niet? hey, hey, wil 'k hier langh van barsten
Soo krijgh ick niet in 't lijf, hy eet byget soo rat (droomen,
155 Als of hy in ien, twie, drie dagen niet genuttight hat. (wen.
Hou maetje! ick moet me over, wy sullen mekaer geselschap hou-

Volckert gaat nu ferm toetasten; zijne vrouw en de meid zien het met spijt aan.

Elsje. Hoe sitten sy 'er achter mit hongerige koonen? sietse 'er eens an tijen.
Volck. Wijf wilje oock niet een hachje van het drommels eten (snijen?
Pleun. Jae doetet vrou, en bedenck een schaemle dienstmeyt oock een reys.
160 Elsje. Wat hebje veur compost? Volck. Wat sou het wese! braen
Proef het vry. Wat soo, sy peurt al mee aen 't eten; (vleys.
Sterf ick'er nou of, soo sal sy oock niet mis dobblen, dat moetje weten,
Trouwe, wy willen oock samen leven en sterven, want dat beloof-
den wy mekaer op onse bruylofts-dach.
Elsje. Ick eet die kost, maer gort weet hoe ickse mach.
165 Pleun. Aten sy 't soo garen as ick 't haer gun, sy souwe daet-
lijck heyligh-avont maecken.

Ze eten en drinken lustig en Volckert raadt Gregorius aan in een kraampje op de kermis zijne kunst te vertoonen.

Greg. Als de kunst soo gemeen worde, soumense niet achten,
Dat sietmen aen alle dingen wel, daerom sal ick 't my wel wachten.
Volck. Maer segh mijn eens borsje, wat of dat beduyt,
Dat (gelijck as jy) alle anderen, die sulcke kunsjes kunne, sien altijdt
170 Waer op gae jy luy daer van de schult leggen? (so sober uyt:
Greg. Dat weet ick wel: maer hebje niet dickwils hooren seggen,
Dat de drommel arm is, en dan kanje wel vatten mijn lieve Man,
Dat den armen duyvel geen rijcke knechts nae-laten kan.
Volck. Daer hebje gelijck in. Byget wat hebje in jou toovery vergeten!
175 Greg. Wat doch? Volck. Een toebackje. Greg. Dat 's Heyntje-
mans eygen eete:
Denckt niet dat hy and're geven sal 't geen hy selver wel mach,
De picke is soo slecht niet, hy geeft dat hy quyt wil wesen in 't gelach.
Volck. Hy het gelijck, evenwel geloof ick dat de drommel soo lae-
En is, gelijck men hem over-al wel qualick siet (lijck niet

180 Geschildert, de mensche maecken mekaer wat diets, en weten 'er niet of.
GREG. O Meulenaer! ghy zijt een ruygh schaep, ghy spint al vry wat grof.
VOLCK. Niet een mijt, mijn dunckt niet dat ick 'er veel voor sou schro-
GREG. Wel wil ick 'er eens een hier datelick doen komen? (men.
Want als ick nu maer spreeck, soo kan 't terstont geschien.
185 VOLCK. Wel jae, als hy niet te byster was, wou ick hem wel eens sien.
GREG. Neen, ick sal hem doen verschijnen als yemant van dit dorp, dan hebje niet te klagen,
Noch ick loof niet dat een van 'er alle u vervaertheyt aen kan jagen.
VOLCK. Neen, neen, laet maer kome. ELSJE. Och Pleun! wat raet
Ick ben om hals, die fielt sal ons nou hiel verraen. (gaet ons aen?
190 GREG. Vroutje, ontstelt u niet, 'k sweer 'k sal u niet verklicken,
Stelt u gerust, ick sal de rest ten besten schicken.

Hy gaet by de ton daer Leendert onder sit.

Mijn vrient, die onder dese ton u soo verborgen houdt,
Komt uyt, wanneer ick klop, vry op mijn woort vertrout:
U sal geen leet geschien, maer blijfje daer onder leggen,
195 Soo sal ick de Meulenaer al u, en zijn vrous handel seggen.
VOLCK. Hoe vaert'et, sal hy haest kome? de slaep-luys bijt mijn al.
GREG. Sacht. Harme gladt-muyllum, of capstockus 't geval
Van mijn besluytus wil dat ghy u sult herscheppen
In *Leonardus* schijn; ghy moet u oock wat reppen,
200 Stijght onder dese ton: daer hoor ick komt hy aen,
Gaet voort, en wilt terstont voor dese tafel staen.

Leendert komt van onder de ton.

VOLCK. Hiel moy, ey! laet ick hem te dege toch kijcke,
Noyt heb ick mijn leve, gien drommel, soo wel sien gelijcke,
Als dese, 't Heerschip Leendert-buer, die ginse op de Hofstee woont.
205 Ey Nicker-oompje! sie iens hoe lustich wy ons hebben aen jou kost getoont.
GREG. Sus, blomenhelten, sus, gy moet je met de geesten soo gemeen
Ghy sout wel anders licht in groot gevaer geraken. (niet maken,
Vertreckt, eerst onder dese ton, en gaet dan daer ghy hoort,
Ghy hebt u dienst voldient, gaet segh ick u, gaet voort.

Leendert gaet weer onder de ton.

210 VOLCK. Wel dat's om te lacche, ick moet Leendert-baes morge vertelle,

Dat jy de droes, hem soo gelijck, hier voor mijn gingt stelle.
Ick krijgh vaeck, mijn buyck is vol, en 't hert soeckt rust.
GREG. Hier mee elf oogen, 'k heb oock wel slapens lust.
VOLCK. Nou, goe nacht wijf, goe nacht mijn goe maet. Pleun, jij selt de borst op de meule wijse,
Het bedt daer Barent sliep: vrient, morge sel 'k jou met ien onbijte spijse.

Na het heengaan van Volckert komt Leendert weldra van onder de ton te voorschijn:

Laet ick die borst eens sien, die sucke aerdige potsen rechte aen.
Wel, vriend des Keysers, hebje dat kunsje meer bedreve?
Ghy kond u les van buyten, ghy klaerden 't heel nae 't leven.
GREG. Dat geschieden soo na gelegentheyt, mijn docht het most soo zijn.
LEEND. Ghy hebt'et suyver of gemaeckt: op datje al te met noch aen mijn
Soud gedencken, schenck ick jou dat ducaetjen tot reysgelt op jou
Op voorwaerd, datje voort oock swijgen sult desen handel. (wandel:

Als Leendert, Elsje en Pleuntje weg zijn, zegt Gregorius:

Kom nou, ghy braet-veugels, die gaeren om een avontuurtje gaet,
Geef de moet niet verloren, schoon 't onluck jou somtijds aen d'oore slaet:
Dat rat loopt dickwils heel vreemt, dat sieje voor jou ooge.
Dit volckje geeft my nu mijn wil, nou ickse heb bedrooge:
En te veuren wouwe sy mijn niet sien. Eele behulp'lickheyt,
Ick danckje, datje mijn soo luckigh hebt geleyd.

---

36. DE FEEKS. 1)

Jan Lechachter, en Grietje Lichtnaars.

GRIET. Nou hoe is het soekje 't nest Ey? selje gaen, so laet het lukken.
JAN. Dat wilje nouw met jou beste verstandt, maer werentelijck 't hiele werck raeckt aen stukken.
GRIET. Jy seldt op de Fartel, of ick hekel jou ten huysen uyt.

1) Uit: *De Klucht van de Oneenige-trouw, In 't Rijm gestelt door A. B(oelens).* [Vignet: Het wapen van Amsterdam.] *t'Amsterdam, Gedruckt voor Adam Karelsz. 1648.*

Voort segh ickje, wel hoe wort ick hier van een Man ebruyt.
5 JAN. Hoort Grietje, kenje mijn voor jou Man, soo laet mijn oock eens spreeken.
Jy bent soo ongerust als de Maent van Maert, laet jou boosheydt so niet uytbreeken.
GRIET. Wis hangh-gadt, jy mijn goedtje te luysen, neen Vaer jy komt'er niet aen te pas.
Jy selt na mijn Pijpen dansen, schoonder gien Man meer in de Werelt was.
Jy seldt de neus inde wint steecken, en maeken mijn een stuyver te winnen.
10 Wat meenje wel jou leeghwagen, datwe met de kop ebruyt zinnen?
Dat jy malle pis dief met mijn slippen in d'as zitten zou,
En leven van de blaetjes, en bewaren mijn als een Veugel in de kou?
En dat ik mijn Moers Erf-goet met jou, Luysebos, sou verteeren?
En jy op jou muyltjes leegh gaan? neen seker ik wouje liever wat of smeren.
15 Jy seldt de handen uyt de mou steken, en winnen mijn de kost te veuren.
JAN. Wel nou ick selt doen; Heer! Griet, hoe machje me soo versteure!
Je hebt in jou jeucht immers by de groote ghedient: (verlient.
Misselijk dat mijn daer van daen eerdaechs wel een Officy wordt
GRIET. Ja kijck, wat sout met jou ook al wesen, dat sulken luy ons dan niet en hulpen?
20 Trouwens je was noch iewers toe bequaem, je mocht aen de Zee rijen met een kar, en halen schulpen;
En komen dan met een nat gat t'huys, gelijck de arme Zeeluy doen:
Gut hoe sou den Duyvel dan krimpen, ick wet hy hem dan wel haest in en uyt sou spoen.
JAN. Ack're mast Wijf hoe ringhel oorje mijn oock! gans bloemerhart hoe speelje oock den beest.
GRIET. Wel hadden de goe luy de milde hant niet geopent, wat waerje doch geweest?
25 Segh Treutelaer, hadje wel een goet hembt dat jou kale bille deckte?
Heugh jou wel dat al de wijde Werrelt, segh pronke-pint met jou
Toen men deur jou Mantel wel boonen siften kon? (geckte;
En die ouwe Totebel jou Moer om twaelf stuyvers sweecx voor de Burgers spon?
En wat jou Vaer belanckt, ik loof niet datje het selfs kundt weten.
30 JAN. 't Is hooch genoech, mijn goe wijfje, benje dol of benje beseten?
Ick beken dat ick door jou verhoocht ben, ist dan noch niet wel?

GRIET. Ja sulken Vrouw ben ik, en ik wil dat alle man na mijn luysteren sel.
Je moet er deur. Heb ik jou teghen lust en sin moeten trouwen,
Soo sel ick jou niet beeter als voor mijn hons jonghen houwen.
35 Cost jy schyn heyligh mijn Vaer bepraten dat hy worde een Coppelaer:
Je seldt dan oock zien, met wieje huys houwen moet, met mijn of met mijn Vaer.
JAN. Wel rijt jou den Elft, Griet? GRIET. Ick sel niet veur jou wijcken.
JAN. Griet! Griet! GRIET. Ja Vaer, Griet hiet ick, en ick sel de daet met de naem laten blijcken.
Laet jou gheen wonder doen, soo mijn handt jou stracxjens klinkt,
40 Datje tot inde aert, met kous en schoene sinckt;
En daer sel dan niet buyten blijven als 't hooft, en de rechter arm, op dat als ick begin te spreeken,
Jy mijn seer eerbiedelijck sult groeten, tot een beleeftheydts teeken.
JAN. Wilje daer aen, so sou ick jou neemen by 't eene been,
En smijten jou inde Lucht, voor hondert Drommels heen,
45 Ja dat jou de Mugghen opgevreten souwen hebben, eer jy om leegh kost koomen.
Dat is by get, hart tegen hart. GRIET. Jy selt 't jou nochtans wel betoomen.
JAN. Wel hoe wou jy het dan hebben alst nae jou zin gongh?
GRIET. Datje mijn alle daeghs dikke duyten sou brenghen en dwongh
Jou keel van slikken, en dat jy mijn alle mooje dinghen sout koopen.
50 Maer wat Duyvel, ick moet by jou als een sletvinck loopen:
Je bent mijn vleys dief, en je suypt mijn hart en bloet.
Je neemt mijn rust en lust, en maeckt dat ick altijdt steenen moet.
Jy bent gien Man als ien aer, 't is hier nacht en dagh al van vasten.
JAN. Bloet, wijf sooje niet en swijcht, ik sou mijn selver wel aen tas-
55 De kop die loopt mijn om, het bloedt wordtme warm, (ten:
Je het immers allerley Huysraet, kronje al hou jy jou so arm!
GRIET. Ik mochten Duyvel, een blindt Paert mach tot onsent mit vrijer harten springen!
En noch sou het geen scha doen; ja wel wy hebben kostelijcke dingen!
JAN. Wel is onse Herreberchje dan soo vaes? GRIET. Ja Esel, 'k wet de Lommert geeft
60 Geen Vijftigh gulden voor al onse Inboel. JAN. Soo waer als sy leeft!
Swijcht Wijf, of wy sullen malkaer wat anders leeren.
GRIET. Wat wou jy toch doen, sech ghepluckte Veugel sonder veeren?
Isser wel stoel of banck in Huys, sech dat iet wat lijckt?
JAN. Sie daar, wat is dat? Wout-aap, zieje wel dat blijckt.

Griet raast en slaat hem.

65 Jou Hons-vot, Schelm, Dief, selje soo (sech Duyvel-jager) met mijn goetje leven?
Daer sel ick jou veur Haene veughelen, daer sel ik jou de klop (veur gheven.
Daer, dat isser veur.

Jan slaet weer.

Daer pry en neemt die slach oock veur goet.

Griet slaet hem met de Besem-stock.

Jy dat dan. JAN. O! mijn kop! de duventer! het bloet! (men.
GRIET. Dat schaedt jou niet, al had de slach noch harder vaert geno-
70 JAN. Daer sal jou duysent Duyvelen veur op de vodde komen.
Ik mijn best na de Barbier, weer jou flus, hoorje wel Griet?
Het sel jou te etter en te bloet uyt sweren, soo ick aers Jan Lech-achter hiet. *Binnen.*
GRIET. So moet het heur allegaer gaen, die de ghestuerde Wijven bedille.

Reynier de Pol uyt.

Hy sel nou wel fijnder zinghen, sou ick wedde wille. (Jannen.
75 Hy moet weten dat ick Griet hiet, en ben niet vervaert voor sulcke
Maer in een teugel moet mense houwen, sulcke nesse bollege Mannen.
Maer sacht, wie komt daer, hoo, hoo, 't is Reyniertje lieve leven!
REYN. Wel hoe, hoe benje dus ontstelt? GRIET. Och! ick ben soo ver-moeyt, ik staen en tril; ja al mijn leden beven.
REYN. Van sulke kleyne torn? GRIET. Och! hebje het dan gesien?
80 REYN. Och ja ick was verheught, toen ick het sach gheschien.
GRIET. So moetmen de Henne tasters leeren, Wijven tegens haer sin te trouwen.
Hy mach die Text tot naerder uytlegginge altijt by provisie onthouwe.
Ick kon het Hooren-beest niet wech krijghen, en ick had jou een uur
Ick vreesde dat mijn lust door hem sou weesen belet. (gheset.
85 Mijn Troetel lief, om hels jou Grietje eens, wilje segh ouwe Vryer?
Ghy sijt mijn Troost, mijn vreucht, ja mijn eenighe verblyer.

Zij gaan weldra in huis. Ondertusschen loopt Jan naar Mr. Joris Leepoogh, den Barbier, die hem het hoofd verbindt en zegt:

Maer Jan buur ik ben genootsaeckt dit den Schout te adverteeren:
Want die sulken passienten niet aenbrengt, valt in een Swaare Boet.

Buurman Melis en buurvrouw Lijsje houden daarop een gemoedelijk praatje over het pas gebeurde; Melis is van meening dat, wat er ook geschiede,

Hy sal wel Jan Lechachter en zy Grietje Lichtnaers blijven.

Met zijn verbonden hoofd gaat Jan om troost en hulp naar zijne moeder Modde van Gompen, die zegt:

90 Wel wie komt hier? jemini, Jan hoe is 'et Vaer?
JAN. Vol lyen en swaricheyt; Och moertje het schortme daer.
MODDE. Wat is het? benje ziek? waer let het jou? wel, andtwoorjeme niet op me vraghen?
JAN. Wat souwer wesen, Besje? maer me wijf het me een gat in 't hooft geslagen.

Zij besluit met haar zoon naar Grietje's vader te gaan:

Kom draegh mijn spinnenwiel in, ick moet de vaer eens opt lijff,
95 En vragen hoe hy sijn kint groot gemaeckt het, en segh jy van jou (wijff
Het quaetste datje weet, soo sullen wy samen raetslagen,
Hoe wy ons in dit stuk ten besten sullen dragen.

Terwijl zijne moeder hare huik gaat halen, zegt Jan:

Nou dan, wat een spul een Mens hem selver aendoet! ick hat het noyt gelooft,
Dat heyliken soo veel voeten inde aert hat, mijn docht ick hoefde niet te vresen,
100 d'Eersten dach docht mijn: wat! het sal altijdt bruyloft wesen:
Maer het hinckende paert komt after aen, daerom Jongeluy, spiegeltje aen my.
Toest de Grieten eerst te degen, eer gyse neemt aen u sy.

Als op hun kloppen Michiel Jansen Propdarm de deur opent, zegt hij:

Wel genavont Gerbrichje, en jy Seun ben jy soo hiel wel niet?
Waerom hebje de doek veurt hooft? JAN. Ja Schoon-vaer, dat kom ik jou klagen.
105 MODDE. Dat most jy dat eereloose pant, jou schoone dochter vragen.
MICHIEL. Wat schort'er? hebje weer gekeven? ick sie hier langer geen raet.
MODDE. Als 't is Bestevaer, dat doet datmen sijn kind'ren in heur Jonckheyt soo veel toelaet.
Hadje de wijsemans leer 1) gevolgt en heur de garden wat meer laeten proeven,
Jy had jou Conscienci meer gequeten, en wy souwen ons nou soo niet bedroeven.

---

1) Spreuken van Salomo XXIX, 17: Tuchtight uwen sone, ende hy sal u gerustigheyt aendoen: ende hy sal uwe ziele vermakelijckheden geven.

110 MICH. Wel hoe raesje soo wat is'er gaens, jy kijft en ick weet niet (waerom.
JAN. Hoor schoon-vaer d'oorsaek dat ick hier kom,
Is om dat mijn wijfje heur aen mijn te buyten gegaen heeft ter goeder trouwen.
Jy selter believen in te versien, of ick kan 'er gien huys mee houwen.
Sy het mijn geteystert met de beesem stock, dat 'er het Roo sweet na quam.
115 Mijn Grietje is te oploopende van moet, seecker sy valt mijn te gram.
MODDE. 't Is een moy Grietje, 't is een liefje treeter niet op, hoor Michiel, wil ick jou wat seggen!
Jy selt jou dochter bestraffen, of daer sel een ander huysje leggen.
Is dat vroome vrouwe werck, dat sy mijn goe onnosele Jan
Soo kronen sal; dat heur de pokken schen, Foy heur an! (saek.
120 MICH. Al stilletjes, maer hoe quam het by, jy gafter misschien oor-
MODDE. Als het is krimp-kloot, wees jy er noch een voorspraek.
JAN. Sacht moertje, laat u Soon spreeken; de rede vaertje van ons verschil zinnen
Soo gheringh dat ick selver niet en weet wat dat de reden binnen.
MODDE. Jae kijck iens, dat is huys houwe; ick segh noch, 't en kan niet langh bestaen,
125 Soo boos hoofdich te wesen en soo kostelijk diep zee te gaen.
Daer loopt niet ien dagh deur, off daer moeten drie off vier drumpel meyden wesen.
't Is dan een Nayster, dan een lapster, dan een waster, dan die en dan desen.
En die haer het beste na de mondt praten houden het hok het langsten in.
Men sou soo een Ridders goet verteeren; daar om is dit de juyste sin:
130 Jy selt'er in dienen te versien, of ick sel er raet toe schaffen.
MICH. Luyster, ick sal eens metje by er gaan, en het sy ongelijck soo sal ickse bestraffen.
JAN. Soo 't jou belieft, och ick hoop dat sy eens goe sinnen krijgen sel.
MICH. Dat wens ick jou van herten; mijn Seun, jy spreekt hiel wel:
Maer wacht een omme sien, ick sal mijn mantel krijgen.

Griet wil juist Reynier uitlaten, als zij haar man met haar vader en haar schoonmoeder ziet aankomen. Zij haalt R. weer binnen en verzint een middel om hem ongezien te laten ontsnappen. Onderwijl komen Michiel, Modde en Jan nader.

135 MICH. Een kruysjen op de borst is een schoon juweel, maar als men het in 't hert moet dragen

Door dusken oorsaak, soo verkort men te besuckt de droeve ouwe dagen.
MODDE. Ja vaer daer aen kunmen sien waer dat het grijse hooft van daen komt.
MICH. Ja ick heb mijn dage wel wat over ghebrocht, ick sie dit wijntje is gestomt:
Het leeken in 't ierst brie dinghen, maar het vervolgh is te bitter,
140 Ick heb met mijn dochter redelijk huys kunnen houwe; 'k heb mitter
Noyt verscheel gehat sint dat Moer goe meyt (scheyt.
Op 'er uyterste het kijnt mijn beval. JAN. Ja vaertje dat het sijn be-
Jou het sy ontsien, en mijn dunktse mach sy bedillen en seggen.
MICH. Nou klop, wy selle sien waerom de sinnen soo over hoop leggen.

Griet doet de deur open, en giet hun drie een pot met pis in 't gesicht, ter wijl snapt Reynier uyt.

145 GRIET. Jou optrecker, jou eerloose bullebak, waer hebje nou weer
Jy hoeren dop, jy wijve smijter, jou rechte tover geest: (geweest?
Jy selt mijn noch in 't dolhuys helpen, daer binje op uyt, daer soeckje mijn te drijven.
REYN. Dat's uyt de boeje; nu niet langer hier te blijven.
GRIET. Ick sel mijn selffs noch verdrincken, ik heb al rotte kruyt ge-
150 En daer ben jy de oorsaeck of, jy rechte wijven verdriet. (riet:
MODDE. Foey dat swijn, dat heur harme schen. JAN. Hoe bijt de pis in mijn oogen.
Foey den elderment, dat sweer ick, sal ick jou uyt droogen. (dieff.
GRIET. Sie, ick selje noch verscheuren, vreete sel 'kje schelm, dieff,
MICH. Hoe is et, Griet ben jy dol? GRIET. Jy hebt een ander lieff,
155 Daer suypje reynse-wijn mee, en ick moet mijn belijen met peuselaer.
Jy bent niet mans genoech veur een wijff, jy sint een rechte treuselaer,
Jy hoept te veel buytens huys, en komt hier met een lege nap.
JAN. Werentelijck de hoer is droncken, men hoort het aan heur klap.
MODDE. Dat is een venus, hat sy een halsbant, dat is een baseliskus boosheyt.
160 GRIET. Ick ben een vrouw met eeren elff rib, en loop mijn noot niet klagen:
Maer jy gebruyckt mijn voor jou esel, en doet mijn al de last dragen.
JAN. Dat liech jy hoerachtigh. MICH. Wel, dochter, Grietje, kint.
Hoe raesje soo hersseloos, ick ben jou vaer, ben jy ontsint?
GRIET. Ay my! *(Sy valt in swym).*
JAN. Wel hoe Wijff, wijff, Grietje, Grietje. MICH.
Beste kijnt, sy is hiel buyten weste.

165 MODDE. Een schorteldoeckx bant veur haar neus. MICH. Ick vrees dit is haer leste.
MODDE. Soo daer becomtse weer. GRIET. Och set mijn op een stoel.
MICH. Wel kijnt, wat komt jou over, hoe maek jy sulcken gewelt. 1)
GRIET. Och, vaertje ick wist niet waer men sinnen waeren; wanneer benje hier gekomen?
JAN. Kijk dat is oock een vraegh, ick heb mijn Schoonvaer met mijn moer mee genomen.
170 Om dat jy mijn flusjes een gat int hooft sloegh, daerom heb ik het gedaen,
En oock om dat sy jou wat souwe kappittelen, soo boos niet meer tegens mijn aen te gaen.
GRIET. Heb ick jou gequest, ick weet'er niet off. MICH. En sie mijn hier staen druypen.
Mijn kostelijcke gesette kraech, wel hoe laetje sulcke buyen in jou sinnen kruypen?
GRIET. Och heer! ick weeter niet off. MODDE. Jou Schoenen weeten 't niet.
175 Sie ick eens sien als een verdroncken kat, jou rechte manne verdriet.
JAN. Was ick als jy fatsoen, ick wou al den orlementen ontkennen.
Maer wy hebben alle drie wat gekregen, sie hoe nat datwe bennen.
MICH. Wel dochter hoe tierje so an, dit is geen wijse lui 'er doen.
GRIET. Och vaertje, moet ick wel eens spreeke? MICH. Wat was de oorsaeck van jou woen?
180 GRIET. Mijn Man, och vaertje, mijn man die leyt mijn het vuur soo na aende scheenen,
Dat ick altemet krancksinnich ben; ick loop, en vliegh, daer heenen,
Och hy leeft met mijn als de kat met de muys, soo met slaen,
Met gnorre, met kijve, met hoerejagers, inde kroegh te gaen,
Hy is na dat het schijnt over gekomen, en daer by is hy soo scheynheyligh by de menschen,
185 Dat ick ongelijk moet hebben, dit doet mijn na mijn sterven wenschen:
Dit beneemt mijn de sinnen dat ick somtijts niet weet wat ick doe:
Vergeef het mijn vaertje dat ick mis daen heb, ey hout het mijn ten goe,
Ick was half kranksinnich en de schult moetje op Jan wijte.
JAN. Daer speult sint felten me, dat sou de drommel spijte.
190 Schoonvaer, sy liecht al den bruy, sy seyt niet een waer woort.
GRIET. Soo weynigh acht hy mijn vaertje, soo leeft hy met mijn voort,
Duysent drommels wenst hy mijn daegs wel in 't lijff, en hondert spaense pokke.

1) Lees: *gewoel.*

JAN. En jy wenstse mijn met Tonnetjes vol. GRIET. Dat moetje Jokke.
Ick weet het wel, jy verbluft mijn deur gaens, jy geeft mijn genoech de klop.
195 JAN. Dat wil de nicker doen, wat plaech! hoe kom ick dan aen dit gat in
Of wilje, klaertje klonters! dat mijn oock heeten liegen. (mijn kop?
Neen, byloo, ick heb de Smart, ick voel het, jy seltme niet bedriegen.
GRIET. Heb ick jou geraeckt, ick heb het mee in sulcken dollicheyt gedaen;
Off jy heb het gekregen toen ick mijn verweerde, toen jy mijn flus wout slaen.
200 MODDE. Daer is hy de man niet na, hy is al te goet aerdig van leven,
Ick heb hem wel hondert mael ghesmeete en hy dorst mijn gien suer op gesicht gheven.
GRIET. Soo is hy dan met het trouwe wel verandert, die goetheyt betoont hy niet aen mijn.
[MODDE]. Ick heb hem selffs gedragen en sonder vaer groot gemaeckt, de schult moet by jou sijn.
MICH. En ick heb heur gemaeckt, ick weet wat sy is, sy sel'er dat wel
205 Mijn leven hoorden ick (als nou) van heur gien klachten. (wachten.
GRIET. Och vaertje ick heb geen schuldt. MICH. Wel Jan, dit luyt hiel ongelijk.
Leeff jy soo met mijn dochter? JAN. Maer dit geeft and're blijk.
Sel sy heur man soo teykenen? dat wou de drommel geven.
MICH. Ja wel als jy het oock soo maeckt, jy sout stil mit'er leven.
210 GRIET. Schoon-Mortje, och onse Jan is soo verandert, als nacht en dach.
MODDE. Ick kan het qualick geloven, schoon ick het selver sach.
MICH. Hoor Gerbrich, sy hebbe beydegaer schuldt, ick sie hier niet anders deur te raecken,
Als dat wy tusschen er beyde peys en vreede maecken.
MODDE. Och ja, maer belast jou Dochter dat sy sulcke dingen niet meer doen moet.
215 MICH. Dat sel ick doen, maer sechje Jan dat hy hem oock wat bet'ren moet.
JAN. Ick segh noch Wijf, jy hebt schult en jy wilt het niet belyen.
GRIET. Treet iens in jou gemoet, jy selt mijn wel bevrijen.
MICH. Nou, Nou, al langh genoech, sie dochter, het is jou Man,
Jy selt hem in alle dingh ghehoorsaem zijn, en gaen soo niet meer an!
220 Onthout dit veur een Regel, hoor ick weer sulcke geruchte,
Soo sel ick jou op een ander wijs eens na behooren tuchte.
JAN. Ja wis, schoon-vaer. GRIET. Och valt mijn me vaer teugen, soo ben ick een bedurve vrouw.

MODDE. Hier Jan, hier segh ick en luister, dit segh ickje nou:
Jy seltme jou wijff soo niet versnuyven, off ick sel jou kleunen.
225 JAN. Sy liecht het Mortje. MODDE. Hou men de beck dicht toe, doet als ien vande degelijke Seune,
Leef vrindelijck in jou huyshouwe, jy moet een goet veurganger
Off mijn vuyste sellen 't jou leeren, onthout dit van mijn. (sijn,
MICH. Wel nou dochter, geef jou man de hant, hoe stae jy als de traege.
GRIET. Ja vaertje, ick wil het wel doen als mijn man hem beter wil dragen.
230 MODDE. Nou bidmen kaer om vergiffenis, flucx segh ick, doet het voort.
JAN. Liefste vergeeffje mijn al onse questij, soo spreek een troostelijk woort.
GRIET. Jae hartje, en salje aen mijn Raese jou leven niet meer denkken.
JAN. Neen Engeltje. MODDE. Wat soo, daer moetje men kaer elk een soentje veur schenkken.
JAN. Nou Bakkisje, laete wy iens tappe, onse ouwers hebben al dorst begaen.
235 GRIET. Wel Soetertje, krijcht de kan; Troostertje, sy moet daer binnen
MICH. Wat soo, die pays is ghemaekt, die vree is haest ghetroffen. (staen.
MODDE. Als de Luy vredens gesint sijn, so moetmer niet op sloffen.

De Schout uyt.

GRIET. Wel, wie komt hier? de Schout, wel wat off dat beduyt?
Sie hoe hongerich siet hy, wel hy komt hier veur uyt!
240 SCHOUT. Genavont vroutje, ik slaeje voor eerst inde boeten,
Datje jou man hebt bloet-gelaten, en dat sulje mijn betalen moeten.
JAN. Mijn Heer, 't en het niet te beduyen, maer soo een dolmens jou
Wat verbeurt die? SCHOUT. Tot hun en is geen boet, (dat doet?
Als datmen hun van straet bant, daer sy weer bedaeren.
245 JAN. Argo soo selje hier dan niet op doen, want toen mijn wijff so begon
Was sy met de kop gequelt, en komt het heur weer aen, (uyt te varen,
Schout Oom, soo sal ick jou ontbien, op dat wy iens een middel beraen,
Hoe wy metter sulle leven. SCHOUT. Wel dat zijn moye saeken,
Jy selt het al even wel met mijn dienen of te maeken.
250 MICH. Hoor heerschip, hier is niet te quaet, kom soo 't jou belieft wat
En drink iens met ons om, ondertusschen vertel ik jou de sin, (in,
Voor eerst ist man en wijff, ten anderen de dolheyt.
SCHOUT. Seer wel dan. MODDE. Kom mijn heer, kom mee in huys en sie
Van heur goe aert, jy sult dan selver 't vonnis geven, (de volheyt
255 Kijve Man en Wijff, sy soenen 't weer off, en moeten 't samen leeven.

37. DE DOODZIEKE DOOR SUGGESTIE. 1)

Flooris Koerten gaat in weerwil van de berispingen van Kniertje, zijne vrouw, en Diewer, zijne schoonmoeder, weer te bier. Als hij weg is, komt Leander, die indertijd om de hand van Kniertje had gedongen, maar door Diewer, niet door haar was afgewezen, haar in haar verdriet troosten; hij belooft haar man te zullen genezen van zijne ondeugd. Hij met eenige buren Hans Ponjaart en Gysbert Langhals en Docter Nikaziaan zullen Flooris wijs maken dat hij stervende is. Flooris komt uit de herberg en vertelt wat een pret hij gehad heeft:

Men speelde, men veelde, men zonger, men spronger, men
dansten, men kansten, men broekte, men vloekte, men sloeg'er,
men loech'er, men slieper, men lieper, men smookte, men rookte,
men spoog'er, men loog'er, men slikte, men likte, men
5 taste, men braste, men viel'er, men hiel'er, men tapte,
men klapte, En al dat schoon gewelt
Had ik veur twie gemunte Rijksdaalders aan gelt:
En daar mee kuyerden ik heen, wil onze Knier mijn nou gaande
Zo zel ze goe koop aan een Rotterdamze fooy raken: (maken,
10 Het Mant ook te bezukt, als het Wijf altemet Mans vuisten voelt,
Dat zei mijn Vaar zalr.: Zeun wat heb ik mijn moet dikwils aan jou Moer gekoelt;
Onthoudt dit veur een Regel, laatje van geen Wijven ringel-ooren of plagen,
Onderrechtze met gevoelijke reden, zy zelje te meer liefde toedragen:
Want zo den Huis-voogt de misdaadt niet en straft, hy is 'er schuldig aan,
15 Dit was mijn Vaderlijk testament, dat ik ook denk na te gaan,
En doen niet als een party Henne-tasters, van Wijven dwang bezeten,
Die geen duits bolletje zoude koopen zonder hun vrouwe weten.
LEAND. Pas op, en spreek als hy een weinig nader is.

Gijsbert loopt Floor tegen 't lijf.

FLOOR. Zoo peur ik dan na huis; de drommel was dat mis!

1) Uit: *J. Noozemans Bedrooge Dronkkaart, of Dronkke-Mans Hel. Gespeelt op de Amsterdamsche Schouburg.* [Vignet: Een Bijenkorf, waaronder In Liefd' Bloeyend'.] *t'Amsterdam, By Dirk Kornelisz. Houthaak, Boekverkooper op de hoek van de Nieuwe-zijds Kolck. 1649.*

20 Gijsb. Hoe speciaal, mag men met vree 's Heeren straten niet gebruiken?
Floor. Heb ik neus of oogen in mijn achter-eint? Kost ik jou sien of ruiken?
Gijsb. Wel Buur-man heb ik jou? ik sachje voor een ander an:
Waar leit de Reis? Floor. Na huis. Gijsb. En waar van daan?
Floor. Daar de kan
Het vaandel is, daar men twee blanke geeft voor een pintje.
25 Gijsb. Heb jy te Bier geweest, o Nabuur jy verzintje!
Ik geloof eer datje by de Grave-maker jou graf hebt besteet;
Hoe duiker zie j'er uit? dat haagt mijn niet een beet.
Floor. Hebbenze mijn swart emaakt? zo wil'er S. Felten schenden.
Gijsb. O neen, je ziet als een linne laken; dat ik jou niet wel kenden,
30 Ik zou meenen dat 'er een geest hier by my stont en sprak.
Floor. Ey jorden, ik weet nieuwers van, ik dronk noch hertig strak.
Gijsb. Gedronken of niet gedronken, jy hebt swarigheit onder jou leden.
Floor. Weg kapstok, jy scheert me. Gijsb. Of ik het eertijds deede,
Ik zeg nou gelijk ik zie: maar voelje geen steekten of pijn?
35 Floor. Wel neen: maar dunkje, recht uit ekalt, dat ik ziek moet zijn?
Gijsb. In trouwe ja. Floor. Dat is een kluchtigen handel,
Ziek te wezen, wel drinken, lustig lacchen, fris in wandel.
Gijsb. Datje mijn raadt doet, zoo gaat na huis, laat jou wat goeds doen:
Dekt jou warm, meugelijk datter wel mannen of kindre pokken uit broen,
40 Vaar wel gebuur, volg raadt, en doe jy na mijn woorden. *Gijsb. binnen.*
Floor. Ziek zijn en niet te voelen, wie of zijn leven zulex hoorden.
Struif, hy ziet geen steek deur zijn neus, maar even wel 'k wordt al bang,
't Is best dat ik t'huis ga, of 't hondje beet, zie daar dat's gang.
Hans. Wie pikken komt hier aan? neen 't is de rechte man niet.
45 Floor. Wel Hans wat schortje datje mijn soo nijver an ziet?
Hans. Wie ist? ik hebje meer ezien, maar ik weet niet waar ik jou t'huis brengen zal.
Floor. Kijk deuze bezete Snip-luis, hei Snyer zinje mal, (dreggen.
Ick ben Floris-buur, op de hoek van de nauwe ingang, in de drie
Hans. Ben jy 't Floris, wel hoe dus vervallen? ik heb van jou ziekten niet hooren seggen:
50 Maar ben jy 't ook? kom hier dat ik jou deur mijn Bril te degen mag
Floor. Ik bent, ja ik steek in mijn klieren en anders gien, (bezien.
Ik ben Floris Koerten, de Zeun van Koert Foppen en Trijntje Freeken:
Dat weelige kijnt ben ik, daar de hiele Pekeer-plaats of weet te spreken;

En van mijn ziekte weet ik mijns wetens niet, of 't gaat boven mijn verstant.
55 HANS. Je lijkt een geest, hadje maar een laken om 't lijf, ja wel 't is schant
Van Kniertje-Buur, dat zy jou zoo laat uitgaan, zy hoort jou meer te achten.
FLOOR. Maar zeker, bin ik ook ziek, zoo dien ik mijn wat te wachten.
HANS. Is dat vragens waart; al hadje een hiele maant gelegen te bedt,
Zo mocht jy jou doodt-verf niet naarder hebben gezet. (brasten?
60 FLOOR. Ik voel het dunkme, maar zou het wel wezen dat ik mijn ver-
HANS. Steek de handt iens uit, ik kan mee wel Polze tasten:
Buurman wonder is'et datje noch kunt gaan. (mijn staan?
FLOOR. Och lieve Hans! wat raadt, maar zou het zoo qualijk met
HANS. Ja Floris, ik voel bykans geen hart-aar kloppen. (droppen?
65 FLOOR. Wat zel ik dan beginnen, o lijde! most het ongeluk dus op mijn
Ik voel mijn biene slappen, mijn kracht beswijkt, hoe raak ik voort?
HANS. Kom mijn vriend, mijn schouwer zel jou kruk wezen, schik je als 't hoort:
Nou steen zoo niet, het ken jou last doch niet verminderen,
Leg je jou hooft neer, jy laat niet na een huis vol naakte kinderen.
70 FLOOR. Hoe lastig valt mijn de gang, nou komt mijn 't spreekwoord
Daar blijdschap in huis is, zit droefheit voor de deur. (veur:
LEAND. Wat schort de man? wie is 't? wel hoe! ben jy het Floris?
FLOOR. Ik ben 't, en lijkje ziet dat dit, na 't graf, mijn spoor is.
LEAND. Dat's vreemt, jy ziet'er uit gelijk een tarwenmeel.
75 FLOOR. Ik weet het wel, en voel het wel, dit schijnt wel is mijn deel.
LEAND. Wel wanneer quam 't jou aan? jy liep noch flus zo nijver.
FLOOR. Och 't is mijn op den hals gekomen gelijk de Paarden de vijver.
HANS. Ey speciaal! dat jy hem mee wat stutten wou,
Ik ben niet machtig dat ik hem alleenig hou.
80 LEAND. Reikt mijn jou arrem, nou schep moet, 't zal wel bedaren.
FLOOR. O neen Leander, och! de ziekte is al te diep ingevaren.
LEAND. Nou tree een beetje voort, en denkt jy zint een man.
FLOOR. Ik voel mijn al te euvel, maar ik zal al doen wat ik kan.
HANS. Dit in, om ginze hoek, dan zal het niet veel scheelen.
85 FLOOR. Och vrienden! was ik zoo drollig niet, ik zou jou moeiten niet veelen. *Hans klopt.*
DIEW. Wie isser? HANS. Doe maar op, 't is meerder asje mient.
KNIER. Wat letje Floris? och mijn deugdelijcke vriend!
DIEW. Mijn lieve Zeun, hoe zie j'er zoo uit? wat is jou aan gekomen?

KNIER. Kijk Moertje dat's een naar gezicht, een mens zou'er voor schroomen.
90 DIEW. Wel spreekje niet vaar? wat schortje? mijn kostelijke kijnt.
FLOOR. Jae Besje. DIEW. Heer, Flooris, mijn dunkt datje mijn met duizent pijne pijnt.
FLOOR. Moet'er het hooge woordt uit? hoor, ik heb ziekte onder mijn klieren.
KNIER. Dat wijst jou aanzicht wel uit, vaar jy hoort jou te vieren.
DIEW. Zie Kniertje, zijn neus is betrokken, zijn oogen staan hol in zijn
95 Zijn wangen vallen in, en hij is van al zijn kleur berooft, (hooft,
HANS. Wy vonden jou Man dus, en ons consciency vermocht niet hem alleen te laten.
LEAND. Zie daarom brengen wy hem t'huis, uit werk van karitaten.
KNIER. Mijn lieve Flooris Koerte, och! zoo ik jou verliezen moet,
Verlies ik hooft en troost, mijn Man en al mijn goet. (mijn kijven.
100 FLOOR. Hoor Kniertje, vergeeft mijn dronke drinken, mijn vloeken en
Ik maak jou Erfgenaam van al het mijn, laat het by een Notaris beschrijven.
Mannen draagt'er getuigenis van, want ik voel de ziekte vermindert niet.

---

38. DE WIJVE-SMIJTER BEKEERD. 1)

Nikaziaan, de dokter, wordt gehaald en goed van alles op de hoogte, vertelt hij Floor dat zijn einde nabij is.

NIKAZ. *Felix sit tibi vesper. Qui se habent res tuae,* dat ghy mijn hier ontboodt?
KNIER. Och! Heer Docter, beziet mijn Man eens, hy is zoo goet als doodt.
NIKAZ. *Amicorum omnia sunt communia,* ik zal mijn best wel toonen.
Tuis te pingam coloribus, reikt my uw handt mijn Zoone;
5 O Sancte Cosmi help! maar wanneer quam 't u aan?
FLOOR. Gien uur geleen Domine. NIKAZ. Uw zaken zijn afgedaan,
Gy kunt gien half uur leven.

De dokter maakt hem een drank gereed; Floor neemt dien in en daardoor sufferig geworden, gaat hij stilletjes zitten. Daarop treden Nikaziaan en Leander, verkleed als rechters om Radamant en Eakus voor te stellen,

---

1) Uit dezelfde klucht.

binnen en zetten zich aan eene tafel met allerlei boeken en »snorre-pijpen» voor zich. Gijsbert, die Karon, den veerman naar de benedenwereld, voorstelt, brengt achtereenvolgens de aan Floris welbekende buren voor den rechterstoel, waar zij hun vonnis voor hunne wandaden moeten aanhooren. Daarna komt Karon bij Floris en doet hem opstaan.

KARON. Nu suffert, recht jou op, jy moet jou saken mee te woordt
Jan treet-saft, de Solder valt in, hoe is't hier? selje voort gaan. (staan,
10 FLOOR. Wel ben ik dan al doodt? KARON. Hy twijffelt, de goe man.
RADAM. Kom voor de Recht-bank en hoor ook u daden an.

Leander leest.

EAKUS. Flooris Koerten, nu flus gesturven, heeft hem geweldig verloopen
Met vloeken, en schelden, en onrechtvaardig goet te koopen,
Maar insonderheit door dronkke drinkken en met dat volle lijf
15 Teeg hy dan met vuisten en stokken te buffelen op sijn Wijf:
Ja selden Maant of Week wast of sy had blauwe oogen.
RADAM. Houdt op. O gruwel! hoe kan dit den Hel gedogen?
Een Vrouw, met wien men trouwt uit alle vriendelijkheidt,
Wierdt daar ooit manne-vuist of slagen op geleidt?
20 EAKUS. Dus meldt den inhoudt van zijn dagelijkze leven.
RADAM. O schrik! die men gien plaats in Hel of Aard' kan geven.
Wat staat ons nu te doen? wat straf is wreedt genoeg?
EAKUS. Wie hoorden ooit van een Man die zijn eigen Wijf sloeg!
RADAM. Dat men hem tot huspot doet kappen en werpen hem voor de honden.
25 EAKUS. Daar zou hem dan gien Wijve-smijter aan spiegelen kunnen, zoo 'er ooit een weer wierdt gevonden:
Laat hem het vel ofhalen, doet dat zouten, op dat het niet kan vergaan,
Dat kan men dan tot een gedachtenis aan de helsche-poort slaan.
RADAM. Ik weet niet wat ik sal, ik ben mijn raadt ten enden.
FLOOR. Ey! Mannen, recht genadig, wilt mijn een matelik lijden toe-
30 RADAM. Hadje de Beul vermoordt, ik hiel het jou ten goe, (senden,
Of hadje tien-maal Bankkeroet gespeeldt, maar hier is gien stellen toe.
FLOOR. De Dronk was de oorsaak dat ik soo de pijpen stelden. (den,
RADAM. Ja, steek dronkken een Man doodt, jy selt het nuchteren ontgel-
FLOOR. Och! waar ik noch in 't leven ik wed het geschieden niet meer.
35 RADAM. Hoe sullen wy toe? met welken straf betracht ik best mijn eer?
FLOOR. Mijn lieve Kniertje, hoe rouwt mijn jou geleden plagen. (gen.
EAKUS. Ja gallig-berouw heb men gemeenlik op 't endt der Dieve-da-

FLOOR. Genade Vrienden, datje wist hoe mijn boosheidt dit herte quelt,
Ik weet ik sou vry raken, of ten minsten op gien sware peen gestelt.
40 RADAM. Eakus dat wy hem het leven wat verlienden
Om sien of hy daar na een andre straf verdienden?
FLOOR. Ja wodje dat doen. EAKUS. Mijn dunkt dat zijn misdaadt al te seer buiten de kerf gaat.
FLOOR. Ey! wees jy mijn hartste party niet, ik heb het immers zoo
RADAM. Nu kom, ik sal jou uit die kan te drinkken geven, (quaet.
45 Daar deur jy datelijk weer raken sult aan 't leven:
Maar slaat jou Wijf geen meer, en seg vry ieder man
Dat men geen straf genoeg hier daar toe vinden kan. (te vreesen.
FLOOR. Dat beloof ik jou op mijn manne waarheit, daar hoefje niet veur
RADAM. Wel drink die kan heel uit, over langsaam, soo selje strak levent wesen.

Flooris drinkt, ondertusschen vertrekt al de Spookery, een weinig daarna word'er een Pistool of twee af-geschooten.

50 FLOOR. Wat's dat? waar ben ik? o bloet Wijf! Besje vrinde sta mijn by.
Help, onraat, volk, Kniertjen, o menschen! help, ik ben in de ly.

Kniertje en Diewer, uit.

KNIER. Wat schort'er nou jou ongaleke vent? als jy jou gat hebt vol gedronkken,
Kanje dan niet te vreen wesen, en zitten daar en ronkken?
FLOOR. Och! Kniertje leef ik al? voel mijn handen, voel mijn lijf.
55 DIEW. Komt het mal weer boven? gans bloet was ik jou Wijf . . .
FLOOR. Zeg moer, ben ik ook noch dood? KNIER. Wel man wat komt jou over?
FLOOR. Ja zulke dingen als ik in den Hel zag. DIEW. 't Is hoe langer hoe grover,
Ik denk in de Dronkke-mans Hel, dat jou Wijf wel vleis en bloet kost,
Ik wens'er nacht en dag om dat zy eens van jou mocht worden verlost.
60 FLOOR. Wel heb ik dan niet dood geweest? of houje mijn veur 't zotje?
KNIER. Jy dood geweest! Flooris droomje? wel vaar, of spotje?
FLOOR. Niet alleen doodt, maar ook in den Hel geweest, daar ik veul kennis sag.

Men vertelt hem dat de menschen die hij beweert daar gezien te hebben springlevend zijn; als zijn schoonmoeder ze gaat halen, zegt hij:

Och! Wijf ik ben zoo verschooten, ik had veur zeker in den Hel moeten blijven,

Had ik geen beterschop belooft van dronkke drinkken, veur al niet op jou te kijven,
65 Veul minder jou te smijten, gans de Preezes grimden zoo, zie daar,
Ik zel jou zoo lief hebben als mijn zelfs, en houdt dat vry veur waar;
Heer zy dreigden mijn met sulke plagen, 'k begon van angst te zwieten.

Achtereenvolgens verschijnen nu de dokter en de anderen die voor de vermeende rechtbank geweest zijn. Nikaziaan legt Floor als volgt alles uit:

Ik zal jou de saak wel beduiden waar uit dat dit ontstaat,
De humeuren, door de heete drank, zijn ontstelt geweest tot in de hoogste graat,
70 En die dampen vertoonen de oogen vaak onmogelijke dingen,
Daarom, wil jy geraden zijn, zoo moetje jou bedwingen,
Want *nunc in te cadunt folia, post cadent arbores,* mogelijk heeft jou dit gezicht doen sien,
Zoo gy u niet betert, iets dat namaals zal geschien.
Floor. 't Moet dan zoo wesen, en ik beloof jou dat ik mijn voortaan soo schrikkelijk sal wachten.
75 Knier. Dat sal ook dienen te zijn, of ik sal van jou te scheiden trachten.
Floor. Gort Wijf datje wist hoe ik mijn nou beteren sal, 'k weet gewis
Datje seggen soudt hy is de deugt zelfs, soo 'er een op de Wereldt is.
Knier. Wel nou, zoo sellen wy dan vreedig leven, want dat blijft hier verbonden.
Diew. Och! Heer, een huis blijft altijdt staan gebouwt op vreedes gronden.

---

39. DE HERTOG VAN EEN AVOND. 1)

Mieuwes Teeuwesz, een boer, gaat naar huis van de Noordwijker Rederijkerskamer en flanst al loopende wat rijmen samen; hij raakt gaandeweg in verrukking:

1) Uit: *M. Gramsbergens Kluchtige Tragoedie: of den Hartoog van Pierlepon. Vertoont op d'Amsterdamsche Schouburg, den 17 van Loumaand, 1650.* [Vignet: een Bijenkorf, waaronder: In Liefd' Bloeyend']. *t'Amsterdam, Gedruckt by Tymon Houthaack. Voor Dirck Cornelisz. Houthaack, Boeckverkoper opde Nieuwe-zijds Kolck. 1650.*

O men hart kitteltme inme lijf as ik denk om 't heerlik leven vande Retrozijnen,
Dan bennenze ereis een Keizer, dan een Keuning, ik weet zelfs niet waarze die moye deunen vijnen;
Ze weten alle menschen zoo abel na te apen dat het te vreeslijk is,
En in 't Rondielen maken deelt de alderminsten ook niet mis.

In zijn zelfgesprek wordt hij beluisterd door een half dozijn reizende tooneelspelers: Snipsnap, Bollebebyn, Poffel, Mr. Spillebien, Bekoorelyke Piet en Keuninkx Hoerekind.

Snipsnap zegt:

5 Ik moet die Vent iens aanspreeken, en hooren wat hy in 't zin heeft.
Ehem, Fijnman, mit verlof, kan men jou wel ien woordje spreeken?
MIEUW. Ja je, mijn beter as de Paus, spreek op, zegje gebreeken.
SNIPS. Maar we zijn de weg niet al te bekent, beduit ons eens het naaste datmen na Stee gaat.
MIEUW. Dat is ien kleinigheid, kom volgme, ik bin ree maat,
10 Ons huis leit hende by Stee, dat komtje al wel te slagen;
Maar mit verlof, bin jy lui onder een ander t'zamen Magen?
Of *alias Couzijns?* Ziet, ik verstame zoo de Hoofsche streeken wat.
SNIPS. Neenwe of jawe, al na datje ons spreeken vat.
MIEUW. Ik hebt al eweg, genoeg ezeid veur de geleerde.
15 BOLLEB. Maar vriendschop, na dat ik an je zie schat ik datje wel eer by Rederijkers verkeerde,
Jou mond staat jou zoo Rondeelachtig, en jou woorden gaan jou heel Poëts of,
Wy spraken even een Huisman aan, zen woorden gingen hem zoo scheets of,
Al had hy de pacht van d'Eek gehad, men wist niet hoe men hem zoud' respecteren,
Maar noch prijs ik jou. MIEUW. Wat weten ien diel kinkkels om met menschen te verkeeren?
20 Trouwens, waar zouwen zy 't ook eleert hebben op 't Langd, of in de Schuur?
Je vijnt 'er ien part onder, die gaan veurby onze Schout zoo pal as ien muur,
Al of 'er de muts op de kop espijkert was, wat dunkje van dusken *Bazelos manos,* is die niet aangenamer?
Je zoud goe Almenakken schrijven, 't is net eraan, ik kom zoo van onze Rederijkers Kamer,
Ik wou om een Biertje dat jy 'er eweest waart, we gaven enkaar niet swakjes wat te doen.

25 De ien had ien rondiel, d'aar ien klinkert en ien stinkert, al op ien
En daar heb ik zoo al wat meer as mient eleert, (nieuw fatzoen,
Want het is niet as geestig dat'er op onze Kamer verkeert.
Maar mit reverentie, wat binje dan eigentlijk veür Venten?
BOLLEB. Wy zijn Kommedianten. MIEUW. O! lichte Vracht! *Medicamenten,*
30 Dat looft men verstant zen leven niet. SNIPS. Zo is jou verstant niet groot.
MIEUW. Ja je maat, ik zou 't mijne veur 't jouwe niet ruilen willen, schoon datje me al ien Centje te winst boot.
SNIPS. Dat zou men an je veurmouwen niet zien. MIEUW. Maar zeker zonder scheeren,
Ben jelui Kommedianten? POFFEL. Wel jawe. MIEUW. Houd het me dan ten besten men Heeren,
Ik heb, van dat ik dusken gnappen gasje was, by de Kunstenaars verkeert,
35 Ook wel ien Jonasje by heur emaakt, en meenige schoone stuiver
Maar wat zel jy lui in Stee goets maken? (mit'er verteert.
BOLLEB. Get Snipsnap, wy moeten deeze Boer een reis broets maken.
SNIPS. Hoe! wy meenen 'er te speelen voor de Majestraat,
Wy hebben iets vremts bedachts, en zoo het haar wel aanstaat,
40 Gelijk het buiten twijffel zal, zoo zullen wy wel aan konzent raken.
MIEUW. Hoe na zelje lui daar zulken Tent maken
As de Googhelaars gemienelijk in onze Kermis doen?
SNIPS. Acht jy de kunst niet hooger, dat is ommers geen fatzoen,
Wy zijn geen hakken of krukken, wy meenen 'er zelfs een magnifique plaats toe te laten bouwen,
45 Gelijk als t'Amsterdam is. MIEUW. Ja trouwen,
Ik gaf'er ien glas mit men wapen in, het staatme te lijdige wel an.
Maar jou Companie is die niet starker as van zes man?
Ziet, ik wil zeggen, je zoud qualijk een Josep kunnen vertoonen,
Wangt Japik had buiten Jozep noch wel ellif Zoonen,
50 En die dienen 'er in te wezen, as je lui zelver wel weet.
Bloet, dat men Vaartje van mijn gien Rederijker emaakt het, isme asme zongden zoo leet,
Wel ziet, daarom datje niet stark van volk bent, kunjet zamen goet vinden,
Ik wilje wel ien mooi penninckje toegeven, en mijn ien paar jaren
Zoo zal ik metje lui speulen dat het ien aart het, (verbinden,
55 Kijk, al zie ik'er wat Boers uit, je zeltje verwongdren zulke krullen as Mieuwes in zen staart het.

SNIPS. Hy is al binnen, houje zoo wat of wy'er over mosten rezolveeren.
BOLLEB. Wel egale gast, je staat me reelijk an, ik zouje ook wel begeeren,
En 't geldt zou gien koop breken, maar men Confraters, ik mien deze Mesjeurs,
Die hebben mee 'er stem, want wy teeren op een gemeene beurs.
60 MIEUW. Wel ik verzoek vriendelijk of 'er de Heeren iens over gelieven te spreeken.
POFF. 't Zal geschien. MIEU. Ei! doeje best doch. SNIP. 't Zal an mijn niet ontbreken.
MIEUW. De duitze, wat hangtme nou ien gouwe Wolk boven 't hooft,
Die men dit gisteren ten heiligen eswooren had, ik had 't niet elooft,
Wat lacchenme weelige dagen toe, hoe kan ik men vreugt verswijgen,
65 Kom ik mee in de Companie, ik zel ten minsten ien Rampier op men zy krijgen,
En dan wil ik men leven niet meer na wijf, kinderen, of na men Boere juk zien;
De mieste stemmen houwen, hondert om ien of zy komen mijn daar geluk bien.
SPILLEB. Doe jy het woord, Snipsnap, je bint doch met de geest van welspreekentheid gebooren.
SNIPS. Wel Elenbaas, wy hebben 't over geleit, op navolgende wijs, asje zult hooren:
70 Voor eerst zelje 25 gulden geven tot zekerheid datje van de Companie bent;
Item, je zult alle Rollen leeren moeten die jy niet van buiten kent,
En ofje tot speelen bequaam bent dat zullen wy wel haast probeeren;
Voorders, de gemeene beurs geeft zoo veel asje nacht en dag kunt (verteeren:
Dit is onze order, wat dunkje of menze volgen kan?
75 MIEUW. Wel duidelijk Konfrateurs, het staatme te schelmachtig wel an.
BOLLEB. Maar sny nou ereis wakker op, zoo zienwe je postuur, en je mijnen.
MIEUW. Luister dan sneeg toe: nou speul ik veur Vryer, 't benne van men eige Referijnen.

Men gracelijke Blangcefleur,
Kom zing ereis, ik zel dangze veur,
80 *Ik zelje geven alzoo ras,*
Een gouwe Suf, al uit men tas,
Daar ik niet veur begeeren moet,
Als datje men wilt vereeren zoet,
Een kusje van je rooder mongd,
85 *Zoo word men kranke hart gezongd.*

Hoe klincktje dat inje ooren? dat heb ik zelver emaakt. (geraakt.
SNIPS. He! Spek in de Boter gebraan, we hebbe de rechte man an jou
MIEUW. Wil ik nou ereis van een Rodermongt of van een Roeland opsnyen?
SNIPS. Neen, neen, spuls genoeg, we zullen ons hier veur dees tijd wel mee lyen.
90 BOLLEB. We zelle jou eens te deeg op de slijpsteen zetten, en blijfje dan constant,
Zoo zal ikje Ridder slaan voor Meester Kommediant.
MIEUW. Alree man, as je wilt, ik ben van stonden aan te vreeden.
SNIPS. Wel, luister, ik weet middel, wy zullen jou as een groot Hartoog kleeden,
En ik zal axkax je Hofmeester wezen, en Bollebebijn je naaste Raad,
95 Poffel je Secretaris, en Spillebien ook zoo een man van Staat,
En die 'er overschiet zal jou as Laquay verstrekken;
Letter nou op, de streek die ik 'er mee veur heb zal ikje ontdekken;
Een van ons met een Laquay zal van jou uitgestuurt, quanzuis,
In de beste Herberg van Leiden gaan en huren voor u de beste kamer van 't huis,
100 Zoo behendig dat 'er niemand iets af komt te weten, (eten:
En dat de Waart alles bereit, gelijk als of 'er een Hartoog zou komen
Nu, as wy er bennen, zullewe tot vermaak van jou, as Hartoog van Pierelepon,
Zoo iets zien te Agieren, of het zijn Hoogheit vermaken kon,
En zoo jy je dan zoo weits, of je een Hartoog waart, weet te houwen,
105 Dat niemant achterdocht krijgt, zoo wil ik je wel vertrouwen
Een Amadis van Grieken te speelen, of een Sint Joris die de Draak deurstak,
Ja zoo je dat wel uitvoert, je bent een roo Letter in jou Almenak.
MIEUW. Gien questie vrienden, ik zel die duivel wel ien Kaars ansteeken.
SNIPS. Nou Poffel, ga jy mooi veur uit, en je kunt zoo wat mit graviteit spreeken,
110 Toont datje een oud Kommediant bent, neemt Bekoorelijke Piet mee,
Want een Heer zonder Knecht is een waterlooze Zee.
MIEUW. Dat is waar Konfrateur, get hoe kunje mit de fijne.
POFFEL. Wat Waart, en waar zel ik gaan? MIEUW. Maar aldernaast de dry smalle brie Babijne,
Effen binnen de Poort, aan deus zy de magere Vetteman,
115 Dat is een Waart die 'er zen lijf te bezukt na zetten kan. (*Binnen.*
POFFEL. Al evat, kom Bekoorelijke Piet, dat gaat heen in Ambassade.

MIEUW. Wat staat ons nu te doen Konfrateurs? we dienen ons kort te
Dat ik, versta je wel, voort in men Hartoogs habijt raak, (beraden
Want 't is een ding daar ik mit al men gepeinzen, sinje wel, na haak,
120 Ja ik verlang, as de Bruigom na de Bruid, na men Hartoogs kleeren,
Waar denk ik schat jy 't best omme te parzoneeren?
SNIPS. Daar 't minste volk passeert, kom gaanwe aan dees kant op.
MIEUW. Ik kantje niet beduien zoo verheugt tree ik na d'eerste
trap van men Kommediantschop. *Binnen.*

De Waart. Daar na Poffel en Bekoorelijke Piet.

WAART. Ik weet niet wat ik zeggen zal, zoo slegt gaat het mit ons
Tappen,
125 Men hoopte het zou mit de Vree beteren, en 't gaat'er juist mee
slappen:
Staat onze kraan noch langer recht voorzeker word onze Baart dol,
Wat! we plegen niet een dag te wezen of wy hadden te minsten
onze haart vol,
Dikwils Compariesjes van groote Kooplui en brooddronkke Studen-
Die ik veur al wel lyen mogt, hoe datze ook riddementen; (ten,
130 't Was altijd, *tibi Hospis,* dat geltje ereis *Studentikoos,*
En most ik een Meit te meer houwen die had ik niet renteloos.
POFFEL. Hier zal 't wezen na dat ons den Hartoog beduiden.
WAART. Van een Hartoog! ik heb van daag noch niet hooren zin-
gen datme zoo wel in men ooren luiden:
Die veugel in men kou, dat lijkt al een weitze vent.
135 POFFEL. Wel vriendt, ben jy de Man hier van dit Logement?
Zou zijn genade, den Hartoog, met zen stoet, hier wel kunnen Loge-
WAART. Genoegzaam men Jonker, tree maar in men Heeren, (ren?
Dit gantsche huis is tot uwen dienst, mijn Heer gebiet maar wat
hy begeert.
POFFEL. Dat ik de Waardin eens spreek, dat zy een goede Tafel
stoffeert.

Mieuwes. Snipsnap. Bollebebijn. Mr. Spillebien.
Keuninkx Hoerekind.

140 MIEUW. Wat dunkken de Heeren, of het zoo niet dubbelt passee-
ren kan?
SNIPS. Men dunkt gekken zijn gekken, al hadden sy ook gouwe klee-
Ja men genadigste Heer, 't is een zaak die buiten gemeen is. (ren an.
WAART. Ick sel 't wel maken dat den Hartoog dubbelt te vreen is.
POFFEL. Ik laat het op u staan. Maar daar is hy al met zijn Heeren.

145 MIEUW. Mijn Sekretaris, hebt ghy 't bestelt na mijn Hoogheids ordon-
POFFEL. Ja men genadige Hartoog, 't word alles al bereid. (neeren?
MIEUW. Volgt dan ghy Heeren, dat ons de Waart ter kamer leyd.
Binnen.

De Waart. Snipsnap. Bollebebijn. Poffel. Mr. Spillebien.
Bekoorelijke Piet. Keuninkx Hoerekind.

WAART. Wat dunken de Heeren, kan ik het zoo niet rond schieten?
SNIPS. Och ja heer Waart: maar de tijd zal den Hartoog na den eten verdrieten,
150 Hebje geen vermaak in huis dat de Melancholi wat verzet?
Want den Hartoog gaat zelden kort na den eten te bedt.
WAART. Wil ik dan Speellui en Danszers ontbien? BOLLEB. Neen, hy houd niet veul van die zaken.
WAART. Wat dunken de Heeren dan best om den Hartoog wat te vermaken?
SNIPS. Al bedocht. Dattewe zoo wat speelden, een Komedie of een Spel,
155 Wat dunkje Heer Waart? WAART. Dat behaagtme wonder wel,
Heer Hofmiester, dat hebje buiten gemien wel verzonnen,
Ik heb men leven mee zoo veel an die draat gesponnen,
O! dat *Rethorica* gaat te uitnemende zoet. (kunst ontmoet.
SNIPS. Al weer 't varken by zen magen; me dunkt dat ons overal de
160 WAART. Ja 't is een heerlijck dingh, dat komen mag veur Armen en Rijken.
SNIPS. Dat's waar. Maar wat willen wy nou met malkaar Rederijken?
BOLLEB. Van *Oursson* en *Valentijn,* daar de kleine *Spiet* zulken Bayevanger was.
POFFEL. Niet moogelijk. Latenwe speelen van den Ouwen en Jongen *Tobias,*
En speul jy veur de Vaar, en jy veur de Zeun, zoo hebje mekaar niet veul te verwijten,
165 En ik zel de Swaluw weezen die Tobias komt inde oogen schijten.
SNIPS. Daar poffelt die windbuil weer heen; dat heeft immers gien val.
Laat zien, vande *Rykeman:* neen, dat is ook niet met al.
Al bedocht, een puik van een Trijn: latenwe van *Piramus* en *Thisbe*
Hier, in 't rond, we zullen de Tragoedie gaan verdeelen. (speelen.
170 WAART. Ondertusschen zal ik gaan en zoeken wat toestel. *Binnen.*
SNIPS. Doe jy dat, mijn murrewert. Laat zien, jy *Thisbe.* POFFEL. Niet moogelijk. Neen, dat komt zoo niet wel,
Hy het ommers gien Vrouwe stem, noch hy zou zijn acten niet wel beleggen.

SNIPS. Dat ik dan veur *Piramus* en *Thisbe* gelijk speulde, wat zou je daar of zeggen?
Want *Piramus* was een kender van Meisjes, na datmen de Historie veur staet,
175 Zie daar ben ick thuis, en die de rol best voegt weetje wel dat veur gaat.
POFFEL. Niet moogelijk, veur Vryer en Vryster gelijk te speulen, en 't zou ook niet passen.
BOLLEB. Wel geef mijn de rol dan van *Thisbe,* ik zel dat varken wel anders wassen.
SNIPS. Ik kan 't vatten, want jy ziet 'er al wat bekoorelijk uit:
Maar pronunceer een reis, zoo hooren wy hoe jy jou vaarzen fluit.
180 BOLLEB. Och Liefstentje, zal u mijn droefheid dan noit verdrieten?
SNIPS. Zen leven niet mooyer; jy zelt die kostelijke *Thisbe* wel rondt schieten.
Ik dan veur *Piramus:* 't past jou ofje al jou leven veur Vrouw gespeelt had.
Laat eens zien. O, o! ik meende dat ik men heele Tragoedie verdeelt had,
En 't is pas half gedaan. BEK. PIET. Wat swarter wolk komt'er nou weer gereezen?
185 SNIPS. Ik zeltje zeggen: *Piramus* en *Thisbe* vryen in de nacht, en dan moet 'er een Maan weezen
Die 'er t'zame licht, en zonder die is 't zoo veul of 'er niet gedaan is.
Spillebien hebje gien Almenak? zie ereis of 't gien volle Maan is,
Zoo zellewe het licht van de natuurlijke Maan laten deur een venster vallen.
SPILLEB. Ik heb gien Almenak. SNIPS. Nou is al ons werk weer niet met allen.
190 SPILLEB. Geen hapering Mesjeurs, onze heele Tragoedie weer kant,
Laat hy de Maan wezen, en komen met ien Slonsje in zen hand,
En een Takkebos onder zen armen, om op te zitten, of zen bienen wouwen beswijken,
Mit een Waterhondt aan een touwetje, wat dunkje zel hy gien verweende *Diana* lijken?
SNIPS. Mooi. Mr. Spillebien dat hebje al geestig veur gestelt:
195 Nou, jy bent de Maan. POFFEL. Hoe staje mit mekaar zoo en lelt?
't Is niet mogelijck, ze moeten ommers mit mekaar deur een Muur mit een gat spreeken.
SNIPS. Daar is wel middel toe, dat zel gien koop breeken,

We zelle jou met Koemist besmeeren, en maken jou zoo tusschen wit en swart,
En schrijven op jou borst: dit is de Muur, want jy bent zo al wat Muurachtig om jou hart,
En zet jou handt zoo in jou zy, dat zal een mooy gat maken.
POFFEL. Maar of mijn eenig Ondier beet, mach ik wel an mijn hooft raken?
SNIPS. Nou, dat zal wel gaan. Kom jy hier Keuninkx Hoerekindt,
Jy zult de Leeuw wesen die *Thisbees* Neusdoek verslint.
Get, Mr. Spillebien, jy moet ons een gauw Boekhouwer wesen,
Want jy bint van Kinds bien gewent wel te pronunceeren en soo perfekt te leesen
Trots eenige Veursanger. Kom nou bennen wy kompleet: 't Za binnen en geestig geparsoneert;
Maar elk maakt dat hy zen Rol te degen, en zonder haperen, pronunceert.

Mr. Spillebien. De Waart. Mieuwes, als Hartoog word op een Stoel gezet.

SPILLEB. Gelieft zijn Hoogheid hier wat te rusten? men zal, door eenige van de kloekste Raadsperzoonen,
Het vermaarde droefeindent Treurspel, van de doorluchtige *Piramus* en *Thisbe,* vertoonen:
En onder de Parzoonering sal de *Rei,* al zingende, de Prologus, of de Inhoudt van 't Spel doen.
MIEUW. Dat men dan alle lange klause schout, wangt ze sellen doch gien weg spoen,
Men kan, mit al die wisjes wasjes, niet an 't end van de zaak komen;
Op veul zins en weinig woorden word altijt goe acht enomen,
Daar dat lang teemen de *Auditores* maar verdrietig maakt:
Maar speul evenwel zoo, datje lui niet uit je credijt raakt.
SPILLEB. 't Zal soo geschien. 1)

Mr. Spillebien gaat by den Hartoog.

SPILLEB. Wy bedanken zijn Hoogheid, dat hy zijn gezicht verleend heeft over ons Treurspel.
MIEUW. 't Is buiten *extraordinarie* geweest: 't behaagde me wonder wel.

1) Gelijk bekend is, heeft Gramsbergen het nu volgend spel van *Piramus en Thisbe,* evenals ook het voorafgaande tooneel van de rolverdeeling ontleend aan Shakespeare's *Midsummernight's Dream,* waarin voor Theseus, Hertog van Athene, een *Interlude, Pyramus and Thi be,* vertoond wordt.

SPILLEB. Wat docht zijn Excellentie van onze toestel, van onze uitspraak, en van onze *active* mijnen?
220 MIEUW. Dubbelt ondieft. Ik was grootelijkx verwondert hoe dat elk
Zoo *antyk* Eparzoneert, en zoo vast van Rol was; (in 't zijne
Ja het vloeide jou lui uit de mongd as de stroomen van Parnas.
Ik heb op meenig Tournoi en Bankket ewees, daar ikme zoo niet as nou verlusten.
Dan 't is vry laat evallen. Hospes, ik verlang om mijn vermoeide leeden wat te rusten,
225 Leit mijn ter Kamer. WAART. Wel. Mijn Heeren, met verlof.
SPILLEB. Ik mach hem zelver de plunje uithelpen, zoo komen wy 'er niet kaal of.

Bollebebijn. Bekoorelijke Piet.

BOLLEB. Nou Bekoorelijke Piet, 't is tijd om jou wat te spoeden;
Pakt het al te maal in 't Bouget, en wees wel op je hoeden:
Zoo gauw asje ziet dat wy, quanzuis, gaan om de Stadt te bezien,
230 (De Waart zal op jou niet denken) peur jy en 't Hoerekindt dan moitjens after uit, ien veur ien:
Maar vergeet zen Hartoogs kleeren niet, want zoo hadden zy stof, datze ons uitlachten,
En kom op de Visbrugh by ons, daar zullen wy jou wachten.
Nou, hebje 't wel gevat? BEK. PIET. Ja, beter as het den Hartoog bekomen zal,
Die (als wy wegh bennen) te lijdig van de duivel droomen zal.
Binnen.

De Waart. Waardin. Snipsnap. Bollebebijn. Poffel. Mr. Spillebien.

235 WAART. Mijn Heeren, 'k heb voor uw elk een schoon Bed doen spreeden.
SNIPS. 't En is niet noodig, Waart, wie zou hem nu ontkleeden,
Schoon dat den Hartoog slaapt, ik soeck de slaep t'ontvlien,
En onderwijl gaan wy de Stad wat ombesien.
WAART. Al zoo 't mijn Heeren lust, ghy kunt uw wat vermaken.
240 BOLLEB. Maar Hospes, pas gauw op, soo d'Hartoog quam t'ont- (waken,
Zoo zegt hem dat wy zijn zoo even uit gegaan,
Wy komen daatlijk weer. POFFEL. Zoo 't soo lukken wil. WAART. Laat dit maar op mijn staan.
AL 'T ZOOTJE. Goe morrigen, Heer Waart. *Poffel. Snips. Bolleb. Mr. Spilleb. binnen.* WAART. Goe morrigen, mijn Heeren,
Een heerelijk ontbijt wacht op uw wederkeeren.

245 Dat komt te lijdigh slaags, een kolfje naar ons handt,
Nu is 'er tijd, en kans, om alles aan een kant
Te helpen, eer 't gespuys ons weer komt overvallen. (gallen:
Maar scherm te degen met het Krijt. WAARDIN. Ik sal die Bot wel
Ik trots in Reekenkonst en Schrift de gauwste Waart.
250 WAART. Toon dan een vrouws natuur, dat is een dubbelde aart. *Binnen.*

Snipsnap. Bollebebijn. Poffel. Mr. Spillebien. Bekoorelijke Piet. Keuninkx Hoerekind.

SNIPS. Zoo moetmense loeren die Veenpuiten, soo moetmense helpen Rederijken.
POFFEL. Akkeremast, hoe beseete misselijk wil die kinkkel flus op sen neus kijken:
Ik wed men de passie uit zen oogen siet. Maar mannen, ik weet niet of't passeeren magh.
BOLLEB. Kijk onse konsciencieuse Poffel; loop heen, betaal jy zijn Gelagh:
255 Jy bint doch soo schootig. SNIPS. Die dwars in de wagen moet altijd wat seggen.
POFFEL. Nou, vrede mannen. SPILLEB. Vege teekens Poffel! get, wat wil ons die Boer al goe wenszen toeleggen.
POFFEL. Ja had hy ons in zijn Hoihuis, hy zou, met hulp van Vlegels en
Ons dorszen als rijpe Tarruw, doch dat is nu averechts, (Knechts,
Want indien de waart en hy t'zamen de Tooren van Babel bouwen,
260 Zoo sal de Waardin die Buffelshuit, gelijk een leere Kolder, touwen.
SNIPS. Ik lach dat mijn buik seer doet, zoo parmantigh as hy keek.
Neen, hy mag wel weer Hartoogje speelen; kregen wy eens ter week
Zulcken genoeghelijken kopper, ik wou'er mijn leven mee verslijten:
Krijgen zijn Buuren dit inde neus, zy sullen 't hem eeuwig verwijten,
265 Hy zal de gefalueerde Hartoog heeten, Lietjens sullen de Zangers van hem verkoopen: nu kom met frisschen moet
Na 't Haagje voort gepeurt, in d'uchtenstont, te voet,
En aan het Huis ten Deil zullen wy de Schuite vracht verteeren.
BOLLEB. Zoo Boer, houje vroom, soo zul jy te degen Rederijken leeren. *Binnen.*

Mieuwes. De Waart. Waardin.

MIEUW. Mijn Hofmeester, mijn Secretaris, mijn Pagiens, mijn Lakayen;
270 Hoe! is 'er geen gehoor? WAART. Och! hoe sal ik den Hartoog best payen,

Hy schreeuwt schier uit zijn aam. Kan ik zijn Hoogheid ook ten dienst staan?
Uw gevolg komt terstont, zy bennen soo even eens uitgegaan,
Hier rondom om de Stad. MIEUW. Wel wat zijn dit veur manieren?
Waar is mijn kleeding? WAART. Och! wat zal ik nou best verzieren?
275 Hier vind ik maar een luisigh Wammis, met een lompe Boere broeck.
MIEUW. Mijn dunkt hier heb ikje, daar verlies ikje, waar loopje in een hoek?
Waar is mijn kleeding, vraag ik nog iens; hoortmen niet na mijn kommanderen?
WAART. Och! mijn genadige Hartoogje, ik vind hier anders gien kleeren
Dan als jy daar siet, ey! kijft doch niet, denkt om mijn sware Vrouw:
280 Maar ben jy al versekert van jou volk? MIEUW. Hoe! twijffelje an mijn Dienaars heur trouw?
Wel Waart, wat meenje? 't was al een arme dievery, zoo sy 'er an mijn kleeren zochten.
WAART. Och! zoo mien ik het niet; maar zy gingen voort uit, na dat wy zijn Exelency te bed brochten,
En zy zeiden van stracx weer te komen, en 't is nou al een lange wijl geleen.
MIEUW. Och! ik bin veurzeker by de neus evat, de Waart zeid al te bescheidelijke reen.
285 Geef mijn die Plunje, wangt die zel ik, veur dees tijd, dienen an te trekken.
WAART. Ey! mijn genadige Hartoogh, begint dat niet, de lui zullen met jou gekken.
MIEUW. Ja men lieve Hospisje, men Hartoogschop is mit mijn al
WAART. Wel wat is dat te seggen, hoe zal ik dit verstaan? (edaan.
Mijn dunkt dit Boere pak past hem beter als zijn Hartoogs kleeren;
290 En dat ik zoo een Boer wel meer gesien heb, zou ik, op mijn Manne waarheid, wel durven sweeren.
MIEUW. Wel wat dunkje borsje, lijk ik niet wel een ander quant?
WAART. Dat ik het seggen dorst, je swijmt Mieuwes Teeuwisz. wel, een Boer hier dichte by op 't Landt,
En hoe ik jou meer besie, hoe jy hem meer schijnt te lijken.
MIEUW. Dat hebje soo qualijk niet veur, ik ben 't ook, en sta hier mooi te prijken:
295 Hondert om ien, een groot gelach te quaad, en al men geltje quijt.
WAART. Zo is 't, Mieuwes Teeuwisz. wel vaer, jy bent zoet van jou tijd:
Jy bent een mooje Hartoogh van Pierlepon, wel jy had een deftigh gevolgh van Heeren.

Maar hoe zal ik dit verstaan, hoe quamje an deuse weitze kleeren?
MIEUW. Men lieve kroontje, je seltje verwongderen hoorje 't me verslaan:
300 Ik quam nou gisteren avont van onse Noortwijker Kamer gaan,
En onderweg ontmoeten mijn deuse gasten, die zeiden datse Rederijkers waren,
(Dat ik niet en geloof, wangt rechte Rederijkers zellen 't soo schelms als sy niet klaren)
Daar accordeerden ik me, om in 'er geselschap te wesen, doense hoorden dat ik soo ien geest was,
Met beding dat ik 25 Gulden zou geven in de gemiene kas,
305 Zoo asze seyden, maar de nikker, het waren gemaakte mouwen;
Voort, om te sien of ikme in het speulen wel stemmig zou kunnen (houwen,
Hebben ze me zoo uit edost, en bedroogen asje siet.
WAARDIN. Ik hoor mit neus en mit mond! mijn Keuning van de gouwe Torren, is het sen leven wel geschiet?
Ja men mach wel met recht seggen dat de Komedianten lichte pliviere benne.
310 MIEUW. Dat schut ik, een eerlijk Komediant zel hem, byloo, an dusken guitstuck niet laten kennen;
Maar dat 'et ien diel *Jan Potaasjes* eweest hebben, dat is seeker en (wis.
Kom, laatenwe ereis loopen sien wat dat 'er te quaat is:
Men mooje Spaarpot, daar ik ien hiel jaar over egaart heb, sel dit moeten boeten.
Maar jy Speciaal, je zelt veur een Notaris al dit werk getuigen moeten:
315 Ick zel ien certificatie laten maken, soo heb ik 'er noch verhaal op,
Hoewel ik niet veul goets van 'er hoop. Wangt het scheen ien nootdruftig Korporaalschop.

---

40. VROUWENLIST. 1)

Lijsbet, de vrouw van Robbert Leverworst, beklaagt zich jammerlijk over haar man; hij is een echte »Bachus Priester»:

Die vent die maeckt men hooft wel werveloos en dol,
Want 's morgens is hy leegh en 's avonts is hy vol.

---

1) Uit: *Klucht van Robbert Lever-worst, Gerijmt door Isaak Vos. Gespeelt op d'Amsterdamze Schouburgh 1650. t'Amsterdam, Gedrukt by Jan van Hilten, Boekverkooper in de Beurs-Straet, Anno 1650.*

Hy is me van de soort, die men vrywilligen hiet,
Of voluntarisen, och Heer! daer en geschiet
5 Niet een begraeffenis, of stracks soo sulje vijnen
Dit onbeschaemde rot, by drie of vier dosynen
Besingelen jou huys, en geven geen quartier
Aen glasen, kleyn of groot, gevult met wijn of bier.

Zij heeft nu eene list bedacht, om hem dat uitgaan en slempen af te leeren. Met behulp van een nichtje, een paar buurvrouwtjes en haar »boel» Eelhart, hoopt zij de list uit te voeren. Zij veinst zich zwaar ziek en stuurt haar man, die juist weer van eene slemppartij is thuis gekomen, om hare familie. Terwijl hij weg is, vervangt Eelhart de voordeur door een andere, hangt de wijnkrans uit ter aanduiding dat er getapt wordt en laat een' Duitscher, die als eigenaar der herberg zal optreden, en speellui binnen, die zoodra Robbert aankomt een leven als een oordeel maken.

Rob. Wel! heb ick me versint?
10 Ik ben hier t'onrecht, wat ick ben niet, dit lycke droomen,
Bylo dat soet geluyt schynt uyt ons huys te komen,
Hoe na hetser vrienden denck ik op het scheymael genoot,
Of dats' een bergomas nou danst met monsieur doot; (bengelen is,
't Is datet is, ik kan wel hooren dat dat gheen dootluyen of kerck-
15 Ick loof bymyn sieter na dat het Sinte Cicilia met heur musyck
en al 'er Engelen is,
Om soo heur siel, hoe wel sijt niet verdient heeft, te voeren om hooch.
Hoe duyvel is het hier! is dit mijn huys of niet? of bedrieghtme men
Wel degelijck is 't mijn, en daer houw ick et oock veur. (ooch?
Wat pocken doet hier deese krans, met deese nieuwe deur!
20 Wat staeter toch al moys? ik sie sy is geschildert,
Een mannetje met een paert, en noch een met een roemer, dit
maeckt mijn hooft verwildert,
En hier staet noch een naeckt blint wijf, en boven heur hooft staet
De duyvel haelmen wijf, met heur deurtrapte nift, (schrift.
Gans bloet ick ben soo quaet, ick moet dit schrift eerst leesen,
25 Eer dat ick klop. *In die blinde Fortuyn,* welhey! wat wil dit weesen:

Inde blinde Fortuyn vermaert,
Soo ellick mach aenschouwen,
Logeert men te voet en te paert
Heeren, en eedel Vrouwen.

30 Wat bruyme dat avys, dat het een schelm emaeckt.
Hoe drommel is mijn huys aen deuse deur geraeckt!
Dat kan ick niet verstaen, want doe ick flus gingh heenen

Doe was 'er d'ouwen noch, en die is nou verdweenen.
O Sinte Juttemus help! so waer ick weet geen raet,
35 Ick ben verbystert och! dit 's een verkeerde straet,
Hoe sijn mijn oogen dus bedeckt met sulcken neevel?
Alleyckewel is 't mijn huys, ick ken het aen de geevel;
En aen de heele buurt. Hoe nou! Wat wil dit sijn:
Daer opent men de deur. SR. BRAETVARCKEN. O! neen heer, geen
40 Ick danck u hartelijck, gae voor uyt met de toorts, (meer wijn,
Kom lief geef my u hant. *Binnen.* ROB. Jawel ick krijgh een koorts
En grilling op het lijf: o bloet! is dat fexxeren?
Kan in een uur of twee, een huys so transformeren!
Dat flus een sterfhuys was, is nou een huys vol vreught!
45 Hier woonde noyt herbergier, so langhe als 't mijn heught,
Altoos in deuse straet, wat droes het dit versonnen,
En in de middernacht een tapje hier begonnen?
Droom ick! of is 't de wijn die in men hooft dus woelt!
O neen! de reegen het die kraght al of espoelt.
50 Wat dwaal geest of hier nou is uyt de aerdt gereesen?
Ick moet al eeve wel dit schrift noch eens deur leesen.

In de blinde Fortuyn vermaert,
So ellick magh aenschouwen,
Logeert men te voet en te paert
55 *Heeren en edel Vrouwen.*

De duyvel haelt 't avys, dat segh ick noch al weer,
Het wystme uyt het mijn, om dat ick juyst geen heer,
Of kaele eelman ben, men selme so niet foppen,
Sie daer by gort doe op, of 'k sel noch harder kloppen.
60 Wel hoortmen niemant niet, of houwese me voor 't kint?
Dat's al een krachtige Fortuyn: want se maeckt me siende blint.
Hoe of noch in het eynt dit spulletje of sel loopen?
Gort wouts nou luckt 'et eens, daer gaet een venster oopen.
LAKEY. Wie klopt 'er? spreeck. ROB. Wie? ick. LAK. Wat hebje in de sin
65 Met sullick kloppen, he? ROB. Hoe so? ick wil er in.
LAK. De plaets die is beset, oock hebbewe geen bedden
Voor dit mael leegh, men vrient je moetje selver redden,
En sien nae een and're plaets, dus raest niet meer. ROB. Wel hoe!
Ick soeck geen herrebergh ofse hoortmen selven toe;
70 En daerom wil ick oock sonder veel teugen praten
Dat men my als het hooft, terstont hier in sal laeten.
Maer hoor jy kalliebaert, wie raet jou luy so stout

Dat jy dit huys, dat ick alleen in mijn gewout
Als eygenaer besit, daer niemant aen mach raecken,
75 'Ten sy het mijn belieft, een kroeghje van gaet maecken.
Ick die het heb ge-erft van Overbestevaer, (Maer
So dat er niemant op te pretendeeren het, verstaeje dat wel? LAK.
Fijnman nae men dunckt so schort het jou in 't hooft, wis,
En dat jou het verstant door Bachis nat berooft is.
80 Gae, eer een knuppelbuy jou op de kop komt reeg'nen,
Dus schuwt die harde vlaegh, die jou licht mocht bejegenen.
ROB. Wat roert het jou wat ick drinck, luys hont, so langh als jy 't niet betaelt hebt.
LAK. Flux segh ick voort van hier, en brengt 'et daerjet gehaelt hebt.
Wat bruyt me deze fielt. *Binnen.* ROB. Doe jy de deur maer oopen;
85 Of 'k selse met een voet, dat sweer ickje, oploopen.
Sie daer, daer bruyt hy 't veynster toe, die schelm, mijn ter spijt,
'Tis wonder dat ick selfs men keel niet of en bijt.
Gans suyckermelken, bloet! och mocht ick me eens wreecken
Aen dat vervloeckt geslacht: maer om recht uyt te spreeken,
90 So loof ick, dat ick ben betovert en bekolt. (ich wolt
Sie hier! al weer wat nieus. HERR HINRICH. Vohrwahr meyn Herr,
Ehr noch eyn weynich blieb. SINJOOR KAPOEN. Mijn huysvrou is wat pijn'lijck.
ROB. Hoe bruyn daeght het daer gints! dat is de droes oogh schijnelijck.
HR. HINR. Ay last es doch gescheen. SR. KAP. Neen, 'k wens uw goede nacht.
95 En danck uws tracktement. *Binnen.* HR. HINR. Neen, saght doe kerel, sacht,
Woor teybel wilstoe hin? ROB. Waer heen? 'k wil in men eygen.
HR. HINR. Baldt sloeg ich dihr ant oor. ROB. Wel wat let jou te
LAK. Dat is hy die flus so het op de deur gebonst. (dreygen?
ROB. Stracx bonghs ick op jou kop, jou rekel, dat het gonst.
100 Flux segh ick laet men in. HR. HINR. Was tausent wolt ihr machen?
ROB. Ick segh ick wil in 't mijn. HR. HINR. In 's deyn! des mus ich lachen.
Ach, ach! doe armer trofph, unt volgesoff'ner sweyn
Ghe doe nur bald nach haus, unt macht das doe de weyn
Feyn aus slaefst, es ist dihr best. ROB. Wel doet de deur dan oopen,
105 So sel ick in het mijn, en niet in 't jouwe loopen.
HR. HINR. Wen ich mihr nicht beswungh so wolt ich dihr den kopf
Versetsen mit dem stock, doe fauler groober tropf.
LAK. Heer 'k heb hem flus geseyt, als dat er nou geen plecken

Voor ymant leedigh zijn. Rob. Selje noch met me gecken?
110 Hr. Hinr. Solstoe meyn famulos slahn? was bistoe vohr eyn beest?
Meyn saegh mihr doch wie langh is dis deyn haus geweest?
Rob. Al over 't negentigh jaer is 't van ons bewandert,
Schoon dat het deuse nacht is in een kroegh verandert.
Hr. Hinr. Al uber neuntsigh jahr. Lak. So schellem, liegh al voort.
115 Hr. Hinr. Scheme dich in deyn herts. Rob. Ik segh ik stae men woort.
Lak. Hy wort root om sijn kop, dit zijn gewisse teekenen
Van een die leugens dicht. Rob. Leugens! Kom aen ik seltje rekenen;
Waer is men tafelboeck? sta hier wat nader by,
So sel ikje late zien de hiele geonology
120 Daer 'k uyt esprooten ben. Mijn bestevaders vader
Hans Jurgen Leberworst, die eertijds meesterbaeder
Te Erffurt is geweest, en met men heer Gramuys
In Hollant quam, die koft van stonden aen dit huys,
Besat het dartien jaer, en gingh doe legge sterven;
125 Men bestevaer hiet Koen, die quam het doe te erreven,
En die besat dit huys wel vijftigh Jaer in vree,
Tot dat hy oock was mort, en doe quam in sen stee
Me vaertje zaliger, die ook soo was geheeten
Als ick, die het dit huys wel twintigh Jaer beseeten;
130 En ick hiet Robbert, na men vaertje zaligers naem,
En doe bleef ick alleen ligitimo erfgenaem,
En heb 't vijf Jaer bewoont. Nou kenje wel versinnen,
Dat dit in 't minste deel ommers geen leugens binnen;
Want alsje dit sommetje te deege reekent, en op malkander hoopt;
135 En seght, vijf en drie, nul 'k hou een, een en twee is drie, en vijf is acht, en een is negen, dat 'et effe t'neegentigh beloopt.
Of reeken jy het eens, sie daer. Hr. Hinr. Was wilstoe mich viel scheren?
Rob. Adeer 't een reys, hou vast. Hr. Hinr. Ich scheys in dein adeeren.
Ich ken Hans Jurgen nicht, noch Robbert, oder Koen,
Mit al die scheererey hab ich nicht mit su thoen.
140 Rob. Ick segh van dat geslaght daer ben ick of gesprooten.
Mijn wijf, oock datjet weet, is van geen sleghte looten:
Maer van een goet geslaght, en Lysbet is haer naem;
Indiense slechts niet is verandert so ick raem,
In een wijntappers vrou. Hr. Hinr. Was wilstoe hier mit saagen?
145 Oder was mangelt dich? Rob. Maer hoor, ick moet jou vragen
Of jyme met gewelt wilt houwen uyt men huys?
Hr. Hinr. Ay sweygh doe droncke nar. Rob. O! neen ick ben niet buys.

Hr. Hinr. Was sagstoe von deijn'm haus? was stehstoe viel in plae-
Ich hab dis haus bewohnt yets uber de tzehen jahren; (ren? 1)
150 Ont hab die gantsche t' seyt gehalten gastery
Voor jedermanichlich; und steht eyn jeder frey,
Wen ich raum hab, und ehr gelt by mihr hie zu logieren.
Rob. Kan tien jaer in een uyr of twee, soo licht verkeeren?
Dat loof ick nimmermeer, oock heb ick in dees straet
155 Nooyt herberch meer gesien, hoe drommel of dit gaet?
Hr. Hinr. Scher wegk, den diese mahl sehe ich dich durch de vinger.
Rob. Maer hoe is doch je naem? Hr. Hinr. Ich haeys Herr Hinrich altringer.
Rob. Aldringer! dranghs genoch, je dringht me uyt men huys:
Hr. Hinr. Sweygh, sweygh doe tolpel sweyg. Rob. Ick swygh gelyck een muys.
160 Maer hoor je dringh al, hoor, wil jy het oordeel stellen
In onse buurluy? spreeck, en soo sy 't vonnis vellen,
Benje daer me te vreen? Hr. Hinr. Jo freylich! wie doe wolst.
Ich denck das du gahr wol meyn nachbers kennen solst.
Rob. Kennen! zie daer woont Don Rodrigo Farardo Spinoso, die opgeblasen Spanjert,
165 En aen deus zy woont Domine Docter Meulepaert, alias Docter Canjert,
En hier woont Master James Kingham, de Engelse staertman van Kent;
En daer so woont de smeerige Speck-Kooper, Tade Tydes, van Runen, uyt het landschap Drent.
En dit is het huys van monsu Galiaerdo la Pulvie, die alamode Fransman,
Die madame Bellegatto, spijt d'Italiaensche Latro, van den dans nam.
170 Hier woont die geleerde Swijtser, Herr Joachimus Veselius Bonaventure,
En ke daer in Valencijn, woont die Luycker Wael, Pierre Mahu Rigure;
Daer dicht an woont Ariaen Knorrevelt, die onlangs gescheyen van sijn wijf Trijn is.
En hier in Mallega woont Gran Marchant, die hoovaerdige Seeuw, Singjoor Glaude Marquis,
Die uytsen mont anders niet vloeyen, als hondert duysent ponden vlaems, sestien Schellingen, veertien Grooten,
175 En in sen beurs is het soo ebb, datjer de hiele zuyer Zee in goot,
'k loof datter niet een penningh sou vlooten.

1) plaeren = blaren of blèren (Hd. plärren).

Ick weet niet, de Hollanders zijn al hiel anders van humeur;
Winnese wat, se meugent aen haer veur mouwe laete blijcken maer aers gaenser al stilletjes me deur.
Sie hier jy aldringer, daer woont wel een Hamburger schipper dat een poep is genoempt Seyger Harmense grien:
Maer soo een Hoochduytse hans mof maf (as jy bint) heb ik men leven in deuse buurt niet esien;
180 Of kunje als je wilt invisibel gaen, en dat jou niemant siet as onse hont:
Want die het dat woort van mof, mof, mof, geweldigh insen mont.
Nou alweeran, Sie hier woont Balighie die heur man op de vaert is,
En daer de weeuw van Ysbrant Krelissen, die onlangh gestorven, en al onder de aert is.
Kom aen benje nou belust om 't rechte vinael te weeten, 'k wedse my altemael kennen,
185 Hr. Hinr. Ont wen das aber nicht wahr ist. Rob. Soo meughje vry je handen aen men schennen.
En Beucken me soo murru als stockvis, soo 'k je leugens wijs maeck.
Sie daer me, dat gater na toe. Bal. Wie klopt daer? Rob. Al goet vrient. Bal. Luk raek.
Sou men man, dat hy hier of daer wat laet het sitte drincke, van de reijs gekoomen weesen?
Rob. Neen Balichje ick benje buurman Robbert, gutt! daer is sulcken questy eresen
190 Tusschen deuse man, en mijn, ick weet ommers datje me heel wel kent?
Is dit mijn eygen huys niet Ballichje buur? spreeck jy de waerheyt. Bal. Wat seyt die vent?
Hr. Hinr. Ehr saght, frauw nahberse, das dises seijn haus ist, da ich it zunder 1) in wohne.
Rob. Ja dat segh ick noch, en selt goet maeken, niet waer buurvrou? Bal. Wech, wech je bent inde boonen.
De biergeest het jou beseten, je reutelt. Rob. Wel hey! Kenje me niet:
195 Ick ben immers jou ouwe buurman, Robbert Leberworst. Bal. Ja wat roert het mijn hoeje hiet.
Die man die ken ick wel, die het hier tien jaer gewoont; wat mach dese vent uytsen kruyn stooten?
Hr. Hinr. Heursto wol? verantwoort digh. Rob. Ja dat loof ick wel nouse heur veynster het toe eslooten.

---

1) itzunder = jetzunder = jetzt.

Hoo dat ouwe varcken het 'er gat vol gehadt. Hr. Hinr. I! woor tzum krank, wilstoe noe wedder hin:
Rob. Waer sou 'k heen willen, 'k wil men granje soeken of mienje dat ick hier inde buurt niet bekent bin?
200 Nou sel ick Reymerich de weeuw op kloppen, daer selje wel aere tijngh hooren,
Hoo hoo! 't selder soo wieck niet eens in gaen. Hr. Hinr. Ach wee kitzlen dich die ohren,
Noe balde, mach es kurts. Reym. Wie klopt hier in de nacht?
Wel wat gebons is dit? Rob. Ick klop immers soo sacht.
Reym. Wel Sinjeur Hendrijkes! wat mach jou hier soo laet ontbreeken.
205 Hr. Hinr. Ich kom hier mit dem nahr. Rob. Holt smuijl mof, laet mijn spreeken.
Reym. Hoe valje die eerlijcke man soo insen woorden? foey jou onbeschaemde bloet.
Rob. Is 't hier oock misverstant? hadieuw dan huys en goet.
Hr. Hinr. Der nahr begehrt ich sol ihm in meyn haus unt erbgutt
Unt sagt es gehoort ihm zhu, aber sijn schellems swetsen (setsen,
210 Das acht ich nicht eyn haer, ihr kent mihr immer wol?
Unt das dis haus is 't mijn? Reym. Wel kerel wordje dol?
Soeck jy op sulck een wijs een ander 't zijn t'ontjaegen.
Foey schaemje in jou hert. Rob. Maer hoor ick moetje vraegen,
En bidje datje mijn hier recht bescheyt van doet.
215 Ken je me niet heel wel, die hier ben opgevoet
Van jonghs op in dees buurt als oock men salige vaertje
Die tot sijn huysvrouw hadt het alderklaerste Klaertje
Het puykje vande stadt? se is al by den Heer,
En dan men huysvrouw ook, verstaeje wel? Reym. Wat meer,
220 Wat komt 'er noch al uyt. Rob. Wat noch al? 'k seltje seggen,
Jouw heught wel doe men vaer sijn hooft gingh leggen,
Mijn maeckte erffgenaem? en 't eygen testament
Dat heb ick noch in huys, je waert er me ontrent,
Al houwje jouw soo slecht, en moocht het wel verklaren
225 Met eeden, sooje wilt. Reym. Wat selme noch weervaren.
Hoe reutelje fijn man? off is 't verstant op loop?
Of leesjet uyt een boeckje, het 1) segent, sulken hoop
Te praten in ien aem, 'k heb niet een beet onthouwen
Van al jou reen, vaert voort. Rob. Die man ter quader trouwen
230 Die het, terwijl ick voor men vrou een bootschap dee,

1) get? = God.

Mijn huys verovert, en de deur genomen uyt sen stee,
En daer een ander weer met een nieu hengels an
Gehangen. Reym. Hoe's je naem? Rob. 'K hiet Robbert. Reym. Hoe
na benje een Engels-man?
Die benne wel gewent een ander 't zijn t' onttaecken.
235 Rob. So stemjet met mekaer dan om men dol te maken:
Wel Reymerich kenje dan je buyrman Robbert niet? (bert hiet.
Reym. 'K weet niet dat ick men leven een buyrman ehat heb die Rob-
Rob. Je lieght 'et al den bruy, den een soo wel als d'ander.
Reym. Ja wel, kijck wijsheyt hier, jy bint allienich schrander.
240 Rob. I gut, je weet so wel wat ik veur een man ben, 't selje rouwen
datje daer hebt geseyt.
Reym. Wel hoe! jy bent een man als speck, recht vierkant, een jaar
ouwer als de boekweyt.
Rob. Souje dat wel met eede verklare, datje daer stracx dorst seggen;
Te weten dat je me niet en kent, noch dat ikje buyrman niet bin?
Reym. Wat mach ick hier toch leggen
En breken men hooft: ick kenje niet, veel minder waerje woont.
245 Heyndrijkes-buyr goe nacht. Hr. Hinr. Ich bitt frauw nachberse
verschoont
Mihr, es ist seyn schult das ihr nicht habt geslaffen.
Rob. Goe nacht Heyndrijkus-buyr! get kock hoe sel dit schaffen?
De back die het een gat, het smeer loopt langs de vloer.
Goe nacht Heyndrijkus-buyr! de duyvel noch sen moer
250 En is niet half so slim, as die beseete wijven,
Die de verbruyde Mof noch in sijn boosheyt stijven.
Hem seytse goede nacht, en mijn spreecktse niet toe.
Goe nacht Heyndrijkus-buyr! ick weet nau wat ick doe;
Of hoe ick dit in 't eynt sel diene aen te vangen.
255 Die hoeren kenneme wel, en hebbeme over langen
En mennige tijt erkent, en noch 't en is niet lanck
Doe had 'kse bey te gast, en kijck dit is men danck.
Goe nacht Heyndrijkus-buyr! dat ken ick niet vergeeten.
Ick sou men eygen hart van boosheyt wel op eeten.
260 Och! och! waer kom ick toe? Hr. Hinr. Was saeghstoe noe doe hans,
Wer hat gewonnen? he. Rob. Ick segh dat ick bykans
Mijn eygen selven mis door 't geen mijn hier bejegent.
Was ick niet soo beslickt, noch oock soo nat deurregent,
Dat noch een teycken is als dat ick Robbert ben,
265 'K sou twijff'len of ick zelfs mijn eygen zelfs oock ken. (schaffen,
Hr. Hinr. So heurt nun gutte freynt, ich hab nichts mit dihr zu

D'rumb geht nur feyn nach haus, unt legh dich hin zu slaffen,
Ich habe dijner verschoont, zunst het ich mit dem stock
De lenden euch gesmihrt, daer zu eyn blauwen rock
270 Gegeben om deyn leyb, den nicht bald vergesset,
Scher wech ehr das dihr wihrt das ruckenbeyn gemesset.
Kom Bartel ghe hineyn, slies thur unt fenster wol.
Rob. Daer hebje weer 't gespeul, de duvel, ick word dol,
Hy gaet en sluyt de deur; en ick, ick blijf er buyten!
275 De eygenaer van 't huys selmer die buyten sluyten?
Waer is dat meer ehoort? gans bloemerhelten, noch,
Wie hoorde immermeer van sulck schelms bedroch?
De werrelt is op ien endt, se kan niet staende blijven,
Nou dat ick wordt versaeckt van wijf en van buyrwijven.
280 Noyt ongeluck allien, ist nou niet wel ebruyt?
De keers brandt in de pijp, men slonsje dat gaet uyt.
Wel aen ick weet goe raet, nou hier niet langh te dralen,
Ick sel van stonden aen men wijf haer Ooms gaen halen,
En d'andere vrienden oock, op datse eens besien
285 Hoe dat ick word getroont, o ackerment ick mien
Nou op een andre wijs dien hoop na 't gat te tornen,
Ick sel 'er dat gedans en speelen wel uyt kornen.
Sie daer me dat is gangh, dat kostje daetlijck heen.
Gut Lijsbet wacht jou kop.

Terwijl hij weg is, wordt het huis weer in zijn gewonen staat gebracht en als hij met de ooms terugkomt, staat hij daarover versteld; ook vindt hij Lijsbet nog altijd ziek. Hij weet niet wat van dit alles te denken, vertelt de ooms wat hij zoo even gezien en ondervonden heeft, doch de buurvrouwtjes verklaren dat hij zich moet vergissen, want dat zij den geheelen nacht bij Lijsbet hebben doorgebraeht en deze zegt dat al dit gesnap van Robbert enkel de uitwerking is van zijn dronkenschap:

290 Men sou hier vrolijk sijn daer ick op sterven legh?
En sonder haer luy hulp gewis ick waer al wegh.

Zij wil echtscheiding eischen. Hij smeekt om vergeving. Op voorspraak van hare familie verkrijgt hij die eindelijk.

Lijsb. Bekenje dan jou schult? Rob. Wel deeglijck, och het rouwt me.
Lijsb. Maer selje dan voortaen jou vrou gehoorsaem sijn?
Rob. Och jae 'k. Lijsb. En komen t'huys niet meer gelijck een swijn?
295 Rob. Neen. Lijsb. En passen op jou tijt? Rob. De droes die moet me
Indien ick savons niet ben t' huys voor hallef neegnen. (seegnen,
Lijsb. Wel, daer op neem ick jou weer in genaden an.

---

41. HET VADERLIJK GEZAG. 1)

Melis Jansz., een Wijnkooper, en Klaasvaar, de Vader van 't Rasphuis zijn in een druk gesprek. De eerste zegt:

Wat dekt het gryze hair al droefheid en gebreken,
Zoo iemand daar van weet, ik weet'er af te spreken,
't Is nu in 't darde jaar dat ik mijn vrouw verloor,
En zint die tijd is 't al van droefheid wat ik hoor.
5 En 't eene onluk komt op 't ander steeds mijn plagen;
Doch 't meeste dat mijn doet aan al de wereld klagen,
Dat is mijn Zoon, die zoo wilt en opstinatig leeft,
Dat yder hem mishaagt, en voor zijn boosheit beeft;
't Is alle daag gemeen, dat d'een of d'aar komt manen,
10 Van hoeren of geboeft, het kost mijn zoo veel tranen,
Dat, om een eenig Kind, dat my noch overschoot,
En overvloedig goed zal hebben na mijn dood,
Dat dat verteeren zal met hoeren en met snaren,
Dat ik met zulcken zorg ging by malkand'ren sparen;
15 Ach Klaasvaar, als ik denck om zulcken zwarigheid,
Is 't of mijn harte barst en in de boezem schreit.
Klaasv. Maar is hy dan zoo boos en gansch verkeert van leven,
Dat hy na geen verbod of dreigement wil geven?
Wel brengt hem maar by mijn, 'k wed ik hem temmen zal,
20 Al was hy noch zoo stout, hoo, hoo, dat's niemendal;
Ik heb zoo meen'gen haan hier zachter leere kraayen,
Wanneerze zoo een boei haar om de beenen draayen,
Of een vierduble zaag haar geven in de hand,
Om zoo dat harde hout te scherven fijn als zand;
25 Zy worden zoo gedwee, omje vinger kenjeze winden:
Men leert hier kreupels gaan, en de blinde de weg vinden.
Melis. Ach Klaasvaar, wat was het een schand indien dat iemand wist.
Klaasv. Dat's niemendal, 't is beter zoo, dan dat hy alje goed verquist;
Hier zijnder wel zoo veel, dat is nu gantsch geen schande,

1) Uit: *Klucht van 't Wynvaatje. Gerijmt door H. Verbiest. Gespeelt op d'Amsterdamsche Schouwburg, 1651.* [Vignet: Bijenkorf, waaronder: In Liefd' Bloeyend'.] *Voor Dirck Cornelisz. Houthaak, Boekverkooper, op de hoek van de Nieuwe-zijds Kolck, 1651.*

30 De spraak gaat in de stad, als datze andere landen
Bezoeken, en zy zijn juist hier in mijn bewaar,
Hoe wel in stilte, dat geen mensch en weet van haar,
Men meent al datze zijn in Oosten of West-Inje,
Of in Nieuw Nederland, of ergens in Virginje,
35 En komen dan daar na heel onverwacht ter hand,
Hoe welze nooit een voet hier zetten uit het land:
Hoor Melis Jansz. dit is een vaste wet, daer meugje op vertrouwen,
Al het volckje van deze navolgende slag die komen gemeenlijk huis by my houwen:
Voor eerst die maats, die uit de Kerck blijven, uit vrees van onder 't dak te smooren,
40 Die moeten hier, tot penetentie, door een ongeziene traly, de Predicatie hooren;
En die trouwe Rotgezellen, die haar wijven wijs maken datze te wacht, of in Noort-holland uit manen gaan,
En ondertussche veertien dagen gouwe Scholle vangen, die komen hier noch al op sinternel pardu te staan,
En die in de Zervetsteeg gewoon zijn Olykoeken en ander gebak te eeten,
Die moeten 'er hier behelpen met kaes en brood, en die lek're smaek vergeten,
45 Het geld dat die jonge bengels des avonts uit de moeders tas,
Of de vaers kantoor, of ergens uit een besloote kas
Te halen weten, dat de dienstbooden moeten bezuuren,
Met heimelijk uitschelden van dievery, datze nooit konnen geraken aan andere huuren,
Dat word'er hier verleert. 't Geld datze plechten te dragen in de zak,
50 Als ze in de kroege dorsten om 6. of 7. Schel: spelen een verkeertje of tiktak,
Dat de Ouwers altemet zelver, om zulcke guits banckerot moeten speelen,
Of na Vyanen gaan, of na Kuilenburg, om 'er ongeluk te heelen,
Dat neemt 'er nu de moed, als ze bidden om een pintjen Bier,
En om een pijp Tobacq: hoo, hoo, dat's nu al groot playcier.
55 En dan die maets, die haer eige vrouwe om een ongesnoeide lusthof verlaten,
En zetten zeven of acht roemers op de tafel by de half vaten,
En slaanze met een mes, mits betalende, de kop af, (straf?
Wat dunckje, of die hier niet hooren te komen, om te krijgen 'er

Die Batteviers, die met haer drie of vieren altijd t'zamen in de kroege loopen,
60 En zoeken een onnoozele bloed met valsch spelen het geld af te stroopen,
Die geef ik het in drie'n, of zy met kaerten te morssen wat op konnen doen.
In 't kort, zy zijn zoo dol als ze willen, ik weetze met vrede te voên;
Maer dat sommige loome vrouwtjes niet mal moertje mal kindje speelden,
'k Wed mijn logement te klein worde. daer 's geen zo lekker kint van weelde,
65 Of ik leerze rogge-brood kaeuwen; en die nachthelde, die overal de bulbak zijn,
Die weet ik van wolven tot schapen te maken, ô! zy zingen zo fijn,
Ik doe die zinnelooze en droncke razebollen haer zinne krijgen,
En leerze Bybel en Testament lezen; de kakelaers doe 'k swijgen:
En die diefachtige lichtmissen, die tinne Schootelen in een eerlijke Herberg weten te halen van de want,
70 En gaenze in een Hoerhuis verkoopen, die worden zonder eer gegedreven aen een kant.
En die Ossekopers, die 'er scha met een verborgen ryfelry meenen in te halen,
Wanneerze de koop ontkennen, en d'eerlijke luy niet willen betalen,
Die moeten weêr na 't warme Land, de lucht valt hier niet klaer,
De naetzak is niet dicht, en deze arbeid valt te swaer.
75 Dan zijnder ook die niewers na trachten als eerlijke luy 'er kinderen tot hoeren te maken,
En met slimme practijke hier en daer in 'er gezelschap raken:
Maer de slimste die 'er zijn, en my niet en konnen ontgaen,
Dat zijn die bazen, die 'er op slimme pracktijke verstaen, (pajen,
En konnen 'er Waert met een Lommertbriefje van een muizeval
80 En krijgen noch tien gulden toe, om noch andere ollen te drajen.
Ziet Melis Jansz. ik en jy wy konnen malkanderen verstaen,
't Word van de boze gezeit, die niet genoemd word en trekt het hem niet aen.
In 't kort, ik weet 'er al raet toe, tot spilpenningen, luye, booze, dieven,
Dronckers, hoerejagers, nachtloopers; dies, is het jou believen,
85 Zoo stiert jou zoon maer hier, 'k wed ik wel schoenen tot zijn voeten weet;
Hoo, hoo, ik kanze temmen, al zijnze noch zoo wreet.

MELIS. Ja kost ik zoo mijn zoon, zonder eenige Rechters te quellen,
En dat zy niewers af wisten, in uwe handen stellen,
Ghy zoud mijn vriendschap zien. KLAASV. Hoe krijgt gy hem best, dat hy hier gaet,
En ik hem kennen mag? MELIS. Daar toe weet ik wel raet,
Dat hy gewillig zal zijn om in zen verdiende straf te loopen,
Hy heeft al drie dagen uit geweest, en zo hy t'avont komt, als ik zou (hoopen,
Zal 'k hem hier stieren, met een vaetjen exelente Wijn,
En zeggen, dat hy behendig na jou vraegt, alzoo het te sluik moet (zijn.
Pas op dan als hy komt, en wilt hem binnen leyen
Na een bedroefde plaets, daer 't lachen keert in schreyen.
KLAASV. Dat is de rechte slag, die vond is wel bedacht.
MELIS. Wy moeten zien dat het zoo ten einde word gebracht.
Genavent Klaesvaer, indien het werck ons gelukken wil, (stil.
Zoo zellewe 't goet maken. KLAASV. Dat zal wel gaen, swijgt daer af

Kees komt inderdaad na drie dagen zwierens te huis en vindt Maai, de dienstmeid, aan de deur. Zij vraagt hem waar zijn mantel is. Hij heeft dien verpand en wil van haar wat geld leenen. Terwijl zij daarover nog praten, komt zijn vader te huis, die ook onmiddellijk naar den mantel vraagt. Kees geeft daar geen rechtstreeksch antwoord op, doch belooft beterschap. Melis schijnt hem te gelooven, geeft hem geld om zijn mantel terug te halen en gelast hem meteen een wijnvaatje af te geven aan Klaasvaar, den vader van 't Rasphuis. Op weg daarheen komt hij Hans, »Koggel van een Hoerewaart» tegen, wien hij op diens vraag vertelt, waar hij heen moet.

Ik heb drie dagen uit geweest, en mijn geld in onnuttigheid verspilt,
En ben flus in de schemer-avond zonder mantel t'huis gekomen,
Ik was vervaart dat ik machtig van de drommel zou droomen,
Maar de koe viel op de beste zy; en na wy malkand'ren ter degen hadden verstaan,
Gaf mijn Vaar my geld, dat ik mijn mantel zou lossen gaan,
En vorder verzogt hy my vriendlijk, dit vaatje in 't Rasphuis by Klaasvaar te dragen,
Dat ik met fatzoen niet durfde weigeren, om hem te behagen,
En zie, alzoo 't te sluik is, zoo zou ik 'er by avond heenen gaen.
HANS. Was ik als jy, ik ging 'er niet; dat Rasphuis, dat Rasphuis, dat staetme niet aen,
Dat 's maer om jou in de knip te krijgen, 'k zou me daer niet vertrou- (wen,
En zoo j'er gaet, weest verzekert dat het jou zel berouwen.
KEES. Wat mach de gek kallen! neen, neen, ik heb daer geen zorg voor.

HANS. Ik wel te deege. KEES. Hoe! hebje dan wat gehoort? HANS
Neen, zonderling niet, maer hoor:
Van achtermiddag quam ik voorby het Rasphuis gaen, en je Vader
115 Quam uit de poort met Klaesvaer aen zijn zy, en hadden te gader
Een drokke praet, 'k sloeg 'er geen acht op, maer nou je me van 't
Rasphuis praet,
Zoo valt me verzeker in, dat deze wijn op geen goe moer staet.
KEES. De drommel, Hans, je zout me zoo wel vervaert maken.
HANS. Ja wel Kees gaet 'er niet, want me dunckt dat deze zaken
120 Al wat vreemt zijn. KEES. By gans felten dat ik dat wist,
Mijn Vaar zulcks in 't zin had, en dat hy me zoo door list
Zocht te verleyen, ik smeet het Vaetje de boom in, en liet de wijn
stroomen.
HANS. Dat was geen wijsheid; maer om tot het rechte verstand te
komen,
Zoo laet ons hier op de Heilige kruisweg een weinig blyven staen,
125 Tot dat 'er een Snyer of een Schoenmaker van 't werck komt gaen,
Die 'er wat Schijtvalckachtig uit ziet, 't is nu al over achten,
En laet ons die heen stieren, en wy zullen voor de deur wachten,
En zien hoe 't hem vergaet; want Klaesvaer heeft geen kennis aen jou:
't Is beter een goet vrient bedrogen, als de man zelver in de rou.
130 KEES. Die raet is goet, dat wy 't zoo te weten konnen komen, (men.
Dat was de rechte slag, bloet! hoe wilme Vaer van de drommel droo-
HANS. Daer is een Snyers Winckel, en de knechts rijzen al over end.
Daer komt 'er een. hou! holla! mijn vriend, je bent me onbekent;
Maar zooje genegen zijt om een halve rijkxdaelder te winnen
135 Voor een klein boodschapje; maer je mostje niet lang verzinnen,
Daer 's haest by. JAN. O ja Monsieurs, zeer graeg! (daeg.
Om een halve rijkxdaelder deê 'k wel een boodschap, al was het alle
KEES. Zie daer is een Vaetje met Wijn, dat most ghy onder je man-
tel dragen,
Hier ginder in 't Rasphuis, en wel perfect na Klaesvaer vragen,
140 En zeggen, als je 'em spreekt, dat 'et Melis Jansz. zent;
Maer hoor wel wat hy zeid, en let wel op het end,
En komt, zoo haest je kunt, hier in 't Stadhuis van Leyen,
Wy zellen jou geld geven, en blyven zitten verbeyen.
JAN. Dat 's goet, 'k zal 't bestellen, en zorg jy voor geen gevaer.
145 KEES. Wy zullenje verwachten, nu zijn de dingen klaer.
HANS. Kom, laet ons zacht hem volgen, om wel te weten
Hoe dat hy varen zal, en of hy 't weêromkomen zal vergeten.
JAN. Hier is het na 'k gis, laet zien hier hangt de schel:

Dit 's een booze plaets, by na zoo slim als de Hel. *Klaesv. uit.*
150 Na men is onderrecht, zoo moet ik hier na Klaesvaer vragen.
KLAASV. Hoe na komje van Melis Jansz. het Vaetje met wijn dragen.
JAN. Al recht mijn goe Man. KLAASV. Kom in, eer dat ons iemandt ziet,
Wy zouwen beyegaer geraken in 't verdriet. *Binnen.*
KEES. 't Deurtje toe, beget hy zelder moeten blyven,
155 Ik meen hem de schrik te nacht de vaak wel zal verdrijven,
Zoo onverwacht en gantsch onschuldigh te raken in de knip,
Hoe wil hy gnorren en laten hangen de lip; (men . . .
De deur blijft noch al toe. HANS. Zieje wel, had jy daer nou geko-
KEES, Ja Hans, dat 's jou bedrijf, dat 'k nu ben buiten schroomen.

Zij gaan er samen op uit, om pret te maken. Als zijn zoon nu niet te huis komt, weet Melis niet beter, of hij zit in het Rasphuis.

160 MELIS. Mijn hart doet me zoo zeer, schoon 't nacht is, 'k krijg geen vaek,
't Is of 'er loot op leid. MAAI. Ja Miester, 't is al een sware zaek,
Zijn eenig kind zoo vast te zetten, 't zou my van mijn hart niet meugen,
Dat ik de lanteern aenstak, en gingen een reis zien of hy wou deugen;
't Is nu haest ochtent, ei lieve Miester laet ons gaen.
165 MELIS. Wel maai, loop heen en steektze wat rasjes aen,
'k Verlang al, om met mijn zoon weêr in genade te leven,
En zoo hy maer eenige belofte doet, zoo zijn zen zonden vergeven;
Trekt de deur toe Maei, mijn hart loopt al voor heen.
De Heilige Wegs Sluis over, of de Cingel langs, dat's al een.
170 MAAI. Hier Miester, hier's de poort; dat schellen zellenze wel hooren.

Jachje roept van binnen.

JACHJE. Wie schelt 'er? MELIS. Al goet vriend. JACHJE. Wat hebje hier in de nacht verlooren?
MELIS. Maer 'k wou Klaesvaer eens spreken, zoo 't moogelijk had
Ik ben Melis Jansz. datje 't vat, zie ik heb geen geruste geest, (eweest,
Voor dat ik mijn zoon zie, ei! laet ik toch een reis binnen komen.

Klaasvaar uit.

175 KLAASV. Wel Melis Jansz. hoe komje zoo vroeg aandoolen met schroomen?
MELIS. Ja! om te weten of je 'm gekregen hebt, en hoe dat het al met
KLAASV. Gekregen! wel perfect, hy zit 'er al toe, gewis; (hem is?
Maer raest, en tiert, en vloekt, ik weet geen huis met hem te houwen,
Zoo haest als het dag is, en durf ik hem daer niet vertrouwen,
180 Want zijn stem zou hem verklikken. MELIS. Ei! haelt 'em een reis voor den dag,

Om te zien of hy beteren wou, als hy mijn goe genegentheid zag.
KLAASV. Loop Jachje, laet die keerel een reis hier komen
Die wy gister avond met het Wijnvaetje gevangen hebben genomen.
JACHJE. Wel Klaesvaer. *Jachje binnen, en weer uit met Jan de Snyer.*
Hier is de man. MELIS. 'k Geloof niet datje droomt,
185 Datje hier met een vreemt keerel voor mijn zoon aenkoomt;
Dit mag een dief zijn. mijn kind, al is 't een lichtmis, is even van de vroomen:
't Is nu geen scheerens tijd, ey! laet mijn zoon toch komen. (ken.
KLAASV. Dit isje kind. MELIS. 't Is niet, of meenje dat ik me kind niet en
KLAASV. Wel, hoe kom je dan hier? JAN. Hoe ik hier gekomen ben,
190 Dat zel 'k je zeggen, en 't heeft me deze nacht wel droevige tranen doen schreyen,
Datje me gistren avond, zo zonder te horen spreken, gevangen gingt leyen:
'k Quam van de winckel af, want ik ben een kleermaker, dat ghy 't verstaet,
En zoo 'k na huis toe meende te gaen, ontmoetenme op de straet
Twee Sinjeurs, die vraegden of ik een halve rijxdaalder wou winnen,
195 Daer ik graeg toe was, en geen tijd verloor om lang te verzinnen;
Zoo gavenze mijn een Wijnvaetje, dat ik dat bestellen most
In 't Rasphuis aen Klaesvaer, en zoo haest als ik kost (ten
Zou 'k by 'er komen in 't Stadhuis van Leyen, daer zou'en zy my wach-
En betalen; maer wie zou dencken om zulcke slimme gedachten.
200 Ik ging gewillig heen, en kom aldus te maet,
En voor 't geld word ik vast gezet, dat me gansch niet aenstaet.
KLAASV. Dit is gedenckens waert, 'k hoorde nooit van zulcke vreemde treken.
MELIS. O guit! wat voor een boef heeft jou dat ingesteken?
Verwis zoo heeft hem d'een of d'ander opgeschort,
205 Daer onze noble aenslag door uitgelacchen word.
JAN. Ik kom 'er noch het slechtste by toe. KLAASV. Wel Melis, je dient dit goet te maken.
Dat deze Borst tot zijn onschult zoo gevangen quam te raken.
MELIS. Ja niemand weet 'er van, 't is nacht geweest; hou daar.
Hoe zellen wy dit nou stellen met malkanderen, Klaesvaer?
210 KLAASV. Ik weet niet, 't zal best zijn dat wy den dag verbeyen.
MAAI. Ach Miester! hy zel niet t'huis komen; ach! ik zouw 'er wel om schreyen.
Kom, laten wy na huis gaen. JAN. Nou, ik bedanckje voorje geld.
MELIS. Je moet het my vergeven dat ikje voor een dief heb uitgeschelt.

De Schout en Dienaars uit, met Kees en Hans gevangen.
Engeltje de Hoer.

MAAI. Hoor, wat gerucht is daer! KLAASV. Licht, Licht met de lanteere.
JACHJE. Daer komt de Schout. JAN. Zy hebben eenige gevat, zoo 'k kan zien van veere.
MELIS. Wie of het wezen mach? MAAI. Och! het is onze Kees, en Hans de Hoereknecht.
KLAASV. Wel Heer Schout, met verlof, wat zijn dit voor gezellen? zegt.
SCHOUT. 't Zijn pijpestellers, zy hebben daer tot deze vrouw al de glazen uitgesmeten;
Daerom zel 'k ze gaen brengen daerze die rancken zellen vergeten.
MELIS. Ja, ja, dat's wel besteed, ga brengt die guits maer voort,
KEES. Och Hans! me dunckt 'k heb daer mijn Vaers stem gehoort.
Heer Schout, ei! laet ik doch mijn Vader maer eens spreken,
Ik zal zijn harde hart wel vermurwen en breken.
Och Vaertje! zie me nou aan in deze groote noot, (kige doot,
Zooje me niet te hulp komt, zoo moet ik sterven een ongeluk-
Ik bid met gebogen knien, met het water op de lippen,
En zooje me niet vertroost, zoo laet ik het hachje slippen.
HANS. Heer Schout, geef doch gena! KEES. Ei Vader, hoormen doch!
Ik zalmen beteren gaen, 't is nu al hoog genog.
ENG. Mijn Heer, en laetje doch door bidden niet bekooren.
SCHOUT. Voort, voort, hier helpt geen smeken, het bidden is verlooren.
MELIS. Heer Schout, zoo 't wezen mach, zoo laet mijn zoon doch vry,
Ik zal 't weêr goet maken, 't is om geen dievery;
Hou waer, ei! neemt het aen, en wiltje oogen sluiten. (buiten.
KEES. 'k Sweer op de hoogste eed, dat 'k me nooit weêr zal gaen te
SCHOUT. Ik kan 't met geen conscientie doen, ik bevind een overtuigt gemoed.
MELIS. Nou legt de schuld op 't geld, dat doch een mensch altijd zondigen doet.
SCHOUT. Dat's 't best datter af is. KLAASV. Nou laetje dan gezegge.
SCHOUT. Het mach niet wezen, ik moetze gevangen legge.
MELIS. Ei! wy zijn noch ouwe kennis met menkaer.
SCHOUT. Ja wel, d'een moet niet meer vryigheid hebben als d'aâr.
KLAASV. Dat hoort wel zoo, maer je weet de tyen die veranderen.
SCHOUT. Wel nou, ik selje vry laten met malkanderen;
Maer je moetje wachten dat het niet meer beurt,
Of het zel op 't land waeyen, zoo 'kje noch eens zal hebben bekeurt.

KEES. Neen Schout, ik zelme voortaen wel voorje wachten:
Nou zel'kme beteren Vaertje, en verzoeten je klachten.
MELIS. Je ziet wel hoe 't quaet zijn meester loont. ENG. Wel dit komt slecht te pas,
Wie zel nou mijn onkosten betalen, voor mijn gebroken glas?
250 En op de beste kamer die kostelijke spiegelparcken?
MELIS. Hou waer, laetze morgen make. KEES. O jou vuile varcken!
Gy bent de eenige oorzaak van al dit ongeval;
Ick heb genoeg gespiegelt, dat ik me nou wel wachten zal.
ENG. Ghy moogt 'er van daen blyven, ik benje nooit komen halen,
255 Ik leef van al de werelt, die mijn bier en wijn haelt, die moetme betalen.
Nou, is dat voor mijn nachtwaken, en dat ik uit mijn huis ga,
Om te zien waer deze guits blyven zullen, ja,
Dat is mooi eklaert; Heer Schout, dat kenje niet licht goed maken,
Dat ghy haer zoo vry laet, om zulcke vuile zaken.
260 KEES. 't Zal 't leste wezen, datje me van je leven in je huis zult zien.
ENG. Al weêr een paar aare, 't is my al even iens wie 'k dien,
Al quam 'er de Schout zelfs, hy zoume welkom wezen,
Daer zijnder trouwens wel grooter tot mijnent uit de slaep gerezen;
Maer in eerbaerheid, anders zou 'er niemand konnen krijgen logijs.
265 SCHOUT. Ik hebje in de neus Engeltje, krijg ikje maer een rijs,
Je zelt van den ael vreeten; maer 't is nou geen tijd. (stelde;
KEES. Mijn vriend, het moeitme dat ikje in zulcken ongeluckige nacht
Maer ik beloofje dat ik het met danckbaerheid weêr zal vergelde.
JAN. Ja wel het was niet goet geweest dat ikje te nacht had in mijn kluiven gehad,
270 Ik meen je zout machtigh van de drommel gedroomt hebben. MELIS. Dat
Is vergeven en vergeten, je moet malkanderen geen haet toe dragen.
MAAI. Kom Miester, laet ons gaen, nou begint het al te dagen.
KEES. Nou Hans, dit is het leste, jou verban ik voortaen uit mijn gezelschap,
Ghy bent een groote verleyer, en van de verderffenisse de eerste trap;
275 Het huis daerje woont, dat weet wat te beschryven,
De Gouwe Spreuk 1) die boven de deur staet, en hoort 'er niet te blyven.
HANS. Is dit voor de vriendschap, dat ik zoo dikmaals heb opje gepast,
Als ikje 's nachts op mijn kamer alleenig noode te gast.

1) Pax Intrantibus.

MELIS. Nou vrienden, geen gekijf. SCHOUT. Ga gy metje beye terstond aen een kant,
280 Ik zal voortaen opje passe. ENG. Doeje best, ik schrijf met krijt aen de wand. *Hans en Eng. binnen.*
SCHOUT. Nou kinderen, ik wensje gemorgen; Kees, wilje Vaar voortaen gehoorzaem wezen,
Dan zelje een goet kint worde, en van yder worden geprezen.
KEES. Ghy zelt, daer van, voortaen niet hooren meer klagt.
KLAASV. 't Quaet loont altijd zijn meester, hoe dat je jou ook wacht.
285 't Quaet heeft u beloont, hoe wel 't nu goet komt uit te vallen;
Maer de Hollandsche jeugd, die moet veur of na mallen:
Ghy hebt nu voor gemalt, hou nou voortaen je rust.
KEES. Ghy zelt anders niet aen me zien alsje lust.
MELIS. Goede morgen Klaesoom. KLAASV. Gemorgen. MELIS. Kom Maai, nou na huis, zonder te dralen.
290 MAAI. Kom Keesje, wy zellen 't kalf slachten, om de verloren zoon in te halen.

---

42. TWEE DIE AAN ELKAAR GEWAAGD ZIJN. 1)

Lichthart: Met een Schotel met Panne-Koecken, en een Pot Rijsten-bry aen sijn Arm hangende al Eetende, uyt.

'k Heb 't Wijff soo langh eseyt, se sou wat Goets vergaaren,
Dat teugens d'ouwen dagh, als 't of-gaan van de jaaren,
Maer 't schijnt sen leest in 't Boeck van 't *Meer,* off *Spaaren,* niet,
En dat's me tot jou eseyt, sulcken hartseer en sulcken verdriet,
5 Gelijckmen trouwens daechlijckx siet tusschen 't *Steenschuyr* en de *Maeren,*
Doch, alst op moet (lieve pot) laeter *Lichthart* dan mee wel of vaeren,
Hebt niet voor aeren, maer seght, 'k heb mee wel kaeren heel schrael eweyt.

---

1) Uit *J. Z. Barons Klucht van Lichthart, en Aers-gat Sonder-Sorgh. Op den Regel:* — Wat mijn gheschiet, Om Schuldt en hanghtmen niet. *Ghespeelt op 't Schou-tonneel van Reynsburgh, den 25en dach van Sprockelmaent, 1653.* [Vignet: Een krijgsknecht stort van zijn paard, getroffen door een lichtstraal, waarop: Saule Saule; daaromheen: 't woordt is crachtich. *1641. Tot Leyden, Ter Boekdrukkery van Willem Cristiaens vander Boxe. Anno 1653.*

Nu 'k sach liever datmen 't spaerden, en *s' Vastelavents* soo eens of heyt,
Of: naermen 't stuck over leydt: maer daechlijckx soo te smullen,
10 En kan by gort niet gaen, de pop selder anders hullen,
Of sulcke soete Sullen Borsje, als jy of ick ben Vaer,
Souwen een Reys naer *Kuylenburch* moeten doen, al binnen 't jaer,
Hael in, hael in by gort de schaer, of *Lichtharts-eer* sel schennen,
Want seg ik wat, strax men seyt, al mee een van die *Jan Hennen,*
15 De Honden sellen jou kennen, waer datje gaet op 't straet,
Bepissen jou kuyten, of past datjeme in mijn rust en vrede laet,
Maer 'klas lest: *Alte is quaet,* en daer na sel 'kme gaen regaleeren,
't Kan soo niet langer gaen, al sou 't huys 'tonderst'te boven keeren.
Ja, 'kmachet doen met eeren, want 'kvinder recht en reden toe,
20 't Huys komende, hier een bepist, daer een bescheeten, en ick weet niet hoe,
Ick Sul, nam 't voor eerst in 't goe, by nachten en by daegen,
Maer nou ist soo verd' ekoomen, dat icket niet langer en kan verdra-
Al sou de Duycker de kaers houwen, soo selter anders sijn. (ghen,

Hy gaet eens gins en weer binnen en komt halliff verstoort uyt en seyt:

O! ja, daer isse al weer eweg, en suypter gat vol Brandewijn,
25 Hier by tot *Scheele Stijn*, daer vintse noch meer sulcke smulsters,
Sulcke Op-maecksters, sulcke Kommeeren en sulcke aerdighe Tulsters.
'k Ga 't nest stooren met die vulsters, en halen de Mijn' daer uyt,
Met soete wooretjes alsmen behoort te spreecken teughen een verliefde Bruydt.
Stil: en hoor ikse daer niet onder 't geluyt? ja, dat gaeter nae toe, 'k sel aenkloppen.
30 Wel, souwer *Haesje* mijn dochter niet mee sijn, of souse al sitten noppen?

Hy klopt, daer wert gheopent, vintet Collegie in 't vierkant sitten en vergaert.

Stijn. Wie daer? Licht. Vriendt doe op. Stijn. Daer is jou Liefste Man *Brechje.*
Brecht. Mijn liefste Man! Kom in mijn Vaer! wat dunckje van dat Lants-knechje,
Nou kom sit wat Vaer, speul me een stuyvertje, dits de eerste Kan,
Lijs. Heer! *Brechje*, hoe komje toch aen soo een deeg'lijck goet Man?

35 Brecht. De Man is wel, wat leyter jou an? Lijs. Wel, moer, ick laetem in sijn weesen.
Brecht. Nou Vaer, leght dat glaesje in jou lieve lenden, daer mee sel jou pijn ghenesen,
Hey! dan lustich t'saem aen 't peesen, en winnent dubbelt weer.
Licht. Maer: waer's de Meyt 1) in een gat? Brecht. Wel 't huys, of daerse nopt by mijn Heer.
Griet. A vous een reys Kompeer. Licht. Ick danckje; ben jy 't *Grietje,*
40 De Dochter van *Bouwen Janssen,* en Seuns Seun van *Minnelijcke Angenietje.*
Griet. Ja, dat ben ick, hirt, of 't quam uyt een rietje. Neel. *Lichthart,* 't geltje oock.
Stijn. Wilje eens stoppen vaer? Hier 's een Orientaeltje van Ferrynes gesmoock.
Licht. Wel ja, maer jy Wijfje selt niet haest tijdt sijn om te scheyen?
Griet. Nou vaer soo haest niet. je kent oock noch wel wat beyen.
45 Licht. Neen: 'k moet voort. Brecht. Den Heer wil jou geleyen.

Hij gaat heen en laat zijne vrouw en de drie »onbesturve Weeuwen» — ook zijne dochter Haesje voegt zich bij het gezelschap — verder feestvieren. Hij maakt ondertusschen eene »Kou» om daarin zijne uithuizige en spilzieke vrouw op te sluiten. Eindelijk hoort hij ze komen.

Brecht, Haesje, Griet, Lijs, Neel (met Gespeul tot aen huys gheconvoyeert) al danssende uyt.

Licht. Wel ja, se ist; laet ick dan als een Man mit eeren heur oock eerbiedelijck gaen in haelen
En seggen: genavent mijnder eerwaerdicheyt. Brecht. Genavent Man, mits u bevorderingh, en benaersticheyt.
Griet. Dat lijckenen wel hooffse taelen. Haes. Mijn Vaeder verstaetse genoech. Lijs. Dat geeft ick wel geloofs. Licht. Nou maeckje jou daer soo groots niet,
Hoe nae hebje me mit jou Moer op den tril eweest, datje soo pips en soo doots siet.
50 Haes. Hoe raeje? Licht. Stooff: en dat's mijn Dochter, 'k hebber daer twie, waerendich 'k geeff de keur om een duyt.
Haes. Nou ist schijt. Neel. Lechter noch drie by, soo hebje te kermis van *Piet Pop* al een moye fluyt.
Licht. Ja wel Wijff, 'k hebje soo lieff, 'k souje nou van liefde wel dood bijten.

1) Zijn dochter, van wie hij spreekt reg. 30.

BRECHT. En ick jou oock, want dat icker toe sat, 'k souje van liefde nou wel geel of root schijten,
En mijn gat voor een spiegel op jou backhuys *Lichthart,* en komt dat niet braeff?
55 LICHT. Ten voeght sich soo heel qualick niet. NEEL. Wel neent.
LICHT. Och! Wat ben ick oock een wroeter en een arme Slaeff?
GRIET. Je hebt noch geen noot Vaer, je bent noch vet en glat, je selt jou gat wel houwen.
LICHT. Swijcht jy daer, j'en weeter niet of, 'k sie wel elck moet sijn eygen schurrift klouwen.
LIJS. Ja seecker in trouwen. LICHT. Ick weet wel wat ick segh, 'k hebber van deusen dach al lustich aen vast eweest.
'k Heb Wolff en Wolliffinnes aen 't gat ehat. NEEL. Hebbense jou ebeeten Kulleke! LICHT. Neen, maer 'k hebber wel voor evreest.
60 HAES. Wel Vaeder, 't gaet noch soo qualick niet, alsjer noch heelen dal bent deur ekoomen.
LICHT. Dat heb ick tusschen de Blaeuw en Roode-steen (ick sweerje) wel vernomen,
Want 'k heb daer al (tert eenigh Soldaet) stormen sonder ladders of eslagen watje mient.
BRECHT. Daer benje seeckers mans genoech toe Vaer. HAES. Ja: in 't hoeckje van d'aert te sitten tot de *Vrient.*
BRECHT. Kom mijn Mantje, hebbense jou soo soecken te vernielen? wel! wel! wel! LICHT. Ja, al om jouwent willen,
65 Den een wou mijn 't Rockje, d'ander mijn broeck, de derde mijn huyt, gelt seydense of men selje levendich gaen villen.
Wat dunckje? BRECHT. Maer wie wastal? LICHT. De *Huys-Heer,* daer ickje gisteren gelt toe in jou handen gaff,
Jou pry daerje bent, *Juffrou Weyger wat,* en *Monsr. Come-Lul,* en diergelijcke meer als haff,
Die mijn op de openbaere straet om jouentwil heel leelijck uyt maeckten,
En daer was *Stiers-Kop,* en *Maey-vis,* die beeteme mee aldattet kraeckten,
70 Die wouwen mijn de *Stee-boo* stueren, of gelt sien voor Vis, en voor Vleys,
Ja wel 't schoon spreecken was 't best, en dat oock elleken reys.
Doen wat vorder koomende, tarnender niet meer als vier gelijck aen mijn kleeren,
Als *Loutje, Aris, Oly-poot, Frans-Teeuwen,* en andere Luyden van fatsoen en eeren,

Van die ontslaegen sijnde klampten me *Diever den Rechten* oock aen boort,
75 Die hadt me (hadt ick niet toe esien) op de volle straet vernielt of vermoort,
En by gort 't huys koomende vondt icker daer niet meer als een dosijn staen snappen,
Elck om 't wreest om mijn de huyt op staende voet levendich af te knappen.
BRECHT. Maer wat was dat al voor gesin? LICHT. Daer was voor eerst de *Knecht* van mijn Heer, mijn Heer de Doctoor,
En *Lijntje de Woeckenaerster, Piet de Kock,* de *Biersteecker* en *Ouwe Floor,*
80 *Teuw de Backer,* en andere. HAES. Wasser geen Volckje van de Verliefde *Rede-Rijckers-Kaemer* Vaertje?
LICHT. Dat en gaet jou luy niet an. BRECHT. Het gaet ons al an. LICHT. Je bent t'saem een hups paertje.
BRECHT. Hebje van mijnen 't weegen daer een Registertje eleesen als een halleve Sermoen,
Ick sel by gort oock een reys; als al die luy blint sijn soo hebbense 't best van doen,
En die ick te veul in 't Boeck stae machmen mit eeren wel uytvrijven,
85 En borgen niet meer.

Zoo praat ze als een echte *Sonder-Sorgh* maar door, tot Lichthart zegt:

't Is noch al jou ouwe Liet.
BRECHT. Out of nieuw daer niet en is, heeft den *Keyser* sijn Recht verlooren.
LICHT. Ondertusschen liepen 't huys terwijlje uyt ben eweest al de Varckens in 't Kooren.
BRECHT. Je meuchter naer sien alst behooren. LICHT. Dats jou werck. O jou verbruste Meer,
Ey lieve! helpse mijn eens bekijcken, de stijl van 't huys, en Voorvechster van mijn Eer.
90 Och! hoe raeck icker noch van. BRECHT. Hey! alsje wilt, doch eerst een reys edanst eer wy scheyen.

Sy maecken een ronden Dans, en setten Lichthart in 't midden, en singhen:

Lichthart en treurt niet,
Noch weest niet onverduldich,
Hey! datme niet betaelen en ken

Dat moetmen blijven schuldich,
95 *Fa, la, la, la, fa, la, la, la,*
Dat moetmen blijven schuldich, etc.

Wel, ick lacher (tot jou eseyt) wel eens hartigh om, wil jy 'er om schreyen,
Kom jy by jou *Aerts-gatje sonder sorgh*, want je heb al jou leven soo een *Lichthart* eweest,
Tut, tut, je hebt d'ouwe spreuck wel eleesen,
— *Wel ehult en wel eleest,*
Maer die leeft sonder schult, leeft arger als een Beest.
LICHT. Ja, 'kheb daer sulckx verhaelt worden wel equeest.
100 BRECHT. Wel dan ist wel, die niet en heyt, en sel niet hebben, noch van daegh noch morgen,
'K springh op en laet kleyne scheetjes, doet oock soo en laet fiolen sorgen.
LICHT. 't Is wel eseyt. BRECHT. Hey! 'k sel noch een reys singen, wie dattet lieff of leet is.

En dats:

Ick heb den bruy, van al de luy
De luy, en geven mijn niet,
105 *Se brengh me in 't verdriet,*
Daer toe in groote schanden,
Hey en daerom wil ick niet,
Gaen doolen achter Landen, etc.

GRIET. Wat soo *Brecht,* helder uyt den borst of het kout of heet is.
110 BRECHT. Soo moet'et gaen. LIJS. Nou sout [niet] quaet sijn datewe t'huys oock eens gingen besoecken.
NEEL. Wel neen, sout noch wel ongeschent ginder staen op sen vier hoecken?
LIJS. Laet ons gangh maecken. GRIET. Alsje wilt, wel ick bedanckje van 't goet geselschops weegen *Brecht.*
NEEL. Ick mee. LIJS En ick mee. HAES. Ick jou oock. GRIET. Adieu vroome ziel *Lantsert inde Lantskneeht.*
LICHT Ja adieu.

De »onbesturve Weeuwen» gaan weg.

HAES. Maer Moeder siet hier eens, wat heyt Vaeder hier al gaen maecken?
115 BRECHT. Wat sel dit sijn Man? LICHT. Daer in sel ick gaen een ander manier soecken om aen de kost te geraecken.

BRECHT. Maer hoe sel dat hieten? LICHT. Ey! Rustje hooft, want
't is jou noch niemant in 't lant te maecken wijs,
Off: het most die weesen, die daer strackx heen gingh, want dat
leeck al een verstandige *Lijs*.
BRECHT. Nou Vaer, segh: wat selmer doch in doen? LICHT. 'Ken
kentje hier soo niet al verhaelen,
Je moest'er in sijn, en daer sel icktje aen-wijsen. BRECHT. Wel
nou dan.

Sy gaen daer in, een weynich in gheweest hebbende raeckter Lichthart behendich uyt, en sluyter de andere in, en spreeckt, als volght:

Hier in sel ick gaen leeren alderhande Taelen,
Als voor eerst *Reynsburghs, Noortwijckx, Catticks, Wassenaers, Voorburgs, Warmens,* en *Dams,*
En dan *Voorschoots, Soetermeers, Segwaerts, Benthuysers, Hasersous, Leyerdorps,* en *Oest-geest, opsen Lams,*
Daer nae *Leys, Delfs, Haechs, Gouts, Woers, Amsterdams, Haerlems,* en *Rotterdams,* by den elementen,
Mijns gelijckx in heel Hollandt niet, die het elkendien soo sel in prenten.
HAES. Jy Vaeder, LICHT. Neen kint, BRECHT. Maer wie dan? LICHT.
Soo som *Leeuwen, Beeren, Tygers, Wolffen* en *Olyphanten, Kamelen,* en wat scheeldet mijn,
En som *Haenen, Hennen, Haesen, Knijnen, Harten* en *Hinnen,* by 't dosijn,
Oock *Honden, Katten, Rotten* en *Muysen, Ossen, Koeyen* en *Schaepen,* en jou *ô* je Vercken,
Jou sel ick noch doen *Jubi* seggen, dat's Latijn, wel te verstaen by *Penleckers* en *Klercken,*
Nou benjer binnen, en ick hier buyten, helder op aen 't fluyten, en seghme waer al 't goet ebleven is
Daer ick soo suer voor heb moeten wercken, en wroeten 't huys koomende jou en 't schoone goet mis.
BRECHT. Och! mijn alderliefste Man, HAES. Och Vaeder vergeeft 'et mijn, LICHT. Wech wech: daer 's noch geen gehoor in *Isrël,* daer seljeme noch wat in verblijven,
En ick ondertussen mit datter noch is, een goet heen koomen esocht, eerse 't morgen beschrijven. *[binnen].*
BRECHT. Och! och! och!

Kasper en Polex, als Klapper-Luyden met Klap en Halliff-Pieck uyt:

En onse *Griet*, ginder op 't Katten-ent, heyt soo een Ringh ekreegen op Trou.

Polex. Van wien *Casper?* Casper. Van *Jaep Flooren.* Polex. Jy gecktet? Kasper. 'k En doe. Polex. Wel soo heit *Griet* al wat goets enoomen voor de kou,

En al ist al *Vastelavont* (tot jou eseyt) een goe deecken en is noch niet te versmaeden,

135 En jy *Kasper,* op, en onder soo een deecken, is oock noch wel een Mensch sen lust te versaeden.

Kasper. Dat sweer ickje schaeps-hooft. Polex. Stil: mijn dunckt ick hoor de klock daer al slaen,

Kom maet soo ist tijt dattewe beginne, want, een quartier wercx eerwe t'Bon omme gaen.

Brecht. Och! ick sterff. Polex. By gort *Kasper* hier's onraet, hier sijn Dieven, of 't selder voor-seecker spoocken.

Kasper. Waer maet? Polex. Daer . · . 't is Vrou-volck. Kasper. Se ben daer waerendich in ebroocken.

140 Polex. Willewese aen tasten? Haes. Neen. Kasper. Stil: Niet sonder konsent of last van mijn Heer de *Schout*,

Want het hadt lestent *Jochem* sen Klap by kanst doen neer leggen. Polex. Ja worden hy soo begrout?

Kasper. Wel lustigh. Polex. 't Is best hem dan ehaelt. Kasper. Hier sel by gort den Bruyer al aen koomen.

Polex. O! ja hy ist. Kasper. Genavent mijn Heer.

De Schout, met sijn Rackers hebbende een Lantaren, een Stee-boo, Huys-Heer, en etc. uyt.

Schout. Wats hier? Kasper. Spoockery mijn Heer, of van jou best bekende onvroomen.

145 Schout. Gae heen, en volght jou koers, wy sullen 't stuck hier nou wel off-sien.

Kasper. Al wel mijn Heer. *[binnen].* Schout. Wel hoe ist hier estelt? Brecht. Och! mijn Heer! Schout. Licht eens. Huys-H. Daer hebjer een van de rechte die ick mien.

Schout. Mijn dunckt dat hier den Boogaert eslooten is, en daer en mach niemant in, van die der gaeren in waeren.

Stee-Boo. Wel dit's een aerdicheyt. Schout. Hoe duycker komjer in? Brecht. Och, mijn Heer! als ick 'et ummers sel en moet verklaeren,

Mijn Man dien Schelm, heeft met een list mijn hier in ekreegen, en in zijnde toe eslooten, en is deur egaen.

150 Maer segh wat wil mijn Heer? SCHOUT. (Door last) doen 't goet beslaen.
BRECHT. Och! soo ben ick op den dijck. HUYS-HR. Je mocht in tijts koomen om jou Huys-schult te betaelen.
SCHOUT. Waer's jou Man? BRECHT. Och! mijn Heer 'k en weet maer 'k en looff niet datje mijn of sijn komt haelen.
SCHOUT. Is dat jou Dochter? BRECHT. Ja mijn Heer. SCHOUT. Hier *Symen* breeckt dit op.
B. en HAES. Och! och! och!

Het slot wordt op-ebroocken, en zy werdender uyt ehaelt, en t'saem gebonden, ondertusschen gaet Schout en Stee-boo, Huys-Heer, om 't goet te beschrijven binnen, en koomen haest weer uyt.

STEE-BOO. Mijn Heer, was dat niet wel eraen den spijcker op sen kop.
155 SCHOUT. Hier ander raet eschaft. HUYS-HR. Jou Varcken waers al 't goed? BRECHT. Gae heen en vraecht mijn Man. HUYSHR. Dat's aerdich.
STEE-BOO. Ja wel, wat raet daer niet en is. HUYS-HR. 't Is waer, maer mijn Heer die brenghtse vaerdich
Op 't *Hoff van s' Gravesteyn*. STEE-BOO. Wel dat's al een braeve plaets.
SCHOUT. Mijn Vorstelijcke Lust-prieel.
HUYS-HR. Nou mijn Heer, maeckt dat ick gelt krijch, soo ten halven als ten heel.
BRECHT. Je meucht sien datjet krijcht. HUYS-HR. Niet langer als tot aen den dach van morgen.
160 STEE-BOO. Dat's geen quijt schelden. HUYS-HR. Neent seecker niet, men sel *Aers-gat-sonder-sorgh,* nu wel leeren sorgen.
BRECHT. Doetje best:

— Wat mijn geschiet,
Om schuldt en hanghtmenniet.

Lichthart, eerst om 't hoeckje kijckende komt met een Kan, een hieltje van 't hammetje heel verblijt uyt, en seyt:

Hey! by gort den Wolff is ewegh, die bly is dat ben ick kick,
Nou macher by gort een kan op staen, mit soo een excellent *Vastelavents-stick,*
165 Is mijn Wijff, en mijn Dochter in de knip, se meugen schoon fluyten als gisteren, en sien datser uyt koomen,
Off valt 'et lot anders, 't is oock wel, laetse mee eens van de duycker droomen,

Alse mijn doen hebben, in een korten tijt, soo 't by de Bueren is bekent,
Maer ondertusschen 't gaet soo 't wil, en ick gae tot jou esseyt, met de Rommel-pot: *Aensiet het Ent.*
En soo ick 'er van de goe-luy veul krijch, 'k nooje dan al te samen morgen op het vetje,
170 Dat gelardeert met een pyp-toeback, een Heeren eeten of een Duyckers banquetje,
En al die niet en heyt, en sel niet hebben, want ick en hebt voorwaar selfs niet,
Of men al huylt, en schreyt en klaecht, en de *Stee-Boo* stuert, ja, en noch soo leelijck siet,
't Stuyter al van mijn hoornen off: trouwens ick zie daer staet wat eschreven,
Daer sel ick (van deuse *Vastelavent,* of tot op een ander) alst behoort naer gaen leven.
175 Nou, hoort gy Luytjes hoort, heytet jou behaegt, seght jae:
Ick bidje roept dees Spreuck met mijn dan eensjes na.
Dat is:
— *Wat mijn geschiet, Om Schult en hangtmen niet.*

---

43. DE SCHIPPERSVROUW EN HAAR TROUWE KNECHT. 1)

Claes Gerritsz., een schipper, heeft het verzoek van zijne jonge vrouw, Tryntje Cornelisd^{r}· gehoor gegeven en haar eens meegenomen naar Antwerpen. Terwijl hij met zijn knecht Kees aan 't venten en 't lossen is »t' Antwerpen aen de Kaey» gaat zijn vrouwtje, keurig op zen Saardamsch uitgedost, de stad in. Na al vrij wat gezien te hebben, komt zij tot haar ongeluk »door 't Lepelstraetje»

De nobele Lepelstraet, het steeghje van der minnen,
Daer niet als vreughd en woont en vriend'licke Goddinnen.

Daar ziet haar eene dezer »Goddinnen». Ze troont de argelooze schip-

---

1) Uit: *Tryntje Cornelisd^{r}· Klucht. Door Constantin Huygens, Heere van Zuylichem. 1653.* De tekst is afgedrukt met inachtneming van de verschillende lezingen naar *De Gedichten van Constantijn Huygens, naar zijn handschrift uitgegeven door Dr. J. A. Worp. Groningen, J. B. Wolters. 1892. Vijfde deel, bl. 48.*

persvrouw in huis, maakt haar diets dat ze haar nicht is, wil haar feestelijk onthalen, zendt kwansuis iemand om Claes en maakt haar ondertusschen dronken. Met haar pol Francisco berooft Marie — zoo heet die »goddin» van de Lepelstraet, alias snol — de bewustelooze van haar mooie kleedij en haar geld, steekt haar in een schabberig lakeienpak en laat haar door Francisco werpen op een misthoop. Daar wordt Tryntje, heel laat in den nacht ontwakende, door een goedigen nachtwacht gevonden, die haar weer op het schip brengt. Claes had met Kees een langen tijd in de stad naar Tryntje loopen zoeken, had om zijn verdriet te verzetten op raad van den trouwen knecht nog al veel Brandemorisje gebruikt en was niet volkomen nuchteren te kooi gegaan. Hij ligt nog in diepen slaap, als Tryntje Kees wakker maakt, die haar in haar schooierig pak voor een bedelaar aanziet.

Sij roept soetjens.

T. Kees. — Kees — Kees, benje dood. wat duijcker, is dat slæpe!
Kees, segg ick. K. Hou! — wie 's taer? T. Kyck uijt. — siet de geck
5 K. Wat schortje! schaemje niet soo vroôgh en half voor dagh (gæpe.
Te loope bedele? dat ick 't noch ereijs sagh,
'Kmien dack je mit en honcks lantaren uyt sou lichte.
T. 'Ken bedel niet. K. Wat dan? wat sel je nou verdichte?
Ye grinnickter noch om, doej' honsfot? buyte boord,
10 Dat rae'ck jou as en vriend, meughje ghien stockvis; voort.
T. Soet, Kees, siet watje doet: 'ken bedel niet. K. Kedære,
Ye selt, beghet, 'tschip uijt, all sou'cker voor plockhære.
T. 'Ken eis werentigh niet, ick gaefvje liever wat.
K. Ick jou mé, en voor eerst daer 's en voet in je gat.
15 T. Mær siet wie datje 't doet. K. Wie sou'ck et doen? jou funne.
T. Kees, hoor ereijs. K. Heruijt, 'k wilje 'r gien tyd toe gunne.
T. Kees Krijnsse. K. Jæ, dat 's wær, soo hiet ick, wat roert 't you?
Wær hebje dat ehoort? as rechts, hier kom ick nou
Met soete wooretjes. Fielt, wil je niet vertrecke,
20 Den Baes leyt in de koij, en 'k durf hem niet wel wecke,
Hij 's wat onpasselick: maer stæje me te stijf,
Ick weet wel beter ræd; hy heit beghet en wijf —
Een blancken Duijvel! niet met hangden en met voete,
Met klauwen, as en valck: maeckjeme langer moete,
25 Die sel ick j'an je gat gæn stoke. T. Dat 's gien noot,
De vrouw sel 't me niet doen: kyck, ick ben næckt en bloot,
En 't wijfjen is goed arms. K. Wat weetje 't? T. Sou 'ckt niet wete?
S' heit me so mennigh stick, jæ vanner leckerst ete
Van heur hangd in de mijn, jæ, Keesjen, in men mont
30 Estoke. K. In jouw mond? T. Yæ, dats' hier selver stont,

Se souwt bekenne. K. Kom, ick selseje gæn rôpe:
Mær siet toe, leughenaer. T. J'hoeft soo varr niet te loope,

(Sy neemt den hoet af.)

Hier isse. — K. Vrouw! — Trijn! — vrouw! T. Sus houdje backes toe.
K. Mær vrouw! T. Maeckt gien gespoock. K. Mær Trijn, jouw malle
35 Hoe siejer sus uijt? T. Sus: 'k seltje wel iens vertelle (koe,
As 'tpas geeft. K. 'K word schier geck, as ickj' in deuse velle
Sie proncke! ben je 't oock? Vrouw, benjet? benjet, Trijn?
Wat souwje 't wese! neen, 't en ken niet meuglick zijn.
T. Nou stille jij, 't ken wel. K. Jæ wel wat pestelenci,
40 Hoe ben j'hier an eræckt? T. Sus: hebje gien pissienci?
We hebbe nou gien tijd. as 't quæd weer over is,
Dan sel ickje men storm verrek'ne. Segh bij ghiss,
Of Clæs wel so vast slaept, dattickem niet sou wecke,
Of ick en beetje van sen deke quam te trecke
45 En krôper by te koij? K. Och jae, dat weet ick wel.
Ick preeckt' em gustre soo veul soopjes in sen vell,
En soo veul smoockjes toe, dat hij je sou vergete:
(Wangt vrouw ('k ken quælick vrouw noch zegge) ije moet wete,
Daer heit en lijdigh spull om jouw in 't schip eweest)
50 'K will segge datje wel vrijmoedelick en veest
Meught læte, songder seurgh. hij ken niet wacker worde
Voor middigh, dat gæt vast: en of hy soo wat morde,
Houwj' of je geck wært. T. Bræf! 'k sel ierst dit vuijle goet
Gæn schodde van men nærs, beneen in 't Ruijm. K. Dat doet.
55 T. Mær Kees, hoe ræck ick an en Hemt? gans selleweke,
Men sleutel is parduij. K. 'K sel 't Troortjen op gæn steke.
T. Dær leijt men werckedæghse goet oock. brengt all mé.

III. Bedryf. V. Uytkomst.

Tryn.

T. Dat is en bræve knecht; wel, as 't Kees niet en dé
Kweet niet hoe 'tlocke souw. Dær keumt hij.

III. Bedryf. VI. Uytkomst.

Kees. Tryn.

K. Hier 's je goetje:
60 'K hebt Troortje toe edæn. T. Ick danck je men goe Bloetje.
'T sel te verdiene stæn. K. Wat meughje segge, vrouw?
Mær je verstong flus wel wat dat ick segge wouw,

Doe 'ck die quæ woorde sprack: Ye seltse niet gedencke,
Niet wær, moer? T. Malle geck! Ick selje noch beschencke
65 Voor deuse niewen dienst, en voor den ouwe toe.
Genacht, ick magh niet meer, ick ben beget soo moe
Dat ick men tong uyt steeck, en 't sangt valt immen ooghe.
Ick slæp schier dær ick stæ. Kossje dit hemt wat drooghe,
Het komt soo vochtigh, Kees, uyt die verbrutste kas.
70 K. Wel hoe, vrouw, wordje doll? is 't arger asset was?
Wel hey! wær sou 'ck et vier ontsteken, in 'tvoorongder,
Dær Clæs leyt? droomje, vrouw. T. Jæ'k toch, en 't is gien wonder.

(Sy gaet beneden.)

Na eenige uren geslapen te hebben, komt ze weer op dek, waar Kees met brood en een pekelharing ontbeten heeft.

K. Gemeurghe, vrouw. T. Dagh, Kees. K. Kon je niet langer legge?
Hoe ister, hommeles? — T. In 't alderminste niet.

(Sy gaet sitten ende neemt een klein boerenspiegeltjen, en praet al hullende.)

75 'K magh me wat hulle. — Kijck, hoeder dit hoofd uyt siet,
't Staet noch schier as en knecht. K. En Knecht, vrouw! wel kedære,
Ye hebme soo ontstelt, 'ken kenme niet bedære.
Ye wært soo'n kluchtighe guijt van en Bedelær,
Alsucke moijen fielt! hoe moelick dat ick wær
80 Mit men ooghe voll slæps, 't begonme schier te deere,
Dat ickje lastigh vil, en uijtet schip most keere.
Maer hoe ist daer bene'en, hebbe we tijd enoogh
Om wat te præte? T. Jæwe. hij heit noch niet en oogh
Ter deghen op ehadt: ich sochtem iens te kusse,
85 Toe'ck op stong, en sen hoofd vil eve stægh in 't kusse.
K. Eij lieve læt ick dan iens hooren eer hij kom
Wat duijvel you soo kæl eplockt had. T. Ben je stom
As ije stom wese wilt, en kenje deftigh swijghe
Watmeje vræght of niet, soo selje 't van me krijghe.
90 Mær sweert dat eerst. K. Ick sweert werentigh; dats en woord,
Datmen om 't jockes niet magh segge, eij seght dan voort.
T. Wel hoor; je vræghde strack, wat duijvel mijn eplockt had;
Had je wat duijvelin evræght die mijn verlockt had,
Soo hadj'et half eræn. K. En duijvelin? en vrouw?
95 T. Mær houd je mond toe dan, as ick beghinne souw.
Ey lieve, lett ereis watte besuckte streke
Dit volck versiere ken: 'k hadd loopen hoore preke,

'K hadd in en vrouwe-kot (K. En Clooster, denck ik. T. Jæ.)
En uer of twie verpræt: wel, docht ick achter næ,
100 Nou 'ck toch an 't kycke bin, læt icket all deur kijcke:
En gæ goeds moets næ 't slot (of næ 't Kisteel) toe strijcke.
K. Dat was en manne-kot; wat ley je dær toch an?
Dær kreeghje, denck ick, soo en streeckjen uytte pann.
T. Ten quamper niet iens toe; 'k verwarden ongderweghe
105 In ien van deuse, wat zijn 't, Stræten, of zijn 't steghe?
Want Steghe bennen hier as Stræte te Saerdam.
Daer moette men en ding dat m' eerst te vore quam
As soo en Juffer, of en madamme de Parme:
Se stonck næ moskeljæt: se nammen inder arme
110 En kusteme goed schick, en Nichteme soo deun,
Of w' achters kind'ren of soo wære. K. Dat 's en deun.
En was 'tje nichje, vrouw? T. Dat weet ick op deus 'uer niet.
Se noemden all ons volck, je saeght noyt sucken tuer niet.
Mit quamper en Monseur, die mé scheen van der volck,
115 Se hiet em all Kesijn. en vent as drooghe Bolck,
Soo schrepel en soo schræl. Ick sacher niet Monseurs an,
Dan en blauw' ouwe pluijm, want der was niet veul kleurs an,
Die haddi om sen hoet; en dan e mes op zij
Van twie drij elle lang. daer sleepten ons die prij;
120 Jae of ick peep of song, we mosten in her huijsje:
'K magh 't soo wel noeme; wangt het leken bet en Cluijsje
Dan 't Kisteel dat ick socht; ick weet niet hoe 't 'er sagh,
Hoe 't was of niet en was, der quam Wyn voorden dagh,
En 'k moght 'et lije: Kijck. K. 'K schick je wært loof etrede.
125 T. Jæ 'ck toch, en hiel verhitt van wangdele. K. Dat 's rede.
De Stad is ijs'lick groot. T. Soo was 't wat van men sin
Wat nats te nuttighe, en 'twijntje liep soet in.
K. Wat wasset? T. Spænsse wijn. K. Ja soo, 't geefme gien wonder,
All liepet soetjes in, o moer, jij moster onder.
130 Mær spræckje niet van gæn? T. Somtyds all; mær 't was wind;
Se wouwt niet hoore, puf! se sond om ete, kint,
Om sucken swijdighen hoop etens, ije sout dencke
'Twas niet te soper om en Prins by te beschencke.
Se sond om Claese mé, die moster metter Kesijn,
135 Frans, dunckme datti hiet, dien ævent vrolick zijn.
Waer duijcker bleef Claes oock? K. Ick heb gien volck vernome
Dat naerem tælde. T. Niet? K. Dan bennens' hier ekome,
Terwijl den Bæs en ick jou sochte by de stræt,

Soo hebbens' ons emist. Læt sien ereijs, was 't læt?
140 T. 'K giss dattet goelickjes mocht ontrent achte wese.
K. Toe wære wij op 'tpad, en me kon nie meer lese,
Soo doncker wast, eer Klæs wouw scheije van 'tbejagh.
T. Soo hadme jouluij wel esoght den hielen dagh,
En noch de nacht dær bij. K. Hoe voer 't voort mit je licke?
145 T. Jæ kijck, ye weet wel, Kees, ras ete doet versticke,
En langsæm nippe kruijpt en vrouwmens in sen hooft;
Wat sel ick segge? 'k wierd allengsjes soo verdooft
Van die besuckte wijn, dat ickje niet ken segge,
Neen ick, op men dootsiel, of ick ben blijve legge
150 In 't huijsje daer ick was, of eurghens heen ebrocht.
Denck jij mær slechs ereis wat ick henochtent docht,
As ick me koud en stijf vond sitte met men broockje
Op en hoop vuijle mis, an sucken stinckent hoockje
Datticker noch af walgh. K. Sætj' op en mishoop, vrouw?
155 Wel arme sloof! T. Jæ 'ck toch, en sitterde van kouw,
Soo dat ick schærs en woort kon duwe door men tangde,
Doeme de Klapperman, bij groot gelock, an rangde;
En eerlick Klapperman, dat mot ick segge, Kees,
Die sprackme troostigh toe, en mæckte dat ick rees,
160 En brochtme (soo geschickt, ye sout 'et niet geloove!)
Tot hierent op de Kæy. Hoe 't nou voort mettet roove
Van men gelegentheit, men kleeren en me goet,
Egæn is, weet ick niet. K. Al ben ick mær en bloet,
En hebb noch weinighe perdeeltjes deur ewangdelt,
165 Dat wasser er ientje wiss, en dær ben jy mishangdelt,
Men soete lieve moer: op sucke wætertjes
Daer vanghme sucke viss. maer die twie prætertjes,
De Snoll mitter Kesijn, zijn se je bij ebleve
Soo lang ye heughe magh? T. Wel jæ. K. Hem! ande Teve
170 En vind ick gien verlang, niet meer dan of en Meu
Eslempt had mitter Nicht: mær die besuckte Reu,
Die schræle Joncker, vrouw, die leyt m' imme gedachte.
Wærj' in dat huijs estroopt, en bleefjer in vernachte,
En læghj' uijt je verstangt en uijt je keurs in 'themt?
175 Y gurcke, Knelis kind, wat dunckje, wær 'tall vremt
Dat T. Houdje backes toe: je moet soo verr niet dencke.

(Hij keert sich om, en steeckt twee vingeren op syn hoofd.)

K. *Gut, schipper, soumeje'r soo niet een pærtje schencke?*

Wel ick denck soo verr niet: want wat vrægh icker næ?
Mær, hebje deuse feest, met all sen achternæ
Je Lieste dus vertelt? T. Wat denckje, dat ick geck ben,
180 Of inde kindse weurlt? en dat ick niet en treck ken
Om soo en misslagh te verblome? K. Neen ick toch,
'K sieder je niet voor an, moer Knelis. eij, mær noch,
Hoe hebje 't flus bij Claes eklært? T. Hoe sou'cket klære?
Hij voelde men in 'tbedd, en sey soo, wel kedære,
185 Moer Knelis, benje dær, en benje 't in parsoon,
Of spoocktet? 'kgaffem strack en soentje voor sen koon,
En sey, wat dunckjer of? want dat en doen gien spoke.
Trijn, riep hij, benje 't self? je meughtet ondersoke,
Seij 'ck soo op mijn benier. mær wær komje van daen,
190 Van wær komje soo læt, is dat all wel edæn?
Hoe læt, sey 'ck, ben je geck? ick hebb hier legge kijcke
Van guster ævent of, om of j'iens 'tzeil sout strijcke,
En stoppen iens je tij. mær 'tis om niet eweest:
Ye gingt all stægh je coers, ick segg niet as en beest,
195 Mær as en slæprigh mens die wat te veul enipt heit,
Dær je je vrouwtje toch soo dickels om belipt heit:
Wærachtigh, Claes, je meught die ganghe niet veul gæn,
'T is quæd voor lijf en ziel, ey lieve lætet stæn,
Doetet om mijnent will. K. Jæ soo, je vilt an 'tpreke.
200 Wel, bymen sieternæ, dat benne bræve streke,
Dær stænder op 'tCompas gien wisser. wat seij Claes?
T. O man, hij wierd soo dwee as soete melckxe Caes.
Trijn seyd hij, lieste Trijn, en weest niet onverduldigh.
Werentich, kind, 'ken ben van dese reijs niet schuldigh.
205 'Kquam soo mis-troostigh tuijs, toe'ck je den halven dagh
Vergeefs hadd næ espoort en noch niet scheep en sagh,
Dat ick me niet en wist te redd'ren of te stille,
En dærom villewe je weet wel an wat pille,
Daer Kees den docter is: en, goe knecht, evewel
210 Hy deed 't om beters will; hy sagh dat ick soo fel
Ontstelt was om men hart, en dat ick schier wouw huijle.
K. Dat 's al waer. Kseij, kom Bæs, wat wilje legge pruijle,
Trijn magh met kind zijn, maer s' is self altoos gien kint,
'T sel doncker wese, dær sij de wegh niet en vint.
215 En voelje van verlang swærmoedighe gedachte,
Dær is niet beters voor suck volck as lange nachte.
Eerst wat Orientæls, en dær soo moyties bij

En Brandemorisje, en dan het hoofd op zij,
Eer j'om siet hebje moer Kernelis in je bedde;
220 Ick bin en Kælis, mær ick dorster wel op wedde,
All wær 't en væn. T. Toe wast, en ummers seyd' hij wær,
En ummers ben je 't Trijn! Ick sey, wat denckje, vær,
Ben ick 't? en twijffel jij 't hallif wær of heel is?
Kedær, all evewel ben ick Trijntje Kernelis.
225 K. En Klæs bekende 't? T. Wel, dat haddi goed te doen.
Jæ, seyd hij, lieve puijs, je bent 'et, geefm' en soen;
En soo voort. doe wast weer, wær hebje toch esteke,
Hoe bleefje soo læt uijt? dær vill ick weer an 't preke;
Læt? seyd ick, 'k wou dat jij noyt læter tuijs en quæmpt,
230 En datje me t' Saerdam soo niet te quelle naempt
Met brække nachte lang, en mit men hooft vol sörghe,
As je 'thuijs niet en weet te vinde voor 'tis mörghe.
Hoe lijckt' et mijn dærby? Kedær, en schoone zoo,
'K heb iens men tij vergist, ick ben en uer of soo
235 Te læt an boord eweest. je meughter wel of præte.
Was dat soo niewen dingh? 'ken ken hier steegh noch stræte,
'T is en Stadt as en Boss, den doncker vilder toe,
Ick doolden as en geck en was beget soo moe.

(Claes komt uijt het vooronder all geewende.)

K. Sie voorje, kijck wat om: dær komt hij.

Claes moet de stad in om nog wat geld te innen en draagt Trijn en Kees op wat er nog van citroenen en sinaasappelen in het schip is aan den gaanden en komenden man te verkoopen. Terwijl Kees daarmee bezig is, komen Francisco en Marie eene wandeling langs de kade doen. Francisco's blauwe pluim doet Kees denken aan de beschrijving, die Trijn van den pol gegeven heeft; hij roept haar zachtjes; zij herkent beiden. Kees weet ze aan boord en in het ruim te lokken. Daar worden beiden duchtig afgerost en gedwongen hunne kleedij prijs te geven. De snol moet het schabberig lakeienpakje aantrekken, waarin Trijn aan boord terugkwam, en de pol zich steken in een afgedragen schipperspak van Kees. Onderwijl komt Claes terug en vraagt wat voor twee gezellen daar door Kees van boord gebracht worden. Trijn zegt dat ze het hem vertellen zal. In een »Naebericht» zegt Huygens:

240 Mijn' Heeren, vindt niet vreemd, datm' hier een einde maeck:
All wat Trijn hebben will dat Claes weet' vande saeck
Vertelts' hem onderweegh van achteren tot vooren;
Maer 'tschip is wat te verr, ghij kont het hier niet hooren.
Hebt ghij tot nu gehoort dat hoorens waerdigh waer,

245 Dat 's voor uw' milten goet, of 'tlogen is of waer;
En of 't met onse moer ten halven pluijs, of heel is,
Gedenckt, All evewel is Tryn Tryntie Kernelis.
Dat docht de Schipper oock: en die van 'thijlick weet,
Kan dencken, quamt eens uyt, hoe 't met der tijd versleet.
250 En wat sou Trijn en Claes met kyven leggen malen?
De vrede was in 't land, den uytslagh van Westphalen.

---

44. HOE GIERIGE GIJS ZIJN' SCHAT KWIJT RAAKT. 1)

Vier »gauwedieven» Stoepje, Schofje, Haghje en Platje» hebben ingebroken en wat zilverwerk buitgemaakt. Stoepje had gedruisch gehoord en was gaan loopen:

't Was of men de drommel achter 't gat was, zoo lichten ik men schoenen.
HAGJ. Dat loof ik wel, 't was lopens tijt. SCHOF. Nonfors, het gelt zelt weer verzoenen,
Kom na d'Uit-draagster toe, en maake wy 't ons maar quijt.
PLATJ. Ja gelt 'er veur dats goet. STOE. Ja wel hadde we dat volk niet op de hant, de meeste tijt
5 Zoude wy verleegen zijn, en meenig gauwedief liet wel het stelen blijven,
Maar dat volk staat straks riet, om een mensch te gerijven.
SCHOF. Dat loof ik wel, ze vindender geen schaa by, 't is ruim de helft winst:
En wy neement ook zoo nau niet al krijgh men al van 't minst.
PLATJ. Ja, we kommender goe koop an, zoo gewonnen zoo geronnen.
10 SCHOF. Ha! 't is een noobele kunst. STOEP. Die dat hant-werk eerst (begonnen
Het, heeft niet veel gelt van doen gehadt tot sijn proef,
Noch om de winkel op te zetten. HAGJ. Dat 's waar: maar ik bedroef
Men al te met dat 'er zulke domme vleegels onder onze bende loopen,
Die 't zoo bot an leggen, dat ze 't met Lijntje nijpkeels moeten bekoopen.

---

1) Uit: *M. Waltes, Klucht Van de Bedrooge Gierigaart, Gespeelt op d'Amsterdamsche Schouburg, 1653.* [Vignet: Bijenkorf, waaronder »In Liefd' Bloeyende.] *T'Amsterdam, Bij Dirck Cornelisz. Houthaeck, Boeckverkooper op de hoeck van de Nieuwe-zijds Kolk, in 't Jaar 1654.*

15 Schof. Dat zijn maar buffels die 'er op onse aardige practijke niet verstaan,
Niet waardig dat haar de eerelijke lof van Gauwedief na zal gaan.

Daar hooren ze iemand komen. Het is Gijs, een boer, die half gekleed tot zich zelven zegt dat hij eens naar zijn begraven geld wil gaan zien; hij heeft gedroomd van een zilverberg, waaruit hij naar hartelust mocht hakken. Als hij weg is, beraadslagen de gauwdieven hoe zij den boer zijn geld zullen afhandig maken. Schofje slaat het volgende voor:

Hoor, hy zei dat hy geen Meit, noch Knecht en hadt: wel laten
Wy ons verhuuren by de Boer, en wees jy de Meit, want je kant wel vaten
Wassen, schuuren, en schrobben, en je baert die slacht de mijne, ze is je niet in de weeg,
20 En ik zel de Knecht wezen; zie, zoo kan men daar te deeg
Op letten waar dat hy 't versteeken heeft; want het hart en de zinnen
Van de gierige lui is staags by 't gelt, zo dat ze 'er niet een ommezien van daan binne,
En speuren we hem zo eens na, wat dunkt je Platje? Pl. Ja zeper dat komt wel.
Hagj. Wel ja 't. Schofj. En krijgen wy 't in de neus waar dat het leidt,
25 Ik hem d'een of d'andere leugen wel wijs maken, (zoo zel
En 't Wijf mee, dat ze alle-bei het gat uit raken,
En wy 'er dan achter her. Wat dunkt je Stoepje, kan 't gaan?
Stoepj. Ja 't beget, Schofje, dat's puik. Hagj. Dat staatmen ook wel aan.
Stoepj. En zo ons dit mislukt, zo mosten wy 't weer op een aar manier aanleggen
30 Om daar achter te koomen, al zoudt 'er noch zoo gaan. Schofj. Dat zou men zeggen,
Hy moet hayr laten zoo goet is hy niet, dien gierige bloet.
Stoepj. Maar hoe rake we best an plunje? Schofj. Ho genog, laten wy ons dit goet
Eerst quijt maaken an de Uit-draagster: kom, die zel ons wel gerijve
Met vrouwe kleeren. Hagj. Goet, dan zelt ook best verhoolen blijve.

Schofje wordt onder den naam van Hans als knecht en Stoepje onder den naam van Lijs als meid in dienst genomen. Platje vertelt ondertusschen aan Hagje hoe hij tot het stelen gekomen is. Deze voegt er het een en ander van zijne ervaring bij en besluit:

35 O daar zijn huijendaags geen ambachten,
Of ze laten 'er van dat groote Gilt, dat lofwaardige Gilt der Dievery verkrachten.

't Is de Dienst-meisjes haar dagelijks hanteeringh, want van haar huur kenne ze zoo kostelijk niet as Juffers gaan;
Maar 't spruit al uit dief, of hoerery, want dat hangt men kaar gemeenlijk doch al aan.

PLATJ. Hou, hoog genog, gaan we eens hier by om een zoopje, ge zout 'er zo doende wel een deel tot tooren verwekken.

40 HAGJ. Wel, ik zeg dit maar van de slimste, die vroom is hoeft het hem niet aan te trekken. *Binnen.*

Gijs uit, Hans en Lijs vervolgen hem.

GIJS. Nou mag ik wel veur me sien, dat ik niet wordt bespiet,
Nou men Wijf dit volk ehuurt het, die men anders licht in 't verdriet
Zouwe hellepen, daar ik nou hoop veur te weezen met beter op te passen,
Dat 'er niemant achter komt, zoo zelle ze het niet licht verbrassen,
45 As zommige wel doen zouwen, hadden ze maar zulleken buit,
En lijk ik lest (in de kerremes) noch zag buiten de Heilige-weghs Poort, wat ging 'er een volk uit,
Zoo out als jong, zoo meit as knecht; en je quamt zoo ras niet buiten
Of daar hadt je 't gevraag van de Wagenaars, en Schuite-boeven met 'er Duw-schuiten:
Amsterveen, Amsterveen, wil je me om drie stuivers? Straks klom 'er een diel goore-goetje op;
50 Ja wel docht ik dat je mijn kinderen waar, ik gaf je liever een schop
In je gat, as gelt om te verquiste. Strak riep weer een aar, *Vaare, vaare, vaare, Huis-man wilje vaaren?*
Om een halve stuiver tree in, neen maat, zey ik, 'k zelje dat wel op men voeten of klaaren;
Zou ik daar zoo en halve stuiver geven, en dat maar tot an de Overtoom, zulken korten weg:
Ik liep liever dat ik 'er by leggen bleef, Ja 'k zoo waar as ik seg,
55 En ik kuijerde soo voort het Pest-huis verby. En onder weegen
Hadje daar het gras-gooje van die bengels, die en kaar op de wagens quamme tegen,
En ze blaaten as en diel nochteren kalveren, elk om het seerst.
Doe quam ik an de Overtoom, het was 'er zoo vol as de ment. Daar hadje het eerst
Te deegen. *Nu-bakke Kruit-koekjes, nu-bakke Krakelinge, nu-bakke nu-bakken.*
60 Straks weer een ander. *Koek te winne, koek te winne, om een oortjen na de vier, wie sel en rais smakken?*

Daar quamme de Jongens straks en verdobbelde zoo heur gelt.
Inde Herberge, en achter de Herreberge op het velt,
Inde Boerendans, 't Hof van Hollant, de Roo-Leeuw, Kemphaanen, d'Valk en 't Harelemmer wapen,
Daar grimmelden 't van dronke bloets. Ik docht het is maar hartseer hier zen tijt te vergaapen,
65 En ik kuijerde daar van daan eensloegs na de Harelemmer-Poort,
En doe stee-waard in. Maar wat heb ik daar al geblaat van een deel straatslijpers ehoort,
Die niet angders soekke as met leeg gaan an de kost te raken.
Daar quam me by de Nieuwe-brug en out Wijf an boort, ik docht ze zelme noch dol maken,
Wilje geen Vietters koope, Vietters, drie lange Rig-vietters om een stuver, ses oortjes Broek-vietters om een stuver, koop wat:
70 *Honden en Teeven, eeve duur wil ik ze geeven. Hier Jan-trijntjes, valt je de broek niet van je gat.*
Ik ging voort en wou dat dronke sloortje gien gehoor geven.
Doe sagh ik daar noch en vent met een paar oogen, gien mooijer gesien van mien leeven.
Jan Saly met zen Leepel-blade het 'er niet by: *Nuwe Koerant, nuwe Koerant.*
Ik docht, dat die Keerel by nacht riep, men zou verzekers mienen dat 'er brant
75 Was. Nou die was niet verby, of ik hoorden al weer een aar roepen, *Sterke floere Matten,*
Mooje sterke floere Matten. Maar 't was te nuw van dat Ventje met Hoenders, Honden, Katten,
Knynen en Duiven, die hy in ien korf by en kaar zet en brengtze te koop. Hy vilme an boort,
Wolser kein Maushonten kaufen, her doe keerrel? Ik hiel me of 'k hem niet hoorde, en kuijerde al voort.
Hy had zo veel honden achter zen gat, of hy ze van de Wilde-Boer of Frerik met de honden had weezen koopen.
80 Doen zag 'k daar zoo en keerrel, met een doosje op de rugh loopen,
Maar die had in mijn sin (zoo hy dat doen kon) al een zuinigen aart.
Ik dogt, ik zel mijn wijf ook zegge alsse een pot breekt, datze de diggelen bewaart.
Die riep *Ik Kanne Kruike maake dicht, ik Kanne Kruike dicht te maaken,*
Breek wat stikke volk, breek wat: ik mien ik most aan 't lacchen raaken

85 Om een Meit, die in een veurhuis stofte een Posteleine Schottel of,
Hy steekt het hooft in huis, en roept leelijk enne grof,
Breek wat, de Meit schrikt as de ment, en liet de Schottel vallen
An duizent diggelen, hy doe an 't rekke. Sy riep hier man hier is wat stikke, ja hy hoorde niemen dallen,
Hy hadt de nooy 'er van. Daar stondt men Moer en keek. Ik lachten men schier doodt, en gink zoo voort.
90 Mit quam 'er zulken zoete Vaar mit een Marsje met spelde, lindt, enne koort,
8 Elle Lindt om een stuiver, en Vingeroet om een halve stuiver, en Rijgveter om een oortje, 2 goe Naalde om en duit, niet meer gelde-
Ze, Brille en Scheeren, Haken en Ooge, Allemenakke en Kamme, Veters en Lindt, Naalde en Spelde,
Zelje wat koope Hartjes, kom kijk en reis. Ja wel 't was zoet.
Doe was 'er noch zoo en doove Quartel mit een kraam op en wage, mee al van Lindt, Veeters en zulk goet,
95 Die sprak niet as op rijm, 't was of hy 't met pol-lepels hadt ge-eeten,
Ik docht, dit zel verzeeker een komedejant-speulder weze, of 't is me vergeeten.
Mit hoorde ik een Vent die zag 'er zo wreet uit, de Kijeren tegen 'er veur oppe loop,
Muize-falle, Rotte-falle koope, Muize-falle, Rotte-falle koop, Muize-falle, Rotte-falle, Muize-falle koop.
'k Quam een straat of twee vorder, doe zag ik daar een diel volk na en malle Vent kijken;
100 Maar hoe mal dat hy was, hy hadt graag gelt, dat liet hy wel blijken,
Die zong: *Het biertje is gebrouwe, en weetje wel waar om,*
Om dat wy 't drinken zouwe, en schenke lustig om,
De Brouwer al met zijn Vrouwe, die wacht al na de Ton,
Dach Jannetje. Deur gink hij. Doe begon 'er noch een 2. 3. te schreeuwen, de een *Sliep, scheerene mes, sliep.*
105 De aar, *Tinne leple te verruil, tinne lep.* De derde, *krani, kraan, kraan, kraan, kraan.* Elk riep
Om 't zeerst. Nou, doen dat volk verby was met heur schreeuwen,
Zag ik daar weer een vergaring van manne, en wijve, of weeuwen
(Weet ik het zoo nou) op een sluis, by een Quaksalfster staan, die was te bezukt rat in de bek,
Moer, docht ik, je hoef geen Aexsters pijn uit te staan; want klappen hebje niet gebrek.

110 Ik draaide men niet om, of ik hoorde al weer een blate,
Komkommers en Kool, haal Spaansche Radies, Spaansche Radies, Spaansch Radies. Zoo gaauw hadt ik die niet verlate,
Of daar quam zoo een lange Jaap met een Paander op de kop,
Wilje ook roo biet-wortele? Zelje daar ook roo biet-wortele. Die znapte in een kelder, en nam een zoopjen op.
'k Ging hem ver-by. Mit zag ik daar een Vrieze-man koomen
115 Met Veugelen, *We kep Veegle kep, we kep Veegle kep;* 't was of hy gink droomen
Langes straat, zo bedrukt quam 'et der uit die zoete Vaar.
Noch zag ik 'er al meer; maar zou ik ze jou al verhalen, de ien zoo wel as d'aar,
Zoo hadt ik wel dagh-werk, daarom mach ik de rest verzwijgen.
Maar wat dunkje, kenne die Straat-slijpers zoo doende niet makkelijk de kost krijgen,
120 En wat doen ze meer, as dat ze de Inwoonders (die op zware huishuur sitten) heur neering quijt
Maken; ze hooren zamen te spannen de Burregers, en helpen dat gekrijt
Van de straat, zoo zou 'er te beter neeringh in heur huizen wezen.
Nou, dat tot daar en toe, 'k mag zien hoe dat men schat noch staat, zoo ben ik buiten vrezen. *Binnen.*
HANS. Ja zie jy ze noch eens voort lest, zo wijsje ons de weg.
LIJS. Volg al ter sluik.

Hans binne, en weer uit.

125 HANS. Ik heb 'et al in de neus waar dat het leidt. LIJS. Dat 's puik.
Pas op, hy komt, versier je leuge wel. *Gijs uit.* HANS. Wel Lijsje.
LIJS. Ja wel Hans, wat's je segge?
HANS. Dat's waar, dat weetje wel, al gaje men zoo dwars voor de boeg legge.
Maar allijke wel, zonder jokke, wilje men eens (je weet wel wat ik zegge wil)
Zoo een vriendtschapje doen, ik beloofje dat ik het stil
130 Zel houwen. LIJS. Zoo zeeper, 'k wou jou liever de droes beveelen.
HANS. Maar hoor, ik weet een buit, en beloofje, zoje het doet, je zultze met men deelen.
LIJS. Wat is dat voor een buit? HANS. Beget een hoope gelt.
GIJS. Wat Duivel seidt hy daer? LIJS. Waar is 't? HANS. Hier ergens in een velt

Versteeken. LIJS. Zeeper? HANS. Ja. GIJS. Och, dat zel verzeekers
't mijne wezen,
135 Ze weten al waar 't leidt, wel mocht ik 'er veur vrezen.
LIJS. Maar liegje niet? HANS. Liege? neen beget niet, zie daar, 'k
beloofje by mijn handt,
Zoo je men wil volbrengt, dat ik je straks het Landt (men?
Zel zegge daar het leidt. GIJS. O wat zel der nou noch uit koo-
Ik beef as een Juffers Honkje, 't is of ik van de aart ben op enoomen.
140 LIJS. Wel 'k belooft je. HANS. Ja maar geeft 'er men eerst de
handt op.
LIJS. Zie daar. HANS. Wel hoor, gaat de Dijck langs, en sla gins dat
Na Dikke Tijssen toe, omtrent een uur hier van daan, (Landt op,
Daar zulje achter een Tuin zoo een oudt Zomer-huisje zien staan,
Daar leidt het omtrent die deur. GIJS. Och dat luwt. HANS. Onder
een twee drie groote stienen,
145 En graaft het daar van daan. GIJS. Dat plaatsje weet ik ook, zou
Daar peur ik strak na toe, al eer dat zy der koomt. ('k mienen,
Gans lichters, dit komt op de Zulveren-berg uit, daar ik of heb
edroomt. *Gijs binnen.*

Lijs maakt vervolgens Aagt, de vrouw van den boer wijs, dat deze met eene vrouw naar de stad is gegaan. Zij dadelijk haar man achterna. En aan de dochter, Stijn, vertelt Hans, dat haar vader en moeder naar de stad zijn, om haar huwelijk klaar te maken met een rijken, maar leelijken Vent. Stijn wil daar niets van weten.

HANS. Ja wel ik wou je wel raat geven (maar je most het je volk
niet wijs maken)
Om hem niet te krijgen, dewijl jer nou zoo tegen bent.
150 STIJN. Maar wat zou ik doen? ay lieve zeg. LIJS. Ja helpt haar,
zoo je kent.
HANS. Wel hoor, daar gint op staat een stik van een ouwe muur,
daar een Kerk pleeg te wezen,
Genaamt Sint Lambert (die daar dagelijks noch waart) klim daar
op, en wilt in 't minst niet vrezen,
Als daar Sint Lambert komt, in wat gedaanten dat hy hem laat
zien;
Maar wacht tot dat hy driemaal vraagt, eerje hem spraak gaat
155 Bidt dan om 't geen je wilt, hy sal je 't al toelaten. (bien,
STIJN. Dat zel ik zeper doen. LIJS. Ja je most dan niet lang praten,
Of 't wordt te laat. STIJN. Neen, ik ga voort heen, doe ondertus-
schen het werk wat of.

Nu vader en moeder en dochter van de baan zijn, stelen Hans en Lijs den Schat van den Boer, die niet weet wat te doen, als hij bemerkt dat hij om den tuin geleid en zijn geld geroofd is. De gauwdieven besluiten naar de uitdraagster te gaan om daar het geld te verdeelen.

Stijn uit.

Dit dink ik is de muur daar 'k Sint Lammert niet zou vrezen;
Hoe kom ik 'er nou op? ja hier achter zie 'k wel zel 't best wezen.

Gijs uit.

160 Nou is 't al om ekommen, och, waar brengen ze men toe,
Niemant ezien, niemant ehoort. O ik bin zoo moe
Dat ik pas staan kan, zoo heb ik op een honkjes-draf eloopen,
En noch heb ik het niet weer; zie daar, 'k zou men zelf schier opknoopen,
Hadt ik maar een tou. *Stijn op de muur.* Wel Stijn, wat droes doeje
165 Waar is men gelt? spreek. Hoe is 't, scheerewe enkaar? (daar?
Ik loof ze is vervaart, 'k mag en reis wat zoeter spreeken.
Och Stijn, mijn Gijze kijnt, zeg waar hebbe ze het versteeken,
Of waar zinne ze der mee heen? ay goude, help men toch.
Noch spreektze niet. Gans eelemalementen spreek. STIJN. Och,
170 Och lieve Sint Lammert, help me, en wil men nou bevrijen,
Dat bidt ik je. GIJS. Hoe Duivel is 't hier. STIJN. Och, je zelt men zoo verblijen,
Zoo je maakt dat ik door 't gelt niet en raak in 't verdriet.
GIJS. Hier heb ik de draat, nou hoop ik het klouwe ook wel te krijgen, zoo 't men niet ontschiet.
Ik vraag noch wat nader bescheit. Wat gelt zou dat wezen?
175 Of wie helptje in 't verdriet dat je zoo moet vrezen. (van,
STIJN. Onze volk heur schult is 't, die zinnen der allien de oorzaak
Die nou na Stee zinnen, om mijn tegen wil en dank uit te heilikken an
Wel en rijcke, maar een leelikke vent. GIJS. Dat 's weer wat aars, dul zou je der om worden.
Wat volk is na stee? STIJN. Men Vaar enne Moer die er de gierigheit zo toe porden.
180 GIJS. Je Vaar? Wel Varreke, wie ben ik dan, kenje men niet? hoe Duivel is 't? of fopje men maar?
STIJN. Och, Sint Lammert! GIJS. Dat jou de Sinte Duivel haal, kom of, of 'k leerje strak een aar
Liet zingen. STIJN. Zelje men dan ontslaan, en van die Vent verlossen?
GIJS. Ja met een ent ongebrande as. Kom, 'k zel jou dat bakkes zoo rosse,

Dat het je heugen zel. Her of, zeg ik je, her of. *Hy trekt haar of.*
STIJN. Oy mijn, o je scheurt men kliet.
185 GIJS. Her jou Kronje. STIJN. Wel vaartje, bin jy 't? GIJS. Dat 's waar,
waar is men gelt? STIJN. Och ik weet niet
Wat gelt dat je mient? GIJS. Ja wel, ik wordt beget wel uit men zinnen.

Aagt met de Schout en Dienaars uit.

AAGT. Daar staat hy met de Hoer. SCHOUT. Hay, wat wilje beginnen.
AAGT. Jou Schelm, enne jou stikke Hoers, dat jou de Nikker haal alle bay,
'k Zel jou kleunen jou Hoere-dop. GIJS. Hoe pikken is 't hier, hay.
190 STIJN. Och, wat komt men over? AAGT. Jou Varreke. STIJN. Mortje,
wat wilje beginnen?
AAGT. Kindt, ben gy 't? heb ik jou eslagen? och, waar waren men zinnen,
Dink ik? je vaar, die ritze schelm, is 'er d' oorzaak of, daar komt 'et by toe. GIJS. Hoe
Droes is 't hier gelegen? men gelt quijt, en noch slagen toe!
SCHOUT. Dit 's vreemt, 'k laat haar begaan. AAGT. Hoe staat hy
daar die Fiel, hy begint al te druipen.
195 GIJS. Wel Aagt, hoe Duivel is 't met je? gaje men gelt verzuipen
Met en kaar, en beukje men nou noch wat of. AAGT. Jou gelt,
Stikke Schelms? jou gelt? GIJS. Ja mijn gelt. AAGT. Och, men Heer, 'k heb schier niet een spelt
Van hem gezien (dat weet hy wel die Fun) in jaar noch dagen.
Hy het 'et by de Hoeren verzoopen, dink ik, en komt 'er mijn nou na vragen.
200 GIJS. Dat liegje beget, jou Kronje. Gans eelemalement. SCH. Hou, al met gemak,
Zoo niet te schelden. GIJS. 't Roertje niet, jou eelementze Dik-zak,
Jou Bier-bakkeze, jou Uit-zuipers al den brui.
SCHOUT. Wat? GIJS. Ja begort. SCHOUT. Za, vat hem. GIJS. Vat hem?
SCHOUT. Ja. 1e DIEN. Voort, voort. GIJS. Wel hay, wat wil je lui.
SCHOUT. Gaat, brengt hem voort eweg. GIJS. Wel... 2e DIEN. Zel je
men Heer zoo in zijn eer raken?
205 GIJS. Maar mannen ik wist niet dat... SCHOUT. Ja, ja, ik zelt je wel wijs maken,
Dat loof ik je. GIJS. Aagt, spreek tog wat veur men. AAGT. Ik spreeken veur jou?
Ik heb 'er den brui of. Kom Kindt. Men Heer, men Man mach je nou

Deze gang betalen. *Aagt en Stijn binnen.* SCHOUT. Zeer wel, ik zel hem ook wel nijpen.
GIJS. Och Wijfje. SCHOUT. t Za, kom voort. GIJS. Men goe Schout-oom. SCHOUT. Neen, 'k moet jou dat pijpen —
210 Stellen eerst wat verleeren. GIJS. Och, je moet het mijn vergeven,
't Is deur de haastigheidt geschiet. Mijn zoete Schoutje, men leven
Zel ik het niet weer doen. SCHOUT. Dat 's waar, ik weet dat wel.
GIJS. Mijn Suikerde Schoutje, mijn Kapittelstokte Schoutje. SCHOUT. Wech, ik hoor niet na 't gerel.
GIJS. Mijn Marzepaine Schoutje. SCHOUT. Dit en kan je al niet baten.
215 GIJS. Is 'er dan gien gena? SCH. Neen. GIJS. Wel, waar mee zou jy je dan wel laten
Te vrede stellen? SCHOUT. Waar mee? onder vijftig gulden en laat ik het niet toe.
GIJS. Dat ik je een vaan gaf? SCHOUT. Wat? GIJS. Zeper je kent dat wel doen. SCHOUT. Hoe
Scheerje men? GIJS. Neen zoo waar niet. SCHOUT. Wel wie het van zen leven.
GIJS. Weerachtig 'k heb gien meer, ik zou 't je anders graag geven.
220 SCHOUT. Wel dat je niet heb zel men je wel laten verdienen. GIJS. O, ik kan
Niet Raspen. SCHOUT. Men zel 't je wel leeren. GIJS. Neen, zeg men liever dan
Het naast, wat ik geven zel. SCHOUT. Veertig gulden, en niet een duit minder.
GIJS. Och, wanneer krijg ik zoo veel gelt, van men leven niet, ik binder
Te lijdig an vast. Men goet Maat, dat het doch de helft minder was,
225 Wat dunktje? 1e DIEN. Ay ja, men Heer. GIJS. Och zoo, spreek mee een goet woordt. SCHOUT. Wel nou, 'k mach denken, 't komt weer te pas.
GIJS. Holla, 'k hoop neen. SCHOUT. Je moogt dan de helft geven, en jou voortaan wel wachten.
GIJS. Ik zel je een briefje van men handt geven, daar zinje wel mee te vrede, zou ik achten?
SCHOUT. Ja, zo je maakt dat het met den eersten wordt betaalt.
GIJS. O ja, men Heer, ik zel maken dat daar niet en beet aan faalt.
230 SCHOUT. Wel kom dan. GIJS. O gierigheidt, gierigheidt, hoe bin ik bedrogen met men gelt bewaren,
Men leven zel ik het niet meer doen, zoo wel bin ik 'er by gevaren.

---

45. MEESTER EN KNECHT. 1)

MEELIS. Wel nou, beloof jijtme dan te doen, zo geeftme de handt.
JILLIS. Ik ben zo wat kort van Meemory, en dat 's een teyken van een groot verstant,
Ik wou wel dat jy 't op dit Ceeltje schreef, al is 't wat bekreukt met (vouwen,
Als ik 't maar leesen ken, zo zel ik het wel onthouwen.
5 MEELIS. Kom an lang hier, krijgme een pen met een Ink-pot.
JILLIS. Dat heb ick in men sak, mijn tuygje is so fix als een Vier-slot.

Meelis schrijft en leest het dan Jillis veur.

Terwijl, dat ik uit bin,
Zo laat 'er niemant in,
't Zy man of mans-persoon;
10 Maar alsset Vrysters zijn,
Of Dochters van Peet Stijn,
Doet op, dat wortje niet verboôn.

En zo gy anders doet, ik zal u de Schout in handen langen,
Dat hy u levert aan de Beul, om levendig op te hangen.
15 JILLIS. Maar staat 'er van hangen ook al in? MEELIS. Neen, maar 'k zalt 'er by setten.
JILLIS. Ay, ay, laat 'er dat vry uit, de Ravens en hoeven mijn niet te vretten.
MEELIS. Neen, neen, dat moet 'er by; en zo jy 't gebodt over treet,
Zo zelje beget hangen, al was 't mijn nog zo leet.
Hou daar lees. JILLIS. Neen Miestertje blijf dan vry tuys, ik heb de bruy daar van,
Ik beget hangen! Neen, een mens weet niet wat hem over-komen (kan,
20 Ik beget hangen! En dat door sulken kleynen oorsak,
'k Wouw liever dat jou op staande voet de maagere moort stak.
MEELIS. Wel nou, hoe wil jy 't dan hebben als 't al vanje zin is?
JILLIS. Maar jy zelt 'er uyt doen 't geender van Schout, van Beul en (hangen in is,
25 En zo jy 't niet en doet, 'k belooft je eerje uyt gaat,

---

1) Uit: *Klucht van Buchelioen 't Kaboutermannetge. Door Jan Barentsz. Gespeelt op d'Amsterdamsche Schouburg, 1655.* [Vignet: Bijenkorf, onderaan: In Liefd' Bloeyende.] *t'Amsterdam, By Dirck Cornelisz. Houthaak, Bockverkooper op de hoek van de Nieuwe-zijds Kolk, in 't Jaar 1655.* Op de Zin: Wie ziekte om eenen Vryer maakt, Wel dikmaals in groote lije raakt.

Ik zalje volgen, eer jou tweede voet op straat staat. (kan.
MEELIS. Wel nou, waar is 't Pampier, 'k zal zien of ik 't verandere
JILLIS. Kan of niet en kan, jy zelt het doen of ik hebber den bruy van.

Melis verschrijft de twee onderste regels.

En zo ik iets bespeur van jou ontrouwe werken,
30 Zo zal ik jou op 't Schavot laten Giesselen en Brant-mercken.

Jillis leest 't Ceeltje, en spreekt:

JILLIS. Giesselen en Brant-merken! En dat nog op 't Schavot?
'k Wou liever dat jy hals en bienen brak, dat sweer ik by de Pis-pot.
MEELIS. Wel nou, wat segje, is 't je wel van je zin? (niet in.
JILLIS. Wel ja, maar dat Giesselen en Brant-merken dat deugt 'er
35 Dit 's slimmer als 't van te veuren was, neen ik hou daar niet af,
't Zijn zulke zware zaeken niet, al beveel jy 't me zo straf.
MEELIS. Kom an geef hier, ik zal dat dan weer uit doen,
En zien of ik met wat aars dit weder kan vergoen.

Hy verschrijft de twee onderste regels.

En soo ik 't anders vind, wanneer als ik kom t'huis,
40 Soo sal ikje seven Jaar laten raspen in 't Tucht-huis.

Jillis leest en spreekt:

JILLIS. Raspen? wel wat drommel, neen, daar weet ik niet van:
't Sel op 't lest noch wesen, met Lijf en Ziel by Heintje-man.
Hoor Miester, dat 's ien plaats voor Schelmen, Dieven en Guiten,
En als ik die uitten Huis sel houwen soo moet jy 'er mee buiten.
45 MEELIS. Wel Guit, durf jy jou Miester 't gat van de Deur wijsen?
JILLIS. Durf jy jou Knecht an de Gallig wijsen om daar de Ravens te spijsen?
Of tot Raspen, of Gegiesselt en Gebrandt-merckt te worden op 't Schavot?
Of mienje dat ik mee niet quaat kan worde, of houje me voor de Sot?
MEELIS. Doet datmen u belast, soo hoefje veur dat quaat niet te vreesen.
50 JILLIS. Maar doet dan die woorden uit, die zinne soo wat quaat te lesen.
MEELIS. Wel nou, geef hier, dat 's dan de vierde maal.
JILLIS. Ja, wil j'et niet verbeteren, 't wordt noch wel vijf maal.

Hy verschrijft de twee onderste regels.

Past 'er wel op, ik beveeltje op jou hals en op jou keel,

En soo jy 't niet en doet, nou dat 's dan even veel.
55 Hou daar, behaagtje dat beter? dat 's op een ander manier.
JILLIS. Laat zien, waar wijsje me nou, uit de Hel in 't Vagevier?

Jillis leest, en spreekt:

Ja, ja, dat 's goet, nou bin ik wel te vreen. (heen.
MEELIS. Beloof jy 't me dan te doen? JILLIS. Ja, ga maar vryelik
MEELIS. Loop, roep mijn Dochter eens, 'k heb 'er noch wat te seggen.
60 JILLIS. Miester, na me dunkt, soo isse terstondt op 't Bed gaan leggen.
MEELIS. Seg jy datse by haar Vader komt, 'k heb 'er noch iets te be-
belasten.
JILLIS. Wel aan. *Jillis binnen.*
MEELIS. Ik doe gien nooder ding als uit of in te gasten:
Ik bin daar op een plaats genoodt, en ik heb 't de Luy belooft
Mit mijn Dochter te komen, en nou hetse juist pijn in 't Hooft,
65 Blijf ik nou t' huis, en zy mee, soo raakt Puisje 't oog uit,
En ga ik daar, en zy niet, soo wordtse licht de Vuile-bruit,
Want ik mag mijn hielen niet eens lichten van achter of veur,
Of terstondt is 'er d' iene Vagebondt of d' ander an de Deur,
Die heur niet en besoekken gelijkme ien eerlijke Dochter doet,
70 Maar as ien olike Hoer ofse after de Pikkeur-stal was opgevoet,
En daar komend'er mee wel daarse wel eerelik van bemindt is,
En ik ken ook wel zien datse mee wel Trouwens gesint is,
Maar ik heb 'er ien onder de kluiten die 't me wel zoo moe het ge-
maakt,
Dat ik 'er al voor vrees, als 'er de twiede mee aan vast raakt.

Annetje houdt zich ziek, zoodat zij te huis mag blijven; nauwelijks is haar vader uitgegaan, of Karel, haar vrijer, komt opdagen, tot wien zij uit het venster zegt dat zij Jillis om een' dokter zal sturen. Karel beveelt zijn knecht, Buchelioentje, voor Kaboutermannetje te spelen, en zoo Jillis bang te maken en hem te verhinderen in de kamer te komen, waar hij met Annetje is. Jillis laat Karel, die zich voor dokter uitgeeft, in huis.

De Knecht uyt als een Kabouterman, en telt Geldt. Jillis dit hoorende, komt mee uyt.

75 JILLIS. Sus, luyster een reys, is dat geen telle van gelt?
Ja 't, 'k loof dat het Kaboutermannetje mijn miesters schat telt,
Daar zel hem de Drommel over halen, 'k zal een kaars op steeken,
En zo ik dat kreng krijg, 'k zal hem hals en bienen breeken.
O mijn 't kaarsje gaat uyt, 'k loop zeeper veel te radt,
80 Get die nou een tesje met vier en een swavel-stokje hadt,

Die sting stout, elderemente hoort hem eens razen, (zen,
Maar zouwent ook wel jongens doen, en gojen met stienen in de gla-
'k Sel de kaars weer op steeke, 'k moet dat eens gaan kijke.
Daar blies hy de kaars uyt, 'k voelde hem neffens mijn lijf heen strijke,
85 Dat hem de drommel haal, wacht ik zal 't hem wel betalen,
Ik zalje daar begort onze aldergrooste Lantaren gaan halen,
Daar zel hy de kaars niet in uyt blazen, ja beget dats best,
En zoo ik hem dan ook krijg, begort dat is zijn lest,
Ik zal hem bruyen om die kop, en aan die kop, en voor dat bakkis, en
after dat bakkis,
90 Daar schiet mijn wat in 't zin, dat duncktme dat beter gemak is,
Ik zal hem gelijk een kermis-gans gaan plukke,
En goojen hem tegen de lugt aan hondert duyzent stukke.

Hy komt met een Lantaren uyt.

Waar binje nou jou kreng? kom hier jou oolikke guytje,
Daar gooyt hy in de Lantaren, 't alderbeste ruytje,
95 Get hoe wil mijn Miester kijve, dats 2 stuyvers buyten boort,
Neen ik neem liever weer een Kaars, en breng de Lantaren daarze
Zo 'k hem nu krijg ik zel hem by den elderemente (hoort,
Kappe als Huspodt, en stooven hem met krente,
Wat bruytme dat kreng, zal hy elkereys de Kaars uyt blazen,
100 En daar en boven nog met stienen goojen in de glazen,
Neen beget die man het hy niet veur, daar toe heb ik nog hande,
En schoon ik ze niet en hadt, 'k verscheurde hem met mijn tande,
Ja ik hebber volmagt toe, 't Huys is mijn bevoolen,
En 't zou mijn gewete worden, was 'er yets gestoolen.
105 Wil ik Anne mee op wekke, of hy mijn alleenig te gaau was,
Get hoe zwoegtze of ze schier ameloos flaau was,
Zy mag zo gealtereert weezen, datze niet kan komen tot bedaren,
Ik laat dat zieke meysje leggen, 'k zalt ook allenig wel klaren.
Sta vast, waar is hy nou, 't kreng is als de drommel zo sno,
110 Daar hoor ik hem al weer, o elderemente, o, o, o, o.

Hij wordt in den donker zoo geslagen dat hij het huis uitloopt om zijn meester te halen. Deze is woedend bij het vinden van Karel in gezelschap van zijne dochter, die beweert hem uit angst voor het Kaboutermannetje in huis te hebben geroepen. Dit speelt ondertusschen nog altijd zijne parten, tot het zijne muts afneemt en verdwijnt. Meelis heeft in het huis waar hij te gast was zijn mes en vork laten liggen en gaat die met Jillis halen. Karel, die door Meelis met slagen weggejaagd was, komt nu weer binnen en wil Meelis en Jillis niet inlaten, als zij terugkomen. Meelis wil zich in zijn eigen deur ophangen; Karel en Annetje oordeelen dat het spel nu te ver gedreven wordt

en komen opendoen. Daarvan maken Meelis en Jillis gebruik om binnen te loopen en zij sluiten op hun beurt de geliefden buiten. Karel maakt zich uit de voeten. Annetje vraagt haar vader, die uit het venster ligt, om vergiffenis.

Och! Vader, Vader, och! 'k bid, verset jou tooren,
En komt hier doch beneen en wilt me spreeken hooren,
Heb ik van te veuren geweest jou gehoorsaam eenigste kindt,
Toon dan doch eenig teeken waar mee jy me bemindt,
115 Al heb ikje ongehoorsaam geweest met een Vryer in te laten,
Neemt daar gien oorsaak uyt om jou Kindt mee te haten,
Ik sel voortaan de steun zijn vanje ouderdom,
Dus neemtme toch weer in, en denkt hier niet meer om,
Dat bid ik met gevouwe handen en knye neer-gebogen,
120 En met een ootmoedig hart, en tranen in de oogen.
JILLIS. En ik moet mijne drooge, dus bid ik niet meer schrey,
Ey Miester, doet de Deur op. MEELIS. Wel nou, ik komje by.
Maar zeg eerst die kerel die hier strak was of die nog byje staat.
ANNET. Neen Vader, kom maar beneen, 'k ben hier alleenig op straat.
125 MEELIS. Wat segje nou? Hier sta ik in mijn deur.
ANNET. Och Vader ik bidtje, helptme dog uit dit getreur,
Ontfermt u over mijn, en neemtme weer in genaden,
'k Sal voortaan niet doen, of jy selt 't mijn zelver eerst raden.
MEELIS. 'k Sou 't wel doen als ik 'er eenige deugt of beterschap in zag.
130 ANNET. 'k Belooftje als een Dochter met eere. JILLIS. Ik weet niet hoe jyder ook zo terge mag.
MEELIS. Komt dan in Huys, en bemint de deugt daar men zijn ouwers mee moet eere.
Zo zelje al van me krijgen watje zult wenschen of begeere.
Alle bey binnen.

---

46. DE DRONKAARD BEKEERD. 1)

Een boer, Kees, ligt gestadig met zijne vrouw Trijn, die ouder dan hij is, overhoop. Ook nu zijn weer de poppen aan het dansen. Krijn, de knecht, staat er bij en voegt van tijd tot tijd bij het kijven er een woordje tusschen.

1) Uit: *De Klucht van 't Kalf. Gerymt door J. V. Breen.* [Vignet: Mercurius met den linkervoet op den wereldbol, in de rechterhand den herautsstaf, in de linker brieven met afhangende zegels.] *t'Amsterdam, By Jacobus vanden Bergh, Boeck-verkooper inde Gasthuys Molen Steegh, in de Amsterdamsche Bibliotecq. 1656.*

TRIJN. Zie deze kale neet, wil mijn uyt den huys schoppen:
Waar is ons goet van daen ekomen, segh schelm, als van mijn.
KEES. Dat roertmen niet, ick segh, dat ick wil Man en Vooght zijn.
TRIJN. Tot Kniertjes 1) selje Vooght wesen, daerje altijt gaat licken.
5 KRIJN. Daer hoor ickje zey dove Jacob, en hy sloegh al zijn Moers
Postelyn aen sticken.
KEES. Ick bidje wees toch stil, hoe benje dus opstinaat.
Loop Krijn, haal het Kalf dat achter in de schuur staat,
Want ick meen na Stee te gaen, om het te verkoopen. *Krijn binnen.*
TRIJN. Waer selje nu dus laet op de middagh loopen?
10 De Klock is by eenen, en de dagen hebben niet an.
KEES. Als ick het soo versta, wat pocken roertet jou dan?

Weldra komt Krijn met het kalf.

KRIJN. Hier is het kalf. TRIJN. O! Kees, wat doeje mijn al verdriet an?
Sel ick altijt met jou dus twistigh moeten leven?
KRIJN. Die met de droes gescheept is, moet hem werck geven.
15 KEES. Al langh genoegh gekeven, kom Trijntje geefme eens een soen.
Zoo beloof ick datje wenst en begeert, dat sal ik doen. (geerde?
TRIJN. Och! zoo wensten ik wel wat. KEES. Wat ist datje wel be-
TRIJN. Ick wenste wel, dat dit Kalf eens in de Duyvel transformeerde,
En dat die jou soo plaaghde, en achter op jou hielen sat,
20 Datje al je leven een tegenheyt in het droncken drincken hat.
KEES. En ick wou wel, datje jou backhuys wat meer snoerden,
Of datje op een rasende Bul sat, dieje voor S. Felten wech voerden,
Al wast inde duystre Mexico, drie mijlen boven de Hel.
KRIJN. Gelijck op *Mouris Willems,* 2) dat wenschen gaet al wel,
25 Is dat liefde, zoo heb ick den bruy van 't trouwen.
TRIJN. Hat ick mijn sael: moers raat wat beter onthouwen,
Soo hoefden ick niet te lyen, dat ik nou ly met deze vent.

Kees trekt met het kalf weg. We maken daarop kennis met twee »Lichtmissen» Mattheus en Franckje, die elkaar velerlei nieuws vertellen en door list een koksjongen een »Pot gebraet» afhandig maken, welken hij naar eene bruiloft moest brengen. Zij gaan naar de waardin Kniertje, waar zij onder het drinken van den eenen kan bier na den anderen het gebraad verorberen. Terwijl zij daarmee bezig zijn, komt onze Boer Kees binnen, die uitgenoodigd wordt mee te drinken en te smullen. Dat doet hij graag; onderwijl vertelt hij van zijn vaar zaliger, die een poëet was:

---

1) Kniertje is de naam van eene waardin.

2) In den druk zonder jaartal, drukker of plaats (*Voor de Liefhebbers* staat onder aan het titelblad) staat hier: Dat is treffelyk gezeit.

Daer was niet een Boeck, of mijn vaar wist het uyt te leggen,
En wasser ymant die hem wat voor sijn dichten schonck,
30 Soo gaf hy 't den armen. FRANCK. Die man was waart dat hy gesmolten gout uyt een hooren dronck.
Hy slacht *Soete Jan* 1) niet, want die laet hem wel dubbelt betalen.

Daar komt Truytje, de meid van de waardin, het gesprek storen:

Get *Kees,* daer isje Wijf. FRANCK. Hoe wilter nou op 't landt wayen.
BOER. Wis niet, mijn Haen is Coningh. Ick sel haer wel over-crayen.

Trijn de Boerin uyt.

TRIJN. O! jou Schelm, sitje hier alweer dus laet en drinckt,
35 't Geeft my wonder, datje op dese plaets niet en versinckt.
Jey speelt moy weer, en ick moet vande goeluy leven.
BOER. Waer voor heb ick jou lest een oort met vijf stooters egeven.
TRIJN. O! jou leugenaar, die men eer en mijn goet hebt ontrooft.
Dat ik de Justicy niet ontsagh, ick trok het gesicht uytje hooft:
40 Maer ik vrees soo jey niet na laet dit loopen noch suypen,
Datje als Nebucadnezar op het veldt sult moeten kruypen.
BOER. Jey selt voor Domeny varen, want je praat al uyt de Schrift.
Nou Wijf drinck eens. TRIJN. Ja was het vergift,
Dan sou ik hoopen, dat ick niet meer van jou hoefden te lyen.
45 KNIERT. Ay Trijntje wees te vreen, en wilt doch soo niet schreyen.
Je mocht met den eersten wesen, en dan soutje quaat doen.
FRANK. De kinderen die sy krijght wil ick allegaer wel voen.
TRIJN. Nou wilje mee, of soeckje mijn weer t'ontloopen, of te bedriegen?
BOER. Ja ick ga voort mee, maer ick moet eerst eens miegen.
50 En ik raje, datje sonder mijn niet wegh en gaat. *Boer binnen.*
MATTH. Hoor Truytje, hou jey de Boer een ommesien aen de praat,
Ick heb ydts bedocht, dat ick sijn Wijf dewyle sal vertellen.
Truytje binnen.
KNIERT. Nou Buurvrouw sit wat neer, waer toe dient dit ontstellen.
MATTH. Maer Vroutje, hoe langh ist wel geleen, datje Getrout bent?
55 TRIJN. Ontrent vijf jaer. MATTH. 'T moeyt me seecker datje soo mishoudt bent:
Maer dat ick raedt wist omje Man van dit suypen of te helpen,
Wat souje dan seggen? TRIJN. Och! die brandt is niet te stelpen,
Mijn Vrinden hebbent soo dickwils met pracktijcken besocht.
MATTH. Dat kan wel wesen, maer ick heb nu wat bedocht

1) Jan Soet?

60 Daer ick jou man wel mee sal vanden doolwegh lyen,
En dat hy de Kroegen en Hoer-huysen, als de Pest sal myen.
TRIJN. Maer hy is soo hart als een mensch die van den Droes verheert is.
MATTH. Ick sal maken dat hy meent dat sijn Kalf inde Droes verkeert is,
En voort sel ick hem sulcken schrik en anghst aen jagen,
65 Dat sijn beenen hem qualijck sullen konnen dragen.
TRIJN. Maer hoe souje dat beginnen? dat wou ick dat ick wist.
MATTH. Dat sel ickje daer na wel seggen, daer dient nu geen tijdt verquist.
KNIER. Asser maer geen ongeluck of komt. TRIJN. Dat is mijn meeste vreesen.
MATTH. Set dat vry uytje sin, want ik sel daer wel voor wesen.
70 Maer jey diende wel voort naer huys toe te gaen;
En als wy met jou Man komen, soo stelje heel bedroefd aen,
Ja ofje van mismoedigheydt het hert wou uytje lijf rucken.
TRIJN. Dat sel ick wel doen, och! mocht dit wel gelucken.
MATTH. Ay lieve ga doch voort, eer datje man jou siet,
75 Want soo hy u hier vindt, soo is ons werck te niet. *Trijntje binnen.*
FRANK. 't Zel my benieuwen hoe die pots uyt sel vallen.
MATTH. Daer komt de Boer, swijgh stil.
BOER. Kom ga voort Trijn, hoe selt hier lucken, hoorje niet wat ick (segh?
KNIER. Hoe souse dat hooren, zy is ommers al langh wegh.
80 BOER. Dat haer de Droes haalt, daer sel icker voor betalen.
MATTH. Ja soo Heyntjeman jou niet eerst komt halen.
BOER. Kniertje wat isser te quaat, want ick moet gaen.
KNIERT. Ick selt eens zien, effen de Man, dry vaan.
BOER. Dat 's goet, maer wilje mijn wel tot morgen crediteeren?

Kniertje vindt het goed en de Boer zegt het gezelschap goeden dag.

85 MATTH. Franckje, nou moetje mijn helpen. Maer wy mosten ons wat spoen.
FRANK. Wat sou ickje helpen, ick weet niet eens wat ick sel doen.
MATTH. Hoor dewijle dat de Boer het Kalf naer huys sel gaen lyen,
Soo sel ick het touw vast houwen, dat jey van 't Kalf of selt snyen.
En neem jey 't Beest dan mee, dan sel ick achter de Boer blijven
90 En waer dat hy dan heen gaet, daer zal ick al mee gaen,
En soo hy om siet, sal hy meenen dat sijn kalf in de Droes is verwis- (staen,
FRANCK. Dat 's goet, soo 't wel geluckt, zoo isset wel bedisselt. (selt.
Maer ik vrees, dat hy jou kennen sel soo hy maer eens om ziet.
MATTH. Die droncken en vol is, die het ommers zijn vijf sinnen niet,
95 Doch ick sel mijn wat verkleen. FRANCK. Hoe selje hier aen plunje raken?

MATTH. Ick sel van mijn Mantel soo wel een Aappe-rock maken,
Kom leen mijn eens een hant. Wat dunckter jou nou van?
KNIER. Ja wel ist meuglijck! Wat dat een Mensch bedencken kan!
MATTH. Maer Kniertje hebje niet wat swartzel, om mijn aensicht mee
100 Want ick sou anders niet na de Drommel gelijcken. (te strijken?
KNIER. Dat hoeft niet, ick heb noch een Grins die hier lest is in gelijt.
MATTH. Dat 's puyck, ay kom doch voort, want het is al hoog tijt.
FRANCK. Wees zoo haastich niet, of wilje saack eerst wel beleggen.
MATTH. Kom maer, datje niet en weet, sel ickje al gaende wel seggen.
105 Kniertje, wy sullen flus met een betalen, benje daer mee te vreen?
KNIER. Ja heel wel, ga jey luy maer sonder schromen heen.

Onze Boer met het kalf aan een touw loopt al pratende over den weg. Hij vertelt van hetgeen de twee »kluchtige snaken» gebabbeld hadden.

Ick hoorden mijn ooren uyt het lit, soo kostense praten,
Daer was niemandt in de Stadt, of hy moster van sijn veeren laeten.

Ondertusschen is het al wat laat geworden; ongezien van den Boer komen Mattheus en Franck te voorschijn.

BOER. Wel! hoe wort het hier so doncker, wel wat of dat beduyt,
110 Wat zien ick daer al fiesejoenen, ja wel ick begin te vreesen,
Hoe selt hier lucken, droom ick oock, of souent maer fantasijen weesen?
O! mijn ick word zoo vervaert. Dit is een teycken van mijn leste tijt,
Nou sel het volbrocht worden, dat onse Trijn so dickwils het gesyt.
Och! ick derf niet een voet versetten, want het is hier vol dalen en klippen,
115 Daer zien ick Hâmans galgh, (hoe ben ick blint) t' is ommers dat ding daerse de Soldaten aen wippen.
Hoe word ick nou voor mijn peekel sonde van helsche gesichten geplaacht?
Dat komt al van droncke drincke, en datmen niet na sijn wijf vraacht.
Daer is de Duyvel van Vloonburgh, waer sel ick mijn versteecken?
Isser niemant die mijn bergen wil, zo sel ick mijn Moer den hals breecken.
120 Och! daer komt *Pluto,* wel met een heel regiment jonge Nickkers,
Kyck eens, 't is ofje de strijt ziet tusschen de Muysen en de Kickkers.
Dat ick wist datse mijn niet krijghen costen, ick sou voort op 't recken tijen.
MATTH. Kom Franckje, 't is nu tijt, maer wilt voorsichtich snijen.

Franckje snijt het kalf vant touw, en gater mee binnen.

BOER. Och! wat komt mijn al over? mijn lieve Wijffje, was ick nouw bey jouw,
125 Ick wou wel sweeren, dat ick mijn leven niet meer vanje lopen souw.
Och! daer zien ick de *Rotterdamsse* Potvis, voorseeker sel hy mijn mee opslocken.
Wel wat is dit? 't is of ick van mijn kalf wort te rugh getrocken,
Mijn lieve Biesje, jey toont noch een vroom hart, wantje bent met mijn belaen,
Ick bidje ga doch voort. MATTH. O! neen ick blijf hier staen.
130 En ick bezweerje in dese kringh, sonder datjer een Voetselt uytsetten,
Of ick souwje dadelijck van *Cerberus,* de helsche hont, laten op vretten.
BOER. O! lieve tijt: ick sterf van anghst. och! men kalf is inde Drommel verkeert.
Och! hoe kom ick hier uyt. Ay ick bidje, datje doch niet meer sweert.
Maer wat komje hier doen? Wie soeckje, of magh ick dat niet vragen?
135 MATTH. Ick ben een helsche *Prins,* en kom om jou te plagen,
'k Heb noyt geen Vaar gehat, de wraack dat is mijn Broer.
Megeer mijn Suster is, *Medea* is mijn Moer,
Ick doe al wat ick wil. Ick voer de helsche donder,
'K ruck *Pluto* van sijn throon, en keer het bovenst onder,
140 Elck schrickt die mijn maer siet, ick groey in 't helsche Vier.
BOER. Asje soo veel inde Hel hebt te doen, wat drommel doeje dan hier?
MATTH. Hoe Schelm spreeckje noch, wel hoe oft hier sel lucken,
Ick scheurje dadelijck wel aen hondert duysent stucken,
En stuurje na de Hel, tot spijs van 't hels gespuys.
145 BOER. Och! dat hoop ick niet. MATTH. Hoe, derfje noch al spreken.
BOER. Neen; ick swijgh gelijck een muys.
MATTH. Maack mijn de kop niet warm, of ick souwje stracks vernielen.
BOER. Och wat sel ick nou doen? hier helpt geen kruysse noch knielen,
Waerom komje doch om mijn? ick versoeck datje daer reden of geeft.
MATTH. Om datje met je Vrouw altijdt soo qualijck leeft,
150 Haer klachten zijn verhoort, 'k heb last om jou te halen, (len.
Ick ben jou Debiteur, kom voort mee naar de hel, daer sel ickje beta-
BOER. Och Kalfje, laet me lopen, en denckt hoe dat ickje wel heb gemest,
En hoe dikwils datje met mijn huy en prut je dorst hebt gelest,
En hoe datje mijn hoy en gras soo menighmael hebt gegeeten.

155 Je slacht de Diefleyers, die van ouwe deught en schult niet willen weten.
Och mijn waarste drommeltje, laet mijn doch om dese vrientschap gaen.
Ick moet wit en swart worden, heb ick het niet uyt pure liefde edaen.
MATTH. Dit bidden gelter niet, komt voort, je tijdt is al verstreecken.
BOER. Wat hebje oock een Pharoos hert. Laet mijn noch een woort spreecken,
160 Mijn sulvre droesje, doet het niet om mijn, maer om mijn waerde Vrouw.
MATTH. Om je Vrouw sou ick noch al veel doen, maer voor jouw,
Niet een sier. Doch of ick hetje nu al gingh vergeven,
Wilje dan wel sweeren, datje voortaen gerust metje Vrouw selt leven?
BOER. Jaak. MATTH. Beloofje dan, dat jey je wijf niet meer selt schoppen oft slaen?
165 En datje sonder haer weten geen voet selt uyt de deur gaen?
En datje na acht uuren nimmermeer uyt selt blijven,
En datje niet weer selt spreecken, ofse opje quam te kijven,
En datje alles sult doen, watse jou by dach en nacht gebiet,
En datje al watse seyd geloven selt, al wasset de waerheyt niet,
170 En datje jou niet meer selt droncke drincke, of in hoer huysen loopen.
Beloofje dat? BOER. Ja. Of ick wens datje mijn levendigh het vel meught of stroopen.
MATTH. Daer laet ickje op los, maackt dat jet wel onthout, en volght mijn bevel.

Dewijle dat Mattheus binnen gaet, steekt Franckje wat Boskruyt aan.

BOER. O! mijn wat is dit? hier ben ick by de mondt vande hel.
Och helpt doch, isser niemant die hem erbarmt over mijn droevig klagen,
175 Ach ick wordt soo swack, mijn beenen konnen mijn niet langer dragen.
Had ick dat verduyvelde kalf aen d'een of d'aar verkocht,
Zoo hat het mijn in dese ellende noch misery niet ebrocht.
Doch het spreeckwoordt seyt, datmen in 't gemeen met scha of schant moet leeren.

Mattheus en Franckje uyt.

Zie daer komen noch twee drommels, om mijn te tormenteren.
180 MATTH. Het gaet tot noch toe wel. FRANK. Hy lyckt wel yl van hooft.

BOER. Ay Droesjes ga doch wegh, ick sal al doen wat ickje maer heb belooft.
MATTH. Hoe scheeren wy mekaer, wat schortje, benje dol of beseeten?
Wel Kees, kenje mijn niet? BOER. O! neen blijf daer toch staen.
MATTH. Nochtans hebben wy flus samen gedroncken en gegeeten.
185 BOER. Dat is waer. Maer ik docht, dat jey 't verandert kalf was,
Mijn getrouwe vrinden. O! je komt nu soo wel te pas, (toonen,
Ick ben schier half doot, wilt voort lest jou goet hart aen mijn be-
Ick bidje brengme thuys, onse Trijn seltje wel dubbel weer beloonen.
FRANCK. Dat willen wy wel doen, maer hoe beefje dus, wat is jou doch geschiet?
190 BOER. Dat durf ick niet seggen. Ay kijck eens ofje hier geen Duyvels ontrent ziet.
MATTH. Ick zie hier niemant. Maer waer isje kalf, of hebje dat verdronken of verlooren?
BOER. O! neen swijgh daer van stil, ay kom maer, dat selje tot onsent wel hooren.
Ach ick word zoo benauwt. FRANCK. Waer woonje, hoorje niet, jou rechte mallen Uul?
BOER. Aldernaest qualijck geseeten, in d' omgekeerde Osse-smuyl.
195 MATTH. Nou *Kees Oom* zijt gerust, en wilje traenen sparen.
BOER. Ick hat niet edocht datter sulcke goeluy inde Werelt waren.
MATTH. Is dat jou huys niet? BOER. Ja, ay klop doch lustich an.

Tryn en Kryn uyt.

MATTH. Goeden avont Vroutje. TRIJN. Wel Vrinden wat is dit? ô! mijn wat deert men Man?
Hoe ziet hy dus bedeest. Ay lieve Kees wilt spreeken,
200 Hebje krakeel ehat, wat schortje, benje gesneen of gesteeken?
BOER. Och neen, daer heb ick geen noot of, maer dat jey hebt gepropheteert
Dat is geschiet. TRIJN. Wat is dat? BOER. Maer ons kalf is in de baarelijke Duyvel gemetamorphoseert.
En die het mijn daer sulcken Publicatie gaen publiceeren,
Dat ick mijn niet meer sel droncke drincke, dat wil ick wel sweeren.
205 Och ick ben soo qualijck, 't is ofme de keel van benauwtheyt sluyt.
KRIJN. Houje hant voor zijn water- en wintmeulen, so vliechter den aam niet uyt.
TRIJN. Och! wat komtmen over, loop Krijn, hael de Docter, ay wilje doch wat reppen.

Boer. Dat hoeft niet, wacht noch wat, want ick begin weer aam te scheppen.
Trijn. Maer Vrinden waer vonje men Man? Frank. Hier een huys vijf ses van daen,
En hy versocht of wy hem t' huys woude brengen, want hy dorst niet alleen gaen.
Matth. Maer Kees jockje oock, datje kalf verkeert is. Boer. Zou icker mee jocken,
Neen wis niet, de Droes was noch met het roo-kalfsvel overtrocken,
Ick hebt al te wel gesien, want het geschieden op de volle straat.
Ay ga wat te rugh metje Roo-mantel, want ick meen aars dat de Droes noch voorme staet.
Frank. Wel magmen seggen, dat de gecken en de kindren int gemeen de waerheit spreeken.
Trijn. Ay Krelis zijt gerust, en wilje hooft met sulcke grillen niet breecken.
Boer. Ach ick ben soo kranck, de sieckte het me al harder, asje mient, an evat.
Krijn. Dat blijkt wel, wantje mont gaet, as een Telder sijn aarsgat.
Boer. Kom hier Trijntje, jey bent noch het staaltje van de vrome Vrouwen,
't Geeft mijn geen wonder, dat wy geen goethuys hebben gehouwen,
Daerwe soo langh de Sathan hebben in ons huys ehat,
Och hy wist soo veel van ons beyde te seggen. Ja dat
Jey hadt geklaaght, en wat ick al hadt misdreven.
Doch ick beloofde hem, dat ick voortaen met jou gerust sou leven.
Daer op liet hy my los. Maer hat ick dat niet gedaen,
Ick hat soo waer als ick hier sit, mee na de Hel moeten gaen.
Trijn. Ach mijn waarde man, ick hoop datje nou je leven anders aen sult stellen.
Boer. Dat beloof ickje, of ick wou datmen Heyntjeman stracks quam quellen.
O! Ick word al weer soo misselick! Matth. Kom recht hem wat om hoogh.
Boer. Daer dochtme dat ick 't verkeerde Kalf sagh, soo leytme die ro mantel in 't oogh.
Trijn. Ay set dat uyt je sin, waer toe dient al dit maalen.
Matth. Hoort Trijntje, laet je knecht eens om drie stuivers slaapkruyt haalen.
Dat sel ickje man ingeven, en decken hem warm toe, op dat hy lustig swiet,

En als hy wacker wort sal hy alles gelooven, wat hem van daagh is geschiet.
235 Boer. Ach ick ben soo verschrickt, 't is of ick vande Werelt sel scheyen.
Trijn. Nou wees maar te vreen, en denckt watmen om sijn sonde al moet lyen.
Loop Krijn, haal ereys om drie stuyvers *Dormio Herbario.* Krijn. Wat is dat voor goet? leghme dat eerst uyt.
Trijn. Wat benje oock een botte vlegel, kenje noch geen slaepkruyt. *Krijn binnen.*
Boer. Hoor reys *Monsieurs,* of ick van dese sieckte quam te sterven,
240 Zoo wou ick wel hebben, dat men Wijf al mijn goet sou erven,
Wilje dat wel getuygen? Frank. Ja dat sullen wy wel doen.
Boer. 't Moeytme dat ickje arbeyt niet vergelden kan, doch mijn wijf selt vergoen.

Krijn de Knecht uyt.

Krijn. Daer is de *Herbario Dormio.* Matth. Hou waer maet, drinck jey dat uyt, dat sel jou hert weer salven.
Boer. Ist ook bitter? Matth. Neen. Boer. Och houmen hooft vast, want ick sal moeten kalven,
245 Ach was ick hier van verlost, o! wat isme dit een swaar kruys.
Krijn. Ja wel maat begin jey te kalven, soo loop ick uyt de 1) huys,
Want jou Kalf mocht oock in de Nicker transformeeren,
En elcke Droes soeckt sijn man, en dan mocht hy mijn ook tormenteren.
Boer. Och ick word soo vakerigh, mijn oogen hebben haer al tot rusten gezet.
250 Kniert. 2) Kom Frankje help wat, soo raackt de boer na bedt. *Mattheus, Franckje en Trijn brengen de Boer binnen.*
Krijn. Dat sinnen eerst snaken, die weeten raet om een mensch te
Wat dunckje van sulcke ollen te draeyen. (paeyen,
Dat zyn Manniste streecken? Nou moeter de Baas onder, doch hy is nu genoegh overheert,
Want sy maken hem wijs, dat sijn Kalf in de Droes is verkeert.
255 De Droely noch sijn Moer bedocht noyt slimmer stucken,
Maer sacht daer zijnse weer.

---

1) In den reeds aangehaalden druk staat *het.*
2) Dit zal *Matth.* moeten zijn.

Mattheus, Franckje en Trijn uyt.

MATTH. Ick had niet edocht dat dit soo wel sou lucken,
TRIJN. Maer hoe sel ick dit vergelden, dat weet ick seecker niet.
Doch je meucht het Kalf houwen, want soo 't mijn Man weer siet,
Soo was ons werck vergeefs. FRANCK. Dat 's waer. TRIJN. Hou waer, drinck daer eens voor, maer wilt dees potse swijgen.
260 MATTH. Ay! 't is te veel. KRIJN. Hy slacht de Lackayen die *excuse moy* seggen, en se zijn blijdt asset maer krijgen.
MATTH. Goeden nacht Trijntje, wy bedanckenje voor je Kalf, en je gelt.
TRIJN. En ick bedanckje voor datje mijn Man op de rechte wegh hebt gestelt.
Kom morgen eens aen, om te zien of hy oock van sinnen sel verkeeren.
MATTH. Dat sal ick doen. KRIJN. Laet danje Mantel t'huys, want de Baes mocht aers veraltereeren. *Trijn en Krijn binnen.*
265 MATTH. Wel Franckje hadje van daegh wel sulcken avontuer verwacht?
FRANCK. Neen. Maer jey selt wel door de Werelt raken al kenje geen ambacht.
MATTH. Hoe sagh de Boer dat syn Kalf verandert was! FRANCK. Ick kostme niet houwen van laggen.
MATTH. Zijn vreucht verkeerde wel haest, hoe kon hy bidden en praggen.
FRANCK. Ick was bangh dat hy 't mercken sou, datmen hem soo bedroogh,
270 Hy had geen goe puf op jou, want je Mantel ly hem staegh in 't oogh.
MATTH. Hebjet Kalf wel versorght, dat het ons niet kan ontloopen?
FRANCK. Ja, zijt daer niet voor bevreest. MATTH. Wy meugent morgen aen d'een of d'aer verkoopen,
En speelen met het gelt moy weer, het magger nu wel op staen.
Ay kom, 'k wet Kniertje wel meent dat wy met het gelagh zijn deur gegaen.
275 FRANCK. Ja wel, soo langh mijn oogen open staen, sel ick dese potsen niet vergeeten,
Soo een Kalf te krijgen, noch gelt toe, en een heele Pot met eeten.
MATTH. Soo moet men 't weer soecken, die al sijn goet en gelt het verquist,
Weetje wel wat het spreeckwoort zijt, arremoe soeckt list.
Soo hier eenige Vrouwen zijn, die met droncke Mannen zijn beladen,
280 Die brenghse by mijn, ick saller van den dronck helpen, sonder perijkel of schaden:
Hiermee wensen wy goeden nacht aen al de Jufvrouwtjes en Messieurs,
Doch asje uytgaet, soo bewaer je noopen, Joorlogie, en je Beurs.

HET NEDERLANDSCH KLUCHTSPEL

IN DE 17DE EEUW.

II.

Het Nederlandsch Kluchtspel

IN DE 17de EEUW,

DOOR

P. H. VAN MOERKERKEN,

Leeraar aan de Rijks Hoogere Burgerschool te Utrecht.

II.

SNEEK.

J. F. VAN DRUTEN.

47. HOE DE VERLOVING VAN DEN KALEN JONKER EN DE RIJKE JUFFER NIET DOORGAAT. 1)

Pieckedenise, een kaal edelman, heeft »door groot practijck» zich een mooi »kleet» weten te verschaffen; hij wil nu naar een rijk meisje gaan vrijen en heeft het oog geworpen op Helena, een »rijcke Jufvrouw». Zijn dienaar Snaphaen, die van zins was hem te verlaten, wordt verlokt door het uitzicht op betere dagen en belooft dat hij zal blijven, als zijn heer hem een »nieu pack Bruylofs kleeren» toezegt. Deze doet dit en zendt Snaphaen met een' minnebrief naar Helena. Het antwoord is dat zij den jonker om half acht zal verwachten.

EDELMAN. Haer wesen hoe stingh dat, wanneer gy gaeft den brief?
SNAPHAEN. Heel aengenaem en wel, de Brief die was haer lief.
EDELMAN. Kom an dan ga ick heen, maer 't slimste datter quaet is,
Dat is ick heb geen gelt, wel aen de beste raet is
5 Dat ick iets koop op dagh en verkoop het voort contant,
Maer 'k heb geen meer krediet, o alder schanden schandt.
Daer is geen beeter dingh als dat ick kordt ga vrijen
En zet het haer zo na als 't immermeer kan lijen.
SNAPHAEN. Dat is het alderbest ick wouje maer begon
10 En soo het niet en luckt, zoo ga ick metje deur, voort met de noorder
Maer heer ick denck daer wat een raedt die wonder goet is, (zon,
Ick heb aen haer bespeurt, dat zy heel hoog van moet is,
Daerom zoo doe jy voort dees penningh omje hals,
En maeckt Helena wijs, (al is het zoo wat vals)
15 Als datje bent wat groots, ja een Ridder van dees order.
EDELMAN. Wie hoort dees penningh toe? SNAPHAEN. Ay wat en vraeght
Het is mijn pellegift, ick heb het van mijn peet, (niet vorder,
Ja 'k hebse staegh bewaert, al schoon dat Jy 't niet weet,
Hier in mijn onderbroeck, want had jy 't oock geweeten

1) Uit: *Klucht van de Kale Edelman. Door Joannis van Dalen. Gespeelt op de Amsterdamsche Schouburgh. Anno 1657.* [Vignet: al de schuldeischers, die om hun geld komen.] *t'Amsterdam, By Jan Jansz. van Santen, Boeckverkooper, achter de Oude Kerck, aen de Zuyd-zy, Anno 1657. Op de Reegel:* De hedendaeghse Vrijery Bestaet al meest in zulck gevry, Als ick u stel voor oogen. Een vrouw die vast haar zinnen stelt, Op geen persoon, maer op het gelt, Die wort veel tijts bedroogen.

20 Jy had hem vast geset voor drincken of voor eeten.
EDELMAN. Ze staet mijn wonder wel. SNAPHAEN. Ick sey haer datje waert een fray Rijck Edelman,
Maer jee hoe mooy is 't biesje, 't heeft een nieuwe halsbant an,
Maer heer al wat ick doe dat is om 't nieuw pack kleeren,
Want 'k lijck een palm-boom 'k ben swinters en somers even groen. EDELMAN. 'k Zelje wat leeren.
25 De wijl gy zelver zegt, dat zy is hoogh van moet
Zoo kon het lichtelijck zijn dat zy vroegh na mijn goet,
En is dat zy dat doet zoo zal ik haer wel noemen
Een groote zomme gelt, en jy moet dan noch roemen
Van twee driemael zoo veel, als of ick 't niet zeggen wou.
30 Ja wat dat zy mijn vraegt, zoo zeg jey maer mevrouw
Het is wel eens soo veel zijn goet is zonder weerga
Zijn afkomst is heel groot, hy noemt jou niet op veer na
Int kort zeg eens zoo veel, op alles wat zy vraeght.
SNAPHAEN. Ick zeg wel ses mael meer, indien het jou behaeght,
35 Ick zel dat Juffertje, wel sien in slaep te wiegen,
Kom gaen wy datelijck heen en tijen an het liegen.

Bij haar, die vergezeld is van hare kamenier, Boutje, toegelaten, snoeft hij op zijne bezittingen:

HELENA. Mijn Heer meent ghy 't in ernst? EDELMAN. O Ja ten zal u oock niet schade,
Ick ben een machtigh Heer, mijn goet is wel soo veel
Als gy niet sout vermoen, alleenigh voor mijn deel,
40 Zoo heb ick aen Contant wel hondert Duisent gulde.
HELENA. Zijt ghy noch Jongelingh want weeuwenaers hebben schulde.
EDELMAN. Ick ben noch Jongelingh. HELENA. Wel dat is noch heel goedt,
Hebt ghy geen Ouders? EDELMAN. O neen alleenigh van mijn bloedt
Zoo heb ick noch twee broers, d'een hiet *Coli quo Quelle,*
45 En d'ander *Kakerlakoe.* HELENA. Maer zijn die al getrout? EDELMAN. Ick sal het u vertelle,
Ick ben de alder Jongst, de middelste is getrout,
En die is heel Jaloers. Het welck dat mijn rout,
Hy is van ons geslacht de alderwijste proncker
Maer wat ist hy heeft de naem, van de *Jaloerse Joncker.*
50 HELENA. De minne nijdt is quaet, maer u vader wat waer dat voor een?
EDELMAN. Dat zal ick van 't begin tot 't ende u ontleen
Door dien mijn vader in de melisie had behagen,
Zagh hy op d'artelery, oock wiert hem op gedragen

De velt-maer-schalcks staf, ja veltheer ginnerael.
55 SNAPHAEN. Daer sijnder noch zoo veel, hy noemtse niet altemael.
Kom Jufvrouw luystert eens, ick zal mijn Heers tolck weese,
Wel hoor, drie van zijn vaders waren goe luy, ze worden van mijn geprese,
D'eerste was een kaptijn, de tweede en vaendrigh en de darde een soldaet.
EDELMAN. Jou ondeught gaeter zy. HELENA. Is 't soo zoo is het quaet.
60 EDELMAN. Me vrou ten is soo niet, dat wil ick Jou wel sweeren.
SNAPHAEN. Kom hier, heb jy niet geseydt, dat ik sou dubbeleeren?
EDELMAN. Ja het ander maer dat niet. SNAPHAEN. Ho, ho, 't is dan wel.
HELENA. Men heer verstoort u niet want na 't geslacht zel
Ick niet zien, als 't ander mijn behaeg is.
65 EDELMAN. Wel 'k hoor met iver toe, wat dat mevrou haer vraeg is.
HELENA. Maer u gelt is dat zoo veel gelijck ghy hebt genoemt?
EDELMAN. Ja, en noch vijftigh dubbeloenen want ick hou niet van die veel roemt.
SNAPHAEN. Hoe zegje vijftigh pompoene? je heb wel hondert
Pompoene en duysent komkommers in je tuyn. BOUTJE. Ick ben ver-
70 Is die heer soo rijck, wel vrou weest nou toch ree (wondert,
'k Hoor hy heeft oock en tuyn. SNAPHAEN. O ja goen dag hofstee.
HELENA. Zoo hebt ghy ook en tuyn? EDELMAN. Ja sloote en gebouwe.
HELENA. Hoe sloote? SNAPHAEN. Ja sloote, kom dat zel ick u wel ont-
Wel vraegje sloote, mevrou hy heeft wel soo veel, (vouwe
75 Ja soo veel slooten, dat hy de meesten deel
Niet van doen heeft, maer 'k mien grendel sloote,
Mael sloote, hangh sloote, die zal hy haer verkondige.
EDELMAN. Neen, 'k zal door ondanckbaarheydt mijn zelven niet bezon-
Want daer is niet ter werelt of 'k hebt van alles mee. (dige,

Hij noodigt haar vervolgens te zijnent »op Banket». Zij neemt het aan. Van het geld, dat hij door het verkoopen van zijn' mantel krijgt, laat hij Snaphaen het een en ander aanschaffen.

80 SNAPHAEN. Ja de mantel is verkoft, en alle dingh is klaer.
EDELMAN. Waer hebje dan 't Banket en oock de wijn gelaten?
SNAPHAEN. Wel men docht dat ickje met yemandt hoorde praten,
Daerom heb ick het altemael inde kelder gebrocht.
EDELMAN. Mijn trouwe Snaphaen dat hadje dan wonder wel bedocht,
85 Kom laet het daer maer staen, tot strack alsje de tafel gaet decke.
SNAPHAEN. Wel waerme zel ick dat doen? Hoe je most niet metme gecke.
EDELMAN. Kom weetje geen raet, neemt het schoonste laecken van 't
En ziet ofje dat zoo wat ergens te parsen zedt, (bedt,

Of gaeter op zitten, nou je most niet langh staen,
90 En neemt die ses witte komme die daer after in de gangh staen,
En maecktse schoon, en doet in elk het zijn. SNAPHAEN. Goede maedt,
Daer noemt hy in een aem al ons hele huys-raedt.
EDELMAN. Maer wat hebje al voor wijn? SNAPHAEN. Roo, en Witte,
en Spaense, met een Rijnse bleecker,
En een kan Rotterdammer bier, maer 't slimst wy hebbe geen bee-
95 Maer tot de Wijn heb ick elck een bysonder glas, (cker,
De knecht hulp men dragen 't was goet dat die tuys was
En de wijn-kooper zey, je zoud en reys dencke om de ouwe schulde.
EDELMAN. Dat zal ick heel wel doen, maer hoe veel kreegje op de man-
tel? SNAPHAEN. Net twintig gulde,
Daer zie jy 't overschot, 'k hebt schier altemael besteet.
100 EDELMAN. Langh mijn dat in mijn zack. SNAPHAEN. Dat waer my see-
cker leet.
EDELMAN. Wel, jy kent het niet bewaren. SNAPHAEN. Al beeter als
zommige kassire,
Die voor haer meesters gelt, wel lustigh gaen plisire.
Neen ick zel dat niet doen, maer houwen de kas zuyver en klaer,
Ben ickje niet een trouwe briefdrager, Ja een trouwe leugenaer?
105 Jou meyt, jou knecht, jou al, wel hoe 'k wilje kassier ook weese.
Maar heer daer valtmen wat in, dat is, 'k begin te vreese
Dat de nayster hier koomen zel, wantse riepme na, (noch ja,
Wacht Snaphaen, 'k ga mitje tot jouwent om gelt, en ick zy neen
Maer de mijn dingen of, en quam zo datelijck strack tuys.
D'naeyster klopt.
110 EDELMAN. Daer isse dan zegh dat ick niet in ben. SNAPHAEN. Loop dan
je best in 't kackhuys. *D'Edelman binnen.*

De Naeyster uyt en zeydt.

Wel Snaphaen, hoe hadje strack zulcken grooten haest? (baest,
SNAPHAEN. Wie ick Naeyster? NAEYSTER. Ja Jy, je liept wel zoo ver-
Gelijck offer imant waer, die je wou verrasse,
Waer isje Heer? SNAPHAEN. Die is weer uyt. NAEYSTER. Ja wel ick
weet het te passe,
115 Als hy uyt is waer is hy heen? SNAPHAEN. Hy kijck na zijn wissel,
wat weet ickervan?
NAEYSTER. Wacht hy al me een wissel, slacht hy d'Hoogduytsers dan?
SNAPHAEN. Je kent oock wel een reys weer komme. NAEYSTER. Wel
nou, maer zegh dat de Naeyster
Voort gelt hebben wil. *Naeyster binnen.*

De Edelman uyt en zeydt.

Ja als ick zel klapayster,
Om datje mijn alamoode beffen zoo verdurven hebt. SNAPHAEN. Hoe hebjet gehoort?
120 EDELMAN. Wel ja, als 'ker op let, soo verstaen ickje daer van woort tot woort. *Koopman klopt.*
SNAPHAEN. Na 't kackhuys, na 't kackhuys. *D'Edelman binnen.*

De koopman wordt met dezelfde boodschap afgescheept als de naaister, daarna ook een glazenmaker, die bij het heengaan zegt:

Kom ick zel hem een steeboo stueren die kale Edelman.
Ik zel dan mijn gelt wel vinden. *Glasemaecker binnen.*

De Edelman uyt en zeydt.

Wel ick ben blijdt, dat jy 't dan vinden kan,
Ick laet het daer op staen, maer wat is mijn dit een schand 'k moet voor mijn krediteure
Gaen schuylen in 't sekreet. *D'Kramer klopt.* SNAPHAEN. Na 't kackhuys, kackhuys, kackhuys, gae heen in 't kackhuys treuren. *D'Edelman binnen.*

De Franse kramer uyt en zijt.

125 Bon soyr mon bonami, is votre monseur niet in lamaison?
SNAPHAEN. Ha, ha, ha, ha, ha, KRAMER. Porquoy laghjy my uyt garson?
SNAPHAEN. Wel ja, ha, ha, ha, voort gaet hier uyt de kamer,
Wat bin jy voor een quant? KRAMER. Si swie de Franse Kramer.
Ick heb de kleer gemaeckt, voor votre grand monseur,
130 Heel toete alamood. SNAPHAEN. Zoo binje dan een schreur?
KRAMER. O wie Moseur ick ben. SNAPHAEN. Mijnheer kan jou schrift niet lesen,
Jey moet het hem zelf zegge wat al die itemen wille weese
Zoo van treckkoort, voeringh, en van knoope, sy en lindt.
KRAMER. Monseu oordeel hier van als van de kleur de blindt.
135 SNAPHAEN. Wat bin jy een wael? KRAMER. Non ni monsu ick ben gebooren
Ala vile de Pari. SNAPHAEN. Wegh ick mach jou spraeck niet hooren.
KRAMER. Noktans uw votre heer parle bon goe fransoy.
SNAPHAEN. Ja jouw hoort hy aleven niet garen. KRAMER. Owie, owi, monsue, mafoy
Ick moet heb larsian moy. SNAPHAEN. Hoe veul is het? KRAMER. Combien omtrent de wiete hondert.

140 SNAPHAEN. Hoe veel is dat? KRAMER. Monsue wees niet poerwondert,
Hy heeft noch flus gehaelt de belle fijn siapjou,
Van hondert troy florijn, hy zy dat hy zou trou
Grandamosel dees Stadt, hy koft poer haer de hansschoen
En oock nu bel plumay, met stricken op sijn danschoen
145 Dan noch een broddelje, in Duyts geseydt draegban
Een pack en mant Rojael gesjammereert met kan
Daer is noch meer van outs, de lint, de portkanons.
SNAPHAEN. Hy, houtje backus toe, want ick kan geen walons.
KRAMER. Ick wil niet hou toe, moy boeys, Jou tretere Jouw laron
150 En voele voe aveck mooy, ick klop op votre tæte, al met een grand baton. *Kramer binne.*

Na hem komen nog een waard, een Engelsche makelaar, de huisheer, een baker met een kind, dat van den Edelman is. Bij ieders komst wijkt deze naar de bestekamer en geeft Snaphaen niet thuis. Als de baker weg is, zegt de Edelman:

Ick sou dat vroutje wel genomen hebben maer ick was doe niet goet
En ick zou het noch niet zijn, ten waer dat dese Rijck was. (trous,
SNAPHAEN. Ja soo loof ick vast dat Viane, of Kuylenburg jouw alder naeste wijck was.
EDELMAN. Ick zal de Kraem-vrou dan oock een hondert pont geeven voor haer eer. *Helena of Boutje klopt.*
155 SNAPHAEN. Na 't kackhuys, kackhuys, kackhuys, kackhuys, kackhuys, kackhuys heer. *D'Edelman binne.*

Helena met Boutje uyt.

SNAPHAEN. Ho, Jufvrouw. HELENA. Waer is je Heer? SNAPHAEN. Inde beste-kamer by de ruyckende Juweele,
Ick zel hem roepen. HELENA. Neen, neen, het mocht hem licht verveele,
Maer was dat je heers meyt die daer eeven van de stoep trat?
SNAPHAEN. Neen dat was een vrouw, met iets leevendigs datter mijn heer vereert hat,
160 Want hy is zoo goedt arms, hy geeft al, al zin de luy niet poover,
'k Zel hem roepen, Heer, Heer, Jou zon is hier, de donckere wolck is over.
Ja wel 't ruyck daer stark 'k loof hy heeft muskus in zijn zack.

De Edelman uyt en zeydt.

Mijn Engeltje wellekom. SNAPHAEN. De mijnen oock. EDELMAN. Gaet Snaphaen strack

Na binnen, maeck dat het heerlijck en fraey is.
165 SNAPHAEN. Schiet jy maer lustigh hoogh, jey krijcht die papegaey wis. *Snaphaen binnen.*
EDELMAN. Mijn lief ick hiet uw noch eens welle-kom.
HELENA. Mijn dunckt ick uw verlet. EDELMAN. O neen ick was daer
Gout, zoo van eendartigh duysent gulde, (doende met een t'som
De luyde brochten het men daer effen tuys, en ick reeckendent voor qua schulde
170 En ze hebben men noch gelt gegeven en dat maer tegen drie parsent. HELENA. Wel wis,
Dat 's toch weynigh. EDELMAN. Ja maer, ze weeten dat het by mijn wel bewaert is.
Daer heb ick de sleutel niet. 'k zouje aers eens in de kamer leyden
En men mantel hangter oock in. HELENA. Waer is de sleutel? EDELMAN. Die heeft een van mijn meyden
En ze bennen allegaer uyt, kom de knecht magger na toegaen.
175 HELENA. Is het hier dichte by? EDELMAN. Een uur vijf, ze hier van daen.
HELENA. Wat benje slecht, waer zou de knecht zoo vart gaen dwale.
EDELMAN. 'k Heb men knechts met men meysies verlof gegeven datser hart souwen op hale,
Ze hebben d'eene karos mee en reyen van mijn eene hofstee in d'aer.
HELENA Je zeyt al goeder tier. EDELMAN. Ick zelje zegge waer
180 Om dat ick 't gedaen heb, ick vreesde voor het snappe
En dats ons gevry tegens elck een mochte klappe.
HELENA. Dat hebt ghy wel versint. EDELMAN. Och waert gy toch mijn Bruydt.
BOUTJE. Mevrouw ay zegt toch ja hy schaeyter aers licht uyt.
HELENA. Nouw het zal wel gaen. EDELMAN. O pronck van alle vrouwen,
185 'k Sal u in Amsterdam, een lust hof late bouwen
Van gladde Mermersteen, en op het hoog gebouw
Uw Heerelijcke beelt vol schoonheyt, ja me vrouw
'k Zal oock een Ledikant, van Jaspes steen houwe
En blinkent hijasent, waer in wy staegs beschouwe
190 Het mindelijck onthael hoe d'een den ander kust.
HELENA. Mijn heer met uw verlof want ick en heb geen rust,
Voor eer dat ick het weet, waerom gaet gy toch dragen
Dees penningh omje hals? EDELMAN. Die won ick in Tornooy, waer van mijn lof gaet wagen
De heele werelt deur, dit is des Keysers beelt,
195 Ick schenck het uw op trouw. HELENA. Mijn liefde leyt en speelt
Heel met mijn achterdocht, zou hy zoo rijck wel weese?

Zijn woorden zijn wel goedt, maer echter noch de vreese
Die drijft mijn als een Schip, dat van de eene zy
Een starcke windt bespringt terwijl een krachtigh ty
De andere kant bestormt. BOUTJE. Me vrouw ay wilt niet vreese
Als hy u maer behaegt, gy hebt genoech. HELENA. Zijn weese
Behaegt mijn wonder wel, maer 'k hou te veel van 't gout.
BOUTJE. Licht komter niemant weer, en zie je wort vast out,
Dat ick zoo waar als jy, ick zou hem 't ja woort langen.
HELENA. Ick zal nuw het geluck geheel in waegh schael hangen
En volg zoo voort uw raedt, ick voel het groot gewelt
Mijn stierman overheert, en 't schip te gronde velt,
Zoo dat ick word (Helaes) door hoop en vrees gedreeve,
En weet niet hoe ick wil. EDELMAN. Mijn lieve leve
Wat praet gy van ter zy? geeft my het ja woort dra,
BOUTJE. Wat ick uw bidde mach me vrouw, ay zegh toch ja. (zegge?
EDELMAN. Aenvaert mijn onder Trouw. HELENA. Wat wilt gij hier me
EDELMAN. Na dien mijn lief 't gelieft zoo zal ick 't uyt gaen legge,
Gelijck dees penningh is, heel ront en zonder ent,
Zoo zeg ick dat mijn liefde oock me zal zijn, 'k bekent
Uw voeght een schoonder man, maer dit wil ick u sweere
Dat gy er geen en vint, die uw zoo hoog zal eere
Noch houwen zoo inwaert gelijck als ick zal doen.
HELENA. Ick neem het hier op aen, dat mooght gy vry vermoen,
Als gy geen schulden hebt, zoo zijn wy eens gezinde,
Ghy zult aen mijne liefd ick sweer geen ent oock vinde.

Snaphaen verbaest uyt en zeydt.

Men heer een woortje in vryigheyt, hoor, zoo als ick de tafel gaen decken zouw,
Zoo kommender een deel van je krediteure. EDELMAN. Wel nouw
Zegt dat ick niet in ben. *Al de Krediteurs van binne:* Doe op wy weete wel dat hy in huys is.
EDELMAN. Zeg jy weer neen. SNAPHAEN. Hoorje wel, men heer zeyt zelf dat hy niet tuys is.
HELENA. Wel liefste wie is daer? EDELMAN. Het zinne luy die brengen men gelt,
En 't komt nouw niet te pas. KREDITEURS. Doet de deur op of wy doen 't met gewelt.
HELENA. Wel Engeltje brengense gelt, ay wilt dat toch ontfangen.
EDELMAN. Neen liefste ze zouwe men toch niet als gout langen
En dat is of gezet.

De Krediteurs verbaest, uyt en zegge gelijck.

Kom Heer wilje ons nouw gelt langen of niet?
EDELMAN. Wel ja ick toch, maer 'k bidje vrinde, ziet
Wie dat hier by men is. HUYSHEER. Ja, ja, dit is je vrijster,
Zegh Jufvrouw wil jy ons betalen? HELENA. Hoe kom jy luy om gelt? wel wat de plijster.
GLASEMAECKER. Wy moeten hebbe twaalf duysent ongerse guldens elck een gulde een Duckaet.
235 SNAPHAEN. Ja zoo veul aeckse guldens (dat zin schellinge) hadje die maer maet.
EDELMAN. Wel vrinde je zult het hebbe, wat neemje onnutte zorg aen,
Heb wat gedult. WAERDT. Ja als de Juffrouw wil borg staen.
HELENA. Ick; neen ick toch niet, want siet ick schijer uyt.
EDELMAN. Wel hoe dat kan niet zijn, ick hou jou voor mijn Bruyt.
240 HELENA. Neen, neen je zult van mijn met dese naem noeyt proncke.
BOUTJE. Vrouw hy slacht dat volck, die van 't vleys roeme en hebbe van 't sop niet eens gedroncke.
HELENA. Ja wel men beleeft wat in een kleet, maer meerder in een vel.
SNAPHAEN. O, o, o, o, o, zeg heer waer is mijn penningh? EDELMAN. Wel,
Die heeft de jufvrouw op trouw, en ick wilse ook hebbe, want ick geen berou heb.
245 SNAPHAEN. Hier mijn pillegift, mijn pillegift. HELENA. Wat pillegift? SNAPHAEN. Die je van mijn heer op trou heb.
HELENA. Wat die penningh? hou daer loopterme byje kale heer.
EDELMAN. Neen, neen, die moetje houwe. HELENA. Wegh, wegh, jou uytlock, ick spreeckje mijn leeven niet weer. *Helena met Boutje binne.*
EDELMAN. Ick bid Mevrouw vertoeft, gaet gy mijn soo bejegene?
SNAPHAEN. Ja 'k docht wel, dat het nae die zonne-schijn weer lustig sou gaen regene.
250 KOOPMAN. Kedises sinjoor? EDELMAN. Wel ick heb niet te zeggen. NAEYSTER. En wy luy al.
GLASEMAECKER. Hoor, zoje niet betaelt, zoo loof ick jy 't beklagen
KRAMER. Exkuse mooy monsuer ick moet heb mooy larsjan (zal.
Ick meen jy waert un duck, ten mins un grand marsjan.
EDELMAN. Ja dat ben ick oock. MAECKELAER. Kom hedder en langh my dan monni ser. EDELMAN. Wel wacht.
255 WAERDT. Hoor zooje mijn geen gelt geeft, zoo zel ickje zoo onzacht
Op schaffen, dat hetje zel heugen, datje by mijn gewoont heb.
HUYSHEER. En ick zelje kroone datje zelt zegge dat ickje gekroont heb.

BAECKER. Genediger her, igh kam daerom ogh zoo bal
En de motter wol haben, al zo het en Redligs kint is, dat iert eens zeen schal.
260 EDELMAN. Ick zalje allemael ten volle betalen, behalve de Huysheer
Want 'k heb gewoont, dat men knecht menigmael zy, voel, we zitten als in een sluys heer,
Zoo stickent is het glas. HUYSHEER. Dat moet ik gaen bezien, want daer was eerst niet eenen gat. *Huysheer binne.*
SNAPHAEN. Nouw muyse weest vry gaeu, want je hebt een arge kat.
EDELMAN. Kom staet allemael heel dicht achter malkander.
265 Ick zelje gelijck betalen, dats beter als d'een voor en dan d'ander.
KRAMER. Si swie kotan monseur, uw sarviteur wil altijt Travalje porvoe.
EDELMAN. Het is om groote reen, daer om dat ick dit doe.
SNAPHAEN. Heer hout vijf oogen vast, je hebt de hoogste prijs wis.
EDELMAN. Zoo, je luy most wel staen, eer ick de rechte wijs mis.
270 Zegh staeje luy nou wel zoo langh ick gelt... KREDITEURS. Ja heer.
EDELMAN. Kom Snaphaen ga nou voort, want ick kom nooyt niet weer.

Soo als de Krediteurs dicht after malkander staen, stoot de Edelman tegen de afterste, datse allemael onder de voet valle en loopt met Snaphaen binne.

NAEYSTER. Op Spanjer. KOOPMAN. O katzjor de porkus. GLASEMAECKER. Staet op Fransman.
KRAMER. Ha filoe de pondnuff, alon volgh. WAERDT. Daers geen kans
Om te krijgen, (blijf maer) want zy luy zijn al voort, (man,
275 Jy after haeltse niet, dus weest zoo niet verstoort,
Jy lijckt de quaetste niet, schoon jey je zoo wat bars hout.
MAECKELAER. Ick wou zy waren henck, te zamen aen een dwarshout.

De Huysheer, verbaest uyt en zeydt,

Wel vrinde wat was dat, wie liep daer zoo rat deur?
BAECKER. Der dienaer met zen her. KRAMER. Die Trettre en manteur.
280 GLASEMAECKER. Zegh waerom hielje hem niet? HUYSHEER. Hoe, ick was inde kelder,
Daer staet noch eendeel wijn (heel aengenaem, en helder)
In vlessen, Spaens, Frans, Rijns, ick hebse al geproeft.
WAERDT. Kom drincken wy die op. GLASEMAECKER. Ick ben niet meer bedroeft,
Want ick ben nou geleert, en zal mijn voortaen mijen.
285 HUYSHEER. Daer staet oock veel Bancket. NAEYSTER. Waer beste vaer? HUYSHEER. Ter zijen

In 't zalet. MAECKELAER. 'k Taeck het, en, hou sopper. KRAMER. Monsuer, de vien poer ons de damens de mansjê. (Atandê, HUYSHEER. Die zorgh die ben ick quijt, want ick die kale heer laet, En stel mijn hart gerust, en kom hier me nooyt weer maet.

---

48. DE GRAAF VAN ÉÉN DAG. 1)

Eenige jongens springen een' rondedans om den scharenslijper Hansje, die ouder gewoonte te veel gedronken heeft. Zij zingen:

O eedel Rotterdammer bier,
Wat hebt gy groote kracht.
Hoe leit dit dronkke Varken hier
Dus inde vocht versmacht.
Hy stinkt gelijk een vunsig beest,
Hy schijt wis in zen broek.
Hij heefter voor driegroot geweest,
Zijn wijf die spaart hem Koek.

Ons Hansjen is in slaap geraakt,
Hy leit zoo mooy en ronkt.
Elk slaa hem op zen gat dat 't kraakt,
Of hy niet weêr ontfonkt.
Hy roert noch vin, noch hooft, noch bocht,
Hy leit gelijk als doot.
Het zoete Rotterdammer vocht
Bracht hem in deeze noot.

Zij leggen hem voor de Poort van 't Hof, waar hij door den Graaf gevonden wordt.

GRAAF. Wel, wat leit daar voor een dier? (Schelvis. FLORIS. Een Scheevelinkze Kabbeljou. FRANS. 't Is een ben met PAGIE. Het is een groote Steur, of Zeemonster. 2. LAKEY. Je ziet mis, 't Is een Rotterdammer Kraamkint. FLORIS. Ist dronken Hansje? FRANS. Gut hy ist. GRAAF. Ha, ha, ha, breng binnen 't klugtig lansje,

---

1) Uit: *M. Fockens Klucht van Dronkken Hansje. Gespeelt op d'Amsterdamsche Schouwburg.* [Vignet: Bijenkorf, waaronder In Liefd' Bloeyende.] *t'Amsterdam, By Dirck Cornelisz. Houthaeck, Boeckverkooper, opde hoeck van de Nieuwe-zijds Kolck. In 't Jaer 1657.*

Trek hem mijn kleeren aan, leg hem op 't Ledekant,
De deuren toe, ontsteek het licht dat het geduurig brant, (steeken.
Let als hy wakker wort, en zegt my dan terstont, wilt alles wel be-
25 PAGIE. Vertrout ons toe mijn Heer daar zal niet aan ontbreeken. *Binnen.*

Gijsbert met Flooris uyt.

GIJSB. Ist mooglik, wat of men Heer met deezen dronken bloet wil
Ha, ha, ha, een wonderlikke klucht zal hier uit broen. (doen?
Maar t'wijl dat hy noch slaapt gaan wy noch eens na 't meysje
En zingen voor heur deur, dit lietje, ik vraag het noch een reysje
30 Of zy men hebben wil. FLORIS. Laat zien, dit is heel raar,
Ist van jou maakzel? GIJSB. Wel ja. FLORIS. Maar is dat waar?
't Is vol diepzinnigheit, je maaktet voor de geesten.
GIJSB. Ho, ho, dat acht ik niet meer as veesten,
Zulk goet kan ik in mijn droom wel maaken als ik slaap,
35 Zulke Rijmen kan ik spreeken als ik maar gaap,
En ik tart'et tegen alle Poeëten, al wast de Meyster zelf,
Schijt Hagenaars, en Haarlemmers, en die weytse Poeëten van Delf,
Schijt alle Vlardingse Kameristen, van Rijnsburg, van Zoetermeer,
die de Rondeelen met Pollepels eeten,
Als ik warm gedekt was zou 'k zoo wel een Hondert vijf zes Boere
Rederijkers sweeten.
40 FLORIS. Maar zeg eens, rijmje al dat goet uitje hooft
Of hebje 't te lien. GIJSB. Dat mijn Harsens wierden geklooft
Daar quam een Pallas uit; neen ik steel niet,
Ik doe niet als die Kreuple Rijmers, ze maaken niet een liet,
Of niet een Bruylofs-digt, of ze hebben 't uit de Boekken,
45 Ze moeten 't uit Vondel, of Krul of uit van der Veen zoeken,
De luy meenen 't is heur eygen, en 't is altemaal vals,
Zo maakenze een Rommelzo, en breeken de konst den hals,
'k Meen haast een kaart om prijs te rijmen, en hangenze aan de
Beurs, ik durftme wel vermeeten.
FLORIS. Deeze Kaerl wort noch Professer vande Amstelse Poeëten.
50 Maar ziet de Speulman hier, dits puyk. GIJSB. Genavent Mr. Maas,
Je moet nu met ons gaan, we zullen dan eens slikken. Wat dunkje
Flooris? FLORIS. Het is een gauwen Baas,
Nu krijgje wis de Meyt. GIJSB. Is je Veel klaar? hier bennewe
voor de deur.

Hy zingt.

Och hoe valt het my zoo zuur,
'k Brand als vuur,

Om dat ik geen hulp en vinde,
Och men Hart brant in men lyf,
'k Word' al stijf,
Janneken Abrams mijn beminde.

Duysentmaal heb ik jou rink
En de klink,
Om dat ik jou zo besinde,
Uit een heete Minnelust
Wel gekust
Janneken Abrams mijn beminde.

Hoe menigmaal heb ik jou stoep
Door 't geroep,
By dees blaaderrijkke linde,
Met mijn tranen wel geboent
En gesoent,
Janneken Abrams mijn beminde.

Ach mijn overschoone Bruit,
Ik teer uit,
Ja je zult het zo bevinden,
Zooje my niet haast verhoort,
Ik sterf voort,
Janneken Abrams mijn beminde.

De Vrijster uit 't Venster.

JANNEK. Wat raserny is hier, dus inde nacht te zingen?
Je maakt dat de buuren van schrik uit de slaap springen,
En smorgens hebbenwe altijt om dit Kattemuzijk een hart gekijf,
Zooje hier weer komt ik lapje met een Pot vol maagdewater opje lijf.
FLORIS. Holla, dat waater isser wat schaars, ofze wel een Pot vol zou konnen vinden?

Zij wil niets van hem, noch van zijn minnedichtjes weten.

GIJSB. Nu, nu mijn Bekje, kom af, ik word' zoo Koortzig, kom Liefje,
Hier heb ik een Rijmpje gemaakt, hoe 'k je bemin dat leesje in dit Briefje.
JANNEK. Ha, ha, ha, kreuple Rijmers, ik lagje wat uit, loop gek, loop,
Wat zietmen al voddery voor de Boekbinders deuren te koop,
Van Kreuple Rijmen en lamme stramme Gedichten,
't Schijnen groote Lantarens, maar 't zijn kleine lichten.

As je luy wat digt, 't is altijt van Likjes, van strikjes, van quikjes, en zulke stof,
Je rijmt altijt van Lusjes, van Kusjes, van Lipjes, van Borsjes, daar gaan de Vrijers grof,
90 Ze maken de Vrijsters tot Koninginnen, tot Harderinnen, ze konnen braaf op zen Poeëts liegen,
't Zijn maar Wapens om de Joffers mee te bedriegen.

Zij blijft halsstarrig weigeren; ten leste wordt Gijsbert boos en zegt:

Jou Karonje, loop voor den droes jou Varken. (binden,
FLORIS. Ja laat maar loopen, laatje van geen meit aan een stroo
Daar is verschiet van dat goet, men kanze by honderden vinden.
95 't Za laat ons gaan zien hoe dronkken Hansje vaart,
't Is laat, wy moeten zien, hoe dat hy 't binnen klaart.

De Graaf met Frans uyt.

GRAAF. Maar was hy al van 't bed? FRANS. Hy is aan 't rijzen, en begint al vast te morren,
Wy keeken door het Glas, en gingen hem al porren
Met kloppen aan de Deur, totdat hy is ontwaakt,
100 Hier inde Galdery daar kan men zien hoe dat hy 't binnen maakt.
GRAAF. Kom gaan we om te zien hoe hy zal spookken,
't Gezelschap, ist gereet? FRANS. Ik hebze al besprooken,
En alles is nu klaar. GRAAF. Wat heeft de klok? FRANS. 't Is over tien.
GRAAF. Dan ist al over tijt, 'k verlang dees Pots te zien.

Hans uit zijn Dronkenschap ontwakende.

105 Wel, wat droes is dit! ben ik al in den Hemel eer ik ben gesturven?
Nochtans zeyd onze Pastoor dat ik tot den Hemel al was bedurven,
Om datje, zeyd hy, dat lekkre gekookte Hopwater al te veel hebt geëert,
En om datje meer inde Hoerhuyzen dan inde Kerk hebt verkeert.
Wat Kol heeft my hier gevoert, ist droom?
110 Of is dit Spookery, 'k word al ang, hoe of ik hier koom?
Hoe droes kom ik an deze koussen, en an deze Zyje kleeren?
'k Heb wel hooren zeggen, datmen in ouwe tijen de luy kon Transfor-
Ik zeyd dattet leugens zijn daar de Poeëten mee pronken. (meeren,
En gisteravont lag ik noch by men wijf, 'k was niet dronken,
115 En nu ben ik verschept in een Konink, of ander groot Heer;
De Bedstee en de Kaamer is bekleet met Gout leer.

De Graaf en zijn bedienden komen te voorschijn, doch spreken geen woort:

't Schijnt ik ben in een andere Werrelt daar de menschen niet spreeken.
Zoo ik maar weer in Holland kom, 'k zal mijn reis opschrijven en vergeeten niet te liegen,
Schijt dan alle nieuwe blauwe Boekjes, daarze de luy mee bedriegen.
Zeeker, datje goe Wijn inde kan had ik dronkze met een teug uit.
Hebje daar een Brief! 't lijkt wel Hollants schrift, wat oft beduyt?

Hy leest de Brief.

Myn Heer,

De oorzaak datwe nu niet spreken, is om dat u harssens door een zwaarmoedige droom ontstelt zijn, en dewijl zijn Genade hem inbeelt dat hy een Schaerslijper is, daar hy nu al zes Jaar onze Graaf is geweest, 't welk door zwaarmoedig bloet ontstaan is, zoo gelieve zijn Genade hem zonder vrees in dit Lampet te wassen, en laaten kleeden en zijt maar vroolijk, gebiet wat u belieft, alles zal wel weer te rechte komen.

Dits wat vreemts! ik denk 't zijn Spreukjes van 't roo Kousje,
Gister riep ik noch Slijpschaermes, doe leek ik wel een Smousje.
Nu zie ik wel 't is maar een droom; een schoone Graaf,
Zoo veel Pagien en Lakkeyen, wel dit komt braaf,
'k Loof zoo lang als de Werelt stont is dit niet meer eschiet,
Elk presenteert zijn dienst: wel dat ik 't my eens doen liet?
Wil ik het waagen? kom hier dan metje Blanket.
De Barbier hetme de Kneevels ook niet en bruy opgezet.
Wat duyvel doeje, zeljeme Meel in 't haar stroojen? (toojen.
De luy zien as grijze Bestevaars, en ze meenen 'er wel kostelijk op te
Hoe zeljeme zo toemaaken? Ja dat zalt 'em zo wel doen,
De kleeren die wil ik op 't aldernieuwst fatzoen,
'k Wil geen Felp, dats al te gemeen, de Visteeven en Appelhoeren
Zellen 't haast nadoen, en daar na de Boeren.
Ben ik een Graaf, zoo dientme te deeg. Dat zal beeter lijken.
Wie zal hier voor gaan, zal ik voor jou, of jy voor my wijken?
Vertrekt: dat gaat al wel, 'k hoor de Veel met de Bas,
O! dat nu mijn Wijf me zag, ze zou meenen datze Graavin van Hol-
Wil 'kme nu eens wakker laaten opschaffen? (lant was.
Want daar is toch niet en hont dieme durft anblaffen,
'k Mag kommandeeren nu na mijn eygen humeur,
Al wouw 'k 'er een vijftig laten ophangen, ik gaader nu mee deur.
Mijn dienaars, za schaf op, en schenkme Bier en Wijn,
De Tafel maakt gereet, 'k moet nu eens lustig zijn,

En dat terstont, al voort, zo moetme spreeken met macht,
Dats op zen groot Meesters, men wort aars niet geacht.

Zy maaken de Taafel gereet.

Nu zie ik dat ik zie, dit zijn nu wis geen droomen,
De Taafel is gedekt, als ik maar spreek zoo worttet voort gedaan,
150 Neen! 't is geen droom, ik twijffelder niet meer aan.
Schenk vry vol, ik mag men glaasje noch wel uit, ik ben Benist,
Ik ben geen Juffer, die willen 't maar tot aande Knoopjes, daarom
Datze zoo teer zijn, ik ben nu wel gezeeten, (ist
O! die nu een lijf had als een Olijfant, 'k vrees 'k zel niet genoeg konnen eeten.

Hij drinkt zoo onmatig dat hij weer dronken wordt.

155 Graaf. Ha, ha, ha, nu ist met hem gedaan. Frans. Hy is al mooy beschonkken.

Graaf. Men leg hem in de Ben, en laat hem zo weer pronkken,
Gelijk hy gisteren dee, en paster op tot dat hy wakker is,
En zegtme dan hoe dat het is vergaan. 2. Lakey. Gewis,
Het zal wat wonders zijn als hy ontluykt zijn oogen,
160 Wij zullen by hem zijn als hy hem vint bedroogen:
Kom dragen wy hem in, en schudden hem vast uyt,
En transformeeren hem weer in een dronkken snuyt. *Binnen.*

Weldra komen een page en twee lakeien terug met Hans in de ben.

1. Lakey. Daar leyt die schoone Graaf, daarme gister zo voor boog.
2. Lakey. Hy heeftet lijf vast vol, en dat voor niet met allen.
165 Pagie. Ik loof datter hier ook wel zijn die zo wel zouwen mallen,
En speulen voor de Graaf, als 'er maar wat was te smullen,
Besonder een deel van die Vollantarisen, die so de pens gaan vullen
Met Rins en Franse vocht, ze laaden steets de krop (op,
't Zijn wisse Klanten, ze versuymen niet een togt, ze passen sneedig
170 Ze hebbender al meenig duysent verrast van 'er leeven. (ven.
1. Lakey. Dats wis, laat ons wat wandelen gaan tot Hans begint te ree-

Ytje en buurvrouw Pleuntje hebben al lang naar Hans gezocht. Eindelijk vinden ze hem. Hans kan maar niet begrijpen dat hij weer Hans Scharesliep is.

Maar ben ik Hans de Slijpper? Ja, ik zou't haast gelooven;
Waar hebjeme dan van daan gehaalt, onder of booven?
Ik lag immers op 't Leedekant: 'k weet noch qualijck waar ik ben.
175 Pleuntje. Ja in dit Ledekant, daar laagje inde Ben, (liegen!
Ofje een kabbeljau waart. Hans. Heb ik in die Ben gelegen, is dat

PLEUNTJE. Nu Vaar, ik zeg de waarheyt. HANS. Zo mijn oogen my niet bedriegen,
Ben jy 't Pleuntje? by men keel ik kenje. PLEUNTJE. Ik bent, en dat is jou wijf.
YTJE. Kenjeme niet Man? vertelt ons waar hebje met je lijf
180 Te nacht eweest? HANS. Nu kom ik tot bedaaren.
Luyster, ik zalje vertellen waar dat ik was gevaaren:
Je hebt wel eer gehoort dat Juppijn en zijn Vrouw
In een gouwen Hemel woonen, daar eetmen uyt een silvere Melk-
Suykerde Rijsenbry, met Mandels en Rosijnen: (mouw
185 En daar ben ik eweest, ik sweert by Sint Catrijne,
Ik was in Juypijns Huys, dat emaakt was van Soethout,
Het isser altijt Somer, en noyt worttet daar kout.
Maar, o! wat vreemder ding, men hoort 'er niemant spreeken,
Dat is daar geen mannier; de Gooden die bekeeken
190 My deur en deur, om dat ik spreeken kon, en voort,
Ik wiert een Graaf gemaakt, maar niemant sprak een woort,
Daarom zo was ik daar de Gooden tot een wonder;
Ik wiert van elk ge-eert, van Juypijns Wijf besonder,
Die smeekte en nijgde altijt voor my, na mijn begeer,
195 Zo wiert ik daar gedient, als d'alder-grootste Heer:
De Huysen warender van Klater-Gout emaakt, as Tenten,
Men speelter alle daag op duysent Instrumenten,
De Straten en de Vloer die zijn van Porseleyn,
En noyt worttet daar vuyl, ja 't isser zo net en zo reyn.
200 Men pister noch men kakter noyt, want dat zou stinkken,
Vuylkanus quam 'er ook om my te zien, al hinkken.
De Bedstee'n die zijn emaakt van fijn Glas,
Daar lag ik in gelijk of ik zo een groot Meester als Kromwel was.
Terstont quamender een deel groote Monseurs met Blanket,
205 Daar most ikme in wasschen, doe was men Troony als een Juffertje zo wit en zo net.
En doe strooydenzeme wel een vijf of zes pont Gruttemeel in men haar,
Haddenwe dat nu we baktender Pannekoeken af, wat dunkje van die mode? maar
Hoor, doe wiert ik ekliet al veel kostelykker als een Engelse Graaf of Baron.
O! Wijf hadje daar eweest! wilje 't niet looven? ik zeg 't is waar, ik wou dat ik 'er al weer ston.
210 En doe wiert ik in Juypijns Kamer ebrocht, die zo groot was als de Stadt Parijs,

Ik wierter aan een Tafel eset, die gemaakt was van Oostindis IJs,
De Tafel was zo groot as de Stadt Weesp, of Muyen.
De Kamer was vol reuk, van Muskaat en kostelijke Kruyen,
Daar stonden vier hondert dozijn Stoelen van Makkerdanen hout,
215 En in-eleyt met Suykere Mannetjes, en doe Juypijn met zijn Wijf eerst was etrout,
Doe haddenze deuze Stoelen, met Kussens van Hollantze zy ge-
De Kannen die waren van Brootsuyker gedraayt. (naayt.
De Drinck-glazen waren van Kaneel, de Servetten
En Tafellakens wierden voor my gedekt, doe zetten
220 Ze my alleen an Tafel, ik lietme lustig dienen,
'k Had wel drie vier hondert Pagien en Lakkeyen, je zoud mienen
(Hadje 't esien) dat ik de Protector was: al 't Volk is daar Rijk,
Men ziet 'er niemant Arm, doe had ik geen gelijk.
Op mijn Tafel stonden wel vijftien hondert Visioenen,
225 Die waren gevult met Papegaays-tongen; men eeter geen Hoenders noch Kalkoenen,
Noch Ossevleys, of Koevoet, neen! ik leyder zoo'n sestig stoop Wijn in, daar was niet aan bedreeven,
Ja ik at wel zo veel kost, daarwe met ons allen meer als een heel Jaar van zouwen konnen leeven.
De Vrouwen die warender as onze Juffers Halsdoeken, ja als heur Hemden zo wit,
En de Oogen die zijn 'er zo swart als een Smit,
230 't Zijn zulke berookte Vellen niet as deuze Wijven,
Zo 'k er noch eens weer kom 'k zal 'er altijt blijven.
O! had ik toch een van die schoone Wijven voor my meegebrocht,
Hoe slecht zouwen hier de Juffers staan kijken, maar ik docht
Als ik 'er mee in den Haag, of t' Amsterdam kom, ze wortme toch voort af epolt,
235 't Is hier zo vol Snoeppers, die hebbenze haast met 'er Gout bekolt,
En daarom liet ikze in den Hemel: 'k heb 'er nu al 6 jaar Graaf eweest.
PAGIE. Ha, ha, ha, ha, hy was noch te nacht zo Dronken as een beest.
HANS. Dat was ons dagelijks werk, men atter en men dronker,
Men wist van geen kommer, en Bacchuys die schonker
240 Altijt Wijn, dat was zijn werk daar alle daag.
In zijn Kamer lag een Vat Wijn, wel zo groot als onze Haag.
Juypijns Wijf brochtme een Santee uyt een Schaal van vijftig Pint,
Ik most haar met een toog nadoen, doe was ik bemint
Van elkien, en Bacchuys was Bottelier vande Wijn,
245 Ik docht, na zijn doot vervalt die plaats gewis an mijn,

Dat had eerst een baantjen eweest, o! kon ik de weg weer vinde,
O! die lekkerde, suykerde, gestoffeerde, welbeminde
Tafel. IJtje. Nu stelt zulke Droomen uytje zin,
Dat zel toch noyt niet schien. Hans. 'k Ben zoo quaat as een Spin,
250 'k Heb al te veel vertelt, 'k vrees ze zellent inde valsche Geest van Jan Tamboer zetten,
Maar ik zel 't zelf laten Drukken, daar zel ik op letten,
't Zel veel beeter weezen als de Man inde Maan, of vroolijke Fransje,
En dat zal ik Tituleeren dus, *De Wonderlikke en nooytgehoorde vreemde Reys van Dronkken Hansje.*
Loop dan met alle ouwe nieuwe blaauwe Boekjes, en alle Snorrepijpen,
255 'k Ben nu Rijk genoeg, 'k zal ook een Pothuys huuren, 'k wil niet meer Slijpen.
't Zel wat aars te seggen wezen kom ik met men nieuwe Tijtels voor den dag,
'k Wed dat ik altemaal die Quaksalvers, en Jan Doesburg in zen Boekkasje wat uytlag.
Ja wel Mesjeurs je ziet wel dat ik uyt men Graafschap ben verweezen,
En dattet me is mislukt, 't kan nu aars niet weezen,
260 Maar had ik in men Staat gebleeven, 'k hadje altemaal te Gaste noot,
Ses weeken haddenwe open-Hof gehouwen, maar 't is geen noot,
Als 't weer beurt, dan zel ikje die groote Schaal met Wijn laten koomen,
Die zeljeme altemaal bescheyt [in] doen: goenacht, je hoeft 'er niet van te Droomen.

---

49. GEEN MAL BOVEN OUD MAL. 1)

Filib. Het spreeckwoort seyt niet te vergeefs, 't zijn sterke beenen die weelde konnen dragen,
Dat bevind' ik nu aen myn selven in dees mijn oude dagen.
Wat helptet, ofje alles watje droomt al hebt en geniet?
Als *Venus* eens de ooren op steeckt, se maeckt haest, dat het je altemael ontschiet.

1) Uit: *De klucht van Sr. Filibert. Genaemt Oud-Mal. Op het Spreekwoort: Als Oud-Mal begint te scheuren, soo is 'er geen stoppen aen. Eerst gespeelt by de Kamer, vernieuwt uyt liefde, binnen Gorinchem, op den 12. Meert, 1657. Tot Gorinchem, Voor Sander Vinck, Boeckverkooper, Anno 1657.*

5 Ick was noch onlancx geluckiger als den grooten Turck, of de Koning van Marocke,
Maer hoe ras is mijn al mijn weelde en groot genoegen ontrocken.
O Ghy blinden bengel, kleyn *Venus* dertel wicht,
Ick was 'er voorwaer te oud toe, om soo te treffen met uwen schicht.
En was 'er dan geen quartier voor sulcke grijse haren?
10 En kon ick mijn oude bocht 1) dan niet ongeschent 2) bewaren?
Maer wat raed? dat heeft het nu al wegh, gedane dingen en hebben geenen keer.
Laurette heeft u vryigheydt gestoolen, *Filibert,* en g'en krijghse je leven niet weer.
Maer, als ick al ter deegh de saeck ga overleggen,
Wat valter alsoo veel op mijne liefde te seggen?
15 Sy is noch Hoer noch Dief, en ick min haer in eer en deught,
En datje dat meent, 'k en ben noch soo out niet, al ist dat men al wat veer heught.
De luy zijn daerom juyst niet out, om dat se wat lang waren in 't leven,
Ho ho, daer zijn van die ouwe knockers, die 't de jonge wel in haer pap souwen t' eten geven.
Men sou 't my soo niet aensien, maer ick heb noch al een jonck hert in 't lijf.
20 Maer waer staet eschreven, dat een Out Man oock niet en magh dencken naer 3) een Wijf.
Daer is Corstiaen, Krelis Francken, en Jan Oyevaers, 't zijn ouwe, maer noch happige basen,
Den ouwen Jan Teunisse Bolbaken, en Joris Bulleback, 't zijn byget noch mannen als hasen.
Doen Tijs Melisse dick-bil tachtigh jaer was, doen moster de Meyt noch eens aen,
En laet ons niet veer loopen, is 'er noch korts tot grijze Joris niet eene quaeye steeck gegaen?
25 Dat men den ouderdom wil versmaeyen, dat zijn maer vise vasen,
Een man is 'er noch goet toe, soo lang als hy een veer van de mont kan blasen.
Maer hola, 'k mocht 4) maken, dat desen brief aen Laurette quam ter hant,
Waer uyt sy voor eerst sal mercken mijn uytstekend' verstant,

---

1) druk van 1663: *borst.* 2) druk van 1663: *ongeschenkt*; van 1697: *ongeschent.* 3) latere dr.: *om.* 4) l. dr.: *most.*

En als se dan mijnen rijckdom daer eens gaet nevens voegen,
30 'k En twijffel niet, of het een en 't ander sal haer wel genoegen.
Mijn Dienaer hou. WEERHAEN. Mijn Heer. FILIB. Ghy moet stracx naer Laurette gaen.
WEERH. Dat 's gang. FILIB. Soo haestigh niet, hoor hier, blijft noch een weynigh staen.

Filibert zegt aan zijn' knecht, dat hij den brief aan de Juffer zelve moet overhandigen en wakker opsnijen.

WEERH. Komt het op opsnijen aen, soo verseker ickje, dat het huwelijck haest klaer is.
Want ick kanse soo stoffeeren, dat ick dickwils selver meen dat het waer is.
35 'k Wou mijns gelijck in die materie wel eens sien in thien mijlen in 't ront:
Al segh ick het selfs, daer gaet haest niet een waer woort uyt mijne mont:
Maer een leugentjen om beste wil, soo men seyt, is geen sonde:
Ick salje dat klaren uyt een eeckje, je hadje leve geen bequamer persoon gevonden.

Hij klopt aan het huis van Laurette aan en de meid, Bely, roept van binnen:

Klopt daer yemandt? WEERH. Ja, so 't u eerwaerdigheyt gelieft, so doet eens open.
40 BELY. Monsjeur, wat is je geliefte? WEERH. 'k Sprack je Juffer geeren. BELY. 'k Salter seggen, wacht een oogenblik *Bely binnen.*
WEERH. Monsjeur seydse, wat bruyme de pry 1), ze spreeckt so wel Frans als ick.

Laurette komt uyt, Weerhaen spreeckt haer stracks aen.

WEERH. Mijn heerschap doet door mijne mont aen u-liede sijne salutatie,
Sich recommanderende op een duym naer een voet in des zelfs goede gratie,
Daer nevens ootmoedigh versoeckende, dat g'hem wilt helpen uyt sijne tribulatie,
45 Want hy sweert by kruys en kras, dat is by groote conjuratie,
Dat het hem niet moogelijck en is te lijden de overgroote vexatie,
Die hem wort aen gedaen door een carnale instigatie.
Och, of mijne welsprekentheydt dee sulcken operatie,
Dat 'er uyt jouwe mont vloeyden een favorabele pronuntiatie.

1) l. dr.: *wat dunkje van de pry?*

Hy levert met een groote reverentie den Brief aen Laurette.
Laurette leest den Brief overluyt.

50 Laurette, sins ick eerst de strale van u oogen
Gesien heb, is my heel mijn vryigheydt ontoogen:
Vergeeft 'et my, dat ick dees stoutheyt heb bestaen,
Het was u schoonheydt, die my daer toe raeyden aen,
Die schoonheydt, die my noch sal duysent doôn doen sterve,
55 Soo'ck niet in korten tijdt u hulp en troost verwerve,
Dies hoop ick, nademael dat ghy my hebt gewond,
Dat g'oock de geen sult zijn, die my weer maeckt gesond,
En dat in 't schoone lijf soo goeden ziel sal woonen,
Die mijne trouwe min met wedermin sal loonen.
60 Ick wensch geen grooter goet, als u genegen hert,
Twee letters uyt u mont genasen Filibert.

LAUR. Souwen mijn oogen wel schemeren, of kan ick niet wel lesen,
Want ick en kan niet geloove, dat dien ouden nar soo geck sou wesen.
Wie is je Meester, goelijckert? WEERH. Ick ben de knecht van Signeur Filibert, Me-vrou,
65 En dienvolgende soo is mijn persoon een dienaers dienaer van jou.

Laurette scheurt den brief aen stucken.

LAUR. Loop geck, loop, wat magh den overgegeven sot beginnen.
Is je Meester met de kop gequelt, of heeft hy alle drie sijn vijf sinnen?
Kan dien ouden semelaer sijn selven noch niet houden gerust?
Wort hy krevelig, hoorje wel, seght hem dat hy eenen besemstock kust.

Filibert is volstrekt niet ontmoedigd, als hij verneemt dat zijn aanzoek zoo smadelijk is afgewezen.

70 Ba hola, dat ging grof, daer souwen jonge melckmuylen zich al aen stooten,
Maer ick en mijns gelijk, die weten wel datter de meysjes niet geern so ten eersten ontbloten,
Lichtveerdigheid in de vrouwen en was by my noit niet bemind,
Nu sweer ick, dat ick van nu aen haer noch eens soo seer sal hebben besind.

Weerhaen bepraat zijn meester, Laurette op straat aan te spreken; bij welke gelegenheid zij den onbeschaamden knecht, die haar tegenhoudt, als zij wil doorloopen, daar zij van de praatjes noch van den heer, noch van den dienaar gediend is, een »soufflet» geeft, die ferm aankomt. Met een paar kennissen beraamt hij, gebruik makende van de verliefdheid van den

ouden man, een aanslag op zijn beurs. Hij maakt hem wijs dat Laurette zich bedacht heeft.

WEERH. Je bent de geluckighste Man, dieder geleeft heeft in lange tij-
75 Want je selt van desen nacht noch slapen in je liefs arm. (den,
FILIR. Soo 't wel uyt valt, keddaer ick salje eens nobel vullen dien derm.
Maer y lieve, seght men eens, hoe hebje se noch konnen bekooren,
Daer se mijn brieven niet aensien wou, en mijn woorden niet hooren.
Ick moet bekennen, datje waerachtigh een kerel van de ander werelt bent.
80 WEERH. Ick sie wel datje de ouwe spreeckwoorden niet al te seer bekent. 1)

Winterse nachten,
Vrouwen gedachten,
Hulding der Heeren,
Dit zijn drie dingen die licht verkeeren.

85 FILIB. Maer kom seght men eens hoe hebje dese saeck dus beleyt.
WEERH. Dat sal ickje seggen, je moet weten ick sta al heel wel by de
Die setten ick de saeck eens louter op haar conscientie: (Meyt,
'k Weet, sey ick, datje by je Juffer hebt seer secreete audientie.
Dat en dat moetje voor men doen, waer van ick haer dee een geheel vertoogh:
90 't Is je altemael soo ongeweygert, seyse, als een vuyst in je oogh.
Hoor eens, sey 'k soo, ken je maecken dat mijn Meester jou Juffers affexie kan genieten,
Ick en kanje niet veel seggen, maer daer sal een goeye voor jou overschieten.
Spreeckje de woorde, seyse, sou ick daer op mooge vast gaen:
Soo vast als een muer sey ick weerom, spreeckt 'er my voor aen.
95 En gisteren achtermiddagh in de schemer-avont soo quam se me tegen,
Hoe gaet 'et al met de selve saken, 2) sey ick, hebje al een luchje gekregen?
'k Hebber goeye moet toe, sey se, ja ick hebbet al ree soo ver ge-
Dat se al begint te waggelen, en al in twijffeling is gerocht. (brocht,
Je bent een Meyt als een kruyt, sey ick weer, maer je moet daer in continueeren.
100 Laet mijn met de smert begaen, sey se; en van daegh komt se men onversiens abordeeren.

---

1) dr. van 1663: *al te wel en.*
2) dr. van 1663: *seve saken.*

Klaer is Kees, Weerhaen, sey se, laetje Meester nu komen als hy wil.
Als ick haer soo hoorde spreken, soo docht me dat ick van blijschap van me selven vil.
Met dat de klock een slaet, soo selje maken voor ons deur te wesen, sey se, en dan selje eens hoesten,
En dan sal ick de venster open doen, een mand neer laten, jou Meester op halen en brengen hem by onse Juffer te roesten.
105 FILIB. Ick spring schier uyt mijn schoenen, soo uyt gelaten ben ick in de vreughd,
Al leefden ick noch hondert jaer, ick en konje niet vergelden dese deughd.
O Weerhaen, Weerhaen, wat sal ick noch een Man van je maken.
WEERH. Daer sellewe daer naer van spreken, wilt nu die reden staken. 1)
Maer benje oock wel versien van duymkruyt, dat is spetie in manibus,
110 Want ick sou niet geeren sien, dat we souwen staen kijcken als twee honsfotten flus.
Je most bylo met je by hebbende penningen de beloofde honorable vereering komen begrooten, 2)
Of se souwen ons als twee vagebonden wederom ten huysen uyt stooten.
FILIB. Breeckt je hooft niet, 'k heb soo wel gesorght, dat daer niet aen en schort.
WEERH. 't Kan met meer reputatie geschieden dat 'er over schiet, als dat 'er komt te kort.
115 FILIB. 'k Sal maken dat alle ding wel is en mijne liberaliteyt genoegh laten blijcken.

Op den bepaalden tijd zijn ze voor het huis van Laurette; Filibert klimt in de door Bely neergelaten mand, doch nauwelijks is ze halverwege opgetrokken, of er wordt gerucht gehoord en Bely laat Filibert daar in de lucht hangen. Weldra komen Coenraed en Harme, die volgens afspraak met Weerhaen en Bely dat gerucht gemaakt hebben en zich als ratelwachts voordoen; zij zien de mand.

HAR. Wat Duyvel is dat voor een mand?
COEN. Dat 's geen Haven om verby te zeylen, die dient eens aengerant.
HAR. Sooder eenen dief in is, die moet ick eens in hondert duysent stucken kappen.

---

1) dr. van 1663: *laet ons nu maer sien tegen den bestemden tijd klaer te raken.* Daarna zijn vier regels ingelascht. 2) l. dr.: *vergrooten.*

COEN. Dat was te veel moeytens, maer laet ick'er een half hondert koogels door lappen.
120 HAR. Wel dat magh ick wel lijen, hebje daer lust toe, tsa lustigh geef eens vier.
FILIB. Ick niet, y neemt de seve gulden 1), schiet niet, y is 'er quartier?
HAR. Het lagh my op de leen, dat 'er eenen dief in most leggen verhoolen.
FILIB. ô Manne, ick ben onschuldigh, 'k en heb mijn leven de goey lui niet ontstoolen.
COEN. Wat, laet ick eens afbranden. FILIB. Y neen, y lieve neen, och ick maeckme schier vuyl.
125 HAR. Hout op, wat wilje kruyt leggen verschieten aen soo eenen stinck-Uyl.
COEN. 't Is maer om eene Scheut te doen. FILIB. Och wilt u doch bedaren.
HAR. Wat 2) een hant vol bloet en kanje oock niet helpen, wilt den bloet het leven sparen,
't Is beter dat men Kesijn Meester Hans daer noch eene Stuyver aen verdient.
COEN. Wel Harmen om dat jyder soo voor spreeckt, soo is hem het leven verlient,
130 Maer hy moet uyt de mand, ga jy eens met een snap tot magre Joris een leer halen 3).
FILIB. Y ja, neemt die moeyten, ick salderje geeren voor betalen.
Harmen gaet binnen.
COEN. Maer seght men eens, hoe benje daer geraeckt, ghy ouwen schavuyt?
FILIB. 'k En ben noch schelm, noch dief. COEN. Maer de galgh sietje ten oogen uyt.
Ick meen, begint men je eens eenen voet of twee langer te recken,
135 Dat men geen kleyne dieveryen en schellemstucken uyt dien hals sal trecken,
Want in langhen en sagh ick 'er geen dieder soo diefachtigh uyt sagh.
FILIB. Men seyt dat de ouwe luy krimpen, maer soo als hy praet, souwen se noch wel langher worden in haren ouwen dagh.

Harmen komt met een Leer.

COEN. Kom ras set aen de leer, dat we den honsfot daer uyt halen.

---

1) l. dr.: *dese seve guldens.* 2) druk van 1663: *want.*
3) dr. van 1663: *met een snap* en de tooneelaanwijziging *Harmen* enz. ontbreken.

Nu voort her uyt, wel hoe sal men hier noch lang dralen?
140 Maecket me kort, segh ick, of ick legh wel eens an.
FILIB. Y praet doch van geen schieten, ik haest men immers soo veel als ick kan.
COEN. Hebje niet een tou byje, dat wem vleugelen en binden de handen?
FILIB. Ick bidje op alle vrientschap en brengtme doch in geen schanden.
Wat of se noch met me doen sullen? COEN. Dat men gemeenlijck met sulcke voogels dee.
145 FILIB. 'k Verklaerje, dat ick noyt kint en dee krijten, ja niemant een stroy in de weegh lee.
COEN. De kerel seyt het self, nu moete we 't immers gelooven,
Maer wie weet waer desen fielt van dese nacht al heeft wesen rooven?
Sa, tastewe'm in de sack, om te sien hoe 't daer magh wesen gestelt.
Siet hier leggen de mosselen, docht ick 't niet wel? FILIB. Het is mijn eygen gelt.
150 HAR. Noemje dat noch u eygen, datje eerlijcke luyden hebt ontdragen?
COEN. Het salder wel uyt komen, als hem de Heeren wat scherp ondervragen.
FILIB. Se mogen vragen wat se willen, ick seghje noch eens dat ick een eerlijck Man zy.
COEN. Je komt 'er al heel wel af, raeckje met een geesseling en een brandtmerck vry.
Maer ick vrees dat hy so veel op sijn hoorens sal hebben, dat men sal praten van opknoopen.
155 Dan 't quaetst komt tijts genoegh, we mogen van sijnentwege het besten hoopen.
Maer laet ons eens visiteeren wat dat 'er al in dit sackjen is.

Sy gaen een weynigh aen d' een sy, Filibert treet een tree twee of drie op sijn teenen, en loopt daer naer door.

COEN. Wat Duyvel sien ick, me dunckt dat ick onsen gevangen mis.
HAR. Ick wou datjet eens gesien had, hy ginck eerst een tree of ettelijck soetjes voort kuyeren,
En doen nam hy sijn neers in sijn erm en ginck al sijn best voort schuyeren.

Bely uyt,

160 BELY. Wat dunckje vrienden, hebbewe dat spel qualijck uyt espeelt?
HAR. We sellen oock maken, dat beloof ickje, datje niet sult wesen mis gedeelt.
COEN. Dan mostewe honsfotten wesen, dat we haer souwen kooreman speelen,

Neen, we hebbent met ons vieren besteecken, en we sellent oock met ons vieren deelen.

Nadat zij den »aep gedeylt» hebben, gaat Weerhaen aan het slempen en brassen; zijn meester treft hem dronken aan en geeft hem zijn »paspoort», omdat hij in de hoogste mate brutaal is. Als hij het geld van den buit verteerd heeft, klaagt hij zijn nood aan Bely, die hem zegt dat hij zich met zulke »leuren niet moet quellen»; zij zal bewerken dat de »peys» weer gemaakt wordt tusschen heer en dienaar. Zoodra ze Filibert ziet, spreekt ze hem aan:

Wel, Signeur Filibert, dat ickje noch gesont sie, dat maeckt me geen kleyntje bly.
165 'k En kanje niet seggen, hoe seer datme je ongeluck heeft gespeten:
Heer, wat heb ick in twee drie dagen krijtens om jou gekreten.
Datjet niet levend ontkomen soud', dat had ick mijn hert aen stucken gevreest.
FILIB. Ja, lieve Bely, het is oock na genoegh met me geweest.
Dichter by mijn doot, en in grooter perijckel was ick noyt van al mijn leven,
170 Als ick 'er aen denck, soo kan ick noch wel schudden en beven.
BELY. Maer hoe ontquam jet doch? FILIB. Se waren besich te oversien haer gestoolen munt,
En ick dat siende en stont niet lang stil, gelijckje wel dencken kunt.
Ick speelden loopen is een goet geweer, maer men moet hem by tijts daer van dienen,
'k En had men leven niet gelooft, dat men noch soo kan loopen met ouwe bienen.
175 Maer wat sey Laurette doch? BELY. Die was of se de dootverf hadgeset,
Ja se was soo ontroert, dat se datelijck most gaen naer bedt.
Gisteren was se een weynigh beter, maer doen ze quam te hooren,
Datje Weerhaen had wech gejaeght, so storten se stracx weer in, en was erger als te vooren.
Helpt me te bedt, seyse, want ick krijgh weer een koorts, als een peert, op 't lijf.
180 FILIB. ô Nar der narren, daer ben ick oorsaeck van door mijn onverstandigh gekijf.
Waerom en langhtme niemand nu een mes, dat ick mijn selven 1) de keel af steke.
't Is best, dat ick mijn selven 2) flus ergens ga ophangen, om my van mijn selven te wreken.

1) dr. van 1663: *my*.
2) dr. van 1663: *mijn*.

BELY. Siet Laurette die vreest, dat Weerhaen sich nu niet sal ontsien
te seggen alle kattequaet,
Ja dat hy mogelijck al jou vryagie nu sal brengen op de straet,
185 Want dat's seker, hy sal met sijn droncke gat loopen klappen en
snappen,
En hy isser niet een haer te goed toe, om 't heele secreet van de Mis
daer uyt te lappen:
En seydse, als mijn vader de saeck dan eens quam te verstaen,
Als een uytsinnigh mens soo sou hy tegen my te werck gaen,
En Weerhaen was de rechte man om in onse amours te gebruycken,
190 Sonder dattet mijn vader gewaer wierd, of kon ruycken.

De sukkel neemt al die mooie praatjes voor goeie munt aan en zegt dat hij al het mogelijke zal doen, om Weerhaen te bewegen weer in zijn' dienst te treden. Met opoffering van een paar rijksdaalders gelukt het hem dit gemakkelijk na eenige schijnbare tegenstribbeling van den guit. Tegen Filibert, die door Coenraet te recht »de patroon van alle gecken» genoemd wordt, waarop Harme wijsgeerig antwoordt: »Daer aen sie je wel, dat een Vrouwen haer meer als seve Peerden kan trecken», beramen zij nu een tweeden aanslag, om weer aan geld te komen. Na overleg met elkaar speldt Weerhaen zijn' meester op de mouw, dat Laurette en Bely zich door hen beiden willen laten schaken. Vergezeld van Weerhaen gaat hij om twee uur 's nachts de woning van Laurette binnen, waarvan Bely de deur heeft aangezet. Nauwelijks zijn ze het huis ingeslopen, of Coenraet en Harme, weer als ratelwachts gekleed, volgen hen en pakken ze, als waren ze dieven. Ze nemen Filibert het geld af, dat hij voor de reis bij zich had gestoken en, na hem eerst bang te hebben gemaakt, laten ze hem gaan.

We mogen dien ouwen wel laten loopen, de doot sal hem het stelen
haest verbien,
Maer in desen jongen potteboef sou de vrees noch wel wat goets
wercken misschien.
Daerom soo moet men hem de schrick ter deegh in 't hert drucken.

Als Filibert weg is, hebben ze heel veel schik met elkaar en deelen ze den buit. Harme zegt:

Soo moet men die ouwe gecken van den gulden tong-reep snijen,
195 Want sy zijn niet beter weert, als ze jonge Meysjes derven 1) vrijen.

Filibert vallen de schellen van de oogen, als hij verneemt dat Laurette aan haar minnaar Gedeon en Bely aan Weerhaen wordt uitgehuwelijkt; dan wordt hij eerst gewaar, hoe »schandelijck hij is aengehaelt». Met eenige Catsiaansche regels besluit hij:

Ghy vryers wie ghy zijt, indien ghy wilt beminnen,

1) l. dr.: *durven*.

Soo doet 'et in u jeught, en wilt niet oud beginnen.
Indien ghy malle wilt, malt jonck, en u bedaert
Wanneer de Kerck-hofsblom u hooft besilver haert:
200 't Is jonge lieden werck te vryen, en het paren
't Voeght beter aen de jeught, als aen de grijse haren.
Mijn tijdt was schier verby, mijn zand-gelas ten end,
Ick had des levens loop by naer heel afgerend,
En noyt had in dees borst de minne-vlam gebleken:
205 'k Was hard en steeck-vry voor *Cupidoos* vinnigh steken.
Als 'k yemandt sagh verlieft, ick spotte met sijn pijn,
Ick lachte met de min, nu lacht de min met mijn:
En ick moet afgeleeft my tot een spot begeven.
Het schijnt dat yeder eens moet sot zijn in sijn leven.
210 Krijght elck een dwase luym, ick kreegh de mijne spaed:
Elck mensch moet kooten, maer koot liever vroegh als laet.
Semel insanivimus omnes.

---

50. EEN OUWE SNOEPER VERSTRIKT. 1)

Twee personen, broer en zuster, Olivier en Denise, ontmoeten elkaar.

DEN. Monfreer. OLIV. Masseur? DEN. Dus schielijk, waarheen? OLIV. Na Wolfertbuur om kley.
DEN. En dat op woeker? OLIV. Hoe anders? dat is dat volk heur heemel, dat ik je zey,
Dat de duyvel 't hert meer in de geltkas dan in 't lijf zou vinden, ik zou niet liegen.
DEN. En hoe veel? OLIV. Maar ses duysent gulden, heeft moeder my belast, de vryers zijn toch nu door 't gelt in slaap te wiegen.
5 Ze willen anders niet an de meyt, wat dunkje is 't niet veel na onze staat?
DEN. Ja, zulken pleister is goet op onze wond, al wasse noch zo quaat,
Die dat kruyt nu mist, die waar veel liever gesturven,
O! dien vervloekten Engelschen oorloog die heeft ons veel verdurven,
Men moet de schijn voor zijn zetten, wat zalmen doen?

---

1) Uit: *Klucht van de Verliefde Grysert. Gespeelt op d'Amsterdamsche Schouwburg.* [Vignet: Perseveranter.] *t'Amsterdam, By Jacob Lescaille, op de Middeldam, naast de Vismarkt. 1659.*

10 Zoo men de staat vermindert, zo komt men in 't vermoen
Dat men arm is, en dan komt 'er niemant dieje versoekt;
Een geldelooze staat, al isse noch zo eerlijk, die wort nu vervloekt.
Men moet nu speelen, wat minder in den darm, wat meerder om den (arm,
Dat 's nu 's werelts beloop, de beurs meer kout als warm,
15 Een goet huwlijk betaalt 'et al moetme denken,
Wie weet juyst hoe 't met de kas gestelt is, daar moetme zen zinnen niet om krenken.

Oliv. Nu Masseur, 't wort tijt, hy gaat aars na de Beurs, ik gaa.

Den. Zo doet, en zegt ons voort bescheyt, want moeder wacht 'er naa. *Binnen.*

Wolfert uyt.

Ja wel, 'k weet 'er geen raat toe, 't geld leyt vast renteloos,
20 'k Plag tien ten hondert te krijgen, en ze willen nu geen zes geeven, ik ben zo boos,
Dat ik nacht noch dagh niet rusten kan, zo kan ik my quellen,
Maar, dat zoete bakkesje doetme de zinnen noch tienmaal meer ontstellen.
'kHeb wel hooren zeggen dat Kupido ons dwingt tot deeze geyle min
't Moet wel een groote reus weezen, dat hy dus betoovert onze zin,
25 De duyvel magh hem haalen, o! schoone Denize, lieze,
Wat maakt die vervloekte Kupido dat ik om jou mijn zinnen ver-
Ocht mocht ik eens met 'er te kooy raaken. maar 'k hoor ze is de Bruyt;
Als 't weezen most, der is ook wel eer en hondert dukaten verbruyt,
Is hier dan niemant onder den hoop die mijn koppelaar wil weezen?
30 Isser gelt van doen, wel daar hoefje niet voor te vreezen,
Ik hebt genoeg, wat schaat 'et ofze mijn heeten de Rijke woekeraar, of groote vrek,
O! ho! die ronde gooden die maaken nu een vrijster of vrijer wijs, al was hy als malle Jantje zo gek.
Om 't gelt wort er meenig een hoer. dat wort nu heel gemeen, ze denken wat isser aan bedreeven,
Draagt de man twee piramyden op 't hooft, hy denkt 'k moet 'er met mijn wijf en kinderen van leeven.
35 'k Zouwze misschien met een natte vinger wel konnen beloopen, maar wat leyt 'er mijn aan.
't Wort tijt dunktme dat ik na de Beurs moet gaan,
'k Heb 'er in twee daagen niet geweest, ze zouwen meenen dat ik bankerot was, daar slaat 'et twalf.

Olivier uyt.

Oliv. Juyst gaat hy daar na de Beurs, dien ouwen snooden dukdalf.
'k Zal zijn gank stuyten, he, Sinjeur Wolfert goeden dag,
40 Maar komt 'et je ook geleegen dat ik je eens spreeken mag?
Wolf. Geen schroom, maar de beurstijt maakt 'et ongeleegen,
Toch zeg je meening, t'wijl we noch zijn onderweegen.
Oliv. Maar mijn moeder zond me aan jou om een kleyn gerief,
Om ses duysent gulden op te neemen, mits dat ik weer ben tot jou belief,
45 In alles waar ik kan. Wolf. Och nu heb ik hoop om tot mijn wens te komen,
Hier komt 'et wilt van zelf mijn in 't net. Oliv. Wel, je hoeft niet te schroomen,
't Is maar voor ses jaar, kijk we zijnder nu zo wat om verleegen,
Mits dat mijn suster de bruyt is, 'k hoop ik zelje hier toe beweegen,
Wat zegje, datje onze ziekte zo wat met gout genas?
50 Wolf. Ik zal 'et doen, maar 't komt voor de middag niet te pas.
'k Gaa nu na de Beurs, maar komt 't achtermiddag ten vier uuren.
Oliv. Datje wist hoejeme daar verblijt. Wolf. Ik doe 't om datwe zijn goe buuren.
Maar principaal om datjeme zult in een zaak behulpig zijn,
Je kontme alleen hier in helpen, en tot jou groot profijt. Oliv. Zegt
55 Staat 'et in mijn macht 't zel schien, weest niet verleegen. ('et mijn,
Wolf. Maar 't is al een klugtige zaak, daer is al veel verstant in geleegen,
Je zult al nieu ophooren. Oliv. Ik denk immers niet dat 'er 't leeven an hangt?
Wolf. Neen, in 't minste niet. Oliv. Wat is 't? Wolf. Och! ik wouw dat ik 't zonder spreeken zeggen kon. Oliv. Ha, ha, me verlangt
Wat 'er voor den dag zel koomen, nu ik moet 'et immers weeten.
60 Wolf. Zo ze 't doen wil, ik schenk 'er hals een gouwe keeten.
Oliv. Maar wat is 't? Wolf. Kom stilletjes in deeze hoek,
Maar je moest dicht weezen, of 't is erger as en vloek. (lewijk.
Oliv. Zooje valse munt wilt slaan, zoo raakje licht burger van de Voo-
Wolf. Dat is 't niet, maar ik ben verlieft op een schoone Juffer, diens
65 In de stad niet is, wat dunkje, wat zelwe hier in doen? (gelijk
Oliv. Ha, ha, ha, wel Wolfertbuur, scheerjeme? zou ik dit op jou
Zo out en grijs, wel wat zouje wijf zeggen? (vermoen?
Wolf. 't Is geen mannier dat de mans al watze doen, de wijven veur de neus leggen,

Daar is onze Buurman, je kent hem wel, M. Publijk,
70 Die is wel tienmaal fijnder als ik, die vraagtet zijn wijf niet, hoe dik ging hy na de Haarlemmerdijk,
Daar hy dat zoete weeuwtje zoo fijntjens kon omarmen,
Dat 'er een kleyn pap-eetertje af quam, wat dunkje van dat schar-
Zooje mijn hier in helpen kont, ik zelje hondert dikketons (men?
Schencken, maakje maar dat ik by 'er raak op de dons,
75 En van de ses duysent gulden zelje geen rente geeven.
Oliv. Zegt maar de naam, wat isser doch aan bedreeven,
Ken ikze? Wolf. Heel wel, daar isser zoo veel in de stadt,
Die 't averechts gesoen beminnen, en wand'len op Venus padt.

Zij praten over dat onderwerp nog wat door, tot Wolfert zegt:

Ziet eens, ik weet, alsje de Juffer hoort noemen jy zult op 't hoogst verwondert
80 Staan, kom gaanwe uyt 'et volck, zoo zeg ikje het tot op een draad toe.
Oliv. Zegt maar wie 't is, misschien weet ik 'er raat toe.

Terwijl zij zich afzonderen, komt Albartus, de bruigom van Denise, die ook al klaagt over de moeilijke tijden:

De Negootcy deugt niet deur al de schelmery van de Sweetse en Engelse Kaapers.
Daar is nu zulken verduyvelde roovery op zee, dat en mens gruwen mach van 't geswier der schraapers.

Olivier komt hem storen in zijne alleenspraak en zegt hem wat voor een voorstel de woekeraar gedaan heeft:

Hy vertelde my nu flus, den fielt, hoe (dralen,
85 Dat hy was verlieft op een schoone Juffrou, hy stond eerst lang te
En dorst niet zeggen wie 't was, ten lesten ging hy verhalen
Het was mijn Suster, hy beloofde my hondert ducketons (ons,
Zoo 't voortgang had. Albert. O! grijsen dief. Oliv. Stil, de buyt is
Ik weet de Wolf te vangen. Albert. Hoe doch? Oliv. Dus, ik zal hem wijs maaken
90 Dat mijn Suster het toestaat, dat hy deeze nacht zal raaken
By heur te kooy, mits dat hy ses duysent gulden heur op rente doe,
Ik zal 't jou in 't huwlik geeven, daar weet ik raat toe.
Hier in de kaamer slaapt onze keuken-meyt, daar zal de vangst weezen.
Albert. Maar weetje wel die Ouwe Rotten dat die de val vreezen?
95 Oliv. Ik gaa 't achtermiddag by hem, en maak hem diets al wat ik wil.
Maar men swijg dit, en houw 'et voor Moeder en Suster stil,
'k Zalje dan de weet doen, hoe 'k met hem ben besproken.

Wolfert is zeer benieuwd naar den uitslag en vraagt Olivier, die na het gesprek met Albartus den ouden snoeper ontmoet:

Wel Monsieur Olivier, hoe is 't, hoe laatzer nu toch hand'len?
OLIV. Hadje gehoort hoe jy en ik de duyvel tot een nieu jaar kreegen,
100 Je zoud schricken, 'k wou zulcken buy niet weer uytstaan, daar ik
Zou zijn, al schonkjeme ook jou halve goet, (zoo verleegen
't Is wonder, seyze, dat zich de aarde niet open doet,
En swelgt dien baaviaenskop in, jae hadze je toen gegrepen,
Ze hadje van quaatheyt langs de vloer gaan sleepen,
105 Maar de vrouwen slachten de weerhaan, ze wayen licht om,
Ten kortsten geseyt, ik kreeg het recht haast krom.
WOLF. Zel ik dan in deeze nacht in heur armen?
OLIV. Roept zo luyt niet, ja, je zultje by heur verwarmen,
De tijdt is bestemt ten een uure, datjer wel op let.
110 WOLF. Maar hoe kom ik in heur kamer en op 'er bedt?
OLIV. Ze slaapt in die kamer, en juyst heeft onze meyt doeze flus turf afliet, de mand' laaten hangen,
Ik zelje daar in ophaalen, ze zelje al stilletjes in 't doncker ontfangen.
Daar brant geen licht, maar je mostme hier naa swijgen,
Of je zult voor men Suster in je pens men rapier krijgen.
115 'k Weet dat 'er zen leeven zoo'n pots, als 'er nu zal schien, niet eschiet is.
WOLF. Kom gaanwe na mijn huys, wat lustje, Rinse of Franse, of Spaanse wijn, men moet 'et yser smeen wijl 't hiet is.
We zullen de zaak dan beeter overleggen, hier mocht iemant staan
Die 't hoorde, en dan waarenwe genoeg verraan,
Ook zal ikje 't gelt terstont tellen, en komt hier na altemet eens uyt, en proeft men wijn.
120 OLIV. Dat zal ik wel doen, maar wistje hoe de Vos de Kraan te gast zal nooden, je zoud zoo vroolik niet zijn.

Hij ontvangt nu het geld en komt uit het huis van Wolfert.

Daar heb ik dat vergulde kruyt daar 't nu over al om is in roeren.
Dat kruyt dat zo menig in heyntjemans zalet met Charons boot dee overvoeren.
Dit is het kruyt daarme nu malkander om in 't haar zit, dit is de
Daarom men de werelt door ge-eert wort en geacht. (kracht
125 O! kruyt weest wellekom, hoe wel komje ons nu te pas.
'k Mach dit kint in de luyeren gaan leggen.

Albertus ontmoet hem.

ALBERT. Wel Monfreer? OLIV. Hier heb ik de veel met de Bas,

Daarme de Bruyt mee te bed' zal dansen, wat dunkje van zulke gooden?

ALBERT. Dat 's nu de beste saus daarme nu de luy op te gast kan nooden.

Hoe droes kon hem dit van 't hert? je haalt een roof voor de poort

130 Hy is immers zo gierig, hy vilt de luyzen om 't vel. (van de hel,

OLIV. Zo moetmenze van de huyg lichten, die eerlijke dochters zoeken te bedriegen.

'k Wed dat deeze doffert zen leeven in zen meesters slach niet weer zal vliegen.

ALBERT. Maar, hoe zal men 't nu stellen, hoe krijgewe hem in de knip?

OLIV. Je zelt byje neef gaan, de Kapiteyn, die heeft te nacht de wacht, en passen datje hier met en wip

135 Bent, alsje gerucht hoort, je kentje hier ontrent zo wat voegen.

ALBERT. Dat 's goet, wy zullen ons hier in een van de kroegen

Zo lang wat roosten, en spoelen de keel, 't wijl wort 'et tijt.

OLIV. Kom brengewe deze verklikkers 't huys eer 't ons ontglijt

En zeggen datwe te nacht te gast gaan, de meyt mach wat oppassen.

Zoo als afgesproken is, laat Olivier Wolfert in de mand stappen, doch als ze halverwege boven is, hijscht hij ze op het vernemen van gerucht niet hooger, maakt ze vast en vlucht. Daar hangt nu Wolfert. De meid roept ontsteld uit het venster:

140 Help, help, dieven, dieven, moort, moort, brant.

De Kapitein van de wacht komt met eenige manschappen aansnellen, de meid verschijnt met eene brandende kaars en Wolfert wordt ontdekt. De Kapitein wil op hem schieten.

WOLF. Och, och, och, o. oo. . o. o mijn. Ik bidje houdt op, ey lieve, hout stil, ik bin geen dief.

KAPT. Binje geen dief, wat duyvel doeje dan daar in de mand? WOLF. Dat isme zeeker niet lief.

Ik weet niet hoe 'k 'er kom, 'k ben 'er etoovert, ik koomer zeeker niet om te steelen.

KAPT. Komje hier dan zonder speulluy, om een oubaade voor je vrysters deur te speelen?

145 Dat lijktme te potzig, maak los, datwe eens zien watter in de mand mach weezen.

WOLF. Och wat gaatme nu aan! nu mach ik wel vreezen,

Och zat ik nu in 't groote wijnvat. KAPT. Her uyt zeg ik, wel, wat's dit? zien ick, of zien ick niet?

MEYT. Zo men oogen geen kousen zijn, 't is onze Wolfertbuer, besiet

Hem eens te deegen. KAPT. Wel. Sr. Wolfert, wat droes doeje hier?
dit zijn immers nu geen droomen.
150 WOLF. Ja wel, ik weet niet hoe ik hier in de mand' ben gekomen.

Denise verbaast uyt.

Wat's hier te doen? hebje de dieven al gevangen?
KAPT. Ja, ziet hier je buurman, die vondenwe in deze mand' hangen.
DENI. Wat's dit te zeggen? wel buurman hebje niet gelts genoeg?
Wilje noch ons huys berooven? WOLF. Och zat ik in en kroeg
155 Voor een hondert Rijxdaalers vast, nu zie ik, 'k ben bedroogen.
KAPT. Nu zeg, wat hadje hier te doen? dit's nu geen loogen.
DENI. Wel dit's wat vreemts, maar Wolfertbuur, hoe zal ik dit
verstaan?
MEYT. Beginnen de rijke luy nu dieven te worden, zoo zalt 'er wonderlijk gaan.
WOLF. Ik sweerje, ik quam hier niet om te steelen. KAPT. Waarom dan? nu spreek, wat kuuren
160 Rechtje hier uyt, zooje 't niet voort zegt, ik zalje een kamer onder 't Stadthuys verhuuren,
Kom mannen, pakt hem, ik kan 't recht niet kreuken. WOLF. 'k Zal
't zeggen,
Ey . . . . KAPT. En dat al voort, 'k wil 't weeten hoe hier de zaa-
Scheerje de gek metme? 't sa brengt hem weg. (ken leggen.

Olivier met Albartus ontmoeten haar, als onvoorsiens.

ALB. Hoe is 't hier geschooren, wel wat 's dit? 'k weet niet
of 'k mijn oogen gelooven dorf.
Wel. MEYT. Hier vondenwe uylenspiegel in de byenkorf. ren?
165 ALB. Wel Sinjeur Wolfert, ha ha, wouje met de mand' na boven vaa-
OLIV. He Sinjeur Wolfert, wel buurman, hoe is 't? hebje 't konnen klaa-
Ik docht datje noch laagt in de armen van de Bruyt. (ren?
Hebjeze niet eens gekust? DEN. Wel Monfreer wat 's dit te zeggen?
OLIV. Hy was op jou verlieft, hy wouje. DEN. Jou guyt,
170 Jou bazeliskuskop, stinkkende sater, zouje zulke dingen beginnen?
Jou fielt, jou schelm, jou eerdief. ALBART. Ik zal jou de vinnen
Korten, daar zal jou de duyvel voor haalen. KAPT. Nu laat dit
staan.
Maar Olivier, verhaal ons hoe dat dit stuk is toegegaan.
OLIV. Luyster, hy was op mijn Suster versot en versocht mijn of
ik kon maaken,
Dat hy een nachtje by haar op de veeren mocht raaken,

175 Hy gaf mijn hondert duckatons, en voor mijn Suster ses duysent guldens om
Heur profijt mee te doen, mits dat zy se in ses jaar hem geeft weerom.
Wat zegje, is 't niet zoo, jou fielt, meendje dat ik dit zou gehengen,
Datje mijn eerlijke Suster zo zoudt bemorsen, en te schand' brengen.
ALB. O gruwelijke spijt! KAPT. Hoe zalme dit nu maaken, wat zegje nu he? WOLF. 'k Heb niet te zeggen, 't is alsje ziet.
180 ALB. Ja wel, alwaarenze altemaal te vree, ik niet,
Ik zal de zaak bepleyten, 'k ben zelf een Advokaat.
WOLF. Och vrinden ik bidje, och ik bidje om genaad',
Ik docht niet datjeme zoo soud verraan. KAPT. We zellen ons met de (vrinden
Eens bespreeken, hoe datwe het konnen goet vinden.

Peete Griet, Wolferts vrouw, komt nu ook op het rumoer uit haar huis en hoort hoe de Kapitein zegt:

185 Ja wel Wolfert, wat raat, hoe stelwe 't nu? je hebt een vuyle
Daat begaan, steljet aan mijn? ik maakt reedelijk of anders zelje halve goet licht in de kaars vliegen.
WOLF. Ik ben te vreen. KAPT. Hoort dan, om datje deeze eerlijke Juffrou hebt zoeken te bedriegen,
En 'er bruylofs-bed te schenden, zoo zullen de ses duysent guldens eens en voor altijt
Aan de Bruydegom moeten verblijven, mits datje 't heur noyt verwijt,
190 En de hondert dukatons an Olivier, en voor mijn hondert dukaaten.
En op de bruyloft zelje en oxhooft wijn zenden, en voor dit volk zelje eens wakker laaten
Opschaffen tot Frans de Gek, wat zegje? je kent dit toch niet voorby.
WOLF. Ik moet 'et nu zo doen, want ik ben nu in de ly, (tellen.
KAPT. Zoo zal ik morgen om mijn gelt zenden, je moogtet dan voorme
195 WOLF. Maar mits kondicy men Heer, datseme dan nooit zullen quellen.

Met een scheldpartij tusschen man en vrouw eindigt het stuk.

---

51. BOEVENSTREKEN. 1)

Angeniet, dochter van Freek Freeksz. »een buyten-lants handelaer», zegt tot zijn knecht Jillis Jansz.:

1) Uit: *Klucht van de List sonder Voordeel. Gerijmt door E. Luydens. t'Amsterdam, Gedrukt by Pieters Timmers, Boeckverkooper, inde Kalverstraet, aende Kerck.* (Zonder jaartal.)

Ja wel wat zegjer of Jillis Janssz, wiltje zo aenleggen als 't is geseyt?
Zieje weet wel datter zoo wat moet wezen om te cieren 't lijf van een moye Meydt.
Versoeckt dat hy een paer Stricken voor me koopt, en een ringh die fijn is.
Ik weet dat jy veel by Vader doen kunt, en soje maekt dat al dat goetje mijn is,
5 Zoo zel ickje 't eerst dat ick trouw een heel spick-spelder nieuw pack laten maken.
Jillis. 't Is geen wonder mijn soete Moer datje soo graegh moy bent, je sout anders aen geen byslaep raken,
En dat sou jammer wesen, want soo een poezeligh Meysje hoorden haer geslacht te vermeeren.
Ick sal sien dat ick 'et vanje Vader verkrijgh: Maer dan mostje mijn oock gheven 't beloofde pak kleren,
Want je weet wel ick selder moeyte genoegh om hebben, den Baes scheyt so no van die ronde Goden.
10 Angeniet. Jy zelt dat wel klaren: daer komt Vader, ick ga wech, want ick ben hier niet van noden.

Inderdaad Jillis klaart het. In de hoop dat zij er »een rijcke Vryer deur krijghen» zal, belooft Freek dat hij voor Angeniet »een paer gouwe stricken en een gouwe ringh» zal koopen.

Ick selder 70 of 80 guldens an wagen, maer waer is 't meeste verschiet van dat silver en goud?
Jillis. Inde nes is ommers Huys by Huys daer se 't verkoopen, weetje dat niet, en benje alsoo oudt?
Freeck. Wat, ick heb men dochter noyt sulcke dinghen ghekoft, ick mach 'er men oock niet mee bemoeyen.

Listige Piet en guytige Ares, twee gauwdieven, zitten danig in het nauw; ze hebben voor het gelag hunne mantels in den steek moeten laten. De een vertelt hoe hij eene weduwe afzette, de ander hoe hij eens »by de Boeren uyt den apsack» of zooals hij het vervolgens noemt »uyt de gogeltas speelde» en den eigenaar van eene »schoone Hof-stee» beetnam. Piet zegt in eens:

Swijgh wie komt hier soo alleen aen loopen en sonder Yemant verselt.
15 Hy lacht so bly of hy een Beursje gevonden had wat of dit wesen wil.
Ares. Hy klopt daer an de deur, ey luysteren wy hier, en houden ons wat stil.

Het is Jillis, die aan Angeniet vertelt dat haar vader de kostbaarheden gekocht heeft, en ze haar overhandigt; hij ontvangt daarvoor een briefje, waarbij hij op haar Crediet het gevraagde laken voor een pak mag gaan halen.

PIET. Wat souje daer of zegghen, spitsbroer, dat ick die Juweele strack in mijn handen zagh?

ARES. Dat 's niet mogelick. PIET. Niet? Kom ga met me, maer je most me niet begheven al quam de man op 't slagh,

Ick weet een vont om se te krijgen; speel jy op mijn seggen niet als Ja en Amen.

20 ARES. Sorgh niet, ick sal oppassen, want van al dat we krijghen, staene we toch t'samen.

Piet, Ares. Angeniet.

PIET. Goeden avond Juffrou, je Vader staet tot onsent, die Juwelen van men Meester ghekocht heeft.

En so dra jou knecht daer hier mee na toe schoot so zey men Meester, door dien hy er niet eer om gedocht heeft,

Dat hy je Vader die Juwelen niet leveren kon, om datse al aen een ander verkocht waren.

ARES. Ja soo is 't Juffrou, en daerom ben ick mee ghegaen, om het selve te verklaren.

25 PIET. So dra als 't men Meester in 't zin schoot, sey hy 't jou Vader, en doen most we voort naer Jou.

ARES. En je Vader dingt nu naer andere, die veel beter zijn, als die jy hebben zouw.

ANG. Ja wel Vrijers, zal ickse soo weer overgheven, sonder dat ick weet of 't al waer is.

PIET. Wel Juffrou meenje dat we met leugens om gaen, ick segh ommers dat je Vader noch daer is.

ANG. Ick moet evenwel weten aen wien ickse geef, hoe zijn (met verlof) jou beyder Namen?

30 PIET. Dat willen we jou garen seggen, door dien wy die ons niet en schamen,

Mijn naem is Haelna. ARES. De mijne Almijn. ANG. Wel nou ben ik altijdt buyten vreesen,

Maer ick weet niet dat ick ooyt meer van sulcke namen heb gehoort of gelesen,

Als alleen in een sekere Komedy van een vermaert Poëet. 1)

PIET. Ja Juffrou leesje al mee in Kommedien, soo is 't geen wonder dat je mee wat weet,

---

1) In Bredero's Treurspel van Roddrick ende Alphonsus.

35 Want het spreeckwoord is van outs die 't weet moet 't seggen, die niet weet moet swijghen.

Ang. Daer hebjet altemael weer, zag ick je voor geen eerlicke Vryers an, je sou het niet krijgen:

Maer ick bidje seght Vader, dat hy d'andere weer neemt van het selve fatsoen.

Piet. 't Is goet, we sullent je Vader seggen. Ares. Ja Joffrou dat willen wy graegh doen. *Ang. binnen.*

Piet. Ares.

Piet. So moetmen die nufjes en kaelkinnetjes hebben met ons practiseren,

40 Se willen al mee wat moys hebben, en se laten 't haer so of praten, o list ick sal u houden in Eeren.

Ares. Men sou de duyvel so bedriegen, ick laet staen so een onnosel Vrou mens.

Piet. Ha glinsterent gesteent! door dit heb ick Kammeraet, al wat ick heden mijn en jou wens,

O kostelicke stricken, ghy doet ons Hart verquicken,

Schoon wy ons Mantels quijt zijn, wy nu van zorgh bevrijt zijn.

45 Ares. Stil stil, ick sie daer de Vader met de knecht komen, hier eens wat gebeyt.

Piet. Ja kom vertrecken wy ons hier weer wat ergens, en hooren wat hij zeydt.

Als Freek hoort van de zoogenaamde goudsmidsknechts, die de juweelen teruggehaald hebben, doorziet hij dadelijk het bedrog:

Voor zeker zijn hier ergens gaudieven geweest, die desen handel van de Juwelen hebben gehoort.

Hij besluit »met 'er vaert» naar den goudsmit te gaan:

Angeniet, maeck datje die Voghel stooft, terwijl gae ick en Jillis daer eens heen,

En doeter een schootje Wijn in, lecht 'er die zausisen by, en maeckter soo een ghestoofde Kollaci van,

50 Als we weer komen, sullen we gaen eten, nou gaet voort in Huys, en maeckt dat gereedt dan. *Alle binnen.*

Ares en Piet komen voor den dagh.

Ares. Laten s'er hart wat op halen met soecken, ze sullense by ons niet licht vinde,

By gort konfrater, jy hebt ons flus een eel stuck uytgevoert, dat ick nu eens versinde,

Dat wy die Kollacy kreghen met een Kanne wijn, de Juwelen kan men soo voort niet quyt worden,
En dat haddewe dan terwijl voor een hartstarkingje; flus waer jijt dieme soo aen porden,
55 Om de Juwelen te helpen krijgen, en nou sel ick het woort gaen doen.
PIET. By get dat jet niet en verknolt. ARES. Ga jy maer mee en houtje maer koen;
Door u en dese list sijn we Koningen van al de lichte practisanen,
Als ick de Spijs voor niet krijg, behoevense my voor de schult niet te manen.

Ares. Angeniet. Piet.

ARES. Wel Juffertje, was je Vader niet bang dat hy de Juweelen al quyt was?
60 ANG. Men Vader meenden datje guyten waert, maer ick zie nou anders, ick weet niet dat ick oyt soo blyd' was,
Als nu om dat ickje weer zie, want we haddense al half op gegeven.
ARES. Hy quam soo verbaest tot onsent loopen, en seyde dat hy wacker op jou had ghekeven,
Om dat jeze gelangt had, maer doe hy sagh datse te recht waren, wiert hy heel verheught.
ANG. Is Vader noch tot uwent? ARES. Ja toch, hy salder te gast blyven, en zeyt datje wel gaen eten meught,
65 Maer die kollacy dieje gestooft hebt zouje ons mee geven, en een kan met rijnse wijn.
PIET. Je most vande beste tappen, want hy men baes zen wijn geproeft heeft, en uw' Vader prijst de sijn.
ANG. Sal hy daer nou blyven eten, en laten mijn allenich in huys sitten?
Eerst sou hy t' huys komen, en nou laet hy 't halen, wat voor manieren sijn ditte?
Sie daer is de Kollacy met de wijn, zie toe dat jet sop niet komt te plengen.
70 Ey! seght toch dat Vader dan voort t'huys komt. ARES. Wy zellen hem wel met onse Lantaren t'huys brengen. *Ang. binnen.*

Ares. Piet.

ARES. Ick denck wel neen. PIET. Wy sellen onse kat wel sturen. ARES. Ha, ha, 'tis belachens waerdigh.
Nou kennewe onse holle darmen ter degen voen, wat dunckje is 't niet aerdigh?

Hoe statigh kon ick 'et seggen, niet waer Konfrater? en hoe bedaert.
PIET. Ja, ick moetje byget prijsen, je hebt het wel en geestigh geklaert.
75 ARES. Soet, daer komt de Patroon weer, hoort hy de knecht eens over den hekel halen.
Dien armen bloed zal 't door ons pracktijck met slagen op de rugh moeten betalen.
Verstekenwe ons weer wat, wy sullen onse Kollacy dan wel op smullen daerna.

Freek is zeer verstoord op Jillis, die door zijn raad om voor Angeniet die kostbaarheden te koopen, de »oorsaeck van al dese scha» is, en als hij nu van dezen nieuwen boevenstreek hoort, roept hij:

Die kostelijcke Juwelen quyt, die leckere spijs quyt! ick mis men sinnen.
Op sulck een lossigheyt zou ick 't so wech geven, sonder te weten aen wien ick 't ghegeven hadt.
80 ANG. Ick heb heur namen ghevraeght, d'een heten Haelna, en d'ander Almyn. FREECK. Je bent een Nufkous in je gat,
Dat zijn gepracktiseerde Gauwdiefs namen, konje dat niet mercken,
Ick zou heur Haelna en Almijn gespeult hebben, had ic hier geweest bij de wercken.
JILLIS. Ja Haelna en Almijn, men dunckt se hebben hier genoech wesen halen,
Ick wed sy souwen men heele Meesters Kas wel almijnen, en noch na meer talen:
85 Nou jy hebt je gat wel geschraept met een Mossel-schulp. Ja wel Angeniet,
Datje een deventer koeck waert, ick atje op, schoon 't je Vader me niet eens en hiet,
FREECK. Swijght stil, en houtje beck toe, ick mach 'er niet meer of horen praten.
Jy wilt al mee wat moys hebben? je bent waert dat ickje moet haten:
Ze sellen jou 't hemdt noch wel vanje poort halen, wegh, ick machje niet sien onder men oogen.
90 ANG. Jillis je kent dan 't briefje stucken scheuren. JILLIS. Of ick geck was, 't is jou eyghen schult datje bent bedrogen. *Angeniet binnen.*

Freeck. Jillis.

FREECK. Hoe stellenwe dit nou? ick ben niet gewent, so te leven, ick moet maecken dat 'er wat te eten is.

JILLIS. Sorgh niet, ick weet 'er je een party te wijsen, die kost ghenoegh hebben; meenje dat het my vergeten is?
O ho! daer sijn so veel van die Jan smul huysen hier binnen Amsterdam,
Daer men om kleyn gelt ken ghetracteert worden, al wast dat men noch so laet in de nacht quam.
95 FREECK. Neen Jilles, dat Volck is men te morsig in 't koken, gaet koopt een hoentje en brenght dat by de Kock,
Daer is een Ducaet, seght teghen Jan inde Brary als 't ghebraen is dat hy t'huys sent, hoe hebjet daer so drock
Met je handen aen 't hooft? JILLIS. Maer hoe zegje daer, segje niet dat ick een jongh Hoen kopen gaen sal?
En daer me na de Brary by de Braer lopen, en seggen de Braer dat de Brary 't hoen braen sal?
En dat de Braer, als de Brary 't ongebraen Hoen ghebraden heeft, dat dan t' huys sal senden?
100 FREECK. Wat seghje, weetje wel watje praet? Ick sou meenen datje geck waert, dat ickje niet en kenden:
Je sult Jan seggen dat hy 't Hoen gebraden t'Huys sent, mij dunckt de ghelede scha jou al uyt 't Hooft is;
Gaet en komt voort weer. JILLIS. Geen sorgh, ick sal wel komen als 'er wat t'eten is, soo men 't verstant niet berooft is. *Binnen.*
ARES. Die knecht heeft er nu sijn eygen playsier mee, dan laet hem syn hart wat op halen.
't Is al dat hy 'er van hebben sal, nou sa, wy nu niet langer te dralen,
105 Wy hebben onse wacht so wel uyt gestaen, voegenwe ons nu an de back.
PIET. So, dat woord komt met men krijtende ghedarmt overeen, sa latenwe ons met gemack,
Hier neer setten met de Kollacy tusschen ons beyden, en tyen so an 't schranssen.
ARES. Wat so, dese Tafel sal niet licht om vallen, nu ons selven ghetracteert als groote Hanssen.

Jilles. Piet. Ares.

JILLES. Daer heb ick geweest, ick ken geen hoen krijgen, noch die smerige Kock wil niet braen, nou 't soo laet is.
110 Ick sie wel 't sel geen smuldagh wesen. PIET. Avous, 't gelt de geen, die in 't kollegy mijn beste Maet is.
ARES. Daer danck ickje voor, de Juffrouw dee wel datse vande beste gaf, ze selder even veel voor krijghen.

JILLES. Zoet, hoor ick daer in 't doncker geen volck praten, ick moet dichter by komen luysteren en swijgen.
PIET. Daer, proeft de Wijn oock eens. ARES. Avous, 't geltje weer, daer Pieter veeght dat kint sen neers.

Jillis neemt de Roemer met behendigheyt, drinckt die haestigh uyt, en langtse Piet.

PIET. Hoe is't macker? men dunckt je hebtse al geveegt, geckje met me, of meenje al waers?
Waerom geefje men de lege roemer? ARES. Dat 's aerdigh, ick hebse ommers vol gheschoncken.
PIET. Dat dient men niet, kom geef my de kan, *a Vostre Santee*; ick nu oock eens ghedroncken.

Jillis in 't overlangen, neemt de Roemer weer, drinckt hem uyt, en langtse Ares.

ARES. *Grammersi Monsieur,* wel hoe, je seght dat ick je de leghe roemer gaf, maer je dobbelt niet mis,
Mijn dunckt je speult leer om leer. PIET. Ick doe seker niet, maer wat drommel of dat te seggen is,
Daer voel ick een vreemde handt in de Schotel, keer de Lantaren en maeckt licht,
So sienewe desen Gast dan ter degen eens in het ghesicht.
ARES. O schelm ben jy 't die ons so stil in 't doncker heeft bedrogen!
JILLES. Och Vrienden bedaerje, ick quam byje te gast, want seker sonder logen
Ick meenden datje open Hof hielt voor elck een, ghelijck de grote Keuninghen doen.
PIET. Wat jy gedocht hebt dat sel jou niet verschonen, sa sa, je selter voor bloen;
Daerom bereytje datelick ter dood, want je raeckt 'er nou voor seker om kout,
Je leven hanght nu an een zy draetje, je bent rechtevoort hondert Jaer oudt,
Kom haestigh, doetje gebet, Jou schelm, sel jy ons so affronteren.
JILLIS. Ken ick je dan niet bekoren? ARES. Neen. JILLIS. Ach! kon ick me nou in een Aexter transformeren,
So sou ick 'et wel onthuppelen, maer beloofjeme niet te verrassen, voor men Ghebet ghedaen is?
PIET. Ja, dat beloof ick je. JILLES. So wil ick noyt bidden, want dat duncktme 't best by my te verstaen is.

ARES. O jou Fiel, scheerje ons noch toe? kom langh het ons al te mael weer dat je hebt genomen.

Jilles, eenigh eten onder zyn hoet ghesteken hebbende, langht het.

JILLES. Sie daer hebje by proviesy dat weer, maer gheliefje morgen eens weer te komen,
Soo sel ick je 't ander langen dat ick op heb, want ick heb nu nog geen grooten kack.
ARES. Dat fret selver, jou bogger, kom, kom, hey sa wacker schut uyt de Sack,
En betaelt 't geen je verteert hebt. JILLES. Hoe, dat 's vaets, moet hier noch gelt wesen?
PIET. Ja, voor elck een Ducaet. JILLES. Hebje dat so dra gherekent, je kunt het niet minder tuygen, sou 'k vreesen,
Maer seker vrienden, is 'er niet tegen te dingen, ick heb 'er werentig maer een byme.
PIET. Kom langht ons die datelijck, sonder veel te praten, of langh te staen lyme,
Want wat meenje wel jou stinckert, dat je hier by kleyne Hanssen hebt te Gast gheweest!
Je hebt by de grootste Heeren van 't Jaer gegeten, de Bachus Priesters achten ons 't meest:
't Is de Graef van October en de Prins van September, siet 'er ons vry op aen,
Daerom staet vry met de blote kop, so langh als wy hier noch voor u staen.
JILLES. Ja, ja, ick hoor wel, 't is geen kleyntje met Jou, maer men Baes is mee een vanje kollesianten,
Je mocht het hem wel laten weten dat jy hier bent, toch, hy is oock een van die Bachus kolanten.
ARES. Hey al praets ghenoch Vent, laetme de Ducaet eens sien, komfrater, hoe dit is geen Ducaet.
JILLES. Niet, 't is al, want ick sou 'er men Baes een Hoentje voor ghehaelt hebben, maer het was te laet.
ARES. Neen, daer ken ick hem niet voor an sien, want hy is me te sober.
PIET. Ja, ja, 't is een ducaet. JILLES. Wel wis, daer heb Jy ghelijck in, Graef van October.
ARES. Ick seg dat het maer een France kroon is. PIET. Wat, je lieght het, of meenje dat ick blint ben.

150 Ares. Wat, heetjet men liegen? Sa, regarde voes, nu salje sien door den Deghen hoe ick gesint ben.
Jilles. Ey beste Wijn Maenden, wat je doet, kort toch om mijn Ducaet men kaer de Wijngert niet,
Want waer kregen we so een paer are Maenden weer, ey staeckt dat verdriet.
Piet. Neen, neen, hy heeft men uyt gedaeght, hy mach hem nou sien te verweren.
Ares. Sa, allon, volgme, ick salje dat snappen door 't punt van men Rapier verleren.

Sy maecken een loose questie om met de Ducaet wegh te raecken en lopen binnen.

Jilles. Freeck. Angeniet.

155 Jillis. Ja wel blyvense alle bey doodt, so sal de Wijn een hopen op slaen;
't Is best dat ick 't men Meester laet weten, lustigh Jilles klop aen.
Hey meester, Baes, her uyt, her uyt, hier is lustich wat te verhacksticken.
Freeck. Wel Jilles, hoe raesje so? wat schortje? wel wat isser nou weer te quicken?
Je raest of je uyt gelaten waert, wat seyt Jan? sal 't Hoentje haest gaer zijn?
160 Jilles. Ick weet van geen hoentje; Jan zey 't was te laet om te braen, jou Ducaet is al een aer zijn,
Ick hebse verteert en versmult by de grootste Heeren van het hele Jaer,
By de Graef van October en de Prins van September, zeker Meester 't is waer,
Wat duncktje, heb ick daer so qualick geweest? maer 't slimste datter van quaet is,
Is datse nu doende bennen om malkaer doodt te steken: wat dunckje dat de beste raet is,
165 Om dat te beletten? want raeckense inde pan, soo salje de kleur van je Neus niet houwen,
En wiljeme niet gheloven, soo gaet met me daer sel jet sien, je moet jou oogen vertrouwen,
Want ginder sulje de Schotels, Kannen en al 't overschot noch vinden staen.
Ang. Wat praetje al Jilles. Jilles. Ick ken anders niet segghen.
Freeck. Wel, daer moet ick datelick eens gaen.

JILLES. Sie, daer sie jet. FREECK. Hoe, dit goet is men eyghen, sie ick anders wel uyt men oogen.
170 Dit selle voorseker de guyten geweest sijn, die men Dochter so hebben bedrogen,
Maer wien hoort dit Lantarentje toe? JILLES. Dat weet ick niet, ick hebt 'er niet gebrocht,
Dat sel licht heur wesen, want met de questy hebbense daer niet om gedocht,
Dat heeft maer gheveynsde questy gheweest, voorseker sellense 't Lantarentje wel weer halen,
Daerom laet al 't goet so staen, ick zweer wy sullen haer dat betalen.
175 ANG. O Vader! dit is al te mael het selfde goet dat ick heur gaf.
JILLES. Ja wel Meester, wilje wat veel praets tegen heur maken, so hacken se ons tot kaf,
Gut se hebben sulcke slagh zwaerden op 't lijf. FREECK. Geen nood, daer is int minst geen vreesen,
Angeniet, ga jy met de kaers an een sy, maer als je gherucht hoort, so past weer hier te wesen,
Hoor Jillis als sy komen, selle we met behendicheyt heur degens sien te krijghen en dan lustigh rinckincken.
180 JILLES. Ick salje wel by staen Meester, maer soo we te kort schieten schijt ick inde vincken.
FREECK. Houtje stil, let op je stuck, daer komense; als ick fluit, so moetje toe schieten.

Piet. Ares. Freeck. Jillis.

PIET. Beget kammeraet, souwen we onse slonsje soo quyt wesen, dat soume verdrieten,
Neen hier staet het noch, en voort al 't ressje, soo goet en quaet als w'er of sijn ghescheyen.
ARES. Hy meenden al waers dat wy gingen vechten, neen, wy sullen daer noch wel wat mee beyen,
185 Maer Konfrater laten we onse Schat eens bekijcken, en sien hoe rijck datwe zijn.
PIET. We kom an. ARES. Acker loot, hier zijn wy Koningen deur, want na ick sie, ist altemael fijn.

Freeck en Jilles komen stil van achteren, en nemen haer degens.

FREECK. Ja fijn is 't altemael, maer toenjet men Dochter of foptet, toen maecktenjet vry wat grof.

JILLES. Hey Meester! sa lustigh smeeren w'er nou met heur eygen Degens wacker wat of.
PIET. Wat duyvel is dit; wy sijn verraen, sa maet, elck rept ter degen sen handen.
190 FREECK. Sta stil, en verweerje niet, of ick doorstootje, en maeckje alle bey te schanden,
Voort geeft het datelick altemael weer 't geen je mijn so schelms hebt ontdragen.

Angeniet. Freeck. Jilles. Piet. Ares.

ANG. Och Vader, dit is Haelna en Almijn, ontsiet 'er niet, maer geeft 'er de huyt vol slagen.
FREECK. Sulcke guyts haer namen behoortmen op den Dam te stellen onder de Griecxe P. 1)
Want die niet beter in 't sin hebben, sullen wel passen onder die andere mee.
195 JILLES. Wel Graef van October, en Prins van September, hoe staeje nou en kijckt so desolaet?
Flus was ick in jou handen, en nou benje in onse, maer 't selje nou meer kosten als een Ducaet,
Had je men kaer flus voort doodt gesteecken, so en behoefden jet van ons nou niet te verwachten,
Ick docht datje al in Plutoos sael waert, en leefje noch, dat had ick noyt in ghedachten.
PIET. Vergeeft het ons, de hongers nood dee ons sulcks bestaen.
ARES. Ey ghelooft ons, ja toch.
200 JILLES. Hoe fijntjes singense nou. FREECK. Flucx geeft weer al 't geen je hebt ghestolen met jou bedrogh.
PIET. Sie daer zijn de Juweelen, o al te groote Schand voor onse wel beleyde Pracktijck.
ARES. Daer is de Ducaet, de Schotels en de Kan staen daer, foey! haddenwe genomen de wijck.
FREECK. Nou schelmen packje voort. JILLES. Hout, je hebt het noch niet al, daer is noch yets vergeten.
Siet, het moeter alles wesen. PIET. Je hebt ons nou in je macht, we moeten 't nou lyen.
205 ARES. Wy sijn onse Krachten quyt, en daer om moet ons dese schimp en hoon ghedyen.
FREECK. Wat Jilles, laet de Fielen lopen, dat se op hebben meugense houwen.

---

1) Aan den kant staat: *II Dit beteykent een P in het Griecx.*

JILLES. Ja wel, 't is een groote gonst: nou jy nacht gasten vertreckt met je luysen, of ick salder op touwen,
En maeckt jy warende Geesten, dat ick of men Meester je niet meeer krijghen inde kluyven,
Of ick salje in de plaets van 't Hoentje aen 't Spit rijghen, en braenje soo kleyn als een paer Duyven.
210 PIET. Wy willen gewilligh gaen, maer geeft ons toch elck onse Degens weer.
ARES. Och ja Vrienden, ey! doet toch so veel, wy en begeren dan geen meer.
FREECK. Dat gheloof ick wel, want hadje die weer, soo souje wel haest de Meester spelen.
JILLES. Ja, hoe wouwense ons dan hebben, neen, neen, praet 'er niet of, jou praet komt ons te vervelen.
Wegh, wegh, jou schelmen packje deur, en so je ons weer komt te bedriegen,
215 So sullewe maken dat de beul Jou met een koort in je graf sal wiegen.

Piet en Ares worden Binnen gejaeght.

Jilles. Freeck. Angeniet.

JILLES. Wat so, daer heb ick een Romeyn stuck uyt gevoert, 'k heb men daer mannelick ghequeten,
Wat dunckje Meester, mach ick met recht nou niet een Ajax, een Hercules, en een Alexander heten.
FREECK. Ja, nou benje een Man, nu 't gedaen is, hou daer Dochter, neemt de Juwelen beter in 8,
Sonder sulcke guyten meer te gelooven, maer die noch weer te krijgen had ick noyt ghedacht.
220 ANG. Je selt sien hoe ick se nou sel bewaren en ick bedanck Vader hooghlick
Voor sijn milde gift. JILLES. Waer blijft den danck voor de versoecker: kijck hoe soet, wel is't mooghlick!
ANG. Ick bedanckje oock Jilles Janssen, dat je so veel hebt te weegh gebrocht.
JILLES. So wou ick het hebben, nou ick bedanckje oock voor Je briefje daer je me mee hebt bedocht,
FREECK. Kom Dochter gaenwe in huys, we sullen ons van avond met 't geen der is helpen moeten,
225 Maer morgen sal ick wat Heerlicks laten bereyen, en dat salt dan weer versoeten.

JILLES. So Meester, daer doejet te wonderlick in men lijf verheugen.
Bloet! kom ick eens after de Bickerasy, ick selder so dapper wat of meugen,
Wat profijt hebben die guyts nu met al heur practijcken, want mijns oordeel
So isset voor haer niet als een simpele *List sonder Voordeel.*

---

52. LEVERDICHT EN RAADSELS OP EEN SLEMPPARTIJ. 1)

Fop heeft door zijn huwelijk een huisje gekregen, dat hij voor een varken in het jaar verhuurd heeft. Zijn huishuur, nam. het varken heeft hij juist ontvangen en nu willen eenige personen: een Priester, een Koppelaar, de huishoudster van den Priester (Colette) en de vroegere Vrijer van Fops vrouw (Jaap) hem van dat varken berooven; te dien einde hebben zij hem op een partij genoodigd en trachten zij hem dronken te maken.

PRIEST. Van harten willekom, mijn vrient Fop, hoe staen de saeken?
FOP. Hiel wel Heer-om, het stuck dat staet om ten eynd' te raeken.
PRIEST. Dat is my van harten lief, kom gaen wy naer den hof,
Vrienden volght aen, dat gaetje veur, met verlof:
5 Sit aen, laet ons ter deegh bachanalia houwen.
FOP. Ick hou veul van bier dat aende wijn-stock wordt ebrouwen.
KOPP. Soo doen wy mee, as wy zijn te gast enoot.
JAAP. Men Heer, vergeeft het ons, de stoutigheyt is te groot.
PRIEST. Ghy zijt me willekom, avous Fop, iens edroncke.
10 FOP. A moy men Heer? sulcke woorden doen men ziel ontfoncke,
Dat gaetje veur, avous Beste-vaer.
KOPP. Ick bedancke u Fop Lambertsen, laeten wy nu mit malkaer
Een uyrtje vrolijck zijn, en ons stellen buyten sorgen.
JAAP. Veur my al duyrde het totten midder-nacht of totten morgen,
15 Ick en sou de ierste niet zijn die scheyden sel.
KOPP. Soo ick het doe, soo noemt me ien groot rebel.
FOP. Wat is dit voor kost? COLET. 't Is lever van ien Vercke.
FOP. Het mocht de pest! ick wil mit ien naer huys.

---

1) Uit: *Het Tweede Deel van den half-backen Fop, Behelsende syn Vryagie tot den Trouw-dagh toe. Door D. S.* [Vignet.] *Tot Vlissinghe. By Jan de Klerck, Boeck-verkooper, woonende op de Beurs. Anno 1660.*

PRIEST. Ghy bent dol, naer ik bemercke.
20 Maer lieve Fop, hoe benje noch soo bot?
Siet ghy niet, wy scheeren de sot.
FOP. Selje me te gast noon, om men Vercke te verslinden?
JAAP. Bender gien Verckens meer inde werelt as jouwe te vinden?
Vraeght het Jufvrouw Colette hoe sy 'er aen is erocht.
25 COLET. Men Lief, gelooft u Lief, 't is op de Marckt ekocht,
Sel ick u bedriegen die ick soucke te behaegen,
Soo waer ick plaegens waert met d'aldergrootste plaegen,
Nien, troostje suycker-beck, gelooft de leugens niet,
Ick segh u waerlijck dat het niet en is eschiet.
30 KOPP. Siet hy nou iens staen kijcken mit ien neus van ses ellen,
Iens edroncke, ick mach me met die praet niet mier quellen.
PRIEST. Hoor toe; vrienden, dese romers set ick mit ien te koop,
Die van ons best lever-dicht, wint den hielen hoop.
Hoort toe: dit levertje is van ien Vercken, maer van gien Merekat,
35 Ick ben gaerne by de vocht en met men beck in 't nat,
Mijn vreught allien bestaet in de Wijn.
FOP. Soo motje wel ien fijnen Priester zijn.
JAAP. Dit Levertje is van ien Vercke, maer van gien Sprinck-haen,
Ick hoop van desen nacht met Joncker Porcus uyt wand'len te gaen,
40 En nemen Worst, Soucijs en Beulingen daer van.
FOP. Wel is Joncker Porcus dan ien Vercke-man.
KOPP. Dit Levertje is van ien Vercke, maer van gien Zee-post,
Ick houwe veul van drincken as 't gien gelt en kost,
En staegh te brassen met gemack.
45 FOP. Soo binje wel ien grooten schocke-back.
COLET. Dit Levertje is van ien Vercke, maer van gien Perkijt,
Ick wilde dat ick Beulingen had van die ick heb evrijt.
FOP. Wel Juffer, dan was ick mijn Beulingh quijt.
PRIEST. Doet nou jou mont op, laet nou jou konste blijcke.
50 FOP. Ick kan (dat je mient) tormentigh Rethorijcke:
Dit Levertje en het noyt eweest in Noachs Arck,
Ick wilde dat ick t' huys was met men Varck,
Dat ick hadde vleugels nou,
Ick wed icker haest vliegen sou.
55 PRIESTER. Waer sou ghy dan vliege, by jou Grietje, jou Rosemont?
FOP. Neen, maer op het tiptje van jou neus, en kacke in jou mont.
PRIESTER. By men keel, Fop het vier glasen Wijn ewonne.
FOP. Dat wist ick wel te veur, eer wy het Lever-dichten begonne;
Dat is ien, dat is twie, dat is drie, en dat is vier,

60 Sulcke Plaesters trecke beter as die van ien Barbier.
JAAP. As 't altijdt soo douwt, en behoefje om gien regen te karmen.
FOP. Juffrouw hebje dan oock sulck ien sin in men darmen?
COLET. Men alderliefste Fop, mijn vreught, mijn toeverlaet,
Aenschout jou Dienares, wanhopigh desolaet,
65 Ter oorsaeck van jou min; en wort ghy niet bewogen,
Sult ghy ien tiere Maeght verjaegen uyt u oogen,
Die ziel en lichaem beyd' aen u tot wellust biet:
Mijn Uytverkooren Lief! ach Fop! en spreeckje niet?
Ghy siet dat tot jou min mijn hiele sinnen wercken. (Vercken?
70 FOP. Juffrou en sou ghy my al te met niet wel beminnen om men
PRIEST. Ick sel noch drie vraegen uyt-geven voor ses Romers Wijn,
Die daer nae raeden wilt, en mot (as nou) niet droncken zijn.
Hoort toe, de ierste sel ik jou wat stellen:

Wat is het vermaeckelijcke van ien Huys?

KOPP. Moeye Hontjes met Bellen.
75 COLET. Ien treftige Cipersche Kat.
JAAP. Men Hier, ick raede een vel met ien gat.
FOP. Benje noch soo dom datje dat niet en weet?
Ick selje het met ien woordt seggen, het is 't Secreet.
KOPP. Ghy mot reden geven van jou seggen.
80 FOP. De waerheydt spreeckt, het is onnodigh uyt te leggen,
Benje ien Mathematicus, Astrologus, ghy mooghter in gaen,
Ghy selt den regen sien mette Eclipses in de Maen,
De rontheyt van de vleeschelijcke Werelt selje bespeuren,
De Linie selje sien van achter en van veuren,
85 Ghy selt aenschouwen uyt wat gat dat waeyt de Middelantse wint,
Jae het gesternte van Venus, sooje nieus-gierigh bint:
In 't Secreet konje Dominus Podex rijkende Musijck hooren singen,
En dat met vier partyen, binnen dat gien treftige dingen,
Gesoden en gebraden spijs, die sel jou (doch meest ront)
90 Sooje maer gaepen en wilt, staegh vliegen in de mont.
PRIEST. Ghy hebt de Wijn verdient, daer mot ick jou in prijse?
Maer segt de tweede vraegh: *Hoe veel verschilt ien sot wel van ien wijse?*
KOPP. As het Oosten van het West.
COLET. As het quaetste van het best.
95 JAAP. Een wijs man van ien sot die verschilt (soo ick bespeure)
Alleen de wijsheydt die gien sot en kan ebeure.
PRIEST. Niemant van jou dryen en heeft het recht eraen.
FOP. Ick verseeckere jou dat ick mette Wijn sel heene gaen.

Hoe veel verschilt ien wijs man van ien sot, dat is de vraege?
100 Ick antwoorde niet mier as ien stoop Wijn, by men kraege!
JAAP. Wat seggen is dat Fop? dat en klinckt niet mit al.
FOP. Ick weet dat ick het allien eraeden hebben sal:
Stelt iens twee persoonen by malkander,
Den ienen hiel sot, den aeren hiel wijs en schrander,
105 Geeft den wijsen maer achter ien te drincken ien stoop Wijn,
Eer ien half uyr sel hy sotter as den sot zijn.
PRIEST. Dat is wel, maer seght de derde vraegh mot ick oock weten:
Nevens wien behoort men een gierigaert af te meten?
KOPP. Nevens ien die in de werelt gien goet en heeft.
110 COLET. Nevens het onredelijckste Dyer dat in de Velden zweeft.
JAAP. Nevens Judas, is mijn gemercke.
FOP. En ick segh al wederom, nevens men Vercke, (doot
Men Vercken knort en stinckt, het besmet yder een, maer nae sijn
Krijgh mer leckerny van, soo is een gierigaert sijn loot.
115 KOPP. Ick had dat van jou niet elooft, soo waer as ick leve,
FOP. Ick sou jou (soo ick wilde) noch wel wat aers te ruycken geve,
De glaestjes zijn by mijn verdient, steltse op ien ry,
Mont op, keele-gat, de Frans-man komt jou by.
Fop drinckt de Glasen uyt.

---

53. DE BEDRIEGER BEDROGEN. 1)

M^r^. Koert Hooghart, een Barbier, en Juff^r^. Klaera Hooghart, sijn Vrouw hebben een kibbel-, ten leste een vechtpartij; de aanleiding is dat de doodzieke broer van Koert denkelijk alles zal vermaken aan hunne zuster. Hun knecht Ruth bespiedt hen, als zij elkaar in het haar zitten en verkneukelt er zich in. Met zijn meester gaat hij daarop uit.

Jonge Klaas, een Vryer, en Trijntje, een Vrijster, worden in hun gekoos gestoord door Bol-Backers-Jan, een Backers knecht. Deze vraagt aan Trijntje:

Maer hoe vaertje vrou, met heur nuwe man al, houwese wat
goet huys met malkaer?

---

1) Uit: *M. Waltes Klucht van Bol-Backers-Jan. Gespeelt op d'Amsterdamsche Schouwburg.* [Vignet met »Perseveranter»,] *t'Amsterdam, By Jacob Lescaille, Boekverkooper op de Middeldam, naest de Vismarkt, in 't jaar 1660.*

TRIJN. Dat sou wel gaen stondese wat beter met de heer van gelden.
KLAAS. Se lijcken ommers wel rijck. TRIJN. Ja machtig, 't gaet alliens als ick het spelden,
Sy groothartigh, en hy niet min, daer by niet een luys in de mars,
5 En swetse by tonne vol te hebben, en daer by soo bars
Als schoppe knecht, al quam hem een Prins t'ontmoeten,
Ick loof niet dat hy spreecken sou, voor dat men hem eerst groeten:
Laest sou hy met sen nicht eens op de Schouburg gaen,
En haer te laeten betaelen, docht hem sou te qualijck staen, (nen
10 En selfs en hadt hy geen geldt, doen moest ick het veur hem gaen lie-
By de buurt, en die luy haddent gaeren noch weer. KLAAS. Hy mach wel mienen
Dat het hem toekomt. TRIJN. Een vijfentwintigh maenders hebbewe daegs aen de deur,
En se krijgen soo veel van 't gaen als kommen. JAN. Wel een aerdige Singieur
Kan hy 't soo krijgen soo sellense haest rijck wesen.
15 KLAAS. Of die wijnkooper slachten die 't nou tienmaal slimmer het als veur desen,
Deur sulcke bedriegery. JAN. Wie mienje onse Pietje Schoen. KLAAS. Ja die quant.
JAN. Dat is soo snoo een guydt, als daer is in 't heele landt.
Laest ging hy van een slechte sloof eenige kouse koopen,
Ick loof dat de vrou wel een half jaer aen sijn deur had geloopen
20 Eer sy hem eens sprack, en doen kreegse noch al evenveel.
TRIJN. Maer hoe klaerde hy het dan? oock soo als de onse? JAN. Noch wel soo eel.
De vrou sprak hem an, wel vrouwtje sey hy wat's jou seggen?
Ick kom om 't geldt van de kousen sey sy; door must jy mie ersten geldt neer leggen
Voor mein braendewien seyd' hy: wel (sey sy weer) wat brandewijn heb ick van jou gehat?
25 Woe riedt die de duvel, seyd hy, hestoese nicht selfst gesopen in dijn gat
Door dijn man nicht afwet. En 't wijf toen voort aen 't schelden,
Jou schelm, heb ick wijn van jou gehadt jey liecht het, 'k seltje vergelden
Soo jey men niet betaelt, en hy maend heur weer ommers soo hardt,
Soo dat de luy niet hooren konnen wie gelijck heeft, en sulcken part
30 Speult hyse allegaer, die hem maer koomen maenen. (Viaenen.
KLAAS. Hy heeft oock eens een komeny op gehadt, eer hy trock na

JAN. Doen[?] was dit. KLAAS. Daer liepen de rotten met booter en kaas ja met het heele huys deur.
JAN. Dat's geen wonder, want sulck volck bedijt niet. TRIJN. Hoor onse Singieur
Hadt lest eens een paer schoenen van de schoenmaecker t'huys gekreegen,
En elcke reys als de jongen om 't geldt sprack, sey hy al grauwend 't komtme niet geleegen,
En dat soo hy weerquam, hy hem driegde wacker te slaen,
Die jonge niet slincx weesende quam met de sack vol steenen aen,
En greep in elcke hand een, en vroegh doen of hy wou betaelen,
Hy greep begut een stock om te slaen, de knaep stond niet lang te draelen,
Maer gooyden hem met een steen, dat hy de stock liet vallen uyt sijn handt
Van vrees, en liep wat hy loopen mocht na boven toe, de quandt
Hem navolgende vint in 't veurhuys dees nuwe schoenen leggen,
Hy wondse in sijn schorteldoeckje, en brochtse sijn baes weer, onse noomkool had niet te seggen
Maer keeck as piet-snot. KLAAS. Wel laest sach ickje vrou eens op straet
De kap of trecken oock van een schoenmakers jongen, was 't de selfde? TRIJN. Jae 't,
Wantse binnender vry wat meer als dese schoenen schuldigh,
En dan swetsense noch soo op haer goe betaling en rijkdom, 'k word dickwils onverduldig
Dat ick het hooren moet. Nu jongens, hier binnenwe aen huys.

Ze gaan met Trijn naar binnen, want haar »volck» is uit. Als ze weer buiten komen, zien ze Mr. Koert en Ruth een bordeel binnengaan. Jan bedenkt een guitenstuk; hij draagt Klaas op, de vrouw van Koert te gaan zeggen dat haar man door »pijpestelders» (rumoermakers) zwaar gewond is en haar dan in het bordeel te brengen. Jan gaat ondertusschen er ook in en drinkt lustig mee. Weldra komt Klaas met Koert's vrouw, die geweldig opspeelt en er danig op los slaat. Als ze weer thuis zijn, zegt Klaertje

Is 't niet een gruwel dat jey soo by die Hoeren en Snoeren
Gestadigh loopen moet? Hoe laet jey jou soo vervoeren?
Wel denckje niet dat het heel qualijck is gedaen?
Wat sou jey seggen, dat ik ging soo een wegh in slaen?
(Doch ik hoop neen) is jou meer vryheyt dan gegeven
Als my, dat loof ik niet: wilje soo voortaen leven,

55 Soo sal ik maken dat daar inne wel voorsien wort.
Ben ik scheef, ben ik lam, wat isser dat my schort
Meer als een ander? och, och, Koert Koert, jey gaet so quade gange,
Waer wil dit heen op 't lest? KOERT. Ten kan niet quaeder als hange.
KLAER. Ja was jey daer me vry. KOERT. Ja wasje daer me vry?
60 Wat kennese men meer doen als ik so een verachte Doodt ly,
Want sie dat Testament dat krenckt men al men sinnen.
KLAER. Beproef of ghy hem met schoon spreeken kunt verwinnen;
Hy heeft den heelen tijdt geroepen, waar's mijn Broer, waar's Koert:
Wie weet of sijn gemoet niet heel is omgevoert,
65 En dat hy heeft berouw van 't geen hy heeft bedreven.
Ga jey na binnen. KOERT. Ick mag eens by hem gaen, en hem goe woordjes geven
En praten heel geschickt, en smeerschoenen hem wat,
Op hoope dat hy heur het Goet ontmaken sel, en dat
Ik in de ste van heur mach met het Buytje deurgaen.
70 Het leste Testament dat weet men wel moet veur gaen.
Hoe vaert het, slaepje Broer? Hy leyt by get soo stil,
Ik moet eens voelen hoe sijn Pols al gaet: Wat wil
Dit weesen? och och och! hy is by get gesturven,
Och lieve deught wat raad, de drommel, 'k ben bedurven.
75 Och Wijf, Wijf, och wat raet, jou Varcken hoorje niet.
KLAER. Wat of den Buffel schort? hoe beert hy dus? KOERT. Ja siet;
Siet al mijn hoop in d'asch, men Broer is overleden.
KLAER. Wat segje? is hy? KOERT. Doot, doot, versteje gien reden?
Hy is beget soo stijff gelijk een Eeke-plank.
80 Nou mist mijn al men hoop. KLAER. Weet dat jou Keel-gat dank,
Jou Schelm, had jey jou van 't suypen wat onthouwen
En vanje hoer-jacht, het souje nou niet rouwen:
Maar neen die varrekens die geeftmen 't al int gadt
Al sou ment dan hier naar gebrek selfs hebben. Had
85 Jy (als het wel betaamt) jou deuchdelijk gedraagen,
Jy had wel neffens heur gedielt. KOERT. Hier helpt geen klaagen,
'k Weet raat, stuur onse Rut voort na Pieter buur sijn knecht,
Hier Bol-backers Jan, dat hy by me kompt, maar datje niet en secht
Dat Broer gesturven is. KLAER. Wat wilje dan beginnen?
90 KOERT. Dat selje sien, roop jey de Jongen maar van binnen.

Na een poos komt Ruth met Jan:

Deer is men baes, miestertje hier is Bolbakkers Jan, wat moet jem nou seggen?

KOERT. Wel wat roert dat jou. RUTH. Niet een beet miestertje; ick wout hem veur jou maer uytleggen.
KOERT. Dat sel ik selfs wel doen, loop jy maar naar boven en smeer de plaisters voort of.
RUTH. 't Is mijn wel, ick vraagt maar om best wil. *Ruth binnen.* KOERT. Ga voort, jou plomp enne grof.
95 JAN. Wel meester Hooghard. KOERT. Kom gebuer sit wat neer. JAN. Dat hoeft niet, maer wats u l. begeeren?
KOERT. Ick sal 't u seggen, hoor.... RUTH *uyt.* Miester moet ick de geele of de groene plaisters eerst smeeren.
KOERT. Dat 's al eens wat je eerst doet, vangter maer strax an. RUTH. Goet, goet Jan. *Ruth binnen en weer uyt.*
KOERT. Hoor . . . RUTH. Maar wil ickse alle gaer smeeren, of so veel als ik doen kan.
KOERT. Smeer jey maer voort, ick seltje wel seggen alsje uyt sel scheyen.
100 RUTH. Wel. *binnen en weer uyt.* KOERT. Hoor wil je men .... RUTH. Miestertje sel ikse dan voort oprollen? KOERT. Hoe wil ik een taeyen
Rotting strax proberen opje rug, of hy stark is, gaeje niet deur. *Ruth binnen.*
Hoort wilt gymen wel een vriendschap doen, en bedekt houden, ik sel u daer veur
Soo gy 't wel klaart, ses hondert gulden aan Geld geven. (leven
JAN. Maer Sinjeur ken ik 'er ook mee in schaa komen? KOERT. Vanje
105 Niet, sooje selfs maer swijght. JAN. Swijgen, genoegh beget, om ses hondert Gulden, 'k ben te vreen;
Seg maer wat ick doen moet. KOERT. Hoor! men Broeder is te nacht overleen,
Ja daer niemant of en wist, en sonder eens een Testament te maken,
Hoewel hy 't mijn alles belooft had, en om datter geen ander mee aen te pas sou raken,
Woud ik wel als dat gy (als siek zijnde) op 't bet gingh leggen in stee van hem,
110 En als de Notaris komt most gy men Broer zijn, en met een dootse stem
Mijn al 't goet maken (dat ontrent dertigh duysent gulde komt te bedraagen)
En mijn Suster een duysent, soo magh 't volstaen voor 't recht, of sy quam te klaagen.
JAN. Wel ik ben te vreeden, mits beding datje jou woort houdt.

KOERT. Dat sel ik doen, daer is men hand, op mijn reden vry vertrout.
115 Kom ick sel een Slaapmuts krijgen, ga terwijl op 't bed leggen.
JAN. 'k Salt doen. KOERT *binnen en weer uyt:* Sie daer, je most veur haar niet meer als duysent gulden seggen.
JAN. Weesje maar te vreen, ick selt wel maken. *Jan gaet op 't bedt leggen.* KOERT. Daer wort geklopt.
Dat sel voor seker men Vrouw met de Notaris zijn, datwe niet worden gefopt.
JAN. Sorg jey niet het sal wel gaan. *Klaer, Notaris en twee Clercken uyt.* KOERT. Salve Domine Notaris.
120 NOTARIS. Ho Meester goeden dagh, hoe staet het, 'k hoor u Broeders sieckten heel swaer is.
KOERT. Als ghy kunt hooren Domine Notaris aen sijn uytterste wil.
NOTARIS. Hoe staet het Patroon? JAN. Heu! Heu! NOTARIS. Vrienden wees een weynigh stil.
Desen Man is soo siek dat het hem aen 't Hart komt te raaken,
Is dit nu u uyterste wil u Broeder al u goederen te maaken.
125 JAN. Och ja! doch duysent gulden voor mijn Suster, om reden geen meer.
NOTARIS. Wel ik salt soo stellen, dewijl dit is u uyterste begeer. *Schrijft.*
Hoe is u Naem? JAN. Lubbert Hooghart; Hoe steljet al? NOTARIS. Dus: *Hy leest.*

Inden Naame etc. compareerde voor my Marten Schraper Notaris by den Hoove van Holland Geadmitteert, tot Amsterdam resideerende, ende den getuygen naargenoemt d'eersame Lubbert Hooghart, Jongman, siek te bed leggende, nochtans sijn sinnen en memorie ende uytspraak wel machtigh sijnde en volkomen gebruykende (als uytterlijk scheen ende bleeck) dewelke overdenkende de swakheyd des Menschen leeven, de seekerheyd des doods ende de onsekerheyd van de uure der zelver, soo heeft hy Testateur van sijn tydelijke goederen hier ter plaatse verkregen, ende metter doot te ontruymen ende naar te laaten, naer beveelinge van sijn lichaem de begraaffenisse in den Schoot der aerden, gelegateert gemaakt ende besprooken aen sijn Suster

JAN. Hou, heu, heu! KOERT. Men Broer wil noch wat seggen;
NOTARIS. Wel spreekt u begeeren Patroon, en laet geen swarigheyt int uyterste op u hard leggen.
130 JAN. De knecht hier over genaamt Bol-backers-Jan
Heeft men eens sulken trouwen dienst gedaan, dat ik het niet onvergolden laten kan:
Maak die eens thien duysent gulden uyt den gereeden gelden.

KOERT. Wat duyvel segt de Guyt? Wel Broer! . . . . JAN. Och! ik wenschte datje mijn niet meer quelden,
Ik ben soo siek, dat hard spreeken breekt men hooft, och! het doet men de doot.
135 KLAER. Maar wat dienst heeft de Backers knecht jou oyt gedaan? JAN. O! die is soo groot.
KOERT. Maer een Testament . . . . . Stelt het liever in mijn beleeftheyt, ik sel hem genoech geven.
JAN. Och neen! ik sel niet rusten kennen voor dat het is beschreeven.
KOERT. Maer wat Duyvel . . . . . JAN. O! ik ken niet langer. NOTARIS Vriende, vriende, de man is te swak:
JAN. Vaer jey maer voort. *De Notaris schrijft voort.* NOTARIS. Seer wel. KOERT. 'k Wou dat hem de moord stack.
140 Die schellem, hy selt beget niet hebben al sout ter noch soo daagen,
Al sou hy mijn, of ik hem geve de huyd vol slaagen.
KLAER. Geef maer goe woorden tot de Notaris wegh is. NOTARIS. Maer den Backer segje, hoe heet die?
JAN. Jan smeervet (*alias*) Bol-backers-Jan. NOTARIS. En u suster? JAN. Wie?
NOTARIS. U Suster. KOERT. Geesken Hooghart. NOTARIS. Ende uwe? KOERT. De mijne?
145 Mr. Koert Hooghart. *Notaris schrijft weer voort.* NOTARIS. Seer wel. JAN. Oy! mijn; watte sware pijne,
Och laefmen een reys! Ick voel de Doodt hier achter koomen, och! mijn Giest wil der uyt.
KLAER. Dat sinne maer Winden vaer, loos die vry. NOTARIS. Beliefje eens te hooren hoe 't luydt.
JAN. Och Ja!

De Notaris leest het Testament.

In den Naame etc. Compareerde voor my Marten Schraaper, Notaris by den Hoove van Hollandt geadmitteert, tot Amsterdam resideerende: ende den Getuygen naar genoemt, den Eersamen Lubbert Hooghardt, Jongman, siek te Bedt leggende, nochtans sijn sinne en memorie en uytspraak wel machtigh zijnde, ende volkomelijk gebruykende als uytterlijk scheen en bleek, dewelke overdenckende de swakheyt des menschen Levens, de sekerheydt des Doodts ende onseekerheydt van de ure der selve, soo heeft hy Testateur van sijne tijdelijke Goederen hier ter Wereldt voor kreegen, ende metter Doodt te ontruymen, ende naar te laaten naa beveelinge van sijn Lighaem de Begraeffenisse in den schoodt der Aarden, gelegateert gemaakt ende besprooken aen sijn Suster Geesken Hooghart de somma van Duysent Carolus Guldens, eens. Legateert vorders aen sijn Speciale en welbekende Vriendt Jan Smeervet (alias) Bolkackers Jan, de

somma van thien duysent Carolus guldens, den welken hy sal genieten uyt de gereedsten Inboel, ofte Gelden, als dan in den Boedel berustende, ende in sijn vordere goederen, so heeft hy Testateur tot sijn eenighste ende universele Erfgenaem geinstitueert, ende genomineert, als hy Institueert ende Nomineert mits desen hem sijn eenighste Broeder Mr. Koert Hooghart, in alle sijne Goederen, roerende ende onroerende; Actien, Crediten ende Gerechtigheden, geen uytgesondert, in wat plaatse deselve soude mogen wesen: al het welke hy Testateur verklaert, en verklaerde te wesen sijn Testament, laeste en uytterste wille, begeerende dat het selve als Codicil gifte, onder den Levende, ofte uyt saake des Doodts plaets houden ende effect sorteeren sal, schoon genomen alle nodige ende versochte solemniteyten van rechten hier inne niet en ware geobserveert: ook niet tegenstaende eenige Clausulen van rechten ter Contrarie mochten dicteeren, die hy Testateur hier by wettelijck renuncieerde, mits desen versoekende aen mijn Notaris 't selve ad Notam te neemen, ende hem daer van te leveren een of meer acte in behoorlijke forme. Aldus gedaen binnen Amsterdam ter presentie van Pieter Pan, eu Frans Kluys als getuygen, hier toe versocht en specialijck gebeden, den 3 November, 1659.

NOTARIS. Ist na u sin mijn Heer? JAN. O Ja het is te deegen.
NOTARIS. Beliefjet te onderteykenen. JAN. Ick ken niet ik ben so swak.
NOT. Nou wees niet verleegen.
150 Reyk my u handt, sie daer is de Pen, maek slechts een Kruys.
Nou jy Pieter en Frans als Getuygen. PIETER en FRANS. Wel Miester.
Sy schrijven haer naem. NOTARIS. Laet sien. *Hy leest:* Pieter Pan, Frans Kluys.
't Is goet, alsje t'huys komt Pieter, seljet voort Copieeren.
PIETER. Miester die Inventaris is noch niet gedaen, en die moet morgen ommers veur de Heeren.
NOTARIS. Doe jy 't dan Frans, sie daer. FRANS. Wel Miester ik sal.
NOTARIS. Nu Patroon,
155 Ik wensch u goe beterschap. KOERT. En ik hem de Galgh tot sijn loon.
NOTARIS. Alst u belieft Vrienden soo kent gy dan het Testament haalen.
KLAER. We selleje dan te vreeden stellen, en veur je moeyten betalen.
Notaris binnen.

Jan rijst op van 't Bed.

JAN. Wel wat dunkje? heb ik het begut niet puyk eklaert?
KOERT. Ja de Duyvel op je vleys veur je diefachtige aerd,
160 Jou schelm meen jey dat ick jou de darde part van 't goedt sel geeven,
JAN. Neen 'k meen maar van 't geld, wat leyt mijn an 't goed bedreeven.
KLAER. Dat 's waer, je selt wat hebben, 'k meen een duyvel inje oogh,

Soo waeyt 'er geen sant in. JAN. Hoo, hoo! soo bruy ik het mandje met de Boom om hoogh,
Wiljet men niet geven, soo seljer selver niet dat van hebben,
165 Ick sel 't al den bruy verklikken. KOERT. Ick selje duysent Gulden geven voor de seshondert. JAN. Ja! nebben.
KOERT. Wat segje dan? JAN. Neen ick soud niet minder kunnen tuyghen. KLAER. Seeper vaer,
't Is te byster met jouw. JAN. Nouw hoe wilje, sel ik het al te gaer,
Datje mijn belooft hebt, en datter geschreven is, ontfangen?
KOERT. Wat dat'er belooft is mee, 'k wouwje de Droes op je kop langen.
170 KLAER. Wel ja daer, liever 't rokje meer. 1) JAN. Hoor ik segje geen meer.
Wiljet men niet geven segget maar ik ga heen. KOERT. Neen hoor hier kom weer.
Laet ik 'er jou de helft van geven. JAN. Neen; niet een duyt minder.
KOERT. Ay loopter me heen, haelt het as de ses weken om sijn, doeme dan geen hinder.
JAN. 't Is wel dan soo sel ik tot de Notarisen gaen om een Copy,
175 Als of ik het gehoort had. KOERT. Maek dat we niet kommen in de ly,
Belegje woorden wel. JAN. Heb jey daar voor geen vreesen,
Ick sal wel maken dat het alles wel sal wesen.
Messieurs! isser yets geseyt, ick bid niemant trek het hem an,
't Sijn maar versierde Praatjes van *Bol-Backers-Jan.*

1) Uitg. van 1661: *mee.* — Waarschijnlijk: *neer.* Zie de Woordenlijst.

54. DE WELGELUKTE LIST. 1)

Trijn Manskraght heeft haar' man Volckert Hangebast, schoenlapper van ambacht, met slagen de deur uitgejaagd, omdat hij zich telkens bedrinkt. Zij roept haar zuster Griet Smickbuyls in huis om te beraadslagen, hoe zij Volckert op den goeden weg zou kunnen brengen.

GRIET. Nou Suster, 'k hoop wy sullen hem van daegh noch bekeeren.
TRIJN. Och Griet konje dat doen, ick souwje een Damasten schort vereeren:

1) Uit: *List tot Welstandt, ofte Bekeerde Dronckaert. Gespeelt op d'Amsterdamsche Schouwburg, in 't Jaer 1660.* [Vignet met »Perseveranter».] *t'Amsterdam, By Jacob Lescaille, op de Middeldam, naest de Vismarckt. 1660.*

Hy komt alle avondt droncken t'huys en is sonder gevoel.
GRIET. Jae wel Sus, jy luy leeft wel wonderlijck in sulcken gewoel;
5 Dat het de Comedianten wisten, ze zouden daer een klught af spee-
En datje dat over quam, jae wel 't was niet om te veelen, (len,
Of te vergeten, maer soet eens, ick hebb' daer wat bedaght,
Maeckt dat wy een doodtkist krijgen, ick blyve hier te naght;
Als hy dan droncken t'huys komt, soo sal ick seggen datje bent ge-
10 Soo hy dan droevigh klaeght, en seyt ick ben bedurven; (sturven,
Of soo hy daer om lacht, ick sal 't altoos soo klaeren
Dat hy in de eerste maendt of twie niet sal bedaeren.
Ick sal hem soo droncken maecken als een Snip,
Ick wedd' door dese vondt soo raeckt hy in de knip.
15 En als hy nughteren zijnde ontwaeckt, soo sal hy verschricken;
Want wy sullen 't riedtschap voor hem setten, met al sijn quicken
En nemen de kist wegh, en als hy roept, soo sulje voor den dagh koomen,
Och hy sal soo verschricken, en 't andere allemael reeckenen voor
Is dat je sin, soo laeten wy dat datelick gaen beginnen, (droomen!
20 Het ga maer soo het wil, ick sal 't dan wel versinnen.
TRIJN. Wel Griedt, 'k weet niet waerje 't van daen haelt, 'k sta als
't Is wel bedaght, we sullen hem wel verbiesteren; kom, (stom,
Laet ons datelijck nae binnen gaen, en senden om een kist,
Ick wedd' als hy die siet, dat hy hem van angst bepist.

Den heelen dag blijft Volckert uit. 's Avonds laat zitten Trijn, Griet en Pleun, een nicht, hem af te wachten.

25 GRIET. Och lieve Trijn, 't is te laet, hy komt niet t'huys, je hebt 'er gien noot van,
'k Vrees datje hem al quyt bent. TRIJN. Wel wat leyt daer an,
Hadden wy dat luck maer, evenwel laet ons de kist hier neer setten,
Of hy quam; maer hoor, je luy moest daer wel op letten,
Datje hem aen 't slaepen krijght, 't sal my nieuw geven wat hy sal
30 Ick weet niet Suster, hoe datje 't soo kunt overleggen. (seggen;

Volckert komt flink aangeschoten thuis en roept:

Pleun! PLEUN. Och Peetjen daar is hy. TRIJN. Wel we bennen noch niet klaer.
VOLCK. *van binnen.* Pleuntjen sal ick wel in huys durven komen?
PLEUN. Och jae mijn vaer.
GRIET. Loop maer so lange in een hoeck, hy sal gien kist durven opmaecken;
't Is even iens of jer in bent ofte niet, kom waer is 't laecken?

35 Maeck op nu Pleun. PLEUN. Och Oom, Peet is doodt, je hoeft niet te schroomen.
VOLCK. Hoe soo? dits misselijck, is 't waerheyt of bennen 't droomen?
GRIET. Och Volckert waer benje weest, je vrou is so haestigh gesturven.
VOLCK. Soet, soet, so dight niet by, ze vat my aers noch wel by de lurven.
GRIET. Wordje mal? sy is doodt. VOLCK. Heeftze beloofd datze doodt sal blijven?
40 Och was ick 't verseeckert, maer kanze dan nu niet meer kijven
Of slaen? GRIET. Schaemje wat jou geck, hebb'je 't je leven ehoort?
VOLCK. Isse dan mors doodt, en sullen wyze meugen begraeven op jou woordt?

Hy loopt ver van de kist.

'k Vrees datse dronken is, en datse nieuwers of weet; ey Pleun
Maeckt de kist eens open, en laten wyse noch eens sien om den deun.
45 PLEUN. Och Oom, hoe meughje ons so quellen? VOLCK. Vraegh 'er iens ofze doot is,
Dan ben ick gerust, dan weet ick seecker datter gien noot is.
GRIET. Jae wel Volckert, wat sal ick seggen, je bent een wonder man.
VOLCK. Loopt Pleun, haelt ons dan een smockeltjen, in onse vaens kan,
Ick moet de rouw van 't hert drincken. *Pleun breeckt de kan.* PLEUN.
Och lieve Oom, vergeeft my, ick kan 't seecker niet gebeteren.
50 VOLCK. Denckt eens Pleun, dat onse Trijn noch leefde, hoe zouse jou de stucken nae de kop veteren:
Ick ben soo quaet niet. GRIET. 't Is evenwel een seven stuyvers kan,
Men kanse soo haest niet winnen. VOLCK. Wat leyt jou daer an,
Of mienje in plaets van mijn vrou, over my nu te kommanderen,
Ick waerschouje Griedt, hou je beck, of ick selje een paer blaeuwe oogen vereren,
55 'k Hebb' van die munt een tijdtlanck soo veel ontfangen,
Je moest niet veel praet maecken, 'k souwer jou light wel een paer overlangen.
GRIET. Ick spreeck immers gien quaedt. VOLCK. Ick wil 't oock niet verstaen,
Daer Pleun daer is een vaen, se meugen jou ien kan lienen,
Maer blijft my daer niet te labbe kacken, maer rep je bienen,
60 En seght teghen Aeghjen dat haer man over morghen mee sal te begraffenis gaen,

Sijn naem sal gelesen worden, laet se hem daer tegen een beff klaer maecken: hebb'je 't verstaen?

PLEUN. Jae Oom, ick sel daer datelijck nae toe gaen. *Binnen.* GRIET. Och Volckert, hadd'je dogh in huys geweest, se hadd'je soo gaern gesien,

Och sy riep soo om je, se wouje noch ien kus geven. VOLCK. Ick mien Een paar dicke oogen in plaets van een Testament,

65 Want daer ben ick altoos by haer leven aen gewent,

Maer hadd' se aers niet te segghen, ginck se soo voort leggen sterven?

GRIET. Och se was soo bekommert, dat je al dat drincken sou bederven,

En oock heeft se op jou versoght, datje niet weer soudt trouwen.

VOLCK. Ho, ho, dat's mis, sou ick my van 't vrouw volck onthouwen,

70 Dat 's my onmogelijck, 'k peur datelijck wel op de kittel jaght.

Pleun uyt met de kan. Volckert drinckt. Trijn Manskraght wil hem van achteren met de beusem op 't hooft slaen, doch Griet belett dat, en stoot haer stilswijgent wegh.

PLEUN. Lieve Oom, hoe spreeck je soo qualijck, je bent niet wel bedaght.

VOLCK. Wel Pleun ick ben een gladde Weeuwenaer, en nu staet het my vry.

En wat raeckt het jou oock, je bent al me een stoute pry,

'k Sel nou nae jou niet luysteren, dat je 't wel versint.

75 GRIET. Och Swaegher, ik ben soo droevigh. VOLCK. Tut, tut, wint,

Die doodt is die wort haest beschreyt, en vergeten,

Ackermaskes, my dunckt ick sie haer verroeren door de spleten,

Gut ick kreegh soo'n grillingh op mijn lijff, avous Griet.

GRIET. 'k Danckje vaer, wel ick weet niet waerom datje verschiet.

80 VOLCK. Jae wel Griet, de doodt heeft my wel een dienst gedaen, 'k

GRIET. Schaemje wat, geefje soo weynigh omje vrou, fy. (ben heel blij.

'k Wou dat ickje niet kon. VOLCK. En ick wou om gien blanck datse in 't leven was.

Ick hebb'er al vergeten, 'k wort alrede weer soo groen als gras;

Tegen een Vrydagh speurt my weer een wijff op, dan moet ik uyt vrijen;

85 Want 't is my onmogelijck, dat ick my sonder vrou sou lijen.

GRIET. Jae, jae, je bent inde boonen, 't schijnt je moet soo wat mallen.

VOLCK. Neen, ick mien 't in ernst, wel ick mocht aers in hoerery vervallen;

't Is te periculeus voor de Weeuwenaers. Laet Pleun noch een smockeltjen halen.

GRIET. Pleun is te bedd', 't is laet, de luy souden 'er oock op smaelen.
90 VOLCK. In vryigheydt gesproocken Griet, 'k sou van avondt noch wel
een half schellingtjen vermallen.
GRIETJE. Schaemje wat, daer je Vrou doodt is, beginje te raeskallen?
Of benje in de boonen, hier is noch een brandewijntjen, avoes mijn
vaer.
VOLCK. Grandmarcys Griet, maer hoe raecken wy met de begraffenis
klaer?
GRIET. Dat sullen wy morghen wel besorgen. VOLCK. 't Sel my nieuw
geven wat ick weer voor een staeltjen sal opdoen,
95 'k Nam er wel twie voor ien, dat ick dat mocht doen.
GRIET. Nou myn vaer, 't is laet, drinckt maer, je praet
Al te veel, 't is best, datje nu nae bedt gaet. (rusten, oock?
VOLCK. Avous dan Griet. GRIET. Soo mijn vaer, nu salje wel kunnen
VOLCK. Tut, tut, dat 's maer ien mutsjen, dat 's soo veel als roock,
100 Ick mach 'er wel ses op. GRIET. Nou Swager, geefje in de rust.
VOLCK. Goede nacht Griet, doch holla, eerst eens gekust;
Wat ick krygh vaeck van 't soenen, laet ick wat bedaeren. *Sij gaet
sitten.*
GRIET. 't Is wel myn vaer, geefje in de rust, soo bytje niemant blaeren:
Kom Volckert leghje hooft maer achter-over, soo mijn vaer.
Griet staet een weynigh stil.
105 GRIET. Kom Suster, hy snorckt als een Varcken, nu bennen wy klaer,
Loopt Pleun, haelt het riedtschap en de tafel van voren.
TRIJN. Wat ick ben so vreeslijck quaet, 'k vat hem stracx by de ooren:
Dat eervergeten beest, denckt eens kinderen, hoe was hij verblijt
Over mijn doodt, 't is wonder dat ick hem de neus van 't hooft niet
en byt.
110 *Sy schreyt.* En hy praeten datelijck weer van trouwen, ick kan 't niet
vergeten!
'k Wou dat ick hem gisteren hadde kreupel of doodt gesmeten.
GRIET. Soet Trijn, je moet soo niet raesen, anders is 't spul verbrodt,
Je weet wel dat ick 'er niet om geeff, of drijfje de spot,
't Is immers geseyt, dat wy met saghtigheyt hem 't drincken
115 Sullen verleeren. TRIJN. Jae wel, 't selder van avondt noch lelijck
stincken.
GRIET. Soo Pleun, dat is wel, laet ons nu de kist wegh setten,
Dan is alles bestelt, dan hebben wy nieuwers op te letten.
PLEUN. Hier is sijn nijptangh noch, met de muts, en 't schortekleet.
GRIET. Brenght oock een kaers, kinders, op datje doch niet en ver-
geet.

Griet set hem de muts op, en bint 't schortekleet voor.

120 TRIJN. Siet onse droncken bloedt daer nu eens sitten proncken,
Ick ben soo quaet Griet, 'k vat hem wel by de schoncken,
En smijt hem blond, en blaeu. GRIET. Soet, hy sal hem stracx wel bekeeren,
En soo 't ten besten uytvalt, soo salje my de nieuwe schort oock vereeren?
TRIJN. Jae ick, by mijn vrouwen waerheyt, kom gaen wy nu nae binnen,
125 Ick verlange al, wat dat hy eerst sal beginnen. *Binnen.*

Volckert wort suysende wacker, en verschrickt.

Wel hey! wat 's dit te zeggen, droom ick, of is 't waer?
Wel jae, ick ben immers wacker, en sie het al te klaer,
Waer of de kist is, met mijn doode vrou?
Dit maeckt my verbaest, och hoe raeck ick soo in 't nou.
130 O my, hoe is dit soo, wel hoe kom ick hier allienich.
Stracx waeren wy met ons dryen 1), en nu vooght in huys,
Och, wat hoor ick gins inde hoeck, my dunckt ick hoor geruys,
'k Vrees, dat het mijn heer de Doodt is, die hem vermaeckt met de buyt,
En datse een Lavingioentjen danssen, met deese doode bruydt,
135 Wel ick giss' onse Trijn [Pleun?] heeft de kist in 't voorhuys geset,
En dat ick droncken zijnde, daer niet eens op hebbe gelet.
Maer, hoe komt mijn riedtschap hier? dat kan ick niet verstaen!
Dat moet Pleun, of Griet gebracht hebben, ick hebb' 't niet gedaen,
Wel dit is misselijck, ick moet wat gerucht maecken.
140 En dan sal Griet, of Pleun my wel genaecken.

Pleun verbaest uyt.

PLEUN. Hoe tierje soo Oom, wat komtje over? och onse Peet sal 't hooren!
VOLCK. Wel ze is immers doodt, die sal ons nu niet meer verstooren.
PLEUN. Droomje Oom, of wordje mal, is je dat soo vergeten?
Sy heeft je immers gisteren avondt noch lustigh gesmeten,
145 En bevoolje de hiele nacht te wercken, och ick vrees sy sal komen.
VOLCK. Ick segh, dat ze doodt is, je hoeft niet een beet te schromen,
Je hebt te veul Brandewijn gedroncken, roept Griet, ick moet haer spreecken.

---

1) Hier schijnen de laatste helft van dezen en de eerste helft van den volgenden regel te zijn uitgevallen.

PLEUN. Och lieve Oom, praet soo hart niet, Peet sou ons bey de neck breecken.
(Trijn uyt.) Myn lieve Oom, je bent op een dwaelwegh, hoe raeckje dus aen 't mallen?
150 VOLCK. O my, wat raedt, ick wort soo angh, al mijn moet begint te vallen.
TRIJN. Wel schelm, wat hebb'je de meyt by nachte op te roepen, segh?
PLEUN. Och Peetjen, slaet hem niet, sijn sinnen bennen alle vijf al wegh.
TRIJN. Terstont seght my, wat jer me in 't sin hebt, waerom werck je niet?
VOLCK. Ey Trijn, slaet doch niet, ick ben soo vreeslijck in 't verdriet
155 Geweest, ick sel 't vertellen. TRIJN. Ick moet slaepen jou vercken,
Sal je ons by nacht stooren? geef je datelijck weer aen 't wercken,
Of ick sel je op de huyt sitten. VOLCK. Ben je dan niet doot?
TRIJN. Doodt? Kom dat sel ickje eens laeten voelen, hou daer; ick rolje stracx als een kloot,
Jou droncken hondt, salje my noch quellen? VOLCK. Och wijfje weest doch te vreen.
160 *(Griet uyt.)* Ick sal je wat schrickelicx verhalen, ey hoort nae mijn reen.
TRIJN. Wel, wat hebb'je te seggen? GRIET. Wat is hier te doen, hoe is 't Vaer?
VOLCK. Och Griet, ick ben soo bekommert, ick bidd'je siet daer
Onse Trijn die leeft weer. GRIET. Dat weet ick wel, 'k hebb' van haer doodt niet gehoort.
TRIJN. Denckt eens Suster, 't is wonder, dat hy in den dronck niet versmoort,
165 Hy heeft ongetwijfelt gedroomt. VOLCK. Och neen Trijn, dat ickje seg is waer.
GRIET. Wel Volckert benje geck, ze leeft immers, en sy staet daer
Voor ons oogen, wel mijn lieve vaer, hoe is 't, benje betoovert?
VOLCK, Daer hebb' ick gien noodt van, was Croonenburgh soo wis veroovert
Als ick dat gesien hebb', en oock soo, ben j'er selfs niet by geweest?
170 GRIET. Ick hebbe in acht dagen dit huys niet gesien, 'k ben bevreest
Dat hy van sijn verstandt berooft is; och Suster, wat sulje beginnen?
Hy is hiel op een dwael-wegh, hy is berooft van sijn sinnen.
TRIJN. We meugen hem vast sluyten, soo sal hy 't drincken wel laten.
(Sy bint haer kousebant los.) Kom, binden wy hem sleghts vast, waer toe langh te praeten?

175 Volck. Ick bidd'je Wijfjen hebt wat preferencij, 'k sal 't je vertellen,
Je sult 'er van verschricken; ey wilt my dogh niet meer quellen.
Griet. Stille Suster, laten wy hem eens hooren. Volck. 't Is gien loogen,
Daer heeft een doodtkist gestaen, en Griet sey met schreyende oogen
Datje doodt waert, en wy spraecken noch van andere saecken,
180 En doen nae bedd', 'k hebb' 't met mijn oogen gesien, en dorsje niet genaecken;
't Is soo waer als ick leeff, ick wilder de doodt op sterven.
Trijn. Och dat is spoeck geweest, hy sal ons en 't huys noch bederven:
Hebb'je hier een doodtkist gesien, of ymant in mijn Susters schijn?
Wel hoe is 't mogelijck? je waert soo dronken als een Swijn.
185 En rolden gins en weer, en kost pas ien woordt spreecken.
Griet. Jae wel kinders een doodtkist gesien, dit's een misselijck teecken:
Dit is een voorbode van jou doodt vaer, je sult niet langh leven,
Jou glas is uit geloopen, myn lieve maet, denckt vry om de doodt: 1)
't Is gedaen, je bent verdroncken, 't selje haest begeven.
190 Volck. Jae wel is 't spoockery geweest, 'k begin te schricken en te be-
'k Hebb' oock met het spoock gedroncken brandewijn en bier. (ven;
Trijn. Denckt eens Suster, hoe sal 't noch enden met dit overgeven
Hy sal geen goeden doodt sterven, dat staet te bevresen; (dier:
Sijn doodt is nu al bestemd, hy sal 't niet lange maecken; 2)
195 'k Wou dat hy al wegh was. Volck. Och 'k begin te vresen:
Ey kinderen troost my wat, ick sal soo'n goet kneght wesen,
'k Sel nooyt meer drincken als my lust, och Trijn je moet gien haet draegen;
Als ick weer droncken ben, soo meughje my wel in stucken saegen,
Of slaen my doodt, och ick hebb' soo veul uytgestaen.
200 Trijn. Jae wel Griet, wat staet my te doen? 'k ben heel belaen,
Ick magh van hem afscheyden, ick kan soo niet leven.
Volck. Soet wijfjen, ick bidd'je wilt het my doch vergeven,
Ick sel soo vlytigh wercken. Griet. Nou Trijn, hy sal hem beteren.
Trijn. 't Is wel, soo hy hem weer krom drinckt, ick sal hem soo veteren,
205 Dat hy 't sijn leven niet sal vergeten, foey jou droncken beest,
Hebb' je hier een doodtkist gesien, of ben ick doodt geweest?
Volck. Och jae Trijntjen, maer nou geloof ick dat het gespens was,
De een geleeck onse Griet soo perfeckt, of 't een mensch was.
O my! Kom laet ons nae binnen gaen, ick ben soo vervaert.

---

1) Deze twee regels rijmen niet. 2) Ook deze rijmen niet, wellicht omdat er anders vier rijmwoorden achter elkaar zouden komen.

210 GRIET. Nou mijn vaer, setje hooft maer gerust en bedaert.
TRIJN. Jae wel Griet, wat sal ick doen, hy is van 't verstant berooft,
GRIET. Nou Suster weest soo quaedt niet, je hoort immers, dat hy belooft
Niet meer droncken te drincken, wat sal hy anders seggen?
VOLCK. Och die kist, die kist sal my wel vier daghen in 't hooft leggen.
215 GRIET. Swagher je siet nou, dat je hersens bennen ontstelt,
En je weet dat je met al dat drincken jou, en je vrou quelt:
Belooft haer datje dat sult laeten. VOLCK. Ick sel Vrou,
Je meught my wel gelooven, in ernst, ter goeder trou.
TRIJN. Kom aen dan, en geeff me je handt, als een man met eeren.
220 VOLCK. Daer. Maer dat gespoock, sou my dat oock noch kunnen dee-
O my, ick ben hiel verbaest, hoe koom ick tot bedaren? (ren?
Binnen.
GRIET. Dat was de reghte slagh, soo moeten s'alle vaeren.
Dat was heel wel versint, en door mijn kruyn bedacht,
Dees list is wel geluckt, ick wensch je goede nacht.

A. TR.

---

55. LICHTMISSERIJ EN LOOSHEID VAN EEN STUDENT. 1)

Karel, een Amsterdamsch student, staat te praten met Grietje, de dochter van den smid Olphert Jansz; deze beluistert hen en hoort haar o. a. zeggen tot den student:

Mijn hert is soo benauwt;
Och, Karel! dat ick maack mijn selver staagh verflauwt,
Om dat ick vrees dat jy mijn ongetrouwt selt begeven,
Most ick niet in de kraam, daar was niet aan bedreven,
5 Al duerdent noch een Jaar.

Hij stelt haar gerust met de belofte van haar te zullen trouwen; hij meent er evenwel niets van. Een oogenblik later immers zegt hij tot een vriend:

---

1) Uit: *Klucht van de Bedrogen Smith. Gerijmt door Jacobus Kemp. Gespeelt op d'Amsterdamsche Schouwburgh, op het Spreeckwoort:* Die eens verliest sijn Faem en Eer Die krijghtse Noyt of Selden weer. [Vignet, waaronder: Perseveranter.] *t'Amsterdam. By Jacob Lescaille, Boeckverkooper, op de Vijgen-Dam, by de Vischmarkt. Anno 1661.*

Wat meent die malle meyt
Dat ick haar trouwen sel? neen seker recht geseyt,
Ick heb het niet in 't sin, 't is wel een lieflijck Meysje
Om somtijts soo een nacht haar soet en poesel vleysje
10 Te gebruycken na mijn wil: maar trouwen! dat is of.

Jacomyn, Grietjes moeder, heeft gemerkt dat haar dochter sedert eenigen tijd niet meer zoo opgewekt is als vroeger; ze zegt tot haar man:

Och Olphert Jansz. ick weet langer gien raat
Met onse Grietje, se het geen lust datse gaat, of staat,
En se was altijt Govert in 't veurst by haar Karnuyten;
Soo wy geen raat haast en doen, soo raecktse wis onder de kluyten,
15 Ick mien morgen vroegh allien gaan heen te strijcken,
En laten haar maaghdelijcke water by de Jeude Doctoor kijcken,
Dat is een man die wel weet hoe een Vroumens gestelt is,
Hy sal oock wel weten met wat accident dat onse Grietje gequelt is.
Olph. Ja Wijf, ick loof wel, dat jou raat niet veel sal helpen,
20 Want jy, noch gien Doctoor, noch Quacksalver sal heur pijn kon-
Dat jy daar of wist soo veel als ick daar nou of weet, (nen stelpen:
Ick wed datje heur van boosheyt de neus met beyde oren afsneet,
En joeghse voor Sint Velten by de droes op Marcken.
Sie daar, ick ben soo boos over dat eerloose varcken, (dan?
25 Dat ick mijn selver wel sou aentasten. Jac. Ey vaar, wat schorter
s'Is ommers onnosel en slecht, die sloof weet nergens van.
Olph. Is sy onnosel en slecht; sy mocht de plaagh op haar vleys wesen;
Die onnoselheyt sel haar suer opbreke, sou ick vreese.
Sy stingh flus by een Scheyt-valck, en praten soo veel met malkaar,
30 Dat jy in 't kort van een Hoere-kint Besje wesen selt, en ick Beste-vaar.
Jac. Jee man, 'k schrick datjet seght, och, och! wat komt ons over?
Ick krijgh een poplezy op mijn lijf, 't gaat in de werelt hoe langer hoe grover,
Wie sou dat sen leven op heur gedocht hebben of gegist? (wist?
Of wie sou geseyt hebben, dat die jonge scheyt pels van by slapen
Het gaet me aen mijn sinnen, dat ick dit van de meyt hoor spreken.
35 Olph. Gaat, haaltse voor den dagh, en wiltse vry hals en bienen breken.
Jac. Ick selse mijn leven voor mijn kint niet kennen, al ben ick haar eygen moer.
Olph. 't Is my leed dat ick de Vaar ben van soo een stinckende Hoer.

Grietjen uyt, wort van haar Moeder gehaalt.

Jac. Kom voort, jou stinckent aas, die de snootste onder ons geslacht is,

40 Ick salje in 't Spin-huys laten setten, soo 't maar in mijn macht is.
OLPH. Wel moer, jy hebt het na jou sin nou wel geklaart,
Nou datje sint met kint, nou sinje wel bewaart;
Wat Vagebont, of Guyt komt jou doch 's nachts versellen?
Dat jy het langer niet op 't bedt allien kent stellen?
45 En seght datje sieck bent, en ons met vuyle leugens bedrieght;
't Is wonder, dat ickje niet een schop geef, datje in de lucht vlieght,
Jou eerelose Teef, wat doeje mijn niet al spreken.
GRIET. Och Vaderlief, ick bid, ey wil jou gramschap breken,
Ick docht niet datter soo licht een kint van komen sou
50 Als ick het nu bevind; och Vader, ick bidje nou,
Datje jou niet versteurt, 't sal wel ten besten keeren,
Het hy mijn maaghdom genomen, hy sel men wel weer eeren.
JAC. Jou ezel, jy sout soo langh gewacht hebben, als ick dee, jou eerlijcke ouwe Moer,
Ick was wel acht en twintigh jaar, en ghetrouwt, eer dat ick met jou Vaertje over de Maes voer,
55 Jy bent nau droogh achter jou ooren, en jy laatje soo jongh be- (driegen?
OLPH. Rijs op, en segget ons sonder een woort te liegen,
Wie dat jou dit al riet, of hoeje hier toe quam.
GRIET. 't Is ruym een half jaar verleen, soo quam ick over den Dam
Van Peete Grietjes of, 't was savonts over tienen,
60 Ick liep al vry wat snel, en rad over mijn bienen,
Om dat ick wat rat thuys wesen sou, hy komt men achter aan,
En vroegh men met beleeftheyt, waar ick wesen most en waer ick van daan
Quam, ick seyt hem waar ick woonde, en soo met soete reden,
Brocht hy mijn aan mijn deur, en met alle vriendelijckheden
65 Nam hy zijn afscheyt doen en na die tijt en waer ick soo ras
Niet buyten deur, of dat ick om een bootschap gingh, of hy was
Altijt by men om een praetje, ick kon hem qualijck wech jagen;
En 't gebeurden eens op een avont, dat hy my quam vragen,
En bidden, of hy snachts een uur twee, of drie byme blijven mocht.
70 Hy was buyten geslooten, 'k had mely met hem, en docht,
Sal ick hem late loopen, hy mocht by quaet geselschap rake;
Daarom wist ick niet Vader, wat ick om 't best sou make,
Soo worden 't al vry wat laat, en terwijl Jeluy ley en sliep,
Stack ick stilletjes de kaars op, en ick soetjes met hem na boven liep:
75 En soo hy een Student is, tegen wy t'samen aan 't studeeren,
En al studeerende soo raackten wy allebey uyt onse kleeren,
En gingen t'samen te bet, en sliepen warm en sacht,

En voort na dese tijt, soo hebbewe meenigen nacht
In soete stilligheyt met malkanderen versleten,
80 En hoeneer ick swaar ben geraackt, en ken ick self niet weten.
OLPH. Jy bent een olijck varcken, verstaje dat wel, meer?
Jy brenght mijn huys in schant, ja jy by gort, sie deer
Ick salje in een doncker gat setten, al sout mijn namaals rouwen.
JAC. Men sou op jou wel een Kapel hebben durve bouwen,
85 Jou Teef, jey bent soo snoot als yemant in de Stadt,
Jy bent een schijn heyligh, en een rechte sluyphoer inje gat.
GRIET. Ey moeder, weest gerust, 't is nu gelijck 't moet blijven,
'k Sou wel een misval krijgen van al jou rasen en kijven,
Hy het men vast belooft gelijck een eerlijck man,
90 Dat hy mijn trouwen sel. OLPH. Gaat heen, en laat hem dan
Van avont, na ouder gewoonte, by jou komen slapen,
En als hy te bedt leyt om zijn genoegen te rapen:
Soo sal ick met onse knechts hem dwingen na mijn wil;
Maar segget by lijfstraf niet tegen hem, maar houje stil.
95 GRIET. Wel Vader, 'k sel soo doen. OLPH. Dan sel ick hem soo kloppen,
Dat hy weten sel wat het te seggen is een goet mans kind te foppen;
Hy selje belooven te trouwen, in presentie van ons en onse maats:
Of hy sal niet levendigh raken uytten huys, of van de plaats.
Kom roep mijn knechts hier gaau, ick sal 't haar allegaar seggen.
100 JAC. Kom Jongens allegaar hier, en laatje werck leggen,
Kom Karsten, laet de Blaes-balck staan, Jellemer leghje hamer neer.

Jellemer, Karsten en Stoffel uyt.

JELL. *Het isser noe te dwaan, het is jemme begeer?*
Het eiser is ient fier, het sellen wie hir metse? 1)
KARST. Hoe sit Grietje soo treurigh? wel jemeni, wat letse?
105 OLPH. Mijn Dochter is beslapen van een lichtmis of een Student,
Soo heb ick 't overleyt [als] t'avont dese Vent
Na ouwer gewoonte weer by haar sal komen slapen:
Dan selle we met menkaar hem soetjens komme betrapen,
En halen hem van 't bedt, dan sel ick hem dwingen dat
110 Hy onse Grietje trouwen sel, of anders selle wy hem soo plat
Op het ambeelt smeeden, als een ysere plaat; wiltje allegaar berijen.

Volgens het beraamde plan wordt Karel dienzelfden avond bij Grietje verrast.

---

1) Jellemer heet een Fries te zijn en zijn taal de Friesche: Wat is er nu te doen, Wat is jelui begeerte? Het ijzer is in 't vuur, wat zullen wij hier maken?

Olph. Jou hoerendop, jy hebt mijn Dochter nu geschent,
En soo met kint gemaackt, maar dencktet vry, jy bent
Nou lydigh in de knip; ick vraagh met korte reden
115 Of jy het mijn belooft, en dat met vaste eeden,
Of jy haar trouwen wilt? soo niet, soo sel ick strack
Mijnheer de Schout ontbien. Kar. Grootvader, hout gemack,
Stelt alle vrees ter sy, ick sal jou Dochter trouwen,
En als een eerlijck man haar voor mijn huysvrouw houwen.
120 Jac. Hoe kleyntjes singht hy nou, hy temt die wilde vinck.
Olph. Gaat Stoffel, op mijn lessenaar daar is pen en inck,
En krijgh een vel pampier; jy selme dat beschrijven.
Stoff. Wel baas, ick loop men best. *Stoffel binnen.*
Kar. 'k Sal gehoorsaem blijven.
Stijn (de dienstmeyt). Dat loof ick wel, nou hy in de knip is, maer
125 Was hy op Moocker Hey, ick meen dat hy haer
Met haer dicke buyck sou laten sitten proncken;
Ick sal men wachte van byslape, ick schuw de minne voncken.
Jell. *Zo motter nay oes piepen danse, quoe Stoffel hir al wier.* 1)

Stoffel met Pen en Inck uyt.

Stoff. Daer Baes, daer is Pen en Inct, en een vel schoon Pampier.
130 Olph. Kom hier, jy moet met eygen handen mijn een briefjen maken,
Om dat mijn Dochter niet in 't lijden komt te raken.
'k Wed jymen niet bedrieght, ick hebje nou in mijn macht.
Kar. Is dit uyt jage gaan? de Duyvel haal de Jaght. *Hy schrijft.*
Jac. Gut kynt, gaat dat jou vaar niet vroom voor jou beschicken?
135 Griet. Ja moeder, is 't geen fraey Keerl? hy verstaat hem wel op
Kar. Sie daer, besiet de brief en wiltse vrylijck lesen. (sijn sticken.
Olph. Ick sal het haest besien oft na mijn sin sal wesen.

Olphert leest.

'k Beken dat ick genoot de onbevleckte eer
Van Grietjen Olferts, en dat ick haer nimmermeer
140 *(Het sy oock hoe 't magh zijn) mijn leven sal verlaten:*
Maer sal tot in den doot haer minnen boven maten,
Gelijck een deughlijck man zijn vrouw te minnen hoort;
Hier op soo geef ick dan mijn Engel het ja-woort,
En sal met d'ouders sin in 't korte met haer trouwen,
145 *En tot de doot ons scheyt haar voor mijn huysvrou houwen.*

Wel dit is alles goet, maer jou naam moetter onder staen.

1) Zoo moet hij naar onze pijpen dansen, 'k wou dat Stoffel al hier was.

Kar. Kom, geef mijn hier den brief, soo set ickse onder aen.
Ick sal met een woort latijn de smit lelijck uytstrijcken.
Olph. Wat so, nou sel het eerst beginne wat te lijcken,
150 Laet sien, hoe ist? *Vi coactus,* maer seghmen wat dat woort beduyt.
Kar. Dat woort dat is mijn *Van* die in 't latijn soo luyt,
Studenten soo als wy die geven aen malkander
Gemeen een vreemde naem, als d'eenen eerst komt by den ander.
Olph. Jy hebt gelijck, ick neemje dan voor mijn schoonsoon aen.
155 Kar. Ick [heb] u voor vader, en voor moeder nu ontfaan.
Jac. Veel gelucks, keyeren, Grietje maack datje jou man bemint.
Griet. Ick sel hem soo gehoorsaem zijn als of ick was sijn eygen kint.
Olph. Nou kinderen, goe nacht. Kar. Ick wens u van gelijcken mee.
Jac. Genacht Dochter en Seun, slaap samen gerust in vree.

In het midden van den nacht ontsluipt Karel het huis van den smid; Grietje wordt wakker en mist hem:

160 Och, och, daar is hy mijn soo stilletjes ontloopen,
Eer dat ick 't heb gehoort; de deur die heeft hy open
Gelaten, en sijn Hoet en Mantel het hy mee
En naast men sy, daar hy ley, vind ick de leege stee;
Och, Vader, Moeder, och wat sal ick gaan beginnen?

Olphert, Jacomijn en Jellemer uyt.

165 Olph. Wel, wat isser te doen, benje berooft van sinnen?
Griet. Och, och, mijn eer, mijn eer, wat raat gaat my nou aan?
Jac. Wat schortje kijnt, wat ist? Griet. Och, hy is deur gegaan.
'k Sal door mismoedigheyt mijn aan men koussebant opknoopen.
Olph. Hy mocht de droes op sen vleys! Kom Jellemer, jy selt loopen
170 Strack met het Handtschrift heen, hier in de naaste straat,
Daar staat een heel hoogh huys, daar woont een Advocaat;
Gaat, laat hem dese Brief soo datelijck eens lesen.
'k Weet niemant in de Stadt sal men soo behulpigh wesen.
Gaat heen, kom daatlijck weer. Jell. *Wol master, 'k sel so dwaen.*

Jellemer klopt bij den advocaat aan, doch die twee kunnen elkaar maar niet begrijpen, misschien wel omdat de een even slecht Latijn spreekt, als de ander slecht Friesch. Onverrichter zake keert hij dus terug.

175 Olph. Wel Jellemer, benje daar, wat seyt den Advocaat?
Jell. *Het soe de deils fijnt, ick koe neet ven hem hearen.*
't Schielde net felle of wie kriggen elkoer bie d'earen. 1)

1) Wat zou die duivels vent, ik kon niets van hem verstaan. 't Scheelde niet veel of wij kregen elkaar bij de ooren.

OLPH. Kom hier, langh mijn de brief, het is maar malligheyt,
Dat men jou by menschen stuyrt; ick weet die man die pleyt,
180 Soo wel alsser een Advocaat in de heele Stadt magh wesen,
Kom, gaan wy daar na toe en laten hem de brief lesen.
JACOM. Wil ick de Lanteeren op steken, 't is schier pick doncker, vaar.
OLPH. Neen, wy hebbense niet van doen, de Starren schijnen klaar.

Olphert, Jacomijn, Grietje en Jellemer uyt, soecken na de Avocaats huys. Stijn en Karsten.

OLPH. Men dunckt Wijf, dattewe hier aan 't rechte huys binnen.
185 Ick moet reys kloppen en sien ofse oock noch op sinnen.

Advocaat roept uyt het venster.

ADVOC. Wie klopt hier aan de deur? flucx packje hier van daan,
Of kom icker uyt, 'k salje de beenen stucken slaan.
Quid vis habere? Ick salje datelijck voeten maken.
JELL. *Voyten metse, het deil is dat de deker motem take.* 1)
190 ADVOC. Hoor ick u noch? *Ego revera,* 'k sal u datelijck leere gaan,
Est medium noctis, ick raad u daar niet langer te staan.
OLPH. Ick benje Buyrman Olphert Jansz. de Smit, jy hoeft niet te schromen.
ADVOC. Wel *expecta,* ick salje soo datelijck by komen.
JAC. Haddewe nou een Ham mee gebrocht, vaar; ick hoor hy praat van Speck.
195 OLPH. Men Heer die spreeckt Latijn Wijf, 'k loof niet ofje bent geck.

Advocaat uyt.

OLPH. Mijn Heer, mijn Dochter is met kijnt gemaackt 't eerst van haar leven,
En 'k heb hem by haar bekipt, soo het hy mijn gegeven
Een briefje van sijn handt. *Adv. Quid dicis,* waar is de Persoon nou?
OLPH. Die het sijn gat geschuert, daerom kommewe met het briefje by jou.
200 ADVOC. *Da mihi,* wel mijn dunckt dits al subtijl geschreven.
GRIET. Ick hoop dat de Advocaat mijn noch goe hoop sal geven.

De Advocaat leest.

'k Beken dat ick genoot, enz.
Vi coactus.
Jy bent bedrogen en jou Dochter is verleyt.
OLPH. Bedrogen, hoe mijn Heer? wel dat is moy bescheyt.
205 ADVOC. Hy seyt door 't leste woort dat ghy hem strengh gingh drijven,

1) Voeten maken, wat duivel is dat! de duiker moet hem pakken!

En heftigh daar toe dwongh, dat hy dit moste schrijven.
OLPH. Dat woort dat is sijn *Van* het hy mijn wijs gemaackt.
ADVOC. Die *Van* die doet al vast dat hy is wech geraackt.
OLPH. Hy is soo snooden Guyt als hy is, daar aan heeft hy de helft niet
210 Hier sta ick nu en kijck, mijn Dochter eerst bedrogen, (gelogen;
En daar na mijn, ja wel, ick weet geen beter raat,
Als dat ick onse Griet, eerse meer Hoere-kinders krijght, in 't Spinhuys setten laat.
JELL. *Ne master dog dat net, ick wolse lieaver trouwe.*
JAC. Wilje dan oock het kijnt alset krijght wel voorje eygen houwe.
215 JELLE. *Oe ja, soo bin ick fort van 't bern heytevaer.*
OLPH. Ses hondert gulden Jellemer, die leggen voorje klaar.
JELL. *So sel ick fort eerst days ien bruegmans* 1) *pack metse litte.*
JAC. En alswe doot benne, soo selje als Baas in de winckel blijven sitten.
JELL. *Gans toesen, dat komt wol.* GRIET. Soo neem ick jou dan an
220 Voor Lief, voor Bruydegom, en haast voor echte Man.
STIJN. Veul ghelucks kijeren, nou raack ick te minsten noch wel Speelnoot of Stroyster,
Ick brengh morgen ochten men hals-doeck by Hille de Ployster,
Met men dundoeckse kap en laatse stijven tegen de Bruyloft;
En luckt het wel, men wort wel een kleurde Rock met een paar witte Hantschoenen ekoft.
225 KARST. Die souwenje passe, soo wel alsser vijf wielen aan ien wagen doenen:
Praat van een paar houten klompen, of een paar ouwe make nieuwe voetschoene,
Die souwen aen je scheve voeten beter, als aan je swarte handen een paar witte Hantschoene staan.
STIJN. Wat roert het jou malle Pouwelis? 'k mien oock haast met een Hartje voor de roo deur te gaan.
GRIET. Wis Stijntje, doe jyt terwijlje jongh bent; wordje ouwt, het salje missen.
230 STIJN. Dat denck ick wel, het heylicken komtmen nou over, as een ouwt Paert het pissen.
KARST. Jou mager varcken, wie souwje hebbe wille? dieje iens besiet, isje voort al moe.
STIJN. Dat schaat niet houte wammes, daar is gien pot soo scheef, of 'er komt wel een dexel toe.
OLPH. Nou 't nest is vuyl gebroet, ken ick 't niet beter schoon make

1) *bruegman,* bruigom.

En nu sy haar maaghdom quijt is, souse aan geen beter persoon rake.
235 GRIET. Jy jonge Vrysters of Weeuwen, wie 't zijn mag, al treed ickje op je zeer,
Waghje voor het byslapen, en draagh sorgh voor je eer;
Ick weet wel datter zijn die haar maaghdom swaar valt te dragen,
Maar wiltse soo reuckeloos, gelijck ick dee, niet wagen.
Ly liever smart en brant van 't heete minne bloet,
240 Eer datje raackt met kindt, gelijck ick dragen moet.
JAC. Veel gelucks keyeren, wilt menkander altijdt liefde betoonen.
OLPH. Wy wensenje allegaar ghenacht; mijn Heer, ick salje voorje moeyte loonen. *Binnen.*
ADVOC. Dat sal wel gaan, die bloet die heeft althans de Koe,
En binnen korten tijdt soo krijght hy 't Kalf toe.
245 *Omnia si perdas, Famam servare memento,*
Qua semel amissa postea nullus eris.
Soo dat met recht dit Vaars voor yder een goe leer is,
Dat op de gantsche Aart niet beter dan de eer is.

JACOBUS KEMP.

---

56. TWEE DAMES UIT DEN OUDEN TIJD. 1)

Sybille »een jonge Vrou», gehuwd met Ulrich »een Bedaeght Man», is verliefd op Godefroy »een Jonk Edelman». Zij heeft waarschijnlijk wat gebladerd in den Decamerone, hetzij in het oorspronkelijke, hetzij in de vertaling van Van Breughel; hoe dan ook, ze schroomt niet de geschiedenis in toepassing te brengen, die Boccacio vertelt in de 3e Nov. van den 3en dag. Zij maakt namelijk Hildegond, moey van Godefroy wijs, dat deze haar overal met zijne liefde vervolgt.

HILD. Ik hoor my selven versuft! hoe sou ik het konnen gelooven
Dat hem de sotte liefde het verstand soo veer sou berooven!
SYB. Het wert alle dagen erger, ja hy laet men nu nemmermeer ongequelt.
Gisteren avond als het begon donker te worden, sont hy my dees beurs met geld,

1) Uit: *De Bedroge Girigheyd ofte Boertige Comoedie van Hopman Ulrich. Turpe senex miles.* [Vignet: Ulrich met Joris op den voorgrond, Sybille met Godefroy op den achtergrond een vertrek binnengaande.] *Tot Gorinchem. Bij Paulus Vinck, Boeck-verkooper. 1661.*

5 Die hy my door een oude hex met behendigheyt liet in de handen ste-
Naer dat ik de brengster wel een bet had doorgestreken, (ken:
Soo worp ik haer de beurs van boosheyd weer naer 't lijf,
Dan ik bedocht my daer naer en namse weerom van 't wijf,
Op dat ik u de saek oogschijnelijk sou konnen vertoonen.
10 HILD. O dwasen jongen sot, dit en is immers niet om te verschoonen!
SYB. Siet ik segget je recht uyt, ik sal 't mijnen man geven te verstaen.
Onse bueren letten daer op, ik sou metter tijd voor een lichte koy henen gaen.
D'eerbaerheyd van een vrou, als je weet, die kan niet al te veel lyen.
HILD. Hy houdt hem als 't gebraeyen hoen, en weet nergens af als ik 't hem ga aenstryen.
15 SYB. Dat 's den eersten regel in de rechten, maer dees beurs is een bewijs dat klinkt.
HILD. Hy mach 't voor sijn deur wel schoon maken, maer ik sie nu wel datter stinkt,
Ik sal maken dat hy 't sal laten, dat sweer ik hem; hout het doch voor je man verborgen.
SYB. Ja laten, al eveleens als een exter haer huppelen, sou ik sorgen.
't Is niet te herden, als mijn schaduwe, soo is hy my over al achter aen,
20 En of ik hem al met onbeleeftheyd of seg, 'k en kan men van hem niet ontslaen.
Want of hy al aen my geen kans en siet, hy komt onse knecht aborderen,
En die meent hy aen sijn koord te krijgen met somtijds een stuk gelds te vereeren:
Komt men somtijds van je meesters absentie waerschouwen, seyt hy, soo raek ik by je vrouw.
Maer hy wast de Moriaen: onse Joris mag een pintjen drinken, maer hy is eerlijk en trou.
25 HILD. Ik kruysmen en segemen, is 't mogelijk dat ik hier hoor verhalen!
SYB. Hou daer, geeft hem de beurs weerom, en segt dat hy der sijn schulden mee gaet betalen:
'k Heb selver genoegh en heb sijn presenten niet van doen;
Ik sal 't noch wat voor mijn man verbergen om alle ongeluk te verhoen.
HILD. Je toont datje niet alleen een wijse vrou en bent, maer ook een vrou met eeren.
30 Weest jy gerust waer kind 1), ik sal hem dat moesjanken wel verleren.

1) dr. van 1697: *wees jy maar gerust als een kind.*

Hildegond gaat dadelijk haar neef kapittelen.

HILD. Swijght seg ik, en ontkent het niet, het is niet meer als al te waer:
Ik salje sulken bewijs voor je neus leggen datje beschaemt sult staen, siet daer:
Kenje die beurs wel, denk ik, of isset nu noch al gelogen?
Dat je goe vaer mocht opsien, hy haelde je het licht uyt de oogen.
35 Had daer, neemt je corruptie penningen weerom, s'en heeft het jouwe niet van doen.
GODEF. Maer hoort my eens spreken. HILD. Swijght, want je bent soo vuyl als een pokkigh hoen.
Wat laet jy jou voorstaen, denk ik, meenje dat de eerlijke vrouwen
Soo ras gereed staen? dat het de man wist, hoe wou hy je de huyt af touwen!
Je bent voorwaer eenen soeten pot nats, sy is al te degelijken vrou,
40 Datse haer aen sulken laf bek als jy bent vergapen sou.
En nu monsieur aen de vrou geen heul vint, nu meent hy de knecht te winnen,
Wat benje een kloekaerd! ik weet niet hoe je het dus kont versinnen.
De knecht sal alle dingh laten staen en helpen jou by syn meesters wijf,
Maer hola, al is hy een knecht, hy is eerlijker in eenen vinger als jy in je heele lijf.
45 Ik segje dat je men al dese dingen laet, of je selt het je lelik beklagen.
Dat het de man wist, daer souwender bloe'ige hemden om worden gedragen.
Ik segje noch eens je seltmen dit laten, en soo je het oit weer doet,
Soo hebje niet een duyt te verwachten van al mijn moye goed.

Ze gaat heen, zijn antwoord niet afwachtend.

GODEF. Droom ik of hoe is 't? Ik sta even als voor het hooft geslagen,
50 Want drolliger ding en quam my noit voor van al mijn leve dagen.
'k Heb al wech wat pot datter te vyer is, een goed soldaet ruykt ras lont.
Dees juffer toont datse niet gek is: dit's bylo een subtilen vond.
Ik heb haer meningh al wech, en merk heel wel waer op dit is gebrouwen.
Het schijnt wel dat dese klaeghster haer eygen seer niet en kan krouwen,

55 Wel aen wijl sy my voor doctor kiest, moet ik raed doen die tot haer siekte past,
Ik weet wel half waer 't haer schort, al heb ik haer pols noch niet getast;
Maer laet ik eens gaen overleggen hoe dat ik dit sal maken.
Sy wijst my een wegh aen, om door de knecht by haer te geraken.
Dies moet ik fok en lul by setten en dese vogel krijgen op mijn hand.
60 Soo magh den ouwen wel haest monsteren tegen den besten os van heel Jutland.

Sybille begint met den knecht van haar man te winnen.

Siet Joris, recht uyt geseyt, jy moetmen dat soo flansen,
En als wy eenen toon singen, soo konnenwe 'm naer ons pijpen doen dansen.
Het komt nu heel wel datje 'm in 't eerst soo wat hebt wijs gemaekt,
Want daer door benje by hem in soo grooten credit geraekt,
65 Dat hy meent, dat al datje hem nu seght niet en kan ligen,
En als men de luy soo veer heeft, dan kan mense alderbest bedrigen.
Want onder schijn van vriendschap bedriegt hy licht, die een ruyme conscientie heeft.
Joris. Maer het is guyten paiement als men de luy quaed voor goed geeft.
Als ik eens overdenk hoe mijn meester my uyt den drek heeft opgetogen,
70 En wat hy voor een man van men gemaekt heeft, dan word ik in mijn gemoed bewogen,
Ja moet bekennen dat ik voor hem behoor te loopen door een vuur.
Syb. Visevase, men moet hedensdaeghs een conscientie hebben als een hooy schuur.
Als men sijn eygen voordeel siet, setmen licht genoten deughd ter syen.
Joris. Loopen de goten nu soo, als 't regend, in dese confiture van tyen,
75 Soo zijn we geen kleyntje van onse oude vromigheyd afgetwaelt 1)
Syb. 't Is hedensdaegs maer gauwigheyd, dat men tot sijn voordeel goed met quaed betaelt.
Joris. Nochtans plachten onse ouders te seggen datse niet weerd waren datse brood aten,
Die de ouwe deugd en genoten vriendschap soo lichtelijk vergaten.
Syb. Dat was in Meerten van Rossums tyen, en die zijn nu lang verby.

1) latere uitg.: afgedwaald.

80 Je moet weten de tyen die veranderen, en met haer soo veranderen wy.
Dat men nu soo vroom sou willen wesen, de luy souwender mee gekken.
't Is nu maer: wegh vromigheyd, alser profijt uyt is te trekken.
JORIS. Den baes heeft my veel goeds gedaen, trouwens jy ook, ik bekent.
SYB. Wegh, wegh, steekt je vinger in d'aerd, en ruyckt in wat land je bent,
85 En ik sal je voor je diensten altemets eenen goeyen vereeren.
JORIS. Ja wel mannen, ik ben jegenwoordigh met geld overladen als de kikvors met de veren,
Soo dat de klinkende reden rechte voort by my al vry wat gelt.
Soo beloof jemen, doeje, dat je men rijkelijk voor mijn moeiten betalen selt?
SYB. Weest jy maer getrou, en je sult je rekeningh wel met my vinden,
90 Want ik sal lustigh munt slaen. JORIS. Maer ik wou dat ik het sagh, sey den blinde.
SYB. Pas jy maer wakker op, en ik sal noit girigaerd wesen in 't loon.
JORIS. Ik seght maer darom als d'een hand d'ander wast, weetje wel, blijvense bey schoon.
Maer wil ikje nu het secreet van de mis eens openen? daer 's eenen aenslag voor handen.
Den baes heeft my belast alles dood te schiten, maer nu sal ik maer op de pan afbranden.
95 Hy sal jou wijs maken, begrijpje de saek? dat hy moet uyt te gast gaen,
En heel laet sal moeten uyt blijven, en ondertusschen sal hy op schiltwacht gaen staen,
Om te sien of Sr. Godefroy hier niet om 't huys sal komen swermen.
Maer 'k sal hem op mijne post door laten en leveren hem in je ermen.
SYB. 'k Salje houwen voor een man als een kruyd, soo je jou hier in bestendigh toont.
100 JORIS. 'k Salje haest laten sien dat ik voor niet niet en heb in de krepelstraet gewoont.

Joris wil het mes van twee kanten laten snijden en houdt zich dus, door Godefroy over de zaak aangesproken, alsof hij er niets van weten wil.

GODEF. Goeden dagh Sr. Joris. JORIS. Jou ook soo. GODEF. Goeden dagh, man als een wollik.
Heer, wat benje een hups kerel! je bent een heele straet vol mans!

Maer alsje den hemel laet begaen, waer wil dit na toe altans?
JORIS. Al vorewaerd uyt, soo val ik over de huyse niet, wat is jou daer aen gelegen?
105 GODEF. Had ik geweten dat ikje dus verstoort sou hebben, 'k had liever geswegen.
Maer hoe benje nu dus haestigh? JORIS. 'k Heb muyse nesten in 't hooft.
'K raye als vriend, pakje van hier, of je wort tot hutspot geklooft.
GODEF. Een eerlijk man magh immers 's Heeren straten gebruyken, sou ik hopen.
JORIS. Maer jy komt hier om die reden daer de rekels de teven om naer loopen,
110 Doch je selt niet op doen, live vrientje, ons juffer is al te poort vast.
Maer laet ik henen gaen en doen dat my van den baes is belast.
GODEF. Hoor hier, ouwe kennis, ik moet noch een woortje met je spreken.
JORIS. Je dient ons niet vriend, je sout jouw pijpsleutel geren in ons nacht slot steken.
GODEF. Maer een oogenblik. Uw juffrou is te beklagen, datse sulken ouwen grijn heeft.
115 JORIS. Heb jy daer gebrek by? GODEF. Neen, maer ik hoor dat hy daer met allen qualijk mee leeft.
Dat 's om de waerheyd te seggen voor soo een jonkmens niet wel te herden,
't En sou haer soo moeyelijk niet zijn, datse somtijds van een jong kerel besocht mocht werden.
Je zoudt my geen quaed doen dat ik eens met een behendigheyd quam?
JORIS. Soo waer je soo veygh als een Hollandsche exter, of een luys op een kan.
120 Is dat je meningh vriend, soo rae ik je eerst je testament te maken.
GODEF. Nou, nou, ik salt je soo stellen dat je aen den bierkost sult geraken.
JORIS. Wil ikje eens wat seggen, vriend? ik sou jou noch nimand raeyen soo koen,
Dat hy hier quam snuffelen, of het was om al sijn prullen te doen.
De resolutie van den baes leyt al wieder komt sonder conniventie te lubben,
125 Daerom besoekt het niet, want wy souwenje wakker 't gat uyt stubben.
GODEF. Nou, nou, Joris. JORIS. Ik waerschouje van te voren, en vangt ons sulke sotte poetsen niet aen,

Je moghter henxt komen, maer 'k versekerje, je sout ruyn werom gaen.
GODEF. Dat ik eens in stilligheyd quam, 'k weet wel je soudt het my wel ten besten houwen.
JORIS. Om dat jy 't zijt, men souje maer de broek afstrijken en onse juffer sou de beenen houwen.
130 GODEF. Heer, alsje begint, wat maekje van een kleyn saek een groot gewagh!
Wat dunkje dat ikje by provisie eens van een nieuwen hoed versagh?
Want ik magh niet sien, datje de randen dus slordigh om d'ooren hangen.
JORIS. Daer sou ik soo qualijk tegen mogen als een kalis tegen het geld ontfangen,
Maer jy luy vryers belooft dik veel, en wijst het vogeltjen op den boom daer na.
135 Verstaje wel Latijn? GODEF. Al een lutjen. JORIS. De praesentibus gaudet Ecclesia.
GODEF. Je slacht de schiltpad, je bent over al t'huys! JORIS. Ja dat is voor de geleerde, sey broer Cornelis.
GODEF. Sijn Latijn soo fix te hebben, wel seker, ik seg dat het veel is.
JORIS. Ja datje dat meent, maetje, hier steekt al meer als drek en dermen in.
Ik ben een wijmers kerel en een duyvel van een compeer als ik begin.
140 Al seg ik het selfs, 'k heb het Latijn met heele pollepelen gegeten.
GODEF. Benje warachtigh sulken rabbi, soo heb ik je wel onbekent versleten,
Maer je seltmen immers 't ouwent in helpen, en ik sal doen dat geseyt is.
JORIS. Sou ik wel durven? GODEF. Je seltmen bedanken. JORIS. Maer, soo 't je gelieft, eerst geld by de vis.
Want veel te beloven, en niet te geven,
145 *Dat doet de gekken in vreughde leven.*
GODEF. Ik hoor wel watter van is, daer 's weynigh geloof in Israel.
JORIS. Ik ben voor geen een gat te vangen, hy moet al vroegh opstaen, die my bedrigen sel.
Ik ben van die luy, die geen santen en gelooven, of sy doen eerst mirakel.
Maer het sal best zijn dat ik mijn dingen doe, eer ik hier mijn tijd verkakel.
150 GODEF. Sta wat, laet ik je beurs eerst van eenen goeyen gelagh wisser versien.

'k En kan alle daegh geen hondsfot zijn. JORIS. 'k Sal maken, sey de beul, dat ikket aen je verdien.
GODEF. Ik sal sien wat je doen selt. JORIS. Laet my de wacht bevolen.
Ik salje dat wel stellen, sey de smit, en hy had yser noch kolen.
GODEF. Wel aen ik sal met gelegentheyd sien of je een man bent van je woord.
155 JORIS. Maer jonker dat jer 't effen geld af maekten, 'k heb in langh van je scha niet gehoort.
GODEF. 'k En kan tegen jou soo nau niet sien. JORIS. Wilje mijn salaris soo ruyterlijk betalen,
Soo sulje t'onsent binnen komen, sie daer, al sou ik je door 't kakhuys binnen halen.
Maer of den ouwen op de nagangh quam, je most hem niet quetsen. GODEF. 'k Loof dat jer mee gekt.
JORIS. Wel aen 't is geseyt een pluk haertje, maer de duyvel sal een schelm wesen, soje van leer trekt.

De aanslag gelukt volkomen; tante Hildegonde evenwel meent dat neeflief door hare dreigementen beangst is geworden.

160 HILD. Wat dunkje, wasset nu niet best datj'et voor je man ginkt verswijgen?
Ik wist dat wel, dat ikker die parten wel uyt sou krijgen.
Je moet weten, ik heb soo hier soo daer al een goet dofjen op renten staen,
En van linnen en wollen, soo ben ik naer mijnen doen al heel wel bedaen,
Soo dat hy t'avond of morgen al vry wat van my sal hebben te verwachten.
165 SYB. Hy most voorwaer wel los wesen, dat hy sulke dingen niet en sou achten.
HILD. Maer heeft hyje sedert niet meer moeyelijk gevallen? SYB. O neen, hy moeytmen niet meer.
Ja, als hy my nu tegen komt, soo keerd hy 't hooft eenen anderen wegh. HILD. Ja, heer!
Ik bender voorwaer soo bly om, als of men een boer een koey hadt geschonken,
Ja 't is al eveleens als offer.eenen steen van mijn hert was gesonken.
170 Maer wat hebje daer een net stofjen aen! met verlof, waer hebje dat gekocht?
't Is een heel sinlijke coluer: hoe veel heeftmen je daer voor in rekening gebrocht?

Ik versekerje, je hebtet niet te dier, kenj'et met de negen schellingen betuygen.
SYB. 's Is daer of daer ontrent, sey de Land-meter. Ik kocht'et tot Neeltje Huygen,
Een ander souter niet voor hebben, dan je moet weten ik betael met reed geld,
175 En het scheeldje by naer een derde part, alsj'er de penningen by neer teld.
HILD. Soo doettet, darom wast te wenschen datse altemael van sulken natuer waren.
SYB. Ja datse altemael soo deden, daer souwer soo veel niet achter uyt varen.
HILD. De wereld is kael en beroyd, en noch wil een yder spelen juffrou en Monsjeur,
En alsmen dan komt te sterven, dan gaen de schuldenaers met het overschot deur.
180 SYB. Ik sieder ook al veel die haer als groote cadets weten te houwen,
En hebben duysende minder als nimendal, ja niet een nagel om haer neers te klouwen.
HILD. Ist niet waer! wat gaen de luy hedensdaeghs niet boven haren staet gekleed!
Alle dingen is kostelijk en dier, en 't moetter alevewel uyt in 't lang of in 't breed!
SYB. Onse ouders plachten al te seggen dat de pracht van tijd tot tijd vermeerden.
185 HILD. 't Ginkker evenwel soo niet toe, doen men de Graef van Holland een paer fluwele mouwen vereerden.
Ik sieder somtijds voor by mijn deur gaen, die niet beter weten ofse zijn heel mooy na de nieuw manier,
En ondertusschen denk ik en mijns gelijk: kinder, wat betaelje je uyt lachen dier!
Daer is nu haest alle daeg een nieu mode, dan draegtmen korte en dan weer lange lijven,
Dat de luy altemael waren als ik, daer sou maer een mode blijven.
190 Maer nu hebje haest alle daeg wat nieuws: practiseerter maer ymand een nieu fatsoen,
Dat eene gek voor deed, dat willen strax al de anderen na doen.
De werelt is even hovaerdigh, niet alleen de meesters, maer ook de dienst boyen,
Siet maer eens hoe datter een deel van die cameniertjes weten op te toyen,

Se zijn bestrikt en bequikt spijt de juffers, soo zijn haer de lokjes gekrult,
195 Soo dat je dik niet en weet, of je haer voor de meyt of voor de Juffer nemen sult,
Maer ik wilje wel recht uyt seggen, 'k en sou met sulken alle mode goetjen niet konnen leven.
'k Heb daer een ouwe meyt t'mijnent die 't al dat opgetoyde gesnor wel sou te rayen geven.
Eer ik 's morgens opsta, soo is 't huys al aen een kant, en haer werk aen een zy,
'k Sou menen datse wat doen ken! en daer spintse dan noch wel een goet stukje by.
200 Se spint een garentjen als een kattoen. Syb. Wacht u van meyssens tot haer jaren.
Hild. Die en hebben de vryers ook soo in 't hooft niet, maer dat jonge goed denkt niet als om te paren.
Ja, als man en vrou al te bed zijn, en weten niet beter of alles is in stilt,
Dan leyt dat weyigh geselschap noch dikwils met de vryers op straet en trilt.
Syb. Ik hebber daer een t'mijnent, 't isser een wat geld het honderd.
205 Hild. Dat men hedensdaeghs soo qualijck gedient is, dat heeft men dikmael verwondert.
Maer 'k moetje evenwel mijn garen laten sien: je selt seggen datje in lange geen eelder hebt inje handt gehad.
Besietmen dat garentje eens, souje diergelijken wel weten te halen in de stad?
Syb. 't Is niet te verbeteren, heer! hoe gelijk en doorgaens ist gesponnen!
Hoe veel ellen salt wel doen, meen je, sal 't de negen wel halen konnen?
210 Hild. Daer maekt de wever gissingh op. Syb. Met verlof, van hoe veel is dat vlas?
Hild. Het kost mijn vijf schellingh, maer 't is oprecht Lokerens gewas.
Syb. Soo reeje somtijds al wat aen, sie 'k wel. Hild. Ja, sou men der altemet niet wat by maken,
Soo soumen, al hadmen al vry wat, daer metter tijd wel uyt geraken.
Darom soo moetmen spelen, nu wat, en dan wat, en dan en voeltmen ook soo niet,
215 En eer tjaer ten eynde loopt, soo vintmen dattet al vry wat beschiet.

SYB. Je bent voorwaer gelukkigh datje sulken meyt hebt by je woonen.
HILD. Sy sou meer met twee gulden doen als een ander met twee kroonen.
S'is op alles even deun, en alse wat sal koopen, soo dingtse de luy 't hemt uyt de neers.
Over den heert te gaen isse sonder weerga, en winter en somer gaetse te bed sonder keers.
220 En daer by isse soo helder als een son. SYB. Dats veel, ik hou om mijn dood doch van geen morsebellen.
HILD. Daer men van nettigheid spreekt, daer derf ik onse Kniertje wel onder tellen,
SYB. Maer ik soumen wel verpraten, 't sal best zijn dat ik ga, 't sal gaen worden mijnen tijd.
Ik wensje goeden dagh. HILD. Jou ook soo. SYB. Heer! als men aen 't praten is, hoe ras is men een half uertjen quyt!

Neef Godefroy schijnt ondertusschen veel geld te verdoen, vooral bij den kleermaker; althans zijne tante houdt op een' keer de volgende »predikatie» tot hem:

HILD. Je moet weten, al isset bed noch soo breed, men kander sich wel af rollen.
225 Ik salje weer nieuwe kleeren maeken, ja ik, alsjese soo wilt verslensen en versollen.
Je selt 'er wel deur komen, al is 't datje de beste noppen dus alle daegh niet en draeght:
Je moet weten daer hanght een swijdigh geld aen, al ist dat jyder weynig naer vraegt.
Maer men laet het daer op aen komen, als de kleeren versleten zijn, petemuy sal weer ander maken,
Dan men sou dat spel wel moe worden, daer is soo licht niet aen te geraken.
230 Je siet wel, ik ontsie 'tmen schier, eenen goeyen beet te steeken in de mond,
Maer ik sou soo veel in een maend niet konnen versparen, als jy in een week verquisten kond.
Mijn live kind, je moet weten, 't is alsoo grooten konst gewonnen goed te versparen,
Als rijkdommen te versamelen en groote schatten by een te vergaren.
Je vaer en je moer, al hebbense jou wat naergelaten, s'en brachten geen hondert duysenden by een.

235 Maer naer een goed spaerder komt een goed verteerder, seydmen in 't gemeen.
Wat sal 't al zijn, of ikje schier of mergen al een moye stuyver met de dood sal ontruymen,
Wilje je dus aenstellen, soo meugj'et wel alleen op aen strikken, linten en pluymen:
Je souter soo wel een gat deur krijgen, al hadje by manier van spreken al 't goed van 't land.
Wat sou men daer dus in hakken? je diend schier een franse kramer te hebben opje eygen hand.
240 De vrijsters, moetje weten, zijn daer niet mee te bekoren, met sijn goetje te verspillen,
Recht contrarie, se denken, sulken vogel lapten al dat wy hadden wel door de billen.
't Is een heel moy dingen datmen maer slechts soo van den hoogen boom afhaelt,
Maer ik selje op een ander tijdt self laten sorgh dragen datj'et betaelt.
Wat helpet, of ikje al veel goeds legh en preek, 't is soo ras niet gehoort, of 't is vergeten.
245 Wel, je meughtet aennemen, sooje wilt, ik heb altijt mijn conscientie gequeten.

---

57. LAMMERT MEESE ONDER BARBIERS HANDEN. 1)

Lammert Meese, een melkboer, is aan het leuren van melk in de stad; op het oogenblik is hij aan het philosopheeren:

Wel moght Moertjes besje segge, die vijf-en-tagtigh Jaer out was,
Doense van de warrelt teegh, in datse schier kout was,
Dat een Mensch leert soo lang als hy leeft.
'k Seg hy ien goet belul moet hebben, die sulcken avijs geeft.
5 Nog quam ick iens voorby ien luyf, daer stongt dit schrift open:
Die out niet leeren en wil, latem by joncx opknoopen.

---

1) Uit: *A. V. Steyns, Lammert Meese of Klucht vande Melck-Boer. Tot Delf. Gedruckt by Heynderick Rooleer, Boeckverkooper inde Jacob-Gerritsens-straet, inde Gekroonde Druckery. Anno 1661.*

Dat was me wel *geproponeert,* hout dat 's een woort in 't Latijn
Dat ick lestens iens 'eleert heb van Hoypjes Krijn.
Waght jou voor Lammerden, hy en is soo plat niet,
10 Al lijckty van buyte Lam, hy is 't in sen gat niet,
Dat doet 'k was in mijn jonckheyt al me een borst,
Die oock wel by de maets een kanne bier drincke dorst.
Ick verkeerde doe op de Kamer by de Rymende geeste,
Daer ware men woorde donderslage, de heure maer veeste.
15 'k Kost alderhande Refereyne uyt Kats, in uyt Krul,
Daerom soo wierd icker 't hooft oock van 't heele Spul,
In as we dan op karmis tijt ongder onse Rederijckers souwe speule,
Igurcke dan liep men memory soo geswint as een Ros-Meule,
Dan had ick as ien Joncker me een hoet met ien pluym opstaen.
20 Doen zagh men byget me as een Pauwe gaen,
Ja 'k practeseerde men selve schier op den hol.
Na elck sien gaef schreef ick yder sen Rol, (an!
As ick er nog om denck, wat reghtewe doen al kueren en grullen
Dan was Duytege Meesje Keuning en Lange-Kees was Sulleman.
25 Maer die tije binnen over, dat's nou niemendal.
Gans kruycke! mit dat rammele soo krijg ick daer een inval,
Men Wijf hetme lang 'ebeen, in langx 't huys loope teeme,
Ey, lieve Man, alsje in 't Ste gaet, soo laet jou Baert wat ofneme,
't Staetje soo leelick, ick schaeme voor de luy,
30 Maer ick loof sy seytet daerom; wangt krijg ick mennige buy
Snaghs, dat icker iens soen as ick uyt men vaeck schiet,
Dan klaeghtser 't meest over, 't heyt soo veul smaeck niet
Altijt mit dat ruyge backis, hoe ismen 'ebruyt mittet haer,
Je sout doen as een ander, leytse dan en rammelt, in besteenje in 't
35 'k Wilt liever van men eyge potgelt opleggen en betale. (Jaer,
Nou hetseme 'edrijght doe 'ck 'et niet, se wilter mit wortel mit al uythale.
In waer ick vraagh wat icker voor geven sel, 't is al drie groot,
Een blanck daer op 'eleyt 't is begut een heel broot.
Wat dunckje allemael, is 't wongder datter ien Mensch of vervaert is?
40 'k Loof hier stater veul dier heele baert soo veul niet waert is,
En die 't alle weecks nog wel doen late, de droes moghtem soo late schere,
Maer by deusen Baas sel ick nou een reys gaen ackerderen,
Dat 's gang na sen huys weer, 'k sel kijken hoe 'ket maeck,
Of ick 'et duer hou, of goekoop quyt raeck. *Hy klopt.*
45 'k Denck oock datse dat ten naesten by wel sellen hooren.

Els, en Lammert.

Hoe raesje soo ande deur, seg iens Boer, wat hebje hier verloore?
Je tiert ofje beseten waert, dunckme, wel wat 's nou jou vraagh?
LAMM. Hoe hebbewet hier tussen ons bayen, of benje niet graegh
Na men gelt? wel jy bent wel spijtigh.
50 Sie daer, wilje niet? Latet, een ander wil vlijtigh.
'k Kent dan wel 'edaen krijgen op een aer,
Wat seggen is dat me, of scheerewe mekaer?
ELS. Maer hoor Huysman, hoor, wat ben Jy oock vol tooren,
De kruyn, gis ick, is je van daegh niet wel 'eschooren.
55 LAMM. Dat 's waer, die staetme te ruygh en te wilt,
Wangt ick hebber in twie Jaer geen gelt an verspilt,
Daerom kom ick oock hier, dat hebje gaeuw 'ekeken,
Maer 'k wou je Man wel eerst iens van d'onkoste spreke;
Wil hy reelijck mitme hangdele, ick gun 'em het gelt.
60 ELS. 'k Sel eens roope, je meught sien hoe Jy 't mittem stelt.
Liefste, kom daetelijck iens voor, sootje mag beure.
LAMMERT. Lieste! Gort segen ons, wat heb ick hier voor geuren?
Dat ick Geertjes iens mit de naem van liefste toesprack,
Se sou werentigh wel mienen dat ick den draeck mitter stack.
65 Wat brabbelme die besuckte malle steetse Wijve.

Stroop-Gaeuw, Lammert, Elsje, Knipof. 1)

STROOP. Wel, Fijnman. LAMM. Goedendagh Baes, soujeme wel eens keune gerijve,
En haelen dit tuyghje iens mitter weegh 2) van men monght?
'k Hatje vergete te vragen, doe 'k daer strack by' stongt. 3)
ELS. 't Is tijt da 'k binne loop; 'k maeck hier al men tijt t' soecken,
70 STROOP. Sent de Jonge eens, Liefste, met Scheer-becken, en de Drooghdoecke,
Mit wat Spaensche Seep, Water en al watter toe hoort.
Hadaer, gaet daer sitte maet. LAMM. Soo haestig niet voort.
Baes 'k sou garen eerst iens mitje overlegge
Wattet sou koste. STROOP. Tut tut, dat sel ickje wel segge,
75 Jy selt een stuver geven, 'k hebber menig voor twee blancken gerijft.
LAMM. Maer selt dan oock alle mael suyver wesen, datter niet an en blijft?

1) de knecht van den barbier.
2) veegh?
3) Een oogenblik te voren hadden zij elkaar op straat gesproken.

STROOP. Ick selje dat hooft allemael soo schoon asje wilt vegen.
LAMM. Je seltet bygout! hebbe, kedaer benje rustigh, 'k benter weer
Wat baeten veul woorden, 'k slaeye de koop toe. (tegen,
80 Nou sel ick men wijf iens verheuge, daer is nou hoop toe. (ven.
Asse siet dat ick soo schoon thuys kom, wat selse ien vreught bele-
Dat 's niet noodigh Heerschop, jen behoeftmen geen schoon Serwet te geven,
'k Selt songder wel ofsien. STROOP. Kom, kom, sleghs, wat maeckje
LAMM. Wel knoopteter dan om, as jy 't soo verstaet. (praet.
85 STROOP. Sa Jonge an 't vrijve, (staet niet en kijkt) om tijt te winnen.
KNIP. Daer Maet, hout dat wat vast. LAMM. Hoe moet ick dat beginnen?
KNIP. Mitje handen daer onder, sie soo, in maeckt dat daer jou hals in
LAMM. 'k Weet, 'k weet hoeje mient, 'k hebt nou al vast. (past.
Nou meugje wel reeschop beginne te maken.
90 Wacker nou an 't vrijve, versetme soo de kaken.
Sackerloote! dat raeckt ande wortel. STROOP. Kom, heb jyt 'eklaert?
KNIP. Asje wilt, Meester. STROOP. Soo mag ick 'em voort gaen sitte mittet stael inden baert.
Maer seg eens Huysman, hoe wilje 'm nou hebben 'eschooren?
LAMM. Vraeghje dat? dat weetje ummers wel van te voore
95 Hoe wy versproocke bennen, jey en ick.
STROOP. 'k Seltje voor-eerst dan vanje wangen halen, daer sittet vry
En dan den onderbaert, dat keur ick voor 't beste. (dick,
LAMM. 't Is mijn allijcken iens ofjet in 't eerst doet, of int leste;
'k Maecker je Meester van, doet soo jy 't verstaet. (quaet,
100 STROOP. Te drommel Boer, watten harden haer hebje, 'k hebt schier te
Daer ick men Mes wel een half kartier heb staen wette,
Ick loof niet datjet in seuve Jaer of hebt late setten.
LAMM. Het leste dat ick 't doen liet, is, laet iens sien, ontrent dordalf Jaer of ien ding,
Doen ick mit men Seun Gorus Lammertse te trouwe ging.
105 Hoe vaerje Baes, hebjer al een goet plockie of 'ekrege?
STROOP. Ja, ja, 't sel nou wel gaen, 't beginter al te leegen.
Dat 's al soo na 'eklonckе. Nou is 't tijt dat ick weet
Hoe jy jou baert hebbe wilt, kort of lang, smal of breet,
Een paar ruyge knevels, mit een breen baert is veel de manier onder de Boeren.
110 LAMM. Hola, broer, soo seljeme al lijckewel niet loeren,
Soo geck en ben ick niet Baes, mit verlof,
Weetje wel watter is 'eseyt? allemael schoontjes of, (rooven.
Daer deur versta ick nou datjeme 't heele hooft van 't haer selt be-

STROOP. Hoe 't hooft! jou kruyn niet, denck ik? LAMM. Van ondere tot
booven,
115 Dat is 'eseyt: 't hoofthaer, den baert, knevels, wijnbraeuwe, in al
watmen onder Ruyg telt,
In dat voor de somme van aght deuten, iens gelt,
Soock jy dat nou weer deur jou practijken in 't warre te brouwen?
Soo seg ick datje een Man bent die jou woort niet en durft houwen.
STROOP. Hoe deunje me Fijn-man, of is 't ernst, hoe sel ick dat verstaen?
120 LAMM. Wel geckje met mijn, jy hebme die beloften 'edaen,
Doeje niet, seg? in wiljeme nou met wat leure paye?
Neen Maetje, ick ben te vasthouwende, dat seljeme niet ondraye,
Jy moeter nou deur vege al wasset nog sou rouw,
Jy miende mijn te loeren, maer nou loer ick jou.
125 STROOP. Heel wel, versta jy 't soo? menselje soo gerijven.
KNIP. Wat sel dit uytbroen, Meester? LAMM. Jy oock? Kom hier nog
en reys lustigh an 't vrijven. *Knipof binnen.*
Of mienjer mee om te krackeelen gelijk jou Baes?
Wat denckje daer of, se miende soo ras heyligavent te hebben, Jaas 1)
Soo de Meester weer an 't slijpen, en de kneght na Binnen.
130 'k Selse dat wel uytkornen, se moete de stuver al aers winnen,
De qua Mart doetet dat ick soo gaeuw niet de beurs schiet,
Nou se krijgent wel weer dubbelt van een aer, doenset nou iens half
om niet,
Mostense soo deur de warrelt kommen, se bleven wel schraelder,
Maer nou weetense te speulen, hier een pleyster of een Seroen
'eleyt Item een daelder.
135 Dan zijnder die nog soo snoo zijn, asse een Rijcke hebbe 'erieft,
Die dan seggen: Heerschop, geeft datje belieft;
In tast die dan wat diep inde beus, daer sellense niet om treuren.

Kniphof uyt, met 't Water, beginnen hem weer te scheren.

STROOP. Kom kammeraet, willewer weer an peure?
LAMM. Alsje wilt, maer volgens ongse accordaty, watje mient.
140 STROOP. Dat sel wel gaen, weeran Jonge, vrijftem boven, en onder
en al daer 't dient.
KNIP. 'k Selter maer op giete, soo maght over al raken.

Hy begietem met 't Water, den Boer roept:

LAMM. De duyvel haelje jou Guyt, sie jyme daer iens nat maken.
KNIP. Dat moet soo wesen Huys-Man, soo vattet inde gront.

1) Jaas = Jase = Ja, se meenden. Derhalve = ja wel.

STROOP. Soet Jonge. Houwje wat stil Boer, of je krijght een veeg in jou Mont.
145 LAMM. Hoo hoo! nouse soo wercke moeten, denck ick, wordense moelick.

Els Wt.

Gort segen ons! wat leerje den Boer! hoe maeckjem dus goelijck?
Schaemje niet, liefste? Je bedarft de Man in de gront.
[STROOP.] Hy verstaatet soo. LAMM. Hou Jy je mongt.
Dit besuckte Wijf selder oock over komme teemen.
150 't Is eseyt van te voore al 't ruyg of te neeme,
Soo ley 'et akkoort tusse jou Man en mijn.
Is 't niet waer, Baes? STROOP. Voorseker, ja togh 't moet soo zijn.
't Is waer Wijf, 't is 'eseyt, de Man selmer na betale.
ELS. 'k Kijck men selve sot, 'k kender men oogh niet van hale.
155 Maer Man je sout den Bloet ten beste raen, je maecktet seker te grof.
Dat ick swanger was, 'k kreeger voorwaer een misdraght of,
Men souwer (of ick ben ien Hoer) een krijtent kint me vervaren.
STROOP. Ga jy na jou keuke, wy sellent hier wel klaren
Sonder jou, wat hebje seggens, in wat maeckje geschals?
160 ELS. Ick gae, maer wil de schult niet drege, krijght hy de Jongens an den hals.

Els Binnen.

LAMM. Wat had jou wijf daer een gerammel, hoe wasse soo kriegel?
STROOP. Sen verstaetet heur niet, dat doetet. Weeran Jonge, de Spiegel.
LAMM. Hoe alree 'edaen? dat gelt verdienje seper nog al ras.
KNIP. As 't jou belieft, Heer Boer, soo kijckt en reys teuge dit glas.
165 STROOP. Wat segje, is 't goet? hebje nou je wens niet?
LAMM. 't Is by men keel suyver, ken lijck 't selfste Mensch niet.
Dat scheelt een hoope tusse nou en daar flus.
Ick lijck altijt wel tien Jaer jonger. Hoe ben ick dus
Goelick en mooy, denck ick. Nou krijgh ick eerst sin in men leven.
170 Je bent werentig een goet Man Baes, dat moet ickje na geven,
'k Sel wel meer sien na de gevel van je huys, ick looft.
Sie daer is jou gelt, daer hebjet altijt. Soet, tooft,
Sa 't isser effen, een stuver voor jou en een oortje voor de vrijver.
STROOP. 't Is te dege Broer, wel moetje bekomme. LAMM. Nou gae'ckje siedaer mit een grooten yver
175 En een staent Seyltje iens kloeckx na men Wijf.
Vaert wel allebey, hadieu, ick hebmen gerijf. (kijken!
STROOP. Jy van gelijck, groote Maet. O broeck! hoe sel sen Wijf staen

KNIP. Niet waer baes, asse soo een haghie thuys siet komme strijcke.

Stroopgauw en Knipof binnen. Lammert alleen.

Dat's altijt gien duert, voor ien stuver al die ruyghte quyt!
180 In heb ick daer al dat gekijf om 'ehoort, en al dat verwijt
Een heelen dagh deur van men Wijf, van den ochtent tot den avont:
Jou gierigen knyser, je bent te luy datje jou havent,
Jou sousbaert, jou flenterbackis, jou ruygen bock,
Wat houtme dat ick 'et niet uytje backise en rock.
185 Ja mit sulcken getier, dat ick van de schrick stont te trillen.
In heb ick dat nou voor iene stuver soo knap laten of villen?
Men dunckt dattet ien droom is. Maer ben ick 'et oock wel?
Jaa 'k bent selfs, 'k siet an men broock wel, (dreeg ick altijt,
In an men hoet, in dit is men wammes, in dats men Lobbe die
190 Men Wijf hetse lestens nog selver op 'edaen van Lubbertje Gaepwijt,
Diese op de Boel-huyse altijt pleegh op te koopen.
Maer men swager noghtangx die lietem lestens mee eens ofstropen.
Die besteden wel een stooter in daer was niet half soo veul van,
In ick soo veul minder, i gurcke daer heb ick een koopjen an.
195 Heer! as ick tuys kom, hoe wilme Gyertje nou wel bejegene,
't Selder soo wacker, gis ick, me liestens regene
Trots 't Barbiers Wijf, in waerom oock niet?
Nou ick heur sinnelijckheyt iens heb in'evolght, ja 'k weet asset
Dats 'er selve van de blijtschop sel bevuyle, (siet
200 En sou die vreught (dat weet ick altijt wel) voor gien daelder wille ruy-
Jy lijck ien jong kneght, selse segge; Heer! nou benje mooy. (len;
Ja 'k weet niet dat hier een jonge Meyt was, se liep soo strack wel
mitme na 't hooy.
Maer 'k joock na huys, eerme de tijt komt t'ontschiete,
Wangt men Wijf selme nou ten minste mit een soen welkom hiete,
205 Je selt oock wel sien alden bruy, oft soo niet en sel gaen. *Binnen.*

Geertjen Wt.

Waer of ongse Lammert blijft? dat ken ickme niet verstaen,
'k Magh hongdert en hongdert mael al hebben uyt'ekeken,
'k Ben soo benauwt, siedaer, 'k kent niet uytspreken,
Hy en heyt 't oock sen leven soo slordig niet 'eklaert.
210 Maer daer krijgh ick een inval dieme te yslyck beswaert,
Ogh! waer sel ick blijve? ick verdrenck in men tranen.
Daer sel hy tot Symen den Backer hebben wese manen,
In heyt die niet willen optellen (ogh! dat gaet vast.)

Hebbense daer mekaer ongetwijffelt in 't haer 'etast
En een wyl overhoop 'elege mit smyten en plockharen,
Wangt Symen is een Vent, hy is niet te bedaren
As hy boos is, ja is as de barelijcke duyvel dan,
In daer sel ick thuys krijgen ten minsten ien gewont, of ien doot Man,
En is 't soo hoog 'eraeckt, dat 't Mesje heyt beginnen uyt te raken,
Dan magh ick die gissing en rekening wel maken,
Dat ick 'em nooyt levent meer en sel sien,
Soo sou 'kem lijckwel nog niet gare misse, hoe wel ick wel mien
Dat ick 'er genoegh by over 'esockelt heb van men leve,
In dat ick mennigh mael heb 'ebeen dat hy de geest moght geven,
Maer dat 'em ongsen lieven Heer wou halen op sen bedt,
Datje se anspreeckt, in ien troostlijck woort byset;
Wangt dan kenme nog sien hoese starve, en de geest uytblaese;
Ogh! wat komt ginter! ick begin te verbase!
't Komt hoe langx hoe nader, 't is warendig de duyvel of een qua geest,
Die de tijding komt brenge, daer ick voor heb 'evreest
Van men Mans doot, ogh 'k begin te trillen!
Men haer rijster van overende, men hart begint te killen.
Sie watten yslijcken spook ist! ogh waer bergh ick me ras?
't Is men Man altijts niet, maer dattet sen geest was,
Sou ick an de Nemmers, in an 't jock wel ramen. *Lammert Wt.*
Ick packmen in huys en krijt de buere samen,
Soo luy as ick ken, in houwe de deur vast.

Geertje binnen, en roept:

Help, help, moort, moort, ick ben inde last,
Help bueren, staetme by, of ick ben verloore,
Ogh, ogh, ogh, ogh! wat komtmen hier te vore?
Magh ickje bidden, helpme de Duyvel hier van daen,
Hoortmen nou niemant roope, ogh soo ben ick verraen.
Ick starf van bangigheyt, ja begin te doot sweete.
LAMM. Wel wat popelency schort men Wijf? of isse beseten? (is.
Hoe tiertse dus? 'k weet begort niet, men dunckt datet 'er gien deeg
Ogh lieve Lammert! wat komtje over? wat offer in de weeg is?
GEERT. Ogh de duyvel, de duyvel, de duyvel, wat selme nog moete?
LAMM. O broeck! daer vightse mitte de duyvel gis ick, hoortse iens stampvoete.
GEERT. Wat gaetmen over! ogh wat gaetmen over, nou ben ick Lammerden al quyt.
LAMM. De galg! wat's dat, dattet malle varcken om mijn krijt?

Ick doght datme mijn wijf niet lief en hadde, maer nou sie'ck dat-
ter nogh treck is.
Wangt se huylt al omme eer ick doot ben, 'k loof seper datse geck
Hou Geertje, hou, ay doet de deur tog open. (is.
GEERT. Voor jou altijt niet. Help, help, de duyvel wilmen overloopen,
255 Nou weet ick gien beter raet as dat ick ien kruys op deur schrijf.
LAMM. Wel hoe koeck koeck is 't hier 'estelt tusse mijn en men Wijf?
Ick bidje liefste Geertje datje tog ope doet, ick ben Lammert.
'k Souwer wel om krijte soo astme van men wijf jammert,
Se heyt voorseker ien dolle koors 'ekrege, ogh dat gaet vast!
260 GEERT. Ja de duyvel mienje, Lammert was ien aer gast,
Die was angders 'estelt, hy had ien paer knevels as slaghswaerde,
Mit een ruyge trony, ja trots al de baerde
Die 'er 'ewassen ware wel ses mijlen in 't rongt,
In jy sout Lammert wese, souje? je hebt niet en haer om je mongt,
265 Daerse Lammert wel opsen wammes had hangen mit heele locken.
LAMM. Ick seghje de warrijt Wijf, 't is seker gien jocke.
Dat ick Lammert ben, kenje dat niet hooren an men spraeck,
Daerjeme ses-en-dortigh Jaer hebt 'ehadt? GEERT. Wel ja'ck,
Maer jou wese lijcktet niet, hoe ken dat soo verkere?
270 LAMM. Ick seltje seggen Wijf, 'k hebme in Ste late scheere,
'k Bidje kijck tog uyt, en sie enreys hoe moey.
GEERT. Dat magh ick iens sien komme.

Geertjen wt, en hem aensiende spreeckt:

Wel Lammert! wel foey!
Jou kalen honsfot, hoe siejer dus uyt! jou bloetbeuling, jou sleghte,
Waer hebje 'eweest, daer jyje dus hebt laten uytreghte? (schiet.
275 Wat houtme jou lompen dommen Esel dat ickje in 't gesight niet en

Den Boer valt op sijn knie en bidt:

Ay lieve, mijn liefste wijfje, ick bidje, en kijft soo niet,
't Is soo waer voor iene stuver altemael after 'ebleven, (geve,
In of ick 'et nou heel of half doen liet, 'k most allijckewel 't volle gelt
'k Hebbet 'edaen op proffijt. GEERT. Jy mogt de galgh jou Sot,
280 Jou besuckten gierigen kabbe, jou allemans spot,
Jou narre, 'k selje dien kalen kop nog vanje buyck scheure.
LAMM. Ay wijfje niet, 'k selje men leve niet meer versteuren,
Bedaerje men liefste Geertje, ick bidje hart gronttelick om gena
Mit gevouwe hangden, ogh! seg tog en reys dra,
285 Istme vergeve? ey wort tog iens bewooge.

GEERT. 't Isje vergeve, ja 'et, op een dicke neus na, mit een paer blaeuw ooge.
Voort na binne toe, seg ick. LAMM. Wel wijf, ick sel gaen.
Ja wel, se mag 'er nou ien schoft of een half op slaen,
Maer selme nou altijts niet (al heytse drollige grepen,
290 Dat's ien voordeel!) mittet haer lanx 't huys niet slepen.

---

58. EEN ZEEUWSCHE AGNELET. 1)

Kees, een boer, brengt zijn kalf naar stad om het te verkoopen; voor hij nog ter markt is, komt hem Lambrecht, een »beenhacker» tegen, die het beestje voor vijf rijksdaalders van hem koopt. Lambrecht moet nog verder; hij geeft het geld en zegt:

Brenght ghy mijn 't kalfje thuys, en seght oock aen mijn Wijf
Dat sy u wat eten langht, en laetse tappen een pintje vier of vijf.

Kees brengt evenwel het kalf niet naar het huis van Lambrecht; deze is hem nog geld schuldig; al voortgaande zegt hij:

Ick sou 't wel tot den Been-hacker gebrocht hebben, maer heb my bedocht,
Al is 't schoon dat hy dit Kalf voor vijf Rijcx-daelders heeft ekocht,
5 Dat hou ick par rekeningh, ick moet noch gelt hebben, en daerom soeck ick mijn selven te betalen,
Ick heb lange verlegen eweest waer ick mijn gelt sou halen.

Daar wordt hij gezien door den kok Rokus, die voor een bruiloftsmaal moet zorgen en daarvoor kalfsvleesch behoeft.

ROKUS. Goeden dagh Landts-man, waer wilt ghy met dat Kalf heen?
KEES. Ick soude geern naer de Marckt tijgen, en sien of ick geen
10 Koopman tot dit moye Kalf kon krijgen om 't selfde my af te koopen.
ROKUS. Of ick een koopman wist, so behoefde gy niet verde met 't Kalf te loopen.
KEES. Wilt gy een halen, ick blijf hier met men Kalf wel wat in de straet staen,
Of wilt ghy het koopen, soo siet hem eens van onder sijn staert aen:

---

1) Uit: *De Klucht van 't Kalf, Geryjmt door Joos Klaerbout.* [Vignet: Een kalf.] *Tot Middelburgch, Gedruckt by Henrick Smidt, Boeck-verkooper, woonende op de Wal, by de Nieuwe-kerck. 1662.*

Siet eens, wadde moye billen, wat een blancke buyck, en wad een borst, 't is een Beest of hy vol speck stack.
ROKUS. Ick sien 't wel, 't Kalf siet 'er uyt of het vol stront en vol dreck stack.
15 KEES. Ja, maer siet 't Kalf eens van onder sijn . . . . . siet 'er na,
Je kondt 'er van koocken, 't zy Pasteyen van te backen, of om te bra,
Het sel een Kalf wesen of het van een dry-jarige Beest was.
ROKUS. Men soude niet seggen dat 'er in een Boer soo een geest was
Om dat Kalfje soo te prijsen als ick jegenwoordigh hoor.
20 KEES. Maer, ey-lieve, siet 'et Kalfje eens van tusschen sijn beenen door,
Voelt het eens aen sijn Navel, en aen sijn gevleesde Schouwer,
Het is soo schoonen Kalf als ick oyt verkocht heb aen een Beenhouwer,
Het is een hagene-velt van een Kalf, zijt ghy 'er mee gedient?
ROKUS. Hoe veel het Kalf? KEES. Mijn goeder Heer en Vriendt,
25 Als ghy niet veel onnoodige woorden wilt maken, (Kalf geraken.
So kont gy voor vijf Rijcxdaelders aen dit moye, dicke, lange vette
ROKUS. Ick sel u twee pondt groot langen, dat is twaelf gulden net.
KEES. Ey! siet mijn Kalfje eens aen, hoe suyver, hoe gladt, en hoe vet,
Ick en hebbe 't anders niet als klare soete-melck te drincken egeven;
30 Wilt ghy het Kalf hebben? daer staen vijf Rijcx-daelders op eschreven,
En ooc niet een verrotten appel min, ge sullet ou niet beklagen, noch eens esegt.
ROKUS. Wat sel ick met u doen? ick sien wel, ghy zijt een goet knecht.
KEES. Ic ben geen knecht, ic ben etrouwt wel over de vijf jaren, so ic niet en misse.
Ick ben een Man! ROKUS. Een Man meen ick, 'k ick quam mij te vergisse.
35 KEES. Ja, een Man ben ick! 'k ick heb al een dochter by de seven jaren out,
Vermits ick die twee jaer eer kreegh, eer ick was etrouwt,
En sietge my voor een knecht aen? ROKUS. Ghy moet 'et my vergeven.
KEES. Ghy en hebt my geen quaet edaen van al ou leven,
En sou ic fenijn gaen koopen, en mijn gelt verquisten? 'k ic hebbe 't niet in 't sin,
40 Daerom, wilt ghy het Kalf hebben om vijf Rijcx-daelders, ooc niet een duyt min.
ROKUS. Daer zijn vijf Rijcx-daelders, het Kalf sal mijne wesen.
KEES. Veel gelucx, kooper: ey! dat is een Kalfje van duysenden een uytgelesen,

Gy sult 'er ou van bedancken, doch kondt 'er noch krijgen, soo het u aen-staet.
ROKUS. Ghy kondt onderwijlen eens aen-spreken, en soo ick maer een straet
45 Van Lambrecht den Been-houwer ben, soo staet daer met het Kalf: wilt hier een weynigh wachten,
Ick sou 't naer mijnent nemen, hy sou 't met eenen slachten. *Binnen.*
KEES. Wel gaet, ick sel Lambrecht niet verwachten, ick peure vast na huys,
Eer hier meerder quaet uyt causeert, en meerder abuys.
Adieu Kalfje, nu sel ick u geen soete-melck meer te drincken geven:
50 Mijn soete gesuyckerde Kalfje, dit sel u kosten u jonge leven,
Nu moet ick ou verlaten, nu moet ick van ou scheyden, 't is al hoogh tijt,
Hoe noo schey ic van mijn Kalfje: och! 't is my sulcken hert-zweer en sulcken spijt,
Dat ic mijn Kalfje verkoopen moet om die Deurwaerders van mijn deur te jagen:
Och! mijn Kalfje, och! mijn Kalfje, ick moet mijn soete Kalfje beklagen,
55 Hoe menigmael heeft 'et gevinger-lect, en soete-melc van mijn hant g'hadt,
Mijn Kalfje, mijn Kalfje, die ick meer als mijn alderbeste pant schat:
Goen nacht Kalfje, ick en vermach hier niet langer te staen,
Och! mijn hertje slaet als een vogel sijn naers. Daar komt Lambrecht in stadt egaen,
'k Ick sel al mijn best in d'een of d'ander Herbergh stappen,
60 En sitten daer met een pintje tot t'avont, dan sel ick 'et wel sien t' ontsnappen. *Binnen.*
LAMBR. Is dat Kees niet? ô ja 't: waerom heeft hy 't Kalf niet t'huys ebrocht, daer 't hoorde?
Ick mach by provisy 't Kalf tot mijnent brengen, en leyen 't by de koorde:
Wil hy komen, hy mach; en wil hy niet, hy mach 't laten, hy is betaelt,
Maer ick ben verwondert waer hy soo lange heeft edraelt:
65 Hy moet wel hebben staen klappen of commeeren (peeren,
Met den eenen of den anderen Kinckel van hun appelen, of van hun
Of van hun hovenieringh, of van hun landt-bouwerij,
En als sy van paerden en koeyen praten, ô dan is den Boer soo bly,
Dan hebben sy 't in haer schick, bysonder als het kooren

70 En granen beginnen te rijsen, ô! dan is den Boer soo wel eschooren,
Dan moet 'er een pintje op staen, dan moet men kocxkens 1) halen uyt de klare son,
Dan moet men *Dorts* bierken drincken, alwaer 't versch uyt de ton,
Dan en komt 'et soo nau niet, dan moet 'er een tonneken wijn op den wagen,
Dan sitten sy in de smockel-kooten, of and're herbergen by na heele dagen,
75 Dan komen sy beschoncken uyt 'et huys, en zwieren de bancken schier om verr',
Dan gaense by de lichte-maen of by doncker, dat men nau siet een sterr',
Al souden sy in een sloot loopen, en grijpen de ganc in stee voor de leen in handen,
Soo peuren sy naer hun Dorpen, of door de duynen en zanden:
Maer, holla! ick sou mijn tijdt wel verklappen, ik heb grooten honger en grooten dorst,
80 Ic moet 'er een hagje in gaen setten van een os, of van een bout, of van een worst,
Dan een dronck Bier edroncken in den Morgen-sterr', of in den Zaeyer,
Dan voor seven groot in een vier-en-deels Taback, g'en proefde noyt frayer,
Dat sal aen de ribben kleven, sou hout men de ziel en 't lichaem by malkander vast:
Daer komt mijn couzijn Rokus, sou hy my wel tegen morgen noodigen te gast?
85 Rokus. Couzijn, waer komt ghy van daen? ick heb tot uwent geweest, maer vondt de deur esloten.
Lambr. Van 't landt, en kome soo van buyten ter stadt in-stooten,
Ic meende een koe, of een os of twee mee te brengen, maer 't en konde niet zijn,
Soo dat ick 'et moet met dit Kalf of-sien. Rokus. Holla! dat Kalf is mijn,
Heeft het den Boer niet eseght dat ghy 't moet tot mijnent bringen?
90 Lambr. Raest ghy Couzijn! wadde ongehoorde vreemde dingen!
Boertge of geckje metme gelijckge wel zijt ewent?
Rokus. Maar heeft 'et den Boer u niet gemaeckt bekent
Dat ick 'et Kalf ekocht en betaelt heb, en dat hy wat sou wachten

1) Drukfout voor *koeerkens? klare son,* gevelsteen van den winkel.

Tot ick u gehaelt sou hebben, op dat ghy 't mochte slachten?
95 Lambr. En heeft den Boer niet eseght dat ick 'et ekocht heb, en dat hy 't mocht brengen tot mijnent t'huys?
Ick meen wel ja, en daerom gaen ick heen met het Kalf. Rokus. Daer had den Heer abuys,
Het is mijn Kalf? worje mal? hoe isset hier elegen? (tegen,
Lambr. Nu Vriendt, ick segh 't noch eens, en spreeckt hier doch niet
Ick versoeck 't op u, en houdt metme niet den spot of de geck,
100 En spreeckt soo ghy 't meent, of anders, siet ick vertreck.
Rokus. Vertrecken met mijn Kalf! ba neen! ghy sult niet,
Is tusschen den Boer en U eenigh verschil, 't is mijn schult niet,
Ick wil mijn Kalf hebben, ick heb 't ekocht en betaelt.
Lambr. Het is mijn Kalf! dat ghy van de beul moet werden ehaelt!
105 Over Couzijn over al, ghy en sult mijn Kalf niet t'huys leyden,
Of wy sullender eer een sneetjen om leggen met ons beyden:
't Is mijn Kalf. Rokus. 't Is mijn Kalf. Lambr. 't Is mijn Kalf. Rokus. 't Is mijn Kalf, hoe staje en treckt,
Hier werden wy van de Gebueren licht bespot en begeckt:
Blijft van mijn Kalf (segh ick u) met u Been-houwers op-steecker.
110 Lambr. 't Is mijn Kalf. Rokus. 't Is mijn Kalf, en dat is seecker:
Soo ghy my quetst, ick sel 't u ten etter en teenen uyt-zweeren doen,
Ick heb plomp noch scherp byme, en daerom wilt u verhoen,
Of ick sel de Schout met u laten spelen en om-springen,
Die mach een hondert gulden of twee uyt u gat wringen.
115 Lambr. Ick heb den Boer vijf Rijcx-daelders egeven in sen handt.
Rokus. En ick van 's gelijck. Lambr. Dit is wel een kluchtigh verstandt,
Hoe na, sou den Boer ons wel hebben bedroogen?
En dat sel de oorsaeck zijn om dat hy soo vluchte uyt mijn oogen,
En snapte de Bree-straet deur, en liet het Kalf hier alleen staen,
120 En ick nergens van wetende, kome van buyten in-gegaen,
En meende mijn Kalf t'huys te vinde, wangt hy hadde 't belooft ras
Dat hy 't tot mijnent brengen sou, maer ick en wist niet dat sijn gehoor soo verdooft was.
Rokus. Wy moeten datelijck gaen spreecken een Procureur of een Advocaet,
En een Stee-boo, en doen hem de weet soo 't nu niet is te laet:
125 Men sal hem wel verleeren twee-mael gelt van een Kalf te trecken.
Lambr. Kom, gaen wy, ick sal een rechtschapen Procureur gaen ver-
Rokus. Daer ben ick mee te vreden; mijn lieven Couzijn, (wecken.
Soo mogen wy dan sien wie 't Kalf sal naer hem trecken u of mijn:
Laet 'et soo lange tot uwen Confrater bewaren,

130 Tot dat wy sullen sien hoe dat wy 't met den Boer sullen klaren.
LAMBR. Dat is goet Couzijn: ga voort Karonje, ic wenste dat ic mijn part sag.
ROKUS. Ick oock, hier versuym ick mijn heelen kostelijcken Martdagh.

Plantijne, de vrouw van den kok, is zeer verstoord; ze zullen nu het bruiloftsmaal niet kunnen in orde brengen en groote winstderving hebben.

PLANT. Soo bedrogen te werden, 't en is van sen leven niet meer ebeurt,
Hadge hem achter aen eloopen, en het gelt weer uyt sen sack escheurt.
135 LAMBR. Dat mach men niet doen, daer voor staet 'er een huys van Rechten.
PLANT. Kick wou met den Boer wel eens plockharen en vechten,
Hou wou ick hem sijn baert uyt sijn backhuys trecken, by get,
Hy doet ons wel vijftigh gulden scha, gerekent met ons verlet:
Is het wel om te vergeten van soo een eereloosen Kinckel?
140 Hoe wil ick hem eens bruyen, komt hy eens in of ontrent onse winckel.
LAMBR. En was 't niet goed Couzijn, dat hem de stee-boo in d'herberg had sien gaen?
En dat wy so slaegs rochten om de Procureur ons saken te geven te verstaen?
Ick en wou 't niet om een bout van thien pondt, of om een lobbe,
Den Rechter sal 't hem wel verleeren, dien eleweeckse schrobbe.
145 ROKUS. Ick en wou 't om geen gelagh van twee Rijcx-daelders of een
Of wy geraeckten soo met eenen schrap. PLANT. Een stront (pondt,
Ten besten, hy heeft 'et al vast weg, ge moogt nu goet naer 't quaet gelt smijten,
En moeytge noch meer met den Boer, hy sal u beyde noch wel eens sonder eers-gat beschijten,
Hy hout nu sen gec met ou leuren, gy hebt nu het draven achter de Procureurs
150 En Advocaten, die haest een deel gelt sullen lichten uyt u beurs:
Ghy bent kloecke loete-baeyen, sendt kinderen uyt om Kalveren te koopen.
ROKUS. Nu Wijf, houdt ghy jou mongt, het sel met eenen af-loopen.
PLANT. Dat is goet Man, soo raecker wy eensjes uyt,
Of anders het Kalf sou staen mager worden en wy souden sitten kijcken by de bruyt.
155 ROKUS. En 't is goet dat 'et nu geen vacancy is, men salder met eenen sitten,

Soo dat wy 't van ons leve-dage niet beter konden hitten,
Maer sou hy oock compareeren, meentge, gelijck 'et betaemt?
Sou den Boer over dit stuck niet geweldigh staen beschaemt?
LAMBR. Meentge dat 'er schaemte woont by de Kinckels of by de Boeren,
160 't Is meer als duysent Jaren geleden dat men de schaemte sagh vervoeren
Met de beleeftheyt, en de waerheyt, en de rechtveerdigheyt, en liefde wasser by,
Soo datse gezwindt gingen uyt de oogen van de Menschen, en waer sy
Belent zijn, daer soude met alle neerstigheyt naer moeten werden vernomen.
ROKUS. Daer zien ick den verbrangsten Boer uyt de Herbergh komen.
165 Hy siet als een Paes-ey, soo staet hy verpleckt.
LAMBR. Ick sien dat hy door die straet door-treckt. (te spreken.
PLANT. Hy sal misschien gaen om een Advocaet of om een Procureur
LAMBR. Hy mach 't klaren so hy wilt, hy heeft twee-mael gelt van een Kalf estreken,
En dat en mach in een Stadt van Rechten niet eschien.
170 ROKUS. Kom gaen wy naer de Vyerschaer, naer ons recht en na ons saken sien.

Inderdaad, Kees gaat een Advocaat, Mr. Eduwart, spreken.

KEES. Och! mijn Heer Advocaat, waer sal ick noch in 't laetste belen-
Want ick en weet van nu af my te keeren of te wenden (den?
Om mijn pacht goet te maken, 'k ic heb al twee-mael een Deur-waerder ehadt,
En sou ick noch moeten missen mijn Kalf, mijn gelt, en moeten boeten, soo loop ick liever uyt de Stadt.
175 ADVOC. Ghy raeckt wel . . . nu hoort my spreken. KEES. Dat wil ick garen,
En u twee goude Ducatons geven, kondtge my helpen uyt dit bezwaren.
ADVOC. Seght my eens hoe veel ghy hebt gestreken van het Kalf.
KEES. De Been-hacker en den Kock van elck vijf Rijcx-daelders.
ADVOC. Dat 's twaelf gulden en een half.
KEES. Maer datje dat weet, den Been-houwer moetme noch gelt van 't jarent geven,
180 En daerom is 't dat ick dit stuck hebbe bedreven.
ADVOC. Maer 't is hier de costuym niet, niemandt sen selven betalen mach,

Of hy raeckt van sijn recht. KEES. Soo ben ick wel te beklagen, ach!
Ick en sien hier niet af te raken, of het sel licht op mijn hals aen-
loopen,
Of op mijn moeder-naecte rug, wangt ick geen gelt heb om dit af
te koopen.
185 ADVOC. Ghy moet mijnen raet volgen, en naer mijn sin al wat dra spoen,
Maer ghy sult daer naer soo wat tot uwer scha bloen.
KEES. Tot mijnder scha bloen, daer heb ick al vreese voor ekregen,
Noyt van mijn dagen was ick meerder als nu verlegen: (staen?
Bloen, bloen, sal ick moeten bloen, en schand'lijck op een schavot
190 Sal ick moeten met de Dief-leyers in het kot gaen? (esturven:
Soo wou 'k ic dat 'k ic over hondert acht-en-tachtentig jaren ware
Och! Wijfje, Wijfje, saeghje nu u bedroefde Kees, die nu gansch
is bedurven.
ADVOC. Ick segh, ge sult wat moeten geven, dat heet bloen, versta-
je 't niet?
KEES. Soo ben ick te vreden, soo is 't dat droefheyt weer van my
vliedt.
195 ADVOC. Gaen wy naer de Zael, spreect niet een woort, laet 'er my
mede omspringen.
En soo u yets gevraeght wort aengaende dese dingen,
Soo en spreeckt niet, houdt u mondt toe, dat daer niet een woort
uyt en gaet;
Als datge seggen sult: heu Kalfje, heu Kalfje, heu Kalfje, en staet
Ofge slecht waert; ick segh ander-mael: ghy moet niet een woort
spreken;
200 Soo ghy dat doet, soo sal ick u helpen van u fouten en gebreken.
KEES. Ach! mijn geconfijten Heer Advocaet, laet ic kussen de zoo-
len van u schoen.
Ick sel u een mooy Braet-vercken ver-eeren met een haen, en een
Kallekoen,
En twee koppel Pouljen, om datge weet mijn saken soo te beleggen.
ADVOC. Onthout wel 't geen ic u gesegt heb. KEES. Nu en sel ic an-
ders niet seggen
205 Dan heu Kalfje, heu Kalfje, heu Kalfje, en dan niet meer.
ADVOC. Vergeet het niet. KEES. Vergeten! neen, ic zweer
By men oude Groote-vaer, die al over negen-en-negentigh jaren is
gesturven,
Hadge my dien raet niet egeven, ick had gewis eweest bedurven.
ADVOC. Kom, gaen wy naer de Zael. KEES. Ick ben soo tormentigh
bevreest:

210 Och! mijn Kalfje, och! mijn Kalfje, och! mijn soete leckere Beest,
Wistge nu dat ick in desen angst ben, hoe soudtge tieren en huylen,
Ick vreese dat ick van vrees my onderweegh noch sal vervuylen.
Advoc. Indien ghy die Les wel onthouden hebt, soo hebtge geenen noot.
Kees. En sou ick dat niet onthouden? men smeet my liever stockedoot:
215 Maer mijn soete Heer Advocaetje? sal ick in geen quale raken?
Advoc. Neen, segh ick, kom gaen wy ons naer de Zale maken.
Kees. Sou ick wel durven komen in presentie van de Advocaten en de Procureurs en de goe Lien?
Advoc. Ja, segh ick, onthoudt maer wel het geen ick u geseght hebt.
Kees. 't Sel soo geschien.
Maer, sou het seker gaen? sou ick 'er niet vooren behoeven te sorgen?
220 Advoc. By soo verr' datge u niet en beklapt, soo wil ick wesen u borge.
Kees. Wilt ghy mijn borge wesen? soo ben ick te vre'en:
Nu sel ick niet een woort als heu Kalfje meer spreken. Advoc. Kom, gaen wy maar heen. *Binnen.*

Plantijne.

Daer is den Boer met den Advocaet, en al de Procureuren
Op de Zael estegen, en mijn Man en Lambrecht zijn oock binnen de deuren
225 Van de Vyerschaer etrapt, om te hooren wat 'er sal worden eseyt.
Acker-masten, hoe heet wilt dit van de rooster loopen, nu dit stuc wort bepleyt,
Hoe wilt de Boer staen kijcken als een sot voor een hecken;
Dan, de Heeren sullen wel sien dat daer komen aen-stijgen twee groote gecken
Die hun van een Boer laten bedriegen, sy lacchen noch wel om de klucht,
230 Of ten waer dat den Boer ter zijden af-droop, en nam de vlucht.
Hoe 't is of niet, ten minsten sal 't komen in *Abonis,* soo de geleerde spreken,
Het sel zijn, accordeert, accordeert; ick heb enoegh ehoort van die streken,
En dan mach 'k ick wel denken dat de helft sel vliegen in de kaers,
En d'ander helft voor de onkosten, so en houdt men niet dan de ledige maers:
235 Kick weet wel wat 'er van rechten en pleyten te halen is, anders niet dan een ydele beurs plat,

En een beroyt hooft, en steedts te loopen achter de Procureurs gat:
Dit sel mijn smodder-kock oock weder-varen, maar ik wilder af-
sche'en,
En houwen 't by de Spreuk die 'k wel elesen heb voorheen:
Die sijn staet wil onderhouwen,
240 *Die wacht hem voor schoone* Vrouwen,* ** Hoeren*
Voor Processen, voor den Wijn,
Soo sal hy behouden zijn.

Eduwart, Lambrecht, Rokus en Plantijne.

Advoc. Wat wiltge van de Man hebben? ghy siet wel dat hy geck is,
En dat 'et van een aengeboren aert by hem soo een gebreck is.
245 Lambr. 't En is geen gebreck, maer een aen-genomen simpelheyt.
Advoc. Ick segh u, verdraeght met malkanderen, ick heb genoegh
geseyt.
Rokus. Wat souden wy verdraghen, de Dienders hebben 't Kalf in 't
schut wesen leyden.
Advoc. Ghy sult u beklagen, en daerom accordeert met u beyden,
En siet hoe dat ghy 't met het Kalf en d'onkosten maeckt,
250 En laet den Boer loopen, 't is best dat hy vry raeckt. (nen?
Plant. Is dit niet om syn reusel te scheuren, en te missen sijn vijf sin-
Wie sal nu dit Proces verliesen, of wie sal 't winnen?
Sal 't niet den Boer verliesen? ô neen, den Boer is al te slim,
Hy sel noch wel sijn Meester bedriegen, hy speelt den Ysegrim,
255 Hoe staet men nu en kijckt met de onkosten op den hals, ghy Loeten.
Advoc. Nu Vrouwtjen, laet u Man spreken, de Vrouwen en moeten
Soo veel snaps niet hebben. Plant. Wat hebt ghy daer mede te doen?
Lijdt ghy daer wel schade by? Her-uyt geck, die gecken komt te
Een geck die maeckt 'er veel, de tongh kan gecken maken, (broen:
260 Mijn Heer den Advocaet verstaet hem op die saken,
Sy weten een dinck te verblommen al waer 't noch soo vuyl,
En daerom Lambrecht en mijnen Man de Kock zijn alle bey den Uyl,
En daer sullen noch meer Uylen volgen, helptme toe-kijcken,
Wachtje voor de Advocaten en Procureurs, hun practijcken
265 En listen verstaet selfs den drommel niet. Rokus. Nu Wijfje, 't is
best datje zwijght,
Eer datge u Man vertoornt, en sijn gramschap op u krijght,
Dan sou 'et te lijdigh en te bijster op het Landt waeyen. (kraeyen,
Plant. Voor u zwijgen? neen by get, mijn haentje dat moet boven
Sult ghy mijn gelt verbruyen met Kalvers te koopen, en sou ick
noch moeten zwijgen stil?

270 O! neen, mijn Vaer, ick moet sien waer dit heene wil,
't Gelt my soo wel als u, 't zijn oock mijn schijven die 'er klappen,
Want doen wy trouden, hadt ghy niet een lapjen laken om u broeck te lappen.
LAMBR. Mijn Heer, dewijl de onkosten van de Procureur en Stee-boo is eschiet,
En van u salaris, soo wou ick wel eens sien of men niet
275 Den Boer tot reden konde brengen, om soo te trachten t'accorderen.
ADVOC. Dat wil ick geern doen in absentie van de gecommitteerde Heeren:
Daer komt hy al selfs, wilt gy hem spreken? *Kees uyt.* BEY. Ja wy.
LAMBR. Kees, dewijl ghy het Kalf verkocht hebt eerst aan my,
En had my belooft het Kalf tot mijnent te bringen,
280 En ghy en hebt niet edaen, maar doet soo snoode dingen,
Van het Kalf weer ander-mael aen mijn Couzijn te verkoopen;
Doen ghy my saegt in Stadt komen, doen gingtge uyt mijn gesichte loopen,
Daer mede ghy u vuyl mieck, soo dat wy enootsaeckt zijn eweest
Dese onkosten te doen, om datge twee-mael hebt verkocht het Beest,
285 Soo ist dat wy door 't versoeck begeeren met malkander te verdragen,
En setten 't in mijn Heer sijn handen, op dat hem niemant sou heb-
En in het vinden van de onkosten, en zoo voort, (ben te beklagen,
Daer in sullen wy te vreden sijn. ROK. Wat segtge, bentge te vrede om te komen in accoort?
KEES. Heu Kalfje, heu Kalfje, heu Kalfje. ADVOC. 't Verstant is weg gevlogen.
290 PLANT. Ick en kan anders niet sien of ghy zijt alle dry van een Boer bedroogen.
ADVOC. Daer en steect so veel verstant niet in. ROK. Ons geschiet kracht en gewelt.
Hoe wou ic den Boer af-smeeren dat ick 'et niet en liet om de boete en om 't gelt;
Ghy Kinckel, wilt ghy de onkosten op-leggen, zoo mooghtge spreken,
En my de vijf Rijcx-daelders weder geven, so niet, so toont ons eenigh teken.
295 KEES. Heu Kalfje, heu Kalfje, heu Kalfje. PLANT. Daer komt anders niet uyt;
Wy zijn hier met gecken, met narren, en met een Boer ebruyt;
Gy smodder-koc, hoe sult gy 't noch met desen verbrangsten Kinckel klaren?
Kick woude datge waert gebleven by u Winckel-waeren,

En van de straet, en van den Boer, en van de Mart, (part:
300 Soo sou dien Uylespiegelachtigen Boer u niet hebben espeelt sulcken
Tijt quijt, gelt quijt, Kalf quijt, 't is om sijn sinnen te missen.
LAMBR. En ick sal twee à dry dagen sonder Kalfs-vleys sitten, dat sal gaen buyten mijn gissen,
Sult ghy die scha my wel op-leggen, seght, gy fieltachtigen hondts-klinck?
ADVOC. Hier valt niet te krakeelen, 't waer beter datge in een herbergh
305 En datge daer accordeerden, en liet de Boer heene loopen; (ginck,
Wilt ghy meerder onkosten maken, 't sel vast op-hoopen.
ROKUS. Mijn Heer Advocaet, dat den Boer sijn Meester niet en bedrieght, je mooght voorje sien.
ADVOC. Laet dat op my staen, sorght daer niet voor, gaet ghy-lien
In een Herberg, suygt een pijpje Tabac, en accordeert, of vint gij 't niet geraden?
310 LAMBR. Wel, ja of neen Mijn Heer Advocaet, maer dewijl men is be-
Met dese onkosten, soo souden mijn Couzijn en ick (laden
Eens sien wie de onkosten betalen sal. ROKUS. Voor my, 'k ick en schick
Van dese onkosten noch helder noch penninck te geven ofte te langen,
En boven-dien, soo moet ick de vijf Rijcx-daelders van 't Kalf ontfangen.
315 PLANT. Dat de Duyvel het Kalf en den Boer haelt met vlees en bloet.
Souden wy de onkosten betalen? 'k ick lach u uyt, dat komt soet;
U d'onkosten betalen, en noch geen Kalf hebben, waer vint men dat eschreven?
ROKUS. Couzijn, ghy sult de onkosten betalen, en my vijf Rijcx-daelders geven,
Dan mooghtge 't met den Boer en 't Kalf maken sooge kondt, of anders maeckt u bereyt
320 Tot meerder onkost, wilt ghy 't niet geven, 't sal werden bepleyt;
Ick bespreeck d'Heer Advocaet om 't selfde goet te maken.
LAMBR. Ick u betalen? ick u betalen? soudtge soo aen vijf Rijcx-daelders raken
Van my, en dan nog geen Kalf hebben? ghy en broedt my soo sot niet.
ADVOC. Dit baert geen vriendtschap, 't waer beter datge 't liet,
325 En datge mijnen raet volghde, ick wil d'een vriendt teghen d'ander in geen pleydooy trecken:
Accordeert, accordeert, 't sal tot meerder voordeel strecken. (laen,
PLANT. Ghy laet blijcken dat ghy met den gierigen droes niet en zijt be-

Gelijck 'et veel doen, die altijt twisten voeden om in processen te gaen,
En dat om hun gewin; wilt mijn Couzijn, 'k ick sel mijn Man wel stellen te vreden.
330 Lambr. Wy zijn vrienden en moeten vrienden blijven; so gy wilt, so wil ick mede,
En laet den Boer heene bruyen tot datge eens siet u kans;
Voor my, ick sal altijdt staen op mijn revensy en op mijn avans.
Rokus. Kom, gaen wy dan Mijn Heer Advocaet; wy gaen in de Leeuw; is 'et u gelieven,
Ghy kondt ons volgen. Advoc. Dat sel ick doen om u te gerieven.
335 Lambr. Gy doortrapten honts-klinc, kan ic u krijgen op een kant van een sloot,
Soo bruy ick u daer in, of slae u kreupel, of smijten u ten minsten half doot.
Kees. Heu Kalfje, heu Kalfje, heu Kalfje. Rok. Ic sel u dit heu Kalfje verleeren,
Kan ick u eens achter een haegh of een dijck vinden, acker-lijsjes hoe wil ick u af-smeeren!
Kees. Heu Kalfje, heu Kalfje, heu Kalfje. Plant. Ghy schackerloosen Boer,
340 Ick door-naey u wel met ons braet-spit, komt ghy maer eens in mijn vloer.
Kees. Heu Kalfje, heu Kalfje, heu Kalfje. Rokus. Kom, gaen wy, hy gaet noch met ons gecken;
Ick sal 't u wel verleeren, ghy Rekel. Kees. Heu Kalfje, heu Kalfje, heu Kalfje. Lambr. Wy mogen wel vertrecken;
Dat ick 'et niet liet om 't respect van Mijn Heer, ik sloegh hem twee paer blaeuw oogen met een dicke neus.
Advoc. Ghy moogt dencken datge een banckeroetje gekregen hebt in u beurs. 1)
345 Plant. Wy moeten gaen, wy souden ons licht aen dien Jan de Linckert vergeten. *Binnen.*
Advoc. Kees-maet, ghy hebt in dit stuck u met allen wel gequeten.
Wat dencktge nu? heb ick dit spel niet wel besteken? komt dit niet net?
Had ick u dien raet niet gegeven, ge hadt lustigh gesteken in 't perquet;
Al gaeft gy my twee goude Ducatons, gy en sout my noch niet genoeg betalen,

1) *Sic!* doch het moet om het rijm wesen *beus,* dat ook gezegd werd; zie *Lammert Meese* enz. vs. 137.

350 En daerom, ge kondt 'er een op rekeningh geven, de and're sel ick wel eens komen halen.
Kees. Heu Kalfje, heu Kalfje, heu Kalfje. Advoc. Ick geloof niet datge u spraeck verloren hebt,
Of 't en zy ghy mijnen raet op heden uytverkoren hebt,
Om al u leven heu Kalfje, heu Kalfje te seggen, dat en is mijn meening niet;
Daerom spreeckt, ick geefje verlof in al 't geene is geschiet,
355 Daer sultge geen schade in komen te lijden, alsge my een goude Ducaton in d' handt geeft.
Dus en wilt niet maken datge als een Guyt in schandt leeft,
Geeft my de goude Ducaton, en loopt aen de windt; (versint?
Sult ghy my oock bedriegen, om dat ick tot u voordeel dit hebbe
Kees. Heu Kalfje, heu Kalfje, heu Kalfje. Advoc. Siet Kees, je sult jou backhuys houwen
360 Van heu Kalfje, heu Kalfje, 't is langh genoegh heu Kalfje, of ick salder opklouwen;
Spreeck, u tongh sel soo langh dueren alsje neers: spreeck, segh ick, en doetme bescheyt.
Kees. Heu Kalfje, heu Kalfje, heu Kalfje. Advoc. Wel, heeft 'et de kock en sen Wijf niet wel eseyt
Dat ick van dien stucke-boef sou werden bedroogen?
Spreeck, segh ick en geeft my gelt. Kees. Heu Kalfje. *Kees binnen.*
Advoc. Brilt voor den Koeckoeck, en gaet uyt mijn oogen,
365 Of ick sal mijn handen schenden aen dien eereloosen Vagebont;
Ick woude dat mijn Cantoor-jongen hem met zijn bloot gat achter een hage vondt,
Ick sou hem met een handt vol hagel doen in zijn Poortael drucken:
Noyt en was Advocaet van een Boer soo bedroogen; dat zijn stucken!
Dat die van *Rhetorica* dit wisten, sy maecktender een Klucht van,
370 Maar ic mach mijn mont wel toehouden en makender niet veel gerucht van,
Men sou my wel uyt-lacchen en houden voor den Uyl, ic houde mijn mont,
En segge al heymelijc dat ic door mijn raet my van een Boer bedrooge vont,
En noyt sal ick geen Boeren door mijn raet soo wijs maken,
Maer sullen al soetjes by Termijnen ten advijse raken.

---

59. SCHIJN BEDRIEGT. 1)

Arnoldus en Adolf.

ARN. Ick heb nu lust om zulkken pots eens uyt te werken,
Wy zullenze aan een slechten bloet eens uythijleken, datzet niet kan
ADO. 'k Seg noch, dat ikze ooyt zag, dat het my spijt. (merken.
ARN. Ho, ho, daar zijn wel hondert die deeze Juffer hebben gevrijt,
5 Voor een vijfentwintig blauwe scheenen moetme niet vreezen.
Dats niet met al, nu 't is vast bestemt, wy moeten hem beleesen,
Kom gaanwe na hem toe, die Schoorsteenveeger dunkt my
Is gau genoeg tot deeze klucht, en dit gevry.
Hy zal 'er mee deur gaan, 't kan niet missen.
10 Hy weetze, al zijnze noch zo gesleepen, in de zak te pissen.
Ik ken hem, een klucht, zijn leeven niet meer gebeurt.
ADOL. Wy moeten maken dat deeze schildery mooy is gekleurt.
De Juffer is te loos, maar ziet daar komt hy juyst.
ARN. Ick zal hem aanspreeken. *Jacomo uyt.*
15 Hy moet 'et zijn, we zullen hem in 't pack steeken.
ARN. Jacomo. JACO. Mijn Heer. ARN. Hier 's gelt veurje te winnen.
JAC. Daar loop ik na, 'k wouw terstont wel beginnen,
Want mijn beurs is nu doodlijck kranck.
Ist nachtwerk? Ik vraagh na stront noch stanck, (pas.
20 Als ik maar gelt win. ADOL. Zo quamje nooyt je leeven beeter te
Wilje na onze zin doen, je bent je leeven rijk genoeg. JAC. O bloet,
Een dofje, fopjeme, wat vreemder kal is dit? (dat was
Hoe zal ik dit verstaan, hoe tref ik in dit wit? (trotze zinnen
ARN. Op datje 't wel verstaet, daar is een Juffrouw wiens grootze en
25 Noch ons, noch ons gelijk, onwaardig acht te minnen,
Zy droomt altijt van een Konink, Prins, Baron, of machtig Heer.
Zo most gy in de schijn verschijnen, in de eer
Van eenig Ridder, Prins of Graaf, en zien heur zo te vangen.
ADOL. Wel hoe verschrik niet, men zelder niemant om hangen,
30 Het dient maar onderzocht. JAC. Messieurs, 't is spot en boertery.
ARN. Ik sweert 't is ernst, begint maar het gevry,

1) Uit: *Klucht van den Italiaanschen Schoorsteenveger. Door M. Fokkens.* [Vignet, waaronder »Perseveranter».] *t'Amsterdam, By Jacob Lescaille, Boekverkooper, op den Middeldam, naast de Vismarkt, in 't jaar 1662.*

Wy zullen u verzien van gelt en kostelijkke kleeren,
Al wat u dienen mach en wat gy sult begeeren.
JAC. Een schoone Ridder, ja vant nachtwerkers gilt.
35 ADOL. Hebt gy maar moet genoeg het gaat gelijk gy wilt.
JAC. Zo legt gy toe dat ik de Juffer dus schendig zal bedriegen,
Ik zou in dit gevry altijt moeten studeeren om te liegen,
En quam 't daar na eens uyt, dat 'er dus den armen Duyvel uyt-
Wast dan niet mooy, daar ik dus na heb verlangt? (hangt,
40 ARN. Geen swarigheyt, ik ken u gauw genoeg, om dit stuk uyt te
Beleeft, en wel ter taal; om op u stuk te loeren, (voeren,
Weet ick niet uws gelijk, gy zijt te braaven quant,
Om dus als schavuyt te loopen achter lant.
De Juffer is voor u, indien gy 't durft beginnen. (binnen.
45 Wy zullen u de zaak in 't lang verhaalen, kom gaat met ons na

Jacomo, prachtig gekleed en begeleid van eenige bedienden, spreekt Juffrouw Margriet aan, als zij in de deur staat, en vraagt haar eerbiedig waar eenige lieden wonen, aan wie hij wisselbrieven heeft. Zoo raakt hij met haar in gesprek en praat met veel ophef van zijne geboorte en bezittingen. Ten laatste zegt hij:

De Juffrou gelieft my te verexkuzeeren
Dat ik hier dus stoutlik aen koom, van herten wenste ik te ver-
By u, die mijn dus heuslik en zoet (keeren
Bejegent, en alzo ik hier in de Stadt noch wat verblijven moet,
50 Eerbiedig ik verzoek, of ik zomtijts mach
U gezelschap genieten? 'k beken dat ik noyt Juffrouw zach
Van al ons Adeldom, met mijn kurieuze oogen
Die my zo wel beviel als gy, niet een hadt ooyt 't vermoogen
Op mijne ziel dat gy dus in een oogenblik
55 Verwint, verschoont my toch Juffrouw zo ik
Wat te vrymoedig ben. MARG. Wel hoe mijn Heer, te hoog verheft
gy my, zijt niet te schigtigh,
Wat my belangt, op u verzoek betoon ik my schultpligtigh,
En staa 't u toe, ik zie gy zijt hier vreemt, (neemt.
Wy achten ons gelukkig indien gy u verkleynt, en hier u plaatze

Als hij is heengegaan, zegt ze:

60 Wat onverwacht bedrijf, het schijnt mijn leeden trillen,
Bedaaren kan ik niet, ik kan 't gemoedt niet stillen.
Ik ben mijn zelven niet, en voel mijn veel te teer
Om deeze zaak t'ontwarren; dit schijnt een machtig Heer,
Gewis een Graaf of grooten Heer zijn zoone.

65 By hem zijn de rijkste vryers maar boeren die hier in Amsterdam
woonen,
Maar ik durf my niet inbeelden dat hy na mijn zou zien, dat waar
Gelukkig die zulken Heer krijgt tot zijn deel. (te veel,
Geen Koning in de weerelt die zo heerlik in mannieren
Kan leeven als hy doet, hy zou een Koninkrijk bestieren,
70 Hy is volmaakt in als, al hadt hy munt noch kruys,
'k Verhoop zijn wederkomst en wacht hem hier in huys.

De zaken gaan nu naar wensch; door Arnoldus en Adolf wordt Jacomo goed voorzien van »splint, dat is de zeenuw van de vryery». Hij komt geregeld aan het huis van Marchand, den vader van Margriet. Ook deze wordt misleid door den gewaanden rijkdom van Jacomo. De verloving wordt weldra beklonken.

Arnoldus en Adolf ontmoeten Jacomo.

Arn. Wel Jacomo, hoe, zal men u geluk bien?
Jac. Ja, ik hebt spel gewonnen. Arn. Zo hebje 't jawoort nu endlik
Adol. Ist mogelijk, hoe hebjeze konnen beweegen? (verkreegen.
75 Dat niemant van de rijckste kan doen, dat doet hy.
Arn. Hoe lang ist nu geleen datje eerst begon 't gevry?
Jac. 't Is nu omtrent, dat ik eerst by 'er quam, ses weeken.
Jawel ik ben zo bly dat ik qualik kan spreeken.
Ik heb de Juffer, en 't gelt, en al wat 'er aan vast is,
80 Adol. Het lijkt een droom, ik zeg dat nooyt een Juffer zo verrast is.
Jac. Ja, zo moetje vryen; je Vryers, he, waar benje nu!
Weestje leeven alsje vryt, voor geen meysjes schu,
Wilje een rijke Juffer hebben, hoe stouter hoe beeter voor de gasten,
Anders scheldenzeje voor en goosen, datje niet toe durf tasten.
85 Maer Messieurs, nu moet ik ringen, en alle mooy koopen voor de
Bruyt.
Je moetme nu niet verleegen laaten; alswe getrout zijn, 'k zalt
vergoen tot een duyt.
Arn. Wel Jacomo, geluk met de Juffer, kom binnen.
Wy zullen u vijf duysent gulden langen, zo moogje de Bruyloft
gelukkig beginnen.

Het huwelijk is gesloten.

Arnold. Hoe vrolijk was de Bruyt. Adol. Hoe wel wasse gemoet.
90 Arnold. Hoe vriendelijk moetse de Schoorsteen-veeger omarmen.
Adol. Hoe zoet moet dit ongelijke paar in de kooy leggen.
Arnold. Hy kust haar wis met schroomen. (hier komen.
Adol. 'k Meen hy 's al van de veeren, 'k wacht hem, hy zal wel haest

ARNOLD. Zie gins, is hy 't? ADOL. Hy komt verblijdt al harwaarts.
Jacomo uyt. JAC. Nu ben ik 't hoekje booven,
95 De bruyloft is gedaan, en alzo ik Arnoldus en Adolf most belooven
Nu by 'er te koomen, zo ben ik niet beeter als mijn woordt.
Ontmoeten elkaar.
He, wel Heer vind ikje hier? ADOL. Je doet gelijkt behoort.
ARNOL. Veel geluk Jacomo, je hebt de Bruyt vast in den arm.
JAC. 'k Bedankje, ik leg nu maklik, weelig en warm,
100 U lien heb ik te danken, je brengt me 't luk in de schoot,
'k Verplicht my in u dienst, al waar ik half doot.
ADOL. Zo wens ikje veel geluk met een arm vol mensche vleys,
Denkje nu wel eens om ons? JACOMO. Wel, dat heeft zen bescheyt,
Gebiedtme zoo 't je lust, ik ben u slaaf, en in u dienst verbonden,
105 Want 't geen ik nu bezit is door u vont gevonden.
ARN. Wel gezeyt, gy zijt nu wetlik man en vrouw,
En wy, gelijk gy weet, zijn oorzaak van dees trouw.
Wilt gy ons te geval, een dink u onderwinden?
Zo hebt gy ons vernoegt, want wy 't voor u en ons goet vinden.
110 JAC. En hoe zou 't zijn? ARN. Het is u nut, 't moet zijn, gy kont dit toch niet voorby.
JAC. Wel nu? ARN. Gy moet gaan brengen aan den dagh dees u bedriegery,
Beelt u maar vast in dat 't bedrog en al de bommel eens zal uytbreeken.
JAC. Wat zou 'k dan doen? ARN. Behendig most gy dan het werk aldus besteeken,
Gy most dees kleeren uyt, en 't Schoorsteenveegers kleet
115 Terstont weer aen doen, en doen u Juffrouw zo de weet
Van al den handel, hoe gy uyt liefd', om haar te krijgen,
Dit Princenkleet aanschoot, dat gy 't nu langer niet kont swijgen,
Ja dat gy zelf nu walgt van dit bedrog, en deeze looze min,
Dat gy nu hebt berouw, en nu verandert zijt van zin,
120 Dat gy zonder haar liefde niet kond' leeven,
Ootmoedig verzoekt dan dat zy u dit bedrog wil vergeeven.
JAC. Indien ik dit begin, ik moet ten huyzen uyt, dat gaat vast,
Ik ben u dienaar, 't is waar, maar och! dit is voor my te grooten (last,
Zal ik mijn lieve Vrouw, zo terstont verschijnen,
125 'k Jaag haar de doodt op 't lijf met duysent pijnen.
ADOL. Hoe Jacomo, gy zijt verdoolt, verswijgt gy nu u staat,
Gy valt hier na noch in veel grooter quaat,
En of u Juffrouw schelt en u sal bijster vloeken,

Gy moet met een zoet lijntje by haar de vree zoeken,
130 In 't eerste mach het weer zo wat ontstuymig zijn,
Maar na die donderbuy wort 't weeder zonneschijn.
En dat gy ons verstaet, 't geschiet de Vrijsters tot een voorbeelt,
Hoe licht de schijn bedriegt, hoe avrechts datmen oordeelt,
Hoe al te hooge vlucht de Juffers dik bedriegt, (slaap gewiegt,
135 En hoe meenig zoete Juffrouw wort door al te groots een hert in
Sy spiegelen zich aan deeze stoory. Weest niet beducht, gy hebt
Jac. Wel als 't zijn moet, ik stel my op ter loop. (geen duur koop.
Gaan wy in, ik trek het vuyle pak aan.
Ik mach denken, ik koomer noch met gemak aan. *Binnen.*
140 Adol. Ha, ha, hoe zalze zien alsze dus bedroogen is?
Arn. Zy zal haast weeten dat deeze pots geen loogen is.
Dat komt 'er van met de Vryers altijt de gek te scheeren,
Zo konnen de Juffers zien hoe dat het kan verkeeren,
Jacomo speelt zijn rol hier wel, dit komt braaf.
145 Adol. Zy meent een Prins te hebben, en 't is maer een Slaaf.
Als zy de Schoorsteenveeger ziet, 't zal dapper stinken,
Elleweeken, hoe wil de Juffrouw rinkinken,
Dit gerucht sal haast vliegen door de heele Stadt.
Arn. Dats goet, de Juffers hebben nu lang niet nieus gehadt,
150 En dit zal een les zijn voor al de Juffers die der in 't lant zijn.
Adol. Maar 't zal voor haar geslacht een eeuwige schant zijn.
Arnold. Ho, ho, 't byslaapen zal 't weer verzoeten, 'k laat dat staan,
Ik ken Juffers die heur wel anders hebben te buyten gegaan:
Ze meenen ze zellen te laat komen, ze slaapen voort by,
Maar als de pot aangebrant is, dan gaat de Doffer schuuren en laat
het Duyfje in de ly.
155 Maar dese die krijgt een braaf keerl in de armen,
Zy is rijk genoeg om een kaalis te verwarmen. (te vreen?
Wie weet offer niet meenig Vryster, dus getrout, noch wel zou zijn
Deese hoeft nu niet te treuren, datze geen verzoek krijgt, en datse
blijft alleen.
160 Adolf, Wy hebben onse wil, wy zijn genoeg gewrooken.
Zy moogen 't met heur beyden nu naa heur mont kooken. *Binnen.*

Jacomo in 't Schoorsteenveegers gewaat gaat na de Juffrouw.

Ik zeyl' er zo na toe, maar ik stap niet sonder schroomen,
Mijn dunkt ik hoor al, hoeze my zal verwellekomen,
Nu als 't weeze moet, zey 't Meysje, laat 'et dan zo zijn.
165 Koop is koop, hebben is hebben, de Juffer is mijn,

'k Denk dat 'er hier onder den hoop wel zijn die op die wijs ook
wel eens zouwen byslaapen,
Maar ze lijen 'er wel met kaas en broot, nu wat staa ik hier te gaa-
Ik klop. (pen.

Lijsbet opent de deur.

LIJSB. Wel, wat wil deuze vent, wat hebje hier an de deur te
doen?
JAC. Meysje, is de Juffer ook by der hant? LIJSB. Ja, ik kan vermoen
170 Dat jeze veel te zeggen hebt, weg, weg, wy hebben niet te veegen.
JAC. Ik moetze spreeken, ik ben altijt de Juffrouws schoorsteenvee-
LIJSB. Jese spreeken, ze is wis om jou verleegen, (ger.
Ten komt heur niet te pas, gaat voort, pakje van hier.
JAC. Nu ras, 't moet zijn. LIJSB. Ik raadje niet zo stout datje in huys
gaat, wel ziet dit vuyle dier,
175 Hoe zalt hier zijn? JAC. Ik moet en wil 'er in, ik wil de Juffrouw
't Is 't eerste niet, dat ik de Juffer heb bekeeken, (spreeken,
En hier in huys geweest. LIJSB. Daar loopt hy in, wat zal ons hier
Ik loop hem na, ons Juffrouw zal haar heel versteuren. (gebeuren?

Margriet, Lijsbet, Jacomo.

Wel Lijsbet, hoe komt dees vuylen bloet hier in huys?
180 LIJSB. Hy stiet mijn uytte weeg, ik loof hy is dapper buys,
Hy zeyd' hy most u spreeken. JAC. Ja, ik wil de schoorsteen vee-
gen. MARG. Wel nu, wat wilje zeggen?
JAC. Eer ik me woorden hier ter deeg gaa uyt leggen,
Gelieft de meyt te zeggen datze wat vertrekt,
Want ik heb yets heymliks te zeggen vanje man. MARG. Wel hoe,
't schijnt ofje metme gekt.
185 Nu, de meyt is weg; wat of hier noch sal schien?
Wel, hoe is 't hier? Wat wil dit zijn? JAC. Je meugtme wel bezien,
En 't is het eerste niet, bekijktme vry te deegen,
Kent my de Juffrouw niet? nu weest dus niet verleegen,
Wy hebben malkaar wel meer beschouwt, en noch niet lang verleen.
190 MARG. Ist droom? JAC. Geen droom. MARG. Ist spook? och! JAC. 't
Is waar, 't bestaat in reen.
MARG. Helaas! ay my, wat ist? JAC. Ik bent. MARG. Wie benje? JAC.
Je man. MARG. En hoe, komje in Maskeraade?
Wats dit te zeggen? ik kan hier niet na raaden,
Nu help ons uyt den dut, mijn man in schoorsteen-veegers lappen.
O hemel wat is dit! JAC. Dat ik hier in dit kleet nu herwaarts aan
kom stappen,

195 Is niet uyt klucht of spot, o neen! ik spreek hier nu recht uyt,
Dit was mijn eygen gewaat, eer ik u kreeg tot Bruyt;
O Juffrouw! 't was bedrog dat ik met kostelijke kleeren
Hier by u quam, 'k zal 't hoog en dier u zweeren,
Ik ben geen Eedelman, veel minder Prins noch Graaf,
200 't Is alles maar verziert, ik heb geen Lant noch Haaf,
Al wat ik heb gedaan heb ik door liefd' bedreeven
Om u te krijgen, nu koom ik bidden datje 't me wilt vergeeven,
't Is nu geschiet, en 't most eens koomen aan den dagh.
MARG. Zo heb ik dan een Nachtwerker getrout, wie zach
205 Oyt zijn leven zulke guyte streeken! o, gruwelijke schennis,
Gy overgeeven fielt, o schelm! ik heb geen kennis.
JAC. Ik wel, zo ik een schelm ben, gy bent een schelms vrouw.
MARG. Vervloekte guyt, doorsleepe boef, bedrieger van de trouw,
Foey eervergeete gek, gy bok, gy buffel, eerloozen
210 Stukke diefs, wat meent gy? JAC. Ay wilt u wat verpoozen
Van deeze gramschap, nu zijt toch niet zo quaat.
MARG. 'k Seg dat ik als de pest u snoode byzijn haat,
Gy mijn man! o ramp! wat komt mijn oover?
Een lompen reekel, och! 't lijf trilt my als een loover,
215 Een lantlooper! heelaas! och, och, waar koom ik toe.
JAC. Nu, nu, schreyt dus niet, ik bid neemt dit in 't goe,
Och was het niet geschiet! ay droogtje oogen.
MARG. Vertrekt terstont uyt mijn gezicht, want ik zal niet gedoogen
Dat gy noch nu, noch ooyt hier in ons huys verschijnt,
220 Vergeefs beelt gy u in dat gy om mijn u pijnt,

De Vaader uyt.

En zoo gy niet gaat voort, ik sweert men zal u leeren.
JAC. Nu ziet gy hoe Fortuyn het rat doet ommekeeren.
MARG. Gy deugniet, weg zeg ik, ik kën u voor geen man.
JAC. Nochtans gy zijt mijn vrouw, dat niemant breeken kan.
225 MARG. Kant schien, o heemel! MARC. Wats hier te doen! waar toe dit vloeken en dit schelden?
MARG. Och Vaader, ziet toch eens, wie komt zich hier nu melden
In 't Schoorsteen-veegers kleet, hy zeyt ik ben zijn vrouw.
JAC. Dats waar, 't is onlanghs noch verzeegelt door de trouw,
Maar waar het niet geschiet, ik sweer 't zou niet geschieden,
230 Indien het u belieft, ick zal 't u recht bedieden,
MARC. Wats dit? wel benje zot of dol
Benje dit Jacomo? hoe, hebje 't gat vol?

JAC. Ik bent, hier zieje recht wie dat ik was voor deezen.
MARC. Wel hoe, wat zal dit zijn? JAC. En wilt in 't minst niet vreezen.
235 MARC. Zeg voort. JAC. Ik heb in grootse schijn, hier dit u eenich
Uyt liefde een poos gevrijt en hertelijk bemint, (kint
'k En was niet die ik scheen, geen Prins, maar schoorsteen-veeger,
Gelijk gy my hier ziet, ik maak u harsens sneeger
En brengt nu voor den dagh, maar deugdlik van gemoet
240 Ben ik altijt geweest, zo ben ik opgevoet.
Gy hebt de oovervloet van gelt en goet genoeg,
Daar teegen 't oprecht hert ik by u geltkist voeg,
U Dochter heb ik getrouwt, zy moet de mijne blijven.
MARC. Wat wonder kuur is dit, o zeltzame bedrijven!
245 Wel wat zal ik nu doen? zal ikse hem onthouwen?
De nacht heeft 't werk voltooyt, men kan niet weer onttrouwen,
Schop ik hem uyt, mijn huys en dochter zijn geschent,
O ramp! hoe deerlik zijn wy in den drek gewent.
O dochter! wel Jacomo, dewijl de zaak dus is geschiet,
250 En 't zo moet blijven, verandren kan men 't niet,
Draag u gelijkt 't behoort, gy zijt langzaam van zinnen,
Met goedigheyt gy zult mijn dochter wel verwinnen.
Koom in, de vrouwen zijn oploopend van gemoet,
Siet dat gy koelder maakt haar ziedend heete bloet,
255 En doet in 't lange my verhaal van deeze dingen. (van zingen,
Men zal 't in stilheyt smooren, anders de Jongens zouwender lietjes
Mijn dochter is u Vrouw, en wetlik gy haar Man,
De bant is vast gemaakt die niemant breeken kan,
Gy zult een tijt lang u geduldig moeten draagen, (te behaagen.
260 Mijn dochter zalmen wel beleezen, doet u best om haar in alles

---

60. HET NIEUWSGIERIGE AEGJE. 1)

Aegje, de vrouw van een smid, Sioert Wiebis, heeft Freek-buur, een schipper, zoo vaak hooren ophalen van al het moois, dat te Antwerpen te

1) Uit: *'t Nieuwsgierig Aegje, door A. Bormeester.*

Wie in nieuwsgier'ge lust, lichtsinnig, haast te voet-was,
Dien wees veeltijds het end, dat zijn begin niet goet-was.

Gespeelt op d'Amsterdamsche Schouwburg. t'Amsterdam, By Jacob Lescaille, Boekverkooper op de Middeldam, naast de Vismarkt, in 't jaer 1664.

zien valt, dat zij na veel gezanik en gezeur van haar man verlof heeft gekregen eens met Freek mee te mogen gaan. Bij haar vertrek geeft hij nog eene waarschuwing mee:

Je hebt je wet ebrouwen, Aegt, je meught 'et selfs ook drinken:
Ik gaf je wel verlof, maer sie toe, Aegt, ik seg sie toe.
AEGJE. Dat ik veur neem vaer, deynk vry dat ik dat doe,
Wel hey, benje gek, hoe dus, getseegent 'et,
5 In je iene oog schijnt de son, inne 't aar reegent 'et.
SIOERT Hoor Aegt, je ben jong, inne wulps, inne mooy.
Inne sukke drie dingen by melkaar schieten selden rooy,
't Is of 't men sinnen raakt, soo ben ik in bedrukkenis.

Na een teer afscheid gaat Aegje met schipper Freek mede. In Antwerpen aangekomen wil zij terstond de stad in, doch hij heeft zoo dadelijk geen tijd:

Blijft by de pink Aegje, ay lieve weer toe dit tieren,
10 Ik moet ummers tijt hebben om mijn dingen te bestieren.

Zaken gaan voor:

Aegt mach waghten, wel ja, wet duysent sankten,
Ik heb nach tijds genogh met heur te langkterfankten.

Zij heeft evenwel geen geduld; »Sou ik wachten?»

Giensins, ik moet iens sien of deuse stadt gien oopen het,
Men moertje het wel ekalt van ien seeker neef,
15 Neef Jan van Spanjen, soo weer as ik leef,
Wist ik 'em te vynde, ik gink 'er naa toe schoffele,
Die man sou seekerlik overal met me heen toffele,
Maar dat is uyt de kijk, dat is voor ditmaal slip,
Best neem ik an me selfs het beste geselschip,
20 Ik heb de biesen 1) in de sak, daar magh ik op vertrouwen,
Die sellen my ter noot het hooft wel booven houwen,
Wel heeden, hoe doet 'em dit op! hoe doet 'em dit veur!
Hier sweeft niet as Gejuffert, of ten minsten ien Sinjeur;
Nou moeyt 'et me niet dat ik hier ben komme vaaren,
25 Hier soume jonger worden, en ontsluypen de sluypige jaaren,
My gesicht dat drayt, ik mis me selfs schier
In al dit geweemel, en in al dit geswier;
Wel, of dit volk heur beurs soo rijkelik gespekt is,
't Lijkt of voor de Prins egeevelt en edekt is,

1) Haar man had haar »hondert guldens aan hart gelt voor een speulpenning romp slomp toe etelt.»

30 He, he, he, heeden wat is 't hier reyn, en perfekt.

Picaron, een »gepronkte gaudief», bespeurt haar en zegt tot zich zelven:

Ba, wa wil dit zeyn, dit is een wonderleyk aspekt,
Woor uyt 'k ik paays in kort wa wonderleyks te hoope,
Het scheynt een Poëtesche, of een tweede Kliope,
Een Ambassatriece van 't Heeliconsche rot,
35 Het leykt beylooy wel een eklips inden bry-pot,
Het leykt een vreemt planeet, een vreemt vervlooge gast,
Die met hoor poppenkraam op Venus Karmis past,
Het leykt een nichteke dit wonderboorleyk teeken,
'k Ik neem de stautigheyt met haar een woort te spreeken,
40 Met promissie Nichteke, wa mokt gey suo alleen,
Heddy geen geselschap, ogh wilt gey er geen.
Aeg. Hier wil 't waye, amy! hier koomen byster vlagen,
Is dit neef Jan, soo selt van daag niet daagen,
Hier ben ik inde ly, en inde Conkel strongt; 1)
45 Wangt sulke groote gekken kijke je de woorden uyt de mongt.
Hoe tier ik me best! wel vrient, ik heb gien kennis anje,
Jy noemt mijn Nicht, hiet jy neef Jan van Spanje?
Pic. Hau, kent gey mey nie meyn Lieveke, *mon coeur,*
'k Ik ben ou Cauwezijn, *je swie vot Serviteur.*
50 Aeg. En sieje dat uyt 'et oog, dat ken ik niet gelooven.
Pic. *Mafooy* gey geleyckt ou Moeyer van onderen tot booven,
Meyn geest getuygde mey suo draay als 'k ik ou sag,
Dat ongetweyfelt ou Moeyer in ou oogen lag,
'k Ik kreeg door 't hieele leyf een groote alteratie,
55 Mey dogt 'k ik kende ou van weesen en van faacie.
Aeg. Wel dit lijkt schier ien saak die ik half versteen-kan,
Wangt men seyt het bloet dat kruypt daar 't niet geen-kan:
Dit komt te schielik op, wet engel het jou hier ebrogt,
Ik heb soo eeventjes nach om jou edoght:
60 Men moêr het veul ekalt, dat heught my ongdertuske.
Pic. Wel-kom meyn Nichteke, seyt wel-kom met een kuske.
Aeg. Ja seydse, daer woont Neef Jan die een grooten handel het,
Van Antwarpen op Spanjen, en dat is een groot kadet,
En naa dat ik sie, soo ben jy de selfste kerel.
65 Pic. Suo ben ik ook meyn Lief, mijn lang-gewenschte perel,
Wa mokt gey suo alleen, ogh kom dy hier om meyn,
Segt mey de oorsaak lief, 'k ik sal ou behulpleyk seyn.

1) In den druk van 1669: als een verjaagden hongt.

Aeg. Ik kom hier om 't gesicht van deuse stat haar schoonheyt,
Om dat my Freekbuur sey dat die soo schoon ten toon leyt,
70 Kijk, dat is ien schipper daar ik mee overvoer,
Maar toen hy 't schip vast had, beval hy my het roer,
En peurde steewaart in, ik miende te beswijke:
Want waarom kom ik aars as om de stad te kijke?
Wat had ik ook te doen, ik peurde voort naa stee,
75 En nam wat noodig was op staende voet ook meê,
Te weeten, hondert guldens om my selfs te bedroope,
En keek 'er dwars van af, ik dogt loop, wilje loope.
Pic. Ha! gelukkige vrau, den heemel send ou hier,
Gey sult van mey genieten het aldergrootst playsier,
80 Gebenedeyt seyt gey, da gey met mey versellen-mooght,
'k Ik sal ou brengen daarghe ou leeven van vertellen moogt:
Maar heeden es 't te spaay; Mevrau doet mey de eer,
En gaat per company hier bey tot ons Compeer,
Daar naar sal 'k ik meyn bloem als een Princes logieeren,
85 En morgen voor de noen de geest recareeren.
Aeg. Dunkt jou dat goet Neef Jan, ik slenter dan wel meê.
Pic. Beveelt gey mey de sorg, en geeft ou wel te vreê.

Freek, van zijne zaken weer aan boord komende, vindt dat Aegt is gaan »schaaken»:

Hier helpt gien beeter raat, als strak in alle hoeken,
Naa dit verlooren wijf op 't alderscharpst te soeken,
90 Of laaten se om roepen as 't op 't lest al nout,
Wie ien kint gevonden heeft van dartigh jaaren out,
Al sou het my, en heur op 't alderhoogst ook spijten,
't Is al ien lekkre peer, elk selder in willen bijten.

Ondertusschen is Aegje door Picaron naar een kroeg met vrouwenbediening gebracht, waar zij beschonken gemaakt, van haar geld en kostbaarheden beroofd, in een pak van een bootsgezel, dat daar »voor 't gelagh gebleeven» was, gestoken en in een bakermat op straat gezet wordt. Eenige jonge losbollen (Hans, Herry, Jaco) vinden haar en meenende een dronken kerel voor zich te zien, gaan ze met haar aan het sollen.

Aegje. Og heer! og heer! neef Jan, og heer! ik ben vol vreese,
95 Help Freekbuur, help, help, wat mag dit weese?
Hans. Hey roept de nikker aen, hey es een toovenaar.

Aegje ryst overeynd, zy hangen haar de Bakermat op 't Hooft, en stooten haar van d'een tot d'ander.

Aegje. Ogh! ogh! ik arme mens, hoe kom ik in 't gevaar,

Hoe geen die reekels an, hoe heb je 't veur enoome.
Is dan de nikker selfs op my te land ekoome?
100 Og! heer, og! lieve heer, hoe kom ik dus vermaalt,
Ik ben nou selfs van me eyge selfs verdwaalt,
En sie ik regt, soo is al 't gebroetsel uyt der hellen,
En al 't vervloekte rot, om my, og lacy! te quellen:
Stoot jou vaars dochter, jou schelmen, jou hongkt, jou droeskop,
105 Stoot jou susters moer, dan stootje van je vrientschop,
Jou luys-hongden, og! heer hoe is mijn hart beneepe,
Sel men ien eerlikke vrou, soo rukke, en soo sleepe?
Weer sie je me veur an, veur ien wolf, of veur ien beer!
Soo help dan heemel, help, en geeft me mijn eygen weesen weer!

Freekbuur uyt.

110 Freek. Daar leyt nou al de moet, daar leggen al de lusten,
Wist ik nou ien waar in, ik gink ien poosje rusten,
't Compas is van de pen, ik ben al vande streek.

Aegje wordt Freekbuur gewaar.

Aegje. Og! Freekbuur benje daar! help, help, hoorje niet Freek.
Freek. Mijn beenen knikken al, en 't hooft knikt naa de voeten,
115 Recht of het seggen wou, gaat, daar wy slaape moeten,
Mijn hart klopt dat het dreunt, hier is my 't uurwerk ontstelt,
'k Sweert dat my de reuzel in 't lijf tot waater smelt,
Ik verlies mijn sinnen, om 't verlies van 't arme wijfje;
Wet aapespel is dit, dit lijkt een dronkenmans komfertijfje.
120 Herry. Dees karel loopt voor gek, hey meynt hy es een vrau.
Aegje. Och! Freekbuurtje help, help, Freekbuur ik ben in 't nau.
Freek. Wet raatelt deuse gek, wet ryt me deuse quibis.
Aegje. Ik ben jou Aegje vaar, de huysvrou van Sioert Wiebis.
Freek. Loop uyle broedsel, loop, je bent van sinne berooft.
125 Aegje. Ke daar, gelooft dan immers de tuyten van men hooft.
Freek. Siet hier, hier is 't te doen, hier wil wat achter schuylen:
Hoe is 't! hebje jou verruylt? of wod de droes niet ruylen?
Aegje. Och! mijn lieve Freekbuurtje, helpme uyt deuse hel.
Freek. Ik weet waarachtig niet of ik 'er om huyle, of om lagge sel.
130 Is 't Aegt? sy is 't, dat sweer ik by men soolen,
Hoe komje dus in de broek, en onder 't volk te doolen?
Aeg. Dat ken ik nag niet seggen, ey! breng me ande schuyt,
Het is ien hiele karnijk vol als ik 'et jou ontsluyt.
Freek. Ik sie wel wat 'er is, ay! vrienden leetse loope,

135 Sy is van d'ien, of d'aar arglistig onderkroope,
S'is vreemt in deuse stat: en vreemt is haast verleyt,
En 't volk valt hier wat ligt, in vryigheyt geseyt.
JACO. Es 't ernst, Cammeraat, verkoop geylie ook brillen?
FREEK. Sinceer vrient, 't is ernst, voorwaar 't en zijn geen grillen,
140 Ik hebse in mijn schip selfs hier ter steê gebrogt,
En buyten mijn gedult, de hiele nagt gesogt.
HANS. Da 'k ik een Schipper was, 'k ik sau dees bootsman huuren,
En geeven hem het roer, hey soud wel feynkes stuuren.
HERRY. Al was 't Compas ontstelt en heele streek ogh twee,
145 De stierman es te fiks, hy voert den seylsteen meê.
FREEK. Kom Aegje, gaawe deur, ik moet dit werk deurgronden,
Ik ben al lacchent bly dat ik jou heb weêr evonden,
Kom gaawe naa de schuyt, dan benje half t'huys:
Wie schaa met schande leert, die draagt een lastig kruys.
150 Jy meugt Antwerpen wel met eeren den neers toekeeren.
JACO. Fiat, wy sullen haar met vreugt een stuksken convooyeeren.

---

61. BOERENBEDROG. 1)

Jan »een landtlooper» is in dienst getreden van Hans »een Hoogduyts Quacksalver». Zij staan — Jan in »Hanssopskleeren» — op de »Stellagie». Hans is aan het spreken »met een Flesje in sijn handt». Onder het volk bevindt zich ook een turfboer, Tewis, wiens vrouw al lang lijdende is.

Es ist nicht nootich, ir Hern! das ich euch mijner grosser sachen mach bekandt,
Want die selbige sunt genoech versprijt durch diesem ganschen Landt.
Aber of yemandt mijner Kunst nicht gelauft ir Hern! Da sunt mijner Testimonia, mijner Seeglen ont Breeven,
Der sijner Keyserlicher Majesteet, mit eigner handt hadt onderschreeven.
5 Da mit ben ich, su Wirttenbergh, der Medicijnen Doctor gepromoviert,

1) Uit: *Klught van Hans Keyenvresser, Zijnde een Hooghduytschen Quacksalver, dewelcke een wonderlijcken Oly getrocken heeft uyt den Aller-Keyen-Key van Amersfoort, om alle Keyen te genesen. Gerijmt door W. G. van Fockenb(roch). Medicijnen Doctoor. t'Amsterdam, By Jacob Venckel, Boeckverkooper in d' oude Lely-stract, in de History-schryver. 1665.*

Om den jeenigen dem maul su stoppen, der mijner loflicher Naem blamiert.
Sed propria laus foetet. Daerom wol ich mir selben nicht prijsen.
Sed ad rem. Hier toon ich euch ir Hern, den opreghten *Lapis Philosophorum:* Mit dijsen stijn, mit dijsen,
Kan ich gesont machen, der gequelt sunt met das Podagram,
10 Das ist eyn heylsaem *Secretum,* teegen dat verdijbelt Ichiaticam.
Damit mach ich das *Morbum Gallicum* ganslich verdwijnen.
JAN. De Geck wil een ander vande Pocken geneesen, en hy weet geen raet voor de sijne.
HANS. Das ist ein *Medicamentum Catholicum,* ir Hern: Ont keiner sieckten in dem ganschen welt,
Der ich da mit nicht geneis; of ich wol nicht einer stiber an gelt.

Terwijl hy dit spreeckt, komt Teewis de Boer uyt die met oopen mondt en ooren hem aenhoort.

15 Ont ir Hern! hier hab ich einer anderen Quint essenciam, getrocken aus nein ont swantsich heylsamer krauden.
Das man allijnich gebraught, is goet voor den benauden,
Gequetsten, gestossen, geslagen, gekurven ont gehaght;
Macht das man ein wynigh warm, ont strijcht das op den wonde das genijst, ont versaght,
Binnen vierontswantsich uren, alle quetsuren, oder der Dybel hool mich, oder de brandt wol der in vooren.
20 TEWIS. Wel hier kom ik recht te slaeghen; Nouw is mijn reys noch niet verlooren.
Weet die Man over al raet toe, so weet hy ook wel raet veur onse Dibberig en voor mijn,
Ick moet hem een rijs aenspreecken. want ik loof dat moet al een geliert Doctor zijn.
Maer evenwel, daer sel hy noch wat seggen; dat moet ick lijck wel noch eerst iens hooren.
HANS. Hier hab ich noch ein andren Compositioon, ir Hern: der ich euch also bald wol verklooren.
25 Das ist das Moogden-wasser, das allen Vrouwlicher gebrechen Curiert,
Ont da deshalben, vom dem Jonffren, voor ein grosser Arcanum werdt geestimiert.
Das macht euch das Mutter-spul, in einer oogenblick verswinden.
JAN. Juffrouwen! als 't je daer schort, so hoefje by hem niet te gaen, by my kunje dat voor niemendal wel vinden.

HANS. Saght ir Hern! ont aenschouwt mir nor einmool diesem Compo-
30 Das ist ein wasser, getrocken per dem Distillatioon, (sitioon:
Aus dem vermaerden Keysteyn vom dem Erntfesten Jonck-Hern Meyster,
Mit diesem geneis ich, aber sonder Instrument, oder sonder Pleyster,
Alle gevaerlichen Keyen, der euch in dem kof sitsen verborgen.
Strijch het vom diesem abondt vor dem kof, ir Hern! ont morgen,
35 Wol ich wedden, sol dem Key vom selbst aus dem Hirnen vallen.
Daerom, ir Hern! isser yemandt onder euch allen,
Der dem Key in dem kof te viel vexiert,
Kauft vom diesem mijnen Balsem, kauft, kauft, ont probiert,
Voor einer schellingh an gelt, kont ir diesem Fleslijn bekaemen.
40 Kauft aber vraylich, ont wolt euch voor diesem Geselschaf nicht schaemen,
So euch dem Key leutert: Aber es ist jetsonder nicht mier eyner schandt:
Want dem Key wordt gedraegen von dem Grosten vom diesem Landt.
JAN. Het moet toch weesen, dat hy meent dat het geen schandt is, of 't is wis dat hy die balsem selfs nooyt geprobeert heeft.
Want het is goet te hooren, dat hy se voor sijn eyge kop van sijn leven niet gesmeert heeft.
45 HANS. Daromb wolt ir geholpfen zijn, ir Hern! so most ir kauffen,
Aber so nicht, so solst ir dijn eygen geluck ont geneysungh verlauffen.
TEWIS. Ick had hier een beetje pis, *Domine Doctor!* die souw ick vraegen, of je iens bekijcken woudt.
JAN. Dit sel Pisbekijckers hantgift weesen: Vrinden, staen wy nouw niet stout?
HANS. Gar wol, las mich seen, Man, vom wim is diesem Urine?
50 TEWIS. Mijn wijf heeft se te nochtent eloost, mijn Heer, om U. E. te dienen.
JAN. De Pis sel hem toch wel dienen, Vrindt, al is het maer om jouw wat geldt te kloppen uyt je sack.
HANS. Ich see, dat ir wijb hat ein grosser ongemack.
TEWIS. Dat is waer: want sy is so ongemackelijk, dat se niet een oogenblik stil kan leggen.
JAN. Als de Doctors de Pis bekijcken, is dat altijt het eerste dat sy seggen.
55 HANS. *Hic abundat Spiritus Acidus,* ont das ist gar nicht goet.

TEWIS. Sulck Latijn moest 'er niet veul kommen, of ick verlies mijn heele moedt.
HANS. Pots tausunt, was see ich? *Hypostasis est nigra, et admodum inaequalis.*
TEWIS. Och, so sy maer niet uyt haer quael, en al in 's Hemels zael is.
HANS. Haer *Calor nativus,* vrees ich, is also bald geexstinguiert.
60 JAN. Waer Duyvel of de Vent de woorden van daen versiert?
TEWIS. Hoe steet het, Heer Doctor, isser noch wat hoop van leeven?
HANS. Wo vraylich; Ich wol euch daer toe nicht mier dan diesem Fleslijn geeven.
Want es ist nicht mier dan einer grosser *Obstructioon*
In dem *Matrice:* Verselschaft met einer vehementen *Estuatioon*
65 Der ettlicher grobber *fuligines* maght nar dem Hirrnen su stygen.
TEWIS. Daer kan ick seer luttel van verstaen, en daerom sel ick de helft 'er wel van swygen.
Maer, mijn Heer, mienje seeper dat haer dat geneesen sal van de sieckte die haer quelt?
HANS. Vraylich, want es ist keyn solchen Medicament in dem ganschen welt.
Es sol binnen eyn dagh, oder swey, irren Weyb volkoomeleich geneisen.
70 TEWIS. Och, so dat weer is, hoe sel ik jouw overal prysen.
Ick wed 'er wordt van sijn leeven niemandt, as jy, op ons Dorp ehaelt.
Maer ey lieve, segh my nou eens, hoe moet ick het gebruycken? op dat 'er niet an en faelt.
HANS. Ir solst da vom ein druppel, oder swey, in bier, oder in wijn, warm vermengen.
Ont das irren wijb, sweymool doogs, 's morgens, ont des abonts, su brengen.
75 TEWIS. Wel nouw dan; So heb ick aers niet te doen, als dat ick je pas je gelt.
Maer evenwel, ick heb daer sulcken quaejen kies, die my den hielen dagh so het equelt,
Ick wod wel, dat je deer iens na saeght, of je me deer oock van soud kunnen verlossen.
HANS. Gaep einmool, wir wollens seen. Ich see hier een gar grossen,
Ont verrotter Keese: der ich euch nootsaekleich moet aus rucken mit diesem Instrument.
80 TEWIS. Ja wel, ick weet niet, Heer Doctor, ick ben het eeten met al mijn kiesen so ewent,

Dat ick loof, dat het my quaelijck sel koomen, als ick 'er een van sel missen moeten.

JAN. Daer mee raeckt sijn heele slachorde van stront-kaeuwers, in roeten.

TEWIS. Maer souwer anders geen raedt weesen, om my te verlossen van die pijn?

HANS. Nein, das ist onmoogleich, ont das kan anders nicht zijn.

85 TEWIS. Ja maer ick vrees, je selt me so ellements seer doen.

JAN. Ick wed, sijn Kies die belooft al, dat hy 't van sijn leven niet sel meer doen.

HANS. Kein noot, kein noot, set euch man nedder. Kom jongh, krijgh mir mijn Instrument.

TEWIS. Ja wel, ick sel 't dan wel moeten doen, als je my aers niet helpen kent.

JAN. Daer, Miester, daer is je Nijptangh, daer je de Keyen mee pleght uyt te trecken.

90 TEWIS. Ey handelt my wat safjes: want met een Kies isser seeper gien gecken.

HANS. Halt euch man stil, es wol wol geen. TEWIS. Ay ay, ay ay ay ay.

JAN. Ommers isser niet, dat de stem van een mensch so wel kan na aepen, als een Boer, en een Papegay.

HANS. Daer ist der Schender, der euch so viel heft doen lyden.

JAN. Bloet, Miester, ick souw je raeden, dat je die Kies in 't Kooper soud na laeten snyden,

95 Om hem in Print in je Boeck te setten, dat je haest uyt sult laeten gaen:

Want een groote Kies, sel so wel in uwe, als een groote Wurm, in Beverwijcks Observatien staen.

TEWIS. Gans lyden is dat trecken, ick vrees dat mijn kaeckebien uyt het lit sel weesen.

HANS. Es ist keyn swarickeyt, ir hoeft daer nicht voor su vreesen.

TEWIS. Wel hoe veel moet ick je nouw geeven? ey segh me toch de neeste prijs.

100 HANS. Ir solst mir nicht mier geben, dan einer halben Rijxtaller, vor diesem rijs.

TEWIS. Ey seecker dat is te veel. Een paer Schellinckjes denck ick, daer selle we wel mee accordieren.

HANS. Ich kan es nicht minder getuygen: Ont wolt daer ir selbst mit contentieren. *Hy geeft hem het gelt.*

TEWIS. Ey je hoorden oock seeper wat compasie te hebben met een armen bloedt,

Die ten minsten een paer daegen om een halve Ryxdaelder wercken moet.
105 JAN. Soo dat je seggen wilt, dat je weynigh gelt hebt om ons te betalen?
Wel dat ick je eens een kunst leerden, daer je gelt genoegh by kost halen,
Wat souw je my willen geven, soo ick je die daedelijck leer.
TEWIS. Och dat sou wis toovery weesen; neen, dat leer ick nimmermeer.
JAN. Neen, neen, je selt sien, dat 'er geen tovery ontrent sel weesen:
110 En als je dat kent, soo hoef je van je leven voor geen armoe te vreesen.
TEWIS. Wel, as jy dat kant doen, soo ben jy immers mee al rijck;
En evenwel eysch jy my soo veel gelt of, dan doe je my ommers ongelijck.
JAN. Wel wat meen jy? dat de kunst niet betaelt moet weesen?
Wel, als dat niet en was, waerom souwen wy Meesters dan soo worden gepreesen?
115 Neen vrindt, daer moet loon weesen, aers wiert de kunst te gemien.
TEWIS. Wel ke daer, als jy my dat leeren kent, dit sakje met gelt wil ick 'er noch an versien.
JAN. Dat socht ick maer. Wel kom an. Ick selje maer eenige woorden leeren seggen,
En soo dra als je die geseyt hebt, sul je stracks een Rijxdaelder in je sack vinden leggen.
Maar alsj' het nouw kent, soo meughje het niet meer doen, als tweemael daegs.
120 TEWIS. Dat is een Dukaet op een dagh: bloedt, hier raeck ik te degen slaegs.
Nou wacker dan, leer het my stracks, ke daer dit sackjen is tot jouwen besten.
JAN. Voor eerst moet je dit doen: maeck al deselfde gesten,
Die jy my siet maecken: en spreeck my al mijn woorden nae,
En daer na sel je sien, of ik in mijn kunst niet vast en gae.
125 HANS. Pots hondert Dybel: wat of dem Nar met diesem Baur sol machen?
Ich wol s' ein mool anseen. JAN. Stil Miester, houw je maer sonder lachen.
Nouw kom steeck altijdt voor eerst je reghter arm, en je slincker voet voor uyt.
En spreeck nouw al mijn woorden na, in het selfde geluyt.

Hy seydt hem dese navolghende woorden, woort voor woort na, die Jan hem voorseydt, die hem ondertusschen onder eenighe vreemde postuuren een Rijcxdaelder in sijn sack laet vallen.

Jan en Tewis.

O Plantynus. Baldewynus. Marsepynus. Almanack.
130 *Wijl ick om kijck. Wijl ick krom lijck. Geef my strack.*
En soo daedlijck, wel genaedlijck. Een patakon in mijn sack.
JAN. Dat is genoegh. Kom voel nouw eens in je sack, of j'er geen gelt in sult vinden.
TEWIS. Biget, daer is een Rijxdaelder: Hier word ick de rijckste van mijn vrinden.
Gans lijden, als onse Dibberigh dit miraeckel sel komen te verstaen,
135 Ick wed, dat sy, al was sy doodt, uyt het graft, van vreugdt weer op sou staen.
JAN. Kom maetje! waer is je sackje met geldt? kom wil je dat hier eens langen?
TEWIS. Ja ke daer, ick schenck het je van harten; want ik hoop het met de interest wel dubbelt weer t'ontfangen.
En daer me loop ick met kunst met al, soo datelijck na mijn wijf,
En jaegh haer door dese tijngh de sieckten van haer lijf. (geten,
140 Maer evenwel; my dunckt de woorden die sijn my bekans al ver-
Ick wod wel dat je se my eens opschreeft, dan souw ick se beter weten.
JAN. Kom garen. Ick heb hier wel een Potlootje; Blijf daer maer een beetje staen. *Hy schrijft wat.*
Sie daer hebj' het; daer kun je nouw gerust op heenen gaen.
TEWIS. God loont vrintschap. Nouw, goejen dag alle bey; en daermee stap ick heenen. *Binnen.*
145 JAN. Jy oock soo. Kijck hoe loopt den Kinckel; of hy 't loopend vuur had in sijn beenen.
Wel wat dunck 'er je af Miester? is die vond so qualick versiert?
HANS. Mein zeel, ir bist werdigh *Magister* in diesem kunst su werden gepromoviert.
Ha! der Hupscher Kherrel, ich wol euch su grosser Herrn machen.
JAN. Souw hem dat Beursje niet te vriendelijck in de oogen lachen?
150 Ick loof het by mijn keel; en dat hy my daerom so flatteert.
Trouwens, ick mach den armen Duyvel de helft geven; Want de eene gau diefs kunst is d'andere weert,
Want ick meen onse Ambachten, al ten naeste by op een uyt sellen komen.

Sie daer Miester, daer is het Beursje; Ick weet wel jy bent van de vroomen,
En daerom legh ick 'er jouw de helft van goejer harten van toe.
155 Steeckt het in je sack, en bewaert het voor mijn helft tot flusjes toe.
HANS. Gar wol; ich wol vom gelijcken euch al mijner kunsten com-
Ont al onsem *lucrum* mit euch dividieren. (municieren,
Man kom, las ons nor geen, ich see, es ist al tsijt,
Das volch wol nicht mier kauffen, ont ich hab grosser apetijt,
160 Daerom nemt al onser sachen, ont las ons nar haus su geen.
JAN. Gae jy maer voor uyt. Ick sel al het goet wat gaen binden by
En je soo daedlijck volgen. Want eer ick noch heenen gae, (een,
Moet ick dit volck noch wat toe snacken: want ick sie sy wachten der nae. 1)

1) Blijkens de uitgave van 1682 werd deze klucht »Uyt vermaeck gespeelt op de Bruyloft van een paer eerlycke Luy.»

62. MR. TIRIBUS EN ZIJN GEZIN. 1)

Mr. Tiribus, de barbier, heeft twee knechts Jan Planckjes en Jan Middels. Hij is weduwnaar en weer te trouwen acht hij niet geraden

En 't lijckt ick kan mijn lust soo sonder Vrou niet sussen,
Ick kies dan Janneken, om mijn kriele lust te blussen.

Op het oogenblik is hij niet te huis en Jan Planckjes is ook uitgegaan. Jan Middels moet dus op den winkel passen, hij zou evenwel graag »op d'Academi dat moye Spulletje reys gaen sien van Torquatus en van lichte Klaer 2). Hij vraagt daartoe verlof aan Aeltje, eene van Mr. Tiribus' twee dochters (de andere heet Sijtje); zij weigert het:

1) Uit: *Klucht van Mr. Tiribus, met sijn klughtigh Huysgesin. Door Joan Boltingh.*

Non vacando.
Hoe Mr. Tiribus een ander straffen wil,
En self by Hoeren loopt,
Dat heb j' hier alles in een gril,
Als jy dit Kluchje koopt.
Tentando.

t'Amsterdam, By Jacobus Konijnenbergh, Boeckverkooper in de Nieuwe Hooghstraet. Anno 1665.

2) *De Veinzende Torquatus* van G. Brandt en *Lichte Klaertje* van J. Noozeman.

Neen Jan, je selt niet uytgaen, of Jan Planckjes sel t'huys wesen.
Neen, neen Jan van daegh niet, verstaet toch reden, (aentreden,
5 Je weet ommers wel, dat... JAN. Ha, ha, daer komt Jan Muurtjes
Die selme wel tot assistable borgh dienen.

Jan Muurtjes, die knecht is bij een barbier in de buurt, zegt:

Ja liever aen jou alleenigh, als aen and're met 'er thienen.
JAN MIDD. Ofje de Winckel wel wat voorme bewaren wou? 'k sou reys na de Comedi stappen.
JAN MUUR. Wat Duyvel benje mal, latew'er beye gaer na toe snappen.
10 De Spinnekoppen en Pissebedden, die hier by mut bennen
Sellen wel op de Winckel passen, je souwtse 'er maer toe gewennen.

Hij babbelt nog wat door, tot Jan Middels zegt:

Wel Jan maet sel jy 't doen? JAN MUUR. Wel ja sou 'k niet, 'k segh dat mee so,
'k Segh ommers datje se de Spinnekoppen souwt te bewaren geven, of Dicke Nies. 1)
Maer evenwel wat doet dat dootshooft, daer in je winkel, dat staat soo vies,
15 Want in elck oogh holletje, kan moy een Spinnekop logeeren,
Of slacht jy luy *Diana* en *Florentius* 2), die doe s'er Maeghdom hadt gaen verteeren
Aen *Florentius,* soo een dootshoofje brocht, op dat hy 'er weer mocht eeren,
En toonje jy luy dit mee aen 't volck op datse je wat mogen vereeren,
En dencken wat is 'er aengelegen, ofwe 't nou of margen ontbeeren,
20 Want we selle toch mee soo een Dootshooft worden, al waren we noch sulcke Heeren,
Daerom laet ons wat aen die arme bloets geven, se moeten 'er mee generen,
Ey wat ben ick oock een botten Sjoest, ken ickje luy niet beter respecteeren
Als met de naem van arme bloets, dat mach ik wel verleeren,
Want soo gekkende seyt men de waerheyt, en men trapt de luy op de seeren,
25 Wel ick sel men 'er wel op een ander tijdt veur weeren,
Maer 't schijnt ick slacht de vuyle koeyen of rottige peeren:

1) de dienstmeid van den barbier.
2) *Diana,* Bly-eynde-spel van J. H. Krul.

Want die rusten niet, voorse bestruyven een ander met deselfde veeren,
Want nou ick mee soo een beetje op het Barbiers Hantwerck heb beginnen te teeren
Dat vol koddige fratsen is, soeck ick het een ander oock aen te smeeren.
De Barbiers houden veul van een volle kan, en een hupse Deeren
En se kennen als 't gelegen komt, oock wel by Heeren verkeeren,
En dan al weer . . . JAN MIDD. hey hey al lang genoeg van deren, steren, sweren.
Segh wilje 't dan doen? JAN MUUR. Om dan weer tot onse ouwe propoost te keeren.
Wel ja, ick sel hier dan van achtermiddagh oppassen, en 't sel aen my niet mancqueren,
Als syluy te scheren kommen, of ick selse scheren, (geeren,
Al waren al de scheermessen stomp, maer Juffrou is 't oock jou be-
Dat ick de dienst aenneem, die hy me komt presenteeren? (ren.
AEL. Wel, dat kenje wel dencken, dat ick dat wel lyen magh, en gee-
Wat raeckt het mijn wie 'er op de winckel past, alsje de luy maer kunt accommodeeren.
JAN MUUR. Wel nou Jan Maet, gae dan maer uyt, en 't sal niet failjeeren
Dat ick hier op-pas voor jou, maer om de tijdt wat te passeeren,
So mochjeme wel een Spulboekje lenen, om wat met me selve te discoureren.
JAN MIDD. Wilje van Don Jeronimo hebben 1)? JAN MUUR. Neen neen, die soecken malkaer te veul te ponjaerdeeren.
JAN MIDD. Wilje dan van Lysander en Kalist 2)? JAN MUUR. Neen neen, dat sou mijn harsenpan contribuleeren.
JAN MIDD. Wilje dan van Joseph 3)? JAN MUUR. Neen neen, ick ken sulke lange Rollen niet retineeren.
JAN MIDD. Wilje dan van Titus en Aran 4)? JAN MUUR. Neen neen, dat lijckt wel Nigromanceren.
JAN MIDD. Wilje dan van Palamedes 5)? JAN MUUR. Neen neen, ick hou niet van dat Propheteeren.

---

1) *Don Jeronimo, Marschalck van Spanjens Treur-spel. Vertoont op d'Amsterdamsche Schouwburgh, den 12 October, 1638,* (door A. van den Bergh.) Herhaaldelijk, zelfs nog in 1729 herdrukt.

2) J. Blasius, *Lysander en Kaliste,* Bly-eyndend-treurspel.

3) De Joseph-trilogie van Vondel.

4) *Aran en Titus,* treurspel van Jan Vos (1641), vele malen herdrukt.

5) Het bekende treurspel van Vondel.

JAN MIDD. Wilje dan van de Beklaeghelijcke Dwangh 1)? JAN MUUR. Dat soume doen schreyen als een Kint.
JAN MIDD. Wat drommel wilje dan? JAN MUUR. Een Spulletje van yemant die mint,
50 Gelijck als 't Veranderlijck Geval 2), daer Mengo sulcke potse begint
Daer Karel staegh om lacht. AEL. Wat breeck jy luy al wint?
JAN MUUR. Ja kom geefme dat, soo je 't ergens in een hoeckje vint.
JAN MIDD. Hou daer, daer is het Spul. Nou selje sien hoe een mensch verswint.
Daer ga ick heen, hadieu. *(Binnen).* AEL. Hadjeuw Quibus als je bint.

Als Aeltje ook weg is, gaat Jan Muurtjes philosofeeren:

55 Ommers verandert de werelt alle dagen,
Voor desen mochtm' een man, nu wel aen kinders vragen,
Wat deught of ondeught was, toen wist een oude veel,
Nu weten kinders meer, dees' werelt in verscheel,
Gelijck ick met mekaer, als Amsterdam voor desen
60 Voor dert of veertigh jaer, met Nieuw nu 't opgeresen
In heerelijckheden is, nu draeght een Burgerman
Een beter kleet, als doen een Burgerheer trock an,
Hadt hy doen eens in Fulp, in 't Raethuys komen treden,
Men hadt geseydt, hy is hoovaerdigh door sijn leden:
65 Een dicke lakensch rock, met warme baey gevoert
Was doen haer beste pracht, daer elck nu schier me boert,
Geen Parlekleure kous van Sy, omving haer beenen,
Geen fulpe schoenen, driemael langer als de teenen
Was doen haer voetgewaet, maer een droog-leere schoen,
70 Een goe Sayette kous, was Burgermeesters doen.
Maer nu . . . maer holla, sacht, dit sou wel preken lijcken,
Daer schort soo veel noch aen, ga ick mijn self bekijcken,
Daer dan een endt of gemaeckt, en hier wat in gelesen,
Op dat als wy reys weer aen 't poëseeren raken, het my tot nut mach (wesen,
75 Want lestent, ick moet 'et jou luy allegaer vertellen,
Souwe met ons drie Jannen rijmen, wy kloecke Gesellen: (nacht,
't Schijnt datw'er by daegh geen tijdt toe hadden, studeerden by
Hier boven op Mr. Tiribus solder, 't doetme vreemt datje niet en lacht,

1) Bly-eyndend treurspel van Isaac. Vos (1648). Ook herhaaldelijk herdrukt.
2) *Veranderlyk Geval of stantvastige liefde.* Bly-spel door D. Heynck Pzn. (1663). Ook vaak herdrukt.

Want ick lacher noch bekans om als ick 'er om begon te dencken,
80 Soo koddigh ginget in sijn werck, den een maeckte sulcke vreemde grimmassen, en wencken
Of hy dol was, een ander stack sijn hant na de locht
Als hy een letter schreef, den derde dee of hy vocht.
Nou endeling als wy Poëten dan moe van 't schrijven waren,
Soo gingen wy met ons drie Jannen in een Bedt vergaren,
85 En je kent wel verstaen, dat daer er drie in een bedt bennen,
Datter geen vier in 't midden, en geen vier aen de zijde leggen kennen,
Maer een in 't midden, en een aen elcke sy, of een achter, en een veur,
En om datwe alle drie Jan heten, mostmen onderscheyt maken in de keur
Tot welcke datje spreken wou, nou ick die tegen de muur lagh,
90 Hietense Jan Muurtjes, de veurste of hy schoon wat suur sagh
Worde Jan Planckjes genoemt, de derde wiert geheten
Jan Middels, om dat hy in 't midden was gelegen, niet geseten.
Kluchten souwjer van maken, soo veel potsen alswe wel hebben gehadt,
En om het hoopje noch meer te verhopen, soo bedenck ick daer
95 Dat ick ereys na 't Academi toe ging brussen, (noch wat,
En liet de winckel de winckel wesen, en offer ondertussen (waer?
Al yemand quam, we kennen ons allegaer wel ontschuldigen is 't niet
Maer om datse 't niet mercken souden dat 'k wegh gingh, soo sel ick 't soo wat doen in 't raer,
En beginnen soo een beetje in dit Spul te lesen,
100 Dan sellen sy mienen dat dat lesen altijdt sel wesen.

Hy leest.

't Veranderlijck Geval, of Stantvastige Liefde. Amour peut tout,
Soo dat de Poëet sijn naem is lijckt 'el wel een Smousje of een Knoet.

Hy leest al vorder.

Nu siet men end'ling wat den Hemel hadt besloten,
Na soo veel Jaren Krijgh, en soo veel Bloet vergoten,
105 Is 't niet best dat ick 'er nou uytschaey en ga na 't Academi stooten.

Hy leest.

En d'armen Onderdaen te jammerlijck geplaeght,
Daer Napels tot ons leet 't gevoelen noch of draeght.

Ick mocht liever soo seggen, en d'arme Tiribus te jammerlijck ge-
Daer dese winckel het gevoelen noch af draeght, (plaeght,
110 En daer mee gaet Jan Planckjes 1) heen al het hy 't niet gevraeght.

Mr. Tiribus komt aanzetten met zijn liefje Bolle Janne; zij vraagt hem om turf, lakens en hemden; hij zegt haar dat alles toe: zij moet zich maar als bedelares aan zijn huis vertoonen. Zij doet dat en hij geeft haar een mand, waar onderin allerlei linnengoed door hem gestopt is en bovenop turf. Kort daarop gaat hij weg zeggende:

Dat gaet na Janneken dan, die 'k flus heb bygeset
Van Turf en Hemd', en al wat nodigh is tot 't bedt.

De beide zusters en de dienstmeid treden op.

Ael. Nies hael de kleermant of, we sellen 't linnen na de wasch doen,
Eer dat 'et aen 't vriesen tijdt. Sijtje. Moetje dat soo ras doen,
115 Latewe tot d'andere weeck wachten, we hebben noch maer 4 weken kleeren.
Ael. En dat 'et dan ging vriesen, souwe 'er moy toe sitten smeeren?
Neen Nies haeltse maer of. Nies. Sel ick al het goet of brengen,
Sellewe onse groote was doen, of sellewe 't verlengen?
Ael. Neen breng het allegaer. Sijtje. Dan mach ick het telbortje wel halen. *Beyde binnen.*
120 Ael. Ick mach toch niet met vuyl linnen loopen, dat doen de Walen,
En als me vryers hier komen, (men hoeft 'er niet op te smalen)
En sien dan dat ick soo neerstigh ben, soo doet 'etme eer behalen,
En daer is niet daer een jonge Dochter beter op mach pralen,
Als schoon linnen, schoone kleeren, schoone vloeren of salen,
125 Nette kapjes op 't hooft, daer sietmen de vryers na talen,
Niet met salfjes of leuren opgesmockt, dat veroorsaeckt sieckte en qualen,
Maer met sneewater gewossen, dat door de Son gesmolten, komt dalen
Van 't dack, dat is niet quaet, maer dat wetense niet al te malen,
Daerom (al segh ick het self) ben ick soo net, want ten maeckt geen vale
130 Noch bleecke lippen, maer soo root als een kettingh bloet kralen,
'k Wou dat dat noch de mode was, maer waer ofse soo langh dralen,
Sijtje waer blijfje? *Sijtje van binnen.* Ick soeck wat krijt. Ael. 't Leyt achter de Schottels by de Schalen.
Nies, Nies, komje niet of? of bouwje daer Huysen op palen?

1) Lees: *Jan Muurtjes.*

Nies van binnen. 'k Soeck de Dasjes en Ponjetten, en Beffen, en Neus-
doecken by mekaer,
De Fijteltjes leggen verstrooyt, de Labaren hier en daer,
De Hemden overhoop, de Lakens ick weet niet waer.
De Scheerdoecken op de vloer, de Achterdoecken niet raer.
AEL. Nou, nou, kom maer of dikkopte Nies. NIES. Nou komme we
beyde gaer.

Nies verschiet het Linnen. Sijtje telt het. Aeltje schrijft het op.

SIJTJE. De Lakens eerst. AEL. Ick vinder hier drie paer. (maer,
SIJTJE. Daer moster vier wesen, we sellense wel vinden, ga voort
AEL. Tien Vrouwe hemden. SIJTJE. Dats 'er vier te kort Vaer.
NIES. Wel wat raeckt je Vader dat? SIJTJE. Wel dat komt seker
raer.
Dat seytmen soo voor een spreeckwoort. AEL. Ses Peul-sloopen.
SIJTJE. Dat is 'er twee te kort: isser oock een dief ergens in geslopen?
Nies je bent soo achteloos, je laet altemets de trapdeur open,
We missen van elcks wat. NIES. Neen daer isser nou geen in ge-
loopen,
Je gaet alsoo wel de trap op als ick. SIJTJE. 't Moet 'er evenwel
wesen
Of 't gelt dat het gekost het, me dunckt je verandert je wesen.
NIES. Wat duvekater segh jy, dat ick mijn wesen verander? (der,
Neen begut dat doen ick daerom niet, 't most al wesen om een an-
Je hoeft de schult op mijn niet te leggen. daer bender meer als ick,
Daer zijn twee knechts, de miester en jy, meenje dat ick schrick,
En is het wegh, ick helpetje missen, ick weet 'er niet meer of.
AEL. Ja ja het goet is wech, en de man is op 't kerckhof.
SIJTJE. 't Sel evenwel soo niet gaen, je selt 'et ons wijsen an,
Of recht uytgeseyt, we houden jou voor de man.
NIES. Wel lustigh als een Meydt, meet noch de maet wat volder,
Op mijn wouje de schult leggen, en de Knechts slapen op Solder,
Ick kom 'er in een heele weeck pas op, als om 'er bedt te maken,
Se binnen soo dartel, en weeldrich, altemets vind ick maer een La-
En altemets geen, wat weet ick het hoe sy 't stellen. (ken,
SIJTJE. Daer komt me Vader aen, die sellewe 't vertellen.

Mr. Tiribus ziet zijne dochters met het waschgoed bezig en zegt:

Maer holla, daer sie ick mijn Dochters het linnen tellen.
Isser wat of, ick legh het op de Meydt, of op de Gesellen.
AEL. Niesje ga na de Waster, datse 't Linnen komt halen,

Maer kom datelijck weer, loop niet te dralen. (goed gemist,
NIES. 't Is wel. *Nies binnen.* SIJTJE. Goeden dach Vader, hier wert
Van Hemden, van Lakens, van Sloopen, hier dient list
Om het weer te krijgen, want Nies ontkent 'et stout,
170 Datser niet of en weet. TIR. Of een Mensch niet grout
Als hy een knecht of meydt in sijn huys sel nemen,
De knecht slaept by de meydt, de meydt komt je goet vervremen,
Het gaet hoe 't gaet, men lijt 'er altijdt scha by,
Ons goet sel evenwel weer voor den dagh komen, of sy
175 (Ick meen de knechts en de meydt) sullentme tot een duydt vergoe-
Maer ick heb meer op de knechts als op de meydt vermoeden, (den,
't Zijn ommers dingen om uyt sijn sinnen te raken,
Datmen de winckel alleen laet, en sijn eygen playsier gaet maken,
En dan sijn Meesters goet steelt, maer Dochter seghme nou
180 Wat datje al mist. AEL. 'k Wou dat 'k niet seggen sou.

Terwijl Tiribus en zijne dochters daar over aan het praten zijn, komen de drie Jannen al zingende aanzetten.

JAN PLANK. Wat dochje van Torquatus? my docht dat 'et heel moy
JAN MUUR. My docht dat 'et in sijn alderbeste plooy was. (was.
JAN MIDD. Maer de Pocke Jan Muurtjes, hoe komje uyt?
JAN MUUR. 'k Ben uytgeloopen, wat ofme dat bruyt. (gaen,
185 JAN PLANK. Daer 's niet aengelegen, maer je mot nou niet tot onsent
Jan Middels sel 'er alleen gaen, we sellen hier wat blijven staen,
Om te sien hoe de klock slaet, en als 't er wel toe gaet (praet.
Sel hy ons wencken. JAN MUUR. 't Is wonder datje je tong niet moe

Jan Middels gaet na Tiribus toe, terwijl Jan Planckjes, en Jan Muurtjes aen de andere zy wachten.

JAN MIDD. Dat gaeter na toe. Goeden avont Meester, en Sijtje,
190 En Aeltje. TIR. Me dunckt je hebt het in je Pijtje,
Benje droncken of vol? JAN MIDD. Ick ben geen van beyden.
TIR. Waerom loop jy uyt de Winckel als ick niet t'huys ben aen
der heyden?
Of meenje datje een geck voor hebt, neen dat bruye moet of.
JAN MIDD. Hoor Miester alsje 't niet aenstaet, soo neem ick oorlof.
195 TIR. Dat loof ick wel, nouje me 't goedt van me Solder hebt gedragen,
Datje nou garen wech wout. JAN MIDD. Hier vallen licht'lijk slagen
Alsje soo voort gaet. TIR. Ja niemant aers as jy,
Jy hebt'et gedaen, kom Jan Planckjes 'er maar by,
Die het 'et mee gedaen. JAN MIDD. Wat Duyvel hebbewe gedaen?
200 TIR. Je hebt me goet uyt de Linne-mant gestoolen, 't is 'er van daen.

JAN MIDD. Dat lieghje, byloo als een Schelm als je bint.

Sy vechten eyndelingh.

TIR. Hou daer, dat is liegen. JAN MIDD. Hou daer, hou daer ben-
je ontsint.
SIJTJE. AEL. Och Vader laet de schelm los. JAN M. Dat is voor sijn los
Hou daer, rekel, hou daer, dat is voor jou praten. (laten,
205 TIR. 't Is wel, ick sel over jou klagen kracht en gewelt.
JAN MIDD. Blaes reys in mijn Amsterdamsche gadt, wat ofme dat
Selje me hier voor een dief komen uytschelden, (quelt,
'k Selje toekomende Maendagh voor 't gilt roepen, daer sel ick het
melden,
Hoeje soo aengaet, nou goen avont ick schuur mijn viddels.

De drie Jannen besluiten aan hunne moeders te vertellen hoe het »er mee is» en te vragen of ze zich ergens buiten op een dorp samen mogen vestigen.

---

63. DE DUBBEL GESCHOREN BOER. 1)

Den Boer uyt met een Jock om den hals, en wat anders. etc.

Van mijn moye Butter, Kaes, Hennen, Eent-vogels, en van mijn
Eyeren lieve Vrient,
Daer heb ick al vry wat meer of gemaeckt, als mijn Moertje
wel mient,
Want een moye drinck-penning heb icker of aen een zy in mijn
dief-sack gesteecken,
O gans bloet. hoe heb ick daer de Rijstenbrou-eeters en Melck-
muylen uytgestreecken,
5 Die staegh om Melck huylen, of zy leggen schier den heelen of
halven tijt aen de Mam,

1) Uit: *J. Z. Barons Klucht van Kees Louwen, ofte Den Gheschooren Boer. Op den Regel:* Wie door de Weereldt soeckt te raecken, Moet wat Bedriegen, Liegen, Taecken. *Eerst gespeelt in Oestgeest, en nu binnen Leyden, den 22 Februarij 1667.* [Vignet: Een ring, waarbinnen twee trekkebekkende duiven.] *Tot Leyden, Ghedruckt by Bartholomeus van Hogenacker, Boeckdrucker, woont op de Haerlemstraet, inde Eerste Vinder vande Ed: Boeckdruckerye, 1667.*

Die neus-wijse, die geen knoppige varckens meugen, maer wel gortige Ham,
Die lecker-tangden, zy walgen van 't speck, om wat gorts of wat knoopen,
En in de Winter komenz 'et ons ten duersten, en ter vriendenbee af-koopen,
Oock van all' mijn Eyeren, soo van Hennen, als van Eenden, isser (loof ick) niet een goet,
10 Meest vuyl, en soo wat aengezet, of ten minste hallif uytgebroet,
Want onse sprickelde Kriel, en ruygh-pootige zwart, die waren over een maent al klockx,
Soo de Stee-pollen daer in niet wat jonckx vinden, hebben zy al vry wat lockx,
En die zemel-knoopers hebben van de butter soo garen 't overwicht, alsze wat geel is,
Dan, zy weeten niet van de gouts-blommen, noch dat de boom van een dicke deel is,
15 Of, als onse Koeyen zieck zijn, of verworgen, of sterven soo haer eygen doodt,
Of, als zy haer zelfs verdrincken, of komen te sneuvelen, en te smooren in de sloot,
Dan, dat's geen noot, daer maecken wy tonne-vleys of, en dat koopen sommighe, wy seggen 't is geen songden,
't Is voor de Waelen als Jan-rap en zijn maet, die moghen wel sterven als katten en hongden.
Maer hoor jy daer, jou mien ick, onse Lijsje, mijn buer-meyt, dat's een loose feeckx,
20 Want zy kreeg binnen 't jaer tot een buyte-kangs een moye sulvere sleutel-reeckx,
Met een rechtschapen Onder-riem en een paer over-kostelicke messen,
s'Is van klinck tot de Neering, neen byget, s'is (seg ick) een van sessen,
't Is wel waer, haer Moer matt'er de Melck toe, maer wat deeze, zij goot
Daer wat klaer watertje by, en dus komt 'et datt 'er soo veul over-schoot.

Kees Louwen gaat voort met de doopceel van Lijsje te lichten; veel goeds blijft niet van haar over.

25 Kortom, s'is te schendig arg, nou dat's alliens, wy sellen flus een Jonck-spul hebben in de buert,

Daer moet ick eens rondt zien, licht komtz'er wel mee, soo 't wat lang duert,
O bloedt! komt 'et slaegs, ick wil haer soo moy eens nae 't gat tarnen,
Maer daer moet eerst een nieuwen Baert op staen, 'k pleegt hem te laten of-barnen,
En dat stont aers noch aers, alsmen in Stee met de Waelse Varckens doet,
Neen, ick wilse nou fraey laten Barbieren van Meester Joris, of Jan Beuling goet-bloedt,
En geven die behoorlick loon in de hangt, in plaets van een brasspenning, twie-blancken,
Dat's soo veul voor den Baes, een oortje de Knecht, daer voor sullenze mijn noch bedancken,
Laet zien, hier inde Schaer woont Meester Joris, die scheert in 't gemeen de luy goedt koop,
Dan trouwen, daerom heyt hy trots Meester Jan Beuling oock de meeste loop,
O! 't is een geest van een Man, daer en meugen thangs om-streeck geen wongden wesen,
Of hy weetze, als Juffrou blaeu-kous gedaen heyt, met ongemeene salf te geneesen,
Ja, al hadt een mensch noch soo een quaet ding, of quetzuer aen zijn lijf,
Hy heyter raedt voor, 'ten scheelt hem niet wie 'tis, soo oudt als jong, soo Man, als Wijf,
Want hy deed 't noch lestent een vrouw, en dat in stille, daerze niet luydt riep,
Mits hy de pleyster of trock, douden hy de wongt datt'er de matery uyt liep,
Hy is wel bereyst, en bekent, by luy van qualiteyt, en van grooten Staet,
Soo in 't Haegze-Patmoes, als d'Amsterdamze Haerlemmer-dijck, of Antwerpze Leepel-straet,
Al die nu zijn brieven van goede recommandatie gelieft te zien, of wil weeten van zijn slagen,
Die wil in Stee, omtrent den Doelen, niet meer als nae Juffrou Blaeu-kous vragen,
Die selze jou toonen, want die scheelt het niet ofze op 't straet, of in een Kerck waert:
Nou, 't is tijdt dat ick mijn op-schick . . . Hou zig hou, ... Waer laetmen hier zijn Baert?

Maer goeden dag in huys Heerschop, benje den Baes, of de Knecht, dat dien ick te weeten.

Gaeutje, de Knecht aen de deur, geeft antwoort.

Huysman ik ben de Knecht, of wilje de Vrou, of den Baes hebben? ke daer is een stoel, eens gezeeten,
Off, ken ickje helpen, schorter yets, aen de Lenden, aen Armen, aen Bienen, of aen jou Hooft?
50 Boer. Wel ja Maet, daer schort'et somtijts al vry wat aen, 'kwou om een oortje dat ick daer al van was berooft.
Maer haeltme den Baes.

Deze, Mr. Joris geheeten, komt weldra en zegt na wat keuvelens:

maer wat schortje, of moetje geschooren wesen, he? Boer. Jaeck Meester. M. Joris. Wel kom gaet dan hier zitten.
Maer, hoe wilje nou 't haer langh hebben, op zijn Boers, of op zijn Hoofs, of op zijn Steedts?
Boer. Langtme jou Bril een reys, hey 'kmien jou Spiegel. M. Joris. Huysman, je hebt soo al vry wat mal-geleets.
Boer. Nou Meester, maeck jyt als dat hoofje, of alst best wil focken.
55 M. Joris. Sel ick het by de Kam of-snyen? of houje liever soo een paer locken
Als Jan-Beuling? Soo wat op zijn Ouwe-Testaments, dat staet fraey.
Boer. Doet 'et soo wat van 't oudt, en van 't nieuw, want ick ben doch soo tusschen baey.
Maer Meester, het selme mijn leven niet vergeten, dat mijn Moertjes Moertje zaliger zeyde,
Goelickjes twie uyren te vooren eer dat zy 't van deeze weerelt of-leyde,
60 Kint (zeyze) goet Meyt, goet deegs, hout altijt de middel-weg, het gaet hoe 't gaet,
En dat doen ick oock, waer dat ick ga, ick hou altijt de middel-straet.

Over de toepassing van dien levensregel weidt hij nog wat uit, tot de Barbier hem vraagt, of hij getrouwd is.

Boer. Getrout Meester, o ja, k' Hylick te met een reys, al ben ick wat out.
M. Joris. Wel, hoe gaet 'et soo, te weten, met de Biljou, en neemt hy geen boeten?

Boer. Wel hey Meester, geckj 'er mee, en soumen malkaer geen vrientschap doen moeten?
De sulcke meugen oock wel post, soo t'onsent, als in den Haag,
Tut, tut, dat's niet-met-alle, dat's nou thangs over al een gemeene plaag.
M. Joris. Ick weet niet Huysman, soumen sulcke Biljouwen niet wel of-schaffen,
Want hy hoort van 't gebrek vry te zijn, die een aer wil straffen.

Over de vrijerij van Kees Louwen wordt het gesprek nog een poos voortgezet, tot Gaeutje met het bekken met water komt:

Daer is 't Water en Seep Meester, ... M. Joris. Nou, wat dunckje Huysman, oft te kout, oft te heet is?
Gaeut. Ick hebt soo wat gemiddelt, om best wil. Boer. Heel wel maet, je bent gaeu,
Alst soo heel heet is, wort hier het vleys soo verbrangst raeu.
M. Joris. [tot G.] Gaet daer wat staen, en pas op . . . Boer. Meester, wat heyt jou knecht lang haer.
Gaeut. Ja Maet, lang haer, lange zinnen.

Hy langt met een doeck op zijn armen het becken met water, onder die deckmantel licht hy den Boer zijn beurs.

Boer. 't Lyck wel vlas, men souw 'er een webbe af spinnen.
M. Joris. Kom an Huysman, nou t'hooft geschooren is, nou sellewe aen den baert beginnen,
Ist klaer Knechtje? Gaeut. Jae 't Meester, alles is wel, en 't staet mijn oock wonder wel ter handt.
M. Joris. Dat 's goet, soo een dientmer. Boer. Meester, maeckt datje hem lang hout. M. Joris. Dat soumen seggen, hy heyt verstant.

Al pratende werkt hij, tot hij zegt:

Wel huysman, zie nou een reys, dat gelt is verdient, wel moet het jou bekomen.
Jae, je lijckt nou jou selfs niet, zie daer, neen, nou benje weer voor een jaer begluert.
Boer. Kijck eens Meester, wy sellen met de Maets een geselschop hebben inde buert,
Nou moet 'et wat lijckenen, aers wort ick in 't heele jaer maer eens geschooren.
M. Joris. Byget de Meysjes sellen jou nou na-loopen, ja je sout nou een Princes bekooren,

Al 't volckje dat hier staet, magje nou voor een Karel aenzien, want je bent recht moy,
Ja wel, dat ick een Meyt waer, ick most soo strackx een reys met jou in 't hoy,
Dat segh ick, en ick mient, want al de Meysjes van Oestgeest selje nou wilt maecken,
85 En alsje wilt bent, wat raet dan? Boer. Wat raet dan? roept dan maer mijn, ick selse met drie haesten wel gestilt maecken.

Kort daarop gaat de boer op uitnoodiging van Mr. Joris naar binnen en deze zegt tot Gaeutje:

Waer 's de buyt? Gaeut. Daer. M. Joris. Sa repje, volgt mijn nae . . . *binnen.*
Gaeut. Dat sal terstont geschien, ick sal niet lang sammelen noch vertoeven.
Wat dunckje daer of, kanmen niet licht soo een Boer zijn Beurs verboeven?
Hoor, hy mag wel zingen van den Friezeman . . . *binnen.*

Den Boer zingt, en Mr. Joris speelt op zijn Cijter, nae een weynig vermaeckx, tast den Boer nae zijn Beurs, die hy vermist, en komt geheel verstoort uyt, en zeyt

O slappermenten, is dat oock te scheeren gaen?
90 Mijn gelt quijt, mijn gelt quijt, ick sel 't byget weer hebben, of den roon haen,
Kom, stae jou Duyvels, komt 'er uyt, je selt 'et mijn ke daer fijntjes weer schaffen,
Of, dat entje kout-staels, sel ickje als een hongt doen nae jou huyt blaffen,
'k Hebt hier gehadt, 'k selt en ick wilt oock weer hebben, 't mag kosten wat het wil;
Komt 'er byget uyt, dat 's voor jou, ziet, niet een en komt 'er op den tril,
95 Her-uyt jou hongden, her-uyt, of 'k sel de Biljou haelen, die sel zeer haest raet maecken,
Mijn gelt quijt, mijn Mart-gelt quijt, 'k seg noch 't is wel een vreemt taecken,
Of, wel een diefachtig steelen, alsmen alhier in onse streeck thangs zeyt,
Sta vast, je selt 'er byget uyt-komen, jy Meester, en jy Knecht, en jy Wijf, en jy hoer van een Meyt,

Langtmen mijn Beurs met mijn gelt, en daer by noch mijn over-
oudt Adelick Wapen,
100 Je hebt hem niet voor dieje mient, 'k ben noch van de afkomst van
Heer Gerrit van Rapen,
Al de Knijnen die ick selfs kan vangen, soo in Wassenaer, Katti-
cker of Noorticker Duyn,
Die zijn mijn, daer-en-boven heb ick de vrucht alsze gepluckt is,
uyt den Heer Houtvesters Thuyn,
Daerom komt 'er uyt, of kedaer, ick selje snijen, en kerven als een
vis, ja gangs wongden vermoorden.

Mr. Joris met een Leer, Gaeutje met de Scheer-Stoel, 't Wijff met haer Spin-rocken, en de Meyt met een Beesem uyt.

M. Joris. Sta, wat schortje Boer, benje beseeten, datje soo tiert en
raest, en braeckt soo veul woorden,
105 Sapperment, stae, stae Boer, en wachje voor de Leer. Gaeut. En
soo voor mijn stoel, jou honght.
Neel. En voor mijn Spin-rock. Lijs. En voor mijn Beesim, jy mijn
voor een hoer te schelden? Boer. Pots wongt,
Mijn gelt, mijn Beurs, mijn gelt, mijn Beurs, mijn gelt, mijn gelt,
'k en wil gheen slagen.
Gaeut. Hou daer Boer, niet meer als jou de huyt juckt, dat 's ge-
zeyt, alsje kent verdragen.
M. Joris. Wy weeten van geen gelt, wilje van ons gelt hebben? neen
sa, schaft mijn gelt,
110 Ick wil gelt, voor mijn scheeren, en voor de kruyck die getapt is,
of dat rockje selje laten. Boer. Met gewelt?
M. Joris. Jy reeckel maeckt gewelt, en gaet daer-en-boven noch
mijn huys schandelizeeren,
En schelt mijn, en mijn knecht voor dieven, en mijn vrouw en meyt
voor hoeren. Neel. Je sout hem noch wat of-smeeren,
Dien guyt daer hy leyt, dat hy eerlicke luy haer kinderen voor die-
ven en hoeren schelt.
Lijs. Kijckt hem daer nou eens leggen, maer waer is nou al zijn ge-
welt?
115 Hoer noch dief en ben ick, byget, noch hy kan 't met zijn goedt
noch bloedt waer maecken.
Boer. Ja, je bent hoeren en dieven met een, of ke daer, je selt de
Beurs en 't ghelt doen geraecken
An den eygensten Man, en dat ben ick, ja ke daer, je bent dieven
en hoeren onder malkaer,

Ja ick selt goet maecken, want ick heb in gheen aere plaets geweest, dat sweer ick, en is waer.

NEEL. LIJS. Hoeren, slapperment en zijn wy niet, dat selje jou leven, of ten minsten jou gesicht kosten. *(Sy krabben en slaen hem.)*

120 BOER. Hou, slapperment jou hoeren, jou varckens, hou op, hou op, of ick ben doodt, och is dat stooten teugen de posten!

LIJS. Dat 's noch niet een bruy, je moeter al bet an, kom, waer laet den Schaep-herder zijn gelt?

En dat soeckje, hou daer ist, en dat by de gis, maer, dat 's ongetelt,

Jy ons voor hoeren en dieven schelden, neen, byget, blijft daer nu als een Boer legge.

NEEL. Ja, hy leyt daer nou, of de Biljou quam, op zijn neus, niet geseyt op zijn regge,

125 Doch aen een Boer is niet gelegen, beter een Boer, als een braef Edelman.

LIJS. Hy is waerendelick doodt, voel een reys, daar komt geen aessem meer van.

M. JORIS. Wil hem nou yemandt het leven in-blasen, dat geef ick in sessen.

GAEUT. Gut Meester, packje voort, men brandt hier hoornen. NEEL. Jonge, voort, steeckt op jou messen.

LIJS. Nou, ick bruy soo met mijn beessem aen een kant.

130 NEEL. Waer wilje heen? M. JORIS. Maer over zee, dat 's geseyt, soo nae Vranckrijck, Spanje, of Engelandt.

NEEL. Daer leydt mijn Spin-rock, laet ick gaen, of 't hier wou spoocken.

M. JORIS. Soo yemant vraegt, hoe dit? segt, den Boer is als een beest de moort gestoocken,

Kom, laet hem leggen, nae binnen allegaer. GAEUN. Dat vaert hem noch in zijn neus, soo heyt hy voor-wint. *alle binnen.*

BOER. Och! zijn zy weg, ja wel dat was een Volckje, diemen in 't ghemeen in sulcke huysen vint,

135 O mijn hooft, hoe wilt staeje nou, dan je bent rechtschapig voor een jaer wel geschooren,

En oock wat verset, dan 't is oock geen wongder al lijckenje wat goelijcker als te vooren,

Dan, het sel mijn heugen, dat ick tot Meester Joris hier in de Schaer ben geweest,

Mijn gelt quijt, mijn gelt, pots wongden, hadt ick 'er noch maer eens voor gequeest,

Of gefijmelt, of geleutert, maer ontstoolen, slapperment mijn Moer sel segghen j'hebt versoopen,

140 Of vertuyst en verspeelt, ja, 'k mocht wel in tijts op-staen, om nae de Mart te loopen,
En daer de eerste en de beste stee te krijgen; och! het gaetme aen mijn hart,
Als ick aen de moye Bosse-daelders denck, och! mijn hooft en mijn Lenden smart,
Dat het sommige Stee-pollen wisten, ze souwen noch wel seggen, 't is geen noot, 't is van songden,
Hy heyt ons bedroogen met zijn Butter, en Eyeren en Eenden, nou 'k mag heen gaen, of 'er eenige hier stongden,
145 Ze mochten 't hooren, daer mee wiert ick in Stee op een aer tijt voor de volle Mart geblameert,
't Gaetje wel volckje, maer Schaer, Schaer . . . *binnen,*

Gaeutje uyt, en zeyt:

Is hy weg? dit's mijn vijfde van daeg, dan 't spreeck-woort zeyt, zoo gewonnen, zoo verteert,
Wie wilder nou mee van de Meysjes? ick noodtje al den bruy, die maer lust hebben,
Wy sellen hier maer dichte by gaen in 't Paert, dat's tot Klaes Francken den ellif-rebben,
Te weten, mijn Meester, en die sullen speelen, en wy danssen, nae dat wy hebben gegeten en gesoopen met malkaer,
150 Nou wilje mee, segt ja, ick mien jou Soetertje, en jy met jou gout-geel haer.
Soo wilder dan niemant? neen, wel soo sal ick 'er voor dese reys een spelletje by steecken,
Ick hebje te bedancken van wegen Oestgeests-vreught datje mijn gaeuwigheyt hebt afgekeecken.

---

64. HET MOEDERLIJK GEZAG. 1)

Grietje, de dienstmeid, wordt door Leander, den zoon des huizes, van haar werk afgehouden.

1) Uit: *Bedrogen Lichtmis, gerijmt door J. de Mol. Op de reegel:* Een snoepende Kat Wort eens gevat. [Vignet, waaronder: »Perseveranter«.] *t'Amsterdam. By Jacob Lescailje, Boeckverkooper op de Middeldam, naest de Vismarckt, 1671.*

GRIETJE. Leander, hout je rust, en wilt men niet meer quellen,
Ick en sel 't niet doen, swijgh stil; waer toe dit lellen
Gestadigh aen men oor? ick bid je, laet mijn gaen,
Ick moet mijn werck doen, 't sal dadelijck negen slaen.
5 De dach is soo na om, ik moet de kas noch vrijven,
En logen 't tinnewerck; gaet by de lichte wijven,
Steeck 'et gelt in je sack, loop na de Venusbuert,
't Geen ghy hier soeckt, wordt daer voor minder gelt verhuert.
LEAND. Soo een roodermont als ghy sal ick daer niet vinden.
10 Neen, Grietje moet het sijn, die kan de bandt ontbinden.
Komt brave meyt, ey ontbindtmen van de minnebandt,
Eer dat dees jonge borst om uwent wil verbrandt.
Ey blust doch dit krachtigh vier, 't sal u niet berouwen,
Dat sweer ick u, daer is mijn handt, ick sal u trouwen,
15 Indien je wort bevrucht. GRIETJE. Of schoppen met de voet.
Mijn eer en geef ick niet om al het werelts goet.
Om mijn te trouwen, dat behoef je niet te sweeren;
Ick acht geen minnaers eedt, die lichter dan de veeren
Heen vliegt; gelijck men daagelijcks gebeuren siet,
20 Dat een onnoosle meyt daer door raeckt in 't verdriet.
Leander, swijgh vry stil, 't en kan doch niet geschieden,
Al wout ghy mijn, jou moeder sou 't verbieden,
Want ghy bent rijck van goet, en ick een slechte meyt.
Oock heb ick mijne trouw een aêr al toe geseyt.

Grietje houdt zich ferm; Leander biedt haar geld aan, zij blijft onwrikbaar en als hij eindelijk geweld beproeft, komt juist zijne moeder Anne Pieters, vergezeld van de bejaarde Pleuntje Jans te huis.

25 GRIETJE. Leander gaet van hier, daer komt je moeder aen.
ANNE. Wel Grietje, hebje dat tinwerck noch niet gedaen? (sitten,
GRIETJE. Ja, vrouw. ANNE. Krijg een stoel of twee; nou Pleuntje, ga
Grietje. GRIETJE. Wat geliefje vrouw? ANNE. Je selt morgen witten;
De mueren sien der uyt als een taen van de roock.
30 GRIETJE. 't Is goet, vrouw. *Grietje met haer schuergoet binnen.*
PLEUNTJE. Ja, soo varen wy tot onsent oock.
Het roockt 'er soo in huys, men kan der niet in dueren.
'k Heb al lang gedreyght om een ander huys te hueren,
Maer 'k ontsie de rusi van 't vervaaren. ANNE. 't Is soo.
Het verhuysen, segt men, kost een hoopen bedtstroo.
35 Geef je veel van huer? PLEUNTJE. Ja ontrent hondert kroonen.
ANNEP. Wel, moet je seecker, Pleuntje Jans, soo veel verwoonen?

't Is een moye stuyver; hebj'er wat gemack in?
PLEUNTJE. Ja, 't kan wel sloeren, 't is redelijck nae mijn sin:
Een vliering, een kleersolder met een kelderkoocken,
40 Daer wy 's winters om de kouw gemeen'lijck in stoocken,
Een hangkamer, dan heeft 'er mijn swager een kantoor
Boven het voorhuys, daer hy schrijft. ANNE. Nae dat ick hoor,
Kan 'et heel wel gaen. PLEUNJE. 't Best souw ick wel vergeeten.
Achter 't huys is noch een tuyntje, en twee secreeten,
45 Een pomp, een groote regenback met een bleeckvelt.
ANNE. Wel moêr, je hebt al een groot gerijf voor je gelt.
PLEUNTJE. 't Is waer, Anne Pieters, wou 'et 'er soo niet roocken.
ANNE. Ja, kijnt, het kan hier oock somtijts wel wacker smoocken.
Wat sel men doen, daer is wel soo veel moeyten gedaen
50 Om dat te verdrijven, maer 't heeft noyt willen gaen.
Daer is de roockmaecker, die 't roocken weet te stelpen,
En daer vermaert voor is, heeft 'et niet kennen helpen:
En soo verquist ick vast een heele handt vol gelt.
PLEUNTJE. 't Is verdrietigh woonen daer de roock een mens soo quelt.
55 ANNE. Och Pleuntje Jans, een mens moet soo veel verdriets verdraegen.
Wy sijn 't alleenigh niet die over 't roocken klaegen.
Een goet huys te treffen, 't is een geluck die 't raeckt.
De huysen slachten ons, wy sijn oock niet volmaeckt.
Ick kan 't niet vergeeten, daer je me flus van seyden,
60 Dat Neeltje Wouters heur soo heeft laeten verleyden.
PLEUNTJE. Dat speck heeft s'al wegh. ANNE Seecker was hy soo een
PLEUNTJE. Och Anne Pieters, wie is 't die 't harte kent? vent?
't Is huyden daeghs een tijt dat men wel uyt zijn oogen
Sien magh: oock wort 'er meenigh dochter bedroogen!
65 ANNE. Niet waer, Pleuntje Jans, wat is het een boose tijt,
Wat geschiet 'er in dese stadt al godd'loosheyt!
PLEUNTJE. Wat moetwil siet men huyden daegs van de kinders ge-
(De vroome niet te na) daer d'ouders om gaen treuren. (beuren,
ANNE. Dat is waer, moêr, wat lijd ick oock al een hartseer
70 Van mijn eenighste seun; och, och dat hem de Heer
Wou haalen, hoe blijde en danckbaar sou ick wesen.
PLEUNTJE. Hoe praat je dus? hy plecht soo niet te sijn voor desen.
Hoe is hy soo vervallen? ANNE. Dat en weet ick niet.
Lieve Pleuntje Jans, hy doet my sulcken verdriet.
75 Ick kan 't niet seggen kynt, wat dat ick al moet lyen
Van die guyt. PLEUNTJE. Nou moêr, weest te vreên, waer toe dit
Het sel wel beteren, schept maer een goede moedt. (schreyen?

Hy die het al regeert en wysselijck behoedt,
Die sel u seun noch wel op rechte wegen helpen.
80 ANNE, Hoe sou 'k my verblijden! PLEUNTJE. Wil slechts je droefheyt
Hoor moêr, je moet de knecht met soetheyt ondergaen. (stelpen.
ANNE. Het helpt niet een beet, dat heb ick al gedaen.
Waerde Pleuntje, daer is geen zy aen hem te spinnen.
PLEUNTJE. Waer is hy, roept hem eens, misschien sel ick wat winnen.
85 ANNE. Daer komt hy juyst aen. *Leander uyt.* LEAND. Griet, waer ben je, meyt? GRIETJE. Alhier.
Wat geliefje, Sunjeur? LEANDER. Tap eens een glas met bier.

Griet binnen, weêr uyt met een glas bier.

PLEUNTJE. Hoe siet hy soo stuers? LEANDER. Lang hier, dat sel men verquicken.
GRIETJE. Dat 's waer vaêr, je mocht oock aêrs in je brandt verstic-ken. *Grietje binnen.*
PLEUNTJE. Wel Leander, je wort al moy out, wil je noch niet aen de meyt?
90 LEAND. Holla besje, dat bruyen most of, wegh met die vuyligheyt.
Neen, bylô, geen block aen 't been, die plaegen most ick schouwen.
Ja, voor een nachje of twee wou ick wel eens trouwen;
Maer niet voor eeuwighlijck geef ick my tot dat werck.
O neen, 't maeckt te vasten bandt het trouwen in de kerck.
95 Ik bid je bestemoêr, ey praetmen van geen paeren.
PLEUNTJE. Wil je jou dan nimmermeer stellen tot bedaeren?
Je bent rechtevoort een knecht in 't beste van jou tijt;
Schaem je Leander, dat je die soo goddeloos verslijt.
Hoor vaêr, dat je trouwde het sou sulcken vreught sijn
100 Voor je ouwe moeder. LEAND. Voor mijn een groote pijn.
Daer is geen plaaghelijcker ding als een vrouw te trouwen,
En daer sijn leeven lang meê huys te moeten houwen.
PLEUNTJE. Dat is maer malle praet; je weet niet waer 't je schort.
Lieve vaer, je doet jou selver een hoope te kort,
105 Dat je jou beste tijdt besteet by vuyle hoeren,
Die anders niet soecken als den mensch te vervoeren
Tot alle boosheyt; gelijck men dagelijcks siet.
Hoe meenigh siel brengen die snollen in 't verdriet.
LEAND. 't Sou goet sijn dat je het klappeyjen wat wou staecken.
100 Het is geen kunst een ander mensch sijn doen te laecken.
Wat is 'er leelijcker, als dat men sijn neus steeckt
In een aêr mans keucken en daer het sijn of spreeckt?

Wat bruytmen jouw ouwe quee? Waer mach je jouw meê moeyjen?
Het waer veel beter dat je jou nae huys ging spoeyjen,
115 En nam het daer waer. ANNE. Wel, hoe is 'et hier met jou?
Vuylick, is dat spreecken tegens een ouwe Vrouw?
Jou rechte vagebont, je hoorje wat te schamen,
Fy sulcke reden van jou niet en betamen;
Jou eereloose guyt, wat doeje mijn verdriet aen.
120 PLEUNTJE. Nou Moêr, ontstelje soo niet, laet je schreyen staen.
ANNE. Och Pleuntje! wat beleef ick droevige dagen. (vragen?
LEAND. Wel Moeder, wat doen ick? ANNE. Fielt, durfje dat noch
Jou guyt, jou deugniet, schelm, die al mijn vlees en bloet
Soo goddeloos verslempt en reuckeloos verdoet.
125 Ick sit hier in de sorgh, ick moet met open ooren
't Gemaen van hoer en waert met groote droefheyt hooren,
Ghy moorder van mijn siel, hoerjager, hangebast,
Ghy helpt mijn goet op en doet mijn overlast,
Neen, dit moet een mael af, ick kan 't niet meer verdraegen,
130 Jou temteerder, ick sel en moet 'er over klagen,
Jou Maeghdeschender, die soo schelms hebt verleyt,
(En gemaeckt met 't kint) Machtelt, die eerlijcke Meyt,
Met beloften en eeden, dat je se soudt trouwen;
Soo veer ghy 't niet en doet, ick sweer het sal u rouwen.
135 PLEUNTJE. Maer Leander, hoe maeckje 't jou Moeder soo moe?
LEAND. Daer speelt de duycker mee, hou jy jouw backhuys toe.
PLEUNTJE. Voor jou niet Vaer, wat mienje, ick wil en sel spreecken.
Datje mijn Seun waert, in 't Rasp-huys liet ickje steecken,
Of geboeyt smijten op 't Schip, dat om Peper vaert;
140 Al waerje noch soo hart en eens soo boos van aert,
Och mijn Vaer, ick souje soo sachjens leere singen;
Wel wat mienje, vriendt, sou men jou niet kennen dwingen?
LEAND. Je bint als een luys, op een teerige huyt 1), soo gauw.
PLEUNTJE. 'k Slaeje stracx met men muyl jou Backhuys blont en
145 ANNE. Ey Pleuntje Jans, wilje om die guyt niet versteuren. (blaeuw.
LEAND. Wel hey, wat selmen noch van 't ouwe wijf gebeuren?
Laetse maer betien. ANNE. Nou moêr, wil na binnen gaen.
Komt kynt, ontstelje soo niet, laet die fielt maer staen.
LEAND. Ga heen, kameels rugh, sietse eens heur gat uyt steecken.
150 Hoe sochtseme dat eeuwigh trouwen aen te preeken.
Houmen die Duyvel uyt 'et huys, neen, soo geck niet,
Dat ick men al willens sou steecken in 't verdriet.

1) gewoonlijk *huyck*.

'k Sie 't wel aen mijn mackers, hoe dat z' 'er om gaen treuren.
Och! seggense, mocht ons weêr de vryheyt gebeuren
155 Van die heylig', heylige, vryerlijcke staet;
Maar als 't Block is aen 't been, dan is berouw te laet.
Het bang sien gelt 'er niet. Och! daer helpt geen klagen;
'k Wil 't Rasphuys' juck eer, als vrouwen woorden, verdraagen.
Men het niet te sorgen voor Vrouw en Kint, voor pappot,
160 Voor wiegh en luyer-mant. Leander is niet sot,
(Ongebonden best), souw hy jong en fris van leden,
Sich laeden met die sorgh, en dagelijcks de reden
Aenhoren van een Wijf, en dat uyt groenigheyt;
Neen, 'k blus die met meer lust aen onse Buermans meyt.

De door Leander verleide Machtelt smeekt met haar kind op den arm hem te vergeefs zijn op schrift gegeven belofte van haar te trouwen gestand te doen; zij begeeft zich naar zijne moeder, die zegt:

165 't Is geen noot, Machteltje, al wil hy jou niet Trouwen,
Weest niet bedroeft; ick selje voor mijn Dochter houwen,
Hem Bastaert, jou Erfgenaem maecken van al mijn goet.
Je selt in Huys by mijn woonen, weest wel gemoet,
Wy sullen saem gelijck als Moêr en Dochter leven:
Schrey niet, blijft maer in huys, om 't kindt de Mam te geven,
170 En ick sel gaen besien, dat ick hem krijgh aan boort.
Machtelt binnen.
De fielt het my lang genoegh gebrutst, hy moet nou voort
Met dese Schepen; daer is doch geen salf aen hem te smeeren.
Hoe willese hem dat Kindermaecken verleeren;
175 Komt hy maer op 'et Schip, of in Oost-Inje aen,
'k Wed dat hem de weeldrigheyt daer wel sel vergaen;
Hy sel die peeckel sonden noch moeten uyt sweeten,
Als hy daer stinkent vleys en drooge Rijs moet eeten,
Dan sel hy 't eerst voelen, wat hy my heeft gedaen.
180 Och, sel hy wel seggen, mocht ick nou eensjens gaen
Aen mijn Moêrs tresoor, daer een stuck Kaes en Broot snyen,
Hoe sou 'k 'er in byten; 'k sou daer geen Honger lyen;
Mijn dunckt dat ick 't al hoor. Och, waer ick hem al quyt,
Daer is niet beter voor hem, als d' Oost-eeuwicheyt.

Leander gaat voort met lichtmissen; zijne moeder, die de waardin heeft omgekocht, betrapt hem in een publiek huis; de twee dienders, die haar vergezellen, pakken hem op.

Leander. Anne Pieters. Hans. Jurien (de twee dienders). Jochgum, die Leanders kist met sijn bultsack en watervaetje naer boort kruyt.

185 LEAND. Ick beloof 'et jou moeder, ick sel Machtelt trouwen,
En 'k sel se al mijn leven voor mijn huysvrouw houwen.
Ick bidt je, moeder lief, doet me die schant niet aen,
Helaes! en laet me doch niet na Oost-Inje gaen.
Heb ick u pijnelijck geweest, 'k val voor uw voeten:
190 Ey vergeef 'et mijn, ick sel alles weêr versoeten,
Dat segh ick, moeder, ach! met een oprecht gemoet.
Ick bidt je, dat je doch de gramschap van je doet.
En ick beken 't, ick heb nae u niet willen vraegen;
Ick sweer, ick sel me voortaen vroomelijck gaen draegen.
195 ANNE. Doet soo Leander, je selt dan wel raecken voort
In Oost-Inje; nou lustigh, gaen wy maer naer boort.
LEAND. Ey neen, moeder, ick sel me beeteren. ANNE. Voor desen
Heb je me dat oock wel belooft, het moet nou wesen.
LEAND. 't Is me van herten leet, 't geen ick u heb misdaen.
200 ANNE. Het is je vergeven. LEAND. Soo sel ick dan niet gaen?
HANS. Had je dat luck! ANNE. Daer wort niet van gesproocken.
Kom, gaenwe die hoeck om, al lang genoch staen spoocken.
LEAND. 'k Bidt je, moeder, ey laet ick noch spreecken een woort.
ANNE. Ick wil je niet meer hooren. LEAND. Stuert me niet nae
205 Want 'k sel me van mismoedigheyt in zee verdrincken. (boort;
JOCHEM. Mijn lieve soete maet, dan selje hier niet stincken.

---

65. LASTERZUCHT UIT HEBZUCHT. 1)

Lieven en Magdaleentje weten het al langen tijd heel goed samen; ze hebben elkander trouwbelofte gegeven. De moeder van Lieven, Dibberig, is er achter gekomen en meenende dat haar zoon een beter huwelijk kan doen, weet zij de ouders van Magdaleentje over te halen het verkeer van de beide jongelui te verbieden. Frank en Joanna, de ouders van Magdaleentje, besluiten haar eenigen tijd uit de stad te laten gaan en wel naar Ter Gouw. Magdaleentje heeft hun gesprek afgeluisterd; ze laat Lieven

1) Uit: *De Vrijer in de kist, kluchtspel.* [Vignet van NIL VOLENTIBUS ARDUUM]. *Te Amsterdam, By Albert Magnus, op de Nieuwen Dyk, in den Atlas, by Dirk van Hassels Steeg. 1678. Mét Privilegie.*

weten wanneer zij naar de nachtschuit zal gebracht worden, begeleid door de dienstmeid Haasje. Lieven ontrukt haar Magdaleentje en brengt haar naar zijn huis op zijne kamer. Over dag zal zij zich dan verbergen in eene kist, die daar staat. Lieven gaat in de kist liggen, om te toonen dat zij er in kan; daar valt het deksel toe en op slot; hij zit opgesloten en kan er niet uit, want den sleutel heeft hij in den zak. Zij zal op gevaar af van ontdekt te worden om een smid gaan, doch zij hoort Dibberig naar boven komen. Zij verbergt zich gauw onder de dekens op bed. Dibberig meent dat haar zoon op het bed ligt en houdt hem een lange boetpredicatie. Ondertusschen komen Frank en Joanna, die van Haasje vernomen hebben hoe Magdaleentje haar ontnomen is, en die vermoeden dat Lieven hier de hand in heeft, aan Dibberigs huis aankloppen. Niesje, de meid van deze, zegt:

Juffróuw, Frankbuur, én zijn vrouw zyn saamen
Benéden. DIBB. Wélkom moeten ze weezen; zy komen wél te pas.
NIESJE. Maar zy zyn heel ontstéld, óf 'er vry wat in de meulen was.
DIBB. Wél heer! hebbenze nóch op den ouwen aevond die moeiten
5 Loop Niesje, én vraag, óf ze believen boven te komen. (enomen.
'k Weet wél, wat ze begeeren; zég, dat Lieven hier boven leid:
Ik zou aârs wél by 'er komen, loop ras, as een meid.

Dibberig zegt tot Lieven, dienze op het bed waant:

Wél mien je 't nóch t' ontgaen? of hoop je 't nóch te bedisselen,
Met dit mal houwen, dat wy de belóften niet wisselen.
10 Ja maak jy de slaeperd, speul de beschaamde, houdje stom,
Wy zéllen 't jou wél klaren, al maakte jy 't nóch zo krom.
Je zélt me die dans niet ontspringen, neen vaâr gien vreezen;
Uitdókken zél je ze, óf kraay zél gien veugel weezen.
Daar is Frankbuur. FRANK. Hoe, is uw zoon t'huys, én licht hy te béd?
15 Nu geef ik het op. DIBB. Wat schort 'er Frankbuur? Wat is 't dat je lét?
Hoe stae je zo verstéld? JOANNA. Zouden wy ons niet ontstéllen?
Och wat komt ons over? wy zullen der ons nóch dood in kwéllen.
DIBB. Wat is 'er te doen? ay gae wat zitten, wat het Lieven edaen?
FRANK. Och, dat hy 't maer gedaan had! DIBB. Ik ken jeluy niet verstaen.
20 Wat 's 'er ebeurd? zég Frankbuur? ay Juffrouw, wat ezeeten:
Je hébt 'er zo veul van, als van staen: maar mag men niet weeten
Watter hapert? FRANK. Komt ze onder myn oogen, die vuyle pry!
Ik zal m'er aan vergrypen. DIBB. Strak was 't een Hy, is 't nou een Zy?
Ik dócht, dat je van myn zeun sprakt. FRANK. Och raakte 't me
niet nader!
25 Daar ligt nu de eer van ons huis. Wél ik zweer. JOANNA. Nou vader,
Wat hélpt déze mistroostigheid, kom zét u op een stoel, (vader,

En bedaar wat. FRANK. Me dunkt, dat ik 't in myn' harssens voel;
'K zal zinloos worden. JOANNA. Gy pleegt u nooit zo te ontzétten,
Gebruyk uw wysheid, gedane dingen zijn niet te belétten,
30 Gy zoudt u zo een ziekte op den hals haalen, én licht de dood.
Wy weeten nóch geen volkomen uitslag, licht is de nood
Minder, als men weet. DIBB. Wat is 'er te doen? hoe is 't 'er gelégen?
JOANNA. Onze Magdaleen is, in 't gaen na de Gouwsche schuit, onder wégen
Van Haasjes zy óf genomen. DIBB. Wél wél, wél, wat je me zégt!
35 Van Haasjes zy óf! wat ik hoor! maar is ze nóch niet weêr te recht?
FRANK. Wat zou ze weezen, wy hadden gehoopt haar hier te vinden,
En dat het uw zoon gedaan had, om dat ze malkander beminden,
Maar vinden ons bedroogen. DIBB. Ja Frankbuurt, dat 's mis, zo je
Maar eij lieve verhaal me tóch eens, zo het je niet verdriet, (ziet,
40 Hoe 't in zyn wérk egaen is. FRANK. Ik mag 'er myn hoofd niet meê breeken.
Doe jy 't Haasje, ik kan van mismoedigheid niet spreeken.
HAASJE. Ja, ik zél 't jou zeggen kyk ereis, Juffrouw, hoe zie ik 'er uit.
Hoor, Juffrouw, ik ging met onze dóchter nae de Gouwsche schuit;
We waaren al by de Poort, mit komt 'er ien an evloogen,
45 Die' slaet me van after mit zen mantel in bei men oogen.
Hy geeft men een stoot, hy rukt me omveer, al in ien oogenblik;
Myn stoof vloog in stukken, de tést 'er uit, myn móf, én neusdoek in 't slik,
Men kap half óf, men elleboog deur. DIBB. Ménschen! watte benieren!
Konje jou niet weeren? kon je niet schreeuwen? kon je niet tieren?
50 HAASJE. Wat zou ik schreeuwen? 'k had 'et wég, eer ik 'er om docht.
En ér was gien vólk omtrent, als een beetje daer nae. Ik zocht
Mijn goed van de straet op, 'k begin nae Maddeleentje te vraagen,
(Ik miende, dat die ook zo gestooten was, én eslaagen,)
Maar niemand wist 'er of. Ik roep 'er by 'er naam; maar kreeg
55 Geen antwoord: Ik dócht, deur de vrees liep ze licht uit de weeg.
Ik zócht 'er in, én by de schuit, én bleef 'er tót an 't óf vaaren;
Maar zy was 'er nóch kwam 'er niet; 'k ging t'huis, zeg al de maaren
Aan Juffrouw, én Sinjeur, die hadden ienig vermoeden op jou zeun;
Dus kwamen ze hier. DIBB. Wél is 't meugelyk! dat is een deun.
60 Maar waar deink je, dat ze is. FRANK. Dat 's onmoogelyk te weeten,
By d'een óf d'ander lichtmis, dénk ik. Haasje heeft vergeeten
Te zéggen, dat Magdeleen in al die tyd schreeuwde nóch riep;
Zo dat z'er licht óf wist, én met hém aan der heide liep;

Anders hadze wél na de schuit gegaan, óf t'huis gekomen.
65 Dibb. Wat zél ik zéggen; 'k héb 'er wél zo veul van ezien, en vernomen,
Dat het niet zonder réden was, dat ik dit huuwlyk belétten wouw.
'k Héb meê jong eweest, Frankbuur, al bin ik nou een ouwe vrouw.
Maar als men de meisjens, de jongmans zo ziet toelonken, én wenken,
Moet men wél gék weezen, zo men de rést niet kan dénken.
70 Als ik over myn deur lag, héb ik het vaaken ezien:
Kyk, ik wou goê buurschap houwen, én ik liet 'er betiên;
Ik dócht, wat roert het myn, élk mag zyn eigen luizen vangen;
Maar toen 'er myn malle zeun zen zelven an wou verhangen, (zeid,
Toen dócht ik, holla wat, dat moet óf. Frank. Ja wél, had gy my ge-
75 Dat z'er niet behoorlyk droeg, ik zou 't mét groote dankbaarheid,
Aangenomen hébben; nu dat zyn gedaane zaaken,
Die men lyden moet, als men ze niet anders kan maaken.
Ik zal ze nu laaten loopen voor die geen, die ze is,
Of zo ik ze kryg, doen opsluiten in een gevankenis.
80 Béter tusschen vier muuren, als dat ze veur hoer zou loopen.
Joanna. Aij Vader, z'is nóch jong, én 't is jou kind, men kan nóch hoo-
Men weet nóch alles niet, wy hébben haar zo niet opgevoed, (pen.
Nóch zulke éxémpels gegeeven; ik héb nóch al moed.
Dibb. Ja, éxémpel jy wat, jy verstaet je niet op die kneepen,
85 Jy hébt een huis vol kijeren, ik weet béter van die greepen,
Ik héb 'er maar twie ehad, zo dat me tyd genoeg overschoot,
Om te weeten, wat 'er in de stad omging, al was ze nóch zo groot,
Ik mien, dat ik stooritjes weet, stond 'et me vry te zéggen,
Wat zou ik een boekje van de grootste Juffers open léggen.
90 d' Ouwers waren ook wél vroom, de kinders wél opebrogt;
Maar dat belétte niet, óf zy hébben vry wat meer bezócht,
Als een eerlyke vrouw, lyken ik, én myns gelyken.
Ja, myn lieve Juffrouw, had ik niet kénnen ófkyken,
Wat jou dóchters bemeurien waren, ik had niet iens estreên
95 Of kwaelyk evonden, dat Lieven mit 'er trouwde, ô neen!
Maer 'k héb ze zo ménigmaal 's aevonds vinden zoenen én likken
Mit andere, wat 'er meer gebeurde, zél ik niet verklikken,
Jy bént andersins luij van rippetasy, én fatsoen,
En mit zo veul géld te behylikken, is 't juist niet te doen.
100 Dénk niet, dat ik me zo zeer an wat ongelyk géld zou steuren;
Neen, eer veur géld. Had ik niets aan jou dóchter kunnen speuren;
'k Had 'et wél meugen lijen, al had hy mit 'er etrouwd:
Ja 'k had het graag ezien. Maar ik bin te wys, én te oud,
Om my zo te laeten fóppen. Frank. Ik zou zélf niet begeeren

105 Een lichte kooij, al was 't myn dóchter, aan een Jongman mit eeren
Uit te besteeden. Juffrouw Dibberig, ik bén u verplicht,
Dat gy myn familie zo acht; is 'er een vlék in, 't zal niet licht
Weêr gebeuren; want ik meen z'er zo uit te wasschen,
Dat myn jonger kind'ren wél anders op haar eer zullen passen.
110 DIBB. Dat wy nou de belóften scheurden, wat dunk j'er van?
FRANK. Al wat u belieft, 'k heb uw zoons by my. DIBB. Lang ze me dan.
FRANK. Gy moest Magdaleens ook weêr doen geeven. DIBB. Wél dát 's
'k Zel 'er, Lieven, na vraagen. Nóch al kwaelyk te vréden? (réden,
Nóch al ziek? héb je de story van je liefste al ehoord?
105 Kom, kom, de belófte moet 'er weezen, kom lang ze me voort.
JOANNA. Is hy kwaâlyk te pas? DIBB. 'k Weet niet, hy wil niet spreeken;
Hy leit mit zen kleêren te béd, én mit het hoofd onder 't déken.
't Zel van droefheid weezen, de liefde slaet 'em licht om 't hart.
Nou, Lieven, scheeren we mekaar, of maaken we mekaar zwart.
120 De belófte, de belófte; kom, laet me niet langer teemen!
Of zou je dat staeltje noch veur je vrouw willen neemen?
Hoor je wel, geef antwoord, óf ik sla je begét blaeuw, én blond,
Hoe duiker zel 't hier weezen, dénk ik, hébje gien tong in je mond?
De trouwbelófte. MAGDAL. *op 't béd.* 'k Héb ze niet by me. DIBB. 'k
Héb ze niet by me!
125 Dat 's een stémmetje! is 't van de gek, Lieven; mien jy me
Zo óf te zétten. Waer is ze dan? zég het me. MAGD. *op 't béd.* In de
DIBB. Wel heer! hy spreekt, óf 't een Juffer was. Hoe is 't? (kist.
Zit 'er ook een wynd dwars veur jou fondemént eschooten?
Of héb je 't potegraeu in 't hoofd? of de kramp in je pooten?
130 Voort geef me de sleutel. Wél ik word aârs, als aârs, ik zég,
Dat je me de sleutel geeft, óf zie daar . . . . MAGD. *op 't béd.* De
sleutel is weg.
DIBB. Nóch al zo fijn! ja, ja, jy zoekt me wat te kwéllen,
En hoopt me met zulke wisjes wasjes uit te stéllen.
Maar wy weeten meê raed, én zellen wél maaken, dat het je mist.
135 Ae Niesje! ae Niesje! hoor je niet? ae Niesje! NIESJE. Wél Vrouw,
wat is 't?
Hier bin ik, hoe roep je zo? ik bin niet doof. Wie hét zen leeven.
DIBB. Ja, daer is haest by, Niesje, kom gae strik strak nae Stéven
De Smid, hier in de straet, én zég, dat hy op staende voet,
Mit opsteekers, breekysers, mooker, én byl hier kommen moet.
140 Loopt wat gauwtjes heen, hy moet een hiel stark slót opsteeken,
En kén hy 't niet doen, zo moet hy het dékzel op hakken óf breeken.
Ja, Frankbuur, ik zél maaken, dat jy te vréden bént. JOANNA. Maar

My schiet daar in de zin dat het misschien wél moogelyk waar,
Dewyl j' 'er Lievens ommegang zo stréng hébt verboden,
145 Dat ze érgens in 't heimelyk by onze vrinden is gevloden,
Om dat ze Lieven misschien graâg veur haar vertrék gesproken had,
Eer gy haar van honk stierde by 'er Moeij uit de stad.
FRANK. Ja, had ze geweeten, dat wy 'er wilden doen opsluiten;
Maar daar wist ze niet af, zy moet met and're schavuiten
150 Kénnis gehad hébben. Wie zou haar van de Meids zy
Of durven neemen, als zy 't niet mét hém stond, die pry?
DIBB. Ja, dat 's deursteeken wérk eweest. JOANNA. 'K zou my échter zo niet haasten
Mét hét wisselen van de trouwbelóften, want ziet, alles ten kwaasten
Genomen, wat weeten we, hoe dat ze mét Lieven staat;
155 Wat 'er misschien tusschen hén gebeurd is, te grooten haast is kwaad.
DIBB. Watte? wou jy nóch staat op heur mit myn zeun maaken?
Wél Juffrouw? FRANK. Onstélje niet Juffrouw; die zaaken
Zullen geen last lyden; 't zy, hoe 't wil, al was ze zwaar;
Ik wil de vrucht liever doen opvoeden, én zetten haar
160 In een plaats, daar ze tégen haar wil kuisch moet leeven,
Als een oneerlyk kind aen een eerlyk man te geven,
Ik héb daar in myn leeven verscheiden' proeven van gezien.
Van duizend zulke huwelyken zal 'er niet één geschiên,
Of ze neemen een kwaad énd; én dat zou me veel meer spyten,
165 Als haar oneerlykheid; ik zoud my zélf altyd verwyten,
Dat ik een eerlyke familie misleid, én bedroogen had.
DIBB. Wis, Frankbuur, jy hébt het wonderlyke wél evat.
NIESJE. Juffrouw, daer is Stévenbuur. DIBB. Laet hém boven komen.
STÉVEN. Gen aevond, ho! men heer Kappetein, wie zou droomen
170 Jou hier te vinden, wat 's 'er te doen? FRANK. Draag wat respéct.
Zo familiaar niet, 't staat anders, óf men mét de liê gékt.
STÉVEN. Wél ik miszég je niet, wél hoe, men heer, wat sélleweeken,
Wel heij. DIBB. Stévenbuur, jy hébt wat te diep in de kan ekeeken.
Ay Frankbuur, houd het hém ten bésten. FRANK. Och Juffrouw Dibberig!
175 Ik steur m' 'er weinig aan; maar zégt men 't hén niet, zo maaken zy zich
Te gemeen. STÉVEN. Wél, men heer, je moet me verékskeseeren,
'k Bin mit ons korperaalschap, als je weet, an den Overtoom weezen
En 'k héb zo een glaasjen edronken mit de Luitenant. (teeren;
Of hy véchten kén, weet ik niet, maar van drinken hét hy verstand.
180 Hy nypt ze! de droes... FRANK. Jy zégt ons dingen, die wy wél weeten.

Zoo veel praats niet. STÉVEN. Hoe hébben we mekaâr nae 't gat
Mit fluiten, én drielingen, én dat al van den ouwen hond, (ezeeten
Boorde vol eschonken, én schoontjes eleegt tot de grond,
't Was, óf we ons ryk zouwen zuipen. FRANK. Zo niet te schémpen,
185 Wy zullen 'er wél komen, mét al dat slémpen, en démpen. (veur.
STÉVEN. Wél waerom niet, men heer, de grootste doen 't, én gaen ons
Op Comperysiejen, en Dippetasiejen: dat is zo de fleur.
De mieste zaken worden onder een glaasje waer enomen.
FRANK. Hoe zal 't weezen? zyt gy hier om te praaten gekomen?
190 STÉVEN. Wél neen, men heer, 't is maar uit kortswyl, én malligheid;
Houd me ten bésten, héb ik een vry woordtje, of twie ezeid.
Wat 's 'er te doen? zie daer, men heer, 'k zél niet een woord meer
DIBB. Ik héb je doen ontbiên om deuze kist op te steeken. (spreeken.
STÉVEN. Deuze kist? alreê man, wat droes! dat 's een schoon Oostersch
195 't Hét zen wérk in; 'k moet toezien, dat ik hét niet verbród, (slót,
't Wil niet gaen, Juffrouw, ik bin bang, dat ik 't slót zél bederven,
En veur diergelyk een wérk, als dat, héb ik ménigwérven
Tien, twaalf Ryksdaalders zien geeven. Ho! 't is 'er van d' aâre zy
Ineschroefd, 't is er niet óf te slaen; was ik, als jy,
200 Ik liet 't niet op steeken. DIBB. Ja Stévenbuur, 't moet weezen,
Al kóste 't me noch zo veul. STÉVEN. 't Zél ontrampeneren, is myn
Hét déksel is niet half zo veul waerd; ik zou je raên, (vreezen,
Dat je ze me mét de mooker, óf de byl op liet slaen.
NIESJE. Dat schut ik, holla wat. De halve tyd van myn leeven,
205 Lyk Juffrouw weet, héb ik op dat eiken hout wél verwreeven;
Ja 'k loof, ze hét ons wél tien pond van vryven ekóst. (póst,
STÉVEN. De meid is gék, stae ruim, ik zélze opsorlen. DIBB. Zo niet te
Beproef het nóch eens met je opsteekding. STÉVEN. 't Zel tóch niet lukken.
Was 't myn slót, 'k sloeg de kist liever in honderd duizend stukken.
210 DIBB. Bezoek het nóch iens. STÉVEN. Al wat je wilt, wat raakt het myn;
Dit zou 't 'em doen moeten. Sus, sus, 't gaet, dunkt me nae alle schyn,
Daer, daer, 'k héb het tongetje; op is 't, ô daer zit de nikker verhólen!
Wat séllement is dit! FRANK. Hoe, is Lieven daar verschoolen?
NIESJE. Bérg me, Juffrouw, hélp! hélp! waer kruip ik in een gat?
215 HAASJE. Wél binnedystes, kijeren! wat vreemder ding is dat!
DIBB. Hoe, héb ik twie zeuns! wat droes, hier kén ik niet uit raaken;
We zéllen veur zéker droomen, ik loof niet, dat we waaken.
FRANK. Hoe zal ik dit verstaan? ik geloof, men houdt me voor de gék,

Gy sluit uw zoon in de kist, én zégt, hy is onder het dék!
220 LIEVEN. Zyt zo niet ontsteld, ik zal u van alles te deegen
Onderréchten; hoor my maar. NIESJE. Juffrouw, spreekt 'er niet tégen,
't Is jou zeuns giest, die hier in zyn kamer licht spoekt, én waart,
Zie ereis op 't béd, óf hy ook nóch leeft, én hoe hy vaart.
Hoe ziet hy 'er uit, hoe staen zen oogen! hoe trekt hy zyn tronie.
225 DIBB. Aij meid, je bént gék, NIESJE. Zéker éven iens, als Appellonie,
Die we d'aâre week ekist hébben. JOANNA. Ay, geef gehoor, én zwyg stil,
Laat Lieven spreeken. NIESJE. Ja, 't is altyd wél teugen myn wil,
Dat ik dorst, ik zou altyd eerst iens op 't béd willen kyken:
Jy ként gien twee zeuns hébben, dat kén altijd niet lyken.
230 HAASJE. Ik durf dat wél doen, zie daer, och! 't is onze dochter, men heer,
Wat zél hier uyt broên! MAGD. Ik val voor u op myn knyen neêr.
FRANK. Sus, sus, 't is nóch geen tijd om vergiffenis te vraagen;
'k Moet wat meer omstandigheden weeten, eer we ons verdraagen,
Hoe komt ge hier in huis? LIEVEN. Myn Heer, ik héb 'er hier gebragt,
235 Toen ik ze van Haasjes zy nam. JOANNA. Wél, wie had dat gedacht?
DIBB. Niet waer? wél heer! wat kénnen die kijeren niet verzinnen!
Heur hier in huis te bréngen, wél Lieven, hoe dorst j' 'et beginnen.
LIEVEN. Om dat ik liever 't uiterste, ja alles waagen wou,
Als dat ik uw dóchter, die ik myn' toekomende vrouw
240 Rékende, zou verlaten. FRANK. Heeft men u kénnis gegeeven,
Dat ik 'er vast wou doen zétten? MAGD. Ik had het hém geschreeven,
Vader lief. FRANK. Hoe wist gy, wat ik beslooten had? MAGD. Met
Leij ik aan de deur, toen Moeder by u ging op 't kantoor, (mijn oor
Om dat ik 't sleuteltje van myn kabinétje miste,
245 Waar uit ik daadelyk het heele gevólg wél giste. (my déze brief,
FRANK. Maar hoe kreeg Lieven de weet? LIEVEN. Myn heer, zij schreef
Gy kunt ze leezen, zo 't u belieft, én 'k had uw dóchter te lief,
Om ze verlégen te laaten. FRANK. Hoe hébt gy die gekregen?
MAGD. Ik smeet ze hém van de zólder toe. JOANNA. Magdaleen, daar
250 Dat Haasje altyd by u was: liet gy haar dan alleen? (strijdt tégen,
HAASJE. Neen, Juffrouw. MAGD. 'k Zond u immers om wat vuur na
Toen ik van de tafel kwam, want ik zag Lieven aankomen. (beneên,
HAASJE. Ja, da's waer, hébje die gelégenheid waer enomen?
FRANK. Maar hoe komt gy in de kist? LIEVEN. Die had ik leeg ge-
255 Om uw dóchter daar in te bérgen, én door ongeluk raakt (maakt,
Het slót toe. Ik meende 'er myn zélf maar in te passen,
En 'k had de sleutel in myn zak. MAGD. Mét komt Juffrouw ons ver-
Daarom liep ik na 't béd, daar ik my onder 't dék verstak. (rassen,

DIBB. Wél! wél! wél! maar Frankbuur, vraag ook nae de belóften.
FRANK. Strak.
260 Maar hadden de dingen nu heel na uw' zin afgeloopen,
En dat we u niet gevonden hadden, wat hadt gy te hoopen?
Wat zoudt gy gedaan hebben? LIEVEN. Dat héb ik nóch niet overleid,
Dit moest altijd voor gaan, men kon daar na met bezadigdheid
Overléggen, wat 'er te doen stond. Ik was zeer verlégen,
265 Maar ik hoopte u, én myn Moeder mét smeeken te beweegen,
Dat gy my eindelyk het huwelyk mét uw kind toe zoudt staan.
En dat hoop ik nóch. MAGD. Och Vaderlief, ik weet, ik héb u mis-
Ik héb u vertoorend, maar verbeeld u 't eléndig leeven, daan,
Dat ik vreesde, én wilt me tóch dit vergrijp vergeeven.
270 JOANNA. Nu Vader, vergeef het haar, 't is immers uw liefste kind.
FRANK. Men moet die kinderen 't hardst straffen, die men 't meest bemint.
DIBB. Zo is 't, Frankbuur, ik zou me niet steuren an heur huilen,
Maar belief je, dat we de trouwbelóften nou verruilen.
FRANK. Neen, Juffrouw Dibberig, ik word nu heel anders te raà.
275 DIBB. Hoe spring je 'er weer uit. JOANNA. Hoor, myn man ziet op voordeel, nóch schâ,
Voor zo veel 't géld raakt, als hy zyn dóchter zou besteeden,
Maar d' eer gaat vérder, daar men trouwbelóften, én eeden,
Aan malkanderen geeft, gaat somtyds meer om, als 't wel behoort.
Ook zal dit haast onder de liê komen, én uw Zoon moet zijn woord
280 Wél houden, hy is mondig. LIEVEN. Gaern; maar gelieft niet te dénken,
Dat ik ooit in 't zin gehad héb, haar naam of eer te krénken.
Uw dóchter heeft by my geen kwaad geleeden, ze is nóch ongerépt,
Zo dat gy dat punt geensins in acht te nemen hébt.
DIBB. Jy weet 'er veul óf, dénk ik, wat and're mit heur deeden.
285 MAGD. Mét verlóf, Vader. Juffrouw, my dunkt, ik héb lang genoeg geleden,
Dat gy my uitgemaakt hébt, al wist gy veel op myn eer
Te zéggen, 'k zou onbesproken zijn, had ik me niet te zeer
Met Lieven ingelaaten, dat 's al 't kwaad, dat ik myn leeven,
Met eenig Jongman in de heele waereld héb bedreeven.
290 Nóchtans héb ik my gedraagen, gelijk hy zéggen kan.
DIBB. Mit gien Jongmans in de werreld, was hét dan mit een getrouwd man?
LIEVEN. Moeder, ik kan 't meê niet verdraagen. 'K word onverduldig,
Dat gy iemand, die ik myn Vrouw hoop te maaken, zo onschuldig
Durft lasteren, daer gy ter waereld niets op te zéggen weet,

295 Daarom, is 't myn Heer Franks wil, ik zal die eed
Van de belófte bekrachtigen mét myn woord te houwen,
En haar mét, óf tégen uw' wil, zo haast, als ik kan trouwen.
Want dat ik Magdaleentje zo heimelyk vrydede is uw schuld,
Ik kénde uw onverstand, én vreezde voor uw ongeduld,
300 Dat ik tóch eindelyk hoopte te beweegen, óf om te zétten;
Maar nu 't dus verr' is, zo 't myn Heer wil, zult gy 't niet belétten.
FRANK. In déze stand van zaaken zal my eer, én vrindschap geschiên.
DIBB. 'k Wéd neen, én dat jy die dag jou leeven niet zélt zien.
Wél kyk daer, ik zag je liever van beuls handen stérven,
305 Als in een huis met zo veel kijeren trouwen, 'k zél je onterven.
LIEVEN. Ontérf me, zo je kunt, én zo je wilt, 'k zal 't echter doen.
Vaders goed moet ik tóch hébben. DIBB. En teugen myn wil! is dat
LIEVEN. Is dat fatsoen, eerelyke lieden kinderen te schénden (fatsoen?
In haar naam en faam! DIBB. Voed kijeren op! waar zél ik me wénden!
310 Nou Frankbuur, toon jy, dat je een oprecht man bént, en houdt je
Ruilen wy de belóften, lyk je belooft hébt! én zo 't behoort. (woord;
JOANNA. Je durft van ons kind tót 'er onschuld zo aflèggen;
En men zou u nóch vriendschap doen? DIBB. Och! 'k weet op jou kynd niet te zeggen,
Als alle eer, én deugd, 't kwam maar by, dat ik me versprak,
315 Dat beurt me wél meer, maar daar gaan veul woorden in een zak.
FRANK. Als gy tót ons voordeel spreekt, mag men dan uw woorden
Wél gelooven? DIBB. Ja toch. FRANK. 'k Weet niet béter, of wy hoorden,
Dat gy uw zoons huuwelyk mét myn dóchter gaern zoud zien,
Als zij maar eerlijk was, vér van het hém te verbiên. (schreeven,
320 DIBB. Héb ik 't ezeid, 'k héb 't niet eschreven. LIEVEN. Ik héb ge-
Dat ik ze niet verlaaten zal zo lang, als zy, én ik zullen leeven.
Dies wat gy doet, hoe gy 't draait, hoe gy 't wéndt, hoe gy 't keert,
Ik zou liever stérven, als achter uit treden, ik zweer 't,
En daar is mijn hand, wil ik niet, de Wét zal me dwingen.
325 DIBB. Zoud ik het toe staen moeten? wél onmeugelyke dingen!
LIEVEN. Ja, én zoo je 't belétten kost, zo vloog ik in myn wisse dood,
Of na Oostindje, óf tégen de Fransman, óf op de Vloot.
'k Zou desperaat zijn, 't allerslimste mogt gy wél vreezen, (weezen.
En gy zoudt 'er d'oorzaak van zyn. DIBB. 'k Zie wél, weezen moet dan
330 Ay Frankbuur, geef je Dóchter dan tóch een mooij sommetje meê.
FRANK. Twintig duizend gulden léggen omtrent in de bank reê,
Die ik 'er toe stél, om meê te geeven. DIBB. Wél nou, 'k zie, zyn trouwtje
Hét hy verkwakkeld; maar wees jy 'em tóch een huislijk vrouwtje.

LIEVEN. Sta je 't toe? DIBB. Moet ik niet wél? FRANK. Wél Kinderen,
(geluk. JOANNA. Geluk.
335 NIESJE. Veul geluks, men heer Lieven, én myn een groot bruilóftsstuk.
Kyk, Stéven had je mit zyn mooker de kóp ineslagen, (dagen
Had ik 't niet belét; daerom denk.... HAASJE. En ik bin van men
Zo niet etaisterd; daer, denkt me, behoorde je ook op te zien.
LIEVEN. Ik zal je élk twintig ducatons geeven. MAGD. En ik élk tien.
340 STÉVEN. Mit verlóf, vrinden, mag ik men ook wél een woordje ver-
stouten?
Te spreeken? LIEVEN. spreek op, wat is 't? STÉVEN. Dat ik mit
onze Fokel op de kouwe bouten
Den darden dag komen mogt; kyk, ik spreek nou mit verstand,
Ik heb 'er meê al wat toe edaen. LIEVEN. Ja Stéven, daar is myn hand,
Jy wordt 'er de dérde dag genood. STÉVEN. Ik dank je. Luk, én zégen
345 Moet je hébben; gen aevond, ik gae. FRANK. Wy ook, 't is half négen;
En wy hébben van dézen avond een vrind, óf twé genood,
Om over Magdaleen te beraadslagen, belieft u ons brood (meugen
Meê te proeven, Juffrouw, gij zult ons vrindschap doen. DIBB. Wy
Nou over de gebóden raadslagen, ik héb 'er niet teugen, (beneên.
350 Als myn maag. LIEVEN. Zieltje, geef me de hand, én gaan we meê
MAGD. Daar is ze, Lieven, 't geheele lichchaam, én 't hart mét één.

---

66. DE NIEUWSGIERIGE VROUW EN DE ECHTBREUKIGE MAN. 1)

Freek, een Enkhuizer schipper, heeft de gewoonte. als hij met zijn schip te Antwerpen is, de Lepelstraat te bezoeken. Op het oogenblik is hij ook weer in een van die huizen met zijn braven knecht Wiebis, die zijn' patroon steeds bijblijft. Terwijl Freek op een snolletje wacht, dat voor hem gehaald wordt, voeren zij het volgende gesprek.

1) Uit: *'t Nieuwsgierige Aegje, kluchtspel. Nooit voor deezen, zoo, op de Amsterdamsche Schouwburg vertoont.* [Vignet met **Perseveranter.**] *Te Amsterdam. By Jacob Lescailje, Boekverkooper op den Middeldam, naast de Vischmarkt. 1679.*

Achter het titelblad staat:

KORTE INHOUDT.

't Nieuwsgierig oog, dat niet begrypt hoe 't moet óf zal,
Zien wy gemaatigt en geleert, door ongeval,
D' ontrouwe onkuische zyn ontdekt bedryf verfoeyen,
En diefstal achterhaalt, zo' moet de deugt steeds bloeyen.

A(NTHONIE) V. BÓGAART.

FREEK. Waer ik kom, ze hebben nergens nae zó veul verschiet
As hier, altyd vind ik hier wat nieuws, óf 't is 'er te haalen.
WIEB. Ik geloof, schipper, dat je 't ook duur enoeg moet betaalen.
FREEK. Warachtig niet. WIEB. Je bint ook duvels vies op 't vrouwevel;
5 As 't ook al ezeid is, jouw Aegjen is ummers wel,
Wat mag ik kallen van wel: je kent gien béter vrouw wenschen,
Enne je wilt altyd op en ander bed, dat het de menschen
Iens wisten, schaamden jy je niet dood? je bint, die je bint?
FREEK. De miesten menschen slachten jou wat, die binne blind;
10 Je hoort ze miest, by de gis, de dingen vervloeken,
Of pryzen, die ze niet kenden, óf wouwen onderzoeken.
En zó men wat doet dat zy veur kwaet hebben op evat,
Zó word men, om ien haverstró, gelasterd, en beklad,
Daerom zou ik myn doen, wel verhólen willen houwen,
15 En as ik kost, Wiebis, jouw zelver ook niet toevertrouwen:
Wangt je komt mit jouw styloorigheid staeg mé veur den dag.
WIEBIS. Ik verstae, dat en eerlyk man by gien ander slaepen mag
As by zen eigen vrouw, en ik zel 'er by blyven,
Daer mé is 'et uit; zie daer, ik zel je me leeven niet styven,
20 In jouw vuile ranken, maar je die staeg zoeken óf te raên,
Tót je jouw bétert. Dien ik je zó niet? je meugt me laeten gaen;
Wangt ik maak 'er schier zonkt óf zulken schippers knecht te (wezen,
Dan hoef je me niet te vertrouwen. FREEK. Hoefden ik je dan niet
Ik weet werentig wel wat ik doen zou, geloof dat vry; (te vrêzen,
25 Je fexseert me genoeg, maar men dunkt dat ik al hoor, hoe jy
By elk ien men in 't ópenbaar ten toon zoud stellen;
Mit al wat je van men ezien hebt ten vuilsten te vertellen.
Je bint me óver al op zy, ik heb gien vinger in d'as
Kenne steeken; zonger dat ik mit jouw op escheept was.
30 Gelyk as nouw mé, wat hebje me zo naauw te waaren?
Loop, pas op 't schip. WIEBIS. Ik liet je goekoop veur den drommel
Wangt je zelt 'er dóch wezen moeten, zó ik vertrouw, (vaaren,
As ik gien deerenis en had mit jouw eerlyke vrouw;
Jouw eigen vleisselyk Aegje, ze zou 'er an 't end treuren,
35 Kwam 'er jouw gruwelyke manier van leeven te veuren.
Zeker 't is hiel weinig om jouw, dat ik jouw biestigheit zwyg.
FREEK. Je maakt me de kóp zó kroes, dat ik schier den brui van je
Ik mag jouw gezóchte barmhartigheit tóch niet lyen; kryg,
Ik word jelours, dat je zo diefhenkers veur 'er durft stryen.
40 Je hebt gewis wat mit 'er uitstaen, dat je zo veur 'er spreekt.

WIEBIS. 'k Lach met dat zeggen. FREEK. 't Is beget óf 'er allen ding
En of 'er gien elendiger mensch, as zy, is geschaepen: (ontbreekt;
Om dat ik en ander zoen, terwyl ik by heur niet ken slaepen.
Belief ik 'er niet genoeg? en geef ik 'er niet al 't plazier
45 Van de worreld? het ze niet al wat ze bedenken ken schier?
WIEBIS. Schoon bescheid, maar dan most ze niet hier nae Antwerpen
Je kent buiten je kósten heur nieuwsgierigheid stillen, (willen.
Die ze het om deuze stadt te bezien, wangt je hebt de vracht,
En 't óvervoeren tóch an je zelven, en in je macht,
50 En je wilt niet, hoe ze je bid om iens mit je te vaaren.
FREEK. Wie zou t'huis blyven? as we bêi te gaâr op den tril waaren?
WIEBIS. Wel niemend niet, ze het kind nóch kraay, wat veur een vraag
is dat?
FREEK. As óf men veur gien brand, nóch ongeluk te vreezen had.
WIEBIS. Ik weet waarachtig niet waer 't op 't lest nae zel lyken!
55 Met jouw ontschuldiging; zeg Aecht zou me in de pót kyken
En daerom hou ik 'er van Antwerpen van daan, dan spreek
Je de warheit; ay wind 'er tóch gien doekjes om, schipper Freek.
FREEK. De duvel, Wiebis, hiet me tóch hier gien Freek, van je leeven:
Ik heb men zelf met veurdacht de naam van Crispyn egeeven
60 Gelyk je weet, om hier onbekent te kommen en te gaen. (staen.
WIEBIS. Dat ik me nooit verzinnen zel, daer wil ik je gien bórg veur
FREEK. Dat zeg je zó maar. WIEBIS. Ik weet 'er niet van; wil jy
(jouw naam verzaaken,
Ik wil niet liegen. FREEK. Nouw, Wiebis, nouw ik zel 't weêr goed
Je bint ook wel kluchtig as je begint, je liegt ummers niet. (maaken.
65 Niemant vraegt jouw óf 'et waer is dat ik Crispyn hiet,
Waer meug je veur vreezen. WIEBIS. Zie toe, as ze me daer nae
Zó beeld jy je giensins in, dat ik, om jouw te behaegen, (vraegen,
De warheit verduisteren zel, neen, dat is uit de kyk.
Dan jouw naam, dan jouw vrouw hier te verzaeken, en ... FREEK. Je
70 Je hebt gelyk; 't zel tóch angders niet mit je deugen. (hebt gelyk,
't Is wel, lieg niet, as je wat evraegt word, 'k heb 'er niet teugen.
Hy is ook wel an ehaelt, die nae jouw pypen danksen mot.
Nouw bin je men knecht nóch maer, maer wat zou het ...
(WIEBIS. Daer is de Vodt.

De zoo betitelde is juffrouw Bellecóleur, die Freek komt zeggen dat Mooy Nelleke vandaag niet kan komen; hij antwoordt dat hij tegen denavond zal terugkeeren. Kort daarna komt Picaron, een man die met Bellecoleur leeft, haar vertellen dat hij »ter halver wegen van onze Lepel stroat» gezien heeft:

Een dierke fris van geloat,
75 Wel wat mismokt gekleed, moar de stóffe es delecoat,
En 't laywayken van ongemeene faynte; hoare kóp, en
Bey hoare armen zeyn rondom bezet met gauwe dóppen,
En 't layf met zilverwerk behangen, zey en weet niet wa ze eerst wil
Gaysloan in 't wandelen, en stoat op elk een voetstap stil.
80 En keert, en wend zich, hier, en gins, met mond en oogen,
Gelayk een haute pop, ógh 'k ik ben schandelayk bedroogen,
Ogh, zey es uit 'et zoad van een bótten Hóllander verwekt;
Keykt ze genokt ons, wat een wonderlayk aspect.

Hij spreekt haar aan:

Me permissie Nichteke, wa mokt gey zuó alleen?
85 Hedde geen gezelschap? ógh wilt gey 'er geen?
AEHJE. Wel ik neem de stoutigheid, en ik keum in zonger vraegen,
Ben jy 't, Jan neef, zó zel 't hier zen leeven niet daegen.
PIKARON. Hau kent gey mey nie, meyn lieveke, *Monkeur?*
'K ik ben auw Cauwezyn, *je swie vót Serviteur.*
90 AEGJE. En zie je dat uit 'et oog, dat ken ik niet gelooven.
PICARON. Mafóy gey geleykt auw moeyer, van onderen tót bóven.
AEGJE. Hier bin ik in de ly, als een verjaegden hongt,
Wangt duske groote gekken kyken je de woorden uit de mongd.
Hoe tier ik me best an? wel vriend ik heb gien kennis anje,
95 Jy noemt myn nicht, hoe nae hiet jy neef Jan van Spanje?
PICARON. Ba ja 'k ik, meyn geest getuigde mey zuó droay 'k ik au zag,
Dat, ongetweyffelt, auw moeyer in auw oogen lag,
'K ik kreeg door 't hieelen leyf een gruóten alteroatie,
Mey dócht 'k ik kon au va weezen en van foacie.
100 AEGJE. Wel dit lykt schier en zaek die ik verstaen ken;
Wangt men zaid het bloed dat kruipt daer 't niet langer gaen ken.
Dit keumt te schielyk op, wat Engel het myn hier ebrocht!
Ik heb zó eventjes nóch om jouw edócht.
Men moêr het me veul ekalt, dat heugt myn ondertusken.
105 PICARON. Welkom meyn Nichteke, zeyd welkom met een kusken.
AEGJE. Jae zaide ze, daer weunt Jan neef, die grooten hangdel het,
Van Antwerpen op Spanje, en dat is en groot kadet.

Zij vertelt dat zij al dikwijls in haar driejarig huwelijk haar man gevraagd had eens mee te mogen varen naar Antwerpen, waarvan hij telkens met zooveel ophef sprak. Hij had steeds geweigerd; ja, zei hij, als hij er heenvoer om een speulreisje, dan zou hij haar kunnen meenemen, doch hij had het veel te druk met zijn zaken, om er met haar te gaan rondslenteren.

't Schort immers daer niet an, dat ik niet genog van je hou?
En dat was staeg weêr an zen zeggen, as hy vertrekken zou.
110 PICARON. Gey zeyt het woart, mafoi, dat men au van de huig lichte.
AEGJE. Wat zegje Jan Neef! PICARON. 'K ik? niet, excusemoy meyn
AEGJE. Dunk je dat Jan Neef? ja wel men dunkt 'et mé (Nichte.
Dat 'et niet mooy is. hoor, weet je wet ik dé?
Zó drae as hy vertrokken was pakten ik men biezen,
115 En ik peurde scheep, zonger ien Ameré te verliezen,
Om zonger zyn weeten met 'er vaert Antwerpen te bezien.
Ik nam, wat nodig was, op staende voet mé mit ien
Te weten hongderd guldens an geld, om myn zelfs te bedroopen,
En ik keek dwars van myn huis óf, ik dócht loop, wil je loopen,
120 Wil je me niet mé neemen, en geef je me dit maal weêr slip?
Dan neem ik, an myn zelfs het beste gezelschip,
En de dóbbers in de zak, daer mag ik op vertrouwen,
Die zellen me ter nood het hoofd wel bóven houwen. (hier?
Zou 'k wachten tót hy men mé nam? PICARON. Wanneer belande ge
125 En woar hede al geweest? kik bidde au doe me da plazier,
En verhoal 'et mey, kik hoor graaig de kaut van auwe noatie,
Wey Brabanders discoureren wel, moar niet met zulken groatie.
AEGJE. Ja wel, je vergt me zó veul, Neef Jan, dat ik 'et je niet zeggen ken,
130 Ik weet wel wanneer dat ik hier kwam, maer niet waer ik al eweest
PICARON. Ba lieveke, al zweeigde stille, zó voldoede. (ben.
Zet au een weynig neêr, gey zeyt gewisslayk moede.

Zij wordt dronken gemaakt (juist op dezelfde wijze als in de klucht van Bormeester), geplunderd en vervolgens, gekleed als eene Antwerpsche, op eene bank gelegd. Weldra komt Freek terug, die dezen keer zijn' knecht ontloopen is, »een halve roes weg hebbende». Na eenig gepraat zegt Bellecóleur tot Freek:

Apropo! Sinjoor Crispeyn, haddy lust tot wa recreócie?
We hebben een dierken, 't es toamelayke schoon van fócie,
Niet vreemd van talie, en gezond van cóleur,
135 In kort, hoar ontbreekt, moar, alleen een serviteur.
FREEK. Al weêr an, as je maer wild, de mensken leeven
Miest by de verandering; die het ons de natuur veur eschreeven.
Zonger dat zou ik 'et wel stellen by myn eigen wyf;
Altyd uit ien bak te schaffen, het niet met al om 't lyf.
140 Waer is 'et diertje, laet zien? ken ik 'et dienen?
Is 't om hulp verlegen? ik zel 'et wel en hangd lienen. (kelrooyt,
BELLECOLEUR. Doar leed ze, moar sus ze sloapt nóch; ze es moey gerin-

Van huyen mórgen vroeg, en ze heet wat te veel gepooyt,
Bayd tót ze wakker es. FREEK. Ik moet 'er wat kwellen;
145 En zien hoe gemelyk dat zy 'er an zel stellen.
Op maysje, op, schaemje wet, dat je hier leid en ronkt;
Met een zuid wester zon dusk te slaepen, is zonkt.

Aegje wordt niet wakker; zij dragen haar naar binnen, waarheen ook Freek gaat. Picaron en Bellecóleur worden al gauw in hun gesprek over den buit gestoord door de kreten van Aegje *van binnen:*

Help! ik kan me niet langer verweeren.
Brangd! help, help, help!

Ze vliegt het tooneel op en valt Picaron om den hals.

Help! neef Jan van Spanje! stae me by!
150 Och, óch! 't is daer achter in jouw kamer zó onvry;
Och, ik bin hiel ontstelt. myn bienen trillen, en beeven.
Myn zó onbenierlyk te hangdelen, wat zel ik nóch beleeven?
PICARON. Hoe tiert gey au zuó an? lós, loat me lós, zeg 'k ik! word dy dul?
BEL. St. An, es da gillen! FREEK. Waerom maakt de flaers zuken spul?
155 AEGJE. Myn lieve Freek, stae jy daer! in wet gat heb je esteeken?
Myn hart springt myn op van vreugd, zó drae as ik je hoor spreeken.
FREEK. 't Zel nóch slimmer doen as hart waeyen. ANETA. 1) Es 't wel meer geschied?
FREEK. Wet Freekt jouw de kóp, deink ik? AEGJE. Hoe Taet, ken je me niet?
FREEK. Wet kennen? wet Taet? AEGJE. Is 't meuglik! bin ik dan zó bedroogen?
FREEK, *by zich zelf, terwyl Aegje hem onder de hand beziet:*
160 Ze noemt me by me naem, dat het ze uit 'er duim niet ezoogen.
Ik wou dat ik hier al van daen was. AEGJE. Ay, kyk men ereis ter deeg an.
FREEK, *haar óver zy beziende.* Wet zel 't nouw weezen? AEGJE. Bin ik jouw wyf niet? en jy myn man?
FREEK. Ik ken gien wyf, loop, loop, hier zel de hongd op zen staert ryen;
Ze zeid dat ze men wyf is. AEGJE. Heer! durf je me dat ontstryen?
165 Wet keumt men óver! dat men man myn verzaekt, daer hy men ziet,
En spreekt? *Freek haar meer beziende.* 't Gelykt 'er wel an 'er spraak; maer ze gaet angders ekliet.

1) een snolletje.

PICARON. Crispeyn es ongetrauwt, woar leed dy van te spooken?
ANETA. Wie doar? WIEBIS. Genaevend hier in huis, 'k had de Schipper graeg esprôken.
170 Ik denk, dat hy hier al weêran is. AEGJE. Och! Wiebis, óch!
't Is goed dat jy hier keumt, lieve Wiebis, zeg jy dóch
Waer je me veur an ziet, help me uit 'et verlangen?
Bin ik Aegje Freeke niet. WIEBIS. Geef iens een kaars. (*Met de kaars in de hand.*) Al most ik hangen,
Ik ken je niet. *Aegje, haer zelf beziende.* O myn, ó myn! hoe keum
Ik bin nouw zelf van myn eigen zelfs verdwaelt. (ik dusk vermaelt?
175 Hoe keum ik weêr te recht? ken zó en mensk van zich zelfs verdoolen?
Lieve deugd! myn tuig, myn riem, enne myn zulver is me ontstoolen.
FREEK. 't Is myn wyf! hoe duivel kom je t' Antwerpen? dat ik dusk vloek,
Zeg Aegt? WIEBIS. Bin jy 't vrouw? AEGJE. Och ja Wiebis! ik bin't.
WIEBIS. Je mocht de koekoek.
FREEK. Wie . . . maar, hólla, dat gorlegóy most ongs niet hooren
180 Juffrouw Bellecóleur, beliefje ongs wat allien te laeten? (praeten.
We hebben deuze vrouw wat te zeggen in vryegheid.
BEL. Zeer gaarne Sinjoor, wey goan tot auwen dienst bereid.
FREEK. Wie ried jouw zó stout dat jy je nae Antwerpen dorst begeeven!
AEGJE. Myn groote nieuwsgierigheid het me hier toe ebrocht, 'k zel 't myn leeven
185 Niet weêr doen, Taet. FREEK. Je zelt het jouw leeven niet weêr doen, schoon bescheit;
Ik geloof dat jouw reis, hier nae toe, op ien lelyke moêr leid.
Je hebt me dat veur zeker wel mier eklaert veur deezen.
AEGJE. Neen, veurwaer, zó waer as ik leef, niet, óf ik mot wat weezen.
FREEK. Wet doeje dan in deuze kuf? enne dus misselyk eklied?
190 Zó je, hier, zó de hoer niet en speult, zó verstae ik 'et me niet.
AEGJE. Myn lieve gouwe Freek, waer meug je me meê betygen?
WIEBIS. Ziet Schipper, as daer wat van te zeggen valt, dan mote jy zwygen?
AEGJE. Is je dat zó in de weg, dat ik in dit huis bin?
Om dat het niet te pluis is? wat doe jy 'er dan in?
195 Wiebis zeid me genoeg; je zoud me wel op de kóp schyten,
As je kost, maer, 't valt zó 't wil, ik zel 'er deur heen byten;
Wet mien je wel? denk . . . FREEK. Wel hey Aegt! AEGJE. Wel hey Freek! FREEK. Wet veur ien weêrzoorden,
En vuilen bescheid geef je ien mensk! AEGJE. Ik ken me verantwoorden,

En om je ierst te toonen hoe ik hier in huis keum, Neef Jan
200 Van Spanje, riep me in 't verbygaen in, en . . . FREEK. Wie? AEGJE. Wel, die man,
Die daer binnen is, je ként begommen zó onnózel vraegen,
Of 't ien wilde vreemt was! FREEK. Dat zelje jouw beklaegen,
Bin je zuk ien Venus? bin je zulk ien ritsige teef?
Dat je 't mit ien gaeuwedief houd; en hum den naem geeft van neef!
205 Om jouw vuiligheid te bewimpelen, en myn te doeken?
Foey jouw an. WIEBIS. Hoe! schroomje niet teuges de vrouw te raezen en te vloeken?
Daer ik by bin? wet zou 't mit jouw wezen as ik klappen wou?
Ik ken 't ook niet langer laeten; hoor vrouw . . . FREEK. Wiebis. WIEBIS. Hoor vrouw.
FREEK. Zwyg tóch. WIEBIS. Ik wil niet. AEGJE. Hoe is 't Wiebis. FREEK. Hoor, Mem, ik zel 't je zeggen;
210 Ik zoek 'et vergeefs veur jouw te verbergen: 't is niet t' ontleggen.
Dit is een hoerhuis, daer ik me niet as 't behoort
Gedraegen heb; as ik t' Antwerpen keum, en, met ien woord,
In onkuisheid verloop. AEGJE. En jy durft me nóch venussen? 'k zel toonen,
Dat 'et me liet is. FREEK. Och! ik miende myn zelven te verschoonen,
215 Mit jouw vuil te maeken. AEGJE. Waerom zeide je dat je gien wyf kost?
Toen ik je vroeg, óf ik jouw wyf niet was? FREEK. Om dat ik zo zeggen most;
As ik onbekent wou blyven, en myn doen wou verbloemen,
Veur dit volk, en jouw: wangt behalven dat ik 'er me Crispyn laet
Zó weeten ze niet beter, óf ik bin ongetrouwt en vry. (noemen,
220 AEGJE. Waer vervalje toe! FREEK. 't Is me van harten liet, ai, laet 'et daer by,
En denk 'er niet meer an, ik zel me veurtaen zó eerlik draegen.
AEGJE. Mag ik 'er vast op gaen? FREEK. Ja je tóch. AEGJE. 'k Zel 't dan noch iens mit jouw waegen. *Aegje zoent Freek.*
WIEBIS. Wet zó! leg mongd an Jans kynt. AEGJE. Ik beloofje nouw dat ik nooit weêr
Zonger jouw van huis zel gaen. WIEBIS. Dat 's naer myn zin. FREEK. Kom nouw, hoe eer
225 Hoe liever, naer jouw tuig vernómen, en wie jouw het uit etrokken.
AEGJE. 'k Misten niet toen ik hier in huis kwam, 'k bin hier wis eplokken.
FREEK. Weet je dat niet beter? AEGJE. Neen: ze maekten me met 'er haest buis.

'k Weet raed, Wiebis, dat niemand hier weg raekt uit 'et veurhuis,
Pas snedig op, en laet me allien, veur ierst, mit 'er omspringen,
230 Je mot me helpen, as 't 'er op an komt, om 'er te dwingen.
Laet ze keumen. FREEK. Heb je lui kennis an deuze vrouw? PICARON. 't Es een snol.
Ze heet hier wel twee moanten geluopen met een geplukten pól.
FREEK. Schelm! dat liegje; wangt ze was veur vier etmael t' Enkhuizen.
Voort geef 't goed weêr, dat je 'er ontstólen hebt, óf 't zel 'er kluizen.
235 PICARON. Ba Sinjoor gestólen? 'k ik . . . FREEK. Jae gestólen, geeft 'et al daedlyk weêr,
Zonger dat ik je mier hoor kikken. PICARON. 'K ik verstoa niet . . . .
Freek tegen Wiebis. Trek van leêr.
(Terwyl 't gestólen goed werd weêrgegeven.)
Dat gaet wel; zó moeten de schamele lui mekaer betjoenen.
Is 't 'er Mem? AEGJE. Jae. FREEK. Nouw moeten wy ze wet ófrássen, en de kit uitboenen.

---

67. DE JAMMERLIJK BEDROGEN OUDERS. 1)

Dievertje Gerbrants, maltentig en bazig, leest hare meid Lyntje de les, waarbij zij zich laat ontvallen:

Ja wel, wat ben ik gelukkig dat de tijd gebooren is datje zeld gaen wandelen.
Zulken ligjes op. LYNTJE. Wel wat duyvel is dat gezeyd?
Jy me ligjes op? ziet daer byget ben jy een eerlyke vrouw, ik ben een eerlijke meyd,
Daer is niemand die van mijn oneer agter mijn rug zel gaen snappen.
5 Ik ben dan die ik ben, ik mag mijn ooren schudden datze klappen,
Al ben ik een dienstmeyd, ik ben zo goed als die, die ik dien.
Dat men tot jouwend alle hoeckjes iens zou deur zien,
Daer schuild wat, ik mien dat mer een nesje zou vinden.

---

1) Uit: *Jan Klaaz. of Gewaande Dienstmaagt. Bly-spel. Den tweeden Druk, van veel merklijke Druck-fouten verbeetert.* [Vignet]. *Tot Amsterdam, Zijn te bekomen op den Nieuwendijk, by de Dirck van Assen Steeg, in Heulen.* (Het »Aen den bescheyden Leeser» is geteekend Thomas Asselijn en gedateerd den 6 December 1682.)

Diw. Zwijg, zeg ik, en houdme de bek. Lyntje. Ik wil spreeken, en ik zelder gien doeckjes om winden.
Zie daer by get, ik zeld uit krijten al wast over de hiele buurd,
Je hebme om je werk te doen, en niet om te schenden e huurd,
Ik ben een eerlijk mans kind, ja wel ik zel mijn zinnen nog missen.
Diw. Gien nood moer, krijtje wat heen, de tranen die je huild en zelje niet pissen.
Jy bent een staaltje, zelje me zo versteuren, foey schaemje wat.
Lyntje. Laet zer schaamen die er niet verantwoorden kennen, verstaeje dat,
Daer 't mijn eer, mijn eer geld, daer zel ik mijn defendeeren,
Jy hebter daer ientje in huys, jou Zaartje die zouje wat korrigeren.
Die de deugd uiterlijk gelijk is, daer men ziet datze gaed,
En inwendig isse soo heet, dat de steenen zwieten daer s' op staet,
Ja, die de kuysheyd zelfs schijnt te weezen, by die, die ze niet en kennen.
Diw. Jou schendbrok, zel je op 't lest nog mijn huis zoeken te schen-
Ik zweer datje dat nog ten duurste zel worden betaald. (nen?
e Jan Jasperzen, e Jan Jasperzen. Jan. Jasp. Wat isser te doen
Moer? Diw. Zo het me dat stukke vleys daer deur e haald.
En zulke dingen als ze me in mijn aenzigt durft verwyten.
Jan. Jasp. Maer Moer, onstelje dog zo niet, 't is immers waar die je daadlijk kend slijten.
Hoor Lijntje, maak ook niet dat et al te bond is,
't Past niet wel veur iemand die diend, dat men zo stout van mond is.
Jou tijd is tog verstreeken, daarom weezje maar wel te vreen, (heen.
En pak je goetje maer mooytjes by mekaar, en gae jy zo in vreeden
Diw. Ze zelder ook zo dryvenden uit, voort zeg ik, breng men al het goed na binne,
'k Wilje veur mijn oogen niet langer zien, 't gaet me schier aen de zinne,
Alle daagen zulken leeven te hebben met zo een loskop van een meyd.
Jan. Jasp. Hoor Lyntje, wandel jy maar heen, en doed gelijk ik heb
't Zel best zijn om alle vorder kijfagie te schouwen. (gezeyd.

Jan Jasperzen zal daarop uitgaan, als Stoffel Thysen en Tjerk Heindricksz. komen om het hylik te verzoeken uit naam van Reinier Adriaenzen en Lysbet Francen zijn peet met Zaartje Jans. In het gesprek brengt Tjerk den naam van Jan Klazen op het tapijt, die naar ze gehoord hebben

nog volhard met je dogter Zaartje Jans te vrijen,
En daer elk de mond van vol heeft datze malkandren ook wel meugen lyen,

Die zeg ik, is al mee van dat zelve stof op geleyd. 1)
JAN JASP. Ja wel Tjerk Heindrikze, wat zel ik zeggen, ons is zoo nu en dan ook al wat deur d' ooren ewaijd.
Maar we hoopen zorg te draagen dat et daer niet toe zel koomen.
40 DIW. Hy mijn dogter hebben? in der eeuwigheid niet, wy houdend met de vroomen.
En zellen daer wel een schot veur schieten, zie daer ik zeg zoo ik het mien,
Dat ik er liever nae 't Kerkhof zag draagen, eer ik toe zou laaten dat dat zou geschien;
Zulken ondeugenden hoop, die aller goed met bedrog en kneevelery hebben gewonnen,
Wat waarenze nog over weinig jaren, ze hebben immers met niet be-
45 En nou is men elk te rijk, in kostelijkheyd en pragt, (gonnen,
Hoor Tjerk Heindrikze, al heeft men 't zoo bried niet, zoo hou ik nog veul van een eerlijk geslagt,
Dat men zijn hooft by elk een vry en veylig mag op steeken.
Waer dat men keerd of wend, men hoord er niet dan maar schand van spreeken.
STOFF. TH. Daer hebje gelijk in moer, ik kunder 2) mee zoo eenighen onder die spinnen al vry grof,
50 Maer om tot de zaak weer te koomen Diwertje Gerbrants, ziet dit isser of,
Terwijlje dogter met Jan Klasen zoo op de naem is, of je ook iet kon bemerken
Datze aen malkanderen verbonden mogte zijn, en dit zoo zijnde, ziet zoo zouden wy te vergeefs werken,
Want wy en zouden niet gaeren verhinderen, 't geen alreede was gedaan.
JAN. JASP. Aengaende die zaak Stoffel Thijzen, daer is ons weetens tot nog toe niet aen.
55 't Is waer, hy is ons voor deezen wel tot twee of drij mael voor ge-
Maer telkens glad af geseyd, en tenemaal af geslaagen. (gedraagen,
Zoo dat wy zeederd dien tijd hem zelden of zeer weinig hebben gezien,
En zoo hy al eens mogt koomen, zoo zoud buiten onze kennis, en ter sluik moeten geschien.
Altoos 't leyd zoo by ons nu, dat 't nu, nog t' eeniger tijd niet en zal geschieden,

---

1) Hij had gesproken van hen die hun goed »onordentelijk verteeren».
2) Latere drukken: *kender*.

60 Daer op hebben wy ook deur de twee en darde hand hem het huys
wel scherpelijk doen verbieden.
En houwen ook wel te deeg een oog in 't zeijl, waer datze gaet en
staat.
Diw. Ik vertrouw ook datze niet zel doen als met onse konsend en
Zoo dat wy, hoop ik die swarigheyd te boven zijn gekoomen. (raed,

Na het vertrek van Stoffel Thysen en Tjerk Heindricksz. besluiten de ouders hunne dochter eens ferm onder handen te nemen. Zaartje wordt geroepen en haar vader zegt:

Hoor kijnd, dit moet ik je veur af vraagen,
65 Hoe ist met Jan Klazen? staejem nog te woord, of heb jem of ge-
slaagen?
Diw. Zy hem te woord staen! te woord staan, wel ik wou datze dat
Heb ik er daarom dus ver en met eeren gebrogt? (ereys dogt,
Veur zulken ligt vink, zulken dommenateur, die niet en weet als
van verteeren.
Wilze zontijts by gezelschap gaan, zoo laats' altijd by eerlijke luy
kinderen verkeeren,
70 Maar niet by zulken hoop, daar elk ien maar schand of spreekt.
Zy zet ons een mooye kroon op 't hooft. Jan Jasp. Ja zulken kroon,
die van scharpe doornen steekt.
Ik wilje dat wel zeggen Zaartje, zoo je zo voort gaed met jou eer-
lijk geslagt dus te schenne,
Dat ik je van dese uur af veur mijn kint niet zel kenne.
En al kwamje te vervallen tot de uiterste armoede en elend,
75 Zoo zel ik gien meerder barmhertigheyd met je hebben als had ik
je noyd gekend.
Diw. En al zag ik ze van honger vergaan, ja zoo, dat ze niet een
woord kon uiten,
En ik konder met een stuk brood helpen, zoo zel ik er mijn trezoor
voor sluiten,
Laatze met Jan Klaazen dan aan de wind loopen, gelijk dat wel meer
beurd en nog daagelijks geschied.
Zaartje. Het is immers niet om te harden, hoe kan ik 't uit staan!
en wat ist men een verdriet,
80 Alle dagen in zulken rusie en onrust te leeven:
Ik zeg nog erijs vaeder, dat ik niet trouwen zel of je zelter volko-
men je konzent toe geeven,
Maar wilje me dwingen iemand te neemen daar mijn zinlijkheid
niet toe en strekt?

Diw. Dwingen, ay hoor, hoe averegs, en hoe verkeerd dat ze dat trekt.
Is dat dwingen? jouw het best veur te houwen?
85 Daar men zoo klaar jou bederf in ziet, jy zeld na onze zin en niet na jou zin trouwen;
Jy ziet maar op het uiterlijk, op die aardige zwier en wulpze dartelheid.
Jan. Jasp. Hoor Zaartje, al wat hier gesprooken word, dat word tot jouwen besten gezeyd,
Jy zoud naar ons luistren, en jou losse zinne wat toomen.
't Geen ons daar van die vrienden zoo daadelijk is veur gekoomen,
90 Zouden wy wel gaeren zien, Reinier Adriaenzen is een deugdelijk en welleevend knegt.
En van een eerlijk geslagt, zuinig spaarzaam en opregt,
Die wel geld weet te winnen, en ook wel geld weet te bewaaren.
Div. En wat is Jan Klazen? den hielen dag met d' eene ligtmis of d' ander op een cheesje te traraare,
En alle kuffen te bezoeken, en van zavonds tot smorgens vroeg,
95 Wakker den elleboog te roeren, in deen of in dandere kroeg? (kind?
Dat zou moy huijs houwen, ik miend, waer je niet regt een verloore
Al is hy rijk, kak rijk, tis de beste rijkdom die men zamen wind.
Je zoud daer onder een volkje koomen, dat ik dog niet wil hoopen:
Zijnd niet meest al Ziele verkoopers, of die zoo transporten en maandceelen op koopen?
100 Is zijn neef niet, hier digte by en in de vergulde pellikaan?
Die zijn eygen vrou heeft laeten zitten, met een ander deuregaen?
En om er gien doekjes om te winden, gelijk het elk ien wel mag weeten;
Heeft zijn oom Jan Stompvoet nou niet by de twie jaaren by de wittebroots kinderen in tugthuijs gezeeten?
En Evert plat bek, hier buiten in de halve maan,
105 Heeft die niet nog korteling om twie valsche verklaringhen 't Amsterveen aen de kaak e staen?
En dit zijn al van zijn naeste vrienden, wel men behoordeze als de pest te schouwen.
Ik zelder ook een schot veur schieten, al zouwdmen al mijn leeven Rouwen.
Laet zien, of jy je hoofd zeld volgen en verwerpen onse goede raed?
Zaartje. Maar Moeder! hoe meugje je zelven zoo moeyelijk maaken, tis immers onnoodighe praat,
110 Ik zeg nog, gelijk ik daadlijk gezeyd heb, en je meugh het ook vry gelooven,

Dat ik niet zel doen als met je konzent, en daer en boven
Mijn tenemael voegen zoo je tzelfs zeld vinden geraen. JAN JASP.
Goed Zaartje, houd daer in je woord.
En alsje dat doed, zoo doeje als een gehoorzame dogter toe behoord.

Jan Jasperzen gaat om zijne zaken uit en Diwertje belast Zaartje met eenige boodschappen. Deze alleen gebleven zegt:

Dit vald men wonderlijk schoon in de hand. 't is omtrend
115 Twee uuren geleen, dat ik met Martijntje afspraak heb genoomen,
Om ten een uur met Jan Klaazen agter de nieuwe luiterze Kerk by me kaar te koomen,
Om alles t' overleggen, ja wel, nou t' er op aen komd wensten ik wel dat ik et noyt begonnen had,
Wat zeld een geroep maken! en wat wild een klank geeven over de hiele stadt!
Ik weet gien stellen met mijn moeder, zoo zelze aengaen kompzet te weeten,
120 Ik vrees dat et er aen er zinne zel gaen, inder eeuwigheyd en zel zet niet vergeeten.
Tis ook als men 't zeggen zel al een wonderlijk stout bestaen,
En nou 't evenwel anders niet weezen en kan, zoo moet et op die wijs wel voord gaen.
Ik mag mijn boodtschappen ondertusschen gaen of doen, en leven zoo lang tusschen hoop en vreezen,
En teegen die tijd maak ik staat dat et dan ontrend een uur zel weezen.

Genoemde Martijntje is de besteedster, welke dienzelfden avond aan Diwertje een nieuwe meid zal bezorgen, en het stoute bestaan is niet minder dan dat Jan Klaazen, als dienstmeid verkleed, door Martijntje zal gebracht worden aan het huis van Diwertje. Zaartje, op de afgesproken plaats gekomen, weifelt nog:

125 Hier ben ik nou, daar 't geseid is, nu staan ik nog tussen bijen,
Of ik mijn woord wil houwen dan of dat ik er uit wil schijen,
Doen ik het, zoo haal ik op mijn hals een eeuwigduerend verwijt,
En doen ik het niet, zoo leef ik weer in een geduerige strijd,
Ja de liefde vrees ik zel mijn ingewand nog tot assche toe verteeren.
130 En dan denk ik weer als 't uit liefde geschied, geschied het dan ook niet met eeren?
Alles zou nog wel gaen, maer al dat gedurig teemen is niet als op het geslacht.

Jan Klaazen en Martijntje weten haar alle bezwaren uit het hoofd te praten, zoodat het bij de afspraak blijft: een weinigje na achten zal Martijntje met de gewaande dienstmaagd komen.

Bij het naar huis gaan stort Zaartje haar hart uit aan de twee geburen Grietje Pieters en Marritje Jacobs; ze vinden het beiden ook een »overstout bestaen» en raden haar het nog wat aan te zien, of men de zaak door tusschenspreken zou kunnen bijleggen. Zaartje vertelt daarop, hoe zij voor Reinier Adriaenzen ten huwelijk is verzocht en dat haar ouders het verzoek ook aangenomen hebben. Deze zijn niet te verbidden; ze willen »met drommels kragt»

Dat ik Jan Klaazen de schop zel geeven, en met dese kwaeker trouwen zel,
En dat zel in der eeuwigheyd niet geschien, al zoud men al men leeven berouwen.

De vrouwtjes vinden dat »een regte steyloorigheyd van er Ouwers» en zeggen:

Maar, als hy een eerlijk jongman is, wat raakt hem zijn afkomst, of geslagt:
135 Valt er anders niet te zeggen, zoo doen ze je groot ongelijk datze 't je zoeken te beletten,
Gae jy der maer zoo op aen Zaartje, en komd et er toe, beroepje slegs op ons, wy zellen ze wel zien ter neer te zetten,
En ook alle bey met fatzoen en goede redenen ondergaen.
Zaartje. Og wouje dat doen gebuurtjes, want ik ben verzeekerd dat er gien kleine storm zel op staen.
Ik ben mijn zelven schier niet, ja 't verdriet me langer zoo te leeven.

Diwertje komt het huis uit en bebromt Zaartje, omdat ze zoo lang is uitgebleven. Zaartje, wie een hart is gestoken onder den riem door de woorden der gebuurtjes, gaat in huis. De buurvrouwtjes brengen het gesprek op Jan Klaazen en betoogen dat als hij zelf maar »eerlijk» is, er niet aan is bedreven, zoo zijn »geslagt» (familie) niet deugt. Bovendien:

140 Jan Klazen het een schoon kapitaal Diwertje, en zoo elk ien zeyd, zoo draagd hy hem ook wel.
Mijn lieve moer, mienje dat men 't hier altijd zoo volmaakt hebben zel?
Je moetje wat laeten gezeggen, 't is niet te weeten wat ongemak dat jer van zoud kenne krijgen.
Diw. Grietje Pieters, ik bidje dog op alle vrindschap wild er maar van zwijgen.
't Leyd zoo by ons, dat et in der eeuwigheyd met onze zin niet zel geschien.

145 MARRITJE. Dan moetje verwagten watter van koomen zel, ligt zelje nog wel wenschen om dien dag te mogen zien.
DIW. Dat moet zijn beloop dan hebben, nou hier een speltje by gesteecken, we zellend daer by laeten.
Goeden avond gebuurtjes, ik zie wel we zellent hier dog niet wel effen praaten.

Voordat de vrouwtjes nog haar huis binnengaan, zien ze Reinier Adriaenszen aankomen, die zooals ze terecht vermoeden »nae Zaartjes» gaat. Lang staat hij nog bij zich zelven te overleggen, of hij het doen zal of niet, als de deur opengaat en Zaartje naar buiten treedt. Hij spreekt haar dadelijk aan:

Wel Zaartje Jans, 't scheelde niet veul of ik had schier verby ge-
't Is juist of het weeze wil, datje de deur zelfs open doed. (loopen.
150 ZAARTJE. Wat was jou zeggen vriend? ik loof niet datje hier weezen moet,
Ik kenje niet, daerom wandel maar voort, en zoekt andere weegen.
REIN. ADR. Kenje me niet Zaartje Jans? wel bezie me e reys te deegen.
ZAARTJE. Ben jy 't Lammert oom, o neen ik heb abuys.
REIN. ADR. Ik ben Reinier Adriaenzen, neef van Lijsbet Francen aen de Haerlemmer Sluys.
155 Hoe ist, nog tamelijkjes? ZAARTJE. Dat gaet zoo wat heen. REIN. ADR. Zo, zo, Vaeder en Moeder zijn ze nog wat hartelijkjes met er beyen?
ZAARTJE. Ja zo wat aen de knorrighe kant, tusschen laggen en schreijen.
REIN. ADR. Zo, zo; Vader het al een harde stoot e had, is hy nou weer wat mooy op zijn stel?
ZAARTJE. Reedelijkjes. REIN. ADR. Zo, zo, Moeder pleeg vry wat doofagtig te weezen, hoe ist, hoordze nou weer redelijk wel?
ZAARTJE. Dat ken wel gaen. REIN. ADR. Zo, zo, wat hetet van desen dag gestormd? en wat heeft de wind sterk en fel geblaazen?
160 Hoe ist? hebje tot jouwend ook wat schade geleen? zo aen schoorstiene, panne of aen glaazen?
ZAARTJE. Zonderling niet. REIN. ADR. Zo, zo, ik loof dat mer van hooren zel, den armen Zeeman die beklaag ik, daer komd het nou miest op aen.
Hoe ist buiten in je tuin? staet et altemaal moy in zijn bloezem?
ZAARTJE. Dat ken zoo hiel wel gaen.
REIN. ADR. Zo zo, maar Zaartje Jans, om van mijn voorgaende redenen nu af te breken,
Zo zou ik wel verzoeken, of ik hier in vryigheid wel een woordje zou mogen met je spreken?

165 ZAARTJE. Alst niet te lang en duurd. REIN. ADR. Zo, zo, de reeden van mijn aenkomst, vertrouw ik isje eenigzints bekend.
En terwijl jou zelfstandig beeld in mijn hart zo diep staat geprent,
Heeft my de Geest geperst om herwarts te koomen.
Ook zelje wel indagtig weezen, wat af-spraak de vrienden zamen hebben genoomen,
Als ook 't besluit 't geenze weederzijts dezen dag hebben gemaakt.
170 ZAARTJE. Ik heb zoo wel wat gehoord, maar ik kan niet voelen, dat et mijn raakt.
REIN. ADR. Zo, zo, niet te min hoop ik dat je 't van kragt en waerde zeld houwen.
En om alle ydele woorden die men in 't vrijen gewoon is, te schouwen,
Gelijk alle andre ontugtigheid die men dan gemeenlijk wel doed,
Geheel en al verby te gaen, want ziet Zaartje Jans, dat strijdt tenemael tegens mijn gemoed,
175 Zo kom ik je verzoeken en dat in deugd en in eeren,
En terwijl mijn Geest getuijgd om jou vlees te begeeren,
Zo kom ik u mijn zelfs eerbiedigijk bieden an,
Op dat je mogt worden mijn egte vrou, en ik jou wettelijke man,
Om alzoo te zamen dit aerdsche deel vrugtbaarlijk te beleeven.
180 ZAARTJE. Ja wel, alzoo de geest by my zo vaardig niet en is, en ken ikje daer gien antwoord op geeven;
Maar zoveel als me die tot nog toe getuygd, ist maar verlooren arbeyd.
REIN. ADR. Zo, zo, ik bekend Zaartje, de geest moet innerlijk werken, of daer word geen regte grond geleyd.
Eenigheid in liefde, eenigheid des Geests, is de rustbank van een vreedzaam leeven.
ZAARTJE. Maar hoor vriend, terwijlje zoo kragtig deur den geest werd gedreeven,
185 Zoo wou ik je eerst dit raen, en verzuyme veur al gien tijd,
Dat is, datje zo wat dubbelden anijs met lavas gebruikte, en maakteje die winden eerst altemaal kwijd,
Ze mogte je anders d'eene of d'andere tijd het hart overstelpen,
En kwamenze in 't gedarmte, je liep groot perijkel, want de miesters zeggen die luy zijn niet te helpen.
En alsje dan getrouwd waerd, wat zatje vrou dan wel in verdriet,
190 Ja ze treurden er wel dood, wie weet of ze eindlijk niet wel deur mistroostigheyd op een doolweg mogt geraaken.
REIN. ADR. Maar Zaartje Jans, mienje 't ook: ja wel je zoud me nog wel schier aen 't laggen maaken;

Hoewel dat ik het veur ydelheid houw, als ook alle vergeefsche reen,
Maar ik deink weer, als men in 't vrijen is zoo gaet et er nog al me heen,
Maar om dan weer tot mijn verzoek te koomen, en geen ydele reeden meer te spillen,
195 Veel min malkanderen op te houwen met eenige zotte grillen,
Zoo belieft me je meeningh eens ongeveinst te doen verstaen,
Of je mijn verzoek verwerpt, dan ofjer je nog wat op zeld beraen.
ZAARTJE. Benje daer zo haestig me mijn vriend, dat ik dat zo daadlijk zou zeggen,
Ik dien het buiten den Geest, by mijn zelfs ook wel iens t' overleggen.
200 REIN. ADR. Zo, zo, ik mag die veurzigtigheid wel lijen Zaartje Jans, in plaats van zoo blind toe te loopen by de gis,
Want ziet, men weet somtijts niet of men van een goede of van een kwaede Geest bezeeten is.
De gaaven des geests vallen zonderling, den eene tijd werken ze veel kragtiger dan d'ander,
En dan maaken ze den mensch eens dof, en dan weer hiel schrander,
Zoo dat mijns gevoelens daer deur al ons doen en laeten werd bestierd.
205 ZAARTJE. Aengaende jou verzoek, 't geen je men hebt voorgesteld, zeer net en wel gemanierd,
En mijn besluit daer op wild hebben, zoo laet ik je dit dan weeten,
Datje van nu voortaen het weer om koomen wel meugd vergeeten,
Dit getuygd mijn geest zoo tegenwoordig. REIN. ADR. Zo, zo, zeer wel Zaartje Jans, je hebt niet kwaelijk gezeyd,
We meugent dan wat uitstellen, of je nog kwam te veranderen van zinlijkheyd,
210 Daer toe wensch ik dat de liefde jou van dag tot dag toe in wil versterken.
Ik zel hier op mijn af-scheyd dan neemen, en wagten af wat de geest nog eindelijk mogt koomen uit te werken.

't Is ondertusschen al lang over achten geworden, zij ziet dan ook Martijntje met Jan Klaazen aankomen. Na een kort gesprek met hen roept ze haar moeder.

DIW. Goeden avond Martijntje, komje daer met et meysje aen.
MART. Ja Diwertje, 't is vry donker en wat veer, ik dogt, ik mag zelven mee gaen.
DIW. Daer doeje wel aen moer, wellekom Vrijster, dat je wel lang meugd beklijven.
215 MART. Daer twijfel ik niet iens aen, kind, ze kan kostelijk stoppen, nayen en stijven.

Diw. Wat je dog zegt, wel moer, dat komd tot onzent al hiel wel te pas.
Mart. En al er werk doedze zoo knaphandig en zo ras,
Ja, ze vliegt, gebiejer wat, zoo gewillig isse op er bienen.
Diw. Hoor Martijntje, vald et wel uit, we kenne mekaar op een aar tijd weer bedienen.
220 Hoe hietje Vrijster? Jan Kl. Jannetje Martens. Diw. Goed, maar (hoor Martijntje, ik heb het by my zelven zo overleyd, verstae-
Als dat dit Meysje alle nagten by men Dogter slaepen zel, (je wel,
En dat om die reedenen, gelijk ik je zel verklaaren,
Daer is een Jongman die Jan Klazen hiet, die hier gedurig om de deur gaet waeren,
Ja we hebbender zulken onrust van, en hy verzuimter om gien tijd,
225 En nae dat we 't bereekenen kenne zo het hy onse Zaartje al over de twie jaaren gevrijd,
En we doen al wat we kennen om et te stuyten en te weeren;
Het zou nog wel gaen, maar hy is van een ondeugend geslagt, en daerom kenne we niet resolveren.
Tot dry maal toe het hy 't hylik doen verzoeken, ja daer word gien moeyten om gespaart,
Daerom Jannetje Martens, ziet wel toe dat je men Dogters reinigheyd wel bewaard.
230 Jan Kl. Laet dat maar op mijn staen Vrouw, ik zel dat hiel wel besteeken.
Diw. Ziet Martijntje, we hebben om die reeden de Luyfel van ons Huys laeten ofbreeken,
Uit vrees of hy ze beklimmen mogt, 't is zulken argen gast,
Hy zou teegen een muur op vliegen, en wat hy grypt dat houd hy vast;
Daerom Kijnd, zelje geduurig een oog in 't zeyl moeten houwen.
325 Mart. Zouze niet, hoor moer, wat jer gebied dat meugjer zonder omzien vertrouwen,
Nou Jannetje, doed dan alles gelijk een eerlijke meyd toe behoord,
En diend je volk trouw, 't is moeyelijk als men de meysjes wel besteld dat men dan klagten hoord,
Volmaakt kan men 't hier niet hebben, tusschen beyden word meest gepreezen.
En deinkt iemand die diend, dat hy altijd de minste moet weezen.
240 Onthouwje maar dese les. Diw. Daer spreekje regt aen Martijntje buur.
Mart. Nou Diwertje, veel gelukx met je Meyd, en jy Jannetje Martens met je huur.
Diw. Kom nae binne, en brengje doos op 't hang kamertje tusschen de twie glaaze kassen,

En zet voort wat waeter op het vuur om de vaaten te wassen.

Den volgenden morgen doet Diwertje niet anders dan klagen:

Ik zie wel, 'k heb pissebed laete gaen, en kakkebed weer e kreegen.

De nieuwe meid doet alles verkeerd; als zij de »glaasewasser» moet halen, brengt zij de raagbol:

245 wel domme jut, tast je maar zoo blind toe by de gis?
Is dat een Glase wasser? en heb jy gediend? en weetje nog niet wat een Glasewasser of een raagbol is?
Ay ziet die slonsmoer daer iens staen, ziet er al dit gewaad iens aen 't lijf hangen,
Wel jy bent ien gauwertje, men zou nog wel doo Rotten met je kenne vangen,
Neen moer, jy zeld er niet weezen, je meugd zoo daadlijk wel weer gaen, zulke jottoos heb ik niet van doen.

Een oogenblik later stoot de gewaande dienstmeid met de raagbol een van Diwertjes beste »Posteleine schottels, een drieling" stuk en brengt ze »de luywagen in plaats van de beuzem." Wanhopig loopt Diwertje de deur uit en gaat haar nood klagen bij de buurvrouwtjes:

250 Wat dunkje van dat staaltje Grietje Pieters? lijkt et niet wel een Ameraaltje van 't land?
Wel ik verfoeyme dat ik me zulken fatzoentje heb laeten aen praaten.
Grietje. Ja moer, wilje besteetsters gelooven, mis ist, je meugdje op dat volkje niet verlaaten,
Daer worden er zo veul deur misleyd, daerom kom ik er niet aen.
Diw. Daar het ze me alrie een kostelijke porseleine schottel gebrooken, de beste die der veur myn schoorstien heeft gestaen,
255 Ik kon het niet laeten, of ik moestje men nood koomen klaagen;
Zeg ik datze een glasewasser brengen zel, ze komd met de raagbol, spreek ik van een Beuzem, ze brengt een luiwagen.
Neemd de beuzem in d'andre hand, dauwel, dats al weer aen, al watze doed dat doedze verkeerd,
Ziet er dat veegen iens ter hand staen. Marritje. Dat loof ik wel moer, ze het et er leeven ligt niet geleerd,
En ze zelter leeven ook niet worden die je miend datze is. Diw. Wel Marritje Jacobs wat is dat te zeggen?
260 Marritje. Ja Kijnd, 't zouwje al vreemd veur komen als men je dat kwam uit te leggen,
Daer is te nagt tot jouwend al vry wat om egaen, mier als de meulen in 't woud,

Dog, 't is gien wonder dat er wat om gaet, daer men zo zonder speulman bruiloft houd.
Diw. Aengaende die zaak, Marritje Jacobs we hebbender te nagt gien nood van gehad, van dat perfuymen,
't Is pas ses weeken geleen, dat we ons secreet hebben doen ruymen.
265 Grietje. Daer praate we niet van Diwertje, verstaet ons wel te regt,
Hebjeze wel te deegen bezien? Diw. Wat zou ik er aen zien? Grietje. Wat jer aen zoud zien? Wel mijn lieve moer het is een knegt.
Diw. Een knegt, een knegt? Marritje. Ja een knegt Kijnd. Diw. Een knegt! og og lacy, og armen!
Marritje. Hij het jou dogter wel te deegen gekoesterd, deezen nagt in zijn armen.
Diw. e Jan Jasperzen! e Jan Jasperzen! og wat komd ons over! een knegt, een knegt!
270 Jan Jasp. Hoe benje zo ondsteld moer! ik verstae niet een woord watje zegt.
Is het om de meyd? laetze weer loopen, zelje je om de meyd zo versteuren?
Diw. Laetze weer loopen! konnewer nou zoo ofkoomen, wat nood wasser dan van treuren,
Het is een knegt. Jan Jasp. Een knegt! Kom krijg men e reys een keers, dat ik er de waarheyd van ondervin.
Diw. Ziet, watte oogen het hy als een Valk! en hy krijgd al hayr aen zijn kin.
275 Jan Jasp. Og ja moer, het is een knegt! die teekens en kennen niet liegen.
Jou stukke boefs alsje bend, hoe hebje 't durven bestaen van eerlijke luy zo schandelijk te bedriegen?
Spreek op, wie benje? eer ikje de bienen aen stukken smijt.
Jan Kl. Ik ben Jan Klaazen, die jou dogter Zaartje Jans zo lang het e vryd
Jan Jasp. Jan Klaazen! Diw. Wat zegje Vaer? Jan Jasp. Het is Jan Klazen Moer. Diw. Jan Klaazen! Grietje Pieters! Wat komd ons over? Gr. Ja moer, dat heb ik er al van verwagt.
280 Diw. Jy bend een vrouwe schender, jy hebt mijn dochter verkragt.
Verkragt hebjeze, 'k zel wraak roepen. Marritje. Nou moer, je moetje zo niet versteuren;
Je moet je zelfs nog al troosten, en deinken dat die dingen wel mier beuren.
Diw. Troosten? daer is niet een lit aen men lijf dat stil staet! zoo ben ik er van onsteld.

GRIETJE. Al 't geen dat we hier nou zien, hebben we je dat flus niet al te vooren gespeld?
285 Wat helpt nou al jou temery op afkomst en geslagt? ik zeg datze wel hebben gedaen, en dat elk dit vonnis zel wijzen.
JAN JASP. En ik zeg, dat et maer een party labbekakken en koppelaersters bennen, die dit prijzen.
GRIETJE. Nou Vaer, weezje maer wel gerust, 't is al gelijke munt, houw jy je slegts wat hartig in de kouw.
JAN JASP. Ik zeg nog e reys, dat ik het niet om de broederschap en liet, dat ik men wel te deeg aen dien schafuit wreeken zouw,
Als ook aen die, die dit werkje dus hebben helpen besteeken.
290 DIW. e Zaartje, e Zaartje. MARRITJE. Og daer komd die sloof aen, wat hets een krop! en hoe zelze kennen spreeken!
ZAARTJE. Mijn liefste Vaeder en Moeder, vergeeft et mijn zoo ik je hier in heb misdaen.
DIW. Misdaen? MARRITJE. Nou Diwertje, onstelje zoo niet, men moet tegen een jonge vrou zoo niet aengaen,
Og hoe bedrukt ziet zer uit, ze zelder gewis nog aen 't eind schreyen.
JAN JASP. Jou leelijke stukke vleys alsje bend, hoe hebje 't durven bestaen, van jou ouwers zoo schandelijk te verleyen?
295 Was het nog maar een schoenlappersgezel, ik zoud 't verzetten, maar Jan Klaazen, jawel ik ben hiel konfuys.
JAN KL. Verschoond mijn, zoo ik je hier in beleedigt heb. JAN JASP. Verschoone! datje een bordeel maakt van mijn huys.
GRIETJE. Nou Jan Jasperzen, deink dat et er diel is, en dat niemand een anders bruid zel rooven.
JAN JASP. Ay kallemoers praat, er diel is, mienje dat wy die dingen gelooven?
Maar Martijn de Besteetster, die al dit onheil heeft gebrouwd,
300 Ik zweer dat zer veur lijen zel, zie daer, ik gae zoo dryvende nae de Schout;
Zoo wordze nog ligt in 't heimelijk gegiezeld, of ten minsten uit gebannen,
Want in zulken stadt als dit is, weet men dat onkruid wel te deeg te wannen.
MARRITJE. Nou vrienden, ziet je kinderen heur verneederen, maakt dog een eind van er verdriet,
En deinkt watter e passeerd is, dat et uit opregte liefden is geschied.
305 Og daer zijgdze neer, Diwertje ze sterft, ik voel niets aen er beweegen.
DIW. Mijn kijnd, mijn kijnd. GRIETJE. Ze het gewis van onsteltenis een hartvank gekreegen.

Og ja ze sterft, wat azijn, azijn, zoo sprenkeldze wat, en ontbinter er schorteldoekx bant.

JAN KL. Mijn lieve Zaartje Jans, zoo je nog eenige kennis hebt, zoo drukt me nog iens veur 't lest aen men hand.

MARRITJE. Ay stae wat ruim keijeren, ze begint er wat te rekken, ik hoop dat et nog gien sterven zal weezen.

310 DIW. Og Marritje Jacobs, terwijl 't nou zoo leyd, wou je men man nu wat zoeken te beleezen?

MARRITJE. Nou Jan Jasperzen, geeft je woord, je ziet immers wat swarigheyd dat er uit kan ontstaen.

JAN JASP. Wat zelle we doen Moer? DIW. Ik zie gien middel vaer, of we zellend wel moeten laete voortgaen.

JAN JASP. Zoo zel ik hem eerst veuraf enige artykelen gaen veur houwen.

Hoor Jan Klazen, of ik het toestond, zouje mijn dogter op dese Voorwaarde dan wel willen trouwen?

315 JAN KL. Og ja mijn vrind, hoe kragtig, en hoe nauw dat je me die ook in steld.

JAN JASP. Zoo zelje me dan belooven, datje niemand vanje volk, in handel of in wandel nae volgen zeld,

Dat jer t' enemael van zeld af zien, en al je geselschap en aenhang zeld af snijen:

Datje de haanematten zeld schouwen, als ook het kwanzelen van honden en van duiven, steentje beentje, en schilderijen,

Datje de kroegen zult haaten, nog van pas dies, al wat ik zie, of van in 't verkeerdbord te speulen, zeld maaken je werk,

320 Datje je beroep eerlijk zeld waar neemen, en weezen altijt neerstig, zoo op de Beurs, als in de Kerk.

Beloofje me dit alles naer te koomen, en van nojjt weer tot jou voorgaende leeven te keeren?

JAN KL. Og ja, en zoo je 't op mijn versoekt, zoo wil ik et jou wel sweeren.

JAN JASP. Wel, houd daer dan in je woord, zoo wens ik je veul gelukx met mijn kind.

GRIETJE. Wat zo, nou ziet men, dat die in 't strijden volhard, ten laasten nog overwind.

325 DIW. Veel gelukx keijeren, dat je zamen langh meugd beklyven.

MARRITJE. Veel gelukx Zaartje Jans, en jy Jan Klaazen. datje altoos lieve kinderen meugd blyven.

JAN JASP. Wat wonderlijke toeval is dit, ik staeder van verstomd, zoo wonderlijk komt et me veur,

Wat hebben wy er met kragt tegen gewoeld, en nou komd hy er door dese list nog zoo gemakkelijk deur.
Ik kan het niet begrypen, 't is of ik in een doolhof ben, daer niet uit is te raaken.
330 Maer dit wil ikje wel zeggen, dat et regt stof is voor een goed Poëét, om een blyspelletje van te maaken.
Ik ken men onmooglijk niet bedaaren, zoo wonderlijk als men dit voor komd, en zoo vreemd.
Nou vrinden, elk spiegle zig aen my, en zie wie dat hy onder zijn dak neemd.

---

68. EEN AMSTERDAMSCHE TARTUFFE.

Zaartje is moeder geworden en er zal kandeelmaal worden gehouden. Diwertje roept de baker:

Brechje, Brechje. BRECHJE. Wat beliefje Grootje? DIWERTJE. Hoe ist, hebje je werk binnen gedaen?
Voort, krygt den emmer met 't mantje, je moet zoo daadelijk iens nae de Markt gaen,
Maer eerst nae de Nes, daer zelje drie loot Kaneel, twee loot Foely, en anderhalf loot Nagelen haalen,
Maar Breghje, let 'er doch wel op, daer zijnder zommige die zo hiel pluis niet en zijn in 'er gewigt en schaalen.
5 En vier pond Zuiker, maer laetezer een brootje, (maer 't moest hiel wit zijn) by doen,
En daer van daen, zoo zelje je zo voort nae de beschuit-Markt spoen,
En vraagen nae Marry Klaes, en laetze je honderd gezuykerde spouwertjes tellen,
Ze staet regt over de Pijl-steeg, veur 't huys van de drie gekroonde Bootsgezellen,
Zegt dat et veur Diwertje Gerbrants is, maar maakt datje je tijdt toch niet en verpraat,
10 En als je daer gedaen hebt, zo loopt dan zo voort nae de Sint Anne-straet,

---

1) Uit: *Kraam-bedt of Kandeel-Maal, van Zaartje Jans, Vrouw van Jan Klaazen. Bly-spel.* [Vignet: de Zonnewagen met inschrift »illustrando».] *t'Amsterdam, By Alexander Lintman, voor aen op de Leydse-straet, 1684.*

En laetze je twaalef doozijn Zuiker-koekjes geeven, maar ze moesten voor al niet tay zijn noch aan 't slappen,
Je moetze ierst probeeren, de harde zijn de besten, alze zo in 't breeken knappen;
Onthouje bootschappen doch wel Brechje, hebje 't nou alles wel verstaen?
En uit de Sint Anne-straet, zo zelje zo drijvende nae de Schaagermarkt gaen,
En zien nae Teunis Pietersz of nae onze ouwe Steeven,
En als 'er maer ien van beyen is, zo laeteze je vijftig eyeren tellen, maer ze moestenze op 'er woord geven,
Die vars geleid zijn, hy hetze me veurleede week al belooft dat hy me ze tijdelijk brengen zou;
Gae jy dan maer heen, maer ey zie, daer kaer komt de man zelfs.
(Brechje binnen.) Teunis Pietersz. Goeden morgen Vrouw,
Daer heb ik nou rechtschape waer. Diw. Benneze al vars Teunis Pietersz.? T. P. Uyt de kijk Vrouw, daer zel ik ze je op verkoopen,
Zuyvere maagden ayertjes, ik heb die hennen in onze schuur apart laete loopen;
Gien haen het 'er over e krast, daerom neemdze maer vry op mijn woord.
Diw. Wat zel ik geeven Teunis Pietersz. T. P. Maer tien stuyvers is zijn geld. Diw. Nou, ik zelje dat wel passen, tel jy maar voort.
T. P. Het kender schraag deur, nou, ik mach een stuivertje te goed houwen.
Diw. Hoor Teunis Pieterzen, onze Zaartje leid in de Kraem, en we zouwe naedemiddag het Kandeel-Maal houwen,
En daer zouw ikze toe gebruiken, en ziet, dan zien ik niet gaeren (je weet wel wat ik zeggen wil) dat 'er die grommeling in zit.
T. P. Ik verstaeje wel Vrouw, je zelder niet aers in vijnen, dan een heldere door, en zuiver wit.
Het Jan Klaazen wat jongs? wel daer slae lok toe, 't is een slagh van een man, hy kan te euvel kallen;
Toen lest tot onzend een weinig distructie was voor gevallen,
En datze over eenige hairklovery malkanderen niet wel en konnen verstaen,
Was juist Jan Klaazen t' Avenhorn, maer wat dienst dat hij om die Party te bevreedigen, wel heeft gedaen
Is niet om te zeggen! zo wist hy elk zijn verborgene gebreken te ondekken,

Ja de mieste part grayden er om, toenze hoorden dat Jan Klaazen zou vertrekken,
En veur mijn, ik wensten dat hy al te met iens over kwam.
Diw. Teunis Pieterzen! wie had et van sijn leeven gedogt? de hiele stadt van Amsterdam
35 Het 'er immers van gewaagd! en wat zijnder al boekjes van geschreven!
Hadden die woelwaters de pot maar toegedekt, waar het niet alles in vergeetenheid e bleeven?
Wy willen dat wel bekenne, dat we hiel versteld stonden toen de bommel uitbrak,
En datwe mienden een Meidt te krijgen, en bevonden dat 'er een Knegt in de kleeren stak;
Maer dat is gepasseerd, wy zijn gelukkig dat et nou zo wel komd te beslaegen.
40 Teunis Pieterzen! Jan Klaazen is nou zulken man! zulken man! ja kon hy onze Zaartje op zijn handen dragen
Hy zou het doen, ja by mannier van spreeken, de vloer is te koudt daerze over gaedt,
Hoor zeid hy, mijn lieve Zaartje Jans, wend je oogen doch van alle ydelheid, je weet niet hoe dat et een mensch misstaet.
Wat is een Mensch doch anders als een Vat vol van allerley gebreeken?
Daerom laetewe ons zelven toch zo diep in de dingen van de Weereld niet steeken.
45 De neederigheid, de neederigheid, och dat die by elk wat meer wierd betracht!
En dat is alle dach zijn vermaaning, en aangaande zijn geslacht,
Gelijkje weet Teunis Pieterzen, dat et niet anders als een party bedriegers en uytzuipers bennen,
Die znijd hy nou als een verrot lit af, en hy wilze veur zijn Vrienden niet meer kennen.
Ja wel men zou zeggen! hoe ist meugelijk dat een mensch zo veranderen kan!
50 T. P. Maer watje toch zegt Vrouw! is Jan Klaazen nou zulken fijnen man?
Diw. Dat zeg ikje Teunis Pieterzen! van te veuren ging hij dus ver gepruickt! dingen op den arm! en tout a la modeze kleeren.
Die leggen nou al te mael aen een kant, en het haer van zijn hooft het hy tot de kam toe laeten afscheeren,
Gien koortje of boortje mach hy zien! ja hy is, hy is ik weet niet hoe!

En in plaas van knoopen, draagd hy nou niet als haaken en oogen,
en hy rijgd zijn zelven met een leere rijgveeter toe.
55 Ja wel, 't is niet om uyt te spreeken! zulken verandering als we
aen hem beleeven!
Hy mach ook niet zien dat 'er een oortje of een duit tot styfzel word
uit e geeven;
Al het linne tot zijn lijf mach wel extraordinary kurieus weezen en fijn,
Maer daer mach gien strijk-yser over gaen, en 't moet ook alte-
maal ongesteeven zijn,
Hoor Moeder zeid hy, wat behoeft dat, 't word immers alles deur
de tijdt versleeten,
60 En zo doende raeke we al dieper en dieper in de weereld eer dat
w' et weeten:
Ja hy is als een vader in huys. T. P. Wel 't is te wonder wat je zegt!
nou ik mach weer nae de Markt gaen.
Diw. Ay stae noch wat Teunis Pieterzen, daer komd men Man met
Jan Klaazen zelven aen.
Jan Jasperzen. Wel Teunis Pieterz. hebje zaamen een koopmenschap-
je gehad? T. P. Zo een weinigje, Jan Jasperzen, en zo
heb ik men tijd hier wat staen verpraaten.
J. Jasp. Is het thuys noch al wel? T. P. Zo ik aers niet en weet, ik
hebze altemaal noch gezond gelaaten.
65 Jan Klazen. Teunis Pieterzen, welkom vriend, hoe ist tot jouwend?
is dat zaakje al haest by geleid?
T. P. Wat zel ik zeggen Jan Klaazen, het argerter niet op. J. Kl. Wel,
wel, dat is goed, dat is goed, ik hou veul van vreede en eenigheid.
Koenraed Freerikxe, volhard die noch met dat goede werk voort te
zette?
T. P. Ongemien Jan Klaazen. J. Kl. Wel, wel, dat is goed, dat is goed,
men hoord zo een vreed lievend Man in zijn doen niet te be-
letten.
Maer Krijn Flipzen, (Krijn onverstand mogt men liever zeggen) dat
was een harde kwast!
70 Hoe ongestuimig vloog hy op! en hoe hartnekkig hiel hy zijn streng
vast!
Al zijn roepen en tieren was, men behoorden met het werk voort
te vaaren,
En dat et een oud gebruik was, en dat diergelijke Zaaken voor dee-
zen ook zo verhandeld waaren,
En zo voorts. T. P. Ja Jan Klaazen, die oploopendheid is nou al vry
gestildt,

Daer is Jan Korzen, die vaart hem geduurig noch zo in zijn schildt,
75 Dat hy de zaak niet meer roeren en derft, en zo laet hy 't van zelfs maar zoetjes glyen.
J. Kl. Wel, wel, dat is goed, dat is goed, men hoord ook niemand om zulken beuzeling zo ligt of te znijen.
J. Jasp. Daer het men Swaager gelyk in, ik kender wel andere die hem en mijn niet vreemd en zijn,
Daer 't al vry wat slordiger leid, of men al schoon met een uyterlijken schijn,
En met een effen gestrekte troony, en een neerslagtig weezen,
80 Daer men (als menze anders niet te recht en kende) de waare deugd uyt zou leezen,
Daer alzo heen gaet, dat en zijnze niet Teunis Pietersz. Dat binnewerk, dat binnewerk, daer komt et op aen,
En hoe veel zijnder wel die dus vermomd met dit kleed daer alzo heen gaen?
Doch miest hebje ze onder de Poolsche broeders, die deeze sleur zo volgen,
Die dien stinkenden draf van Krakou zo gulzig hebben ingezwolgen,
85 Datze dronken zijn van schyndeugd, deur welke grijns en listig beleid
Zy elk weeten te betoveren, en dat met den dekmantel van schijnheiligheid;
Daerom wou ik het zo hebben Teunis Pieterzen, dat de lessen die dese luiden aen andere geeven,
Datze die eerst exemplaarlijk zelfs moesten beleeven.
Ziet, zo hebben wy 't altijdt verstaan, en dat is noch mijn overlech,
90 En alsse dat deeden, zo naamenze veel twist en aenstootlijkheeden wech,
Om ons deur dien weg van alle varder argernis te bevrijden.
J. Kl. Dat zou noch grooter ergernis geeven Vaeder, en daer moet men zich veur mijden.
Men moet niet alleen vry weezen van de daad, maar ook zelfs van d' opspraak,
Laet ons op de goede zien, en volgen die, daerze in te volgen zijn; zo begrijp ik de zaak.
95 T. P. Jan Klaazen spreekt hiel wel, 't ken met 'er tijt beeteren; men moet altijdt het beste hoopen.
Diw. Dat is wel waer Teunis Pieterzen, maar ist niet jammer dat 'er zo veul schurfde schapen onder loopen,
En zo word door een kwa zeerige de gantsche lamre koy geraakt,

Toen dat gerucht aen den dach kwam, isser de hiele Stadt niet van gaende gemaekt?
T. P. Je hebt mee al gelijk Vrouw; nou ik mach zien of ik dit resje noch kan lossen onderweegen.
100 J. Kl. Teunis Pieterzen, groet de vriend Koenraed Freerixze, en de vriend Jan Korzen doch hartelijk van mijnentwegen.
En al d' andere goede bekenden, en inzonderheyt de Vriend Aaris Kreelisse de groot,
En die twie lieve Sustertjes, Duifje Nanninx, en Willemyntje van Ackersloot.
T. P. Ik hoop het te onthouwen. J. Kl. Het moetje wel gaen Teunis Pieterzen, en ik wensje de vreede. *Teunis Pieterzen binnen.*
Zijn de Vrouwtjes al te mael al aengesprooken Moeder, die 't Kandeel-Maal zelle bekleeden?
105 Diw. Daer is al veur gezorgdt, en 't is er deur de Baaker elk in 't besonder aangezeid.
J. Kl. Wel, wel, dat is goed, dat is goed, dat et doch mag toegaen in alle zeedigheid;
Want in zulken by een komst, nae de eeuw die we heedendaags nu beleeven,
Gaet ordinary veul ydel geklap om, en dat kan weinig stigting geeven.
Men weet wel, dat de Vrouwtjes moeten wat praaten, maer 't gaet zomtijts vry wat te grof,
110 Als men maar binnen de Paalen van zeedigheid blijft, ô! de zeedigheid! daer houw ik zo veul of,
't Kan aen anderen ook groote argernis geeven, zich te oefenen in zulke ydele dingen;
Daerom Moeder, laeteze liever uit het Hartje, of uyt een ander stigtlijk Boekje van Geestelijke Lietjes zingen.
Zo kennender noch andere deur gestigt worden, in plaats van zulke ydele reen.
Diw. Hoor Jan Klaazen, al jou temery komd hier niet te pas, dat zel zen zelfs wel schikken, gae jy maer heen.
115 Dat moet zijn beloop zo hebben, en hou jy der je van daen, zo zelje 't niet hooren.
J. Jasp. Mijn lieve Swaager! wou jy dat volkje maat zetten! de vrouwen zijn al te maal met dat gebrek gebooren,
En dat op een Kandeel-Maal! Diw. Zo doed het Vaar, daer word elkien met gereede munt betaald.
J. Jasp. Mijn lieve Moer, 't is recht een Vrouwe Parlement, daer elk zo wat by de rug word op gehaald,

En daer men anders niet en weet als van alle kostelijkheid te spreeken:
120 Hoe dat die ver booven 'er staet gaet, en niet en doed als maaken en breeken.
Dat die altijt de handen vol geld heeft, en tot de elleboog 'er toe in tast,
En op 'er eigen houtje een Tractement ken aen rechten, en gaen ook wel iens buyten 'er mans weten te gast.
Dat die gien Thee en mach ofze moet tien Ducatons kosten, en noch meer bedraagen,
Dat die dubbeld, en dubbeld Thee goed heeft, en al 'er Potjes met Goud zijn beslaagen.
125 Dat, dat een Weereld van een Vrouw is, die nae de heedendaagze swier leeft,
Maar datze te beklaagen is, datze zulken druiloor van een man heeft.
Dat die zo overdaadig in 'er Postelein is, en 'er Kasse vol heeft gepropt en 't eene rek boven 't andere,
En dat altemaal van 't fijnste kraakwerk, en Kabinet goetje onder malkandere,
En er niet en ontziet, gelijkze dan zelfs hebben gezien,
130 Dat die veur een enkeld Botter schotteltje ses Ducatons dorst bien.
En dat die in sijn Taafel goed elkien te boven gaadt, en niemand is die der teegen op kan streeven;
En dat die veur twie dozijn Zervetten, en twie Tafelaakens vijf en tachtig Gulden van Weeven heeft gegeeven.
En dat et die zo grof maakt met verkwisten, en zo wonderlijk brouwd,
Dat et elkien wonder doed, hoe de Man het noch zo lang staanden houdt.
135 En dat gaet 'er altemaal zo glad, oft van een leyen dakje liep, ja je zouter je vermaek aen hooren,
En dat die noch onlangs onder een theetje, met tien stuivers perfors in, twaalef ducatons heeft verlooren,
Dat die zulke pouletten kan aan regten, en opdist uit een schottel van vijf en twintig pondt,
Daer twaalef menschen met gemak kennen aen zitten in 't rond,
En dat die boven elk ien uitsteekt, en by niemand de minste wil weezen.
140 J. Kl. 't Is alzo Vaader, gelijkje daer zegt, maar ze moesten het algemeene huisboek wat meer deurleezen.

Daer zouwer wat anders veur komen, waar in den Mensch vermaand word tot alle neederigheid;
Maar wat ist, al wat leerzaam is, en stigting kan geeven dat word slegts aan een kant geleid;
En wilmenze dan berispen, datze de weereld en d' ydelheid al te veel aen kleeven,
Zo is het strakx, laet hy maar op zijn zelven zien, is hy wel volmaakt van leeven?
145 En zo blijft men al die men is, en men loopt al zo voort in 't lange pak.
Maer wat is het te beklaagen! en wat krijgt er meenige braave Famielje deur een krak,
Die er op die wijs deur ondermijnd worden, beroyd en ter neer geslagen:
Daerom zeid het spreekwoord hiel wel, 't zijn sterke beenen die weelde kennen draagen.
En ook is dit alleen de reeden, dat er zo veul raecken uit et fatzoen,
150 Dat de onvermoogene, de wel vermoogene alle dingen willen nae doen;
En dat ken immers gien duur hebben, die moeten 'er zelfs konzumeeren.
Diw. Maar hoor Jan Klaazen, dat men al die comparycie die de Mannen zaamen houwen, ook zou corrigeeren.
Men zou ook al vreemd toe hooren, en 't zou ligt noch al een toonje hooger gaen, en vry bet.
Wat dunkje, alsmen zo een sakje ducatons op een enkelde goy in de waagschaal zet?
155 Kan dat ook huis houden? zou dat op 't lest ook niet wel vry smaldeelen;
Ik zeg noch, dat de Mannen het verderf van veel Vrouwen zijn, deur dat vervloekte dobbelen en speelen.
In de Herberg is men rijk, daer ist pas dies, al wat ik zie, en thuis leeft men als een vrek,
Ja ze zouwender gien werk van maken, al leedener Vrouw en Kinderen om gebrek,
Ik kender zulke zo veel, en ik zou ze met een natte vinger noch wel kenne beloopen,
160 Dat, willen de Vrouwen rust hebben, al er Pot-geld en Juweelen om moeten verkoopen.
En jy Jan Klaazen, eerje noch dus getransformeerd waerd, waerje al mee met dat zelfde euvel besmet.

J. Kl. Je hebt gelijk Moeder, maar ist niet beeter dat men zeid dat hy zo gewandeld het
Dan dat hy noch zo wandeld? nou, we zellen hier dan maar een speldje by steeken;
Hy spiegeld hem zacht, die hem spiegeld aen een anders gebreeken.

De mooiprater brengt het gesprek op een ander onderwerp en vraagt wie voor het kandeelmaal zijn »aangesproken». Nog voor dit gehouden wordt, verneemt Jan Klaazen dat een door hem onteerd meisje, Hildegond geheeten, ontijdig bevallen is, en dat haar vader, wetende wie zijn dochter verleid heeft, de zaak aan Jan Jasperzen zal bekend maken. Hij hoopt door allerlei listen het gevaar nog te bezweren.

Het kandeelmaal heeft plaats en er wordt vrij wat verhandeld, o. a ook de bevalling van Hillegonde. Tegen het einde, als reeds een paar vrouwtjes vertrokken zijn, komt Jan Jasperzen:

165 Hoe ist Moer? hebje de Vrouwtjes al wat onthaald? Teuntje Gerrits.
Ja Groot-vaer, we hebbend hier al hier wel kennen houwen.
J. Jasp. Isser alzo een praatje om e gaen? Elsje Lubberts. Uit de kunst Vaer, zo wel van de Mans als van de Vrouwen.
Diw. Zouweze dat niet doen? wel anders waren de Vrouwtjes op gien Kandiel-maal geweest.
Jan Jasp. En hoe stae jy dus te droomen Swaeger! wat schorter aen? hoe benje zo bedeest?
Jy bend nou Kraemheer, 't is jou werk de Vrouwtjes wat te vermaaken.
170 J. Kl. Je hebt gelijk Vaeder, maar daer zijn zomtijds dingen die wat dieper raaken.
Moet men altijd zijn gedachten juist hebben op zulk of diergelijke ydelheid?
J. Jasp. Ik hou van al dat mugge ziften niet, ik houw veul van die, die het Hart op zijn tong leid.
Zaartje. Maer hoor Vaeder, Jan Klaazen word een huishoudend Man, hy begind veur zijn Vrouw en Kinderen zorg te draagen.
J. Kl. Wat zel ik zeggen Zaartje Jans, een mensch en heeft niet altijdt eenderley vlaagen.
175 J. Jasp. Teuntje Gerrits en Elsje Lubberts, ik moet iens by jou komen, je bend allebey zo stil of je zat en sliep,
Ik slacht de ouwe Wagenaers, ik hoor noch zo gaeren het klappen van de Swiep,
En mijn Swaager is ook zo droog datmen hem schier met een Swavel-stok sou aensteeken.

Diw. Dat zeg ik ook al Vaar, hy moest de Vrouwtjes wat Tracteeren en aenspreeken.
J. Kl. Maar Moeder, daer heb ik jou toe versogt, en alst gedaen word ist dan niet eveliens wie dat et doed?
180 Diw. Baaker daer word geklopt. Brechje. Grootje, daer benne twie Arbeiders, die brenge daer een zieke Vrouw in een mat, en ze zeggen datze hier weze moet!
J. Jasp. Hoe! hier in huis? Brechje. Ja Groot-vaader, zo als ik de deur onder en boven wou sluiten,
Drongen ze teegen mijn aan, dat ik ze onmooglijk niet kon stuiten.
Daar koomen ze aan. Hans. Zet neer Joost, vrienden wy wenschen jou goeden avond allegaar,
Wy brenge je hier de Moeder met er kind, en aangaande de Vaar
185 Daar wy gien kennis van en hebben, wie dat hy is, of mach weezen,
Maar dat zel de vriend Jan Jasperzen uit dat briefje best konnen leezen.
En vorders is ons belast als wy dat hadden gedaan, (*Joost Binne.*
Dat wy dan zonder vertoeven wederom te rug zouden gaan. *Hans,*
J. Jasp. Moer! wat is dit te zeggen? 't is Hillegond met er kind! wel dit lijke wel droomen!
190 Hill. Och! och! wat komd mijn over! och! och! waar ben ik toe gekoomen!
Och! waar berg ik mijn van schaamten? Jan Klaazen, Jan Klaazen, waar hebje me toe gebrogt?
Diw. Teuntje Gerrits, dit is een werkje! T. G. Diwertje! dit is wat te zegge; wie had dat van zijn leeven gedogt?
Diw. Gedogt! gedogt! ik stae of ik stom ben! wat zellewe gaan beginne?
Elsje Lubberts. Diwertje! och Zaartje krijgd d'iene flauten op den anderen. Grietje Pieters, breng ter dog in een andere Kamer na binne.
195 Marritje Jacobs. Och! die arme sloof isser zo van onsteld, dat ze kwaelik staen kan.
Zaartje. Jou Egtbreeker, loop heen met je Hoer, ik kenje niet meer veur mijn wettige getrouwde Man.
Og! Grietje Pieters, brengme maar slegts uit zen oogen, dat ik hem niet meer en zie; ik kan niet langer spreeken.
Diw. Jou geveynsde huichelaer, jy zeld je leeven jou voeten niet weer by er ondersteeken.
Het men daerom den hiele dag zo staen mijmeren, of men opgetoogen waer in den geest?

200 En dat is die zelven Hans de Kruier, die van de morgen met een Brief tot onzend is geweest.
Wat rukten hy 1) me die uit de hand! toen was men in duizend vreezen,
Want daer stond het sekreet in, dat ik ze mogt koomen te leezen.
En die kwam kwanzuis van de Rijp! jou meineedige, jou regte hipokryt, gien goddelooser boef leeft er in de stadt.
En dit zel die suster weezen, die zulken schielijken overval gekregen had,
205 En die most hy wat gaen vertroosten, en in den geest versterken, ja wel, ik weet niet wat er noch wel zel gebeuren.
Zie daer, mogt ik begaen, ik vloog hem in zijn gezigt. Marr. Jac. Nou Diwertje, je moetje zo niet versteuren.
Diw. Versteuren! hoe schandelijk het hy ons in 't eerst deur Martijn de Besteester bedroogen en misleid?
Daer van het gerugt niet alleen over de stad, maar deur 't hiele land is verspreid.
En nou is de leste dwaaling noch erger als d'eerste, dien schijnheilig, wat het hy ons wel leggen veur preeken;
210 Dan was die te ruig van leeven, dan was alles maer ydelheid, en dan moestmen hem zo diep in de weereldt niet steeken.
Maer hoe diep steekt hy der wel in die zijn trouw zo schandelijk te buiten gaet.
J. Jasp. Waak ik, of droom ik? maar Swaeger! dus te vervallen tot zo schandelijken daad?
Daar al 't voorgaende was vergeten? daar ik al mijn vertrouwen zo vast op zetten?
Dus buiten te spatten? en zoo eereloos jou Egte-bet te besmetten?
215 Ik ben als radeloos, van mijn zelfs zo schandelijk te zien misleid.
O! dat uiterlijk gebaar! en dat vervloekte kleet van schijnheiligheid
Kan wat uitwerken! daer staet hy nou, die fijne priester, en spreekt niet me dallen.
J. Kl. Wat zel ik zegge Vaeder? al wie staat die kan vallen.
J. Jasp. Die kan vallen! of het maar zo een abuisje was, dit is recht vervallen tegens het wettelijk verbond.
220 Diw. Ik wou dat hy daadelijk zo viel, dat hy zijn leeven niet weer op en stond.
Wel mogt Marritje Jacobs zeggen, Diwertje! je weet noch niet watje van de jouwe gebeuren kan.

---

1) Jan Klaazen.

Maar hoe weinig docht ik dat het ons zo nae was, en van de morgen noch zei men Man,
Moer, ze zeggen dat et hier in 't Kattegat schuild! en wy wisten hier niemand daar w'et op dorsten prezumeeren.
Wy dochten dat w' een Engel in huis hadden, maar 't is een Engel, met vleugels van Lucifers veeren.
225 Daar staat hy nou, dien vermomden bedrieger. J. Jasp. Waarom spreekje nou niet? J. Kl. Ik beken
Dat ik deur verrukking, en uit swakheid des vleesch gesondigt heb, en niet geheel onschuldig ben.

Na nog wat heen- en weergepraat zegt Jan Jaspersen:

Wat is ons dit al van te vooren gespeld en gezeid.
Nou zel ik morgen voort een Rekwest laeten instellen, en alles het daer toe bereyen,
Omze met den eersten, deur de Stee-klok wettelijk van malkanderen te doen scheyen.
230 En daer mee bennewer of, en komen der ons leeven niet weer an.

Jan Klaazen brengt daar niets tegen in; hij zegt tot zich zelven:

En ik mienje morgen vroeg nae Zardam en de Rijp te peuren, en ligten daer zo veul geld als ik kan,
En gaender mee deur, en laeten hem daer veur in de peekel steeken.

Luide zegt hij:

Ik zel dan vertrekken Vaeder, we zellen malkanderen over die zaak wel naeder spreeken.

Met die woorden verlaat hij het huis waar hij niets dan onrust en oneer gebracht heeft.

---

69. TAAL- EN ZEDENVERBASTERING IN HET LAATST DER ZEVENTIENDE EEUW. 1)

Eduard »op zyn Schytvalks gekleed» dingt naar de hand van Johanna.

Ed. Madame laat u toch beweegen,
Hou myn bonneur niet langer tegen,
Of zeg my, wat'er noch obsteert.
Wat is 't, dat gy desidereert?
5 Joh. Heer Eduard, ik zal u zeggen,
Waar aan de gansche zaak zal leggen.
Ed. Ik hoor met aandacht. Joh. Myn Mama
Heeft maar een Broêr, gy weet 'et? Ed. Ja.
Joh. Die Broeder is voor dartig Jaaren,
10 Van hier, na Indién gevaaren:
Van daar vertrok hy, na Japon,
Wierd Tolk, wyl hy die Taal wel kon;
Hy heeft laatst aan Mama geschreeven,
Dat hy zich zou op reys begeeven
15 Met d'eerste Scheepen, want hy was
Reeds op Batavia dat pas.
Die Scheepen, hoor ik, zyn nu binnen.
'k Verwagt hem, zo gy hem kond winnen
't Zou zeer veel helpen, myn geval
20 Staat in zyn hand. Mamatje zal,
Zo ras hy komt, om raad hem vraagen,
Daar zy haar blind'ling na zal draagen,
Het zy hy goed vind, dat ik vrouw
Van Karel werd, of met u trouw.
25 Ed. Hy zal zich daadlyk declareeren
In myn faveur, ik durf het zweeren,
Heeft hy met vreemde geverseert,
't Gaat vast dan, dat hy estimeert
Welleevendheid, en noch byzonder,
30 Dewyl de Japoneezers wonder

1) Uit: *De belachchelyke Jonker. Kluchtspel.* [Vignet: twee in een wolk gehulde armen, die raketten; daaronder: Latet quoque utilitas.] *T' Amsterdam, By Albert Magnus op den Nieuwendyk, in den Atlas, by den Dam. 1684. Met Privilegie.*

Kourtoisjes leeven, en Galjaart.
JOH. Myn Heer, zo veel ik van haar' aard
Uit haare kleederen kan gissen,
Geloof ik, dat gy zeer zult missen.
35 Haer Rokken zyn niet heel bekwaam
Tot Complimenten, en voornaam
Haar groote, en flodderige Mouwen.
Dit doed my 't tegendeel vertrouwen.
ED. Mejuffer ik zal dit disput
40 Uitstellen, en om tot myn but
Te komen, eens gaan pourmeneeren,
Of ik uw Oom mogt rencontreeren,
Aan 't Ykant, of 't Oost-Indisch Huis,
Of by de nieuw gemaakte Sluis,
45 Ik zal myn dienst hem offereeren,
Om aan uw huis te conduiseeren.
JOH. Gy kend hem niet. ED. 'k Zal vraagen aan
De Oost-Indisch Vaârs, die ik zie staan,
Na een, die in Japan voordezen
50 Is Tolk geweest, ei wil niet vreezen.
Ik twyfel niet, of door myn konst
Insinueer ik me in zyn gonst.
Adieu.

Neeltje, de Moeder van Johanna, heeft meer op met een anderen vrijer van hare dochter, met Karel. Zij zegt tot haar:

Hij is geen Monsieurtje, geen straatslypende lanterfant,
55 Hy weet Juffrouw zo geen Spreukjes van 't rood Kousje te vertellen,
En de heele dag van de Mode, en Saletten aan de ooren te lellen:
Als 't postdag is, zeid hy, Juffrouw ik moet brieven schryven, en gaat stilletjes heen,
Als de andere allemode pronker niet weet, hoe hy van grootsheid zal treên.
Smorgens, en Savonds ziet men hem hier verby de deur met zyn confratertjes wandelen,
60 Als Karel bezig is zyn dingen te doen, en met de Kooplui te handelen;
Wat dunkje, weet ik 't niet? heb ik 't niet net op zyn kopje geraân?
Maar kan het huishouwden van Wandelen, en Salet loopen bestaan?
Kan men daar de Kinderen, en de Vrouw de honger me stillen?
Meenje, dat de Huisheer dat voor de huur zou ontfangen willen?
65 't Gaat 'er zo niet toe in de Waereld, myn lieve kind, jy bent noch jong,

Jy weet noch niet beter, 't Vogeltje, dat de heele Zomer zong
Storf Swinters van honger, daar andere, die somtyds zongen, en
somtyds wat vergaarden,
Inde winter op aaten, 't geen ze inde zomer verspaarden.
Jou Oom zal strak komen, denk eens wat een groot verdriet
70 Zal 't voor hem weezen, dat hij jou zo ongehoorzaam ziet.
JOH. Mama ik zal my altyd draagen
Gelyk 't betaamt, 'k zal Oom raad vraagen.
'k Beken, ik heb in Eduard
Vry meer gevallen, maar myn hart
75 Heb ik hem zo noch niet gegeeven,
Dat ik met hem zou willen leeven
In weêrwil van myn Oom, en jou;
Indien gy wild, dat ik hem trouw,
'k Zal myn gehoorzaamheid betoonen,
80 Indien gy Karels min wilt kroonen,
Zal ik aanwenden alle vlyt,
Dat gy, en Oom te vreeden zijt,
En, hoe hoog dat ik ook mag achten
Galanterien, ik zal trachten,
85 Om my te schikken na zyn' raad.
NEEL. Wel nou ken ik je voor myn kind, dat is eerst verstandig gepraat.

Oom Joris is dertig jaar uitlandig geweest. Als hij aan zijn zusters huis komt, zegt hij tot de dienstmeid Katrijn:

JORIS. Is Neeltje Joosten niet in huis?
KATR. Myn lieve man, je hebt abuys,
De Vrouw, daar ik jou na hoor vraagen,
90 En kende ik niet van al myn dagen,
Je bent verkeert, die woond hier niet.
JORIS. Is dat dan niet een Baviaan, die me booven op je Luyfel ziet?
KATR. Ja 't is een Baviaan, maar ik ken hier geen Neeltje Joosten.
Vrindschap, jy zeltje 't zoeken noch wat moeten troosten.
95 JORIS. Zy moet 'er woonen. KATR. Wel hoe zal
't Hier lukken, kaerel, benje mal?
JORIS. Laat je Moeder, of je Vrouw eens van binnen komen:
Ik zal 't 'er zelf vraagen. Wat benjer, de Dochter, of de Meid?
KATR. Wel! wie dukker of 't langer zo zou droomen!
100 Ik wilze nou niet roepen, zie daar!
'k Zou ergens woonen by de zeeven jaar,
En de naam van 't Volk daar ik by diende niet kennen.

Wat beelje jou in, dat we hier zo wat Doetjes bennen?
NEELTJE. *Van binnen.* Katryn, hoe duurt het daar zo lang?
105 KATR. Deez' Kaerel maakt het my zo bang,
Hy staat en teemt om my te plaagen.
NEELTJE. *uitkomende.* Wat is 't voor een, wat komt hy vraagen?
KATR. Na Neeltje Joosten. NEELTJE. Dat ben ik.
KATR. Jy Juffrouw! NEELTJE. Ja ik ben het, schik,
110 Waar is de Man? wat 's jou begeeren?
Of ben jy 't Joris Broêr? ik begin zo te altemereeren.

Joris laat de Mantel hangen, waar door men zyn Indische Kleedren ziet.

JORIS. Hiet jy Neeltje Joosten dan benje myn Zuster.
NEEL. Wel welkom Broêr. JORIS. Myn hart is nou vry wat geruster
Als strak. Ik dankje zeer, maar waarom of je Meid
115 Jou lochende, met zulk een dwars bescheid:
KATR. Myn Heer, 'k bid, wilt my dat vergeeven,
Ik heb onze Juffrouw van myn leeven
Zo noch niet hooren noemen. JORIS. Wat?
NEEL. Jy zult zo veel in deeze Stad
120 Veranderdt vinden, datje verstomt zult staan kyken,
't Zal je 't zelfde Amsterdam, noch het zelfde volk gelyken.
Ik heb nou al meê, als alle de luyden een Van,
Die geen bynaam heeft kan niet meê, daar aan kendmen de Man.
Zo menige Poep, en Knoet, die hier op strowisschen zyn komen ge-
125 Hebben 'er zelf wytse Naamen, en Wapens gegeeven. (dreeven,
Al liepje de gansche dag, de halve Stad in het rond,
Ik wed, datje kwaalyk één van je Vrienden, of van haar Kinderen
In 't opzoeken zou jy je vinden byster verleegen, (vond.
Zy hebben al meê andre naamen gekreegen. (me byna ontgaan,
130 JORIS. Leeft onze Klaas Janse noch? NEELTJE. Wie? laat zien? 't is
Kweet wieje meent, die hiet nou myn Heer Zwierhaan.
De tyd heugt me niet, dat ik hem Klaas Janse heb hooren noemen,
Zo is 't ook met Willem Adriaanze, en die durft dan noch op de
oudheid van zyn geslacht roemen.
JORIS. Is jou dochter Johanna noch kloek, en gezond?
135 NEELTJE. Waar blyftze? Katryn, zeg datze voor komt, en terstond.
JORIS. Maar Zuster, hoe is 't gelegen met onze gemeene zaaken?
Heeft jou Man voor zyn dood myn' Rekening niet op laaten maaken?
Je weet, hy heeft de Boeken, en Boedel van onze Ouders gered,
De schulden ingevorderd, en 't gelt weêr op intrest gezet,

140 Hoe veel komt my by slot van Rekening, je hebt me wel geschreeven,
Dat'er veel Bankroeten onder liepen, zo datter weinig over was gebleeven.
Maar ik geloof, dat je dat uit een argje zult hebben gedaan,
De Brieven mogten in handen raaken, en dan zouje zo veel te hooger in de schattingen staan,
Altyd van Pieter Janse kwam ons over de negen duyzend gulden,
145 En van Dirk Kornelisz. elf, behalven alle d'andere schulden.
Dit is al twintig en . . . NEELTJE. Die Boedels waaren beide heel Insolvent.
JORIS. Wat! die luy! NEELTJE. Ja en noch wel tien tot haar, die gy alle, zo wel als deeze, hebt gekent.
JORIS. Is 't moogelijk! NEEL. Ik zalje de Briefjes van de Kamer laaten kyken;
Andere doen Ses, daar na leeven zy als de Ryken,
150 Ze trekken na vreemde plaatsen, en speelen mooi weêr (eer,
Met 't geen zy achter de hand houden. JORIS. Maar, zynze haar
En naam dan niet kwyt? NEEL. Tut, tut, meenje dat zulke luyden wat geeven
Om 't verlies van haar eer, en naam, als ze maar mogen houwen daarze lustig van leeven.
JORIS. Leed Pieter Janse dan zo grooten schaaden op Zé?
155 Of brande zyn huys af, waar verloor hy het meê?
NEEL. O neen! JORIS. Hoe is 't dan toegekomen?
By myn tyd wierd hy al genomen
Voor een man van middelen. NEEL. Wel wat je vraagt!
Hoe ras is wat goedje door het keelgat gejaagt,
160 Alle daag gasten, en brassen, dat kan wat verslinden, (vinden,
Daar is geen geldkist zo diep, of zo doende kanmen de boodem noch
Ik meen, dat dat slempen wat weet, elk schaft om het heerlykste op,
Kalfs, en Schaapen Vleis schynt te stinken, men gooyt het schier malkanderen na de kop,
Zy zullen aan Erten, en Boonen, de mond nauwlyks eens steeken,
165 Wilje iemand onthaalen, daar moeten Haazen, Phyzianten, Patryzen, en zulk goed zijn, of men zouder schande van spreeken,
De jonge Kuykentjes, Kalkoentjes, en Lamprytjes mogen juist
Niet grooter weezen, als een gemeene vuist,
Of ze zyn te taay, en zo men uit het Lams-vlysch niet meer melk, als bloed, voor zyn oogen ziet loopen,
Men zou 't niet door de hals konnen krygen, dan mogen 't de slechte (luyden koopen.

170 Joris. Wel dat loopt te hoog. Neel. Je zult het zelve zien, als je by de Vrinden werd genood,
Ze komenje voor den dag met schootels, die zo groot
En wyd zyn, datze niet op de Tafel konnen raaken,
Of ze moetender eerst in de deur een kerf toe laaten maaken,
't Is dan niet genoeg, dat de schotelen zo zyn,
175 Ze zouden de Neus tot de Ooren toe op trekken, zo de wyn
Geen Dartig, Veertig Ryksdaalders op het minste most gelden,
Fransche Wyn komt op de maaltyden niet meer, altyd heel zelden,
Die 's voor 't Kanaalje, me durftze nauwlyks schenken aen een fatsoenlyk Man.
Joris. Je spreekt van de grootste denk ik wel, als men 't uitvoeren
180 Is 't noch iet, dat een, die gezegent is met schatten, (kan
Wat meerder doet gaat heen, maar hy zou ook wel te ver uit konnen spatten.
Neel. Wat nood was het dan, maar de borgers doen het de grootste
Niemand wil de minste zyn, ze denken niet eens, hoe dra (na,
Men door zyn' middeltjes raakt, ze weeten niet te onderscheiden,
185 Dat een zakje, en een yzere kist niet evenveel porrens konnen lyden,
En 't alderslimst is, dat het dan noch eindelyk op dobbelen, en speelen loopt uit.
Joris. Om tydkorting denk ik? speelen is zo kwaad niet, als men het hoog dobbelen maar stuit.
Of iemand al om een schelling een verkeertje speeld. Neeltje. Wat schellingen! men weet van geen schellingen, ja van geen dukaaten,
't Gaat dikwils om een zakje dukatons, ja vier, of vyf, wil jy van schellingen praaten?
190 Joris. Dat kan geen stand houden, gaat dit zo voort, het land moet in de grond.
By myn tyd ging 't heel anders, men verbruste zo veel niet met de mond,
Met een schoteltje Raapen, en een Schaapen-bout, of op de Warme Keetel, dorst men de grootste onthaalen,
En dat was doen wel, dat kostmen gemakkelyk betaalen,
Men hoorde toen van zulk gasten, en brassen onder de burgeren niet,
195 Zulk dobbelen is'er nooit by onze tyden geschiet,
Toen ging et het land wel, en de luyden, zelfs die met niet, of weinig hadden begonnen,
Wierden schat ryk, zo hebben de oude Hollanders haar geld over gewonnen.

Johanna komt op.

JOH. Zyt hartelyk welkom Oom. NEEL. Dat is myn Dochter. JORIS. Is dat jou Dochter? NEEL. Ja. JORIS. Nicht,
Heb dank. NEEL. Wat dunkje Broêr? JORIS. Wat me dunkt? ze kleet 'er veel te licht.
200 Wat fatsoen is dat, dit geway daar voor altemaal oopen?
Als men 't vleesch buiten de deur hangt, is 't een teeken, dat men het graag zou verkoopen.
Is 't met jou ook zo gelegen? wat hebjer toch meê veur?
Of wouje wel, dat in 't verby gaan zo een Sinjeur
Der de handen eens insloeg, Johanna je moet dat wat laaten.
205 JOH. Oom 't is de Mode zo. JORIS. Wel dat mag hier niet aan baaten.
't Is wel een vuil gebruik, maar moet jy juist altyd
De Mode volgen, stel, wy leefden in een tyd,
Dat de Mode was, naakt, zo bloods hoofds met de billen te loopen,
Zou jy 't daarom na doen? hoe zyn de kwaade zeden hier in gekroopen!
210 Maar Zuster, ik wou jou wyzer hebben, zyn de Dochters zo dwaas,
De Ouders moeten beeter weeten, en laaten de Kinders zo veel niet de baas.
Wat een hoofd heeftze, men zouder kinders me verschrikken,
Hoor Nicht, wilje Oom te vrind hebben, je zultje zediger op moeten schikken.
Wy zyn maar borgers dat je 't weet.
NEEL. Zo Broêr, zeg het haar te deeg.
215 JORIS. Dat most jy gedaan hebben, eer ze die kleeren kreeg.
NEEL. Ik hebt 'er zo dikwils gezeid, maar het heeft niet moogen baaten.
Zy lelde me zo lang aan het hoofd, tot dat ik het toe heb gelaaten.
JORIS. Wel wie is hier voogd in Amsterdam, de Moeder of 't Kind?
Zie dit mogt ook verandert zyn, dewyl ik hier zoo veel verandering vind.
220 JOH. Mama is voogd, met haar volkomen believen is dit Stof genomen.
NEEL. Wel schaamje niet Meisje met je liegen? hoe stelde je jou aan?
Wat een gehuil, wat een gebalk het'er geweest, om dat ik het niet toe wilde staan?
Zei je strak noch niet, dat ik hebben wou dat jy als een klopje zoud leeven.
JOH. Ja maar . . . .
JORIS. Hoor zuster, wil ik je 't uitsluitzel eens geeven?
225 't Gaat hier mal Mortje, mal Kindje, in 't eerst hou je luy je zo wat kwaat,
En daar na, als je luy ziet, dat het zo wat zwierigjes staat,
Dan lachjer om in je vuist, en laat het kindje betyjen,

Indien het anders de Ouders ernst was, ze zouden 't niet lyjen.
JOH. Zo is 't. JORIS. Maar Nicht, meenje dat dat pronken jou voordelig zal zyn?
230 Neen, de vryjers laaten haar niet bedriegen door zulk een schyn,
Zy weeten door de regel *kos* uit te rekenen: kostelyke Vrysters, zyn kostelyke Vrouwen,
Die wel weeten van opschikken, maar weinig hoe men huis moet houwen.

De meid brengt het theewater.

KATRYN. Daar is het water. JOH. 't Smaakt geweldig na de rook.
KATRYN. Juffrouw, je beeld het jou in. JOH. Ik bid Mama ei proeft het ook.
235 NEEL. Wel wat of 't dan zou zyn? Wat zal ik daar aan proeven?
't Smaakt zo als water. KATRYN. Zulje ook iets anders behoeven.
JOH. Het water is noch niet gaar, hangt het noch wat over het vier,
KATRYN. 't Heeft meer als een half uur gekookt. JOH. Geef de Zoetemelk maar hier,
En dan de Saffraan, daar zullen wy ze onderwyl me drinken,
240 Geef de Confituuren, en neem het vuur meê achter, 't begint al te stinken.
Breng het Walvisbeentje, en de goude Vorkjes meê.
Oom, kan ik u dienen, met een kopje Zoetemelk, en Thé?
JORIS. Ja wel! 'k verwonder me nu niet meer, dat de luiden hier in zo korte jaaren
Zo kaal worden. Wie of niet achter uit zou moeten vaaren,
245 Als hy 't zo aanlegt? jy wilt al meê door de poort.
Zie Zuster, wil jy 't zo beginnen, je moet zekerlyk ook voort.
Ik wed, je hebt daar voor hondert Dukatons aan Thé Goed, wat hoeven de Potjes zo kostelyk beslagen?
Zo een kostelyke Thé Tafel? zo veel Confituuren? kan jou Kapitaal dat verdraagen?
En waar toe is 't ook noodig? men kan wel Thé drinken al kost het gereedschap zo veel honderden niet.
250 Of zou de Thé hier niet smaaken, ten zy men het Goud aan de Trekpotjes ziet?
Heb jy 't, die een Borgers vrouw zyt, en je noch zegt needrig te houwen
Zo wyts, wat zalmen van de grooten vertrouwen?
JOH. Gelieft Oom niet een kopje? JORIS. Neen, drink jy 't maar op.
Ik kan zo veel viezevaazen, niet verdraagen in myn kop.
255 Je hebt hier zo veel nooten op je zang, zulke fratsen in 't schenken,
Dan smaakt het water te Raauw, of na de Rook, en duizend zulke dingen, daar wy in Indiën niet om denken.

Daar drinken wy 't met zuyver water, hier komje met Melk, en Saffraan,
'k Geloof zo 't uit d'Apteek kwam, dat het je tegen zou staan,
Je zoud zeggen, ik kan dat goed niet innemen. Ik zal flusjes eens brouwen,
260 En makent na myn mond, je meugt jou Melk wel houwen.
NEEL. Terwyl zy zit en drinkt moet ik je met een woord
Verhaalen, datze twe Vryjers heeft, die zo voort
Hier zullen komen, om jou wellekom te heeten.
Eer jy ze spreekt dienje voor af wel te weeten,
265 Dat d' eene de Jonker speelt, geen styl heeft, en naauwelijks iets kan.
d' Ander heeft een styl, is de Zoon van een Burgerlyk Man.
De Jonker is trots, en gaat kostelyk in de kleeren.
'd Ander gaat zedig, zo als men van een Borgers zoon zou begeeren.
In 't kort, 't is een borst daar ze me behouwen zou konnen zyn.
270 Maar de Dochters vergaapen haar gemeenlyk aan de schyn,
Ze zullen jou alle beide hier over komen spreeken.
JORIS. Laat ze maar komen, ik zal 't wel besteeken.

Werd gescheld.

NEEL. Dat is de Jonker. ED. Excuseer my Mejuffrou . . . is dit nu myn Heer uw Freer?
NEEL. Ja Eduard, hy is 't. ED. Myn Heer, ik ben gefascheert, en beklaag my zeer,
275 Dat ik zo malheureus geweest ben van u nergens te rencontreeren,
'k Heb alle devoiren aangewend, om u myn services te offereeren.
Ik estimeer my echter noch heureus, nu ik d' eer heb dat ik u hier
Je vous baise le main myn Heer, en ik contesteer, (congratuleer.
Dat ik noit manqueren zal, maar steeds alle devoiren emploijeren,
280 Om in 't Cabinet van uwe goede gratie my te mogen insinueeren.
JORIS. Spreekt deeze Jongman tegen my?
NEEL. Ja Broêr, hy maakt de vryjery
Wat by myn Dochter. JORIS. Hy haar vryjen.
JOH. Ik zie wel, dat hy 't niet zal lyjen.
285 ED. Ja Heer, ik bid, dat my 't faveur,
Geconsenteert werd, haar mon cœur
En myn services te offereeren,
't Zou my ten hoogsten honoreren,
Madame . . . . JORIS. Ik kan de helft pas verstaan,
290 Waar is deeze Jonker toch van daan?
Wat Landsman is hy? NEEL. Hier gebooren, (hooren.
Een Amsterdammer, van haver tot garst. JORIS. Ik kan dit niet

't Is altyd geen Amsterdamsch dat hy spreekt, ik weet niet wat hy zegt.
Nicht versta jy hem niet beeter, zo vry je luy als de stommen, hoe
maak je 't? ten zy dan dat hy je met gevoelige reden onderrecht.
295 Ed. 'k Geloof myn Heer gelieft met my te raljeeren,
Ik spreek goed Hollandsch, maar die taal is wat plat, daarom moet
men ze zo wat entrelarderen
Met Fransch, 't is doucer, en aangenamer, als men een woord
Uit een vreemde Taal onder de Nederduitschen hoord.
Bot Hollandsch is maar voor 't Kanaalje, en 't volkje in de achter-
300 Men hoort nu geen luyden van respect zo praaten. (straaten,
Joris. Nou jy 't me zo uitlegt zullen de zaaken wel gaan, (staan.
Ik zal wel gissen wat jy zeggen wilt, als jy my maar zult konnen ver-
Ed. Ja toch myn Heer, zelfs al uw rede,
'k Verwagt maar een favorabel antwoord op myn bede.
305 Joris. Heel wel, ik antwoord dan, myn Heer,
'k Bedank jou hartelyk voor de eer,
Die wy myn Nicht met uw sarandi,
Bakkosy, allabor, negandi,
Zo ik 't geweeten had, vertrouw
310 My zeker toe, dat ik u zou
Wat hebben ingewacht, Parari
Progedi, alastorf venani,
Indien gy wilt, dat ik u voort
Buglodi, 't kostje maar een woord.
315 Ed. Myn heer, 'k bid, wil my excuseeren,
Dat ik niet prompt kan respondeeren,
'k Versta u niet, wat Taal is dat?
Joris. Heb jy myn meening niet gevat?
't Is Nederlandsch met vreemde woorden.
320 Dewyl wy aanstonds van u hoorden,
Dat onze Taal meer zoetheid heeft,
Als daar een vreemde onder zweeft,
Heb ik, om die wat op te sieren,
Gebruikt zo wat Japansche zwieren.
325 Ed. Dat 's wel, maar ik kan geen Japansch.
Joris. En ik, myn heer, versta geen Fransch.
Beel jy jou in, dat alle menschen
Fransch konnen? Ed. 'k Zoud ten minsten wenschen.
Joris. Wel wenscht zo veel jy wilt, maar laat ondertusschen die
330 Want ik verzeker je, dat ik, zoo dikmaalen als je my (zotternij.
Iets vraagt in 't Fransch, in 't Japansch je antwoord zal geeven.

Wil je Fransch spreeken, spreek Fransch, maar met volk dat in die Taal is bedreeven.
Maar als je Hollandsch spreekt, laat die wisjes wasjes dan weg.
Je meugjer na schikken, want ik zal doen gelyk ik zeg.
335 Ik wist niet, hoe ik met leezen, en met landsluiden te spreeken myn Taal genoeg zou onderhouwen,
Weinig dacht ik, dat zy ze hier zo rabraaken zouwen.
En jy luy Jonkkertjes meent, dat dit wonderlyk gaat. (staat,
Ik hou dat juist niet voor een teeken, dat iemand de Taalen ver-
Geensins, ik geloof, dat je 't een zo nét kond, als het ander.
340 Jou Fransch, en jou Duitsch, geloof ik, ontloopen niet zeer malkander.
Zo jou lui eens een rechtschaape Franschman aansprak in zyne
Je zoud verlegen staan kyken, en onder 't verhaal (Taal,
Een deel Hollandsche woorden mengen; en hem dan noch wys willen maaken,
Dat het Fransch zo meer aartigheid heeft, dan men zo de zin beter kan raaken,
345 Doch ik zal daar een speltje by steeken, zeg jy maar watje begeert.
Maar in jou Moeders Taal. Ed. Myn Heer considereert . . .
Joris. 'k Heb Pitzelowitsky . . . Ed. Ik bid, dat gy my uit wilt leggen,
Dewyl ik 't niet verstaa, wat gy hier meê wild zeggen.
Joris. Wat is considereert? Ed. 'k Heb ongelyk, 'k beken 't,
350 't Was weg, eer ik het wist, zo ben ik 't Fransch gewend.
Joris. En zo ben ik 't Japansch gewend. Ed. Ik bid, wilt me excuseeren.
Joris. Al weêr? Ed. Vergeef het my, ik zal 't zien af te leeren.
Joris. Ik weet bykans wat je zeggen wild,
Dus is 't onnodig tyd gespild,
355 Ik most jou schrift eens zien en, leezen,
Eer jy Johannaas Man zoud weezen.
Want ziet, men staat dat zo niet toe,
Eerst moet men zien, waar meê, en hoe
Jy aan de kost, en kleeren zoud geraaken.
360 Te trouwen zeker, 't zyn geen zaaken
Om zonder raad, en ryp beleid
Te doen, wat 's jou gelegentheid?
Maar eer wy hier in verder treeden
Dat jy eens iet schreeft, het heeft zyn reden.
365 Ed. Ik ben bereid. Neel. Katryn, breng hier
Een Pen, en Inkt, met wat Papier.

KATRYN. Zul jy de Huwelyks voorwaard schryven?
NEEL. Zet jy 't maar neêr. KATRYN. Ik hoor noch kyven.

Eduard schrijft.

NEEL. Zie hy eens vribbelen, hoe staat hem dat ter hand?
370 Van 't Jonkertje te spelen, en trantrirum gaan, geloof ik, heeft hy beter verstand.

Eduard geeft het schrift aan Joris.

JORIS. 'k Zal u myn' meening openbaaren,
Wilt al jou moeiten verder spaaren,
Je zult myn Nicht niet krygen, want
'k Heb geen gevallen in jou hand,
375 Beschouw hier zelfs eens, welke grooten
En onbeschofte Haanepooten?
Gy zyt uw Meester veel te vroeg
Ontloopen, had gy uit de kroeg
Gebleeven, en wat schryven leeren,
380 In plaats van Troeven, en Verkeeren.
Die *O* staat immers veel te plat,
Zie eens, hoe dat die *A* zyn gat
Na achteren uitsteekt, foey, 't is schanden,
Dat jy zulk schrift my geeft in handen,
385 In dit woord zyn wel drie Spelfouten, hy moet weêr op 't spelde bankje.
ED. 't Is of gy uw Cousine woud
Zien aan een Meester uitgetrout,
Is 't niet genoeg dat gy 't kond leezen?
Ik zoek geen Pedagoog te weezen.
390 Maar wie heeft ooit of ooit gehoord,
Dat een Mariage daarom niet voort
Gegaan is, wyl men vond gebreeken
In 't letter maaken? JORIS. Neen maat, daar blyft het niet om achter, maar dit slecht schryven is een teeken,
Dat jy meer vlyt hebt aangewend,
395 Te leeren, hoe men schermt, en rend,
En Kaatst, en Danst, ja al de zaaken,
Die dienen konnen tot vermaaken,
Als tot de konsten, daar men door,
Na volgend 't loflyk Oudren spoor,
400 De kost wind, en wat op kan gaaren,
Tot onderstand van hooge jaaren.

Dit is de reden, dat ik u
Johanna weiger, weet j'et nu?

Karel treedt nu op; hij bevalt Oom vrij wat beter; hij schrijft ferme letters en geen hanepooten. Eduard meent hem te beschamen door hem tot een schermpartij uit te dagen. Karel neemt de uitdaging aan en slaat Eduard de floret uit de hand. Het slot is dat Johanna hare hand schenkt aan den degelijken Karel.

Joh. Ja Eduard, ik zie nu klaar,
405 Dat gy al langer als een jaar
Door uwe opsnyjery myn oogen
Begochelt hebt, 'k zie hoe dat ik ben bedroogen.
Ook voegt het al zo wel, dat ik
Na Oom, en Mamatjes raad my schik,
410 'k Zie Karel kan ook oefeningen,
En past noch echter op zyne dingen.
Joris. Dat 's recht zo moet het hen allen gaan,
Die op geen zaaken zich verstaan,
Als alleen op danssen, zingen, speelen, schermen,
415 Zo slecht noch, dat men zich der over moet erbermen,
'k Veracht de oeffeningen niet, die hier zo daadlyk zyn geschied.
't Is pryselyk, dat de jonge Heeren, hun vlyt doen om die wel te (leeren.
Maar daar werd ook vereischt een styl.

Eduard gaat heen met de woorden:

Die zich met canaalje engageert
420 Werd zekerlyk geafronteert.

70. EEN STUDENT UIT HET LAATST DER 17e EEUW. 1)

Anna, de moeder van den student Karel, roept tot hare dienstmeid, Griet:

Griet, zal het lukken? zulje gaan, of zulje blyven?
Wel 't is bedroeft, dat men eeuwig met de Meiden moet kyven!
GRIET. *(Van binnen.)* Juffrouw ik kom. ANNA. Juffrouw ik kom!
Dat het nou al een kwartier uurs, ja langer noch geduurt.
Een mensch schrikt, datmenze eens om een bootschap stuurt,
5 Zulk een gestel hebbenze. Komje noch niet, zo zal ikje straks haalen!
GRIET. *(Van binnen.)* Juffrouw ik kom. ANNA. Daar speeld de droes mé. Dat is nou meer als vyftig maalen.
Wilje niet gaan, zo zegt het? Hoe hebje 't in 't zin?
GRIET. *Van binnen.* Juffrouw ik kom. Juffrouw ik kom. Juffrouw ik kom. ANNA. Daar vaart de pokken in.
Ik zie, jy wilt by my niet komen, ik kom strak by you. *(Griet komt op het tooneel)* Schaamje jou niet, dat jy me zo lang laat wach-
10 Wat hebje daarmé voor? kleuter! wat zyn jou gedachten? (ten?
GRIET. Ik roep ommers Juffrouw ik kom. Heb jy dat niet gehoord?
ANNA. Ja Aschgat, ik heb 't gehoord. Maar wat baat dat roepen? jy gaat ondertusschen niet voort.
GRIET. Ik doe maar een schoone Boezelaar aan, en wou myn Kap wat verzetten.
ANNA. Zo zyn de Meiden, alsmen'er om een bootschap zal stuuren, moetenze'er eerst een half uur paleeren, al zoudenzer de bootschap mé verletten.
15 Jy Kap zetten! Kladdeuni! zoumen niet meenen, dat jy de zindelykste Meid waard, van de heele stad?
Ondertusschen ben jy, gelyk al die pronkepinkjes, een Morskefoe inje hart, en hebt nau een heele tad aanje gat.
Alsmenze by de straat ziet gaan, zou de waereld wel meenen,
Dat 'et Puikjes waaren, ondertusschen zynze van onderen beklontert, en de slenters hangen by de beenen.
Jy lui geeft je geld aan Kantjes, Strikken, en zulke voddery,

1) Uit: *Het Studente-leven, Kluchtspel.* Het overige als bij *De Belach. Jonker.*

Het stuk speelt te Amsterdam.

20 En je hebt nau een Hemd aan 't lyf. Maar ik zou lang praaten, eer ik dat verandert kreeg. Ga na 't Pakhuis, zegt myn Man, dat ik gereed ben, en zegt'er by,
Dat onze Student van Franiker t'huis is gekomen.
Maar flatter onderwegen niet, komt ras wêer, of jy moogt schroomen.
GRIET. Juffrouw, ik zal vliegen, en ben zo dadelyk wêer hier.

Karel komt ondertusschen op, vergezeld van Heintje, knecht van zijn' vader.

KAREL. Bloed Heintje, wy leeven als kleine Koningjes, wy denken om geen studeeren, maar maaken alle dagen goede sier.
25 Holla! ik zie Mama, ik moet van toon veranderen.
Die studie . . . . . ANNA. Zoon, en Hendrik, hoe hebje 't zo drok met malkandren?
KAREL. Mama, ik verhaal Heintje, hoe pleizierig dat de studie is, hoe ik mijn uuren verdeel.
Hy beklaagt hem, dat hy maar een knecht is. Want die studie,
Ha! die studie! (is zoo êel.

Zoo dikmaal als Karel van de studie spreekt, wyst Heintje, de hand aan de mond brengende, hoe men drinkt.

HEINTJE. Juffrouw ik luister met verwondering, na 't geen ik vanje Zoon de Student, zoo geleerdelyk hoor zeggen.
30 't Is niet te begrypen, zo als hy de edele studie weet uit te leggen.
Ik heb'er zulken lust toe, ik bender als op verzot.
Ik beklaag my met reden, van het onrechtvaardig lot,
Dat myn ouders my ontroofde, toen ik in 't vyfde School was, om dat ik toen niet mê voort kon studeeren;
Ik zou met vreugde my inde studie, daar jou Zoon van gesproken heeft, laaten promoveeren.
35 ô! 't Is zo vermaakelijk, zo aangenaam, zo schoon . . . .
ANNA. Je spreekter zo smaaklyk van, en hebt'et nooit bezocht.
HEINTJE. Wat smaak moet dan jou Zoon
Daar wel ingehad hebben, heb ik'er zulken lust toe, door het hooren verhaalen?
KAREL. Ja Heintje, 't is ongemeen. Het vermaak van de studie is niet af te maalen.
ANNA. Ik verheug my, dat ikje zo genegen tot de studie vind.
40 Jou Papa zal het gaerne hooren, maar weest voorzigtig myn kind,
Studeer ook niet al te veel, daar zyn'er mal geworden, datze der herssentjes te veel werk hebben gegeven.
Neem het niet te hart op myn Zoon. KAREL. Ha! de edele studie is mijn leven.

ANNA. Met maaten, met maaten. HEINTJE. *Tegen Karel.* Een pints roemer is een goede maat. ANNA. Zeker ik ben der in begaan.
Hendrik, je moet hem dat al te veel studeeren, af zien te raân.
45 HEINTJE. Juffrouw daar heb jy gelyk in, dat is nodig; want gaat hy voort met zo sterk te studeeren,
Het zou hem op konnen breeken. ANNA. Je mostje tusschenbeide wat diverteeren.
Alsje iet hebben wilt, en Papa het niet toe begeerd te staan,
Schryf het Mama dan maar, ik zal 't je bezorgen, gelijk ik tot noch toe heb gedaan.
KAREL. Ik bedank Mama.
ANNA. Heb jy al ontbeeten?
50 KAREL. Neen Mama, ik ben noch nuchteren. HEINTJE. *Tegen Karel.* Dan rekenje dat mutsje Brandewyn niet? ANNA. Armen bloed! heb jy noch [niet] gegeeten?
Onze Tafel is al opgenomen, achter staat een gebraade Hoen,
't Is te middag warm geweest, daar kun jy jou maaltyd mé doen.
Ik zal 't de Keukenmeid belasten. 'k Moet met Papa om een bootschap gaan.
KAREL. Ik bedank Mama. *(Anna af.)* HEINTJE. Jou Mama is bekommert voor te veel studeeren.
KAREL. Die zorg is onnut, Heintje, want gelyk ikje gezegt heb, ik kan wel zweeren,
55 Dat ik, in 't gantsche jaar, dat ik te Franiker geweest heb, naauwlyks in een boek heb gezien.
In het eerst, mag ik zo een reis acht, of tien in het Collegie zyn geweest. HEINTJE. Wat doeje den heelen dag? KAREL. Banketeeren,
Eeten, Drinken, Fatoetiën, Piketten, Tiktakken, Verkeeren;
En alzulke exercitiën, die de Studenten gewoon zyn te doen.
HEINTJE. Maar, dat doeje niet altyd? immers, dat kan ik niet vermoên.
KAREL. Neen toch niet. HEINTJE. Wat doeje dan meer? KAREL. Vechten, kratsen, of slaapen.
60 Daar hebje de heele studie. HEINTJE. Je bent fyne knaapen.
Maar vreesje niet voor Papa? KAREL. Vreesde ik daar niet voor, ik zou noch schoonder deunen zingen, en andere gangetjes gaan.
Ik kom nu hier om by jou te onderstaan . . . . .) *scheld.*
Maar de droes, daar is hij . . . . *(Zijn vader Ernst komt op.)* Papa, ik . . . . ERNST. Al weer t'huis? wat is dat nou te zeggen?

't Heeft de naam, datmen te Franiker om te studeeren zal leggen,
65 En men is altyd t'Amsterdam. KAREL. Papa het is Vacantie.
ERNST. My dunkt jou lui Vacantie duurt maar
Van den eersten January, tot den laatsten December, dat is het heele jaar.
De Ouders moeten Kamers, en alles voor het heele jaar ginter betaalen,
En de Jonkers zijn alle blaauw maandagen t'huis, en beelden'er wel in, datmenze lustig behoorde te onthaalen;
De heelen dagh loopenze by de straat, met de degen op het gat:
70 Die luyje bengels zyn noch groots inder Wapen, en byna te hovaardig, dat
Ze een boodschap voor de Ouders doen, of een brief zouden Copiëren;
't Is strak; ik ben nou een Student, 't zou schande zyn. Ben jy lui Studenten, zo moetje studeeren.
Ik zou het niet langer zo verstaan.
't Is pas acht weeken geleden, dat jyder na toe bent gegaan,
75 En al weer t'huis? Ik meende, dat de Vacantie eerst tegens de Hondsdagen zou beginnen,
Hebje me zo niet gezeid? wanneer zalmen zo doende tot zyn promotie raaken, om zyn onderhoud te winnen?
KAREL. 't Is een extraordinare Vacantie. ERNST. Ordinaar, of extraordinaar, jy lui vordert ondertusschen niet.
Ik zeg noch eens, dat my al dat gevacantie verdriet.
't Gaat niet aan, beter gezeid als gezweegen.
80 Waar komt deze Vacantie van daan? KAREL. De Professor heeft een zwaare overval gekregen.
ERNST. Waar is jou Neef, jou Contubernaal. KAREL. Die is mé gekomen. ERNST. 't Is wel, ga maar heen.
Flus zal ik jou nader spreeken. *(Karel af en Anna op.)* Mama willenwe gaan? ANNA. Ik ben te vrêen.
Als 't je belieft Papa, maar wilje jou Zoon eerst niet eens spreeken?
ERNST. Ik heb hem gesprooken, en met eenen lustig doorgestreeken;
85 Die Bengel is altyd hier.
ANNA. Ja wel Hartje, ik weet niet watje bedryft?
Je doet zonden, datje zo een schiklyk Jongman bekyft?
Hy studeert eer te veel, als te weinig, Hendrik zouje kunnen zegHoe vol dat zyn harssens van de studie leggen; (gen,
Ik weet niet hoe hy het al kan verdraagen in zyn hoofd,
90 Hy is zo naerstig, en zo verstandig, dat ik het myn dagen niet had gelooft;

Als hy hem maar niet mal studeert, ik bender al heel in verlegen,
Daar zynder genoeg, die 'er een krankzinnigheid van hebben gekreegen.
Die studie leit my zo zwaar op 't hart. ERNST. Myn lieve Mama, weest daar niet eens bekommert over, het studeeren gaat by de Studenten hedendaags zo niet aan,
Datmen daarvoor hoeft te vreezen. Maar 't is hoog tyd ze zullen wachten, laat ons gaan.
95 Hendrik? sluit de deur. *(Ernst en Anna af. Karel en Hendrik op.)*
KAREL. Zynze weg? HENDRIK. Ja, maar je moogt vreezen,
Zoje Papa het ontdekt. Bloed! hoe heeft hy jou de Gramatica geleezen;
KAREL. Heintje, ik bender zo bang veur, dat ik van angst nau weet wat ik doe.
Ik vrees, dat Papa van alles onderrecht is. HENDRIK. Maar hoe?
Op wat wyz'? van wie?
KAREL. Ik zaltje zeggen.
100 De Hospes, daar Neef Lichthart, ik, en meer andere Studenten t'huis leggen,
Is op ons gebeeten, wy hebben hem bedrogen, uitgestreeken, en misleid.
Al myn vrees is, dat die ons een lelyke trek bereid.
Hy was van huis, men zocht het voor ons te verbergen, maar vergeefs. Zo ras wy dit hadden vernomen,
Besloten wy op 't spoedigste over te komen.
105 'k Geloof dat hy in deze stad is, 'k zal 't aanstonds hooren van Lichtharts knecht, die ik ieder oogenblik verwacht.
Hy isser na gaan verneemen, op een plaats daar de Franikers logeeren. HEINTJE. Jy hebt het al heel ver gebragt,
Datje byje Mama zo wel staat.
KAREL. Dat moet ik jou dank weeten.
Hein ik zal 't je zo beloonen. HEINTJE. Dat werd gemeenlyk als de dienst gedaan is vergeeten.
KAREL. Ik zweer dat ik het je vergelden zal. HEINTJE. Maar hoe kwam je aan 't geld, daarje dat altemaal van hebt konnen doen?
110 Ik weet wel dat je Mamâ je veel toesteekt, maar dat kan daar niet (aan helpen, op wat fatsoen
Krygje't? KAREL. Ik zaltje vertellen.
We koopen somtyds, twintig, dertig, ja veertig gulden aan Boeken, die we op de reekening laaten stellen;

Die boeken verkoopen we voort weer by een andere Boekverkoper Contant, voor wat minder.
Al myn goed, de Gordynen van myn Bed, zelf al myn Dekens, op één na zyn verkocht.

HEINTJE. Hoe hebje dan deeze koude winter deur gebrogt?

115 KAREL. Heel wel. Als ik koud wierd, kreeg ik een pakket met rekeningen voor den dag, die ik schuldig ben, aan de Waerden, Kaatsbaan-, Pokmeesters, Pasteibakkers, Wynkoopers, enz., ik leize op myn Bed, die maakte me zo bang, dat ik aanstonds begon te zweeten;
Ja tienmaal meer, of ik een halve schelling Driakel had gegeeten,
Spyt Apteekers zweet drankjes. H. Maar zou het niet veel beter zyn, datje naerstig studeerde, om totje promotie te geraaken? KAREL. Wel neen.
Als ik nou al Dokter was, wat zou 't dan wezen? van twintig is'er nau één,
Die in praktyk raakt. En stel, ik raaker al in; dan most ik alle dagen aan myn ooren,
120 Het krochen, en steenen van de Besjes, en van de Zieken hooren.
Ik hou meer van vreugden, als verdriet.
Kermen, en klaagen te hooren gelykt my niet.
Daar heb ik geen lust toe. Ik wil veel liever een Roemer ouwe Rinse Wyn, als stinkende pis bekyken,
En onder de neus hebben. Zo dat het Doktooren my niet zou gelyken.

125 HENDRIK. Word Advokaat. KAREL. Daar ben ik te Conscientieus toe; veele van dat volk winnen de kost, met valscheid, en bedrog.
Zynder niet, die pro, en Contra adviseeren? ik zou ze je noch
Wel konnen noemen. Maar waarom zou ik toch studeeren?
Myn Vader heeft meer geld, als ik me leeven kan verteeren.
Hy is oud, ja al te oud. Want ik reken, dat hy al in het myne zit. Ik ben een eenig zoontje.

130 HEINTJE. 't Is wel inpertinent, dat hy noch niet sterft.
Zend hem om protrest t'huys. KAREL. Als iemand tot myn jaaren komt, en myn humeur heeft, is 't nootzaaklyk, dat hy dikwils wat erft.
Daar zyn ook zo veel Advokaaten, datmen der de kakhuizen me zou bedekken.
Wat zietmen'er alle dagen? En alsmen al gepromoveert most werden, 't zyn groote gekken

Die veel daarom studeeren; want alsmen een Professor op zommige Academien de handen maar smeert,
Je werdt, en noch wel *summa cum laude* gepromoveert.
135 Maar wat helpt toch het promoveeren? hoe veele zietmen der met kakhielen loopen:
Die der bul wel om een twintig gulden daar na wêer zouden wil-
Want ze winnender niet een duit mee. Joost (len verkoopen;
roept van buiten, hem! hem!
Karel. Doet op, 't zal Joost zyn, ik hoor het aan zyn stem.
De afspraak was, dat hy dit teeken zou doen. Joost. Hem! hem!
Karel. Joost hoe hebje 't gevonden?
140 Joost. Mijn Heer het kan niet slimmer, 'k vrees dat'et zal honden.
Karel. Is de Hospes in de stad? Joost. Noch arger. Karel. Hoe kan het arger zyn?
Joost. Wel tienmaal arger! Karel. Helpme uit de pyn.
Joost. Hy is in de stad, en zal byje Papa zo dadelyk komen.
Ik heb 't uit de mond van de Waardin vernomen.
145 Karel. Zo heeft hy Papa noch niet gesprooken? Joost. Neen.
Karel. Weet jy 't wel? Joost. Ja. Heintje. Maar mag ik der vast op gaan? Joost. Ja, ja, ja, ja, ja; zeg ikje tienmaal, weest te vrêen.
Karel. Och Heintje! hoe stel ik het! je kend Papa, hoe zal ik het klaaren?
Ik weet myn leeven geen raad, hy zal hem zulke staaltjes openbaaren!
Heintje. Wat slag van een Vent is het, snedig, of bot?
150 Karel. Hy gaat veel met Amsterdamsche Schippers om, daar door spreekt hy, gelyk wy. Hy weet zyn woord redelyk wel te doen, maar 't is anders een Ezel, een zot.
Hy heeft hier in Holland, noch in Amsterdam nooit meer geweest. Men kan hem wys maaken wat men wil. Heintje. Laat my dan maar begaan, ik zal hem een rad voor de oogen draeijen,
Zoo hy komt eer jou Papa t'huis is. Karel. Wat zulje doen? Heintje. Die naad zal ik wel naijen,
Griet is arg, zy heeft in den Haag by een groot Heer gediend, zy moetme helpen, Joost ook, ik wou dat hy maar kwam.
Ik zal 't hem heugen doen, dat hy geweest is t' Amsterdam.
155 Karel. Zieje kans Heintje? Heintje. Ja, je moet Griet, jou Mamaas kleeren aan laaten trekken;
Ik zal voor jou Papa speelen. Indien Joost zyn reden dan maar zo weet te bedekken,

Dat hy 't niet merkt, zal de bui, die jou dreigt pleisierig over dryven. KAREL. De vont is goed, ik wou, dat ik hem al zag;
Want hy moet weg zyn eer Papa wêer t'huis komt. *Word gescheld.*
HEINTJE. Daar is hy, verbruid het maar niet, door je gelach.
Past datje gaauw bent, daar zal 't heele werk aan hangen.
160 Joost laat hem in, maar houd hem op, tot ik verkleed ben.
KAREL. Repje. Ik ben in vreeze, en verlangen.
JOOST. Ik zal hem zo onthaalen, dat hy nooit wêer na dit huis om zal zien.

Bouwe wordt door Joost en vervolgens door Griet om den tuin geleid. Hij zegt eindelijk:

Ik zal u maar in 't kort verhaalen,
Waarom ik hier ben gekomen. De Ouders hooren menigmaalen
Niet gaerne de fouten van de Kinders. Maar van myn Heer
165 Heb ik andere gedachten. HEINTJE. Myn vrind, ik begeer,
Dat jy de waarheid zegt. Studeert myn zoon naerstig? BOUWE. Ja, al te naerstig. HEINTJE. Dat is my lief. BOUWE. Maar datje me wel verstaat, 'tis niet in de boeken.
HEINTJE. Waar in dan? BOUWE. Inde Kaatsbaanen, Hoerhuizen, Trokken, Troeven, sies sinken in de hoeken.
HEINTJE. Zo, kan hy dat? BOUWE. Ja wonderlyk. Glazen uitsmyten, Kloppers afdraijen, en Schellen steelen kan hy ook.
Ze zetten het Vaatje op de Tafel, en scheyden niet voor dat het uit is, dan loopenze 's nachts langs de straaten, hy ranst de Vrouluy aan, zetze af en doetze voor hem vlugten, als voor een spook.
170 Zo Studentje te speelen, de lui af te zetten, en te krassen is zyn dagelyks werk, 't is niet om te beschryven,
Wat een baldaadigheid, dat die moetwillige Messieurtjes op de Academien bedryven.
Ik kan geen huis met hem houden, daar by, heeft hy me noch niet een duit aan geld
Gegeven. Hoe wel ik weet, dat gy het hem al toe hebt geteld.
De Professors, betaalen zy ook niet. De Boekverkoopers rekeningen zyn vol valsche praktyken.
175 De Ouders hier t'Amsterdam, meenen dat die dingen zyn gelykze gelyken,
En 't isser ver van daan. Ze maaken met de Boekverkoopers een Accoord,
Die gevender een deel Contant geld; ik heb het zelf gezien en gehoord:

En men zet dan Boeken op de rekening, die nooit voor'er zyn ge-
En zo werd de reekening na de Vader gezonden. (gebonden,
180 Om kort te gaan myn Heer, en u niet langer op te houden daar
hebt gy brieven, één in 't Fransch, en één in 't Latyn.
Ze komen van een Professor, en van een ander Heer, ik weet wel,
dat den inhoud u niet aangenaam zal zyn.
Maar . . . . . Heintje. Kun jy Latyn? Bouwe. Neen. Heintje.
Fransch? Bouwe. Neen. Heintje. *Ziet in de brief.* Wel Kae-
rel scheerje de gek met my, hoe is het gelegen?
Altyt in de Latynsche Brief werd myn Zoon geprezen. Bouwe.
Leest hem eens te degen.
Heintje. Of ik hem ééns, of duizend maal lees, zie, daar staat; *nebulo,*
dat is te zeggen, een schikkelyk knecht.
185 En daar staat; *nequam,* en daar, *ebriosus,* deze woorden recht,
En naaukeurig overgezet, beteekenen zo veel, als nuchteren, vroom,
met goede zeden.
En daar, staat *Dignus patibulo,* dat is te zeggen, waerd een hooge
plaats te bekleeden.
Bouwe. Ik bidje, datje de Fransche Brief dan eens ziet. Heintje.
Ziet in de brief. Die getuigd het zelfde, dat hij naerstig stu-
deert. Bouwe. Studeert hy naerstig! dan versta ik het me
niet.
190 Maar het kan niet weezen. Heintje. Daar staat, *un filou.* Dat be-
teikent kloek in het studeeren.
En daar, je kont het zien, *un traitre, un Coquin, un bougre, un*
deboché. Dat is, die al de Studenten te boven gaat in 't leeren.
Un sauvage, un ivrongne. Dat is, nuchteren, en bequaam.
Wel vrind, die brieven zyn my ten hoogsten aangenaam
Bouwe. Ja wel, al watze van hem schryven is gelogen.
195 Heintje. Wat meende jy datze schreeven? Bouwe. Ze hebben me
bedrogen.
Zy klaagden noch meer over hem, als ik. Ze zeggen, dat hy het
heele Collegie ontstichte, zy hebben my zelve aangepord
Dat ik hier na toe zou gaan. Ja wel, hoe datmen uitgestreeken word!
Zyn dat Professors? Wel hoe komt dat schrijven over een met de
Die wy voor myn vertrek van haar hoorden? (woorden,
200 Hend. Maar Kaerel, in ernst, kunje geen Frans, noch Latyn?
Bouwe. Neen, zeker niet. Heintje. Ik kan het zo veel te beter.
Bestia. Dan ben jy ook niet waerd, Hospes, van zo veel
geleerde Studenten te zyn.
Quid asino? vous calangeer? Jy zo te spreeken

Van *Studiosi docti?* Men behoorde jou de beenen te breeken.
Het *Respectum personarum,* heb jy, in de vierde graad geledeert.
205 *Je vous payerai, bougre,* datje myn Zoon zo hebt gescandalizeert.
BOUWE. Mynheer . . . . HEINTJE. *He! que de myn Heeren . . . .?*
Je vous jure, fatal! ik zalje zo dadelyk de rug laaten smeeren.
GRIET. Nou Hartje, vergeeft het hem deze maal.
HEINTJE. *Per intercessie* van myne Gemalinne pardonneer ikje. Zy is *Cause movet,* dat ik het niet op jou verhaal.
210 He! BOUWE. Myn Heer . . . . HEINTJE. Past my zo dadelyk uit de stad te retireeren.
Zyt verzekerd, zo ikje weer rencontreer, dat ikje zal anatomizeeren.

Nog voor Bouwe weg is, komen Ernst en Anna terug. De misleiding wordt ontdekt. Op Joost en Griet wijzende zegt Bouwe:

Ze hebben me zo gebruid, en haar voor de Heer ende Juffrouw uitgegeeven.
Ik kom hier van Franiker om u 't ongebonden leeven
Van uw Zoon Karel, daar ik de Hospes van ben, te doen verstaan.
215 Uit deze twe brieven zulje 't zien. Guit ik zal u betaalen voor uw slaan.

ERNST. *De Brief geleezen hebbende.*

Vrind ik blyf dankbaar, en zalje beloonen.
Maar die vagebond, en pry zal ik toonen, (oogen,
Hoemen zulk volk straft. Ga me achter, ik zalje doen zien voorje
Hoemen een Zoon moet kastyden, die zyn Ouders zo schandelyk heeft bedrogen. *tegen Joost.*
220 Ik zal ook maaken dat jou Heer, jou niet zal laaten ongestraft.
BOUWE. Nou staatmen en kykt. ANNA. Papa, ik bid . . . . ERNST. Spreekt me niet voor hem, daar moet raad zyn in verschaft.

Karel komt en werpt zich voor zijns vaders voeten.

Papa ik weet ik heb misdreeven,
Ik bid wil my die fout vergeeven,
't Zal nooit na deeze wêer geschien.
225 ERNST. Daar zal ik ook wel in voorzien;
'k Zal jou die parten wel beletten
En jou van daag noch in een Apoteekers, of Barbiers winkel zetten.
En zo jy dan de alderminste fout wêer begaat,
Smyt ik jou op een Oost-Indisch Schip, en zend je weg voor Soldaat.

---

71. DE KWA VROUW EN DE GOE VROUW. 1)

Brecht, de juffrouw, zegt tot Lysbeth, haar meid:

Lys! is het water al ter deegen gaar?
LYSBETH. Ja Juffrouw; en alles is klaar.
BRECHT. Zo het na de rook smaakt, of raauw is, zo krygje de ketel met heet water en al om jou ooren;
Je moogter op passen, ik waarschouw jou lang genoeg te vooren.
5 Waar is de suyker? die zie ik hier noch niet.
LYSBETH. Juffrouw, ik heb die vergeeten. BRECHT. Kyk, hoe mooy alles klaar is! hoe dat die Doeze ziet!
Geef de trommel uit het kasje. Nou! zulje komen!
LYSBETH. Juffrouw, daar is geen suiker in de trommel. BRECHT. Dan hebje ze der uitgenomen;
Jou snoepse kreng! LYSBETH. Zeker Juffrouw, ik heb ze in myn mond niet gehad.
10 BRECHT. Waar isse dan gebleven? geef antwoord, of je krygt myn muil na je gat.
LYSBETH. Sinjeur heeft ze der uit. BRECHT. Wat Sinjeur? LYSBETH. Onze Sinjeur; jou Man. BRECHT. Wat het dat Sinjeur daar by te doen? wanneer heeft hy ze gehad? wat zou hy met de suiker maaken?
LYSBETH. Gisteren toen Juffrouw uit was, at Sinjeur ze in de kouwe schaal. BRECHT. Sinjeur atse! zo houdmen hier huis als ik eens uit ben! 't is om buiten zyn zinnen te raaken!
The suiker in kouwe schaal! is het om te lyden! LYSBETH. Juffrouw daar was geen andere suiker in huis. BRECHT. Wel ik geloof dat hy
Niet zou kunnen kakken, of hy moest juist suiker in zyn kouwe schaal hebben! ja wel, ja wel! 't is niet uit te spreeken wat ik van die kaerel ly!
15 Waarom gafje hem de suiker? LYSBETH. Sinjeur eischte ze. BRECHT. Sinjeur eischte ze! of hy ze eischt! je zoud hem al heen laaten eischen. LYSBETH. Juffrouw, zou ik Sinjeur durven wederstreeven! BRECHT. Waarom niet, als ik jou ordre gegeeven

1) Uit: *De Gôe Vrouw. Kluchtspel.* [Vignet: Latet quoque Utilitas.] *t' Amsterdam, By Albert Magnus, op den Nieuwendyk, in den Atlas, by den Dam. 1686. Met Privilegie.*

had? wat bruit jou Sinjeur? wat heb jy met Sinjeur te doen?
LYSBETH. Zou ik Juffrouws man durven in zyn eigen huis,
daar ik zyn meid ben . . . BRECHT. Ben jy zyn meid? Ben jy
zyn meid? wie heeft jou gehuurd, hy of ik? wie geeft jou
geld? nou is het tyd om te spreeken. Ik zal jou zynmeiden,
dat zweer ik je, jou stoute stukke vleisch;
Ik zal jou dat zynmeiden uit doen zweeten, zynmeid je me noch ereis.
LYSBETH, Juffrouw, je neemt dat zo kwaalyk, Man en Vrouw zyn
ommers samen . . . .
BRECHT. Houd me de bek, ik zeg houd me de bek. LYSBETH. Ik zeg
maar. . . . BRECHT. Zwyg, en ga achter. LYSBETH. Ja wel. . . .
BRECHT. *(Zy gooit met haar muil.)* Hoor ik je noch! *(Haar
man Jacob op.)* Vrouw, je behoorde jou te schaamen,
De luiden blyven voor de deur staan, zulken tempeest maakje.
BRECHT. Wel zo, spreek voor jou Meid,
20 Jy hebt gelyk, 't is maar zo goeje weerom; waarom zou jy jou Meid
niet verdiffenderen? zy het wel voor der Sinjeur gepleit.
JACOB. Doet de Meid niet na je zin, laat ze gaan, zonder zo te raa-
zen, en te kyven.
BRECHT. Zou ik jou Meid laaten gaan? daar heb ik geen magt toe;
zy zal of het my lief of leet is, hier moeten blyven;
Ik heb over jou Meid niet een krits te zeggen. Zy is Sinjeurs Meid,
zy het met my niet te doen;
Ik leg 'er maar voor een oortje t'huis. JACOB. Maar Brechje, wat
is dit te zeggen, spreek eens met fatsoen.
25 Wie zeid dat? BRECHT. Vraagd dat jou Meid eens. JACOB. Durft
Lysbeth haar zulke dingen laaten ontvallen?
Ik kan het kwalyk denken. BRECHT. Lysbeth! slegt Lys zou het
der niet konnen doen? Ik weet wel, ik lieg het! jy doet heel
wel, hou jy je wat aan 't mallen.
JACOB. 't Is my wel ter deegen ernst, en genomen, zy zei het al,
jy weet ommers al te wel
Dat het zo niet en is, noch zyn zal . . . BRECHT. Ik weet wel dat
jy 't gaarne zaagt, maar zyt verzekerd dat ik 'er wel voor-
weezen zel.
't Zal jou malle gat niet overkomen, dat ik jou zo de baas zal
laaten speelen;
30 Hebje aârs geen ziekte, zo zulje noch in lange niet sterven. JACOB.
Ik geef het jou ommers na jou zin, in alle deelen.
BRECHT. Jy geeft het na myn zin! ja je lykt de rechte man.
JACOB. Waar in toon ik het anders? wat doe ik dan?

Wat reden gaf ik jou ooit, om met recht te kunnen klaagen?
BRECHT. Wat je doet? al datje weet daar je me meê kond plaagen.
35 Hebje daar gisteren noch myn The Suiker, zonder dat je 't me eens had gevraagd,
Niet in je kouwe schaal gevreeten? en die man doet niet dat my mishaagd.
Zond je me eergisteren geen vis t'huis, die je niet schoon had laten maaken?
JACOB. Het schoon maaken kost een dubbeltje, ik liet het om dat uit te winnen. BRECHT. Je bent zo zuinig niet in andere zaaken.
Stak je gisteren niet twintig schellingen by je? en toen ik te nochtent een schelling klein geld eischte, kon je ze me niet geeven. Dat is de zuinige man!
40 Welke vrouw zou niet baloorig worden? je plaagt me dat ik de helft niet zeggen kan;
Kwam je daar te nochtent niet, met je beslikte pooten door het huis? heb je verleeden week niet op myn beste kamer geweest? myn kamer, daar ik zelf maar tweemaal 's jaars kom.
JACOB. Een vrouw die niet meer reden heeft, zou ik raden
En te bidden, dat ze geen grooter mogt krygen. (te zwygen,
Ik meen, dat ik wat anders te zeggen heb, dat ik wat meerder verdraag.
BRECHT. Wat verdraag jy toch? JACOB. Ik kom niet t'huis of ik vind er een nieuwe plaag.
45 Dan heb je Vis die ik 't huis zond niet willen ontfangen,
En tegen de Visdraager gezeid; brui heen met je Vis; en als ik dan zelf t'huis kom, kryg ik een Scheepslading met scheldwoorden. Wie zou niet verlangen
Na zulk een vrouw! breng ik een Vrind met me, je ziet als een stier.
BRECHT. Dat geloof ik wel, al dat mannen gezwier . . . .
JACOB. Vrouw, ik heb jou laaten spreeken, hoor my ook eens. Wat nood was het, zo het by bang zien mogt blyven,
50 Je schaamt jou niet in presentie van vreemde luy te raazen en te kyven
Dat se aerseling te deur uitloopen. BRECHT. Loopen ze daarom weg? dat zal ik dan altyd doen, dat staat me wonderlyk wel aan.
Ik bedankje zeer voor jou onderrechting; nou weet ik, waarmeê dat ik ze kan doen gaan.
JACOB. En als jy nou Vrouwen hebt? BRECHT. Dan zal ik jou dat aan laaten kyken.

Wel schaam je jou niet Buffel! dat jy de Vrouwtjes, by de kaerels,
by de Venters durft gelyken!
55 Eén vrouw is beter als hondert Mans. Van deeze dag
Zou dit huis een eer genooten hebben, daar geen eer hoe groot by
haalen mag.
Hier was een vergadering aangesteld van meer als twaalf aan-
zienlyke wyze Vrouwen.
JACOB. Van hoe veel? BRECHT. Van twaalf. JACOB. „ 1) Een heel
spinhuis. BRECHT. Maar daar is iets voorgevallen; zo datter
maar zes zullen komen. JACOB. Waar zul je die vergadering
houwen?
BRECHT. Hier in deeze kamer. JACOB. En waar zal ik zyn? BRECHT.
Op je kantoortje; ben je daar niet wel? JACOB. Maar ik heb
jou gezeid, datter iemand op een pypje by my zal komen.
60 BRECHT. Daar is nou geen gelegentheid toe; laat hem weeten dat
het my niet te pas komt. JACOB. Maar. . . . BRECHT. Japik
maak niet dat ik me onstel. Je weet wel . . . . 2). JACOB.
Onstellen of niet, daar zal iemand komen.
Ik zal hem dan op de groote zaal brengen. BRECHT. Als ik het niet
hebben wil! jy en hy moogt dan schroomen.
Dit is de Man die niet en doed, dat zyn Vrouwtje mishaagd!
Heb jy me dat belooft toen jy me vryde? JACOB. Ik zeg, ik doe
niet dat jou met reden kan mishaagen. Of wou je dat ik eerst
na huis was gekomen, en Juffrouw Brechje had gevraagd
Of ik een vrind meê zou mogen brengen? BRECHT. Ja, dat zou je
doen, dan zou ik je pryzen.
65 JACOB. Ik beet liever een stuk van myn tong. Zo een man is waard
dat ze hem met vingeren nawyzen.
BRECHT. Ik meen datter dan al meenig met vingers zou moeten na-
geweezen werden. JACOB. Jy verbrust 's jaars op de Zaal
wel twintig gulden aan biksteen, en zeep; en ik zou 'er
met een vrind
Geen daalder aan Wyn mogen consumeeren. BRECHT. Al die praad
is wind.
't Is zo veel om de Wyn niet als om myn kamer. JACOB. De huizen,
en kamers, zyn getimmert om te gebruiken.
BRECHT. Doenze! dat heb je zo vast niet. Gaat eens door de stad, je
zult huizen genoeg vinden daar een man het hert niet heeft,
om in het boven huis eens te komen ruiken.

---

1) „ beteekent: ter zijde. 2) Zij staat moeder te worden.

70 Ze gaan altyd onder in. Al hebben ze noch zo veel kamers, en hoflyke zaalen, zo eeten ze, om dat het haar vrouwtje zo verstaat,
In een kookens kookentje. Meen je dat het zo gaat?
JACOB. Zy moogen het doen al die willen,
Maar 't zyn groote zotten die 'er zoo laaten brillen.
Het is myn meening niet: ook noode myn vrind zich zelve, wy hadden iet geliquideert.
75 BRECHT. Heeft hy zen zelve genood? JACOB. Ja. BRECHT. Dat hy zen zelve dan trakteert.
JACOB. Zie Vrouw of jy kyft, of niet, 't moet weezen; hy zalder komen; daarom alle die woorden zullen niet baaten.
BRECHT. Zal hij der komen, of ik kyf of niet? JACOB. Ja; daarom raad ik jou dit geraas te laaten.
BRECHT. Hy zalder koomen of ik kyf of niet! dat wou ik wel eens zien.
Ik zal hem, en jou, de pypen uit de bek klinken, ik meen dat ik hem het smooken in myn huis wel zal verbiên.
80 JACOB. 't Geen jy aan my, of aan myn vrind doet, zal ik de The drinksters dubbelt beloonen,
Daarom wacht jou eenig ongenoegen te toonen.
BRECHT. Ja, kom jy by de The drinksters; dat is recht volk voor jou, ik weet wel hoe 't jou daar zal gaan.
Wy zullen jou, hoe hoorde ik laats hem noemen! Ja; Orpëus maaken; ze zullen jou gelyk de Thebaanze Vrouwen hem deeden, aan flarden scheuren, op zyn best zo handelen, dat je in een jaar niet zult konnen staan.
JACOB. Dat zal ik afwachten. BRECHT. Ik ra jou zo stout niet te weezen,
85 Dat jy iemand in myn huis brengt: doe je 't even wel, zo meug je vreezen.
(Word geklopt.) Daar hoor ik al volk. JACOB. Vrouw ik zeg jou in goeje Hollandse taal
Dat hy komen zal . . . . BRECHT. En ik zeg jou aârmaal
Op zyn goed Amsterdams . . . . JACOB. Zeg wat je wilt. BRECHT. De drommel zel de kaers houden zo je . . . . LYSBETH. *(tegen Engeltje.)* Gelieft Juffrouw maar binnen te gaan? BRECHT. Japik je meugt beeven
Zo jy het evenwel doed; 'k verzekerje dat'er een leeven
90 Uit dit werk spruiten zal. *(Jacob af.)* ENGELTJE. Goeden dag Juffrouw Bregje, hoe ben je zo ontstelt? BRECHT. Welkom Engeltje. Ik tril en ik beef.
Zo bruid me die kaerel; je weet niet, in wat elend dat ik leef.

Ik wou wel, dat ik een beuzemstok in zyn plaats getrouwt had.
ENGELTJE. Waarom? BRECHT. Die zou ik op 't vier konnen
smyten. ENGELTJE. Maar hoe kunje zo kwalyk accordeeren?
Wat isser nou weêr? je most je wat na malkanders humeuren
reguleeren.
BRECHT. Myn lieve Engeltje, dat doe ik al zo veel; ik geef hem
alles toe, en 't helpt niet; daar wil hy nu weêr
95 Te middag met d'een of d'and're vent hier komen Toebak zuipen;
ik heb hem gezeid dat ik het niet begeer;
Hy heeft 'er de bruts af, en wil het evenwel doen; is dat om te ver-
draagen?
ENGELTJE. Myn lieve Brechtje, heb je anders geen reden om te klaa-
Zo wees gerust. Laat hem dat al doen. (gen?
BRECHT. Wat zou ik! komt hy, je zult zien hoe ras dat ik 'er uit het
huis boên.
100 ENGELTJE. Dan zulje jou zelve meest hebben; ik bid, om onze oude
vrientschap, dat jy my maar eens uit wilt hooren spreeken.
BRECHT. Maar je most niet lang preeken,
Strak zullen de andere vrouwen komen. ENGELTJE. Je weet wel,
dat wy laast zeer misprezen dat de mannen alle dagen
Comparitien in de herberg houden. BRECHT. Ja, dat weet ik wel,
die kroegen zyn rechte vrouwe plaagen.
ENGELTJE. Zo ist. Nu hebben de vrouwen bykans in haar magt
105 Te konnen maaken, dat die vuile gewoonte af werd gebragt.
Ik hou voor gewis, zo ieder vrouw haar man zagtjes onderging
met reden, en bad, dat hy nu in zyn, dan in een anders huys
de Comparitien wou beleggen;
Zo men dan zorge droeg, dat de mans daar der vryheid zo wel had-
den, en gediend wierden als inde herbergen, daar zouden der
veele zyn die zich zouden laaten gezeggen;
En zo zou die kwaade gewoonten eindelyk slyten; de wyn kost in
huis by na de helft minder als in de herberg; maar wilje doen,
gelykje me verhaald
Dat je gedaan hebt, dan is het geen wonder, dat een man niet na
zyn huis en taald;
110 Zo dwingt men de mans in de herberg te gaan. Neem niet kwaalyk
dat ik zo openhartig heb gesproken.
Onze oude vrindschap heeft myn mond als opgebroken.
BRECHT. Zou ik lyden, dat onse Japik met een vent acht of tien
Door myn huis liepen, als wilde ieren! En dat metter vuile pooten,
dikwils flaars tegen de muur; wie zou dat konnen zien.

Zyn dat dingen die huiselyke vrouwe konnen verdraagen.
115 Hy hoeft niet te komen. ENGELTJE. Die dat niet lyden wil, moet over de Comparitien in de herbergen niet klaagen.
Waar zoudenze malkanderen van der affaires spreeken? BRECHT. Op de beurs, die isser van de Heere toegezet.
Hoe maaken het de koopluy in andere landen, daar men van geen herbergen weet, als daar vreemdelingen t'huis leggen. Was ik Koningin van Holland, ik verzag 'er in door een wet.
't Heet ze gaan op Comparitien, om over koopmanschap te spreeken,
En ze komen dikwils dronken t'huis; dat komt niet, om dat ze koopmanschap, of papieren bezien, maar datze te diep in de kan hebben gekeeken.
120 Kwam de myne verleden week niet t'huis als een beest. ENGELTJE. Zacht, zacht, een vrouw schend 'er eigen zelf, als zy der man schend. BRECHT. Ja wel ik zou veel liever by een zog leggen, als by die dronken . . . ENGELTJE. Stil, stil. Maar Brechje kyf je wel op hem als hy dronken is? BRECHT. Wel Engeltje, ben je zot? zou ik niet kyven?
ENGELTJE. Zwygt hy dan? BRECHT. Wel ja, ik heb noch myn leeven niet eerst gezweegen, myn haan moet koning blyven.
ENGELTJE. Is het kyven noch nooit op slagen uitgeloopen? BRECHT. Eens kwam het zoo hoog
Dat het weinig scheelde; hy nam een eind houts, en dreigde me; maar ik vloog
Na de tang; had hy me aangeraakt, ik zou hem hebben laaten proeven,
125 Dat ik ook handen en nagels had; zie ik laat ze der op groeyen. Neen ze hebben Brechje zo niet, ik laat my niet oversnoeven,
Ik heb als ik begin een dolle kop.
ENGELTJE. Maar Brechje, hield hy na die tyd niet op?
BRECHT. Ja, en hy deê wysselyk, want ik zou hem geteykend hebben. ENGELTJE. Hiel jy toen ook op? BRECHT. Neen, noch ik geloof niet dat ik op zal houden zo lang we samen leeven,
Of myn man most . . . . ENGELTJE. Myn goede vriendin, uw man zy zo hy zy, denk dat jy hem niet kond verruylen; hedendaags werden 'er geen scheidbrieven gegeeven;
130 Daarom kom malkanderen wat te gemoet; dit is dan alleen overig, verander van humeuren, wyl jy van man, noch hy van vrouw kond veranderen; zoek de vrede, en de rust.
BRECHT. Kan ik myn vent anders maaken, wel dat is verbrust!

ENGELTJE. De Vrouwen konnen al veel doen om een man goed, of kwaad te maaken.

BRECHT. Om dat de jouwe goed is. ENGELTJE. My dunkt dat jy dat punt niet behoorde aan te raaken.

Je weet dat myn man eer wy t' saamen trouwde, by al de waereld was vermaard,

135 Voor los en ongebonden; ja zo, dat je me zelf vroegt of ik niet vervaard

Met reden behoorden te zyn, dat wy kwaad huis zouden houwen;

De jouwe in het tegendeel, eer jy t' samen kwaamt te trouwen

Had de reputatie van een fraay degelyk jongman, nu heb ik myn man zo ver gebragt,

Dat wy als engelen te samen leeven, ja zo dat hy zyn voorige fouten veracht.

140 BRECHT. Maar hoe zou men zulk een kroeglooper, en toebak zuiper goed kunnen maaken?

ENGELTJE. Luister dan naarstig. 't Is wel waard, dat een braave vrouw dit wel bevat. Voor al moet zy trachten haar man te behaagen, zy moet naauw op zyn humeur, en zinlykheden letten,

Zy moet haar tyd waarnemen, en zien met welke zaaken hy haasstig, of toornig zynde neêr is te zetten;

Zy moet wel bemerken, door welke hy vergrimd en verbittert;

Letter op, want het is wat ongemeens, (even al eens . . .

145 Als die geene welke Olifanten en Leeuwen temmen, of diergelyke beesten, welke door geweld niet zyn te dwingen.

BRECHT. Zo een beest heb ik in myn huis. ENGELTJE. In dien die met Olifanten om gaan geen wit kleed dragen, wyl men vind, dat die beesten daar door grimmiger werden, en springen;

Hoeveel te meer behoorden een Vrouw alle konst tegen haar Man,

En wederom een Man tegen zyn vrouw in het werk te stellen, met welke hy, en zy, zo lang zy leeven, en tafel en bed gemeen heeft. BRECHT. Ik wou wel eens een vrouw zien die dat doen kan.

ENGELTJE. Wou jy zo een voorbeeld hooren? Ik kan jouder wel een zeggen.

150 Zeker man had een vrouw, doch verliefde op een arme Dochter, zy komt het te hooren, en zend de bedelaarster een bed, om dat hy gemakkelyk zou leggen.

BRECHT. 'K zou hem in plaats van op een bed, op Barnnetels of op een hekel hebben gelegt.

Die vrouw deed myns bedunkens slegt.

ENGELTJE. Zy dee wysselyk, want haar man kwam daar door tot een inkeer; ja zo, dat hy vergiffenis bad met traanen in zyn oogen. BRECHT. Je hoeft die historie zo bedekt niet te verhaalen, je bent zelf de vrouw, die het bed
Aan de bedelaarster zond, daar jou man by liep; ik weet de historie net.

155 Maar ik zou liever .... ENGELTJE. Ik zal 't nou jy het weet niet onkennen, ja Bregje, ik ben de vrouw. Myn man kwam t'huis, vroeg of ik elders een bed had gezonden, ik zei ja. Hy vroeg waarom? ik antwoorde met een vriendelyk wezen, dat ik hem te zeer beminde om zulk een ongemak te laaten lyden. En hier door is hy zo bewogen,
Dat hy my sedert bemind en geviert heeft, als de Appelen in zyn oogen.
Onderga de jouwe ook eens met reden, denk datje kinders by hem zoud konnen krygen.

BRECHT. Laat ons van deeze stof tot op nader gelegentheit swygen. Daar zullen de andere zyn.

Door toedoen van Engeltje zien beiden, Jacob en Brecht, in dat zij op den weg zijn recht ongelukkig te worden; zij raken aan het slot verzoend en beloven wederzijds beterschap.

---

72. MAL MOERTJE MAL KINDJE. 1)

ARENT. PIETERZ. Neen, Mortje, spreekme van die guit niet, ik zal dat lichtmissen niet langer gedoogen,
Ik ken hem voor myn kind niet, 'k wil hem niet zien voor myn oogen.

JACOMYNTJE JANZ. Nou, Vader lief, nou man, 't is evenwel jou eigen vleis en bloed,
Hy plegt je liefste kind te weezen; als hy nu belofte van beter-
5 Is 't dan niet wel? Ken dat je toorn niet verzachten? (schap doed,

A. P. Wat belofte van beterschap, hy loopt bij hoeren en snoeren heele nachten.

1) Uit: *De Lichtmis, of Mal Mortje mal Kindje. Kluchtspel. door A. du Moulin.* [Vignet met »Perseveranter».] *t'Amsterdam, By d'Erfgenaamen van J. Lescailje, op de Middeldam, naast de Vischpoort, 1687. Met Privilegie.*

Hy is een vagebond daar geen vroomheid, noch hoop in is van deugd,
De nagel aan myn doodkist zal hy zyn, en de oorzaak van al myn ongeneugd.
Wy hebben zyn schand'lyk leeven lang genoeg verdraagen;
10 Wel hy heeft dezen voorleden nacht noch tot zyn geweeze meester de glasen ingeslaagen,
Vergezelschapt met noch zo een lichtmis vyf of zes.
J. J. Nou, Vaderlief, nou, Vader, hy hoorden lest zo bedroeft na je bestraffing en les:
Licht dat hy door kwaad gezelschap verleid zal weezen.
Ziet het voor deze reis door de vingeren, ik zal hem de metten eerst louter leezen.
15 Ei, zegt tegens de Procureur dat hy 't verzoek aan de Heeren niet doed.
Zie daar, Man, ik sturf, wierd hy vast gezet, 't is evenwel, gelyk ik gezeid heb, ons eigen vleis en bloed.
Nou, Arent Pieterz, wat zegje? zelje dit misslagje noch eens verschoonen?
Hy zal 't je eeuwig dank weeten, Man, en met wel oppassen, en deugdzaam leeven beloonen.
Nou, Vaderlief! ik zie je hart word meê al beroerd. (hoert,
20 A. P. Dat die Jonge dat kostelyke geld zo verdommeneerd, en ver-
Dat ik zo zuur in men tyd heb moeten winnen,
Gaat me te veel ter harten, ja, 't raakt me schier aan men zinnen.
Ik had hem daar by een braaf koopman, om de negotie te leeren, besteed,
'T kosten me honderd ryksdaalders aan geld jaarlyks, gelykje weet,
25 En, daarboven, noch wel tweemaal zo veel aan strikken, kwikken en mooije kleêren,
Behalven zakgeld; om nou en dan een schelling twee drie te kunnen verteeren
By een eerlyk en fraai gezelschap, want daar ben ik myn leeven niet tegen geweest;
Maar, in plaats van hem schikkelyk te houwen, speelden hy gedurig den beest.
Als hy geld op zou haalen, of brieven gaan bestellen, en spoedig weer most komen,
30 Liep hy in de kroeg, en daar een kruijer, die de brieven bestelden, of geld ophaalden, genoomen;
Terwyl verdommeneerde Mejonker daar zyn geld met zoppege peer op zoppege peer,

Zo noemenze een pints roemer rinze wyn, ten beste te geeven, twas schaf op en breng meer.
Een gebraden hoen vyf of zes, dat eerlyke burger lui niet als met gasten ten haaren huize eeten,
Wierd daar opgedist, en gulzig met dronkaarts en lichtmissen opgevreeten.
35 J. J. Vaderlief, ze benne jong, ze kryge de buik te met tot 'er meester half vol, en den honger is dikwils groot,
Heeft hy daar wittebrood en hoenders gegeeten, tot zyn meester at hy slegts melk en roggenbrood:
Ook hebje al die voorige misslagen vergeten, en hem vergeeven.
Je hebt de Waard in de Vruchtboom betaald van alles dat hy schuldig was gebleeven.
A. P. Dat 's waar, maar daar boven heb ik om te bewaaren zyn eer en fatzoen,
40 Over de zes duizend guldens aan zyn meester die hy de kas ontstoolen had moeten voldoen,
Die hy, met hoeren, lichtmissen, dobb'len en vagebonderen,
Met schurken en pluggen in herbergen, kuffen en hoerhuizen, had wezen spenderen.
Meenje dat men de dingen zo licht vergeet, schoon men ze op hoop van beterschap vergeeft?
J. J. Nou, Vaâr, daar zyn 'er wel meer die wat licht in haar tyd hebben geleeft,
45 Dat nou al stylen van de beurs zyn, en die passen op haar zaaken.
Als hy getrouwd is, zal hem dat losse leeven niet kunnen vermaaken.
Jeronimus neef zou van daag metje spreeken over het huwelyk met zyn nicht met al dat goed.
A. P. Dat 's waar, 't was vast gesteld, maar ik zou haar bedriegen, 't stryd tegen myn gemoed.
Ook komt 'er de nieuwe misslag op, neen, Vrouw, ik zal 't hem af gaan zeggen.
50 'T is een weeskind, een jonge brave dochter, 't zou me eeuwig op 't hart leggen,
Zo hy zich, gelyk ik vrees, niet beter aanstelden als hy tot heden heeft gedaan.
J. J. Daar is geen vrees voor, Man, voor zyn vroom leeven, en wel op passen zal ik borg staan.
Och! je weet niet; als hy een vrouwtje heeft, wat een goeijen man dat hy zal weezen.
A. P. Hoor, Vrou, voor het vast zetten hoefje deze maal niet te vreezen;

55 Ik heb daar nooit met ernst van gesprooken, maar wel van hem naar Indjen te stuuren met fatzoen.
Neem jy hem wakker veur, bestraft hem braaf, ik zal het fluks ook eens doen.
Terwyl zal ik na Jeronimus gaan om van 't huwlyk met Levyna te spreeken.
'T zou wel weezen wou hy zich wel draagen, aan geld en goed zal 't hem niet ontbreeken.
Ik zal, op die hoop en dat vertrouwen, daar heenen gaan.
60 J. J. Dankje, Vader lief, voorje zeun, 'k ben blyd dat je u zo wel van je vrouwtje laat raan.

Daarna vertelt Michiel, het lieve zoontje van deze twee, aan de dienstmeid Mary, die blijkbaar zijne vertrouwde, ja nog meer is, wat hij dien nacht al zoo uitgehaald heeft. In een bordeel heeft hij met zijne makkers alles kort en klein geslagen, den »kochel» en de »hoere Waardin» afgeranseld, de ruiten hier en daar ingegooid, zijn geld verspeeld in een speelhuis. Moeder komt het gesprek storen, om zoontje eens wakker volgens afspraak met vader de les te lezen. Mary zegt:

Och! Vrou, onze Michiel is zo ziek, je moet nou altijd niet op hem kyven,
Hy kreeg daar effen een flaaute, ik meenden dat hy 'er in zou bly-
Zo ontsteld is hy dat de miester zo van hem heeft ofgeleid. (ven,
J. J. Nou, myn kind, nou, Vaar, je moet dat niet achten, 't was in zyn toornigheid.
65 Hoe is 't Michieltje lief, hoe is 't Zeun, zeg het my wat jou scheelt, je moet het my ommers klaagen.
Michiel. Dat men Vaâr zo op men raast en tiert, Moeder lief, kan ik niet langer verdraagen,
'T was slimmer of ik een guit was, en de oolykste lichtmis die 'er leeft.
Ik bender zo ontsteld af, daar is niet een lid aan men lyf of het beeft.
J. J. We wagten tot drie uuren, 't is al wat laat, Kind, dat moet-je weeten,
70 Vader het al een beetje gelyk. Michiel. Wel, dat 's gruuw'lyk, 'k was by gezelschap, is je dat vergeeten?
Als men by fraije lui is, kan men dan zo scheijen als men wil?
J. J. Nou, Zeun, raas zo niet, je bent niet al te wel, Vaar, houw je wat stil.
Mary. Ach! Juffrouw, daar krygt hy de flaaute van der effen weêr op zen leden.

MICHIEL. O my! 'k heb zulken pyn in men buik, Moeder, loop al je best naar beneden,
75 En maak me wat warms. J. J. Wat lusje, een kandeeltje, of wat warme wyn?
Spreek, Zeuntje lief, wat lustje? MICHIEL. Je moet het zelf maaken, laat het een lekker kandeeltje zyn.
MARY. Met een door van een eitje? MICHIEL. Dat voor al niet vergeeten.
MARY. Nou, juffrouw, ik zel terwyl het bed voor Sinjeur gaan warmen, dan komt hy aan 't zweeten.
J. J. Je zelt 'er jou handen wel of houwen, dat zal ik beter doen als jy.
80 Blyf zo lang by men zeun, pas te deeg op hem of hy weêr flaau wierd. Michieltje lief, ik komje daadelyk weêr by.

Als zijne moeder weg is, gaat hij voort met de opsomming zijner heldendaden. Weer was hij met zijn »illuster gezelschap» naar een bordeel getrokken »de glaazen, spiegels en 't pastelein wierd met stokken en degens gepulferizeert.» Bij hun naar huis gaan werden ze aangerand door vijf, zes »pluggen».

Daar was 't sta schrap, de messen en degens uit, en braaf tegen malkaâr gesneeden,
Ik gaf een plug een sneê over 't lyf van boven tot beneden:
Eind'lyk zetten zy het op 't rekken, en wy elk zyns sweegs, de gekwetste bleef leggen op straat.
MARY. Heden, Sinjeur, daar verschrik ik van, je weet in wat kwaad blaadje datje staat,
85 Zo je Vader dat hoort, of zo 'er het Gerecht achter mogt koomen,
Hoe zou je vaaren? MICHIEL. Tut, tut, daar kennen geen verklaaringen van werden genoomen,
Alles is in stilte geschied, en daar weet niemand van.
Maar, hoe kryg ik Klaartje uit den huis? MARY. Gebruik daarje verstand toe als een man,
Brengze weêr uit, hebje 'er in gebrogt. MICHIEL. 'k Zelje wel beloonen, ei! helpt haar uit, laatje beweegen,
90 'k Geefje zo menigen dukaat. MARY. 'k Heb in drie daagen niet een duit van je gekreegen,
En ik laatje vast by nachten en ontyden, als je uit lichtmissen gaat, in en uit;
Wat heb ik daaraan of jy je geld met dat dobbelspel hebt verbruid?
MICHIEL. 'k Heb het geldkasje van men Vaâr verkracht, daar heb ik twee zakjes dukatons uitgenoomen,
Je zelt'er honderd gulden van hebben, maak datze met den oly uit den huis kan komen.

95 MARY. 'K zel men best doen, maar ik zie 'er geen kans toe, hoe komtze de deur veur uit?
MICHIEL. Gemakkelyk, doet het flus als ik met men vaâr en men moêr uit ben naar men bruid.
Men huwlyk word van daag geslooten, 'k beloofje 'k zelje al geeven watje wilt, helpme, 'k zalje eeuwig beminnen.
MARY. Ja, je weet wel hoe je met me staat. MICHIEL. Al heb ik een wyf, 'k zalje houwen voor een van myn liefste vriendinnen.
MARY. Van je liefste vrindinnen; daar is men eer niet me hersteld als je dat al doet.
100 MICHIEL. Wat eer, niemand weet het, 'k zal je verzien, zo lang als je leeft, met kost en kleêren in overvloed,
En benje zo vroom dat je tracht voortaan in den echten staat te leeven
'T is wel, ik zelje aan een van onze werklui ten huwlyk geeven,
Aan een wakker kaerel. MARY. Ja, als die me dan trouwe wil. MICHIEL. Wat, luize zalf,
Als je die moffen een honderd dukatons geeft, neemen ze graag en gaerne de koe met het kalf.

Moeder komt terug.

105 Hoe vaarje al, Kindje lief, hoe is 't? het kandeeltje is klaar, ik hebber drie doortjes in geslaagen,
'T staat al gereed. MICHIEL. 'T is ofje niet doen kent als imand te bruijen en te plaagen.
Wie heeftje gezeid datje 'er drie dooren van eijeren in zoud slaan?
'K wou 'er maar een in hebben. J. J. Nou, Kind, ontstelje niet, 'k heb 't om best wil gedaan,
'T zelder niet te slimmer om weezen, proef het eerst, Michieltje, en zegt dan wat 'er aan mogt scheelen.
110 MICHIEL. 'T is onverdraagelyk, wasje men moêr niet, ik zou je wat oorvygen of klappen uitdeelen.
J. J. Zelje zo jou moeder bejegenen! hoe mag het je van je hart! je toond wel weinig genegentheid.
MARY. Heden, Sinjeur Michiel, dat 's ook niet wel van jou, zie je niet hoe bedroeft dat je moeder schreid?
MICHIEL. Tut, tut, de traanen die ze huilt hoeft ze niet uit te zweeten.
Zy is oud genoeg, ze hoorden wyzer te weezen, en men zin beter te weeten.
115 J. J. Nou, Zeun, genoeg zo kwaalyk niet, ik zel je wel een ander kandeeltje maaken, zo je 't dus verstaat,

Je bent ommers myn Michieltje lief, nou kind, hoe kenje zo wonderlyk weezen, benje nog kwaad?

MICHIEL. Met reden, maar zoent me weêr of, 'k zeltje ditmaal noch eens vergeven.

J. J. Dankje, Zeun lief. MARY. Daar hoor ik je Vader. A. P. *van binnen.* Is hier niemand in 't voorhuis! waar ben je lui allemaal gebleeven?

J. J. Loop al je best naar je kamer, en na bed, help jy hem wat te recht, Mary.

De vader zegt dat men de deur zoo niet alleen moet laten, een dief had alles wel kunnen wegstelen; hij vraagt naar Michiel; de moeder zegt dat zij zoo tegen hem geraasd heeft, dat hij met de koorts op 't lijf naar bed is gegaan; de vader meent dat dit van al zijn nachtbraken en zuipen komt; hij heeft weer andere stukjes van hem gehoord en zegt dat hij dadelijk beneden moet komen. Op de strenge toespraak van zijn vader erkent Michiel dat hij zich zeer slecht gedragen heeft, belooft beterschap en smeekt om vergiffenis. Op voorspraak van zijne schreiende moeder krijgt hij ze; er wordt besloten dat men, na zich wat »opgehemeld» te hebben naar de bruid zal gaan, om het »kontrakt van 't huwelyk» te »beschrijven».

120 MARY. Sinjeur daar is je Kouzyn Jeronimus, die wenschte je wel te spreeken.

A. P. Laat hem binne koomen, wat 's dat te zeggen? dat hou ik voor geen goed teken!

Welkom, Kouzyn, 'k zou zo na uwent hebben gegaan,

Men Vrouwtje, en de Bruigom, doen maar wat schoon Lywaat aan.

JER. 'K was ook van die gedachten datje haast zoud hebben gekomen,

125 En daarom, Kouzyn, heb ik je de moeiten afgenomen,

Je moet me verschoonen, ik zal niet konzenteren in het huwelyk van je Zoon met men Nicht.

A. P. Wat 's dat te zeggen? JER. Na onderzoek van zaaken valt je Zoon in deugd veel te licht.

'K heb zo veel staaltjes van hem gehoort, dat ik schrik als ik 'er aan denk wat hy al heeft bedreeven;

Deze nacht heeft hy noch iemand zwaarlyk gekwetst en by naa een doodelyke wond gegeeven.

130 Ziet, ik moet myn gemoed vry houwen, en doen 't geen een eerlyke Oom en Voogd betaamt.

A. P. Is 't mogelyk! JER. 'K raadje dat je hem van kant stuurt en middelen daartoe beraamt,

De Schout past op hem. A. P. Wat zegje, Neef, heeft hy iemand met een mes gesneeden;

Wat zal me noch overkomen; zo 't waar is, hebje gelyk en groote reden.

Michiel komt binnen.

A. P. Wel, Michiel! wel, Michiel! is dit de proef van beterschap? weetje wel watje hebt gedaan?
135 Je hebt iemand doodelyk gewond. MICHIEL. Ik, Vader? JER. Gy, Neef, pakje weg, ze zoeken naaje, laatje raân.
MICHIEL. 't Is onwaarachtig, Vader, 't is achterklap, en laster van nydige klappijen.
MARY. Daar is een Assignatie Sinjeur. A. P. 't Is een citatie. Zie daar, Schelm, zuljer nu noch tegen strijen?
Daar wordje geroepen voor de Heeren om 't feit datje deze nacht hebt begaan.
JAKOM. JANZ., *met Klaartje al slaande uitkomende.* Jou varken, jou diefeg, 'k zelje de kop aan stukken slaan.
140 Jou diefeg! jou diefeg! A. P. Wel, hoe is 't Vrouw? KLAARTJE. Och! heb je men noch niet genoeg geslaagen?
A. P. Benje een diefeg, dan moet ik je bevoelen, kom jou varken, wat wouje me ontdragen?
Wel de droes, dat is 'er een, en dat is nog een zak met geld.
Wel, ze heeft men kasje opgebrooken, dit geld is me gisteren van een koopman toegeteld.
Jou karonje, jou varken, hoe kom je in men huis? waar heb jy je versteken?
145 KLAARTJE. Ik ben geen diefeg; hoe is 't Michieltje, zelje niet een woord voor me spreeken?
Ik ben de liefste van je Zoon, en dat geld stelden hy flus my ter hand,
Ik zou het voor hem me na mynent genomen hebben, maar je Vrouw vond me versteeken achter 't leedekant,
Hy heeft het kasje opgebrooken, ik bidje datje my wilt verschoonen.
A. P. Zie daar, Mal Mortje, 't was altyd, vergeeft het hem Vader, hy zal 't je met vroom leeven, en oppassen beloonen.
150 Hy beloont het ons wel, jou guit! J. J. Is 't moog'lyk! wel, Michiel! wel, Michiel! wel!
Wat doe je me een verdriet aan! MICHIEL. Och! Vader, het varken liegt het, gelyk ik haar toonen zel,
Dat zweer ik. A. P. Vagebond, zwyg, zeg ik. Maar, diefeg, of hoertje, wie heeft jou in gelaaten?
KL. De meid Mary, liet me met je Zoon in te nacht. A. P. Jou dief, jou Lichtmis, hoerendop, en schender van 's heere straaten.

J. J. Och! myn kind. Wat komt me al over! A. P. De jonge heeft door jou zotheid te veel wil gehad.
155 Jy hebt hem bedurven. J. J. Ik zie myn misslag. 'K wou hy hondert mylen in Oostindiën zat.
MICHIEL. Ach! Vader, ik bid om vergiffenis. A. P. Verkies of je na Oostindiën wilt, of in 't Rasphuis wilt leeren zaagen.
MICHIEL. Vergeef het my noch eens, myn lieve Vader. A. P. Wisje, wasje, je bent een guit, je kendje niet wel draagen.
JER. Neef, stuurt hem na Oostindiën, dat is nu de minste schand.
Daar gaan nu al veel fraaije luiden heen. A. P. 'T zal zo geschieden, dan is hy ver van de hand;
160 Daar weetenze ook raad met zulke knaapen, hoe wild ze moogen weezen.
Je zult voor soldaat gaan, voor hooger bediening hoef je niet te vreezen.
Moris moet je leeren. jy, hoertje, of liefje van men zeun, zult vertrekken, en dat al voort.
Mary zal meê haar straf hebben om dat ze 'er niet heeft gedraagen als 't behoort.
Want laat zy jou by nacht in, zo heeftze wel wat meer bedreeven.
165 MICHIEL. Ach! Vader, zy, en Moeder is de oorzaak dat ik zo menigmaal 's nachts uit ben gebleeven.
Voor het inlaaten heeft Mary, over de honderd dukaaten van my gehad.
A. P. Jou varken, dat geld zulje my weêr geven, en je zult in 't Spinhuis al was 'er geen meid meer in de Stad.
Voort na je Kamer, Rekel, ik zal je te nacht met waakers laaten bewaaren.
J. J. Ik sterf van droefheid. JER. Laat hem met de eerste scheepen maar heene vaaren.
170 A. P. Dat is de mening, ik ben blyd dat zyn guitestukken my zyn bekend.
't Zou me leet zyn was 't huwelyk voortgegaan. JER. My ook, ik weet, Kouzyn, dat gy niet te beschuldigen bent.
A. P. Dat komt 'er van dat de Vaders door de malle Moeders werden bedroogen.
Had je my niet geblindhokt, Vrouw, en 't rietje, terwyl 't jong was, geboogen,
Zo was hy nu een schikkelyk Jongman van aanzien en staat,
175 En nou een Lichtmis, die voor Soldaat na Oostindien gaat.

---

73. DIENSTMEIDEN OP HET LAATST VAN DE 17e EEUW. 1)

Sybille is een gouden Bel en Ketting kwijt; zij vermoedt dat hare dienstmeid Ceely ze gestolen heeft. Zij heeft Hans en Jan omgekocht, dat zij naar het huis van Martijntje de Besteedster, waar Ceely den avond zal doorbrengen, zullen gaan en daar op ongezochte wijze trachten te weten te komen, of dat vermoeden juist is. Hans gaat door als vrijer van Ceely en Jan wordt als moffin verkleed, welke de besteedster komt vragen haar een' dienst te bezorgen.

MARTIJNTJE. Waar komje nu van daan? JAN. Zo even wiet boven Campen oder Deventer, wan ynen Haaze in ein dag kan . . . . . MART. Maar Meisje, hoe hiet jy? (runnen.
Ziet dat had ik haast vergeeten, dat je me dat eens zei.
JAN. (Laat zien, hoe Duivel zal ik nou heeten?) Geeske, oder Gebke van Kwakkenbregge.
5 Ich kueme nu oet et Swolske Schip, met den ransel op mien regge.
Zol i mi helpen, Jonfer? MART. Ja, wil je maer doen 't geen ik je zeg, dan zal het wel gaan.
Hier komen de Meisjes altemet eens zamen, het zyn geen Juffers, ziet ze daar niet op aan,
Het zyn Dienstmaagden, die uit haar volks huis elk wat toe hebben komen leggen,
Om hier met 'er vryers vrolyk te zyn. Trouwens, dat zal ik je daar na wel leeren, onnoodig het jou nu juist altemaal zo net te zeggen.
10 Kom, ga met ons na achteren, en eet van 't geen jou lust. JAN. Schol ich dan nicht ein sloopploots zoeke? of blief ich bi ou luden in.
MART. Wees nou maar gerust, van deeze nacht zal je hier slaapen, verstaaje de zin?

Ze zegt vervolgens aan de gewaande Moffin dat ze maar vast naar achteren moet gaan. Daarop komt Hans, vergezeld van Stoffel, den Snyer, tot wie ze zegt:

1) Uit: *De Besteedster van Meisjes en Minnemoers, of School voor de Dienstmeiden. Kluchtspel.* [Vignet met »Perseveranter».] *'t Amsterdam, By de Erfgenamen J. Lescailje, op de Middeldam, op de hoek van de Vischmarkt, 1692. Met Privilegie.*

Jongens, waar ga jy lui? STOFFEL. Ga jy maar heen, Martyntje, we komen straks meê binnen.

HANS. Ceelitje, en de andere meisjes, verzochten ons dat w'er een ogenblik alleen zouwe laaten. *(Martyntje binnen.)* STOFFEL. Maar, wat Duivel, keerel! waar zyn jou zinnen?

Trouwen? wel dan ben je voor al jou leeven bedurven; heb je van je leeven wel iemand zien trouwen, die by zyn zinnen bleef?

15 Ja, als je om 't heilike maar begint te denken, dan wordje aanstonds puursteeke blind. Hoor, op dat ik je een gelykenisse geef.

Niet beeter kan je 't trouwen vergelyken, als by een doek die je zo vyftig of zestig maal hebt toegevouwen.

Als je die voor je oogen hebt, dan kan je niet zien; maar als je 'er dan aan vast bent, dan gaat altemet een plooitje los; zie dan kenmen jou niet (al wou men al) meer voor blind houwen.

Want dan zie je het trouwen door en weer door, maar dan is 't te laat.

Daarom, ziet wat je begint, schei 'er uit; je kent er noch wel weer af, kameraat.

Over dit onderwerp praat hij nog wat door en Hans houdt zich of hij in ernst aan een huwelijk met Ceely denkt. Stoffel zegt ten laatste:

20 Steld het ten minsten wat uit, nou tot May of Alderheiligen; op die tyd moet ik meer vreeten en zuipen als ik kan;

Dan gaan ik met 'er na de Doolhoven, of na de Comedy, Jan Hanzepad, Driebaarsjes . . . HANS. Wel kost jou dat niet een schoone stuiver aan geld? STOFFEL. Neen, zy moeten 't betaalen. Daar kom ik je dan met zo een regiment Meiden an.

Het is een pleizier, hoe je het 'er op die tyden, in Comedy, en Doolhoven ziet kroelen.

Ja het kan Zondags aan den Overtoom van dat Waterlands Boeregoed niet meer woelen,

Als daar van de Meiden. Wilje het trouwen zo lang uitstellen, of leeven na myn zin,

25 Dan komje zonder werken aan de kost, alhoewel het de naam heeft dat ik by de luiden ga naaijen. Doe als ik, want het scheelt my niet hoe ik de kost win.

Onder voorwendsel dat hij onwel is, komt Jan (de gewaande Moffin) bij het gezelschap, waarbij zich ook nog Martijntje weer gevoegd heeft en vraagt Hans tersluiks:

Hans, duurt het niet lang, konnen ze hier niet haast weezen. HANS. Je moet 'er agter noch wat op houwen, 't heeft zyn reên. *Jan binnen,*

Martijntje zegt tot Stoffel, dat hij de meisjes achter een beetje moet gaan amuseeren.

Of ik zalje alte maal gelyk het huis uit boenen.

Stoffel gaat, waarop Martijntje zegt:

Wel mag men zeggen dat een Snyer een halve brui moet weg hebben, zal hy vrolyk zyn.

Twee van de meisjes, Lobberich en Anna Elizabeth komen vertellen dat ze het bij dat bakbeest van een Moffin (Jan) niet kunnen uithouden. Martijntje gaat praten over de diensten en zegt dat ze voor Lobberich een dienst heeft hij een »Weeuwenaar».

Dit heb ik je noch te zeggen, doe als ik in myn jonkheid, en wil niets achten;
Je moet denken ik heb in myn jonkheid ook al veel versmaade woorden gehoord,
Maar ik dacht raas wat heenen, en wees 'er myn achter-poort.
Trek het jou maar niet aan, en wil je niet eens verweeren,
Of ze Verkent of Hoert, wisje wasje, dat brand geen gaaten in de kleeren.
ANNA ELIZ. Wy bedanken jou, Martyntje, voor jou onderrichting en goede raad.
Zeeker, zo een Besteedster mag wel Matres weezen. LOBB. Niet waar Annaatje, niemand zouw men 'er beter toe kunnen kiezen, want ze het zo een liefelyke praat
Overder, ja eer ik je kon Martyntje, zo heb ik dit wel hooren van je zeggen.
En dan moesten de Meisjes eer je 'er verhuurde, zoo een maand drie vier by jouw School leggen.
MART. Meen je zo een Avond School als wy tegenwoordig houwen, dan zou ik een hoope Schoolieren krygen, den kreegje wel mee als Ceely, het trouwen in 't zin.
Nouw ik wist al weer raad met je. ANNA ELIZ. Wat toch Martyntje? MART. Ik zou jou uit hylike. LOBB. Doe je in die Negotie ook? MART. Wel ja, het scheelt my niet, of ik met aanraaden, of besteeden de kost win.
Lest liet ik noch een getrouwt Man by een van myn Meisjes leggen,
't Is dat 'et nou juist in de reeden te pas komt, anders zo zou ik dat juist zo bot niet zeggen.
Ik vond ze op straat, en nam ze beide mee na myn huys; maar nou mogtje ligt denken, dat ik 'er zulks ried.

Neen, ik hou wel zulke slapers; maar aanraden, daar hou ik me buiten; ziet dat doe ik niet.
De Meisjes vallen zo vies nu niet, daar helpt geen meer 't ofraaden.
45 LOBB. Je kent euvel kallen, 't is of je door de Meisjes gekroopen had; of spreekje nou alleen van de Kwaaden?
MART. Neen kind, ik spreek vande goeje, de kwaade zyn hier van bevryd;
Daarom moeten die eeuwig dienen, aangezien haar yder een myd.
ANNA ELIZ. Dan wil ik noch liever een kwaaijen als een goeijen weezen.
MART. Jy zoud'et je al murwtjes laaten . . . jy bend noch wel te beleezen.
50 Jy zoud Immetje van Durkerdam slachten, die met Ruth Klaas van Watergangs Knecht praate een heele nacht in de Kombuis,
En kwam met de vroege morgen haar Mortje weer zuiver thuis.
Op de Waterlandsche Meisjes is altoos geen staat te maaken.
Want worden die bestruift, zy weeten noch altyd weer voor Minnemoer aan te raaken.
Kom, ik moet het manvolk by je sturen, en zien of ik je niet wat leevendig kan laaten maaken, 't is of men hier dut.
55 Maar waar is Stoffel? ANNA ELIZ. Die zit in 't hoekje van den haart, met een kan bier tussen zyn beenen en rookt toebak.
MART. Tut, tut.
Nou rooken dat komt nou niet te pas. Nu moet men wat speelen en mallen. *Martyntje binnen.*
LOBB. Men hoord hem stom en doof, zo kan dat Martyntje kallen.
Ik magze zoo wel een reis hooren. Ja dat praaten is ook, gelyk wy daar datelyk zeiden, haar kunst,
Daar ze de Meiden mee van de luiden aftroont, en behoud haar gunst.
60 Ze mag jou by de Weeuwenaar bestellen. ANNA EL. Ja was het dan te deegen.
Ceely is gelukkig. Was 'er iemand die me trouwen wou; want daar hangt men hoofd mee na, ik liet hem niet verleegen.
't Verdriet een mens langer de voetveeg van een ander te weezen; neen, ô neen!
Waar je woont, en hoe je woont, altyd hebje moeijelijkheên.
Woonje daar Dochters in huis bennen, daar hebje net zoo veel commandeerende Vrouwen.
65 By een Weeuwenaar, daar kan je jou onmogelyk buiten opspraak houwen.
De lui kyken na wat je om en aan hebt; 't is van zyn Vrouw zeggen ze, dat draagt ze geenzins om niet.

By een Weduw zonder Kinderen, dat is nog erger verdriet;
Je benter slimmer als in een Klooster, want daar hebben ze zomtyds noch heilige daagen.
Daarom hebik de brui van dienen, en wou het liever eens waagen,
En trouwen; want hebje een man, je hebt ook iemand die voor je spreekt.
LOBB. Dat 's waar; maar je rept niet van al de swarigheid die 'er in steekt.
't Schynt zo wel wat; het byslaapen zou een mensch niet hinderen,
Maar denk eens op het end: de kinderen, ô die kinderen
Verbruient! met dat te denken, dan gaat het minnevuur uit.
ANNA EL. Wisje wasje, zou men zulke gedachten hebben? hoe men
Zou men, uit schrik voor kinderen, het trouwen staaken? (kornuit,
Dan is 'er niet vermakelyk in de wereld; hoe meenigen bly'en dag, ja vrolyke nacht hebje? al zulke zaaken
Heeft het Huwelyk in. Maar hier af wat moois verhaalt,
Byzonder tegen jou, terwyl je zo op het trouwen smaalt.
LOBB. Hou jou vertellingtjes liever by je. 't Huwelyk is immers een kommerlyk en verdrietig leeven;
Het zyn malloten en zottinnen, die zig in zulk een onrust, hartzeer en moeiten begeeven;
Ik dien liever. In het dienen leeft men buiten last,
Men eet en drinkt op een ander mans beurs; maar aan het trouwen daar is te veel aan vast.
Ik heb noch lust in 't dienen, terwyl ik noch jong ben van jaaren,
Met dat edel dienen is 'er noch een stuivertje over te gaaren,
Inzonderheid als je de merktgang hebt, je leeft als een Princes buiten zorg,
Daar dingje de lui 't hemt uit de naars, daar haalje wat te borg,
Ik heb 'er zommetjes by konnen avanceeren.
ANNA ELIZ. Ja, komt dat dan eens uit! hoe dan toe? LOBB. Wel 't is geen schand, de meeste Meiden doen 't nou, hoe komenze aars aan die mooije kleeren?
Ieder kan wel gissen, dat men van een veertig of vyftig guldens niet veel over houwen kan.
Daar zyn wel slegt-hoofden die hier af niet en weeten, doch die weeten nergens van.
ANNA ELIZ. Dat noemenze evenwel dievery; en 't is ons eenige buitenkansje, ja al ons geluk. LOBB. Hola! ik weet noch meer:
Komt jou Heer of Jufvrou te overleijen,

Je word met nieuwe rouw verzien, ja met dubbelde, kanje maar wat vleijen
Of jou bedroeft aan stellen, en gaan leggen huilen op de kist,
95 Noch eeten, noch drinken. Ja, Annaatje, armoe zoekt list.
ANNA ELIZ. Dat 's waar, kon men het altemaal zoo ras bedenke.
LOBB. Woonje daar iemand word gevryd, hoe zoeken jou de Vryers te believen,
Wat krygje al steekpenningen voor boodschappen en Brieven.
Wat krygje al van haar, voor het af en aanraden al te met, (bed,
Ja Kind, ik kan een Meid, die haar Jufvrou met de Vryer hulp te
100 Die 'er daar na noch meê deur liep, daarze tusschen de zeeven en acht honderd gulden meê heeft gewonnen,
Waar meê dat ze datelyk een Kouse-winkeltje heeft begonnen,
Daar ze heel wel by staat, en dagelyks noch prospereert,
Van hoog en laag aangesprooken, en van ieder een gerespekteert;
Ja, ze is nu al in 't best van de Stadt gaan woonen.
105 ANNA ELIZ. Zoo een vetje zou me ook wel lyken, ziet zo wou ik my ook wel laaten loonen.

Ceely komt er nu ook bij; ze wordt wat geplaagd met haar vrijer Hans en zegt, om het gesprek op een ander onderwerp te brengen:

Maar, Anne Elizabeth, hoe kom je uit je huur? of meen je niet meer te dienen?
ANNA ELIZ. Dat kan je haast denken, ik liep 'er uit op myn bienen;
'K wor dat remente van de lui al moe, en dat revelen van de pacht,
Van die verbruide pond groot, van dat zarren dag en nacht,
110 Van die verwytingen, die ze je op 't brood leggen, die je moet hooren:
En dan aan 't reekenen; zestig gulden heb ik 'er tot loon beschooren,
Zes geef ik aan pagt en honderd vyftig stel ik voor de kost,
Zo grof maken ze 'et, en daar was ik graag van verlost.
Ik zou mé wel willen hyliken; maar 't is gevaarlyk hem zo jong by de man te begeeven;
115 Want je bent bedurven, zo je met een dronke vent moet verslyten jou leeven.
CEELY. Wel nou de goeijen. ANNA ELIZ De goeije zynder als de witte Ravens die men zelden vind.
Want waar is nou een regtschapen keerel, die een dienstmeid de kost voor wind.
En gaat het in 't eerst niet zo voorspoedig als ze wel dachten,
Dan is 't naar Oost- of West-Indien; men werd zoldaat, dat's best dat wy verwachten.

120 Of ze laaten de Vrouwen wel zitten met een kind vier of vijf.
LOBB. Hoe wil je 'et hebben, Anne Elizabeth? 't dienen hebje geen zin in, en trouwe, zegje, heeft ook niet om 't lijf.
Ga dan op je zelf woonen, gevalt het jou beter, dan doet men al wat men kan wenschen;
Dan wordje niet begraut nog bedilt van overgeeve dertele menschen;
En doe je dan al iets dat niet en betaamt, noch geen eerlyke Meiden past,
125 Kenje zelver maar zwygen, het strektje noit tot last.
Of ga je in een Speelhuis verhuren op de Zeedyk; daar heb je eerst schoone daagen,
Dan benje altyd vrolyk, en drinkt en klinkt als de beste: dan hebje noit reden om te klagen;
Alle avonden wordje byzonder opgeschikt; en benje onder 't joelen en rammelen bekwaam,
Om de een of de andere Mof de beurs te luizen, je krygt 'er in 't huis een groote naam:
130 De Kochchel ontzietje zelf; want je bent een van zyn gaauwste bijen.
CEELY. Anne Elizabeth, doet dat altyd niet, zulk een manier van leeven, zou ik, waar ik als jy, mijen.

Als Ceely weg is gegaan, begint Lobberich haar doopceel te lichten:

ik ken 'er voor een van de grootste labbekakken:
De heelen dag loopt ze met 'et kind op 'er arm, by 'er zoort, by diergelyke luijelakken.
Daarby is ze noch zoo lui, ja zo lui als een Stads Metzelaar, en ze staad 's morgens niet op, altoos voor acht uren niet.
135 Evenwel houd 'er Jufvrouw nog veel van 'er, opdat ze 'er geweldig na de oogen ziet.
't Is een oogendienster in folio, een flikflooister, die haar alles wat 'er by de buren omgaat, doet weeten.
ANNA ELIZ. Ja, kind, dat 's de Duivel, daar zyn de meeste Jufvrouws nou mêe bezeeten.
Die houwen daar expres drumpel-meiden toe, om overal te bespieden, hoe 't 'er wegens de Meisjes toe gaat.
Zo wy 'er ons niet tegen zetten, ik zie van dag tot dag verergeren dit kwaad.
140 Ze zullen ons noch eindelyk voorschryven, hoe veel men 's middags en 's avonts zal nutten
Aan errete en boone, waterenbry en grutten;

Je weet wel, haar Jufvrouw was 'er voor deze ook maar de Meid.
Ik heb geen respect voor die gemaakte Jufvrouwen die eerst Meiden waaren. LOBB. Waar toe hier meer af gezeid?
Wy konnen doch de zotheid van de weereld niet veranderen; best is 't te swygen,
145 Om dus onverstandig praatende, niet eenige snêe aan den hals te
Die Meiden hebben getrouwd, niet een hair beter als wy, (krygen,
Schoon ze lustig in 't geld rammelen, en gaan in 't zamt en in zy.
ANNA ELIZ. Vaar je zo voort, je zoud my ook kwaad maaken, ik wil 't niet hooren.
Waarom diend men anders, als op een aardige wys zich ergens in te booren?
150 En een ryke Vryer of Weeuwenaar te trekken in het net?
Waarom zich zo opgeschikt, zyn kapje zo frai gezet,
En zyn beste chitse rokken en gevlamde kousjes alle dagen gedragen?

Weldra komen Ceely en Martyntje terug; deze vraagt:

Anna Elizabeth, jou heb ik eens hier op de graft, in een Huur besteld, hoe lang is dat wel verleeden?
ANNA ELIZ. Dat 's nouw ruim een Jaar, maar dat ik daar van daan ging, dat heeft zyn reeden,
155 Daar kwam veel volk op een bezoekje, die maakte gestaadig het huis en trappen zoo vuil, dat 'et my verdroot, en ik moest het altyt even zindelyk houwen. Dan schonk men 'er de Kofje en Thee;
En dan aan 't dobbelen en speelen, en 't Kaartje ging 'er geduurig om, ja men dansten 'er wel mêe.
CEELY. Wat zei de man? ANNA EL. Niemendal, en kwam die niet in, zo blevender zomtyds zelf tegen de Ordonnantie van 't bezoek, wel eeten.
Dan most ik by nacht de schotelen wassen, en schuuren de speeten.
De droes mogt zo dienen! Nu woonden ik wel beeter, dog dit wyf was weer arg en doortrapt,
160 En ziet, gelyk men zeid, met honderd oogen, zo dat men 'er zelden iet ontknapt,
Hoe heeft ze me wel geribbezakt, hoe heb ik my ook al laaten kwellen,
Want in het rekenen wil ik 'er wel tegens de beste Snyer stellen,
Met al zyn itemme; dog al was ze scherp, en zoo fyn als rag,
Ik heb 'er echter nog meenigmaal bedroogen, daar ze by stond, en het zag,

165 Terwyl ik alles, wat ik in een heele week uitgaf, moest opteekenen.
Doe had ik winst op winst, en op geenderhande wys, is dat na te reekenen.
De Markt-gang die het daar na by, die geeft te sooberen winst,
Het ander komt by groote plokken in, by schellingen op het minst.
MART. Doen ik diende waar 't noch beeter. ANNA ELIZ. De lui weeten nu al te wel wat het goed al kost, in het huishouwen,
170 Zedert men alles aan de deur heeft konnen koopen. CEELY. Ja, trouwen.
ANNA ELIZ. Dat schreeuwen op straat, behoorden verboôn te worden in deze stad.
LOBB. Verzeeker, men moest de Magistraat maar zeggen, dat 'er de Meisjes, en inzonderheid Anna Elizabeth schâa by had,
Die wou wel dat de Straatloopers aan de deur, niet een duit konde winnen.
ANNA ELIZ. Heb ik het niet gedocht, dat als ik sprak, jy weder zoud beginnen.
175 Ik verwyt jou immers niet datje de wyn zo gaat en drinkt voor 't vat.
LOBB. Kinderen dat 's een zaak; dat de Meid garen wyn drinkt, dat durf ik zelf wel verhaalen. Verwytje me dat?
't Was in myn eerste jeugd; ons volk had heele zoete wyn in de kelder:
Dus proefden ik altyd als ik tapte; doch de wasem besloeg het glas, eerst schoon en helder.
Dat heb ik nou zederd al geleerd; maar wist het in die tyden niet.
180 Onze Jufvrouw zei: je tapt nimmer of je neemt 'er jou deel af: ik wenschte wel datje dat liet.
Ik leid 'et op 't ontkennen. 't Is wel zei ze, ik zal het jou zelf doen bekennen.
Doch wat raad? de wyn was te zoet; en onmogelyk is dat proeven, voor die 't wat graag doet, af te wennen.
Ondertusschen had die feeks de roemer rondom de rant op een tinne teljoor boven de kaars gehouwen en swart gemaakt.
Ik onnozel, tap en drink als vooren; en het swart waar als een cirkel om men neus en wangen geraakt.
185 Ik kwam niet boven, of ze vraagt datelyk of ik weêr uit het glas had gedronken.
Ik heeten 't 'er liegen. 'K zal 't wyzen, zeid ze, en deed my in een spiegel zien; daar stond ik te pronken,
En zy viel met 'er gezelschap aan 't lachchen. Maar, dat ik nouw ook jou leed

Verhaalde aan Ceelitje, 'k meen van die Sinaas appelen, met een prikje door de traly, dat niemand als ik en jy weet,
Of van die Souzyzen.

Martyntje richt weer het woord tot Anna Elizabeth:

190 Anna Elizabeth, wat zei je flus van jou Heer? hiel hy zooveel van zyn nicht?

ANNA ELIZ. Ja meer als van zyn eigen Vrouw; maar ik liet het noit blyken; om zyn steekpenningen bleef ik hem trouw en dicht.

MART. Eer heb je in jou hert, Anne Elizabeth; swygen en spreeken op zyn tyd, dat wordt voor groote wysheid gereekend.

CEELY. Dat ik, dat in ons huis wel gebeurd was, had opgeteekend,
Het zou een History zyn, grooter als die wydloopige Roman
195 Van de vier Heemskinderen, of van Malle Gys. Nu dat's voor de geleerde, daar weet jy lui niet van.

Er wordt een vioolspeler gehaald en men gaat dansen. Terwijl men druk aan den gang is, wordt er hevig op de voordeur geklopt. Het blijkt Ceely's jufvrouw Sybille te wezen, die vergezeld van een buurvrouw Dieuwertje en gerugsteund door buiten blijvende ratelwachts, Ceely van diefstal beschuldigt. Deze dreigt flauw te vallen; men rijgt haar wat los en de vermiste bel en ketting worden gevonden. Sybille roept uit:

Wat heb ik al geleên van die Diefweg! die vinnige Teef!
Buurwyfje, roep nou de Wacht maar; ik zel 'et je dank weeten, zoo lang als ik leef.

De ratelwachts komen binnen. Hans spreekt nog een goed woord voor Ceely, en wenscht dat ze haar »laaten wandelen", doch Olfert, een dezer zegt:

Dat kan niet zyn; was 't zonder gerucht toe gegaan, dan lieten wy ze wel om een vereerinkje los, daar is nu al te veel volks op straat, nu moet ze voort,

en neemt haar mede. Sybille zegt tot Jan:

Kom Jan, je hebt jou rol wel uitgespeeld, breng jy ons na huis, 't is avond laat.

200 JAN. Goê nacht, ophouster van eerelyke lui 'er Meiden. MART. Jan, ben jy 'et? heb gy ons die pots gespeelt, en zo bedroogen met je Moffe praat?
Op jou lui wou ik 't wel verhaalen.

Stoffel is van meening, dat Hans de ratelwachts dankbaar behoort te zijn,

Dat ze hem van zo een fatzoentje verlost hebben; nu dat's maar
een staaltje van 'er ranken,
Een halve dief in Westfaalen is een heele in Holland, ik heb 't
jou wel voorzeid,
Jy woud jou zoo maar verlooven, en dat aan een goeje Meid!
205 Wys me 'er nouw maar een!

---

74. DE SNUIF-MONOMAAN. 1)

Bertrand is een hartstochtelijk snuiver; die verzotheid op het snuiven gaat zelfs zoo ver dat hij zijne dochter Kornelia enkel aan een even groot liefhebber in het snuiven als hij zelf is ten huwelijk wil geven. Zij vindt dit wel onredelijk, doch, zegt ze tot haar minnaar Leander:

ik moet, als een gehoorzame Dochter past, opvolgen zyn geboôn:
Hoewel hy zelfs moet toestaan dat op u niets te zeggen valt, en
het de alderbelachchelykste zaak des Waerelds is, waarom
hy het Huwelyk van my met u heeft afgeslaagen;
Nochtans ben ik van verstand, dat de Kinderen de gebreeken in
hunne Ouders geduldig moeten verdraagen,
Tot dat men door georloofde middelen, of goede redenen haar
van hunne dwaaling aftrekt.

Trui de dienstmeid van Bertrand is op de hand van Leander en Kornelia, en met haar hulp en die van Eldert, Leanders knecht, zal een plan worden uitgevoerd, dat Bertrand in zijn zwak zal tasten en hem Kornelia als vrouw aan Leander doen voorslaan.

Bertrand komt knorrig op. Trui namelijk had hem op eene zekere plaats opgesloten, om Leander een' veiligen aftocht te verleenen bij een gesprek dat hij had met Kornelia.

5 Bertr. Hoe komt de Wervel op de deur te raaken? Trui. Was
de wervel op de deur? hoe kwam dat by?
Kon je 'er niet uitkoomen? Bertr. Neen ik. Trui. Wie heeft dat
gebakken? dat's kluchtig! Bert. Wel hoe drommel is 't!
vraagje dat my?
'k Wou dat ik wist wie 't gedaan heeft, 't zou niet wel afloopen.

---

1) Uit: *De Buitenspoorige Toebaksnuiver of Het Huwelyk door Snuiftoebak. Kluchtspel.* [Vignet met »Perseveranter».] *Te Amsteldam. By de Erfg: van J. Lescailje, op de Middeldam, op de hoek van de Vischmarkt, 1697. Met Privilegie.*

Onze Kornelia riep noch uit het venster van de achterzaal, en die maakten de deur open.
Myn Collocentie had ik niet by me, ik kon niet eens snuiven, ô spyt! Ik zou schier verstikt hebben door de benauwde lucht, terwyl ik daar zat.
10 Het Secreet moet geruimd. Collocentie. TRUI. Dat's waar, Sinjeur. Maar wie zou denken, als jy op het Gemak ging, dat je daar dan geen Snuif by je had.
BERTR. Ik had ze vergeeten; maar op dat zulks niet weêr mag beuren,
Zo wil ik, dat je zes van die nieuwe halfvierendeels doozen met Collocentie, die ik besteld heb, daar zult op 't plankje zetten, of je zult me ongemeen versteuren.
En daar boven zeg ik, gelyk ik meêr gezegt heb, datje in de gang en by de tafel, als ik eet, en in het ledikant, en by de rustbank, en voorts in alle plaatzen van 't huis, daar ik daaglyks kom te gaan,
Doozen met Collocentie zult zetten, op dat myn Snuiflust over al kan werden voldaan.
15 Maar de wervel van zelf op de deur te schieten, die zaaken
Versta ik me niet. TRUI. 't Is my ook eens gebeurd, de wervel moetje laaten vermaaken,
Ze is te los en draaid geduurig heen en weêr,
En als men de deur na zich toehaald schietze der overheen; en zo gebeurd het wel meêr:
Ik heb het zellever bevonden, Sinjeur, je meugt me wel gelooven,
20 Ik zat 'er eens wel een uur, maar ik riep onze knecht van boven
En die hulpme . . . het stonker, Sinjeur . . . BERTR. Dan zou jy doen gelyk ik heb belast,
En zetten overal Snuifdoozen. TRUI. De Draaijer hadze noch niet gedaan, hy zalze straks t'huis brengen, Sinjeur. BERTR. Dien Hangebast
Zal nooit een duit meêr aan me verdienen. Maar jy kost 'er van myn ouwen
Wel gezet hebben, der zynder genoeg. TRUI. Daar docht ik niet om, ik val wat kort van memorie. BERT. Dan moestje wat meêr snuiven, zo zou je beter leeren onthouwen.
25 Ik rekommandeer het jou lui alle daagen, maar je slaat het geen acht,
Daarom blyfje zo dom. TRUI. Maar zeker zou het waar zyn, Sinjeur, heeft de Snuif zulk een kracht?

BERTR. Gewis: ze reinigt de harssenen, verlicht de oogen, en doet zwaare zinkingen verdryven, of opdroogen.

TRUI. Iemand die dan met een zwaare zinking gekweld is, zou men die daarvoor de Collocentie wel op trouw toezeggen moogen?

BERTR. Ja, ze is probatum est. TRUI. Dat 's goed: ik heb een Speelnoot, die by een Weênaar diend, Sinjeur, die wil ik de Snuif dan aanraân.

30 Ze heeft al veel medicynen gebruikt; maar de zinking blyft haar by, en ze heeft 'er al over de vyf maanden aan gegaan.

Ze word van een Droogscheerder gevryd, en ze zou hem wel willen trouwen.

Maar de Meid vreest, zo de zinking niet stilletjes verdwynt, dat hy heur niet hebben zal willen, uit vrees, dat hy ze met dat accident zou moeten houwen,

En wou dat door de Snuif weg droogen, dat zou haar aangenaam zyn.

BERTR. Wel, ik spreek van zulke zwaare zinkingen niet, Zwyn.

35 Scheer je de gek met me? TRUI. Wel neen, Sinjeur, ik docht . . . BERTR. Voort van hier, aan je werk; en als Kareltje, en Jozyntje t'huis koomen, stuurt ze hier, zy moeten exerceeren.

BERTR. *(alleen.)* Ik weet het niet, myn Kinderen zyn zo dom, als koeijen; ik kan ze de handeling van de Collocentie niet leeren.

Ik heb haar de Almanach al gegeeven, en gezeid, je moet doen als daar staat; maar 't is zo veel als wind.

Kareltje zou het wel haast weg hebben, maar Jozyntje kan het niet vatten, en myn oudste kind,

Kornelia, daar mag ik myn kop niet meêr meê breeken;

40 Ik geloof dat myn Vrouw, die altyd op de Collocentie pruttelt, haar hartnekkig heeft gemaakt, maar ik zal haar de kaart wel versteeken.

Zy zal Leander niet hebben; schoon hy deugdig en ryk is, hy is niet geverzeert

In de Collocentie, en, dat's een teken dat hy geen welleevendheid heeft geleerd.

Nu, die proefjes die Trui in nommer twee, en nommer drie gedaan heeft, moet ik eens bezien, en met myn lyst collationeeren.

Driemaal achter een moet ik proeven, eer ik oordeel, zonder te varieeren.

45 Nu blindelings de doozen verwisseld, en zien of ik nu mis.

Dat 's nommer drie, Braziliaansche; die is puik: en dat, nommer twee, Italiaansche *(neemt zyn Bril)* ô! ik heb dat kunsje wis:
't Accordeert met myn lyst, ik moetze eens heel doorleezen.
Nommer een, Spaansche, nommer twee en drie is gezeid, nommer vier, blommetjes, Juffers Snuif. Och! daar valt myn bril aan stukken, nu kan ik het schrift niet zien, wat raad? ja, onze Trui of Kornelia moet me nu behulpzaam weezen.
Trui! Trui! daar leggen myn oogen nu. ja wel, wat is 'er iemand, die oud word, en zwak van gezigt, kwaalyk an.
Maar waarom of een mensch, ook niet, gelyk de Arenden, en Slangen, (zo men zeid) weder jong worden kan?
Zeker, dat wou ik noch wel, en het zou my, en een ander, veel baaten;
Een oud man zou dan veel dingen noch doen, en zien kunnen, die men nu, door zwakheid, moet laaten.
Trui! TRUI. Wat beliefje, Sinjeur? BERTR. Hoe is 't? waarom gaaje ten eerste niet voort, als ik je roep?
Moet ik altyd drie viermaal roepen, eer je zult koomen? TRUI. Wel neen, Sinjeur, maar ik ly een mat op de stoep.
BERTR. Kom, lees dit Schrift eens voor me; ik ben daar zo even Bei' myn oogen kwyt geraakt. TRUI. Heden, Sinjeur, je doet me schrikken en beeven!
Bei je oogen kwyt geraakt? dat is bedroefd en slecht!
Val eens wakker aan 't snuiven, licht koomen ze dan wel weêr te recht.
BERTR. Weg, malle Meid, 'k meen myn oogen niet, maar myn Bril, die aan stikken
Gevallen is, 'k zal morgen wel weêr een nieuwe koopen. TRUI. Meen je die? je deed me zeker verschrikken.
BERTR. Ja, daar heb ik het huisje. TRUI. Dat deugd ook niet veel meêr; maar wat zwaarigheid,
Zacht dat 'er by den eenen of den anderen Brillekraamer veur jou noch een goeije bril in een huisje leid.
BERTR. Dat hoop ik. Maar lees eens op, by nommer vyf ben ik gebleeven.
TRUI. Nommer vijf, Bonfleers de rosse. BERTR. Wat? Bonfleers de rosse. 't Is Bonfleurs de rooze. TRUI. Ja, dat 's waar, 't is zo; dat moet je me vergeeven.
BERTR. Al vorder. TRUI. Nommer zes Amsterdamsche Kattensnuif. BERTR. Wat zegje Kattensnuif, Meid? zo staat 'er niet. TRUI. Neen, neen.

Kattenbrugsche. BERTR. Ei! Kattenburgsche wil je zeggen, die heb ik die puik is, de Acteurs van de Schouwburg snuiven der van. Maar ik hoor wel, je loopt 'er zo wat over heên.
KRUI. Nommer zeven een leugen Snuffen. BERTR. Hoe? TRUI. Een Leugen Snuffen, Sinjeur. BERTR. Wel! ik zou van zulk leezen braaken!
Jou domme Zwyn, speld het. TRUI. Een Leuveken Snuffeken BERTR. Een Leuvens Snufken zal 't weezen. ô! kom, schei 'er maar uit, je zoud me met zulk leezen wel mal maaken.
Je kend 'er toch niet uitkoomen, ik dien 't zelfs wel te raân.
70 TRUI. Ja, dat geloof ik wel, Sinjeur, ik heb maar zes Jaar school gegaan!
BERTR. Zes jaar lang! en kanje dan niet beter spelden en leezen?
TRUI. De Meesters, daar ik by School gegaan heb, kosten 't zelf niet. BERTR. Kosten 't die zelfs niet? wel Trui, hoe kan dat weezen?
Meesters, die jou spelden, en leezen leeren zouden, die zouden het zelfs niet kennen? TRUI. Zeker, 't is zo geschied.
Ze vroegen me altyd, wat is dat voor een letter? en ik wist het niet.
75 Zo zy het zelf geweeten hadden, hoefden ze 't my niet te vraagen.
Ook heb ik een Meester gehad, die pas om de veertien daagen
Eens op het School kwam, en dat 's morgens niet langer als een kwartier,
En hy deed niet als borrelen onder het deksel van zyn Lessenaar; als hy dan afging, liet hy het bestier
Aan een Jonge, die dan ondermeester zou weezen;
80 En die speelden altyd met ons, Sinjeur, hoe kon ik dan leeren leezen?
Daarom klaagden ik het aan myn Ouders, en die naamen der me van daan.
Kwam ik dan weêr by een andere, daar docht het ook niet. BARTR. Ja, jy waard licht stout, en woud niet leeren. Maar by hoe veel Meesters heb jy wel school gegaan?
TRUI. By hoe veel Meesters, laat zien, by meêr als twintig, ik ben niet langer als drie maanden by een Meester gebleeven.
Want den eene was hovaerdig, den andere pasten niet op, de derde was een dronke bol, de vierde was beulsgezind, de vyfde was gek; kortom, ik kon altyd de Meesters dat ik niet leerde de schuld geeven.
85 Maar myn Peetje bracht me in een Banketbakkers winkel, en daar leerden ik best:

Ze kocht men het heele A. B. van letters, die ik zo leerde kennen, want op het lest
Bevond ik dat aan een M, drie beentjes, en aan een I, maar een was te vinden,
Dat ook aan een W meêr was als aan een V, en zo voorts; ziet, zulke zoete leeringe, die binden
Veel beter, als die van de Meesters, die voor de billen, of met de plak staadig slaan.
90 Daarom wou ik altyd liever in een Banketbakkerswinkel als by de vermaardste Meester school gaan.
BERTR. *(snuift geduurig.)* Ja, om banket te eeten. Maar niet om leezen te leeren.
TRUI. Al, Sinjeur, als men daar beter, als by een Schoolmeester de letters leerd kennen, is het dan niet ter eeren?
Leeren is leeren, daar men best leerd, is het best. BERTR. Dat is wel waar, maar zulk leeren is geen fatzoen.
Want dan waarender, na jou stelling, maar Banketbakkers, maar geen Matressen en Schoolmeesters van doen.
95 De Letters te kennen is niet genoeg, men moetze ook by malkander weeten te voegen
Tot woorden. TRUI. Zo deed ik ook Sinjeur, den eenen voegden ik by den ander in 't Penshuis en at letter voor letter, tot dat ik had myn genoegen,
En dan zeide ik het woordeken van O P. Ja, wat meêr is, door de zoetigheid die ik in dat Letter kaauwen vond, sprak ik te met wel woorden van een vaam lang.
BERTR. Ik geloof 't wel, ha! ha! TRUI. Lach je 'er om Sinjeur, zeker het viel me zomtyds vry wat bang.
Maar heeden! wat is je rok met Snuif bestort, 't is schand zo der volk komt die 't zien, laat ik het wat of veegen.
100 BERTR. 't Is niet noodig, laat jy 't maar zitten, daar is niet aangeleegen
Of de rok met Snuif bestort is. Men Poeijert zyn rok, heeden al zo wel, als de Pruik, dat is nu moode, dit is Respectum Collocentium, ga maar eens langs straat, je zult Smouzen, en Franschen, en andere, haar beffen, dassen, en kleêren met Snuif zien besteld.
Dat is het blaizoen van de Snuivers, die dat niet draagt word 'er niet onder geteld.

Aan een ivoordraaier, die kort daarop komt, bestelt Bertrand verscheidene snuifdoozen; zijne dochter Kornelia zegt:

Maar, Papa, gy hebt immers zo veel Doozen, wat zullen deze Schilpatte? die gy . . . BERTR. Die wil ik aan jou Zuster of aan jou vereeren,
Om op je Teetablet te zetten, zo je maar wilt snuiven leeren,
En daar boven zal ik 'er jou dan noch een laaten maaken, zo kostelyk als jy ooit met oogen zaagt;
Mits dat je 't, gelyk nu by de Juffers 't gebruik is, in plaats van een Speldekussentje, op je zy, als een Orlogie draagt.
KORN. Papa, excuseer my dat ik u moet bedanken voor deez' geneegenheden.
Gy weet wel, dat het Snuiven tegen myn humeur is. BERTR. Wel, of het tegen uw humeur is, is het daarom tegen reden?
KORN. Ja; zo ver het gebruik buiten noodzaaklykheid is, acht ik het tegen reden en redelykheid,
En onbetaamelyk voor Juffers, 'k heb by u dit menigmaal bepleit,
Maar vruchteloos: vergeef my dat ik het moet zeggen, gy zyt op de Snuiftoebak zo gezet, dat gy een huwelyk, dat my zou gelukkig maken,
My weigerd, met een Heer, wiens deugden, noch geslacht, noch schatten zyn te laaken;
En dat alleen, om dat hy van de Snuif zo veel niet houd
Als gy begeerd. BERTR. Ja, dat's in hem een groote fout,
En daarom reken ik hem voor een Dommert, die zyn waereld niet recht kend, noch weet hoe men heden by de menschen moet leeven.
Kon hy snuiven, de Toebak had al lang zyn verstand opgehelderd, en aan hem een middel gegeeven,
Om my, door een zoet en eerlyk bedrog, uw huwelyk met hem toe te doen staan;
Maar hy is niet schrander genoeg, en dat komt hem, om dat hy zich van de Collocentie onthouwd, alleen van daan.
KORN. Dat kon wel gebeuren. Papa, ik ga met uw verlof op myn kamer, en zal het geen gy zegt onthouwen.
BERTR. Dat kan my niet scheelen, maar ik zeg u, dat gy met niemand als die met my in de Snuif accordeert, zult trouwen.

Kornelia gaat de kamer uit en Karel komt binnen.

KAREL. Papa, wat isser van uw dienst? BERTR. Myn zoon, ik wil eens zien hoe ver gy zyt geavanceert
In de handeling van de Snuifdoos; nu, Kareltje, laat eens zien wat ik u heb geleerd.

KAREL. Wel aan, Papa. BERTR. Myn Zoon, wild toch al de Commandes van het Manuaal wel obzerveeren.

KAREL. Ik zal, Papa, en, om te toonen dat ik al de Commandes, zo wel als het Manuaal, vast heb, zal ik met u believen my zelve Commandeeren.

125 BERTR. Wel dat's goed, Kareltje, dat je zo gestudeert hebt, kom an, prepareer je neus tot de Snuif, recht op je lyf.

KAREL. *Uw hand aan de Tas daar uw Neusdoek in steekt.*
Kryg uw Neusdoek.
Snuit uw Neus uit.
Berg uw Neusdoek.
Haal uw Snuifdoos uit met de rechterhand.
Breng de doos over in de Linkerhand.
Slaa met uw middelste vinger op de Doos.
Open de doos ordentelijk, zonder storten.
Prezenteer de Doos aan het gezelschap.

BERTR. Goed.

KAREL. *Haal de doos weder na u toe.*
Klop met uw vinger, op het dekzel, of ter zyden van de Doos.
Gryp de Toebak uit de Doos, met de duim, en voorste vinger.
Knyp de Toebak vast, tusschen de vingers.
Doet de Doos wederom toe.
Steek de Doos op, in uw rechter beurs.
Recht om wend u.
Blaast af de Toebak van om uwe vingers.
Herstel u.
Breng de Toebak met behendigheid na de neus.
Snuift de Toebak op, door beide neusgaten, drie maal.

Is 't goed, Papa? BERTR. Ja, Kareltje, treffelyk, maar het gaat nog zo wat styf.

Ga nu maar heen, studeer zo voort, ik zal daar voor een goude Dukaton in uw Spaarpot steeken.

Daar komt Jozyntje. JOZYNTJE. Belieft Papa iets van my? Trui zei dat Papa my wilde spreeken.

BERMR. Ja, Dochter, kom hier, onze Kareltje heeft daar straks het Manuaal van de Snuifdoos gedaan heel net op de maat.

130 Nu wil ik, dat gy my ook eens doet zien, hoe na dat gy 'er al meê staat.

Maar kom, snuif eerst eens met me. JOZYNTJE. Papa vergeef het my, ik zou my niet gaerne tot dat Manuaal, noch het snuiven gewennen.

BERTR. Waarom niet? JOZ. Om dat ik my inbeeld daar door de welvoegelykheid eens Juffers te schennen.
BERTR. Vraag dat aan jou Mademoizelle eens, daar je Frans by leerd, of een Juffer, die toonen wil wel opgebragt te zyn, in deze tyd niet snuiven moet.
Want zy leeren ze toch zo veel . . . JOZ. Dat's waar, Papa; maar schoon zy zulks al toestemden, echter oordeel ik het voor Juffers niet goed.
135 Een flesje Eau de la Reine in de zak te draagen, om, voor pyn in 't hoofd, een druppeltje twee drie op te snuiven, of in het fleschje te ruiken,
Dat gaat heen, en is goed als 't helpt: maar Snuiftoebak te gebrui-
Past voor geen Juffers, daar immers niets voor beter staat, (ken.
Als dat zy helder van aanzigt zyn; en wat maakt de Snuif een besmoezeld gelaat:
De neus ziet, als een Schoorsteen: Ja, ik zou als ik groot word geen Vrijer begeeren
140 Dat een Snuivert was. BERTR. Zie! wat een wyshoofje! Jozyntje, ik wil wel zweeren,
Dat jou Mama, of je Mazeur, jou dat ingestooken heeft.
JOZ. Geenszins, Papa, maar my dunkt, gelyk ik gezegt heb, dat Snuiftoebak te gebruiken tegen de wel betaamelykheid der Juff'ren streefd.
BERTR. Jou dunkt kwaalyk, want het is hedendaags de methode:
Alle Juffers, die in Zalette koomen, doen 't, en ik wil dat je meê leerd doen na de moode,
145 Daar aan kend men een Juffer, of ze haar waereld verstaat, en wel is opgebragt.
Zo jy geen snuive wild leeren, zul je nooit geen vrijer krygen. JOZ. Maar, Papa, ha! ha! ha! BERTR. Hoe! wat is dat te zeggen, dat je lacht?
JOZ. Zou ik, om dat ik niet snuiven kon, geen Vrijer krygen, Papa, dat kan ik niet gelooven.
De Vrijers, die daarom de Vrysters laaken, zyn gek, en de Vrysters, die om een Vrijer te krygen snuive leeren, slechte slooven.
Alle moodens zyn juist niet goed die men wel in 't Zalet pleegt, ook komt 'er wel eens een mooden in, die niet deur gaat.
150 BERTR. Deze gaat deur, en zal noch meêr toeneemen, want daar is schier niet eene vergaadering of byeenkomst, het zy het daar mogt passen of niet, of ze snuivender, het staat dan zo het staat.

Wat al Perfuim winkels ziet men tegenwoordig ook in deze Stad, die, door de Snuiftoebak, wel vaaren.
Maar dat dunkt jou nu vreemd, om dat zedert eenige Jaaren
Het gebruik van die dingen, en winkels zo zyn aangegroeid;
Voor dezen zou men die dingen onnoodig geacht hebben en verfoeid,
155 Maar het behoord nu onder de tekenen van welleevendheid voor Heeren, en Juffers, gelyk als dobbelen met de kaart, danssen, en Fransch spreeken.
Wie zou voor tachchentig Jaaren gedacht hebben, dat een Juffer in geen gezelschap of Zallet haar hoofd zou mogen opsteeken,
Die aan de zedige kant is, niet braaf kon dobb'len met de kaart, niet danssen kon, noch Fransch sprak.
En andre zaaken meêr: kend zy die dingen niet, of weigerd zy ze, dan is 't straks, dat is eerst een moêr gemak!
Dat is een styve Tryn! ja, Kind, zy heeten ze styve Trynen:
160 Leer jy nu danssen en Fransch spreeken, je moet ook snuive leeren, en je zoud in geen gezelschap moogen verschynen.
Joz. Ja wel, Papa, ik zeg als noch, 'k geloof, noch acht dat zeggen niet.
Bertr. Jy bent een wonderlyk Meisje; ik zeg dat het evenwel geschied;
En, leef jy noch wat lang, je zult noch andere dingen zien geschieden,
Eer tien jaaren om zyn, zal 'er by de Juffers niet eenen Theebezoekje zyn, of zy zullen, op zyn Engels, malkander een Postelein Pypje, gestopt met Varinas Toebak, aanbieden;
165 Ik heb 'er al een modelletje van gezien; ook werd reeds by de Heeren de As van de Toebak in Zilver doosjes voor de Juffers bewaart, want die maaken der haar tanden meê schoon;
En als zy dan zelf Toebak rooken, kunnen zy haar van haar eigen As bedienen, en hebben die van de Heeren niet van noôn.
Joz. Papa, dat zy, of ga zo 't wil, ik hoop my nooit in zulke buitenspoorigheden in te laaten.
Vergeef my, dat ik u daar in niet gehoorzaam. Bertr. Het zal je nadeelig zyn, Jozyntje. Ik zie je Mama en Grootepapa; ga nu maar heen, we zullen hier na daar wel breeder van praaten.
Elisabeth. Maar Hartje, wat doen over al door 't huis zo veel doozen te staan?
170 Heb je noch geen Snuifdoozen genoeg? Bertr. Docht ik het niet dat het weêr op een tegen spreeken zou gaan.
Ja wel, ik zeg . . . Bartholomeus. Hoor, Zoon, je Vrouw heeft gelyk, wat beduijen zulke zotte grillen?

Ik hoor haar geduurig klaagen, datje alleen niet veel geld, maar de kostelyke tyd, met die vodderije, zeer schandelyk gaat verspillen,
Dat je jou dingen verwaarloosd, en jou huis als een kroeg maakt, daar elk een in koomen mag.
ELIZ. Och ja! Papa, Smousen, Waalen . . . 'k weet niet wat al voor slag
175 Van menschen, die den heelen dag, in en uit, door het huis loopen en ritten,
En dikwils by myn Man tot over middernacht te snuiven zitten.
Ik heb 'er zulk een verdriet in . . . BERTR. Ja, jou bedillen is my ook wel een groote pyn.
Elk een heeft zyn pleizier, en ziet, dit is het myn.
Hier was straks eenen myn Heer Snof, en Mevrouw, die . . . maar ik mag 'er niet aan denken
180 Of ik zou . . . ELIZ. Liefste, ik misgun u uw vermaak niet, maar dit gaat te grof, en al dat snuiven moet zekerlyk uw harsens krenken.
Ik heb eens gehoord, dat iemant zyn hoofd geopend is, die in zyn leeven zeer sterk gesnooven had,
Daar een heele koek Snuiftoebak op de harsenen zat.
BERTR. Dat is maar malle praat, men kan my zo niet foppen.
Ik zeg dat de Snuif de harsens zuiverd, en van alle zinkingen en dampen ontlast, in plaats dat zy die zou verstoppen;
185 En om je daar van te overtuigen, dat ik maar een braaf Meester wist die, zonder prykel van 't leeven, en veel pyn,
De Pan van myn hoofd eens kon oplichten, ik liet het straks doen, op datje dan zien zoud hoe dat myn harsenen gelijk als speelen loopen in myn hoofd, dat is te zeggen, liber en vry zyn.
BARTHOL. Dat jou harsens speelen loopen, Zoon, kan men aan jou reden wel hooren.
BERTR. Ei lieve! Papa, gaat eens wat zitten, en hoor my eens, zonder u te verstooren.
Zeg my eens, wie zyn 't die nu meest snuiven? BARTHOL. Daar zyn der zo veel, Spanjaarts, Portugeezen, Italiaanen, Franschen, Smousen, en andre. BERTR. Heel goed.
190 Nu zal ik je bewyzen dat de Snuif schrandere menschen maaken moet.
Zeg eens, waar zulje kunstiger, en schranderder, als die je daar genoemt hebt, in de waereld vinden.

'k Zal eenige voor alle neemen: wat zyn de Italiaanen kunstig
in alles, ja zo kunstig, dat zy de heele waereld achten voor blinden.
Wat zyn de Franschen meê aardig in haar spreekwyzen, galant, en listig in allerlei geval;
En wat zyn de Smousen doortrapt, zeker, hy moet al een Smous meê brengen, die een Smous bedriegen zal:
195 En daarom geloof ik ook, dat den Filozoof Democritus, die uit een land, daar meest domme menschen waaren, is gesprooten,
Alleen, door de Snuiftoebak, zyn wysheid en verstand heeft genooten.
ELIZ. Dat is een schoone gelykenis. BARTH. Ja, Dochter, ik hoor 't wel, en Bertrand, myn Zoon, ik zeg, zo gy het misbruiken van de Snuif, en zulke dwaaze gedachten niet laat van u vliên,
Dat men met of tegens uw dank, daar in zal moeten verzien.
Ik hoor dat men reeds overal met u gekt, en dat gy myn Heer Leander weigerd uw Kind ten Huwelyk te geeven,
200 Alleen, om dat hy, na uw genoegen, niet genoeg in de Snuif is bedreeven.
Daar ik, en uw Vrouw, nochtans dit huwlyk graag zaagen geschiên.
BERTR. Daar heb ik gelyk in, hy is niet inventief, heeft geen praktyk by hem, en kon hy snuiven, men zou wel schranderheden van hem zien;
En daarom, denk ik, myn kind was bedurven; schoon hy veel geld heeft, hy zou het niet wel weeten te besteeden,
Om 'er veel meê te winnen, en een Snuiver die zoekt . . . ELIZ. Ei! hoor eens, Papa, wat spreekt myn Man krachtige, en gefondeerde reden!

Het is duidelijk gebleken dat gezonde redeneering geen vat heeft op den snuif-monomaan. Zij nemen derhalve hun uiterste toevlucht tot het reeds beraamde plan, om door list, en wel door partij te trekken van zijne zwakheid Bertrand tot het huwelijk van zijne dochter met Leander te bewegen. Deze maakt zich door andere kleedij en een pruik »onkennelyk» en laat zich aan Bertrand voorstellen als een buitenlander, die ook sterk in het snuiven is en daarbij een' fijnen neus heeft, hij wint zoozeer de genegenheid van Bertrand, dat deze hem vraagt of hij getrouwd is. Op Leanders ontkennend antwoord laat hij Kornelia binnenroepen en zegt haar dat zij met dezen heer zal trouwen. Kornelia verzet zich niet dan even voor den vorm. Als nu Trui, de dienstmeid, als het ware bij vergissing den gewaanden vreemde met Leander aanspreekt, zegt Bertrand:

205 Hoe! Leander? BARTHOL. Ja, myn zoon, het is Leander, die gy
eerst weigerde uw Kind te geeven.
ELIZ. Wat dunkt u nu, Liefste, is hy schrander of niet, al is hy
in de Snuif niet bedreeven?
KORN. Papa, behaagd u nu dat zoet en eerelyk bedrog?
BERTR. Ja. Al ben ik bedroogen, vaart 'er wel meê; myn Heer,
't geen ik straks gezeid heb, zeg ik noch.

AANTEEKENINGEN.

1. Al pleiten taal en inhoud van de Boertighe Cluchten eenigszins voor de gissing van Dr. G. Kalff — »misschien dagteekenen de kluchten [van G. H. v. B.] nog uit het laatst der 16e eeuw» [1]) — heb ik toch gemeend Breughel vooraan in de 17e eeuw te mogen plaatsen. Alleen het eerste Deel schijnt een herdruk (1613) te wezen, niet het tweede Deel (1612). Hij is denkelijk ook de schrijver van »De Tweede Vijftigh Lustige Historien ofte Nieuwigheden Joannis Boccatii. Amst. 1644.» Hij noemt in zijne opdracht »aen de Eerweerdighe, Deughdenrijcke Lieff-hebberen der Reden-rijcken Brabantsche Camere binnen Amsterdam» onderscheidene leden dier Kamer als »Ambrosi, Kemp (want die sijn meerder eert gheen eere sal verliesen), Verbiest (Hooftman, Heer en Voocht van Rhetorica, omdat hy met begeert Die wetent rijcke Const ghestadich heeft geeert), verder Tack, van den Broec, Verreyck, Autrebies, Kina.» Zijne spreuk is: Bedenct u tis tyt.

De rechtschapenheid van Bouwen komt tegenover zijne heerschzuchtige vrouw goed uit. Hij wil zijn' zoon een ambacht laten leeren en als hij o.a. van dat van tinnegieten spreekt, krijgt hij een veeg uit de pan van zijne vrouw als wilde hij den jongen leeren stelen. Aan niets minder dan zoo iets dacht de goeie sukkel, hetwelk duidelijk blijkt als hij in verzet komt tegen de diefachtige wijze waarop het voor de bruiloft noodige zal worden bijeengescharreld.

Betreffende een' koek en andere voorwerpen als onderpand van trouw leze men De Roever, Van Vrijen en Trouwen. bl. 115. Dienaangaande en tevens voor de kennis der zeden en om de zuiverheid van taal is ook merkwaardig de in proza geschreven »Klucht van de Koeck-vreyer. Docet et Recreat. Tot Amsterdam. Tot beteringhe der Misdruck. 1659.» Geen naam van den schrijver, noch van den uitgever. Zouden zij zich geschaamd hebben? — Pieter, een Coopman, gaat met Sara, zijne vrouw, op eene partij. Jannetje, eene van hare twee dienstboden, vraagt of ze mag uitgaan. Zij krijgt verlof, mits ze met de lantaarn t'avond hen komt afhalen; Elsje, de andere meid, zal thuis blijven. Keurig opgedirkt gaat Jannetje uit; zij belooft Elsje dat ze voor haar in een koekkraam een vrijer zal koopen. Die belofte wordt gegeven aan de voordeur en afgeluisterd door Tijs die op eene vrijster uit is, zooals Jannetje op een vrijer. Hij spreekt

1) Literatuur en Tooneel te Amst. in de 17e eeuw. bl. 284.

met een koekkraamwijf af dat ze Jannetje zal aanroepen. Dat doet ze; Jannetje koopt een hylickmaker en een strengelkoek voor zich, en een vrijer voor Elsje. Nu komt Tijs te voorschijn en wil met alle geweld ook koek voor haar koopen »je sout het mijn, met recht, namaels mogen verwijten, dat ick, nu ick by een Vryster stae aen een kraem, niets voor haar kocht.» Zij laat het zich eindelijk welgevallen; in haar hart is zij met den knappen jongen ingenomen, zoodat zij er ook in bewilligt, hoewel weer na eenige tegenstribbeling, dat hij haar naar huis geleidt. ELSJE. Wie klopt daer? JANNETJE. Elsje, doet open, ick ben 't. ELSJE. Jannetje, hebje al om mijn gedacht? JANN. Jae, daer is een Vryer voorje. ELSJE. Ick dacht schier datje mijn die Vryer bracht, of houje die voor jou? JANN. Neen, wilje hem toe hebben? Ick geef hem jou, voor soo veel ick 'er aen te geven heb, 't is mijn Neef. TIJS. Wat seghje, Elsje, souje niet met mijn verlegen zijn? ELSJE. Ja of neen. Wat seght ghy? Souje niet verlegen zijn met mijn? TIJS. Neen, ick sou u wel bergen. ELSJE. Waer? TIJS. In mijn koy. ELSJE. (ter zijde, Ick moet om den deun al voortvragen) Wat sou ick daer doen? TIJS. Ick sou u daer tot mijn bultsack gebruycken. ELSJE. Anders niet? TIJS. Ick souje oock eten uyt een volle back en drincken uyt een volle pijpkan toegeven: gelijck dat behoort. Enz. enz. Als Elsje die dubbelzinnigheden beginnen te vervelen, zegt ze: Ick ga na de keuken. Hoort, vryer, loop by jou nicht, en helpt die wat. TIJS. Waer isze? ELSJE. Daer op de hanghkamer. — Dat hij het bij Jannetje nog veel bonter maakt dan bij Elsje, blijkt uit het gesprek dat zij voeren, als hij Jannetje begeleidt met de lantaarn »om Sinjeur en Juffrouw.»

JANN. Tijs, je bent al te stout geweest: ick bedenck nu eerst te degen: Ick wou wel, om al mijn goet, dat ick u niet gesien nochte gevoelt hadde.

TIJS. Jannetje 't is op Trou geschiet: in deught en eere kan men niet te veel doen, en niets verbeuren. Ick zweer jou te trouwen.

JANN. Het komt mijn te schielijk over. Had ick my wat bedacht, Sottin, als ick ben. Ick heb meer schult als ghy, als ick mijn doen overdenck, een vryer staet vry te vragen, en een Vreyster behoort het te wygeren.

TIJS. Jannetje, wees gerust. Daer is een trou-penningh; al is 't wynigh, het doet soo veel oft meer was. Geef mijn ook yets, en laet koop koop blijven.

JANN. Het is te verre gekomen om uyt te scheyden, nu 't wesen moet, daer is mijn neus-doeck.

TIJS. Ick danckje met een half dosijn kusjens. Nu ben ick de Bruydegom, daer ick langh nae verlanght heb, en ghy sijt de Bruyt. Segh de rechte waerheyt, Jannetje, verlangde ghy oock niet om te trouwen?

JANN. Dat is een vraegh, ick magh nu oock ja seggen. (Ter zijde: Niemand blyer als ick). Komt dit heen, daer moet ick wesen. Wacht voor de deur.

TIJS. Ick sal, en ick sal u, t'huys gaende, volgen.

Zij zijn allen op de partij »heel duyts» geweest. Pieter is zoo dronken dat hij met behulp van Tijs in huis en te bed gebracht wordt. Sara vindt hem »een hupsen baes.» Zij geeft hem voor zijn bewezen dienst wat wijn en houdt hem ter sluik bij zich, als de meiden naar bed zijn. Deze hebben naar gewoonte de deur op 't nachtslot gedaan en den sleutel meegenomen naar hare kamer; als derhalve Tijs de voordeur wil uitgaan, kan hij er niet uit; ook kan hij het venster niet uitklimmen, het »is vernaghelt.» Sara »sal soetjes voor der Meysjens Bedt gaen en halen de sleutel." Jannetje wordt evenwel wakker en zegt: »Elsje, Elsje, op, op, een dief, in onse kamer.» In weerwil van de vermaning van Sara dat ze moet blijven liggen, want dat zij maar kwam om de kaars te halen en in weerwil van het zeggen van Elsje die op Jannetje's »Ick wil Juffrou gaen te recht helpen» antwoordt: »Doet het niet! laetse wat morlevincken; die 't niet de pijne waert is mijn te roepen, die help ick niet,» staat Jannetje op, ontdekt haar vrijer onder eene bank, waar hij zich fluks bij hare komst verscholen heeft, doorziet dadelijk de heele toedracht en zegt eerst bedektelijk en vervolgens ronduit tot de juffrouw: »je docht de sleutel van voor ons bed wech te halen, om jou boeltjen uyt te laten.» Juffrouw en dienstmeid geven elkaar slagen. Door al dat rumoer wordt Pieter, de heer des huizes, wakker; hij komt toeloopen met de vraag wat er te doen is. De een zegt dit, de ander dat; hij merkt evenwel zooveel dat hij begrijpt dat de zaak aangaande zijne vrouw niet pluis is. Jannetje besluit eindelijk de historie te »bewimpelen.» Zij zegt: »Sinjeur, ick gingh gisteren met u verlof uyt; in de koeckkramen komende, kocht ik voor Elsje een koeck-vryer, niet waer Elsje? ELSJE. Ja. JANN. En voor mijn kocht ik oock een vrijer, en bracht al de koeken t'huys, met de Vrijer. Nu heeft het Juffrouw gelieft, van mijn Vrijer de proef te nemen, en heeft hem geschent, en my ontnomen, dat ik alleen dachte te houden.» Na nog wat heen- en weergepraat zet Pieter zoowel Jannetje als Tijs de deur uit. Als Jannetje weent, zegt Tijs: »Jannetje wat, hoe staeje hier soo, en huylt? JANN. Vraeghje dat, lichtmis, och, hoe ben ick bedroogen; wat gaet my arme sloof, al aen? ick ben mijn maeghdom quyt; een hoerenjager heeft mijn trouw, en ick ben uyt mijn huer gestooten, en van alle menschen verlaten, sonder schult. Och arme, och, och, och. TIJS. Jannetje, hoort mijn eens. JANN. Ja, seght wat je wilt, je kunt mijn niet te vrede stellen; waer blijf ick, waer blijf ick toch? och, ick ben bedurven, och, och. TIJS. Hoort, ghy sult met mijn gaen, en by mijn blijven. Ick salje getrouw zijn, en wesen tot in der doot. JANN. Och, och, och. TIJS. Hoort, Jannetje, ay hoort, wat ickje segh: ick sal 't ront uyt verklaren, wat 'er is omgegaan. Juff: boot mijn hondert gulden, om eens by haer te koijen; ick dacht, dat gelt is haest verdient; en het sal wel in ons hylick te pas komen. Vergeeft het mijn, daer is het gelt voor u, doet 'er mee watje wilt. Nou, peys en vree, ick sal 't niet meer doen. Ick zweertje. JANN. Tijs, versoenje jou eer, en trouw, om gelt? och, wat sal 't in 't einde met u, en mijn worden? och, was ick doot, och, och. TIJS. Jannetje, bedaert, eens is geens. Ick zweertje,

het sal niet meer geschien; neemt het gelt maer: nou, tast aen. JANN. Dat ick je moch gelooven? sie daer, ick bedaerde: maer, [ick] weet niet. TIJS. Gelooft mijn; ick zweertje, mijn lieste. Nu, pays en vree. JANN. Ghy hebt mijn soo verre binnen, dat ick wel moet: maar geeft mijn jou handt 'er op, dat het niet meer gebeuren sal, en dat je alleen op mijn passen sult. TIJS. Daer is mijn hand, en noch honderd eeden doen ick 'er toe; komt hier, soen my nu weer eens. Nu komt; hier op laet ons gaen, en wenschen alle luyden goeden nacht. TIJS en JANN. Goeden nacht. — Vg. voor den trouwpenning o. a. ook Nr. 23 en 25.

---

2. Ook in Een Spel van tCoren (TROU MOET BLYCKEN) treedt een »personage» op, geheeten Die Reden, een statich man.

---

3. In onderscheidene kluchten van de eerste helft der 17e eeuw vindt men soldaten in één adem genoemd met rabauwen en boeven; als zij waren, zooals ze in dit stukje van Breughel worden voor oogen gesteld, is hun niet dan recht geschied. Er zullen er wel van die soort geweest zijn gedurende het Bestand. Doch hoe dit ook zij, Van Breughel heeft het roof- en drinklustig gespuis dier dagen met veel levendigheid geteekend; ook de boer in zijne schrielheid en de boerin in hare zuivelverknoeiery en in hare wulpschheid komen goed uit.

---

4. Voor de herkomst dezer klucht leze men »Breero en Hans Sachs» in Tijdschrift voor Ned. Taal- en Letterk. VI bl. 304.

---

5. vs. 99. Broer Cornelis is de beruchte schijnheilige Franciscaner, van wien Hooft spreekt in zijne Ned. Historien (1672) bl. 576.

---

6. De Klucht van Teeuwis mag vergeleken worden met de Farce de Patelin: de jonker, zijn vrouw en de advocaat zijn alle drie de dupe van den boer.

vs. 422. Vg. LITTRÉ: La plupart des bourgeois se nomment compères comme les gentilshommes de campagne s'appellent cousins, *De Caillières.*

vs. 429. Tuinman (I, 364) haalt het volgende »klupperversje» aan: *Slendria est pluris quam tota scientia juris.*

---

7. vs. 58. Vg. Tuinman I, 61.

---

8. De »Clucht van een Boer die in een Calfsvel benaeyt was» is zonder datum. In de »Tweede Handelinghe» zingt Gijs een liedje op de voys: *Windeken daer den bosch aff drilt.*

Mijn beestjens zijn wel vercocht,
Dien ick flus ter marreckt brocht,
En mijn pense,
Na mijn wense
Is met wijn en bier ghelaen,
Dies wil ick nou t'huyswaert gaen.

Vermits nu Hooft's Granida, waarin Daifilo's lied *Windeken daer het bosch af drilt,* enz. staat, eerst in 1615 is uitgegeven, meende ik de Clucht niet voor dit jaar te mogen stellen, hoewel taal en inhoud mij drongen tot het aannemen van een tien jaren vroeger. Bij het corrigeeren der drukproeven werd ik in dezen drang nog versterkt en kwam ik op de gedachte eenige liedboeken van het eerste tiental jaren der 17e eeuw te raadplegen. Daar vond ik nu wel Daifilo's liedeke niet, maar toch eene aanwijzing dat de Clucht van voor 1615 kan zijn. Vooreerst trof ik in het »Eerste Nieu Amoureus Liedt-boek» enz. van 1605 op bl. 134 Dorilea's lied aan:

Het vierich strael al vande Son
Ontschuyl ick in Bosschagie, enz. 1)

ten tweede in »Den Bloem-Hof Van de Nederlantsche Jeught» van 1608 op bl. 28 een Bruylofts-liedt, op de wijse: *Windeken daer het Bosch af drilt.* De schrijver van de Clucht kan derhalve het lied ook reeds in 1608 uit een afschrift op een los blad of uit een of ander liedboek gekend hebben. Daarom acht ik het niet te gewaagd de Clucht als tusschen 1605 en 1608 geschreven te stellen en had ik beter gedaan deze verzameling met haar aan te vangen. Dat ze trouwens nog niet vervreemd is van de Rederijkers-poëzie blijkt duidelijk uit de acht slotregels, welke in den vorm van een rondeel vervat zijn. Vg. de rondeelen van den Boer **4** vs. 142—150 en 158—164. — De spreuk van den onbekenden dichter was **Niet te hooch.**

---

9. Van Santen geeft aan zijne tooneelspelen eene duidelijk bedoelde zedelijke strekking. In de berijmde »Voor-reden» van Lichte Wiggert zegt hij uitdrukkelijk dat men bijeengekomen is »om t'spel speels-wijs te sien

Van dingen die gebuert sijn, en noch mogen geschien,
Wy bidden u als nu, dat ghy ghehoor wilt geven,
Om beter te verstaen: wat voor een godd'loos leven
Door d'hoeren, en den dronck somwijlen wert geleit,

1) Even als in deze, ook in andere regels afwijkende van de gewone lezing.

En wat voor loon dan geeft de ongheregeltheid,
Te weten, an die geen, die veel by nachte loopen
In huysen van oneer, en dickmael dat becoopen
Met goed, met bloed, end' eer, verarremen van staet,
End' als het al op is, na t'Gast-huys men dan gaet.
Dat is het laest' gherecht, t'geen sy haer selven koocken
Die geen, die t'hoerhuys meer dan Godes kercke soocken.
Ghelijck ghy nu sult sien, dat desen heeft ghedaen,
En voor dat leven oock soo vuilen loon ontfaen.

Het didactische element ontbreekt ook in Bredero's Kluchten niet; het komt zelfs zeer krachtig uit in de overigens vrij losse Klucht van den Molenaar. Ook de Clucht van een Boer enz. **(8)** beoogt niet enkel te vermaken, doch ook te leeren. De vrouwtjes moeten niet zoo den baas spelen en de mannen geen kroegloopers zijn. — Nog in tal van andere kluchten zullen we de goede bedoeling van de Schrijvers kunnen prijzen. — Vs. 106. »Die eere cost soe voele toe holden, sede die goede maghet.» (MEYER, Oude Ned. Spr. bl. 13.) Wat heeft men al te bewaaren aan de eere? zei de meid. Ik ben bly, dat ik de myne quyt ben. (Tuinman II, 104).

---

10. De beruchte Trijn Peters, meer bekend onder den naam van Trijn van Hamburch, werd 32 maal in hechtenis genomen, 8 maal uit hoofde van zwangerschap van pijnlijke lichaamsstraf verschoond, doch met een strop om den hals aan de galg te pronk gesteld, onderscheidene malen gegeeseld, 15 malen gebrandmerkt, beide hare ooren afgesneden en eindigde 30 Dec. 1617 haar misdadig leven aan de galg. (SCHOTEL, Het Maatschappelijk Leven onzer Vaderen in de 17e eeuw, bl. 334).

Van de Klucht van Trijn van Hamborg is de schrijver onbekend. Ze is niet onaardig als zedenstuk. De hoofdpersoon, de oplichtster, verontschuldigt zich door te doen opmerken dat er zooveel bedriegers, groot en klein, tegenwoordig zijn te vinden en de schrijver laat aan het einde de bedrogene een paar woorden van waarschuwing tot het publiek spreken. Er heerscht een hoffelijke toon in dit stuk; de goudsmid, zijn vrouw en de heelmeester spreken eene taal, die hun stand eer aandoet; er wordt in het geheel niet gescholden, hoewel er toch aanleiding genoeg toe was. Ook nog een boer en eene boerin treden op, die evenwel voor de handeling geheel overbodig zijn en enkel tot verlenging van de klucht dienen, misschien ook wel om den smaak van een gedeelte van het schouwburgpubliek te bevredigen. 't Is inderdaad jammer dat de naam van den schrijver niet bekend is.

---

12. Blijkens het onderschrift is de klucht van Claas Kloet geschreven door C. Biestkens. In Alle de Wercken van Bredero, uitg. V. d. Plasse, vindt men onder de fragmenten van kluchten ook: Claes Kloet met een

Rou-mantel, met witte kousen en smeerighe Smits schootsvel an. Hij wordt voorgesteld als weduwnaar op den uitkijk naar een tweede vrouwtje. Bij **63** zullen we zien dat Baron ook van een onvoltooid stukje van Bredero gebruik maakte.

Het derde deel van Claas Kloet is eene dramatische bewerking van de 32e historie in de Vijftich Lustighe Historien oft Nieuwicheden Joannis Boccatij, van nieus overgheset in onse Nederduytsche sprake deur Dirck Coornhert, Secretaris der Stede van Haerlem. Tot Amstelredam. Voor Cornelis Claesz. Boeck-verkooper aen de oude Brugghe opt Water int Schrijf-boeck. Anno 1607. (De eerste druk is van 1564, Haerlem). Het opschrift dezer 32e historie luidt aldus: Tofan sloot op eenen dach sijn wijf buytens huys: de welcke siende dat zy door gheenderley smeeckingen in mochte comen, haer veynsde in eenen put te springhen daer zy eenen grooten steen in liet vallen, dies Tofan als hy dat hoorde wt sijnen huyse daerwaerts liep: zoo dat zy daer en tusschen binnen thuys gheraeckte, haeren man daer buyten sloot, endt hem duysentderley scheltwoorden toe riep. — Dezelfde novelle is ook elders te vinden, o.a. in Van den VII Vroeden enz. vs. 1488 vlgg. en ook door Molière gedramatiseerd in Georde Dandin, acte III. In 1711 verscheen eene zeer vrije bewerking van George Dandin te Delft bij Pieter Buyster: Den om vergiffenis biddende Hoorndrager. Klugtspel. Gedrukt voor den Autheur (!) De schrijver van dit prul noemt Molière niet. —

Biestkens verloochent den moraliseerenden aard van den Hollander niet. Immers de overspeelster behaalt niet de zege; de echtgenoot betrapt en straft haar.

---

15. Van Santen draagt »Snappende Siitgen» op aan de »Kunst-lievende Jouffrouw Maria van Bleyswiick. Hij gevoelt wel eenigen schroom deze »eerwaerdige Joffrou» deze »Comedie toe te eygenen» van wege zijne »onaengenaeme veersen» en ook omdat »sommige al-berispende» menschen het ongepast zullen vinden dat hij »soodanige slorse Comedie» opdraagt aan »sulcken soeten Joffvrou,» doch niet onaardig vergoelijkt hij deze handelwijze, die ons doet denken aan de opdracht van Lucelle aan Maria Tesselschade, door te zeggen dat hij het om de tegenstelling gedaan heeft »om beter uyt te beelden hoe Natuer U.E. meer begifticht heeft met soete reden, bequame zeden, en een braeff leven, als dese onbescheydene en Wanschapene menschen; want hoe sullen wy kennen oordeelen en afmeten de groote begaeftheyd van eenige, so wy daerentegen niet en sien, en overwegen de onvolmaectheyd van anderen?» Ondertusschen iets verder zegt hij: »oft saek waer dat mijn penne na U.E. oordeel wat te vry-postich ende wijt-weyich (evenwel niet meer as de waerheyd) hadde gelopen, ick bidde ootmoedelick 't selfde mijn niet qualijck te willen afnemen.» Hij hoopt dat zij het van tijd tot tijd eens zal willen »opslaen om de swaermoedicheyd (soo verde sy U.E. soude mogen vergeselschappen) te verdrij-

ven.» Dat hij evenwel niet enkel op lach en vermaak het oog had, doch ook nut bedoelde, zien wij uit het rijmpje op den titel en uit de straf die Snappende Sijtge ondergaat.

Zijn monoloog »Van t'een op t'aer Soo wordmen niet dol, anders geseyt Van den os op den ezel» heeft hij opgedragen aan de »Lees-gierige, weet-soeckende, ende scherp-oordelende Joffrouw Adriane van Willigen.» Het schijnt wel dat men in dien tijd even gemakkelijk van het berispen tot het schelden als van het prijzen tot het ophemelen overging. Hij noemt de deugden dier »lofwaerde Joffrouw» meer Hemelsch als Aertsch; hij spreekt haar toe »ô pronck van stad [Den Haag]! ô ciersel van onse eeuw! ô Beeck van uitgelesen woorden.» Haar vernuft is »meer Goddelijck als menschelijck;» zij is »meer verstandig, ende leerelijck in 't spreken, minnelijck in 't antwoorden, eerbiedig, ende liefelijck om iemand te bejegenen, gauw, scherp, ende geswind van oordeel, oock mede geneuchelijck in 't ommegaen, vrolijck int by-wesen ende vermakelijck int geselschap.» Na zulk eene karakterteekening moeten wij, al zijn de toenmalige zeden ons als hemelsbreed verschillend van de onze bekend, wel verwonderd wezen, dat de Schrijver aan zulk eene »Eerwaerdige Joffrouw» een geschrift dorst opdragen, dat aldus aanvangt:

Maer watte dingen, 't sijn wonderen boven wonderen,
Onze meydt pist oft slach-regende, en sy vijst oft donderen.
Lecht het niet te kort an (sey Pauwels) gaeter soo met voort:
Wel wel (sprack dove Dirck) ick hebt mijn leven niet gehoort,
t'Is wat vremds voor mijn, ick en kant niet bedencken,
Sou een vrijster een kint kennen krijgen, sonder heur maechdom te krencken? enz. enz.

En Gerrard van Santen hoorde niet te huis in de onderste lagen der maatschappij; eene van zijne rijmelarijen droeg hij op aan den Edelen, Erentfesten Engelbert Charel, Ritmeester van een Compangny Harquebausiers, dien hij zijn »goede Vrund» noemt, eene andere aan den »Eerentfesten ende Kunstlievenden Heere, Boudewijn de Man, Ontfanger,» met wien hij, als uit de opdracht blijkt, ook vertrouwelijk omging.

---

17. Willem Dircksz. Hooft (1594—1658) was geen bloedverwant van P. C. Hooft. Behalve de in den tekst vermelde stukken schreef hij nog de klucht van Doortrapte Melis (1623), waarschijnlijk om de overgroote onkieschheid nooit vertoond; vg. Dr. J. F. Haverman, W. D. Hooft en zijne kluchten. 's-Gravenhage 1895.

In den druk van 1644 zingt Martijntje het volgende liedje, ook te vinden in de Horae Belgicae, II, 271 naar het Oudt Haerlems Liedt-Boeck van 1716:

Waer staet jou Vaders huys en hof, Adelijn bruyn Smadelijn (1),
Moy meysje fijn:
Aen geen groen heyden, aen geen groen stof (2),
Daer staet mijn Vaders huys en hof,
Swijght al stille mijn Lief (3) en laet jou vragen zijn.

Hoe kom ick op jou Kamertjen, Adelijn bruyn Smadelijn (1),
Moy meysje fijn:
Neemt jou toffeltjes in jou hant,
Kous-voetelingh maeckt soo soeten gangh,
Swijght al stille mijn Lief (3) en laet jou vragen zijn.

Of dat (4) deurtje kraeckte, Adelijn bruyn Smadelijn (1),
Moy meysje fijn:
Wy sellender een pont seep aen slaen (5)
Het deurtje sel (6) sonder kraecken op-gaen,
Swijght al stille mijn Lief (3) en laet jou vragen zijn.

Hoe kom ick op jou beddetje, Adelijn bruyn Smadelijn (1),
Moy meysje fijn:
Neem jy het deecken en ick het laken,
Wy sellen wel op het beddetje raken,
Swijght al stille mijn Lief (3) en laet jou vragen zijn.

Hoe kom ick by jou onder, Adelijn bruyn Smadelijn (1)
Moy meysje fijn:
Leght jou narmpjes over de mijn (7),
Het sal Sint Jan wel Somer sijn (8),
Swijght al stille mijn Lief (3) en laet jou vragen zijn.

In de H. B. (1) *maagdelijn.* (2) *hof.* (3) *ei lieve.* (4) *En of het.* (5) *inslaan.* (6) *dan zal 't wel.* (7) *slaat jou armtjes om de mijn.* (8) *dan sal sint Jan in de zomer zijn!*

De naam van Trijn Ratels is nog eens herleefd in de tweede helft der 17e eeuw. D. A. Opmeer gaf in 1660 eene onbeduidende »Klucht van Trijn Ratels» uit.

---

19. De klucht van Giertje Wouters is ook ontleend aan eene historie te vinden in de Vyftich Lust. Hist. enz. en wel aan de 38e: »Vrou Franchoise bemint zijnde van twee jonghe Mannen, d'een genaemt Rynuce en d'ander Alexander, sonder dat zy een van dees twee beminde, heeft haer van beyden met allen cloeckelijck ontslagen, doende den eenen hem selfs in schijn eens dooden in een graf neder legghen, ende den selfden door den anderen daer wt halen, zulcx dat noch d'een noch d'ander tot sijn voornemen en quam.» — Dezelfde geschiedenis is in 1679 nog eens be-

handeld in een kluchtspel door J. Pluimer, in De Bedrooge Vrijjers. — vs. 36. Eene herinnering aan eene voorstelling van HAMLET te Amsterdam?

---

20. Van W. D. Hooft's kluchten is Stijve Piet het langst op het tooneel gebleven. Hedend. Verl. Soon werd 7 maal, Jan Saly 5 maal, Andrea de Piere 3 maal, Stijve Piet 112 maal gespeeld.

---

21. Andrea de Piere is vervaardigd naar de 5e novella van den 2en dag van den Decamerone. Ze is de eerste Historie van de Vijftich Lustighe Historien J. Boccatii, door Coornhelt vertaald naar de Fransche overzetting van Le Macon. *Andre van Perouse tot Napels gecomen zijnde om Paerden te coopen, werd op eender nacht van drie wonderlijcke avontueren overvallen, alle de welcke hy noch ontginck met een Robijn, ende quam wederom in zijn huys.* — Het gekout van onze bestjes is geheel van Hooft's vinding.

---

22. De Hedend. Verl. S. is eene dramatische bewerking, van het volksboek Historie van de Verlooren soon. (Zie Dr. Haverman's dissertatie).

---

23. Vs. 112. Hij wil zeggen »Deficiunt mihi» en meteen schuift hij zijn duim over den wijsvinger: »mij ontbreekt duimkruid.» — Van de twee jaartallen op het titelblad van Krul's Drooghe Goosen moet er een foutief zijn, denkelijk het jaartal van de uitgave, daar dat van den speeltijd veel meer daarop uitkomt.

Het is zeker wel kenmerkend voor de ongegeneerdheid van den burgerstand dier dagen dat Goosen zijne moeder zulke onbetamelijke dingen durft verhalen en zulke ongepaste dingen durft zeggen. Voor de eer der studenten van dien tijd mogen we hopen dat de twee die ons door Krul geteekend worden uitzonderingen zijn. De overdaad, die er bij bruiloften en in huishoudens toen reeds heerschte, vindt men in de daartegen uitgevaardigde stadskeuren bevestigd.

In Jan Tots avontuur **(25)** en in dat van Drooghe Goosen als ook in G. A. Duirkants Klucht van Licht-hartighe Joosje (1632) hebben we treffende stukjes Amsterdamsch leven uit de eerste helft der 17e eeuw. Joosje Lichthart is er op uit met zijn kornuit Pieter Sonder Sorch, een smid. Dezes vrouw Stijntje Lubbers is daarachter gekomen en gaat vergezeld van Jantje, haar zoontje, hem uit de kroeg halen, die met de hulp van Neeltje gehouden wordt door het mooie weeuwtje Hillegont; beiden staan niet zonder reden als »lichte snaeren» te boek. Terwijl Joosje, Pieter en de boer Kees, welke laatste ook in de kroeg verzeild is geraakt, aan het zingen zijn van:

Wie wil hooren singhen
Hay van vreuchden dats een nieu Liet
Van ien soo loosen Boerman
Dieder zijn Vroutjen in doolen liedt,

komt Stijntje met Jantje binnen; haar man gaat goedschiks kwaadschiks mee. Joost en Kees blijven in de kroeg overnachten, doch worden opgejaagd door twee »diefleyers» Hans Foppen en Goossen Qual-gat, die op een »dofje» uit, bij Hillegont aankloppen. Deze, die geen slaapstee mag houden, laat den een door een venster ontsnappen en den ander zich verschuilen in eene kist.

Krul (geb. 1601 of 1602 te Amst. gest. 1646) is blijkens het noemen van zijn' naam in onderscheidene kluchten (**28,** 48, noot; **48,** 45; **57,** 15) meer gelezen geworden dan men gemeenlijk aanneemt. Zijne klucht werd door J. Soet merkwaardig genoeg geacht, om er een vervolg op te maken **(26).**

---

24. Opmerking verdient dat deze zeer korte klucht geheel in Alexandrijnen is geschreven, andere slechts gedeeltelijk, bijv. Nr. **26,** Een tweede Jan Saly. Severins van Cuilla, van wien overigens niets bekend is, schreef nog twee treurspelen, waarvan hij het onderwerp ontleende aan de Metamorphosen. De klucht van Pieter Soetvleys is blijkbaar eene navolging van Starter's Jan Soetekau (zie Nr. **11**). Voor de uitdrukking »De hooge Bergen daelen wel» vergelijke men Hor. Belg. II, pag. LI:

Berg und Thurm bedeutet Jungfrauschaft. So Nr. 15, 5:

Ic weet noch een so hoghen berch
boven alle berghen is hi hoghe,
die sel ic noch in dale brengen,
daer om ist dat ic poghe.

und Nr. 120, 3:

Ic hebbe veel berghen sien hogher dalen,
dan dat torreken datter neder daelt.

---

26. Deze klucht vond ik nergens onder de werken van J. Soet opgegeven. — Een van de twee studenten vertelt van een misbruik van vertrouwen, waaraan de »factoor» van de Rederijkerskamer zich had schuldig gemaakt. Op de vraag van den ander: »Ay seght hoe hiet die lanst?" is het antwoord:

'k Sel niet, hy was in NOOT MAN,
En NOOT MAN die versiert doch anders niet als list,
Of hoe men op het best in 's anders vyvers vist.

Dit is blijkbaar eene zinspeling op den als schrijver van treurspelen welbekenden P. Nootman of Nootmans.

27. De Klucht van Jochem Jool wordt voorafgegaan door

Aen de kijkers.

Mijn Vrunden als ghy Jochem siet
Ick bidje doch, veraght hem niet,
Schoon dat hy slegt is van verstant,
Hy heeft hier noch gelijck int Lant.

Een persoon vermomd als duivel treedt ook op in de Boertighe Clucht van Claes Klick. Op de regel: Die droncke drinckt en sijn Wijf plaeght, Ten is niet vreemt dat hy hoornen draeght. t'Amsterdam. Deze druk heeft geen jaartal. — De tweede druk is van 1640. — Claas Klick mishandelt zijne vrouw Trijn Snoeps. Slimme Piet komt haar te hulp met de volgende list; hij zegt tot Trijn:

Je sou me versteken in jou huys, en 'k sou mijn gaen vermommen
Ghelijck een Nicker, en asje 't saem te bet waer,
Mosje maken dat hy jou sloegh, als oft ewet waer,
En dan sou ick soetjes de deur op setten, en nae jou toe comen
En maken hem bangh, soo sal hy uyt het bedt springhen met schromen
En loopen uyt de Camer 't Veurhuys, en de deur uyt:
Dan sal ick de deur toe lappen, en comen by jou myn Bruyt.
So mach hy buyten staen, en ick sel by jou mijn Engel slapen
Tot sochtens toe, myn Trijntjen, hoe wil den Uyl staen gapen
Als hy buyten deur staet, en laet hem sochtens dan weer in.
Ick sel wel wech comen heel vroegh, Trijntje doeje mijn sin
Hy selje sen leven niet weer durven slaghen gheven,
Maer sal altijt dencken wat dat hy heeft bedreven:
Want het moeytme, datje so wort van Claes Klick eplaeght.

Trijn geeft haar toestemming:

Wel hoe kanje 't versieren? dit is dat mijn behaeght.

En zoo geschiedt het ook. Als Claes 's morgens weer binnengelaten wordt, zegt hij:

Och! Wijfje ick bid wilt myn vergheven,
Ick salje men leven niet meer slaen, dat sweer ickje strack,
Want ick ben al te verveert voor de Bulle-back.
Och! ick was soo bangh, ick kreegh schier een popelsy op 't lijf.
Vergheeft men dese reys, dit bid ick jou mijn Wijf,
Ick salje al gheven wat datje hart begheert.

Trijn zegt dat hij weer binnen kan komen, doch hij durft niet; zij stelt hem gerust:

Hy is al langh ewech, maer 't eerst jy mijn weer slaet,
Soo weet hy, soo hy seyt, voor sulcke smijters raet.
Nu het is laet, en wy gaen tsaem naer binnen.
Comt een Sundach weer, soo salje ons hier weer vinnen.

Aan het slot van het stuk staet de zinspreuk van J. van Arp: »Tijt leert.»

28. De Klucht van Frik in 't Veur-huys is een der vieste kluchten. Ze vloeit over van vuile woorden. Ze behandelt onkiesche onderwerpen en brengt onkuische personen ten tooneele. Ze is geschreven door een man die èn gedurende zijn leven èn na zijn dood te boek heeft gestaan als een toonbeeld van liederlijkheid en onbeschaamdheid. In deze laatste ging hij zoo ver dat hij wellicht voor de rechtbank der openbare meening een »niet schuldig» aan onzedelijkheid had durven pleiten met te beweren dat hij de zeden aan de kaak stelde van onderscheiden jongelui van zijn' tijd, dat hij ze naar waarheid afbeeldde en niet vergoelijkte en dat hij aan het slot zelfs door een paar luitjes, die zelven ver van achtenswaardig zijn, over zoo'n lichtmis als Frik een veroordeelend vonnis liet uitspreken. — De klucht is met onmiskenbaar talent geschreven; er komen echt comische toestanden in voor; hoe geestig laat Tengnagel Geertje van toon veranderen, als zij hare schoolroede weglegt om haar kind op te nemen.

Mattheus Gansneb Tengnagel, geb. te Amst. 1613, heeft korten tijd te Leiden gestudeerd, daarna denkelijk nog al gereisd, eindelijk zich neergezet in zijne geboortestad. Hij schreef Amsterdamsche Maneschijn 1639, Amsterdamsche Sonneschijn 1639, Grove Roffel, Sint Nicolaas milde gaven 1640, Amsterdamsche Lindebladen 1640, Klucht van Frik 1642, Spaensche Heidin 1643, De Geest van Tengnagel 1652. Hij is gestorven tusschen 1651 en 1657. Een tijdgenoot, Willem Schellinks, schreef van hem in een Grafdicht:

In hem herleefde Plautus geest.
Hy schoide op Terentius leest.
Hy was een Satyr in zijn leven;
Die Momus niet te gou wou geven.
Lees, gae voorby in stilligheyt;
Danckt God dat die haer onder leit
U niet en kon, of zo wel kenden,
Dat hy u niet vermocht te schenden.

Vg. Unger, Oud-Holland I, waar ook nog medegedeeld wordt dat Tengnagel »sijnde een poëet, wiens goederen waren ter Weeskamer, sijnde gedebaucheert van leeven, ende mondich wordende,» steekint gemaakt is. — Vs. 103. vg. Sp. Brabander, vs. 1280 en vg. wat Trijn van haar faam en eer vertelt..

---

29. De hoofdgedachte van De Klucht van Oene is ontleend aan Soet's Jochem Jool.

---

30. Behalve Sijtje Foberts en Aegje **(60)** hebben wij van Bormeester nog twee kluchten: Infidelitas ofte Ontrouwe Dienstmaagt (1644) en de Klucht van Doeden (1643). De eerste op den regel: »Kunje wat, dat kryght, Kryghje wat, dat swyght» is een verward stuk. Eene dienstmeid ontvangt

en onthaalt hare drie vrijers, met medeweten van den knecht, op een tijd dat haar meester en hare meesteres van huis zijn. De heer des huizes, Sr. Magnanimus, een »astrologist», is al een even onmogelijk persoon als zijne vrouw. Zij komen onverwachts bij zulk eene smulpartij te huis en jagen het gezelschap uiteen. — De tweede dramatiseert dezelfde stof die in menige boerde of fabliau (vg. o.a. Boccacio VII, 5) behandeld is: een man, die zijne vrouw niet vertrouwt, neemt als priester verkleed haar de biecht af. Zij, wetende wie in den biechtstoel zit, vertelt hem o.a. ook dat zij een »paep» lief heeft. Hij wordt daardoor versterkt in zijn vermoeden en houdt dien avond de wacht buitenshuis, omdat zij gezegd had dat die »paep» elken nacht bij haar sliep. Van de afwezigheid van haar man maakt zij gebruik en ontvangt haar buurman bij zich door middel van een ladder achter tegen het huis gezet. Als haar man, eindelijk het wachten moe, binnenkomt, maakt de buurman zich uit de voeten en moet zij veel verwijten hooren. Op zijne vraag welken »paep» zij liefheeft, antwoordt zij dat hij het zelf is, want zij wist wel dat hij haar de biecht had afgenomen. Hij is nu van zijne jaloerschheid genezen; hij vertrouwt haar voortaan volkomen »en de Vrouw met haer Buur-Vrijer hadden menige vreughd na die tijd.» — De stof is zeer onhandig en vuil bewerkt. Geen van beide stukken is waarschijnlijk vertoond; althans bij deze wordt niet vermeld als bij de twee andere »Gespeeld op d'Amst. Schouwburg.» — Zijn devies is nu eens »*Misericordia solatium meum,*» dan weer de vertaling: »*G'naad is myn troost.*»

---

31. Vs. 311 vlgg. Niet alleen in deze klucht, ook in verscheidene andere worden de schouten als omkoopbaar voorgesteld.

---

32. De schrijver van de Klucht vande Qua Grieten was ongetwijfeld een man van goede opvoeding en belezenheid. Enkele zijner karakters drukken zich wel wat kras uit, doch dat ligt in hun aard. De schrijver zoekt het vuile, het onkiesche niet. Lezenswaard is zijne voorrede.

Aen den Leser.

Dese Boert (die van sommige gelooft wort ernst te zijn) hadde ick nooyt gedacht door den druck gemeen te maken; ten ware ick meermalen van eenighe mijner Vrienden daer toe ware versocht, jae ghenoeghsaem gedwongen geweest. Ick hebbe dan (hoewel zeer noode) moeten believen, die gene, die my door verscheyde weldaden hadden verplicht, haer dat, en meerder versoeck toe te staen; wat insichten sy, om dit soo ernstigh te begeeren, gehadt hebben, weet ick niet: Mogelijck schuylender Grieten onder haer geslacht, die sy dit als een voorbeeld willen vertoonen. Exempelen, seytmen, leeren wel, en hy spiegelt sich sacht, die sich aen een ander spiegelt. Kan dan dese myne Griet eenighe deught aen de hare doen, soo be-

rout het my niet mijn pen in 't werck ghestelt te hebben; doch ick heb daer weynigh moet toe, dewijle ick der quade Grieten quaetheyt by de proef ken. Evenwel dit sie ick 'er in, dat door vele toelatinghe de vrouwen de volle heerschappye aennemen. Jan Goet-bloet (die vry veel mackers heeft) buyght in 't begin, en wort tot het eynde toe onder-druckt. De Notaris die sich tegens den eersten aenval stelt, wort, en blijft meester. *Dictum Sapienti sat.* Vraeghtmen wat my tot dese klucht te schrijven bewogen heeft, ick segge de warmen haert, en de koude lucht tot wandelen onbequaem, 't geene (tot mijn hertelijck wesen) mijn eenige tijdt-passeringe moet sijn. Sijnde dan ghenootsaeckt in huys te blijven, hebbe gedacht dat het beter was ledigh te sijn, dan niemendal te doen. Vaert wel.

In Amsterdam, den 20 Meert,
des Jaers 1644.

Denkelijk is aan deze klucht ontleend het spreekwoord: »Zij is in die wieg gewiegd.» Zie evenwel Tuinman I. 66.

---

33. De Klucht van Jaep Rontvoet is ruw, plat en hoogst onkiesch, doch verdienstelijk geschreven. De zedelijke strekking — de bestraffing van het booze door zich zelve — ontbreekt niet. Het is mij niet gebleken, of deze klucht ooit gespeeld is; zoo ja, dan moet het gek worden van Jaep aan het slot, mits de rol gespeeld werd door een acteur, die ze tragisch, niet comisch opvatte, een' goeden indruk hebben achtergelaten. — Vs. 250 zinspeelt waarschijnlijk op een oud gebruik.

---

34. Van Bruyningens Vlaemsche Klucht moet op het tooneel zeer vermakelijk geweest zijn. Als we mogen aannemen dat de bekende uitdrukking »hou je maar sjakes» haar oorsprong te danken heeft (gelijk ik waarschijnlijk acht) aan Sinjoor Jakus [Jacques], die zich in de spinde doodstil moet houden, dan moet deze klucht ook vaak vertoond zijn. — De uitdrukking trof ik het eerst aan in De Student, Stalknecht, Klugt-spel (van E. van Hoven) 1700, bl. 23: Jou Juffrouw is Patient, en hy speeld voor Apteker. Hou jy jou Sjakes. Vg. BOEKENOOGEN, kol. 375 en 1321.

---

35. Of Nooseman hier navolger is van Van Muyr **(31)** of van een ander (bijv. Hans Sachs in »Der farendt Schuler mit dem Teufelbanner») is de moeite van het onderzoek niet waard. Wel staat vast dat van zijn eigen kluchten er drie werden nagevolgd of omgewerkt. Vooreerst zijn Bedrooge Dronkaard **(37)** in De Bekeerde Dronkaard (1691), ten tweede de Klucht

van Krijn Onverstant of Vrouwen Parlement (1671) in De ontvoogde Vrouw (1688); de schrijver van deze twee navolgingen is Michel Elias, die ook Attila van P. Corneille vertaalde. De derde Klucht van Noozeman, die omgewerkt is, heet Lichte Klaertje, op het Spreeckwoort: Sieje 't visje, tast het aen, Of anders sal 't u wel ontgaen. Gespeelt op d'Amst. Schouwburg. Op nieuw oversien en verbetert, 1669. Deze klucht bevat de geschiedenis van eene vrouw, die door haar man gezien wordt, als zij met haar minnaar in eene slecht befaamde herberg is. Haar man is daar met zijn' knecht, beiden als muzikanten uitgedost, binnengekomen. Hij gaat den Schout halen; met dezen terugkomende, vindt hij zijne vrouw niet meer. Zij had lont geroken en was ijlings naar huis gevlucht. Daarheen trekken ook de Schout en haar man, en zij vinden Lichte Klaertje (zoo heet dat lieve vrouwtje) druk bezig met huishoudelijken arbeid. Zij loochent alles met stalen voorhoofd en hij moet haar vergiffenis vragen. Deze zelfde stof nu is behandeld door D. Lingelbach in De Ontdekte Schijndeugd (1687), een blijspel in drie bedrijven. De afloop is anders. De meid heeft gebruik gemaakt van de afwezigheid van meester en meesteres, om haar vrijer in huis te nemen en te onthalen. Zij verstopt hem ijlings in eene kast, als hare meesteres heel onverwachts terugkomt met haar boel. Bij de komst van haar man met den Schout verstopt deze op hare beurt haar boel en wel in eene waschmand, zet zich ijverig aan haar werktafeltje en schreeuwt moord en brand bij de tegen haar ingebrachte beschuldiging; zij zweert bij hoog en laag dat zij geen voet buiten het huis gezet heeft, tot haar man niet meer zijn eigen oogen, doch haar gelooft. Hij vraagt haar om vergiffenis. Tot haar ongeluk wordt de vrijer in de kast ontdekt en deze verklapt wie er in de mand zit. De bedrogen echtgenoot jaagt de dienstmeid, die met zijne overspelige vrouw geheuld had, en haar zelve de deur uit. — Wel zonderling, dat Lingelbach met geen enkel woord rept van Noozeman. — Behalve de reeds genoemde kluchten schreef N. nog Hans van Tongen, een kluchtspel van geen beteekenis en vertaalde hij uit het Fransch van Rotrou »De Gelukkige Bedriegerij,» welk stuk 31 Bloeimaand 1649 te Amst. werd gespeeld. Ook is niet veel zaaks *J. Noozemans Getemde Snorker, Kluchts-gewijs gespeelt op d'Amst. Schouburg 1649.* Eigenlijk zijn er twee snorkers Rombout en Wybrant; de eerste is ongetrouwd en maakt het hof aan de vrouw van den tweede. Deze bemerkt dat en wil zich wreken. Daartoe wapent hij zich van top tot teen met harnas, schild, zwaard en pistolen. Rombout die in zijn hart een even groote lafaard is als Wybrant — hetgeen reeds in het begin van het stuk is gebleken — wordt gewaarschuwd door Frank, die van beider lafheid partij trekt. Hij zegt aan Rombout dat hij Wybrant schrik zal aanjagen; dat doet hij ook door W. te vertellen dat R. een rechte ijzervreter is, dat hij iedereen doodt die hem ten strijde daagt. De snorkende W. kruipt in zijn schulp en belooft niet meer jaloersch te zullen wezen.

---

36. De feeks is keurig geteekend. — Boelens heeft zijne tweede klucht, die Van de Bedrooge Vryer (1649) opgedragen aan twee regenten van den Schouwburg. Hij beklaagt zich in die opdracht over eenige »quaetgunstigen», die zijn eerste klucht voor onecht hielden. Het is de geschiedenis van een vrijer, Remmert Lubbertsz, die achtereenvolgens door drie meisjes gefopt wordt. De eerste gooit den waterpot op zijn hoofd uit, de tweede wascht zijn gelaat met bijtende zeep en de derde laat hem blazen op een speeltuig, waardoor zijn gezicht geheel zwart wordt. Allen moeten voor den Schout verschijnen, waar evenwel niemand aan het woord kan komen, doordien zij onophoudelijk moeten fniezen. Een grappenmaker heeft hun nieskruid gegeven, bewerende dat dit kruid hen welbespraakt zou maken bij den Schout. — Hoewel deze klucht ver achterstaat bij De oneenige Trouw, werd ze nog in 1672 herdrukt en zes jaren later nog omgewerkt onder den titel van De verliefde Lubbert »van alle aanstootelijkheden en eenige misstellingen gezuivert, om tot proffijt der Armen ten Tooneele gebragt te worden.»

---

39. Vs. 88. »Rodermongt» is eene verbastering van Rodomont, een ridder in den Verliefden en den Razenden Roeland.

---

40. Zie over Isaak Vos de studie van Dr. J. A. Worp in Tijdschr. voor Ned. Taal- en Letterk. III. — Het Hollandsch met Duitsch doorspekt of het Duitsch met Hollandsch doorspekt, gesproken door Duitschers in onze kluchten, is meestal gekke brabbeltaal. Het Duitsch is te slecht en het Hollandsch te goed, altijd voor iemand die verondersteld wordt een geboren Duitscher te wezen.

---

41. Vs. 43. Ter Gouw zegt in Amsterdamsche Straatnamen van deze steeg: »De Servetsteeg heette vroeger de Revet- of Ravetsteeg. De naamsverandering is denkelijk enkel woordspeling geweest, want reeds in de 17e eeuw vind ik: »Ravet- of Servetsteegje,» maar Revet- of Ravetsteeg is de oude naam, als blijkt uit de zestiende-eeuwsche Keuren, en de beteekenis van dien naam is klaar. Revetten of ravetten waren dans- en speelhuizen, het was een steegje vol dartelheid en verleiding, waar Mattheus Gansneb Tengnagel van wist te spreken.» (Zie in zijn *Afgeslagen Bloesems* het grafschrift op »Koert Eycken, olykoeckbakker in de Servetsteegh.»)

Vg. overigens voor vs. 37 vlgg. Fokkens, Beschrijvinge van Amstelredam, bl. 276. Rasp-huys enz.

Na vs. 266 schijnt een regel te zijn uitgevallen: er ontbreekt een rijmwoord. Er bestaan van deze klucht onderscheidene drukken. Ze schijnt zeer in den smaak gevallen te zijn. Naar de opdracht te oordeelen is ze

gegrond op eene ware gebeurtenis en was het sluiken van wijn eene dagelijksche gebeurtenis. Vg. Sp. Brabander, 1210 vlgg.

---

42. Zie **63.**

---

43. Vs. 166. Vg. Cats, Huwelijcx Fuyck, bl. 29 (1656):

Dit is een oude les, dies stelt 'et voor gewis,
Alwaer het water stinckt, daer vanght men vuyle vis.

---

45. De klucht van Buchelioen is zeker een stukje, dat goed gespeeld de toeschouwers zal hebben doen lachen. Vooreerst het comisch tooneeltje tusschen Meester en Knecht, daarna de tegenstelling tusschen de groote voorzorg des vaders en den uitslag, vervolgens de dwaasheden van het kaboutermannetje en Jillis, eindelijk de heer des huizes buiten zijn eigen woning gesloten. De bedenkelijke moraal schijnt de schrijver door de boetvaardigheid van de dochter te willen redden.

---

46. De andere kluchten van Joost van Breen — Jean de la Roy of d'ingebeelde Rijke, De ziende Blindeman, Bedroge Jalouzy, De swarte Minnaers, meerendeels gedrukt »Voor de Liefhebbers» zonder plaats of jaartal — zijn onbeduidend of vuil.

Vs. 282. Vg. vs. 33 en 34 uit het »Esbatement van Hanneken Leckertant» (Trou Moet Blyken):

Maer eer wij beginnen, hoordt wadt wij u voorlesen:
Bewaert wel u buydels voor der pickaerts pracktijcken.

en vs. 86 en 87 uit »Een Spel van tCoren»:

Weest toch op u hoede, u boers wel bewaert,
Datse niet wert gescaert hier in presency!

---

47. Van Joannis van Dalen bestaan drie kluchten, waarin achtereenvolgens de hoofdrol spelen: De Jaloerse Jonker (1654), op de regel:

Die een aar zijn Bed besmet
In zijn gehuwde dagen,
Schoon hy meent hy het belet,
Hy moet ook hoorens dragen.

D'aardige Colicoquelle (1654), op de regel:

Een die liegt, die wordt belogen,
Die bedriegt, die wordt bedrogen.

De Kale Edelman (1657).

De eerste klucht is een stuk van schaamteloos overspel, gelijk de »regel» reeds doet vermoeden, zonder eenig comisch tafereeltje; de tweede is minder grof, de aardigheid van Colicoquelle is van geen zuiver allooi; bij Van Vloten kan men het eenige niet onaardige tafereeltje vinden. Het derde stuk en Colicoquelle zijn beide op den Amst. Schouwburg gespeeld. — In De Kale Edelman komen onder de acht crediteuren vier buitenlanders voor, een Engelschman, een Franschman, een Spanjaard en eene Duitsche baker. Wat een vreemden! Verg. het lijstje van de buren in **40.** vs. 164 vlgg. —

vs. 141. *siapjou,* chapeau?
» 145. *broddelje,* bretelles.
» 146. *mant,* manteau.
» 146. *gesjammereert,* chamarré.
» 147. *portkanons,* canons.
» 149. *boeys,* het Holl. boos.
» 254. *hedder,* hither.
» 258. *bal,* bald.
» 259. *Redligs,* redlich.
» 266. *kotan,* content.
» 272. *katzor de porkus?*
» 273. *filoe de pontnuff,* filou du Pont-neuf.
» 286. *sopper,* supper.

---

48. Vs. 250. Een anecdotenboek, getiteld: De Geest van Jan Tamboer ofte uitgeleezene stoffe, voor de klugtlievende jonkheid. Zie de aant. op **57.**

---

49. De tweede druk van de klucht van Sr. Filibert is getiteld: Oudmal ofte Boertige Comoedie van Sr. Filibert. Gerijmt door I. V. P. *Turpe senilis amor.* [Vignet: Filibert in de mand, Bely uit het half geopend venster kijkend, Coenraed zijn geweer aanleggend, Harme hem weerhoudend, Weerhaan achter den muur]. Tot Gorinchem. By Paulus Vink, Boek-verkooper 1663. In zijne opdracht spreekt de schrijver, Jhr. Joan van Paffenrode, vrijheer van Ghussigny (1618—1673) van den eersten druk als *vitieus* en als ontsierd door »groote mennigten van druk-fauten» en door het overslaan van »heele regels op sommige plaetsen.» Die *vitia* moeten dan zeker die drukfouten zijn, doch ik vond er slechts enkele. Ook zijn sommige lezingen beter in den eersten dan in den tweeden druk. Wat het overslaan van regels betreft, dit zal moeten opgevat worden in den zin dat de schrijver later enkele regels heeft ingelascht en eenige grove vuilig-

heden daarentegen uitgelaten en daarom van den eersten druk niet meer wilde weten. Ik heb dezen gevolgd, omdat er meer tooneelaanwijzingen in voorkomen dan in den tweeden. Over het algemeen zijn de kluchtspeldichters daarmede al te zuinig. Het geval van den minnaar in de mand is een heel oud verhaal en tallooze malen berijmd. Zie Der Minnen Loep I v. 2515 vlgg. — enz. enz. Ook Fockens heeft daarvan gebruik gemaakt in **50,** de volgende klucht.

---

50. Vs. 164. Vg. Ein kurzweilig Lesen van Till Eulenspiegel. Nach den ältesten Ausgaben von Karl Simrock. Die neunte Historie sagt, wie Eulenspiegel in einen Bienenkorb kroch und bei der Nacht zwei Diebe kamen, den Korb zu stehlen und wie er machte, dass die beiden sich rauften und den Bienenkorb fallen liessen. S. 11.

---

51. Nog in eene andere klucht wordt de Deventer koek vermeld, nam. in Barons Klucht van Lichtgat en Aersgat sonder sorgh (1653):

Daer is 't al over twien en 't wyff is noch te soecken,
Datter Sintere Claes een T inden schoen steecken moet met een paer deventersche koecken.

Volgens den Overijsselschen Almanak voor Oudheid en Letteren (1850) werd die koek reeds in de 15e eeuw gebakken en had in het midden der 16e eeuw de Regeering van Deventer met die van Amsterdam een geschil over het verbieden van die koeken in laatstgenoemde stad.

Deze klucht is zonder jaartal. Ze is door mij in 1660 gezet, omdat omstreeks dien tijd te Amsterdam vertoond was de Boertighe Klucht vande Saus. Op 't Spreeckwoort: Natuur voor Leer. Gespeelt op d'Amsterdamsche Schouwburg A° 1657. In deze klucht wordt een boevenstreek van denzelfden aard uitgehaald als in De List sonder Voordeel. Twee dieven, Dorstich Hart, die het meest van drinken, en Magher-Harst, die het meest van eten houdt, beraadslagen over de manier waarop zij dien dag den kost kunnen krijgen. Dorstig Hart heeft een man afgeluisterd die vleesch gekocht en aan zijne vrouw gestuurd had met bevel er eene welsmakende saus bij te maken. Dienzelfden man had hij daarop het mes met de scheede gerold. Hij zal naar Catrijntje, de vrouw van dien man, gaan en het gebraden vleesch uit diens naam opvragen, omdat deze het aan een vriend wou geven. Voor de echtheid van de boodschap zal hij het mes toonen; haar man zou het hem daartoe hebben meegegeven. De schurkenstreek gelukt; hij krijgt het gebraad, doch bij zijn maat, Magere Harst teruggekomen, vraagt deze naar de lekkere saus, die ontbreekt. Er wordt afgesproken dat M.H. ze zal gaan halen. Ondertusschen is Goozen, de man van Catrijntje, thuis gekomen. Zij had haar man natuurlijk na het weghalen van het gebraad, dat naar ze meende door hem met een vriend zou wor-

den verorberd, vooreerst niet terugverwacht en Ritshart, haar lief, binnengelaten. Verschrikt bedenkt zij een list. Haar man is aan één oog blind. Op zijn herhaald kloppen doet zij open en zegt: »Wel Liefste hebje lange hier voor de deur gestaen?» Norsch antwoordt hij: »Was ick soo langh ghehangen, ick was al stock-stijf doodt.» Zoetsappig herneemt zij:

Ick was in sluymeringh,
En droomde voort een droom, een al te wonder dingh,
Mijn docht Man dat ick sagh met onbevaeckte oogen
't Geen mijn verblijden dee, maer nu ben ick bedroogen.
GOOZEN. Wat was het Liefste, segh. CATR. Als dat mijn waerste sagh
Uyt dat geblinde oogh soo wel als uyt dat.

Meteen houdt zij de hand voor het gezonde oog en daarvan maakt Ritshart gebruik om te ontsnappen, zeggende:

De Nicker mocht bedenken
Wat dat een Vrouwe doet om d'eere niet te krencken.

Op Goosens vraag naar het gebraad antwoordt zij ten hoogste verbaasd dat hij het heeft laten halen en geeft hem te gelijker tijd zijn mes; hij ziet in dat hij misleid is. Nauwelijks heeft hij den wensch geuit dat de schelm nog zal komen om de vergeten saus, of Mager klopt aan de deur. Goosen geeft hem een duchtig pak slaag en laat hem eerst gaan, als hij belooft den waren schuldige te sturen. Hij vertelt aan zijn' kameraad dat de juffrouw gezegd had dat die 't gebraad gehaald had ook om de saus moest komen: hem vertrouwde ze niet. Dorstich Hart gaat dan en wordt nog meer dan Mager Harst op »Stockspijs» of »saus gemaeckt van Stocksuycker» onthaald.

De Klucht is niet vrij van vuile woordspelingen. In W. D. Hooft's Jan Saly vertelt Joosje de geschiedenis van den eenoogige, die hier gedramatiseerd is; zie onder meer XVI Le Borgne Aveugle in Les Cent Nouvelles nouvelles.

---

52. Dit fragment uit de Klucht van Fop maakt ons bekend met het leverdichten, iets waarvan herhaaldelijk in onze kluchten sprake is (zie o.a. Bormeester, Infidelitas ofte Ontrouwe Dienstmaagt). Ook blijkt er weer uit voor de zooveelste maal dat men, als de drank in den man was, vaak dingen zeide die, zoo men zijne wijsheid behouden had, ongezegd zou hebben gelaten.

---

53. »Hij wit him er by ta foegjen az Bolle Bakkers Jan.» (Scheltema, Verzameling van Spreekwoorden II, 12).

---

54. Vs. 168. Croonenburg. — 23 Julij, 1660 werdt het Slot Kroonenburg van de Zweeden aan de Deenen overgelevert. De Ruiter met de meeste Hollandsche Zeekapiteinen verzelden den Deenschen Bevelhebber, toen hij met zijne soldaten daar in trok. (Brandt, Leven van De Ruiter (ed. 1794) I, 494.)

---

55. De stof van deze Klucht is ontleend aan Cats' Houwelijck, 1642, 4°, Vryster bl. 53 vlgg. Zijn verhaal eindigt met

Siet vrysters eens verloren eer
En vintmen noyt sijn leven meer.

Nog een ander verhaal van Cats is door een onzer kluchtschrijvers gedramatiseerd, Liefdes Vossevel uit den »Proefsteen op den Trouring»; nam. Het Huwelijk door List van P. W. van Haps (1694).

---

56. Sybille bedient zich van dezelfde list, waarvan gewaagd wordt in Wisen raet van vrouwen (Verwijs, Bloemlezing uit Mnl. Dichters), in Boccacio III, 3, en in L'Ecole des Maris. Hoe plat en onkiesch Van Paffenrode ook is, met eene zedeles besluit hij. Aan het slot nam. houdt Ulrich eene lange rede over zijne gierigheid, die hem verleidde tot een huwelijk met eene oneerbare vrouw; hij eindigt deze aldus:

Daarom gy, jonge liên, die voor u neemt te trouwen,
Siet meer na 't deugd-ryk, als na 't schat-ryk in de Vrouwen:
En daar gy van dees twee het eene kiesen moet,
Stelt rykdom agter deugd, en kiest nooit eerloos goed.

Van Hasselt, Over de eerste vaderlandsche klugtspelen (1780) zegt bl. 29: »De Vrijheer van Paffenrode beschonk zyn soldaten voor iedere spreekwys, die zy op de wagt verzonnen, en die zyn nog onder zo vele, van anderen ontleend, in zijne spelen te vinden.»

---

57. Den inhoud van Abraham van Steyn's klucht vindt men nagenoeg terug in »De Geest van Jan Tamboer» (zonder jaartal), bl. 128: By een zeeker Barbier tot *Enkhuizen,* genaamt Meester *Gerrit,* kwam een Boer voor de deur met melk, welke in lange jaren niet geschooren was, ziende dat 'er een Barbier woonden, zei in hem zelven, ik moet my nu laaten scheeren: dat hy deed. Hy in het Huis koomende, zeide Meester ik woude wel eens geschooren weezen, wat zal ik geven, maar gy moet het schoon afscheeren. De Barbier zeide, Een Rijksdaalder. Dat is te veel, zei de Boer, men plagt maar een stuiver te geven: Dog veraccordeerden voor twee blanken. De Boer ging zitten, den Barbier begon te scheeren ende schoor den Boer heel naakt de oogharen van zijn oogen af en al het haar met een

scheermes van het hoofd af. De Barbiers Huis-vrouwe zeide, Man gy bederft de Man met scheeren: De Barbier zeide, Vrouwe gy verstaat het u niet: Het komt deeze Man niet geleegen om alle week te laaten scheeren: Neen, zei de Boer, 't is zo bedongen, 't moet af weezen: De Boer dus geschooren zijnde, ging na Huis. Daar koomende stond de Deure toe, ende hy klopten aan. De Vrouwe de Deure open doende, begon te schreijen, roepende Wat Monster is daar voor de Deur, ende liep weg. Hy riep al, Vrouwe, ik ben u Man: Zy zeide, Gy liegt het, mijn Man heeft een lange ruige Baart, gy bent de Duivel, die mijn Mans Spraak heeft aangenomen. Hy weederom, Ik ben in der daad u Man, ik heb my kaal laaten scheeren, om alle weeken na de Stad niet te loopen en zo veel geld te geven; de Meester dorst wel een Rijksdaalder eiszen, maar hy heeft het voor twee blanken nog gedaan. Gy zoud u liever, zei de Vrouw, alle Maanden laaten scheeren en geeft dan een schelling, zo zoud gy alle Mans spot niet weezen, du gierige Duivel daar du bist, ik woude wel dat elk haar op den kop een kramdraad wierd, zoo zoud gy geen lust tot scheeren weer hebben.

---

58. Het vermoeden ligt voor de hand dat Klaerbout bekend is geweest met de geestige farce van L'avocat Patelin. De Klucht van het Kalf is niet onaardig en handelt nu eens niet over de eene of andere liefde geschiedenis, hetzij dan van geoorloofde of ongeoorloofde minne. Klaerbout is ook nog de auteur van twee andere dramatische werken: Droef- Bly- eyndig Vertoog op 't Belegh en Over-gaen aan Middelborgh, gewonnen den 20 Febr. 1574. (Midd. by Henrick Smidt, 1661). De Opdracht is gedateerd van Vlissingen. Daar woonde hij dus destijds. Het werkje is voorzien van lofdichten door P. Schonck, J. Noozeman, J. Bara, Jacobus Kemp. — Oresto, Verdruckte Onnooselheyt en de Rampsalige Sibyna. Treurspel. Op den regel: Door geyle Min, Komt dolle sin. (te Amsterdam by Pieter Timmers, 1662). Het is opgedragen aan den konst-lievenden Poët Jan Vos. — Zijne klucht is vrij wat beter dan deze twee tooneelstukken. De vuile, onbeduidende klucht van Ik kenje niet (1664) van Jan Bara berust gedeeltelijk op een zelfde intrige.

---

59. Vg. Les Précieuses Ridicules.

---

60. Eene omwerking van Trijntje Cornelis **(43).**

---

61. Door Asselijn omgewerkt onder den titel van de Klucht van de Quacksalver (1692). Vs. 31. Over Jonkheer Everard Meyster zie *De Oude Tijd* (1872) bl. 245.

---

62. Gelijk de schrijvers van het meerendeel der kluchten beoogt ook Joan Boltingh niet een afgerond geheel te leveren; het is slechts eene schets van het Amsterdamsche leven. We vernemen niet hoe het met Mr. Tiribus afloopt. Gaarne hadden we gezien, dat ontdekt was dat het zoogenaamd gestolen linnen door hem met slechte bedoeling aan Bolle Janne was geschonken en dat hij met beschaamde kaken voor het gild had gestaan. — Dat Joan Boltingh een ontwikkeld man was blijkt uit het stuk; des te meer kenteekenend voor den nog in die dagen onder de beschaafden heerschenden toon is wat hij in zijne »Toedracht aen Sr. Joan Erkelens» van zijne klucht schrijft: »doorleestse, laetse doorleesen, prijstse daer 't waert is, laeckse daer 't waer is, bewaertse, veeg 'er je p . . . . . aen, als je 't gebreck hebt, my sal 't niet schelen.» Op deze klucht schreef dezelfde Joan Erkelens, wiens zinspreuk was *Tentando* en van wien dan ook het vierregelig rijmpje van den titel is:

Met Misdaên, die de Heer begaet,
Wil hy syn Knechts betichten.
  Uyt Hoerery spruyt alle quaet.
't Verduystert goede Lichten.
  Hier rollen wond'ren over hoop.
Hier vechten Knecht en Meester schier,
  Dus toont een schets van 's werelts loop
De Klucht van *Tiribus* alhier.

De naam Tiribus gold voor dien van een gek. »Maller als Tyribus» leest men Sart. Adag. p. 477 en bij Van Paffenrode, Hopman Ulrich bl. 66: Wat is narren een drollig tuig! Wie heeft syn leven zulken tiribus gesien? Vg. Tuinman I, 51.

---

63. Met de Klucht van Kees Louwen bedoelt de Schrijver volgens eigen mededeeling eene voltooiing van Bredero's stukje »Van een Huys-man en een Barbier.» Baron heeft de regels van Bredero wat langer gemaakt, diens gedachten wat aangelengd, niet verfraaid en den boer laten berooven door den barbier. Hier en daar heeft hij het stukje fatsoenlijker gemaakt, of liever minder onkiesch, evenwel van onkieschheid is hij zelf in het vervolg niet vrij te pleiten. — Het liedje van den Friezeman is te vinden in de Horae Belgicae (1833) p. II, 147. — Baron's zinspreuk was »Aensiet het Ent.» — In de beide kluchten van Baron is de zinbouw slordiger dan in vele andere kluchten. — Blijkens lofdichten geschreven op zijn treurspel Rododaphne ofte Persiaensche Heldinne (1651) was hij letterzetter.

Vs. 152. De rederijkerskamer van Oegstgeest heette Oest-geest-vreugd en het blazoen was de Oogentroostbloem (Schotel, Geschiedenis der Rederijkers).

---

64. Medunkt dat de smeekbeden van Leander meer een tragische dan een comische werking hebben. Ook hier in dat afschrikkend voorbeeld kon de klucht weer tot leering dienen.

Vs. 143. Vg. Meijer, Oude Ned. Spr. bl. 36: Twerck gaet voert, als een luys op een teerighe hoycke. — Sart. p. 675: Hy kruypt als een luys op een geteerde huyck. — Tuinman I, 275: Zy galopperen als een luis op een beteerde huik.

---

65. De Vrijer in de Kist (hoewel uitgaande van »Nil Volentibus Arduum») is naar allen schijn een oorspronkelijk stuk en doet het Genootschap eer aan. De karakters zijn goed geteekend en flink volgehouden. De handeling is hoogst eenvoudig.

---

66. Dit is eene wijziging van Bormeester's klucht **(60).**

---

67. Hoewel Asselijn zelf Jan Klaazen en Het Kandeelmaal betitelt als blijspelen, heb ik ze evenwel, zooals zijne tijdgenooten trouwens ook deden, als kluchten beschouwd en derhalve geen bezwaar gemaakt dezen bundel met uittreksels uit genoemde tooneelspelen te verrijken. Zie over Thomas Asselijn de studie van Dr. J. A. Worp in Tijdschrift v. N. T. en L. 1884, bl. 45 vlgg.

Vs 103. Vg. Fokkens, Beschrijvinge der wijdt-vermaerde Koop-stadt Amstelredam (1662), bl. 279: In dit Tuchthuys brenght men die van geschikte ouders zijn, doch niet geschikt willen zijn, ofse moeten hier soo een lange tijdt van de straat en uyt de Bacchus Schoolen ghebannen worden, hier toe sijn besondere kameren, en slaapplaatsen, en dese werkken niet, maar de Ouders betalen de kostpenninghen.

---

69. De kluchtspelen van Bernagie hebben alle eene didactische strekking. Zie over Dr. Pieter Bernagie de studie van Dr. J. A. Worp in Tijdschrift voor N. T. en L. 1883, bl. 123 vlgg.

---

70. Vs. 133. Vg: Maar trek naar Harderwijk, en laat
Jou vaardig maken advocaat,
Want een blauwbesse brief kan maaken,
Dat jy zult aan zyn dochter raaken.

P. de la Croix, Haagsche Barend (1685).

---

73. Deze klucht van J. de Rijk is in den trant van Asselijn's Jan Klaazen geschreven. Hij heeft zelfs de namen van Martijntje en Diewertje overgenomen. De Rijk heeft nog een paar tooneelstukken geschreven: Heraclius, een treurspel, dat onderscheiden drukken beleefde; Krispijn, Juffrouw en Notaris, Blijspel, en De Dagdief, kluchtspel.

Vs. 195. De volksroman: Historie van Malaghys.

---

74. Vg. Hoofdstuk XXVI, Het Snuiven, in Schotel, Het Oud-Hollandsch Huisgezin in de 17e eeuw.

Vs. 158. Zie de Woordenlijst op **moer-gemak.** Men kan evenwel ook denken aan het laatste gedeelte van het spreekwoord uit Meyer, Oude Ned. Spr. bl. 81: Van vadere comt eere, van moedere ghemack.

WOORDENLIJST.

(HET VETTE CIJFER DUIDT HET NOMMER, HET GEWONE DEN VERSREGEL DER KLUCHT AAN.)

A.

Aecks, Akensch, **47,** 235.
Aal, van den aal eten, er van langs krijgen, **30,** 92. Evenzoo: van den aal vreten, **41,** 266.
Aaltje, v. Aaltje zingen, aal (bier) drinken, **4,** 79; **28,** 28; vg. v. mooi Aaltje zingen, *Hor. Belg.* II, Nr 11.
Aendrabbelen, aantrippelen, **19,** 74.
Aenhebben, de dagen hebben niet an, we hebben niets aan de dagen, ze zijn kort, **46,** 10.
Aenranden, aanpakken, **8,** 15; overvallen, **43,** 157.
Aanransen, aanranden, 70, 164.
Aenreeden, in gereedheid brengen, **56,** 212.
Aenspreken, uitnoodigen **68,** 104. Vg. aanspreker, bidder (ter begrafenis).
Aensloeren, laten a., langzaam te werk gaan, **17,** 113.
Aanstellen, eene vergadering a., eene v. beleggen, **71,** 57; het leven a., het leven inrichten, **46,** 227.
Aep, ghy houdt den aep enz., gij verbergt uwe bedoeling, **19,** 93; gewoonlijk: gij houdt den aap in de mouw.
Aer, na een aer, maak dat een ander wijs, **25,** 58. Vg. à d'autres.
Aerdig, lief (ironisch), **42,** 26; ferm, **31,** 384.
Aerdigheyt, listigheid, **14,** 347; liefheid, bevalligheid, **69,** 344.
Aers, schier aers (bijna anders), verbaasd, **14,** 12; onthutst, **14,** 216, aârs als aârs, **65,** 130.
Aers noch aers als (of), juist als, **16,** 31; **63,** 29.
Aers, zie naers of neers.
Aerseling, achteruit **71,** 51.
Aert, haard, **42,** 63.
Aert, een aert hebben, uitstekend, degelijk zijn, **21,** 40.
Aes, een van deus aes, eene arme sukkel, **11,** 17.
Aesingt, aangezicht, **11,** 139; **16,** 29.
Aes-sack, spelen uit den a., gekheid maken, goochelkunsten vertoonen, **5,** 245. Vg. SART. p. 440: Dat zijn kluchten. Dat is uyt den aessack gespeelt. De re nova stupendaque et praestigiis simillima.
Aexster, ekster, **44,** 109. Vg. Hij kan klappen als een ekster.
Abbegat, hel, **15,** 281. Vg. SART. p. 509: In Orci culum incidas. Loopt voor de donder, in abben aers. Sermo perniciem et extremum exitium imprecantis est. Zie *Sehijnhailigh* (Pantheon), 125.
Abel, knap, **39,** 3.
Abelheyt, behendigheid, **6,** 399; **31,** 89.
Achten, acht geven, letten op, **37,** 56.
Achter lant, door het land **59,** 43.
Achterskint, achternicht, **43,** 111.
Adeeren, optellen, **40,** 137.
Afbrengen, afschaffen, **71,** 105.
Afhebben, er van weten, verstand van hebben, **35,** 102; klaar zijn, vrij af hebben, goede sier maken, **42,** 8.
Afkomen (ofkomen), beneden komen, **7,** 56.
Afleggen (ofleggen), klaarspelen, **15,** 18; iemand afleggen, de verkeerdheden opsommen, **72,** 63; leelijke dingen vertellen, **65,** 312; »tot haar onschuld» moet dan ironisch worden opgevat. Vg. *Het Wdb.* I, 1134.
Afpollen, (door een minnaar) afhandig maken, **48,** 234. Vg. *Lucelle*, 463.

Afscheiden, er van afstappen (uitscheiden), **58,** 237.
Afsmeren, afrossen, **28,** 79; **36,** 14; **58,** 292.
Aftergebleven, achterwege gebleven, achtergelaten, **57,** 277.
Aftersusterling, achterzusterskind, achternicht, **11,** 29.
Afzetten, in koers (geld) verminderen, **47,** 230 (zie *Warenar,* ed. P. LEENDERTZ JR. bl. 173); afschepen, **65,** 126.
Afzien, in orde brengen, **7,** 132; **42,** 145; ermee stellen, **57,** 83; **58,** 88.
Ackerlijsjes, basterdvloek, ook sackerlijsjes, **58,** 338.
Ackerment, basterdvloek, ook sacrement, **6,** 342; **22,** 109; **40,** 285.
Ackremast, basterdvloek, **36,** 23; **39,** 252; **58,** 226.
Al, alles, **8,** 10; alsof, **8,** 54; ja wel, **74,** 92.
Alaken, helaas! **34,** 118.
Allen, met allen, in het geheel **58,** 346; vg. niet met allen, niemendal.
Allijckwel, evenwel, toch, **21,** 11: Jij toch bent van 't Consistorie, dus niet Roomsch.
Als, alles, **10,** 44; **59,** 70.
Alst doet, gij hebt gelijk, (ast is, ast sou), **6,** 281; **36,** 107, 121.
Altans, nu, **55,** 243; **56,** 103.
Al wat ik zie, denkelijk een hazardspel met kaarten (banken?), **67,** 319; **68,** 157.
Altijd, altoos, in alle geval, ten minste, **11,** 229; **33,** 225; **40,** 46; **56,** 245; **69,** 177, 293; **70,** 178.
Ameloos, ademloos, buiten adem, **45,** 106.
Ameraaltje, puikje, **67,** 250. Vg. den Ammerael aen boort krijgen, **25,** 54.
Amere, amerij, een oogenblikje, **66,** 115.
Angh, beangst, **30,** 126; **48,** 110; **54,** 150.
Antieren, zich a., zich aanstellen, **66,** 94.
Apenspel, zotte vertooning, **12,** 44.
Apsack, zie **Aessack, 51,** tusschen 13 en 14.
Arch, bij de hand, **13,** 136; **47,** 263; **70,** 148.
Argje, uit een a., uit berekening, **69,** 142.
As, ongebrande as, stok, **44,** 183.
Ascax (**axkax**) onder den schijn, voor de leus **13,** 182; **39,** 94.
Ascat, morsebel, **15,** 66. Er is hier sprake van eene vrouw, niet van een kind. Evenzoo aschgat, **70,** 12.
Asch, met mijn slippen in de a. sitten, van mijn goed een lui leventje leiden, **36,** 11. Zie *Het Wdb.* II, kol. 715.
Asent, aangezicht, **12,** 18.
Ast is, je hebt gelijk, zoo is het, **35,** 142; **36,** 107. As 't doet, **6,** 281. Ast sou, **9,** 147.
Avejere, avoueeren, bekennen, **17,** 82.
Avys, waarschuwing, mededeeling, **40,** 56.

B.

Babel, den toren van B. bouwen, misverstand, ruzie krijgen, **39,** 259.
Babijn, bobijn, garenklos, **39,** 113.
Babock, domkop, lomperd, **6,** 255; **30,** 99. SART. p. 647: Ghy stont als een Babock. In stupidum et elinguem dicebatur, moribusque insulsum, ac velut attonitum.
Bachten, achter, **34,** 135, 185.
Baert, een vlasschen baert annayen, om den tuin leiden, **15,** 20. Zie TUINMAN I, 19. Vg. SART. p. 575: een vlassen-baert maecken Perinde valet, quasi dicas fucum facere. Vlassebaert, non genuina, sed appositita.
Bak, schotel, **51,** 105.
Backstien, b. seggen, **11,** 14, een hard, een gewichtig woord, het jawoord zeggen; vg. *Het Wdb.* i. v.
Bal, wat ien ouwe bal, wat een dwaasheid, **30,** 194. Vg. *Mnl. Wdb.* i. v. SART. p. 421: De (potu aut) re vehementer contempta ac vili. *Tspel van Sinte Trudo,* vs. 2838.
Balcken an twie seggen, 11, 197. Vg. SART. p. 394: Balcken aen twee spreecken, Est verbis uti magnificentioribus.
Bang zien, stuursch, zuur zien, **71,** 49. Zie *Het Wdb.* II, 969, 3).
Bancken, smullen, **4,** 114; **31,** 324.
Baren, misbaar maken, **4,** 230; **22,** 111; **33,** 221.
Bazelos manos, handkus, groet, **39,** 22. Vg. baisemain.
Bastert, eene soort van zoeten wijn, **33,** 215.

Bay saft, wacht eens even, **13,** 128. Vg. *Warenar* 815.
Bayevanger, knappe vent, een bol, **39,** 162.
Bedaan, voorzien, **56,** 163.
Bedancken, hem b., zich zelf gelukwenschen, **58,** 43.
Bedaren, tot zich zelf komen, **8,** 55; **27,** 139; (zich b.) **67,** 331.
Bedeest, beangst, **8,** 53; **46,** 199.
Bedienen, van dienst zijn, **67,** 219.
Bediet doen, verklaren, antwoorden, **31,** 358.
Bedoven (gedompeld), midden in, **8,** 81.
Bedreven, an de lui 'er seggen is niet bedreven, aan de praatjes van de menschen is niets gelegen; ze hebben niets te beduiden, **9,** 158. — **32,** 154; **34,** 284; **48,** 226.
Bedroopen, zich kunnen b., den kost winnen, **5,** 267; **23,** 119.
Bedurven, diep ongelukkig, **18,** 41; **19,** 55; **36,** 222; **58,** 192.
Beet, een beet, een weinigje; niet een beet, volstrekt niets, **7,** 183; **23,** 154; nergens naar, **23,** 83; niets, **32,** 378; **54,** 146.
Begaen in, bekommerd over, **70,** 43.
Begaen, krijgen, **36,** 234; zijn gang gaan, **49,** 100: laat mij die smartelijke, lastige zaak maar in orde brengen. TUINMAN, II, 198, onderaan.
Begommen, tusschenwerpsel, (bij God!) **66,** 201.
Begorden, omsingelen, in moeite brengen, **3,** 75.
Begorten (begorden), zwanger maken, **30,** 72.
Begrobbeld, bemorst, **4,** 187.
Begrooten, vergrooten, **49,** 111. Zie *Het Wdb.* i. v.
Begrouwen, berispen, doorhalen, **42,** 141.
Begruysd, vuil, **31,** 117.
Behulpelickheyt, kunst om zich zelven te helpen, vindingrijkheid, **35,** 227.
Bejagh, zaken, **43,** 142.
Beyert, baaierd, warboel, **33,** 80.
Beyerman, klokkeluider; hy souze voorseker den b. schencken, hij zou ze laten loopen, **15,** 163.
Beyts, beide, **19,** 82.
Bekayen, bevuilen, **30,** 198.
Bekennen, kennen, weten, **49,** 80. Zie *Mnl. Wdb.* I, kol. 780.
Bekippen, betrappen, verrassen, **55,** 197.
Beklagen, aanklagen, **22,** 62.
Bekleeden, bezetten, deelnemen aan, **68,** 104.
Beklijven, standhouden, blijven, **67,** 214; gedijen, voorspoedig zijn, **67,** 325.
Bekollen, betooveren, **48,** 235.
Bekomen, tot vroegeren staat terugbrengen, **10,** 61.
Bekruipen, verrassen, **30,** 193.
Belaen (beladen) bezorgd, **31,** 30; b. met, bezorgd over, **46,** 128; **54,** 200; gekweld, **4,** 233; **46,** 279; **58,** 327.
Beleggen, goed letten op, **53,** 176; besturen, **58,** 203.
Belesen, inpakken, **27,** 5; door bezwering verdrijven, **27,** 53; de les lezen, **31,** 197; **31,** 376; overhalen, **59,** 6, 260; **67,** 310.
Belyen, hem b., zich tevreden stellen, **36,** 155.
Belippen (de lip laten hangen) berispen, **43,** 196.
Beloeren, een loer draaien, **34,** 170. Vg. loeren.
Bemeurien (humeuren), aard, karakter, **65,** 94.
Bene houwen, vleeschhouwen, **1,** 107. Vg. beenhacker, **58,** 3.
Benier, manier, **7,** 216; **17,** 106; **65,** 48.
Beperrelt, (versierd) in gezelschap van **30,** 236. Vg. *Sp. Brab.* 618.
Beplanten, met een bos(ch) boomen, b? **33,** 250.
Bequaem, gemakkelijk, **4,** 155; aangenaam, lief, **30,** 115; geschikt voor, **69,** 35.
Bequelen, pijnlijke gevolgen ondervinden, bezuren, **31,** 166. Zie *Mnl. Wdb.*
Bequicken, verkwikken, **31,** 31. KIL. reficere.
Beren (baren), leven maken, **53,** 76.
Bergomas, eene Italiaansche dans (Bergamo), **40,** 13. Zie *Tijdschrift* XVI, 117.
Besabberen, bevuilen, **13,** 102.
Bescheyt, billijkheid, recht, **36,** 142; **59,** 103: dat is niet meer dan billijk.
Bescheidelijke reen, duidelijke woorden, **39,** 284.
Bescheyen, antwoorden, **24,** 36.

Beschijten sonder eersgat, bedriegen, **58,** 148. Zie KIL.
Besicht, gebezigd, gebruikt, **33,** 173.
Besinnen, liefhebben, **48,** 61.
Besint hebben, liefhebben, **25,** 66; **49,** 73.
Beslaen, beslag leggen op, **42,** 150.
Beslag, mengsel van meel, enz. **30,** 250: die man zou jou passen, dat (deeg) zou goed uitzetten (gedijen).
Beslagen, beslaan, afloopen, **68,** 39.
Beslobben, beslabben, bevuilen, **19,** 70.
Besluiten, den duivel bezweren (zoowel oproepen als bannen), **31,** 290.
Besoecken, beproeven, **46,** 58; **56,** 125; **65,** 210; ondervinden, **29,** 52.
Besproken zijn, afgesproken hebben, **50,** 97.
Best, beter, **9,** 150. — je bint de beste, enz. **33,** 227, ironisch even als: »hij is de beste van die in zijn schoenen steekt» of »daer hy alleen is, daer is hy de best (SART. p. 239). »Zij is de beste die in haar vel steekt» (TUINMAN II, 67).
Bestay, pastei, **22,** 21.
Besteeken, overleggen, **48,** 24; **49,** 163; **58,** 347; **67,** 230; **69,** 272.
Besteen, hem b., zich abonneeren, **57,** 34.
Bestellen, bezorgen, **26,** 180; toetakelen, **74,** 101; een dienst bezorgen, **67,** 227; **73,** 60; bemorsen, **74,** 101.
Bestorven knecht, een jonkman zonder familie, **17,** 152.
Bestoven, aangeschoten, dronken, **22,** 67.
Bestruiven, bezwangeren, **73,** 53.
Besuckt (besucht) vervloekt, schandalig, **7,** 69; **23,** 93; **57,** 65; te b., drommels, **26,** 176.
Besuld, dwaas, **30,** 86.
Besuyren, lijden, **31,** 11; gaen is hier periphrastisch gebruikt, derhalve: »dat gij lijdt».
Bet, een bet, ferm, duchtig, **7,** 92; **19,** 59, 107; bet, erger, **24,** 59; **56,** 6; **63,** 121; **68,** 153; meer, **43,** 121.
Betiel, plateel, schotel, **4,** 119; **32,** 77.
Betjoenen, meestal: betooveren; hier: bijstaan? **66,** 237.
Betogen, betoonen, **19,** 77.
Betrapen, betrappen, **31,** 364; **34,** 344; **55,** 108.
Beuren, gelegen komen, **32,** 218; **57,** 61.
Beus, beurs, **57,** 137. Zie **58,** 344.
Beutelaer, buitelaar, kermiskunstenaar, **15,** 213.
Bevijnen, bevinden, **31,** 304.
Bevroyen, bevroeden, **3,** 20.
Bewaeren, zorgen voor, **33,** 153.
Bewaerster, verpleegster, baker, **15,** 55.
Bewaert, beschermd, beveiligd, veilig, **23,** 25. Zie *Mnl. Wdb.*
Bewanderen, begaan, **40,** 112.
Bewribbelen, heen en weer bewegen, **7,** 43. Vg. DE JAGER, *Wdb. der Freq.*
Bickerasy, smullerij, **51,** 227. Bicken, becken, den mond naar zetten, voorts pikken; vg. *Tiisken,* 1383.
Bier-beschoyer, bierbezorger, **35,** 35.
Bijnen, binden, **16,** 118.
Byster, leelijk, **35,** 185.
Bijsetten, geven, **9,** 154; b. van, voorzien van, **62,** 111.
Biljou, baljuw, **63,** 63.
Billen, slaan, **19,** 21.
Binden op zij, aanbrengen, meedeelen, **31,** 291.
Binnedystes, God zegen ons, **65,** 215.
Blaeckeren, (bij een vuur) drogen, **33,** 109. Zie BOEKENOOGEN, i. v.
Blaes, wat een b., wat een gekheid, **18,** 49.
Blauwe boekjes, boekjes met verdichtseltjes, **48,** 119, 254; alle blauw maandagen, telkens, **70,** 68; »blauwe maandag» is hetzelfde als »verloren maendach» (KIL.) maandag waarop niet gewerkt werd. Vg. BORCHARDT, S. 67.
Blaeukous, Juffrou b., eene dokteres dier dagen, **63,** 36, 44. Volgens het Wdb. van MURRAY is blue-stocking het eerst in 1653 gebruikt met betrekking tot het toenmalig parlement, als uit eenvoudig gekleede menschen bestaande, en niet voor het midden der 18e eeuw op geleerde dames toegepast. Zie BORCHARDT, *Die Sprichw. Redensarten,* S. 67.
Blaetje, met 4 bl., met het kaartspel, **6,** 137. Vg. *Tiisken,* 573: geeft malkaar 4 blaetjes, want spelers en drinken niet.
Blank, 6 duiten = 3¾ cent, **3,** 2; **26,** 199; **54,** 82; **57,** 38.

Bley, grootbek, **15,** 132, 264. Het »zwierbol" van OUDEMANS (*Wdb. op Bredero*) schijnt in het verband minder goed.

Bles, haar, **30,** 221.

Blymeel, blijmael, feest, **33,** 79. »Huyden acht dagen worde mijn swagers kind gedoopt, Wat geeft hij oock een schoon bly-mael!» VAN SANTEN, *Van t'een op t'aer,* 10. Vg. *Snappende Sytgen,* 17.

Blijven, ter beslissing overlaten, **6,** 361. — Onder de voet blijven, achterwege blijven, niet geschieden, **31,** 364.

Blindhokken, blinddoeken, misleiden, **72,** 173. Vg. DR. DE JAGER, *Latere verscheidenheden,* 198 en 492. Voorts VAN SANTEN, *Graefswandel,* 3:

Dat meesmuylen en lief-locken,
Doet ons meenichmael blindhocken.

SART. p. 486: Een Man blint-hocken. Een saeck intricaet maken. Quando de industria rem obscurant, et adversario judicium eripiunt. — Zand in de oogen strooien, werpen.

Bloed, 3, tusschenwerpsel, vg. gans bloed, het Eng. 's blood, **51,** 227; **70,** 24.

Bloedbeuling, »een slegt, onnozel mensch» (HALMA), **57,** 273.

Bloemerherten, basterdvloek (bij Gods bloedend harte), **4,** 114.

Bloen, mv. van bloet, sukkeltje, beklagenswaardig mensch, **9,** 37.

Boobel, bobbel, zeepbel, **35,** 43. Vg. *Sp. Brabander,* 1760.

Bocht, boel, geld, **4,** 20; **9,** 84. »Het woordje Aap beteekend ook oneigendlijk een schat: waar van daan komt het seggen, hy heeft de Aap al weg: dat is, hy heeft de bogt al onder den arm. WINSCHOOTEN, *Seeman,* bl. 3.

Bocht (versterking der ontkenning) wat dan ook, **48,** 13. Zie *Het Wdb.* III, 24.

Boeg, over ien b., achtereen, aan één stuk, **20,** 20.

Boekhouwer, souffleur, **39,** 204.

Boen, goed, **31,** 34. — Zie *Mnl. Wdb.*

Boeten, goedmaken, vergoeden, **24,** 70; **39,** 313.

Bogger, schavuit, **51,** 134.

Bolck, een zeevisch (zie *Het Wdb.*), **43,** 115.

Bollen, pleizier doen, **25,** 15; **27,** 62.

Bollert, bolle meid, dikkerd? **33,** 129. vg. *Het Wdb.* op »Bollaard».

Boltjes, boudweg, botweg? **33,** 212.

Bommel, eenig oneerlijk bedrijf; de b. is uitgebroken, de zaak is aan den dag gekomen, **59,** 112.

Bommen, trommelen, **12,** 32.

Bon, het Bon, de buurt, wijk, **42,** 137.

Bondigh, onwankelbaar, **11,** 67.

Bondt-wercken, 5, 257. Vg. *Spiegel van den Ouden ende Nieuwen Tijd,* XXXVII.

Bonger, trommelslager, **15,** 42. Zie *Mnl. Wdb.* op bongen en bongenaer.

Boom, bodem, **53,** 163: Zoo gooi ik alles omver, maak alles bekend.

Boon, je bent in de boonen, je bent gek, **40,** 193; **54,** 86.

Borrelwacht, nachtwacht, **30,** 60.

Bors, beer, **13,** 132.

Borstel, 6, 295: »om van dezelfde gelegenheid te profiteeren.» Zie KOLLEWIJN's Uitgave van COSTER, bl. 629 en *Het Wdb.* i. v.

Bossen, botsen, stooten, **6,** 104.

Botter, 10, 128. Vg. MEIJER, *Oude Ned. Spr.* bl. 60. Ghecky mit die botter, een ander die eetter syn broodt toe.

Bouget, valies, **39,** 228. *Tiisken,* 1322: haelt my die twee bousjetten. Bij J. ERASMI *Opera Post.* bosjet: hy gaf aen de Weert sijn Bosjet, bulgam suam cauponi tradebat.

Bout, arm, **31,** 42.

Boven raken, in de gevangenis komen, **15,** 179; nae boven brenghen, **14,** 319; **22,** 66. HOEUFFT, *Bred. T.* 197.

Braef, dapper, flink, **24,** 68; **31,** 154: dat zou flink zijn; **72,** 56.

Brack, veel bracks, veel waaraan iets ontbreekt, **15,** 71.

Brads (hetzelfde als *bruts?* zie **15,** 125), **24,** 73.

Braetveugel, iemand die een lui, lekker leventje leidt, **35,** 223. Vg. braetvarcken, *Warenar,* 423 en het spreekwoord »dat zijn onzes Heeren braadvarkens» (de monniken).

Brandt, zwaard, **33,** 103.

Brary, braderij, gaarkeuken, **51,** 96. Vg. **58,** 16.

Braspenning, 6¼ cent, **63,** 31.

Bremmen, hemmen, hummen, **11,** 337.
Brick, stuk, **22,** 35; **32,** 78.
Brie dingen, breede, mooie zaken, **36,** 139. Vg. TUINMAN I, 107: »Wat een ding» enz.
Brief, prent, **7,** 144; beschreven stuk papier, **55,** 136, 181. — Nog in de vorige eeuw had brief ook de beteekenis van aanplakbiljet. »JAAP. Dat zou ik zelf eerst uit de Brieven moeten in mijn gedachten prenten. NEEL. Uit de brieven! Dat is raer ezeid. Waer komen die Brieven van daen? JAAP. Wel Neeltje! dat kan ik zoo net niet weeten; maer je ziet ze gedrukt en aangeplakt aen de Speeltenten staen.» *De Amsterdamsche Kermis. Kluchtspel. Gedrukt voor de Liefhebbers.* Z. j., maar blijkbaar uit het laatst der 18e eeuw.
Brief, malle kwast, **11,** 106. Zoo ook briefien, **25,** 67. Vg. nog *Giertje Wouters,* bl. 6: »Ick weet raet al wast tot hongdert sucke mal-brieven.»
Bril, een b. opsetten, bedriegen, foppen, **35,** 114. Vg. vs. 115 fallendo te.
Brillen, plagen, **71,** 73. Zie HALMA.
Brillen, brilt voor de koekoek, loop naar den duivel, **58,** 364.
Brillen verkoopen, iemand door leugens misleiden, **60,** 138. SART. p. 375 hetzelfde als Een kaproen met hoy vullen.
Broen, mal br., gek maken, **32,** 54, 218; **35,** 99, vg. **58,** 259.
Broets, dol, gek, **6,** 317; **39,** 37.
Brommen, roemen, bluffen, **5,** 232; op de baen b., een banjer zijn, **17,** 34.
Brood, enz. **9,** 138. Vg. SART. p. 1: Men sluyt geen broot voor vrienden. — Om broot gaan, gaan bedelen, **14,** 400. Zie het *Mnl. Wdb.* i. v.
Brouwen, hetzelfde als bruien, plagen, **30,** 253.
Brui (slag), leven, gekijf, **35,** 124; rommel, boel, **36,** 190; **40,** 238; al den bruy, allemaal, **53,** 165; **63,** 147; niet een brui, geen zier, **48,** 129; **63,** 121; den b. krijgen, wegloopen, **66,** 37; roes, **73,** 28; zie *Taal- en Letterbode* III, bl. 180.
Bruien, slaan, **32,** 140; **40,** 86; **45,** 89; plagen, **29,** 81; **32,** 124, 219; **36,** 4, 10; **64,** 90 (dat zaniken moest ophouden); **40,** 84; gaan, loopen, **32,** 92, 257; **35,** 1; **62,** 193.
Bruyer, plaaggeest, duivel, **42,** 142.
Bruiloftsstick, bruiloftsgeschenk, **26,** 42; **65,** 335.
Bruyn, donker, zwart, **40,** 93; glanzend, **33,** 103.
Brussen, gaan, **30,** 60; **62,** 95.
Bruts, (bras) zoodje, boel (verachtelijk van menschen) **15,** 23; hy hadder den bruts of, hij gaf er niets om, **15,** 125; **71,** 96. Vg. *Schijnhailigh* (Pantheon), 120.
Brutsen, plagen, ergeren, **64,** 171.
Buys, dronken, **9,** 28; **40,** 147; **59,** 180; **66,** 227.
Buys, enz., **15,** 108. Verg. SART. p. 508: Een hoop deuch-nieten, daermen eer een hulck mede soude verteeren, dan een boot winnen.
Buyse kool, witte kool, **33,** 13, kabuiskool, chou cabus.
Bylo, uitroep = voorwaar, **26,** 300; **56,** 52; **64,** 91.

C.

Cijs, accijs, accijns, **33,** 224.

D.

Daervan, vandaar, daarom, **22,** 150.
Dagh, goen d. bien, groeten, **32,** 246.
Dagh, op d. (of tijd) koopen, op krediet koopen, **47,** 5.
Dagen, het zal iens wonder dagen, er zullen wonderlijke dingen gebeuren, **25,** 10; **53,** 140; later met de ontkenning: er zal wat te doen zijn, **60,** 43; **66,** 87.
Dan, maar, **9,** 23, 176.
Danieltjes maecken, zie **Jonasjes maecken.**
Dank, dunk, wil, zin, **19,** 4.
Danck-heb, bedankje, **21,** 64.
Dasen, dwaze taal uitslaan, raaskallen, **24,** 120.
Darmen, z. d. scheuren, **30,** 231, zie op reuzel.
Dat, indien, **2,** 7; **15,** 77; enz. enz.
Datelijck, zoo even, **28,** 74.
Datmet, dat men het, **17,** 192.
Deegh, geen deegh van zien, ongelukkig zijn, **32,** 245; geen deegh

zijn, onbehoorlijk zijn, **31,** 147; ist hier al deeg, is het hier wel pluis, **29,** 3; **57,** 245; deegh hebben, geluk hebben, opschieten, **20,** 49; **58,** 150; te deeghen, naar behooren, goed, **8,** 10, 52.

Deel, een deel, wat, **7,** 183; **9,** 140; **47,** 281; **58,** 150; eenige, **44,** 66; **47,** 223; **56,** 193.

Deel, het is haar d., het is haar opgelegd, **67,** 297, 298.

Dexsel op een asijns-kan, **9,** 98. Vg. SART. p. 498: Het is een decksel op een asijn kan. Ubi quis causas fingit, quo suffugiat officium.

Delft, van Delft tot Leyen krijghen, geslagen, gegeeseld worden, **6,** 202; **14,** 392. Vg. *Sr. Groengeel,* bl. 4: »Lest kreegh ick lustich van Delft tot Leyen, myn Vaer streeck myn naers deur.»

Dempen, brassen, **65,** 185. Vg. J. ERASMI, *Opera Post.*: in luxuriam fluens, van slempen en dempen swanger gaende.

Deucht, kracht, **3,** 77; weldaad, **49,** 106; **56,** 73.

Deun, aardigheid, pret, **24,** 16; **25,** 81; **26,** 272; **27,** 99; grap, **43,** 111; **54,** 44; een gekke geschiedenis, **65,** 59. Vg. TUINMAN I, 35: om den deun, om de klucht.

Deunen, voor den gek houden, **57,** 119.

Deuntje, grapje, **22,** 70.

Deurtrocken, geslepen, **25,** 69.

Deurpacken, hem d., zich wegpakken, **31,** 263.

Deynen, voor jou, **4,** 93; vg. **15,** 49.

Diefjesvaer, heler van gestolen goed, **4,** 132.

Diefleyer, diender, **6,** 215; **22,** 63; **46,** 155; **58,** 190.

Diefsack (die- of dijzak), broekzak, **63,** 3.

Dier, meid, meisje, **26,** 32; **34,** 249. Ook dierke, **66,** 74.

Dijck, 22, 171. Vg. Een oud paard jaagt men aan den dijk.

Dick, dikwijls, **31,** 410; **56,** 134, 195; **59,** 134.

Dingen, dat es een wonder d., dat zijn wonderlijke praatjes, **34,** 263. Zie *Mnl. Wdb.* II, kol. 198, 2) en voor den vorm dingen **56,** 183 en 242.

Doch, toch, **9,** 128, enz. enz.

Docht, het docht, het deugde, **74,** 82.

Doecken, kleeden, **7,** 216; bedriegen, **8,** 137; **66,** 205.

Doen, toen, **9,** 14; **53,** 20, enz. enz.

Doetje, sukkeltje, **23,** 25; **69,** 103. TUINMAN II, 62: »Die een doetje trouwt om haar goedje, verliest het goedje en houd het doetje.»

Doeze, dom schepsel, **71,** 6.

Dofje, buitenkansje, **6,** 194, **59,** 22; sommetje, **56,** 162.

Doyer, onnoozele sloof, **30,** 37.

Dommelijcke, alle d. daeghs, elken dag zonder mankeeren, **5,** 114. Vg. van me dommelijcke daghen, zoolang ik leef, *Teeuwis,* 950.

Dommenateur, doorbrenger, **68,** 68.

Do-mont, 7, 171. Verg. SART. p. 52: Men behoort niemants doode mondt te beliegen, oft te onteeren.

Donckertjes maecken, den avond of nacht doorbrengen met bier drincken, enz., **28,** 29. Vg. *Klucht van L. Joosje,* bl. 5: »Set jy de swarigheyt van 't hart en wilter noch een donckertje anleggen.» *Hedend. Verl. Soon,* 31: »Jae, ick mocht niet een donckertje over sitten of uytblyve, Of men vermaende my soo datelijck tot tucht.» *Boertighe Klucht van de Feyl:* »Maer hoor schalkert wilje mee hier by om ien pijntje gaen. — o Neen, borst, raeckter ick met jou daer weer aen 't kitten, Ick sou vreesen dat wy daer weer souwe ien donckertje blijven over sitten.» In *Andrea de Piere,* zegt eene dienstmeid (bl. 12): »Daer staet hy in zijn deur, och haddewe jou mijn Jonckertje, Myn vrouw die maeckte te nacht met jou wel iens een donckertje.»

Doopen (duypen), sukkel, sul, **3,** 116. Vg. VAN BREUGHEL, *Tafelspel van vier personagien,* bl. 4: »Waer dat niet soet, segt slechten duypen.»

Doopjen, jus, saus, **4,** 174.

Doornemen, onder handen nemen, doorhalen, **8,** 41.

Doorstoocken, doorzoeken, **17,** 164.

Doorstrijken, de les lezen, **56,** 6; **70,** 84.

Doot bijten, (eene moeilijkheid) uit den weg ruimen, **1,** 87; d. blijven, gedood worden, **30,** 13. Zie *Mnl. Wdb.* II, kol. 297.

Dootsiel, op men d., bij mijn ziel op het sterven, **43,** 149.

Dossen, slaan, **27,** 133. Vg. KIL. i. v. doesen.

Draaien, een pijp dr., beetnemen (heengaan zonder betalen, gaan fluiten), **9,** 61. Hy ginck pypedraayen vertaalt J. ERASM. *Opera Post.* p. 211 met »profugit». — *Refereyn van een Turfboer in 't sotte* (achter de *Clucht van den Boer in het Calfsvel*): » . . . wel hoe dus, wilt ghy dus een pijpjen draeyen, Betaalt eerst u ghelach, soo sprack dat meysken jonck, Men mach alsoo van malcander niet scheyen.«

Dragen, hem dr., zich gedragen, **20,** 10. Zie **Dreghen** en **Straet.**

Drapen, pakken, **13,** 117. Vg. *Teeuwis,* 501, *Iphigenia,* 106 en bedrapen (betrappen).

Dreghen, dragen, **9,** 104; 124: dragende houden, denzelfden koers houden, kalm blijven. HOEUFFT, *Bred. T.* 126.

Drent, sul, sukkel, **6,** 25; **26,** 12, 19.

Dreppel, drempel, **9,** 31.

Dreyen, ien koppeltje dr., gaan koppelen, een koppelaarster worden, **13,** 147. CATS, *Huwelijcx Fuyck,* bl. 23: »Daer is een geurich wijf, dat koppels weet te drayen.»

Driakel, (theriakel), zweetmiddel, **70,** 116.

Drie drie, driemaal drie, **30,** 47. Vg. *Batava Tempe,* 695: vier vijftien keeren.

Driegen, dreigen, **6,** 88; **19,** 36, enz.

Drieling, groote roemer, **65,** 182; groote porceleinen schotel, **67,** na 249. Zie HALMA.

Dryvende, op staanden voet, **67,** 30, 300; **68,** 14.

Dringoor, scheldwoord, **35,** 136; denkelijk = dringer, dringerd (**20,** 23); vg. druiler = druiloor en zie gekoor maloor, bij BOEKENOOGEN.

Droely, duivel, **30,** 50; **46,** 255. *De Klucht van Doeden,* bl. 5: »Myn lust die brand nog meer; de droeli, 't is sulk een langst.»

Droes, zie **Duivel.** Die met de droes enz., **46,** 14; zie TUINMAN I, 141.

Drollig, aardig, grappig, **31,** 129, 131; zonderling, **32,** 50; naar, **37,** 85.

Drollicheid, aardigheid, **9,** 225.

Drommel, van den dr. droomen, leelijk te pas komen, **41,** 103, 270. Vg. *List sonder voordeel,* bl. 7: »Maer ick zeltje weer uyt-kornen, je selt 'er weer van den Duyvel voor dromen.» Zie **Duivel.**

Droom, uyt de d. wesen, uit de onzekerheid geraken, **27,** 4.

Drouf, ellendig, **34,** 97, 207.

Drouvaert, ellendeling, **34,** 65.

Druyl (droel) minnespel, **1,** 14.

Druylen, gekheid maken (hier: dubbelzinnig) **6,** 370. *Tiisken,* 384: »Hoe komt de man, op sulcken volck, toch soo versot? Ick denck dat het is, dat hy met haer druylt en spot.

Druipen, vallen, **71,** 220; dr. van de kar, **9,** 220; vg. WINSCHOOTEN, bl. 231: het sijn sijn schijven, die 'er klappen: dat is, het is sijn geld, daar alles voor gekogt werd: de klei (seid de boerin) is van mijn kar gekoomen. — (door de mand) druipen, zich zelven tegenspreken (HALMA), **44,** 194.

Drumpel meyden, niet in huis wonende dienstbaren, **36,** 126; **73,** 138. Vg. *Tiisken,* 988: »drumpel jongwijfs» en *Warenar* 694.

Duycken, wegschuilen, **34,** 232.

Duycker, duivel, **30,** 170; zie **Drommel** en **Duivel.**

Duivel, de d. zal de kaars houden, het zal er spannen, **34,** 19; **42,** 23; **71,** 88. TUINMAN I, 23. Den duivel eene kaars aansteken, iets klaar spelen, **39,** 108. Van den duivel droomen (zie drommel), **39,** 234. Den duyvel tot een nieu jaar krijgen, duchtig doorgehaald worden, **50,** 99. SART. p. 534: »Isser ongeluck of quade maar, Dan hebbe ick die donder tot een nieuwe Jaer.» TUINMAN I, 336; II, 215.

Duyvels ton, ton, waarin de kleermaker de door het oog van de schaar gehaalde lappen smijt, **35,** 48.

Duymken, op zijn d. fluyten, zich behelpen zoo goed als men kan, **34,** 25. *Wdb.* van WEILAND. TUINMAN I, 260.

Duympjen op, ik zweer het; zweer dat je het niet vertellen zult; mondje toe! **6,** 300; **11,** 327. VAN SANTEN, *Van t'een op t'aer* 1: »Symen en Els geloven melkaer met woorden, die willen

niet trouwen, Duympjen op, Koopluy en sweeren niet, speulen sy.»

De Geveinsde Doodt van Joosje, bl. 12: M. 'k Beloof 't u op myn woort. K. Wilt ghy uw duim opsteken?

Dat is genoegh. Laat my dit werkjen eens besteken.

Jan Hen en Juffrouw Sybille, bl. 2: »Ja wel hertje lief zie daer, duympjen op, ik sweer.»

Bellamante ofte de Minziecke Juffer, bl. 20: »Het is my by mijn duym geheel en al vergeten. (*Hy steekt syn duym op*).»

Duyts, Nederlandsch, **13,** 90; **16,** 93; **69,** 340, quaet d., slecht Hollandsch, **29,** 78; uyt ien duyts hart, flinkweg, **16,** 127; **33,** 42. Vg. Deutsch mit jemand reden.

Duitschen en Walen, iedereen, **9,** 148. Zie een ander voorbeeld i. v. konvertijfje. TUINMAN I, 137: Hy is Duitschen en Waalen schuldig, dat is, inheemschen en uitheemschen.

Duytsert, iemand die van een fermen dronk houdt, een flinke vent, **33,** 24; een flinke meid, **33,** 162.

Duitze, de d., duivels! **39,** 62.

Dundoeckse kap, muts van helder, fijn linnen, **55,** 223.

Dusken, zulk een, **39,** 22, 310.

Dutten, boos worden, **22,** 134. Zie *Mnl. Wdb.*

Duuren, uithouden, **31,** 10; **33,** 80, 182.

Dwars-in-de-wagen, dwarsboomer, **39,** 255.

E.

Eeckje, uyt een eeckje, uitstekend, **11,** 74; ick salje dat klaren uyt een eeckje, ik zal je dat netjes in orde brengen, **49,** 38.

Eelekaerten, basterdvloek, heilige quarten! de quatertemper, vastendag op den eersten Vrijdag van ieder kwartjaar, **4,** 172.

Een beter, iets beters, **30,** 259. Zie *Taalk. Bijdr.* I, 59.

Eend, d'Eenden leggen de Eyeren, **5,** 205; **11,** 319. Woordspeling met het voorafgaande woord of woerd en end of einde. Al zijn de praatjes nog zoo mooi, men moet op het einde letten.

Eenpare, alles te zamen, **1,** 81.

Eensloefs, rechtstreeks, **4,** 132.

Eerlijck, met eere, fatsoenlijk, **5,** 256; **6,** 206; **50,** 12; **65,** 161; heerlijk, prachtig, **23,** 174.

Eerlijckheydt, eerbaarheid, fatsoenlijkheid, **35,** 76.

Eerst, 't eerst dat, zoodra, **51,** 5; ten eersten, dadelijk, **5,** 242; in 't eerst, van het begin af, **32,** 90.

Eersten, met den eersten wesen, in het begin der zwangerschap zijn, **46,** 46. Vg. *Het Kandeelmaal* II, 3:

T. G. Ick ben elcke reys soo kwaalyk, en 's nachts kan ick niet wel rusten.

D. Myn lieve Moer, je bent ligt met den eersten, of met lusten.

T. G. Neen Diwertje, daar heb ik veur dees tijd gien noot van.

Egale gast (elegeest, elenbaas, eleman, fijn man), vriendlief, **39,** 57.

Eyer eten, 9, 99: dat is niet naar den aard. Zie SPRENGER VAN EYK, *Vaderl. Spreekwoorden* II, 17.

Eyeren, zijn e. uytleggen, **29,** 35, hetzelfde als zijn e. buiten het nest of in het riet leggen (HUYGENS V, 298), gewoonlijk: de huwelijkstrouw schenden, hier: los leven, zijne krachten verspillen. *Lucelle*, 477; EVERAERT, bl. 42, vs. 213.

Ekevelbeckt, voorzien van een vooruitstekende kin, **5,** 85.

Eynckel, een enkelen keer, soms, **23,** 27. Zie *Symen*, 9.

Eleman, zie egale gast, **4,** 59.

Elderment, basterdvloek, **36,** 152.

Elements, basterdvloek, **32,** 265.

Elffrib, een lang mensch, een tuinstaak, fig. luiaard, **36,** 160: **63,** 148. SURINGAR, *Erasmus over Ned. Spreekw.* CCXXVI. — SART. p. 693: tredecim cubitorum. Een elf-rib. In homines insigniter procero corpore, quos et ridiculi gratia antiquitas vocavit Longuriones, Langelentes. — *Symen sonder Soetigheyt*, 150.

Elft, elf, alf, booze geest; rijt jou den Elft? ben je van den Booze bezeten? ben je gek? **36,** 37. Vg. NOOZEMAN, *Beroyde Student*, bl. 12.

Elegen, gelegen zijn van, een kind hebben bij, **5,** 154.

Elenbaas, zie **egale gast, 39,** 69.

Elckendien, elke ende een, elkeen, **42,** 123.
Ellef, se het jou wel ehadt voor jou ellef duyts, ze heeft je leelijk beetgenomen, **10,** 160. Vg. bereeht zijn voor een oortje, **35,** 132.
Elleweeken, basterdvloek, **59,** 147.
Eleweeckse, vervloekte, **58,** 144.
Ellen, byder ellen, bij de vleet, **1,** 15. Vg. *Lucelle,* 2144 en *Eene Cluchte van d'een ende d'ander,* bl. 44.
BOERINNE. Ghy ouden Rabout sult ghy vrouwen slaen?
Ick sal my seer saen wel te weere stellen;
Ghy en sult my nu niet langher quellen,
Met slaghen byder ellen com ic u weer te keer.
VAN VLOTEN, *Het Ned. Kluchtsp.* I, 186: Ghy sult vry wel meysgens krijgen metter ellen.
Elst, els, priem, **30,** 146.
Endelingh, eindelijk, ten slotte, **22,** 150.
En 't waer, ergens, **34,** 218.
Engels hoofje, engelenkopje, **22,** 13.
Erbarmen, beweenen, **21,** 53.
Eunjer, loos, schalksch, **7,** 190.
Euvel, te euvel, al heel flink, **68,** 45. Vg. **73,** 45.
Euvelyke net, heel netjes, **16,** 19.
Euverman, overman, **18,** 22.
Ewinge, uitroep, **34,** 15, 93.

F.

Falueeren, failleeren, **39,** 265.
Fantasy, schrikbeeld, **18,** 46.
Fartel, op de f., aan het werk? **36,** 3. Vg. *Wdb. der Freq.* kol. 112.
Fatoetiën, kaartspel, waarbij men op ééne kaart den heelen inzet waagt (vatout), **70,** 57.
Fatsoen, mensch, schepsel, **36,** 176; **73,** 202; wijze (façon), **70,** 110; geen f. onbehoorlijk, **74,** 93.
Fenesy, Venetië, **18,** 37.
Ferrijnes, Varinas, **28,** 45.
Ferwielen, fluweelen, **16,** 25; **26,** 253.
Fexeren, plagen, kwellen, **11,** 235.
Fylebaert, kwijlbaard, snotneus, **19,** 102.
Fymelen, rem habere cum puella (KIL.), bijslapen, **29,** 227; **63,** 139.
Fijn man, vriendje lief, **4,** 33; **39,** 6; **40,** 78; **57,** 66.
Flaers, (snapachtig) vrouwmensch, **4,** 134; **66,** 154. *'t Nieuws-gierig Aegje,* bl. 6: »Wat sou ik doen, ik was vermeestert van de fleers.»
Flaers, met een slag of klets, **71,** 113.
Flatteren, snappen, **70,** 22. Zie *Taal en Letteren* 1898, bl. 458.
Fluit, hoog drinkglas, **65,** 182.
Flus, zoo even, **38,** 12; **40,** 98; **46,** 184; **50,** 111; **72,** 146; aanstonds, **6,** 148; **39,** 252.
Fok en lul byzetten, alles aanwenden, **56,** 59. TUINMAN I, 335.
Foy heur an, zij moest zich schamen, **36,** 119; foey jouw an, schaam je, **66,** 206; zonder »an» **15,** 249; *Het Daget uyt den Oosten,* 1270: Foy u, Margriet!
Fomfelgadt? in 't fomfelgadt, in het nauw, **6,** 177.
Fooi, een Rotterdamsche f., een pak slaag, **37,** 9. TUINMAN I, 43 en WINSCHOOTEN, 59.
Fraey, knap, flink, **18,** 20; **29,** 206; fatsoenlijk, **71,** 138; **72,** 27.
Freyigheyd, knapheid. **11,** 234.
Fun, (funne), schelm, **30,** 61; **43,** 15; **44,** 198.
Furset, zacht als zijde, **16,** 67.

G.

Gaan over, zorgen voor, **56,** 219.
Gaang, gading, **12,** 19; gaingh, **10,** 44.
Galghelietje, het g. singen, **10,** 90. Vg. SART. p. 46. 't Leste Liedeken singen.
Gang, dat is g., ik ga al, **37,** 43; **49,** 32; **57,** 43.
Ganc, watergang, bruggeplank? **58,** 77. *Mnl. Wdb.* II, kol. 909, 13).
Ganck, metter g., in den loop der zaken, tegenwoordig, **1,** 49. Vg. *Mnl. Wdb.*
Gallen, de bot g., het zaakje in orde brengen, **39,** 248.
Gans, (bij) God, **38,** 65; by gans wonden, bij Gods wonden, **15,** 146; gans honden, **34,** 144; gantsch

lichters, **4,** 126; **30,** 236; gans bloed, **6,** 338; **38,** 55; bloet van gansen, **7,** 271; gans bloemerhart, **36,** 23; gans bloemerhelten, **40,** 276; gans lijden, **4,** 134; **35,** 129; gans duysent schanden, **2,** 83; **35,** 3; gans fier, Gods vuur, **1,** 72; gans ackerloot, **14,** 229; gants vijf-menten, **4,** 193; gans sackerloot, **1,** 57; **34,** 79; gans selleweken, **43,** 55; gans velten, **30,** 24; **31,** 215; **41,** 120; gans eelemalementen, **44,** 169; gans kruycke, **57,** 26; gans suyker krenten, **34,** 295; gans slappermenten, **34,** 43, 296; gans suyckermelcken, **40,** 88; bij gantz paert, **31,** 192.

Gardijn mis (bedsermoen), hier: eene vermaning op de nuchtere maag, **22,** 109. MEIJER, *Oude Ned. Spr.*, bl. 27: »Sy heft hem die gardyns metten gelesen.» Vg. TUINMAN I, 61 op »ymand de biegt voorlezen». — *Klucht van Hontge byt my niet*, bl. 20: »Maer als ick daer off praet, so krijgh ick wel een gardijn mis.»

Gart, de gart ligt in de pis, **8,** 134. Zie TUINMAN I, 90: de roede ligt in de pis, namelijk om taai te zyn en gevoeliger te quispelen.

Gat, igat (bij God), basterdvloek, **9,** 25; **30,** 106.

Gat, na 't gat rijgen, aantasten, **35,** 55. Zie **65,** 181. Vg. *Sp. Brab.* 1279: na 't gat veteren en zie op tornen; zijn g. schuren, zie op schuren; — 't gat vol hebben, dronken zijn, **40,** 198; **59,** 232, een gat in den hemel slaan, een gebaar van verwondering maken, **5,** 9. TUINMAN I, 332.

Gat, in syn (je) gat, volslagen, **11,** 70; **51,** 80; van binnen, **55,** 86; **57,** 10.

Gater, gaten (veroud. meerv.), **24,** 127. Zie *Mnl. Wdb.*

Gebeuren, te beurt vallen, **5,** 216; **52,** 96.

Gebrabbel, gekke praat, **26,** 130.

Gebruy, geplaag, **32,** 211.

Ghedwouts, (godwouds), God beter 't, **6,** 359.

Geest, flinke vent, **4,** 107; **11,** 70; **16,** 42; **33,** 150; **63,** 35.

Geest, rederijker, **4,** 140; **12,** 31; **39,** 303; **48,** 32.

Geestig, aardig, **34,** 307.

Geflater, gesnap, **24,** 126.

Ghehout, getrouwd, **9,** 34; **19,** 68.

Gecken, spotten, **42,** 133.

Gelagh wisser, geld dat de witten (het met krijt geschreven gelag) uitwischt, **56,** 150.

Gelegenheyt, staat, karakter, **14,** 394; gesteldheid, **69,** 362; wat iemand bij zich heeft, **43,** 160.

Gelijken, aanstaan, behagen, **13,** 163; **70,** 122, 124.

Gheloof, krediet, **9,** 142; **22,** 135.

Geluk bien, gelukwenschen, feliciteeren, **39,** 67; **59,** 72.

Gemak, met gemak, bedaard, kalmpjes, **44,** 200; gemak houden, bedaard blijven, **55,** 117. Gemak, voordeel, **45,** 90. Zie *Mnl. Wdb.* II, 1314.

Gemeen, algemeen, gewoon, **35,** 166; **50,** 33; **69,** 167; gemeenzaam, **35,** 206; **65,** 176; gemeenschappelijk, **69,** 136.

Gemelijk, zonderling, vreemd, **66,** 145; verdrietig, knorrig, **28,** 14.

Gemercke, oordeel, meening, **52,** 111. Zie *Mnl. Wdb.*

Ghemoe, toestemming, **7,** 18; met ghemoe, goedschiks, **4,** 206.

Ghemoeten, ontmoeten, **9,** 280.

Genoeghelijck, (geneuglijk), aangenaam, gezellig, **18,** 33.

Genoegen, zich vergenoegen, **72,** 115: wees niet zoo moeilijk tevreden te stellen.

Genoeght, geneugte, **6,** 170; TUINMAN I, 133: Dit zegt men van iets, wiens waarde ruim betaalt is, als hebbende geen gevaar van voor gestolen goed aangehaalt te worden.

Gerack doen, hulp verleenen, **17,** 174.

Geraem, vermoeden, **31,** 347.

Gerit, geloop, **7,** 99; **20,** 52.

Gerrit, Miester G., de beul, **30,** 63. Ook wel meester Hans. — Gerrit-ooms grepen, gekke streken, **35,** 120. Vg. *Warenar*, 877.

Gerocht, geraakt, **49,** 98; **52,** 24.

Geset, gesteven, **36,** 173.

Geslagt, familie, **59,** 151; **67,** 72.

Gespens, spokerij, **54,** 207.

Gestel, gemoedsaard, **70,** 5.

Ghestuerd, gestoord, verstoord, **36,** 73.

Getuygen, 61, 102, zie **tuygen.** —

getuygen van, blijken geven van, **32,** 372.

Ghetuul, gezanik, gemaal, **23,** 65. Zie tuyl.

Geway, gewaad, kleeren, goed, spul, **69,** 200. Zie *Het Wdb.* IV, kol. 2031, 4).

Gewoel, drukte, onrust, **36,** 167; **54,** 4.

Gewout, macht, gebied, **40,** 73.

Gien (geen) vaak voor niet, als gien meer, gien weg, **39,** 211; **40,** 39 enz.

Gieslen, geeselen, **28,** 6.

Giest, zie geest.

Ghilde, verkwister, **3,** 30.

Gijpen, op 't g. liggen, op sterven liggen, **22,** 117.

Glad, g. weeuwenaar, kinderlooze weduwnaar, **54,** 72; g. kaert, een nieuw spel kaarten, **35,** 21, Vg. VAN VLOTEN, *Ned. Kl.* II, 15: Wat dunct U of wy cregen een ghelatte caert. —

E. Nu dan, laeter een comen! — A. Schaepken, wilt ons een nieu caert ontbinden, 't Is voor de vrinden, geeft ons een schoone.

Glasschrijver, graveur, teekenaar op glas, **22,** 57.

Glimmen, ick sta en glim, ik sta er van te kijken, ik sta versteld, **20,** 137.

Gnap, knap, flink, **7,** 141; **5** tusschen 10 en 11; **39,** 34.

Gnorren, knorren, **9,** 45.

Gnut, aardig, lief, **7,** 141; vg. knusjes, we zaten zoo knusjes (gezellig) bij elkaar.

Go, om go gaen, gaan bedelen, **7,** 68.

Goelick, mooi, **7,** 9; **57,** 146; goelijckert, mooi ventje (gekscherend) **49,** 64.

Goelyckheydt, mooiheid, **30,** 191.

Goelickjes, ten naasten bij, **43,** 140; **63,** 59.

Goet coop, gemakkelijk, **6,** 85, 200, vg. **10,** 76; beter coop geven, gemakkelijker, bedaarder worden, **9,** 16; goed schik, uit eigen beweging, met genoegen, **43,** 110; goet man, eerzaam burger, **14,** 302, 336; **26,** 53; **55,** 96; goe lien, leden der vierschaar, **58,** 217; goet maecken, bewijzen, **63,** 118.

Goosen, onnoozele hals, **59,** 84.

Gorlegoy, gespuis, schorriemorrie, **66,** 179.

Gort, God, **11,** 287; **35,** 164; **38,** 76.

Gortwouts, Godwouds, God beter 't, **23,** 182; **40,** 63.

Govert in 't veurst, haantje de voorste, **55,** 13.

Graan, grein, lieveling, **4,** 150.

Grayen, schreien, **68,** 32.

Grayer, schreeuwer, **22,** 62.

Grammatica, de gr. lezen, de les lezen, **70,** 97.

Graeselijck, bevallig, aanminnig, **17,** 202; **39,** 78.

Granje, voldoening, **40,** 199. Zie *Het Wdb.* en *Tijdschrift* XII, 279.

Greyen, bevallen, **1,** 85.

Grins, zie grijns.

Grijnen, schreien, **30,** 37.

Grijns, mombakkes, **13,** 94; **29,** 24; **46,** 101; **68,** 85.

Grijnsbeck, huilehalk, **30,** 37.

Grijper, iemand die gevangen neemt, dienaar van den schout, **13,** 195.

Grijsen, een leelijk gezicht zetten, bulderen, **14,** 253; gruwen, **31,** 205.

Groen (jong), verliefd, **11,** 216; **54,** 83; wat groens, een verliefde bui, **23,** 19.

Groenheid, (groenigheyt), verliefdheid, zinnelijkheid, **24,** 81; **64,** 163.

Groep, mestgoot in den koestal, **8,** 9. Zie *Het Wdb.*

Grof, dom, **6,** 15; **12,** 34.

Grommeling, vuil in een ei, hanetree, **68,** 25.

Grootje (grootheid), hoeveelheid (vele kleintjes maken een grootje), **13,** 149; (zie evenwel *Het Wdb.* V, kol. 1114); — halve stuiver, **17,** 53: niemand wil van zijn geld scheiden. Vg. *Schijnhailigh,* bl. 140: keunje wel van 't grootjen scheyen? (*Lo Ipocrito,* V, 13: Sei tu liberale?) — *Spaansche Brab.* vs. 1785.

Grul, grol, grap, **57,** 23.

Grutten, in orde brengen, **6,** 195.

Guyl, bloon guyl, lafaard, **19,** 39.

Guyt, bedrieger, schelm, **51,** 60; **55,** 43.

Gul, zacht, **25,** 12.

Gurcke, Y g., basterdvloek, **43,** 175.

H.

Hael, ketelhaak, **24,** 103.

Haentje-man, heintjeman, duivel, **29,** 62.

Haars, heesch, **14,** 218.

Hayr laten, geplukt worden, **44,** 31.
Haartje, vrouw (in den regel: publieke v.) **14,** 236.
Haesop spelen, zie haseleren, **4,** 26.
Haestig, driftig, **6,** 8; **7,** 205; **71,** 142.
Haastigheidt, drift, **44,** 211.
Hach(t)je, stukje, **35,** 158; **58,** 80; het hachje slippen, het leven laten, **41,** 227; brokje (als persoonsnaam), **57,** 178.
Hachlijck, onzeker, mogelijk, **22,** 82: 't is wel mogelijk, dat wij enz. Zie *Het Wdb.* i. v. kol. 1505.
Had daer, zie **hou waer.**
Haff, haft; meer als haff, in groote menigte, **42,** 67.
Hagendevelt, hagenevelt, puikje, **35,** 144; **58,** 23. Zie *Taal en Letteren* 1898.
Hakken (of krukken), onbeduidende lui, **39,** 44.
Hals, in jou hals halen, intrekken, **15,** 284. Vg. SART. p. 245: sijn woorden in sijn hals halen, est diversum ab his, quae prius dixeris, dicere, atque in contrariam vertere sententiam.
Hals, op mijn hals, op mijn verantwoording; ik wil er mijn hals mee verbeuren, **4,** 38; daer hanghen geen halzen an, er is geen leven mee gemoeid, **9,** 131; **31,** 328.
Hanght, voor de h., **35,** 33: het is niets dan winst. Zie *Wdb.* V, kol. 1849.
Handel, zaak, twist, **34,** 112; handeling, daad, **35,** 195.
Handeloos, lui (buiten staat om iets te verrichten), onhandig, **6,** 95; **23,** 21; **32,** 77; **33,** 229.
Hanemat, een groote mat, waarin de hanen vechten, (HALMA), hier: hanengevecht, **67,** 318.
Haneveugelen, afrossen, **36,** 66.
Hant-drayen, aanleggen, **7,** 123; **20,** 138.
Harden (herden), uithouden, **9,** 156.
Harmen, de duivel? **36,** 151, TUINMAN I, 129 spreekt van *Harmen, den ontfanger der verteerde kosten,* anders gezegd een *beersteker.*
Hartje wat lustje enz. **15,** 52. Zie SART. p. 66 en TUINMAN I, 101.
Hartvank, doodelijke flauwte, **67,** 306.
Hertzweer, hartzeer, **58,** 52. HALMA.
Haseleeren, het hazenpad kiezen, **33,** 2.
Havenen, schoon, mooi maken, **57,** 182. In 1649 gebruikt NOOZEMAN (in de *Beroyde Student*) het in de tegenwoordige beteekenis van toetakelen, misschien ironisch: »Moye Maretje, seyd hy, hoe meugh je mijn dus schennen? Hoe meugh je mijn dus havenen?»
Haver, lange h., zweepslagen, **2,** 14.
Heengaan, er mee door gaan, **69,** 181. Vg. **67,** 193.
Heer, op den heer drinken, drinken zonder te betalen (op den beer), **22,** 72.
Heerlic, ferm, **3,** 76.
Heide, an der heide loopen, op den loop gaan, **62,** 192; **65,** 63.
Heyevel, heidensch vel, heidensche vent, **33,** 135.
Heyligh-avont nemen, zijn werk afmaken (SART, p. 88), **18,** 14; **57,** 128; ophouden **35,** 165; heyligh-avond doen, **5,** 10. Vg. *Tiisken,* 1376: »Vroech heylichavont, voor de middigh gedaen, dat 's de ouwe manier.» VAN BEVERWYCK. *Schat der Gesontheyt* (1672) bl. 250: (de man) moet evenwel van dit werck (den byslaep) heyligh avont nemen, als hy selve sieck geweest is. — KIL. Vier-avend hebben. Vg. *Feierabend machen.*
Helt, helder, heller, halve duit, **1,** 41; **58,** 313; helder-penning, **4,** 47.
Helt, helft, **11,** 231.
Hende, dicht, **39,** 10.
Hennetaster, schraalhans, **6,** 27; **29,** 28; sukkel, **36,** 81; **37,** 16. SART. p. 282: »Een rechte henne-taster, qui splendidis in opibus sordide tamen agit et parce. 't Gaet hem aen sijn hert, dat hy uw een heele vijgh geeft.» Voorts: TUINMAN I, 209.
Herden (harden), uithouden, **56,** 19, 116.
Hercken, hooren, luisteren (naar wie hem binnenroepen voor het boeten van ketels), KIL. auscultare, of ook cum affectu quaerere aut petere, zich inspannen, **31,** 282.
Heughen, verheugen, **33,** 249.

Heucke-vaecken, afzetster, bedriegster, **15,** 100; vg. huyckmoer, *Tiisken* 998 en huykevaak, *Moortje,* 2754; BORMEESTER, *Doeden* III, 8.

Heyntjeman, zie **haentje-man, 35,** 175; **45,** 42; **50,** 122.

Hinckelen, kreupel, mank loopen in zedelijken zin. Inleiding bl. 9 onderaan.

Hirt (hurt, hort), weg, **42,** 41. Zie *Mnl. Wdb.* op hort (bl. 606).

Hitten, treffen, **58,** 156.

Hoddebackis, kakelaar, **30,** 105.

Hoddebeck, praatsmaker, **27,** 115; **30,** 252.

Hoe na, hoe na hebje sorg, vrees je soms? **9,** 132, 221; **39,** 41; **40,** 12; **41,** 151; **58,** 117; **66,** 95.

Hoen, hy houdt zich als 't gebraeyen hoen, d. i. onwetend, **56,** 14.

Hoeneer, wanneer, **55,** 80.

Hoepen, 36, 157. Vg. NOOSEMAN, *Beroyde Student,* bl. 29: Loop by jou hoere . . . . wilje hoepe.

Hoertje, speulen van 't hoertje, foppen, bedriegen, **30,** 58.

Hoeredop, hoerenlooper, **36,** 146; **44,** 189; **55,** 112.

Hoetelaar, iemand die tot niets in staat is, een knoeier, **6,** 125; **29,** 234. Vg. *Een klucht van de Vyaensche Reys* (1649): »Maer die zyn ambacht niet en kan, voor een hoettelaer moet hy heen.»

Hockelingen, jongens en meiden, **21,** 45.

Holster, knapzak, **35,** 67.

Hond, ouwe hond, fijne wijn, **65,** 182. Zie *Tijdschrift,* XII.

Hondje, of 't h. beet, daar dat 's gang, als er eens gevaar was, daar ik ga al, **37,** 43. Zie TUINMAN I, 349. — De hongd zel op zen staert ryen, hier zal wat wonderlijks gebeuren, **66,** 163.

Honden, hoe wilter honden, daar zal wat te doen zijn, het zal er spannen, **5,** 161; **70,** 140. Zie TUINMAN I, 295.

Hondert jaar oud (den dood nabij), dood, **51,** 126.

Hondsfot, 56, 151. Vg. **11,** 222 en Men kan alle dagen geen hondsvot wezen, zei gierige Gerrit, en hy gooide een' duit te grabbelen. (HARREBOMÉE).

Honschot, zekere wollen stof (zie BOEKENOOGEN, i. v.) **7,** 142; **15,** 261.

Honsklingh, hondsvot (*cunnus canis*), **32,** 132; **58,** 303. Vg. VAN SANTEN, *Van t'een op t'aer:* »Wie sou dat honts-klinckje begeeren en sulcken hoddebeck willen?»

Hoy, den hoy van hebben, (den brui, den bras van hebben), er geen zier om geven, **15,** 119: die kon het niets schelen. TUINMAN I, 276. BORMEESTER, *Doeden* III, 5: Als ik hem dan nog maar krijg, zoo heb ik er den hooy van. — Vg. evenwel *Coli Compas of de Klucht van Jan Tryntiens en Duyfje* (2e dr. 1665): DOCTOR FRANS . . . . You Man verstaet Clisteren, Ick moey myn daer niet mee, hy doe vry sijn begeren. DUYFJE. Maer wie sou myn dat doen, ick ly niet dat een man Hiertoe gebruyckt wort, of ick heb den hoy daer van. HALMA: ik heb er den hooi van, ik wil 't niet doen. *Sara Burgerhart,* bl. 669. HOLTROP (1824): ik heb er den hooi van, I beg to be excused, I won 't meddle with it. Zie op **nooi.**

Hoofd, bloods hoofds met de billen, ongekleed, **69,** 208. Vg. WINSCHOOTEN, 250: hier sijn wij nu onklaar . . . . eeven als men seid, hier leggen wij nu met de billen bloots hoofd.

Hoog genoeg, erg genoeg, **41,** 229; vg. niet hooger, **9,** 124.

Hoornen, hier brandt men hoornen, het is hier gevaarlijk, **63,** 128. Vg. *Warenar,* 152. WINSCHOOTEN, bl. 37: het spel deugd daar niet.

Hoosband, kouseband, ick bind onder my hoosband enz. ik geef er niets om, **9,** 188. Vg. SART. p. 552; Dat wil ick beneden mijn knie binden. Sermo deprecantis nuncium male auspicatum; p. 650: Si quando significabimus nos scommate aut contumelia leviter commoveri, nec altius in animum demittere. *Stommen Ridder,* 1400.

Hoot, hoofd, I, 86.

Houbollig, zie **oubollig.**

Hou waer (hou daer, had daer) ziedaar, **4,** 120; **14,** 370; **41,** 208, 234, 251; **46,** 243; **56,** 25, 35: **57,** 72.

Hout, halt, stil, **14,** 360.

Houteklick, knul. **29,** 40. Zie **klick.**

Huyg, van de h. lichten, geld ontfutselen, **15,** 210; **50,** 131; **66,** 110. TUINMAN I, 184.

Huycke-vaeck, zie **heucke-vaecken, 15,** 270.

Huis, t'huis leggen, in de kost zijn, **70,** 100; voor een oordje t. l., voor weinig in den kost zijn, dus weinig te zeggen hebben, **71,** 24.

Huysje, daer sel een ander huysje leggen, daar zal wat anders gebeuren, **36,** 117. TUINMAN I, 95.

Hulding, gunst, **49,** 83. Vg. CATS, *Spiegel van den Ouden ende Nieuwen Tijdt,* II deel Nr. 17: Wintersche nachten, Vrouwen gedachten, En gunste van heeren, Sietmen haest verkeeren.

Hullen, aankleeden, **9,** 27; kappen, **43,** 75. De pop selder anders hullen, de zaken moeten veranderen, **42,** 10. Wel ehuld en wel eleest, er in alles goed van genomen, **42,** 99.

Hulletje, kapje, hoofddoekje, **15,** 267; **18,** 6.

Hutzelen, loop hutzelen, hoepel op, **29,** 263.

I.

Iensloeghs, rechtstreeks, **17,** 15; in eens, **30,** 217.

Ien, één, hetzelfde, **33,** 223.

Iens gelt, in eens de betaling, **57,** 116. Zie *Mnl. Wdb.*

Ierst, (eerst), om 't ierst, onverschillig, **30,** 32.

Igurcke, basterdvloek, **57,** 18, 194.

Icker, nikker, duivel, van den d. droomen, **12,** 55. Zie **drommel.**

Imboelen, inboedel, **16,** 55.

In, en, **7,** 31, 117; **13,** 164: **30,** 46; **57,** 2 enz. enz.

Inne, en, **30,** 60: **60,** 6.

Inkernaat, (incarnat), vleeschkleurig, **15,** 127.

Inleggen, te pand laten, **46,** 101,

Inreeden, compagnieschap maken, **33,** 35. Vg. *Warenar,* 1268.

J.

Jaer der kinders, 1, 108. Vg. HOEUFFT, *Proeve van Bredaasch Taaleigen,* bl. 423: Op den dag der onnoozele kinderen, ook wel eenvoudig kinderen-dag geheeten, invallende op den 28 December, heeft hier onder de Roomschen de gewoonte plaats, dat de kinderen zich met het gewaad hunner ouders kleeden niet alleen, maar ook hun voor dien dag de wetten stellen.

Jaer, tot haer jaren. huwbaar, **56,** 200; iens jaers, weleer, **6,** 45. Zie *Mnl. Wdb.*

Jan Hen, gortenteller, **42,** 14. Zie **Halma.**

't Jarent, verleden jaar, **58,** 179. SART. 433: 't jarent, superiore anno.

Jee, Jezus, **55,** 31.

Jegenwoordigh, op 't oogenblik, **58,** 19.

Jelletje, aardig gezegde, **14,** 209.

Jemy, basterdvloek, (Jezus Marie), **31,** 15.

Jent, aardig, **13,** 137; mooi, **34,** 12.

Jeught, zich een j. eten, zich jong, krachtig eten, **31,** 139. Vg. OUDEMANS (Bred.) en: »zich eene ziekte of zich ziek eten.»

Jolijs, minnarij, **31,** 380.

Jonasje, een j. maken, lang ergens blijven, **28,** 29; **39,** 35, TUINMAN I, 5.

Jongher, mit jou j. enz. **19,** 9. Vg. SART. p. 595: Met den ouden salmen raen, Met den jongen salmen te strijden gaen.

Jonckspul, boerenbruiloft, **63,** 25.

Jool, sukkel, **27.** *Jochem Jool;* STARING, *verjongingseuur:* »C? was een jool.»

Jooken, jeuken, verlangen, **57,** 203.

Jorden, sukkel, **37,** 31.

Jotto, behoeftige vreemdeling, **21,** 57. Vg. R. VISSCHER VII Schock Quicken, 19: Hans, ghy zijt geen Patriot, dat ghy 't weet, Dan ick geloof wel dat uw Pater Jotto heet; onhandig schepsel, **67,** 249; ook *jut,* **67,** 245.

Jubi? 42, 127.

Jucken, jeuken, **63,** 108.

Jut, 67, 245. Vg. Hij staat als Jut voor het hek. Zie **Jotto.**

Juttemus, Sinte J. gedenkdag der H. Jutte (Juttemis) **40,** 34. Zie *Mnl. Wdb.*

K.

Kaer, vriend, **11,** 137; **42,** 7.

Kaers, in de kaars vliegen, bij rechtsvervolging verloren gaan, **50,** 186; **58,** 233.

Kaart, de k. versteken, een' anderen weg inslaan, de bakens verzetten, **74,** 40. Zie WINSCHOOTEN, bl. 11.

Kaats, de k. teykenen, een merk

zetten, een jaap geven, **27,** 95. TUINMAN I, 266.

Kabbe, scheldwoord (varken), **57,** 280.

Kadet, een groot k. een groote meneer, **56,** 180; **66,** 107.

Kaffa pack, zijden pak, **23,** 86, 199.

Kay, dwaas, **22,** 20.

Kaken, babbelen, **12,** 12.

Kakelkurf, babbelmond, **30,** 107.

Kackhiel, met kackhielen loopen, in armoede vervallen, gaan bedelen, **2,** 43; **15,** 77; **70,** 135. Vg. R. VISSCHER, *Zinnepoppen* VIII.

Kallemoer, kakelaarster, **67,** 298; k. praat, ouwewijvenpraat.

Kalle-vaar, praatvaar, kakelaar, **9,** 163.

Kalliebaart, praatjesmaker, **40,** 72. Vg. *Krelis Louwen* (ed. Dr. C. H. Ph. MEIJER), bl. 140.

Kamer, boedelkamer, **69,** 148.

Kanjert, een lamlendige kerel, **40,** 165. Zie BOEKENOOGEN, i. v.

Kannebort, plank of schenkblad, waarop de kannen enz. staan, **7,** 26; **15,** 260,

Kans, die aen h. k. komt, die met haar te doen krijgt, **15,** 133.

Kansen, dobbelen, **37,** 2.

Kant, weer kant, staat weer, **39,** 190. — Van kant sturen, wegsturen, **72,** 131.

Kap, met de (narre) kap loopen, dwaasheden verrichten, **6,** 247.

Kappen, in de kap hullen, beetnemen, **27,** 66.

Kapproen, ick laet mijn kapproen hooren, ik laat mijn muts daarnaar luisteren, ik houd mij doof, **9,** 184. Vg. SART. p. 115: Cum conviciis incessitur is, qui perinde negligit, quasi non audiat. Nostrates perquam festivo adagio hic utuntur, dicentes id a solo ipsius audiri pileo, aut caprona, ut sic loquar. — TUINMAN I, 207.

Kapstock, zotskap, **37,** 33.

Kar, enz. **30,** 181: ik ben nu geheel vrij. Vg. MEIJER, bl. 57: Die caer is nu an sinen eers gebonden.

Karitaten, naastenliefde, **29,** 10; **37,** 97.

Karnijk, kroniek, **60,** 133.

Kasjack (casaque), jas, **23,** na 150. Vg. *Warenar,* 764.

Kastient, gesteente, **16,** 48.

Katijf, rampzalig, **14,** 281.

Ke, kijk, **6,** 315. Vg. *Mnl. Wdb.*

Ke daer, ziedaer, **6,** 73; **43,** 11; **61,** 116.

Kees, kaas, **33,** 11; (»klaar is Kees») voorts deer, daar; deen gedaan; weer, waar, enz.

Kennis, in k. leggen, getuigen roepen voor, **28,** 99. Vg. HOLTROP: to call persons to witness a thing. *Sp. Brab.,* 2102: »Dat legh ick in kennis, ick neem u tot tuych, mijn Heer.» Ik heb geen kennis, ik begrijp er niets van, **59,** 206.

Kerf, opening, gat. **69,** 173.

Kercke, te kercke brengen, begraven, verliezen, **13,** 169.

Kerck-gang, begrafenis, **35,** 83.

Kevetjen, kooitje, **22,** 13.

Key (Kay), krankzinnigheid, **26,** 132; de k. reutelt (leutert) jou, het scheelt je in het hoofd, **11,** 107; **24,** 35; **27,** 122; **61,** 41.

Keyeren, kinderen, **16,** 128: **24,** 96; Voed kijeren op, **65,** 309, vg. Brengt keyeren op, ja 'k mien jonghe honden, **22,** 103, **32,** 278.

Kicken, kijken, **15,** 217; **24,** 90.

Kijk, uit de kijk, puikpuik **68,** 19.

Killen, koud worden, **57,** 232.

Kint, voor 't k. houden, denken dat een kind voor de grap geklopt heeft; vg. ons »belletje trekken,» **40,** 60; met kind zijn, zwanger zijn, **43,** 213; ick ben het kijnt, **6,** 185. TUINMAN I, 278: Hy is 't kind. Dat zegt men van ymand die alle gezag en magt quyt is, zo dat hy niet meer vermag noch ontzien word dan een kind.

Kittel, hantwerckx k., handwerksman, **30,** 80.

Klaer, heldere wijn, **31,** 149.

Klaerheyt, helderheid, **33,** 104.

Kladdeunie, vuilpoes, **70,** 15.

Klappen, babbelen, **58,** 65.

Klaphout vercoopen, klappen, babbelen, **9,** 172.

Klause, couplet of strofe, **39,** 211.

Kleun, slaan, gebeuk, **27,** 129.

Kleunen, slaan, **19,** 59; **36,** 224; **44,** 189.

Klieck, vlek, **20,** 32.

Kliemer, jammeraar, **21,** 57. Vg. BOEKENOOGEN, i. v.

Klick, lomperd, sukkel, **19,** 39. Vg. SART. p. 203. Een houten-klick. Sic hominem appellant inutilem ac debilem.

Klicker, muiltje, **15,** 127; **17,** 137.
Klinken, slaan, **36,** 39; **71,** 79.
Klockx, broedsch, **63,** 11.
Kloeckx, iens k., rechtstreeks, **57,** 175.
Klonters, morsebel, Anna Kl., **33,** na 64, 231: Bely Kl., **7,** 50; een van de personen in BREDERO's Moortje heet *Klaartje Klonters,* waarachter staat »een morsebelletje.»
Klossen, een beugelspel, **28,** 46; zie SCHOTEL, *Vaderl. Volksboeken* I, 282 en *Het Maatsch. Leven,* bl. 129. Zie **Clos-baen, 15,** 38.
Kluit, klant? **45,** 73.
Kluit, grap, klucht **20,** 103.
Kluizen, het zal er kluizen, er zullen slagen vallen, **66,** 234.
Knecht, jongen, **11,** 134; **16,** 8; **20,** 122; **58,** 33; **70,** 179; man, **43,** 76; **64,** 97 (ongetrouwd); **67,** 266; goet knecht, goeie jongen, sukkel, **19,** 32; **54,** 196.
Knevelspies, jachtspriet, **30,** 81.
Knicker, 22, 111, zie **icker.**
Knyser, kniezer, kniesoor, **57,** 182.
Knillen, knellen, kwellen, **34,** 155.
Knoet, mof, lummel, **7,** 97; **62,** 102, **69,** 124.
Knoop, bobbel, knobbel, **63,** 7. Zie *Mnl. Wdb.* i. v.
Knoppig, bobbelig, knobbelig, **63,** 6.
Kobbesoch, spin, **7,** 109.
Koek, een pak slaag, **48,** 8.
Koeck-koeck, zinspeling op hoorndrager, cocu, **26,** 23.
Koekoeck, duivel, **27,** 124: **66,** 178; van den k. dromen, vg. v. d. duivel dromen, **15,** 171.
Koldeschool, koudeschaal: bier of bier en wijn met wat suiker, kruid en brood, dat men koud eet (HALMA), **29,** 171.
Kogchel, hoerewaard of knecht van zoo iemand, **41** na 100 (zie vs. 216); **73,** 130.
Collocentie, een soort van snuif, **17,** 218.
Kombuis, een bijgebouwtje, **73,** 50; hetzelfde als kombof; zie VAN DALE en BOEKENOOGEN, i. v.
Kome, koomen, koopman, **17,** 218,
Komen by, nabij komen, aanpakken, **31,** 384.
Commeeren, snappen, **58,** 65.
Compost (eig. ingemaakt goed), lekkernij, **35,** 160. Zie *Mnl. Wdb.*
Konfuys, te schande gemaakt, vernederd, **67,** 295. Zie *Mnl. Wdb.* III, kol. 1774.
Consestoris, van het consistorie, derhalve hervormd, **21,** 11.
Contribuleeren, kwellen, **62,** 44.
Convertijfje (ook: komfertijfje, consertijfje, couvertijfie) nieuwtje, grapje, **25,** 21; spelletje, **60,** 119. — A. BOELENS, *De Klucht van de Oneenige trouw* (1648) bl. 6: »maar je weet wel, dat tot onsendt de stapel is Van Nieuwe Konfertijfjes, want dat mach sijn leven niet mis: Ick moet overal toll off hebben, wad dat de vrouwe my niet verhalen, Dat brenghen mijn de meysjes thuys, en ik heb kennis aan duytsen en walen.» *De Krollende Ritzaart* (1658) bl. 18: »Je moet ons onder weeg een confortijfje schenken.» Uit het volgende blijkt dat een grappig verhaaltje bedoeld wordt. Ook in *Stijve Piet* van W. D. HOOFT vertellen twee optreckers elkaar een paar convertijfjes. *Convertijfje,* als afgeleid van Convertere, zal wel het woord zijn.
Convoy, 22, 130. Vg. TUINMAN I, 155: Zo de Duivel 't konvooi niet af en slaat.
Koomen, koopman, **13,** 166; **17,** 218.
Coop, beter coop geven, handelbaarder worden, **9,** 16. — TUINMAN I, 115.
Koop, op die koop, eig. tegen dien koopprijs (*Mnl. Wdb.* i. v. kol. 1843), hier: in deze omstandigheden, **30,** 72. Vg. doe het eens op dien koop.
Koord, aen sijn k. krijgen, aan zijne zijde winnen, **56,** 22. — WINSCHOOTEN, 121.
Kooreman spelen, bedriegen, **49,** 162. — VAN PAFFENRODE, *Hopman Ulrich,* I Bedr.: »Je weet niet hoe de geyle vrouwen haer vuyle gangen weten te heelen, Je soutse met een ketting aen je been sluyten, noch souwense je koreman spelen.» Zie KIL i. v. Korenman.
Koren, uitgekozen, puik, **7,** 166.
Koot, verkeerdheid? **32,** 330. (Met coten spelen, een los leventje leiden).
Kooten, lichtmissen, **49,** 211. »Niet gekoot best, beter eerst als lest.»
Kopper, feest, **39,** 263.

Kos, regel Kos, eenvoudige algebraïsche vergelijking, **69,** 231. STEINMETZ en W. LA BORDES, *Volk. Wisk. Wdb.*: Cos is een Rekenings-Staet, in dewelke men eertijds deels door bekende, gedeeltelijk door valsche en verdichte getallen de verlangde nog onbekenden grootten uitgevonden heeft. Vg. *Spaansche Brabander,* (ed. VERWIJS, bl. 171.)

Kost, kende, **26,** 73; **32,** 298: **66,** 215.

Kosten, dat kostgie, dat gaat je = nu ga ik, **17,** 218; **20,** 168; **24,** 23; **40,** 288.

Kou, uyt de k., vg. stakker, wat doe je in de kou. **25,** 74.

Kous, als men oogen geen kousen zijn, **50,** 148. Zie TUINMAN I, 369.

Kous, praatjes, gekheid, **6,** 194; oudewijvenpraatjes, **48,** 122. Vg. SART. p. 368: Het oude kousjes jaer-getijt. Het spreucxken van 't roode kousken. De longis et anilibus fabulamentis; **69,** 55.

Kouwe schaal, zie **Koldeschool, 70,** 12.

Kraege, hals, by men kraege, ik wil er den hals, het leven onder verwedden, **52,** 100.

Kraakwerk, kraakporselein, **68,** 128.

Crab, den mond in de crab setten, een fronsend gelaat zetten, **25,** 53. SART. p. 219: 't Aensicht in de derde krab setten, attollere supercilium. Arrogantiam significat.

Kratsen (krassen), vechten met iets scherps, mes of degen, **70,** 59, 165.

Krens? 7, 26.

Krepelstraet, in de kr. gewoont hebben, veel beleefd hebben en derhalve bij de hand zijn, **56,** 100. DE BIE, *Van de Ontmaskerde Liefde,* bl. 11: »En gaet voor my niet manck, 'k woon in de Krepelstraat.» SART. p. 253. TUINMAN I, 194.

Krevelig, minziek, **49,** 69.

Krits, strootje (KIL. festuca); niet een k., geen zier, **71,** 23.

Krijts, kring, **29,** 132.

Krochen, kreunen, **70,** 120. *Mnl. Wdb.*

Kroesde, kroes, driftig, korzelig, **27,** 146; **66,** 37. Vg. TUINMAN I, 34 op »De kop staat hem kroes.»

Kronje, carogne, **36,** 56.

Kroon, 3, 1, denkelijk de zilveren kroon van 24 stuivers (iets vroeger spreken de soldaten van stukken van vieren of vier schellingen); **56,** 217.

Krop, wat hets een krop, wat ziet ze er beschreid uit, **67,** 290.

Kruydigh, welriekend, keurig, net, **17,** 60. Vg. as een kruyt.

Kruyfd, gekruld, **11,** 150; **24,** 6.

Kruisen, ik kruis me en zegen me, ik sta er van versteld, **5,** 9; **13,** 164; **56,** 25. Herhaaldelijk nog bij WOLFF en DEKEN.

Kruyt, specerij, **15,** 14. In de *Klucht van de Gewillige Hoorendrager,* (1626) zegt Levijntje, de baker, tot Aaltje, de kraamvrouw (bl. 15): »Wat sel ick je nou maken, ien potje Bier-en-broot, of ien potje Kandiel? Is jou kruyt-doos al wat versien met Neute-muscaten, Foelie en Pijp-kniel, En heb jy Suycker, en Wijn, in Huys?»

Kruyt, as een kr., flink, **11,** 276; **49,** 99; **56,** 99. Vg. kruydigh en Griane, 2613.

Kuisen (schoonmaken), opmaken, **9,** 277.

Kunst, uit de k., uitstekend, **68,** 166.

Kute, in de kuten liggen, in de gedachten liggen? **24,** 119.

Kuur, gekheid, **59,** 244.

Kuuren, gek worden, gekheid maken, **33,** 183.

L.

Laegh-looper, iemand die een ander het gelag laat betalen, een klaplooper, **22,** 44.

Lagh, gelag, **9,** 206; **16,** 2: God zegen' het gelag.

Laywayke, lijnwaad, **66,** 76.

Lack, smet, **15,** 158.

Land, het zal op 't land waeyen, er zal wat te doen zijn, **26,** 229; **41,** 245; **46,** 32: **58,** 267.

Lanst, lansknecht, **11,** 137; kameraad, **4,** 103; **35,** 80; zoeterd, **16,** 40; ventje, **48,** 21; 't is ien knecht als ien lanst, het is een flinke vent, **33,** 208.

Lappen, slaan, **31,** 245, **32,** 218.

Lary, babbelaarster, **15,** 112; laryen, babbelen, **7,** 38.

Lariachtig, babbelachtig, **17,** 227.

Lause, leus, **35,** 27. Vg. COSTER's

Isabelle, 908: Jy verstaat de lause niet, hebben is hebben, daar wort niet oppe let Hoe 't een man krijcht, maar of hy 't oock het. — A. BOELENS, *Klucht van de Bedrooge Vryer* (bl. 19): Ghy die de lause weet van mijn verdriet.

Lavingioentjen, lavagotte? **54,** 134. Zie *Tijdschrift,* XVI, 118.

Leeghwagen, leeglooper, luiaard, baliekluiver, **36,** 10. SART. p. 471: De eo dicebatur, qui supinus et oscitabundus desidens nullius bonae frugis est, nihil bonarum rerum..

Leen, leuning, **58,** 77.

Leeren, onder handen nemen, **57,** 146.

Lecker, knecht, jongen, **4,** 183; ventje, **19,** 60.

Leghachter, Jan L., **36,** 1. Vg. SART. p. 397. Een Jan gaet achter, een halff slach. Qui prorsus inutiles sunt, et fruges consumere nati.

Leyder, comp. van leyt, leed, onlief, onaangenaam, **25,** 62.

Lello, praatjesmaker, **27,** 117.

Lesen, bidden, **7,** 181; verzamelen, schoonmaken, **12,** 2.

Letten, weerhouden, **40,** 97: Wel ja, ick zou eens dreigen! — **32,** 238: Waarom krijt je zoo? — **28,** 67: Waarom huil je zoo?

Leut, pretje, grap, **34,** 173.

Leuteren, wiggelen, schudden (in obsc. zin), **63,** 139.

Lever, van de lever eten, van allerlei leelijks verdacht worden, **19,** 27. Vg. SART. p. 30 en TUINMAN I, 16, 113. Zie *Mnl. Wdb.* i. v. *levereter.*

Lichtschuit, lichtmis, lichtvink, **20,** 135. SART. p. 10. Een licht schuyt. Een licht vogelken.

Lid, door zijn leden, door en door, **62,** 64.

Lienich, al moerl. l., geheel alleen, **7,** 30.

Liermaet, leerjongen, **11,** 180,

Ligje op, lichtzinnig vrouwspersoon, **67,** 2.

Ly, te ly zijn, zachtmoedig zijn, medelijden hebben, **11,** 126.

Ly, in de ly laten, in nood laten, **11,** 308; **59,** 154; in de ly zijn, in nood zijn, **38,** 51; **50,** 193; **60,** 44; in de ly brengen, in nood brengen, **34,** 346. Vg. WINSCHOOTEN, bl. 139: in de ly' sijn: dat is beneeden de wind leggen: en daar en teegen, de loef hebben: booven de wind leggen; en naademaal die in de ly' is ten allen tijde van die de loef heeft kan beschaadigd werden: soo seid men ook van iemand die in de knel is: die man is in de ly'.

Lydich, drommels, **7,** 74; **35,** 80; **39,** 46; **43,** 49; leelijk, **44,** 224; **55,** 114.

Lyen, hem l., geduld hebben, zich bedwingen, **1,** 24; zich tevreden stellen, **4,** 173; **16,** 67; **39,** 89; **54,** 85; **59,** 168; lyen, dulden, **69,** 284.

Lyen, duren, **24,** 80.

Lyen, bekennen, **31,** 329.

Lycken, passen, **33,** 171; overeenkomen met de werkelijkheid (gaan), **65,** 229. Zie Dr. L. A. TE WINKEL, Over het werkw. *Lijken.*

Lijckenen, lijken, schijnen, **31,** 18; **63,** 80: nu moet ik er eens knap uitzien.

Lymen, zaniken, **51,** 138.

Linden, linnen, **13,** 192.

Linckert, slimmerd, guit, **35,** 130; **58,** 345.

Lobbe, lobman of kraagman, Spaansche dukaat, **58,** 143.

Lodder, schavuit, **5,** 56. Vg. SART. p. 328: Hy praet daer vast om als de lodder om dey. In eos dicetur, qui re aliqua potiri gauderent, qua tamen frustrantur.

Lodderlijck, lief, vriendelijk, **5,** 41.

Loer, knul, **14,** 271: **31,** 1; lompe l., lomperd, **20,** 83.

Loeren, bedriegen (vg. beloeren), **6,** 451; **33,** 5; **39,** 251; **57,** 124.

Loete, loete-baey, botterik, **58,** 151, 255.

Lommen, sukkel, **15,** 68. Zie FRANCK op lummel.

Loo, by loo, basterdvloek, **34,** 149. Zie **bylo.**

Loodwijn, lootwind, werktuig om looden richels of stangen uit te rekken (OUDEMANS), **29,** 68.

Loof, moe, **43,** 124.

Loyen, steken, **27,** 84.

Loom, toegefelijk, inschikkelijk, **41,** 63. Zie FRANCK.

Loos, l. questie, geveinsde twist, **51,** tusschen 154 en 155; zie vs. 173.

Loot, lot, **52,** 114. Zie *Mnl. Wdb.* i.v.

Aanm. 2 en vg. noopen en noppen, knoopjes en knopjes (**48,** 152).

Los, loszinnig, **56,** 165.

Loven, gelooven, **7,** 68; **14,** 264; **22,** 5; **39,** 30; **48,** 209; 'k looff niet of, ik geloof niet dan dat, **7,** 292; **55,** 195.

Loven, beloven, **18,** 18; **44,** 206.

Louter, (zuiver) ter dege **31,** 209, 222, 236; **35,** 23; **71,** 14.

Luchter, linker, **27,** 46.

Luyf, luifel, **57,** 5.

Luysen, opmaken, **36,** 7; de beurs l., de beurs rollen, **33,** na 59; **73,** 129.

Luisigh, oud, versleten, **39,** 275.

Luize zalf, nietigheid, **72,** 103: het heeft niets te beduiden.

Luttick, weinig, **23,** 63.

Luwen, dat luwt, de zwarigheid neemt af, **44,** 144. HALMA.

M.

Maeck-saert (?) scheldwoord, **34,** 106.

Mael, tasch, zak, **34,** 28.

Maandceel, maandsoldijbrief (HALMA), **67,** 99.

Maer, wel, **1,** 21, enz. enz.

Maere, nachtspook, nachtmerrie, **3,** 63.

Maers, mars, **58,** 234.

Maasen, meisje, **12,** 5.

Maet, te mate komen, te pas komen, **41,** 200. Zie *Mnl. Wdb.* IV, 1221.

Mackelick, gemaklievend, **15,** 48.

Maken, hem m., zich begeven, **58,** 216 (*Mnl Wdb.* IV, kol 1049, 3); moy weer op maken, mooi weer van spelen, goede sier van maken, **15,** 189.

Malgeleet, verward, **63,** 53.

Mangtje, (mannetje), flinke vent, **24,** 3.

Mannen, een man passen, **37,** 10; bijslapen, **33,** 254.

Mantel, enz. er is een buitenkansje voor u ophanden, **31,** 311.

St. Marcus dach, dag waarop den armen niets gegeven wordt (?) **15,** 17.

Maroc, apin, **3,** 110.

Mat, Spaansche munt (*f* 2.), **31,** 141.

Mat, bakermat, **68,** 180.

Meer, merrie, **2,** 17 (*Mnl. Wdb.* IV, 1437), feeks, **2,** 17; **4,** 221; **15,** 133, 174; **32,** 91; **42,** 88; **55,** 81. Vg. *Schijnhailigh* (Pantheon), bl. 106.

Meer, me' er, men er, **31,** 165.

Meester, heelmeester, dokter, **30,** 153; **67,** 188.

Meesterbaeder, badstoofhouder, ook barbier, **40,** 121.

Mem, moeder, moer, vrouwtje, **66,** 209.

Men, vaak voor me, evenals me voor men.

Ment, zie op **mient.**

Merry, Sinte Robijns m.? **21,** 68.

Mes, op het mes spreken dreigen, kras spreken, **23,** 67.

Met eenen, meteen, dadelijk, **58,** 152, 155.

Meu, tante, **43,** 170.

Meugen, lusten, **51,** 227.

Meuyeren, schikken, beredderen, **11,** 334.

Meulen, er is wat in de meulen, er is wat gaande, ophanden, **65,** 3. WINSCHOOTEN, 157; mier as de meulen in 't woud (omgaat), daar is meer gebeurd dan men denken zou **67,** 261. SPRENGER VAN EYK, *Vaderl. Spr.* III, 23.

Mie, bericht, **27,** 70.

Mieck, verl. tijd van maken, **58,** 283.

Miegen, wateren, **46,** 49.

Mient, de gewone menschen, meer as mient meer dan gemeen, ongemeen, **39,** 26: as de mient, ontzettend, **44,** 58, 87.

Mienteman, gemeente-man, burger, **4,** 25; onder de mienteman, onder het volk, in de wandeling, **11,** 98

Mieuw, meeuw, **29,** 115.

Mijnen, gebaren, **39,** 76, 219.

Mijt, niet een m., geen zier, **23,** 17.

Mishouwen, een slecht huwelijk doen, **46,** 55.

Misselijk, mogelijk, **6,** 451; **36,** 18.

Misval, ongeluk, miskraam, **55,** 88.

Mits, omdat, daar, **3,** 82; **26,** 155; mits dat, met voorwaarde dat, **50,** 44; met dat, doordat, **50,** 48.

Modde van gompen, een vuile slet, **23,** 38; **36** na 89. In VAN BREUGHIEL's *Tafelspel van een Waechdrager* zegt Kees tot zijne vrouw (bl. 8): »Houd u Backus toe, modde van Gomp. Zie voorts *Teeuwis,* 231; *Boertigh Liedtboek,* bl. 237 en *Wittebroodskinderen,* bl. 42. Vg. SART. p. 365: Modde leyt daer te degen t'huys Augiae stabulum est.. — *Stommen Ridder,* 1929.

Moeyelick, verdrietig, **23,** 2; **56,** 117; **67,** 227.

Moeyen, verdriet veroorzaken, **14,** 229; **17,** 74.

Moelick, verdrietig, knorrig, **43,** 79; **57,** 145.

Moer, het ligt op een leelijke moer, daar schuilt iets achter, **41,** 117; **66,** 186. Vg. TUINMAN I, 115.

Moer-gemak, moeders hulp, een meisje dat nooit uitgaat, **74,** 158. (Aant. 74).

Moer-smockels, diefegge? **15,** 270.

Moet maken, zich verkwikken, **4,** 42. Vg. *Schijnhailigh* II, 4: *Nu wil ick gaen vercleeden my ende maecken wat moedts,* Ora io voglio andar a curar la mia persona. *Lucelle,* 2194.

Moet, gemoed, **20,** 113; **36,** 115; boosheid, **34,** 324; **37,** 11.

Moete, moeite, last, **43,** 24.

Moeten, ontmoeten, bejegenen, **43,** 107; **57,** 247.

Mocke, varken, slet, **15,** 49: het is je een recht varken. Zie *Mnl. Wdb.* en TUINMAN I, 217. Of is het soms »varken van een meid?» Vg. Dr. VAN HELTEN over »lichtomdeine» in *Noord en Zuid* II, bl. 163 en *Mnl. Wdb.* op »degen» en »dein.»

Mont, wt den m. spreecken, duidelijk s. **13,** 80. Vg. *Mnl.* buten monde en het hedendaagsche binnensmonds.

Mont-raveel, kwaadspreekster, **15,** 137. Vg. Raffelbeck.

Moort, dat u de m. stak (slaat), dat je dood neerviel, **29,** 21; **34,** 329; **45,** 21; **53,** 139; **63,** 132.

Morlevincken, zich zien te redden, Aant. bl. 597.

Morskefoe, vuilik, **70,** 16.

Morssen, met kaerten, valsch spelen, **41,** 61.

Mortelen, stuk slaan, **12,** 24.

Moskeljaat, muskus, **43,** 109.

Mosselen, hier leggen de m., daar zit 'et 'em, **49,** 149. SART. p. 560. Dici solitum, quoties ad rem ipsam pervenitur. Vg. TUINMAN I, 232, 367.

Mosselschulp, met een m., met niets, **51,** 85. »Het is geen mosselschelp waard.»

Mostert, watte dingen is mostert enz., wat nieuws, wat wonders, **29,** 42; **32,** 230. Zie TUINMAN I, 107. SART. p. 274. — De sinnen in de m. laten druipen, zich veel last op den hals halen, **30,** 246.

Mouw, gemaakte, bedriegerij, **39,** 305. Zie *Mnl. Wdb.*

Muyltje, op 't m. liggen, omvallen, **33,** 114. Zie vs. 222 en *Sp. Brab.* v. 735.

Muizeval, hier: een kleinigheid, een bagatel, **41,** 79.

Muyte, kooi, schuilhoek, **12,** 42.

Munt, lustig munt slaan, goed beloonen, **56,** 90.

Murrewert, gek, **11,** 331 (vg. *Symen,* 127); zoeterd, **39,** 170. Zie op **Oene.**

Mut, by mut, in overvloed, bij de vleet, **60,** 10. Vg. met hutje en mutje.

Muts, sy macher heur muts ne smijten, zij kan het toch zoo goed niet, **33,** 105. Zie TUINMAN I, 250.

N.

Naad, die naad, enz., die zaak zal ik wel beredderen, **70,** 152.

Naer, nader. **8,** 92.

Naers, 22, 99. Vg. SART. p. 302. Ghy krout de stoel voor den aers. In caecutientes ac stupidos dicitur, praesertim in eos, qui aetatis vitio desipiscunt.

Nagangh, op de n. komen, verrassen, **56,** 158. HALMA.

Nasteling, nestel, riem, **15,** 256.

Ne, na, naar, **33,** 93, enz. enz.

Nebben, een uitroep = fluiten! gekheid! **53,** 165. Vg. *Grianc,* 1507. P. D. CARON, *Bly-eyndige-kyvage van Mr. Houtebeen met Els syn Wijf* (1658): »Weetje wel wat de kinders seggen? seght eens lebben.» Dat is precies zooals nu de kinderen nog wel zeggen: »worst!» om te kennen te geven zooveel als »dat kun je denken!» Zoo zei men vroeger ook »oelen!» bijv. *De Student Stalknecht* (1700), bl. 13: »Maar meenje Heer, dat jy mijn Bol zo foppen zult. Ja, Oelen.

Neerlaag, nadeel, verlies, ramp, **17,** 86.

Neerleggen, verkrachten, **7,** 71.

Neers, syn n. in den erm nemen, zich uit de voeten maken, **49,** 159; by de neers ophaelen, **28,** 41, zie **rug.**

Nergens nae, by lange na niet, **6,** 21; **15,** 51; **32,** 67.

Nesch, nesk, dwaas, gek, **18,** 51; **19,** 39; neskebol, dwaashoofd, **35,** 53.

Nesse bollig, (neskebollig), gek, **36,** 76.

Nest, uit de n. nemen, beetnemen, **6,** 137. WINSCHOOTEN, bl 138: »iemand uit het nest ligten, beteekend iemand verschalken, iemand bedotten, iemand snuiten;» — uytet nest kallen, praten dat men zijn dienst verliest, **30,** 26.

Nestey (bespaard geld, nest-egg) **36,** 1: wat lig je te talmen! *Tiisken* 1132.

Neus, by n. en lippen, **15,** 205. Vg. SART. p. 691: tusschen neus ende lip.

Nichteke, licht vrouwspersoon, **60,** 38.

Niet, niets, **1,** 54, enz. enz., niet ien, niets, **32,** 56.

Niew, vreemd, **43,** 236; **50,** 57; n. geven, benieuwen, **54,** 29, 94.

Nobel, rozenobel, een oud Eng. geldstuk ter waarde van *f* 4, **6,** 340.

Nobiskroegh, hel, **22,** 121. Vg. TUINMAN I, 154.

Nockig, klagend, **21,** 55.

Non fors, het kan niet schelen, **22,** 134; **33,** 2; **44,** 2. *Tijdschrift* XII enz.

Noode, (bijv. nw.) moeilijk, gien nooder ding, niets meer tegen mijn zin, **45,** 62.

Nooi, zie **hooi, 44,** 89. Zie BOEKENOOGEN, i. v.

Noomkool (oomkool) sul, heertje, **53,** 43.

Noopen, noppen, kleeren, **46,** 282, vg. **56,** 226.

Noot, noode, ongaarne, **17,** 53.

Nouen, dringen, **60,** 90.

Nuchteren, matig, geen dronkaard, **70,** 187.

Nufkous, praatjesmakend nuffig kind, **51,** 80.

Nuw, vreemd, **5,** 130; **20,** 15; **44,** 76.

Nuwelijck, vreemd, **11,** 158.

O.

Obsteren, tegenstaan, **69,** 3.

Ocus bocus (hocus pocus), tooverspreuk, **35,** 145. Vg. J. NOSEMANS *Hans van Tongen* (1644): Ick loof niet ofse kon Ocus bocus, dat sy mijn dus heeft vervoert. J. ERASM. *Op. Post.* 212: Victoria male parta, overwinning door okos bokos geest verkreegen.

Oene, gek; met Oenes kolf kroonen, cocu maken, **6,** 54; in Oenes kap hullen, de gekskap opzetten, met horens kronen, **27,** 21. DUYRKANTS *Grietjes Keur*: »Hy is geen Goosse, noch geen Hans, Geen Oene, noch geen malle Frans.» Trijn zegt tot haar vrijer Slimme Piet in de klucht van *Claes Klick* door J. VAN ARP (1640)j »Nou geeftmen ien soen mijn murrewert, o je bent sulcken oene (gekje), 'k Sweer dat ickje te nacht sal half doot soene.» In de klucht van *Pefroen met 'et Schaapshooft* (1669) zegt P. tot een vriend die hem een stok geeft, waarmee hij zijne vrouw tot gehoorzaamheid moet dwingen: »Zou ik haar zomtijds mogen zoenen en by haar slapen?» Hij krijgt tot antwoord: »Welk een Oene! Slaap jy niet by haar als 't jou lust?» — P. »Gantsch bloedt, dan was ik wel gerust, Indien ik moght die vreugde rapen. Maar waer zou haer Cousijn dan slapen?»

Of, af, beneden, **7,** 56.

Officier, schout (officier van justitie), **6,** 255; **31,** 187. Vg. JAN. Goe Mr. seght het de Schoudt aen en wilt het quetsuer vry quaet maken. MR. Nou ga ik na de Officier.

Offsien, zie **Afzien.**

Oft, indien, **25,** 29; indien de waar (nam. Jan Tot) wat dom is, enz.

Ogh, of, **66,** 81.

Ollen drajen, fopperijen, streken, bedriegerijen uithalen, **41,** 80; **46,** 252.

Olijck, lui, **2,** 17; slecht, **5,** 188; gemeen, **15,** 177; **45,** 70; **55,** 81; **72,** 66; slim, **23,** 187. Zie *Het Wdb.*

Om dat, opdat, **55,** 131.

Omheynt, in de buurt, **6,** 154.

Omgevoert, omgekeerd, veranderd, **53,** 64.

Ommekommen, nou is 't al o., nu is het gedaan met mij, **44,** 160.

Omstreeck, in de buurt, **63,** 63.

Onbehabben, onhebbelijk, **15,** 275.

Onbelaen, ongekweld, ongedeerd, **31,** 354.

Onbeleeftheyt, onmenschelijkheid, **2,** 87.

Onbequaem, onaangenaam, **31,** 347 (tegen zijn zin).

Onderdaechs, dezer dagen, **17,** 28.

Ondergaan, vermanen, **71,** 106.

Onderienigh, dadelijk, **7,** 31; **20,** 94. *Klucht v. d. Koe,* 317.

Onderloopen, onderkruipen, **17,** 39.

Onderriem, riem of gordel, waaraan de vrouwen haar sleutelreeks, geldbuidel enz. vasthechten, **13,** 170; **63,** 21; silveren s., met zilver beslagen, **15,** 251.

Onderstaan, onderzoeken, te weten komen, **70,** 62,

Onderzieltje, onderlijfje, borstrokje, **15,** 252.

Ondieft, bijzonder mooi, **6,** 276; **7,** 151; **22,** 9; **23,** 173; **39,** 220.

Oneerlyk, oneerbaar, onkuisch, **65,** 161.

Ongalijck, onhandelbaar, **6,** 3; **27,** 124; onbehaaglijk, **23,** 62; akelig, **38,** 52.

Ongerdaeghs, zie **onderdaechs, 5,** 155.

Ongers, Hongaarsch, **47,** 234.

Ongezien, leelijk, onaangenaam, **41,** 40.

Ongnaertich, bijzonder mooi, **7,** 148.

Onguur, stuursch, **11,** 35.

Onsoet, lastig, **9,** 18.

Ontdraaien, ontstrijden, **57,** 122.

Ontfonken, ontvlammen, ontwaken, **48,** 12.

Onthiet, bevel, **19,** 21.

Onthikken, beginnen te hikken, zoo als dronken menschen doen; vandaar onthikt, licht beschonken, **20,** 65.

Onthoot, het hoofd verborgen, ingewikkeld, **31,** 58.

Ontknappen, wegkapen, **73,** 160.

Ontleggen, verborgen houden, **66,** 210.

Ontlorssen, op slinksche wijze ontvreemden, **7,** 83.

Ontmommen, ontmompen, verdonkeremanen, **7,** 82.

Ontraen, overtreffen in het raden, gevormd als ontgaen, overtreffen in het gaan (*Tijdschrift* XIV, bl. 318), **5,** 84.

Ontrent, zie **omheynt, 6,** 152.

Ontruimen, nalaten, **56,** 236. Zie *Het Wdb.* i. v. 5).

Ontsagh, mijn o., eerbied voor mij, **22,** 1.

Ontsueren, te zuur vallen, verdrieten; sy latent heur niet ontsueren, zij laten den moed niet zinken, zij houden zich flink, **15,** 73; vg. sich niet laten ontsueren. Proverbium accommodabitur vel ad omnia tentantem, vel ad omnia confundentem, vel ad diligentiam omni ex parte negotiam circumspicientis (SART. p. 95). Hoc est, Omnia experiri et nihil intentatum relinquere (SART. p. 109).

Onttaecken, ontnemen, **40,** 234.

Ontwaer, gewaar, **9,** 273.

Ontwijnen (losmaken) weerleggen, **11,** 242.

Onvervaerd, 7, 187. — Verg. SART. p. 590.

Onvrome, schade, **8,** 110.

Ooch, wat in het o. willen een mooien man, eene mooie vrouw begeeren, **6,** 29; **23,** 37. Vg. het oog wil ook wat.

Oogen, hier mee elf oogen, bij mij ook zoo, **35,** 213. Vg. TUINMAN I, 262: Men zeit, Hier ook elf oogen, om gelijk spel te betekenen. — *Tijdschrift* 1897, bl. 319. — VAN SANTEN, *Ligte Wigger,* bl. 38. »Hoe varen wy tot uwent? is daar oock geen elff ooghen?»

Oogschijnelijk, klaarblijkelijk, **59,** 9.

Oom Jan, lommerd, **9,** 194. Vg. VAN SANTENS *Epigrammata* 41: Vlusjes brocht ick noch mijn hoetje Om een gulden tot Oom Jan.

Oom-kool, mijn goeie vent, **35,** 142, (*Grianc,* 2623): ook sukkel, zie VAN SANTENS *Van t'een op t'aer* 3: 't Is geen Oom-kool, maer een knaphandigen baes (seyde vaer). Zie *Taal en Letteren* II, 103, en *Taal- en Letterbode* I.

Oorde, orde, **5,** 99.

Oorlof nemen, afscheid nemen, den dienst opzeggen, **62,** 194; oorlof bidden, verzoeken afscheid te mogen nemen, **8,** 143. Zie *Stomme Ridder* 1030.

Oortje, berecht zijn voor een o., van een kwade reis of een koude kermis thuis komen, **35,** 132. Vg. SART. p. 555: Gaet heen, ghy zijt berecht voor u seven deuyts. Quoties quis magnum aliquid videbitur assecutus, cum nihil tamen auferat praeter titulum, aut spes meras.

Op, open, **43,** 82.

Op dat, indien, **15,** 293; omdat, **73,** 135.

Opdoen, hem o., zich voordoen, **29,** 29.

Open, opening, middel om tot het een of ander te geraken, **60,** 13.

Opgeschort, opgescheept, **20,** 6. Vg. *Tiisken,* 1473.

Ophemelen, opknappen, **72,** tusschen 119 en 120.
Ophoudster, verheelster, **73,** 200.
Opklouwen, er op kl., er op kloppen, slaan, **58,** 360.
Opleggen, betalen, **58,** 293, 303.
Oprockenen, opstoken, **32,** 343.
Opschorten, opwachten, **41,** 204.
Opset, beraad, **3,** 98.
Opsluyten, opensluiten, **32,** 210.
Opsorlen, openslaan, **65,** 207.
Opsouten, bewaren (voor een anderen keer), uitstellen, **31,** 41. —
Opsteken (tegen elkaar), oneenig maken, **31,** 186.
Optellen, de rekening vereffenen, **57,** 213.
Optrecken, zwieren, **9,** 127.
Optrecker, zwierbol, **4** tusschen 85 en 86; **36,** 145.
Opveylen, opfeilen, opdweilen, **33,** 72.
Orientael, zwierbol losbol, **20,** 6; puikje, **42,** 42; tabak, **43,** 217.
Orlementen, rommelzoo, **36,** 176. Vg. BOELENS, *De bedrooge Vrijer,* bl. 3: »En goot my al den horlement over 't lijf» (den heelen boel). Eigenlijk ornementen, zie *De eerste Bliscap van Maria,* vs. 1822 en vg. de heele Santenkraam.
Ossekoop, 17, 115. Vg. MEIJER Oude Ned. Spr., bl. 53: Siet wel toe, ten is ghien ossen coop.
Ostysy, justicie, **30,** 62.
Oubaade, aubade, **50,** 144.
Oubollig, dwaas, gek, **31,** 45; aardig, **31,** 86.
Oven, gapen tegen een o., **8,** 80. Vg. **9,** 185 en TUINMAN I, 229: Vergeefs wordt tegen een oven gegaapt. Hoe wyd ymand den gaaper open spalkt, de oven wint het.
Over, voor, **15,** 166; **58,** 191, 207. — Over en toverwegen, over en(de) overwegen, **17,** 136.
Over, boven, **6,** 29; **58,** 105: Boven Cousijn, boven alles gaat dat gij enz., (in weerwil van ons neefschap).
Overdadighe wel, heel wel, **18,** 57.
Overgeeven fielt, aartsfielt, **59,** 206; o. sot, aartsgek, **49,** 66; overg. dier, aartsbeest, **54,** 192.
Overgekomen, doorkneed in slechte dingen, **36,** 184; vg. *Moortje,* 2579.
Overhaalen, liefkoozen, **8,** 124 (vg. **overvaren);** over de tong halen, **15,** 264.
Overloopen, overvallen, **57,** 254.
Overslaan, overwegen, **32,** 184.
Overslingeren (van geld), geven, **4,** 219. Vg. **overwerpen.**
Oversnoeven, 71, 125: ik laat niet over mij den baas spelen; zie HALMA.
Overval, plotselinge ongesteldheid, toeval, **68,** 204; **70,** 80.
Overvaren, bijslapen, **27,** 145: **31,** 248: **33,** 47; zoo ook over de Maas varen, **55,** 54.
Overwerpen, de beurs voor den dag halen, afschuiven; w. n. o. **17,** 53, schuift noode af. Vg. *Sp. Brabander,* 1325.

P.

Paander, mand, **44,** 112.
Pacht, belasting, **73,** 112.
Pak, in 't lange pak voortloopen, eig. in het kinderpak blijven, in plaats van in het jongenspak gestoken te worden; niet van gedrag veranderen, **68,** 145.
Paleeren, hem p., zich opschikken, **70,** 14.
Parsiael, partijdig, **20,** 148.
Parzoneeren, zich naar de rol kleeden, **39,** 121, 206, 210, 221.
Pas, straks, weldra, **13,** 154, 196, 204; **19,** 50.
Pas dies, passe-dix, jeu à trois dés dans lequel un des joueurs parie amener plus de dix (LITTRÉ) **67,** 319; **68,** 157.
Passen, zorgen, **32,** 304.
Peemgalg, lamlendig vrouwspersoon, **15,** 67. Zie OUDEMANS op BRED. i. v. piemgal.
Peen, straf, **38,** 39.
Peer, zoppige peer, een lekker zoopje, **72,** 31. Vg. *De Student Stalknecht* (1700), bl. 4: »'k Denk om geen Vrouwlui, want de vogt kan my vermaaken. Als ik in stilte mag een soppig Peertje kraaken, Ik laatze loopen.» Zie »gebraden peertje.» *Het Wdb.* III, 984.
Peys, vrede, **20,** 162.
Pekeer-plaats, pikeurplaats, **37,** 53. Vg. **45,** 70.
Pen, 't Compas is van de pen, ik ben geheel verbijsterd, **60,** 112. TUINMAN II, 164.

Perdiel, bordeel, **6,** 231.
Perdeeltje, bordeeltje **43,** 164.
Perket, enge ruimte; bedoven in 't perket, in het parket, in het nauw gebracht, **8,** 81; **58,** 348.
Perkijt, parkiet, **52,** 46.
Peesen, werken, **42,** 37; vg. DUIRKANT, *Lichthartighe Joosje* (1632): »Ick arme sloof mach wel snachts sitte pesen Inspinne men vingers deur.» — GODEWYCK, *Wittebroods-kinderen* (ed. SCHOTEL) bl. 28: »Ick die een ganschen dagh moet zitten op de pees.» — WINSCHOOTEN, bl. 186: »iemand op de pees setten, iemand lustig aan den arbeid setten».
Pestig, vreeselijk, **34,** 101.
Peuzelaar, gering soort van bier, **29,** 29; **36,** 155.
Peuzelen, weinig eten. **66,** 57.
Pharootje, het Faro-spel of het Farobier (?) **15,** 124.
Picke, de zwarte, de duivel, **35,** 127; **44,** 189. Vg. *Heintje Pik* in STARINGS Jaromir I.
Pynen, moeite doen, **19,** 99; **21,** 73; hem pijnen, **31,** 189; **59,** 220.
Pijp, kan, **7,** 25.
Pijpen, drinken, **31,** 144.
Pijpen stellen, leven maken, opspelen, burengerucht maken, **10,** 138; **38,** 32; **44,** 209.
Pijpesteller, rumoermaker, rustverstoorder, **41,** 218.
Pijtje, kleine pij, zijn pijtje vol hebben, een stuk in den kraag hebben, **9,** 1; **62,** 190.
Plaegh, te drommel! **10,** 157.
Plaan, volkomen, **4,** 143.
Plancke enz., de deur toe voor mijn neus, **35,** 1.
Plyster, wel wat de pl., basterdvloek, **30,** 209; **47,** 233.
Plivieren, lichte pl., lichte vogels, lichtmissen, **39,** 309; vg. ALEWIJN, *De Puiterveensche Helleveeg,* I, 8: dat zoo een Jan Pluwier, een lichtmis enz.
Poesen, kussen, **4,** 21; poetsen, **33,** 68.
Pocken, duivel, **23,** 135; **46,** 11; **70,** 8; te drommel! **62,** 183.
Pocken, syphilis, **36,** 192; **61,** 12; pockig, syphilitisch, **15,** 231; pokmeester, **70,** 115.
Pollen, afzetten, **4,** 19.
Pomp, loop in de pomp enz., verwensching: loop aan de galg, (WINSCHOOTEN op klap, kok en pomp).
Ponjet (poignet), mouwtje, **62,** 134.
Poort, achterste (derrière), **30,** 244; **51,** 89; KIL. cunnus: **56,** 110. — stadspoort, door de p. willen, bankroet willen gaan, **69,** 245. Vg. hij moet de poort uit.
Popelezy, beroerte, **29,** 273; **55,** 32.
Poppenkraam, in obscoenen zin, **60,** 37. Vg. Het jeukt me daar ik het niet krouwen kan (sey de Vrouw) en sy presenteerde 't gebruyk van haar Poppegoed. *Lyste van Spreekwoorden,* bl. 197, Nr. 310. — Zie ook *Het daget uyt den Oosten,* 801, en HUYGENS VIII, bl. 46.
Post, p. meugen, van vrijen houden, **63,** 65.
Posteloxy, basterdvloek, **31,** 153.
Pot, den p. toedekken, **68,** 36. Vg. MEIJER, *Oude Ned. Sp.* bl 5: Stolppet den pot toe. Swyght. SART. p. 4. Deck toe de pot, daer is ael (stank) in.
Potegraeu, podagra, **65,** 129.
Potsnickel (bij God en duivel), basterdvloek, **4,** 115.
Potswongd (bij Gods wonde), basterdvloek, **63,** 106.
Potter, guit, boef, **12** na 35; vg. VAN SANTEN, *Ligte Wigger,* bl. 39: »Je slacht de potters, die na den bekenden weg vraghen.» Vg. potterij.
Poulje, kip, gevolgelte, **58,** 203.
Practijck, kunstgreep, list, **23,** 98; **44,** 15; **46,** 58; **47** voor 1; **74,** 202; in de p., aan het denken, **23,** 113.
Practisaen, lichte p., oplichter, **51,** 57.
Practiseren, listen bedenken, **51,** 39; listig bedenken, **51,** 81.
Preken, te pr., naar de preek, naar de kerk, **1,** 39.
Prenten, drukken, **22,** 15.
Pretten, parten, aardigheden, **31,** 352 (vg. **33,** 173).
Preutel, al den pr., de heele boel, **34,** 166. Vg. *Warenar,* 1321 en SART. p. 487: Het een met het ander. Alle de proetelingh. Quoties omne negotium.
Preutelen, pruttelen, **9,** 267. Zie FRANCK op *portelen.*
Preuts, trotsch, **15,** 117.
Pryculeus, gevaarlijk, **17,** 96.

Proef, blijk, bewijs, **72,** 134.
Proncken, (te kijk) zitten, **9,** 273; **31,** 171; **48,** 156; **54,** 120.
Proncke-pint, saletjonkertje, pronkstuk (ironisch) **36,** 26; pronkster, **70,** 16.
Protrest enz. **70,** 131: teeken protest aan tegen zijn lang leven.
Pruym, in de p. setten, een pruimemondje zetten, **16,** 30. TUINMAN I, 84: Zy zet haar mond als of zy pruim wilde zeggen.
Puisje, poesje, Puisje raakt 't oog uit, dan zal men terecht boos op mij zijn, **45,** 65; vg. *Warenar,* 798.
Puys, poes, liefkoozend woord voor »vrouwtje», **43,** 226; vg. VAN BEVERWYCK, *Schat der Gesontheyt* (1672) bl. 197: Staat oock te letten, ten aensien van de vrouw, dat het dienstigh is puys te laten slapen, wanneer de Maen achte de kerk is.

Q.

Quaad, te q. (vg. te goed), schuldig, **36,** 250; **39,** 295; **46,** 82.
Quaal, kwelling, moeite, **58,** 215.
Qualijck, kwaad, boos, **34,** 68.
Quastigh, koppig, lastig, **33,** 222.
Quee (voor queen, oude vrouw), slet, **64,** 113.
Queesten, vrijen op zijn oud Noordhollandsch, **29,** 257; **33,** 157; **42,** 99; **63,** 138.
Quelen, snappen, praten, **24,** 18.
Quicken (levend maken), doen, **51,** 158.
Quyten, voldoen aan, **36,** 109; **56,** 245.

R.

Raden, beraden, beraadslagen, **1,** 42.
Raeg, spinrag, **9,** 240. Vg. *Spiegel van den Ouden ende Nieuwen Tijdt* (1632), III, 87: Daer wast geen raegh aen een draeyende meulen-kam.
Raeck, tref, **6,** 298.
Raetsack, raasbol, kakelaar (?) **19,** 58; vg. SART. p. 309: Een hoop kakelaers, die veel sack raedts te sluyten hebben.
Raffelbeck, klappei, **15,** 271; vg. SART. p. 443: Een ravel beck. In hominem vehementer garrulum et obstreperum. — p. 691: *Lijsken Snaps.* Een ravel-tuyt.
Rakoor, scheldwoord, **34,** 99. Voor »rakker» als dringoor voor »dringer». Vg. ook **knyser.**
Rammelen, 73, 128, hetzelfde als
Rammelingh, genot, **6,** 91; vg. *Tiisken,* 320—326: »Ick ty nae den baes, daer de tijdt wordt met gheneucht ghesleten, Daermen singt, springt, en altemet een biertjen klooft.» Het antwoord is »Loopt noch al u best, waer toe dese sammeling? Knap, doet u bootschap, soo raeckt ghy in de rammeling.» Zie KIL. en PLANTIN op rammelen, remmelen.
Ranck, streek, **12** na 35; **23,** 22; **41,** 219.
Rapen, 30, 185, gewoonlijk gebruikt met vreugde, genot, in welken zin meelye hier dan ook moet worden opgevat. Vg. **31,** 322; **55,** 92.
Recht, datsum recht, dat is 'em recht, gij hebt gelijk, **4,** 63.
Rechts, as r., als recht (behoorlijk) is, natuurlijk (ironisch), **43,** 18; vg. EYMAEL, *Huygens-Studiën,* bl. 122.
Rechtevoort, terstond, **3,** 83; tegenwoordig, **13,** 150; nu, **20,** 137; **26,** 159: **56,** 87; **64,** 97.
Rechtschapen, echt, **68,** 19; **69,** 341.
Rechtsinnig, echt, ter dege, **3,** 114.
Redden, beredderen, **13,** 8.
Re'en, in r., met reden, ja, **9,** 155; **59,** 190; vg. **72,** 117.
Reeschap, aanstalten, **57,** 89.
Reeven, zotte klap uitslaan, **48,** 171.
Reg, rug, **9,** 179.
Reyser, reiziger, **7,** 247.
Recareeren, recreëeren, ontspannen, **60,** 85.
Rekel, mannetjes hond, (**7,** 288); **56,** 109.
Rekken, loopen, **44,** 88; **46,** 122 (aan het loopen gaan); **72,** 83.
Rementen, misbaar maken, **28,** 17; **73,** 108.
Rendelijck, zindelijk, **7,** 98.
Resschapen (rechtschapen), ferm, ter dege, **10,** 138. Vg. **rechtsinnig.**
Retrozijn, rederijker, **22,** 33.
Reuckeloos, roekeloos, **55,** 238; **64,** 124.
Reutelen, raaskallen, **40,** 194.

Reuzel, zijn r. scheuren, heel verwonderd zijn, **25,** 18; heel boos zijn, **58,** 251. TUINMAN I, Nal. 29: »men zou zich zelven bedoen.»

Revelen (zie **reeven**), zaniken, **73,** 108.

Riddementen (zie **rementen**), het regement stellen), den baas spelen, den boel op stelten zetten, **39,** 129.

Riedtschap, gereedschap, **54,** 16.

Ries; reeds, **26,** 237, 279.

Riet, eriet, van alles voorzien, getooid, **20,** 8 (*Sp. Brab.* 1346); gereed, **22,** 52.

Rijden, plagen, **4,** 205; **53,** 25 (ben je bezeten?). Vg. elft, **60,** 122.

Rijkende, riekende, **52,** 87.

Rincken, klinken, klappen, **2,** 3.

Rinkinken, leven maken, **59,** 147.

Rinckoolen, den boel stuk slaan, **22,** 56. In *Stijve Piet,* bl. 10, luidt het ranckoolen.

Ritten, herhaaldelijk loopen, **74,** 175.

Roesten, slapen, **49,** 104. KIL. cubare.

Roete, in roeten (en déroute?) verslagen, **61,** 82.

Rofster, houdster van een bordeel, **22,** 3. (Zie VAN DALE op roffiaan).

Roy, gien roy, buiten den regel, ongeregeld, onbehoorlijk, **11,** 119; **17,** 91.

Royen, rinkelrooien, **22,** 64.

Rockenballetgie, kluwen vlas aan het spinrokken, **18,** 5.

Rokje (neer?) het rokje uytschudden, **53,** 170. Vg. ASSELIJN, *Kraambedt van Zaartje Jans* (1684) III, 4: »En dat s'hem 't rokje uit schudden, en na de pael zouwe leijen, Om dat dartele vleis wat te kastijen, en dan op de koop toe noch drie kruizen op den rug zouwe dreijen.»

Rondt schieten, klaar spelen, **39,** 148, 181.

Roo deur, 55, 228. HALMA: zy gaan voor de roô deur, ils vont se fiancer à l'hôtel de ville. Vg. HOEUFFT, bl. 498.

Roodermont, een flinke meid, **64,** 9. Eigenlijk een flink ridder, zie de Aanteek. op **39,** 88 en *Het daget uyt den Oosten,* 733. Doch naar **39,** 84 zou men het ook in letterlijken zin kunnen nemen.

Roock maecken, oneenigheid verwekken, **6,** 407. Zie WEILAND en VAN DALE. r. blaesen, boos worden zonder dat het iets uitwerkt (er komt geen vuur), **24,** 121.

Roopen, roepen, **53,** 90; **57,** 60.

Roosten, hem r. (zie **roesten**), zich neerzetten, **50,** 137.

Rooster, 58, 226: Het zal er heet toegaan. Zie HARREBOMÉE i. v.

Rug, by de r. ophalen, kwaadspreken van, **68,** 118.

Rusi, moeite, lawaai, **64,** 33.

Rustigh, flink, knap, degelijk, **4,** 83; **24,** 31; **35,** 29; **57,** 78.

S.

Saan, spoedig, **4,** 147.

Sack, dikke schommel, **13,** 132; **15,** 236; sackje, mollig vrouwtje, **7,** 9.

Sacken, in den zak stoppen, **27,** 84.

Sakereels, vervloekt, **32,** 250.

Saleg, goed, lief, **5,** 144; **7,** 27; gek, **22,** 20; **26,** 16; gelukkig, **30,** 7.

Samenstaan, gelijk op deelen, **51,** 20.

Saterdach worden, een einde aan komen, **15,** 101. Vg. van Maandag tot Zaterdag, onophoudelijk door.

Schaaken, gaan s., wegloopen, **60,** 88.

Schabbetje, een oud kaal manteltje (vg. E. shabby), **35,** 67. J. ERASMI, *Op. Post,* I. 311, trita lacerna, een out schabbeken. Zie HOEUFFT, bl. 508.

Schackerloos, vervloekt (sacré?) loos? **58,** 339.

Schalck, bedriegelijk, **28,** 22.

Scheel, verschil, **22,** 104: een groot verschil.

Scheeren, gekheid maken, **33,** 184; **39,** 32; **41,** 187; voor den gek houden, **23,** 191; **37,** 33; **51,** 131; **57,** 52; **65,** 119.

Scheets, smadelijk, **17,** 62; stuursch, onheusch, **39,** 17. Vg. TUINMAN, I. 327.

Scheidbrief, brief van egtscheidinge (HALMA), **71,** 129.

Scheytvalck, 55, 29, zie **schijtvalck.**

Scherewinkel, scharminkel, mager mensch, **16,** 99.

Scherluyn, schelm, **32,** 345.

Scheuck, ontuchtig vronwspersoon, **17,** 72.

Scheursel, 15, 190. VAN BEVERWYCKS *Schat der Ongesontheyt* (1672), bl. 174: Den derden, ende laetsten van

de dunne [dermen] wert Omgebogenderm genoemt . . . . Hy en is niet boven een vinger dick, ofte breedt, maer wel twee mael soo langh. Als desen Derm uyt-schiet, dan veroorsaeckt hy het Scheursel. Zie BRED., *Stommen Ridder*, 1935.

Schieten, smalen, schelden **19,** 38; vliegen, **57,** 275; rond s., klaar spelen, **39,** 148, 181; rooy s., het doel treffen, **60,** 7.

Schiethond, jachthond, **11,** 298.

Schijn, voorkomen, **54,** 183.

Schijnen, licht geven, goed uitvallen, **33,** 139.

Schijt, verloren (zie op stooff), **42,** 51.

Schijten in de vincken, op den loop gaan, **51,** 180. Vg. »in de broek s.»

Schijtpels, kleuter, **55,** 34.

Schijtvalck, scheldnaam voor »heer»; kale meneer, **26,** 25. WINSCHOOTEN, bl. 231: . . . . waarom sommige pronkertjes (als bij gelijkenis tot Amsterdam) schijtvalken genaamd worden: te weeten, om dat sij de uiterlijke gedaante hebben van rijke luiden, en sij hebben quaalijk een duit in de mars. — Op zijn schijtvalks, opgepronkt, **69** voor 1.

Schijtvalkachtig, heerachtig gekleed, **41,** 126.

Schickelijck, fatsoenlijk, oppassend, ordentelijk, **17,** 157; **19,** 65; **20,** 25; **25,** 12; **70,** 86.

Schicken, voornemens zijn, denken, **43,** 124; **58,** 312; **69,** 109 (denk ik); zenden, **17,** 209.

Schiltpad, Je slacht enz. **56,** 136, Vg. TUINMAN I, 159.

Schobbe, schubbe, **13,** 141.

Schoen op eene leest, het zijn vogels van eender veeren, **34,** 306. SART. p. 467: sy schoeyen al op eenen leest, de iis, qui similibus vitiis laborant et improbitate pares sunt. — Jou schoenen weeten't niet, **36,** 174; gewoonlijk: »jou ouwe schoenen die wetent wel.» Zie *Taal en Letteren* VII, 196. — Ik weet schoenen tot zijn voeten, **41,** 85. Vg. TUINMAN I, 165: Men zal schoenen naar zyn voeten passen, dat is, men zal met hem handelen, zo als met zyn gelegentheid overeenkomt.

Schoer, schouder, **15,** 184. Vg. MEIJER, *Oude Ned. Sp.* 19: Het is een oetmoedich schalck, hy can thoeft op die scholderen legghen.

Schoeyer, bierbezorger, **22,** 26.

Schooien, loopen, **21,** 27.

Schoffelen, zich begeven, **60,** 16.

Schoft, vierde deel van een werkdag, **57,** 288.

Schocke-back, gulzigaard, **52,** 45.

Schollen, gouwe s. vangen, voor de leus uit visschen gaan, doch in werkelijkheid voor goud de quasi gevangen visch koopen, **41,** 42. Vg. »hij vischt met een gouden (zilveren) hengel.

Schorten, opnemen (ter begrafenis), **6,** 18.

Schouwen, zien, **31,** 301.

Schraag, nauwelijks, **68,** 23.

Schrap raaken, zijn doel bereiken, **58,** 146. HALMA.

Schrapen, zijn gat s., zijn vingers branden **4,** 211; **51,** 85. TUINMAN I, 310: Hy heeft zyn aars wel gekrauwt. Dit zegt men van ymand, die zich zelven door iets in schaade of ongelegenheid geholpen heeft. Vg. *Sp. Brab.* 2219, en **28,** 21.

Schreupeloos (scrupuleux), beschroomd, **17,** 145.

Schreur, kleermaker, **26,** 142; **47,** 130.

Schricken, springen, **27,** 65.

Schrobbe, schavuit, **58,** 144.

Schrobber, schavuit, **30,** 204.

Schuymen, schoonmaken, den boel opmaken (tafelschuimer, klaplooper), **15,** 109.

Schuit, de s. waait op het land, **28,** 229. Zie **Land.** — uyt mijn s. enz. ik wil niets met je te doen hebben, **31,** 256. Vg. WINSCHOOTEN, bl. 342: gaa uit mijn schuit, je bederft mijn vragt: hetwelk oneigendlijk beteekend, ik wil met uuw niet te doen hebben.

Schuiteboef, schuitejongen, **44,** 48.

Schuldenaar, schuldeischer, **9,** 85; **56,** 179.

Schuren, zijn gat s., wegloopen, **30,** 229; **55,** 199; heengaan, **34,** 155.

Schut, schuthok, **58,** 247.

Schutten, tegenspreken, **39,** 310; tegenhouden, **65,** 204.

Selfs, selver, zelf, **10,** 99; **54,** 169; **56,** 27, enz. enz.

Semelaer (sammelaar), teutkous, **49,** 68. Vg. VAN SANTENS *Ligte Wigger,*

bl. 22: Het sijn sulcke semelaers, sy souwen een hair an vieren clooven.

Seper, zeker, **7,** 230.

Seroen (ceroen), waszalf, **57,** 134.

Sermonyen, ceremonies, plichtplegingen, **10,** 98.

Ses doen, ces doen, boedelafstand doen, zich failliet verklaren, **69,** 149.

Seur, kleinigheid, lor, **9,** 245. Vg. KIL. sore, droogen haerinck, rooden haerinck.

Seve saken, zaakjes, **49,** 96; vg. sieben Sachen en de *Klucht van den Pasquilmaker voor den Duyvel,* bl. 9: »Wie hier al mee van compassie spreken wil! Masour, ga jy maer voort met je seve saken.»

Sies sinken (six, cinq), dobbelen, **70,** 162.

Sieterna, bymyn s., versterkingswoorden, **40,** 15: **43,** 200; **58,** 15. Vg. bi Coels sette (zie hierna: **zet**), bi den billen en BILDERDIJK op HUYGENS VI, 160, *Krelis Louwen,* 922, 1030.

Siltegens, mijn s. (?) uitroep, **34,** 85, 107.

Sin, hy heeft alle drie sijn vijf sinnen, het schort hem in zijn bol, **49,** 67. Vg. TUINMAN I, 272, *Symen,* 125 en PAFFENRODE, *De Bedroge Girigheyd* II, 1: Wat hebje een slag van de Jutfaatse meulen! Heb jy jou vijf sinnen altemaal, zoo zyn 'er maar twee t'huis, en de rest zyn speulen.

Sin, doe je enz. **26,** 128. Vg. TUINMAN I, 304. Doet myn sin, en doet qualyk.

Singhenet, signet, cachet, **26,** 87, 91.

Sinlijc, begeerig, **33,** 48; aangenaam, lief, **56,** 171.

Sinnelijck, zindelijk, **23,** 17.

Sinternel pardu, sentinelle perdue, **41,** 42.

Sint Rogh-staert, 34, 121; vg. *Noord en Zuid* 1897, bl. 139.

Slaags, van pas, **39,** 245. s. komen, te pas komen, eene gelegenheid zich voordoen, **6,** 386; **63,** 27.

Slaags raken, van pas iets doen, **58,** 142; op slag komen, **61,** 120.

Slaap-banck, »bank die men kan opslaan om in te slaapen.» (HALMA), **30,** 196.

Slag, de (rechte) handeling (vg. hij heeft er den slag niet van), **28,** 11; **31,** 152; op 't s. (het slaan der klok) komen, juist aankomen, **51,** 18.

Slapperment, basterdvloek (Sacrament), **63,** 120.

Slech, slechts, **13,** 88.

Slecht, eenvoudig, **5,** 136; **16,** 45 enz.; onnoozel, **5,** 23; **27,** 165 enz.; gek, **33,** 98; **58,** 199; slechte bloet, arme kerel, **59,** 2.

Slegthoofd, onnoozel mensch, **73,** 91.

Sleeplenden, lanterfanten, **15,** 112; TUINMAN II, 88; vg. sleepbienen, *Tiisken,* 737.

Sleur, slegte sl.. eenvoudige meid, **15,** 25. CATS, *Huwelijcx Fuyck,* bl. 14. Het is rechte sloer, het is een dwaze maeght, enz.

Sleutelreeks, sleutelbos, **19,** 114; **63,** 20.

Slijpstien, loop nae de s. toe, **27,** 122, »om sneediger, gaauwer» te worden, WINSCHOOTEN, bl. 260.

Slijten, te niet maken, **32,** 30. Zie FRANCK, i. v.

Slim, verkeerd; zy spelen geen slim by, zij leggen 't niet kwaad aan, **9,** 171; erg, **9,** 227; **70,** 140; slim enoegh te geef, ik zou haar niet cadeau willen hebben, **16,** 63.

Slingeren, om de ooren sl., er van langs geven, **32,** 265.

Slip, mis, **60,** 18; slip geven, weigeren, **66,** 120. *Taal en Letteren* VI, 227.

Slissen, lesschen, **22,** 42; ophouden, **22,** 115.

Slodder, vuilik, **19,** 49.

Sloeren, passen, voegen, **35,** 133; **64,** 38.

Slonsje, lantaarntje, **39,** 191; **40,** 281.

Slonter, slons, morsebel, **33,** 230.

Sloor, sleur, manier, **8,** 43.

Sloor, sloerie, slons, **19,** 64; **44,** 71.

Slors, los, slordig van taal, Aant. bl. 601.

Slot, dat heeft weynigh s., dat past weinig, **23,** 122. Vg. *Warenar,* vs. 307.

Sluymer, smulpartij **4,** 108.

Sluyten, opsluiten, **17,** 184.

Slurf, onnoozele hals, **20,** 142.

Slurven, snuiven, snuffelen, **19,** 33.

Smakken, gooien met dobbelsteenen, **44,** 60. Vg. BOEKENOOGEN, i. v.

Smal, klein, **33,** 106.

Smeeligheydt, met een s., smalend, **28** na 83.

Smeeringh, lekker eten en drinken, **22,** 33. Vg. versmeren.

Smeerschoenen, naar den mond praten, **53,** 67. Vg. *Spiegel der Vad. K.* III, 3.

Smijten, slaan, **1,** 86; **2,** 70; **6,** 56; **9,** 37; **32,** 137; **54,** 111, 122.

Smitsdochter, slot, grendel, **14,** 291. Zie vs. 219, 227 en 245.

Smodder-kock, vuile kok, **58,** 237. Vg. Kok-smod, *Wdb. der Freq.* II, 573.

Smoegen, zich te goed doen aan, **20,** 2.

Smockelkoot, bierkot, **58,** 74. HALMA, bl. 287, een smokkelkroeg, slegte kroeg, cabaret borgne.

Smockeltje, een weinigje bier, **54,** 48, 88; Vg. VAN SANTEN, *Lichte Wigger,* bl. 21: T'sou mijn nou wel comen, want 'k heb geen smockeltje (voor geen biertje) an geld. Vg. *Sp. Brab.* 253 en 2031.

Smoren, stoven, **18,** 59.

Snacken, babbelen, kletsen, **61,** 163; geen praatjes meer, **29,** 104; vg. *Claes Kloet,* 1e dl., bl. 5: »Sou ick het self niet weten dat ick de Bruygom waer? Segme ten minsten met wie, songder dus veel snackes.»

Snaer, schoondochter, **15,** 46; licht vrouwspersoon, **41,** 13.

Snap, (oogenblik, HALMA), met een s., gauw, **49,** 130.

Snaren, snoeren, **31,** 66.

Snarricheyt, bitsheid, **5,** 91.

Sneeg (snedig), scherp, flink, **6,** 21; **39,** 77; **59,** 238.

Sneuckelaer, vrouwennalooper, **30,** 197. Vg. *Lucelle,* 2136.

Snipperbeck, iemand die scherp van tong is, **30,** 258. »Snipperen» is stuk snijden, en tevens wordt gedacht aan den langen, spitsen bek van een snip.

Sno, boos, schelmsch, **45,** 109; zie **snood.**

Snobbelig, poezelig (zie **poesen**), **4,** 136.

Snoechshaen (snoefshaan), snoeshaan, **19,** 39. Zie *Taal en Letteren* VII.

Snoer, schurk, **9,** 192; gemeen vrouwspersoon (zie **snaer**), **53,** 49; vg. *Moortje,* 2761. Vg. Spelen van C. EVERAERT, bl. 39, vs. 80: »Ic duchter yeuwers een quade snoere leift Daer hy zyn zinnen up ghesleghen heift.»

Snol, een licht vrouwspersoon, **4,** 18; **33,** 130; **64,** 108.

Snollen (een meisje naloopen), aansporen, **25,** 16.

Snood, gering, **23,** 45; slecht, **55,** 39, 85.

Snorrepijpen, kleinigheden, **33,** 18.

Snuiten, afzetten, **6,** 131; **9,** 218. Vg. CORN. EVERAERT, *Esbatement van den Coopman,* enz. vs. 401: Jae machmen een man zyn nuese so snuten?

Soch, zeug (log, dik vrouwmensch, **15,** 48.

Som, sommige, **42,** 124, 125.

Sombaert, scheldwoord, **57,** 183.

Sonderling niet, niets bijzonders, **41,** 113.

Sont, (zeeëngte), geldstroom, **22,** 74.

Soo, aangezien, **55,** 75; **58,** 44.

Soper, sober, **43,** 133.

Sorgen, vreezen, **56,** 18; **58,** 219.

Spaensje, kantwerk, **16,** 52.

Speck, een man als s., **40,** 241. TUINMAN I, 354: 't Is een man als spek: en spek is zo goed als geld, als 't niet garstig is.

Spel, speld, **1,** 75.

Spellen, voorspellen, **53,** 3.

Speciael, vriendlief, **29,** 104; **37,** 20; **39,** 314.

Spiegelparck, spiegellijst, spiegel in den wand? **41,** 250.

Splitruyter, snol, **4,** 18.

Spoelen, strengen garen op klossen winden met een wiel, **28,** 10. HALMA.

Spouwertje, bol beschuitje, dat zich gemakkelijk laat spouwen, **68,** 7.

Stadigh, statig, **33,** 16.

Staertman, scheldnaam voor de Engelschen, **40,** 166. Vg. *Klucht van Jean de la Roy* (1665) bl. 1: . . . . seeve Sijwormen, waervan dat elck een staert Hadt als een Engels-man. bl. 6: 't Is beeter deur de keel als dat men 't staertman gunt. *Trijntje Cornelis,* vs. 995: Sou 't ene Stiaert zaijn? Ser, kan you not Ingels speke? TUINMAN I, 212. FOCKENBROCH (1682) bl. 295.

Staphans, dadelijk, **34,** 131.

Stee-kynt, een onder curateele geplaatste, **22,** 175. NOOZEMANS *Bedrooge*

Dronkkaart (1649), bl. 3: »Wat had zy te doen, zy liet 'er de Stee-klok voor zorgen, Dat niemandt hem boven drie stuivers aan geldt of waar mogt borgen.»

Steekatten, steelui, vrouwtjes uit de stad, **4,** 218. Zie *Griane,* 1304.

Steekliecken, steelui, **33,** 4.

Steenen rapen, iets verzinnen, uit de lucht grijpen, **25,** 49. Vg. een opgeraapte leugen.

Steentje beentje, denkelijk kostbare voorwerpen: er wordt in gekwanseld evenals in »schilderijen», **67,** 318. Vg. *Tiisken,* 999. Zie evenwel *Het Wdb.* II kol. 1299.

Steepollen, steelui, **63,** 12.

Stellen aan iemand, overlaten aan i., **50,** 186.

Stemmen, bedoelen, **6,** 97.

Sterrij, storie, historie? **21,** 69.

Stijf, hard, met geweld, **32,** 116.

Stijgen, gaan, loopen, **33,** 118.

Stijl, 69, 266. HOEUFFT, *Bred. Taaleigen,* i. v. stiel. »Men verstaat hier door dat woord een stand, een bedrijf, eene kostwinning, hetzij door handwerk, hetzij, en wel voornamelijk in dezen zin, door koopmanschap. Zoo zegt men b. v. die man heeft een goeden stiel; — die lieden zouden wel trouwen, maar zij hebben nog geen stiel.»

Stick (stuk), boter(h)am, **11,** 113: daar geeft men twee boter(h)ams, daar zul je beter slagen. — zaak (ik ben bezorgd over de zaak), **29,** 22.

Sticker, stikkel, prikkel, **29,** 155.

Sticke vleys, scheldwoord, **33,** 230; vg. **stucke** enz.

Stille, 26, 124. Vg. SART. p. 660: Daer isser een heele parochye. Men souder schijthuysen mede decken.

Stinckerd, daer sou sulcken stinkert t' huis leggen, daar zou te huis zulk een (stinkende) leelijke geschiedenis van zijn, **9,** 243. Vg. WINSCHOOTEN, bl. 293: stinkerd, het aars gat, ook een vuile saak: dat sal een geweldige stinkerd geeven. Stinkert **39,** 25, eene woordspeling van den Boer?

Stippen, an de kant s., **30,** 111, hetzelfde als **6,** 295.

Stoel, van d. st. vallen, trouwen, (de geestelijke noemde van den kansel de namen der trouwende paartjes op), **33,** 6.

Stoepje, stadssoldaat, **14,** 330.

Stoepwack, wacht der stoepen of stadssoldaten, politie, **13,** 86.

Stofferen, voorzien van, **31,** 393; verschaffen, **39,** 139; voorzien van leugens, **49,** 34.

Stockvis, stokslagen, **43,** 10.

Stolpen, dekken, **15,** 32.

Stommen, van wijn: mengen met een andere soort, **36,** 138: het echte is er af. Zie KIL, HALMA en WEILAND.

Stooff, gewonnen (raadspel met kooten, zooals ons »kruis en munt») **42,** 50. Zie *Taal en Letteren,* 1893.

Stoop, stoep, **9,** 8.

Stoory, historie, geschiedenis, **7,** 145; **59,** 136; **65,** 104.

Stooter, *f* 0,12[5], **57,** 193.

Storen, hem st., boos worden, **8,** 5; **31,** 35.

Straal, pijl, **13,** 159.

Straet, over str., in het openbaar, **3,** 35; ien over de str. dragen, iemand overal bebabbelen, **7,** 59; vg. **9,** 160.

Straetstronc(t)jes, kleine kinderen, **19,** 13.

Strack, terstond, **26,** 203; **33,** 201; strik strak, **65,** 137; zoo even, **27,** 90; **69,** 114.

Stracks, dadelijk, **14,** 330; **26,** 162 enz.; zoo juist, **3,** 59 enz.

Strijcken, het seyltje s., het opgeven, van zich zelve vallen, **33,** 59. SPRENGER VAN EIJK. *Vaderl. Spr.* I, 164.

Strick, een strik diamanten of andere kostelijke gesteentens (HALMA), **51,** 3.

Stroo-beenen hebben, niet vast op de voeten staan, **9,** 7.

Struif, gekheid, **26,** 211; **37,** 42; voor »vuiligheid»; zie de volledige uitdrukking **30,** 113. Vg. *Teeuwis* 1226 en TUINMAN II, 7: Die zyn neus over al in wil steken, haalt hem er dikwyls bestruift uit.

Stubben, vegen, **56,** 125. KIL. verrere. VAN HASSELT merkt op: eodem modo quo nunc dicimus 't huis uitkeeren.

Stucke boef, aartsschelm, **58,** 363.

Stucke dief(s), aartsdief, **34,** 230; **59,** 210. Sticke schelms, **9,** 11.

Stuyt, sprong, slag; op de s. van de kaets, bij het kaetsen, **33,** 157.

Stuyten, passen, **3,** 65. Niet stuyten, niets waard zijn, niet veel deu-

gen, **34,** 206. Zie BOEKENOOGEN, i. v.
Stuyr, stuursch, **24,** 64. Zie FRANCK.
Stuur, over st. loopen, verloren gaan, achteruit gaan, **21,** 24. WINSCHOOTEN, bl. 34 en 304.
Suf, aaneengesmede ringen, **39,** 81. Zie KIL. — BILDERDIJK: »een ring bij een ring» (Huygens VI, bl. 128).
Suypen, drank (pap, kandeel, soep), **8,** 123.
Suyverlijck, heerlijk, **9,** 273.
Susterling, zusterskind, **7,** 291.
Swaar, zwanger, **39,** 279; **55,** 80; **65,** 158.
Swager, vriendje, **5,** 142; schoonzoon, **68,** 177; schoonbroer **54,** 100.
Sweeren, door tooverformulieren oproepen, **12,** 42.
Swermen, loopen (zwerven, vg. KIL.) **32,** 320; zwerven, dwalen, **56,** 97.
Swijdigh, veel, veelsoortig, **43,** 132; **56,** 227.
Swijmen, zweemen naar, **39,** 292.

T.

Tad, lap, tod, **70,** 16.
Taecken, nemen, pakken, **10,** 27; **63,** 96.
Taelen, spreken, **25,** 4; t. naar, vragen, verlangen, **43,** 137; **51,** 84; **62,** 125; **71,** 109.
Taet, vader, vaar, **66,** 158.
Taetje, vadertje, vaartje, **6,** 101; **19,** 17. Zie BOEKENOOGEN i. v.
Tafelboeck, zakboek, portefeuille, **40,** 118.
Tak-oor (?), scheldwoord, **35,** 35.
Teisteren, slaan, **36,** 114; **65,** 338; vg. BORMEESTER, *Ontr. Dienstmaagd,* bl. 23: »Dat geltje flus een teyster» (slag).
Telder, tellenaar, telganger, **11,** 109; **46,** 218: Je praat al maar door. Zie TUINMAN I, 197.
Tempel, op den t. krijgen, op de huid krijgen, **14,** 421. Vg. tabernakel.
Terstond, zoo even, **9,** 263; **17,** 187; **45,** 60.
Tert, trots, spijt, **42,** 62.
Terwijl, dewijl, **67,** 184; **73,** 79.
Tet, slons, slet, **23,** 21. Ook **tad** in VAN SANTENS *Snappende Sytgen,* bl. 17: »Sy is een ouwe tad van 'tses-en-seventich jaer.»
Teuterquaetje, (toterkwaad), duiveltje, **25,** 17. Vg. *Angeniet,* 1532. In VAN BREUGHEL *Tafelspel van een Waechdrager* scheldt Kees zijne vrouw uit en zegt o. a. tot haar »Teuterquaets kint» (duivelskind). STARING spreekt in *Jaromir Gewroken* van Sjeur Tenterkwaad, welk woord hij ontleent aan den volksroman Margarete van Limborch (cap. VIII). In »*Heinric en Margriete van Limborch*» staat het niet.
Tier, aard, karakter (goedertieren) **47,** 179.
Tier, ten heeft noch geen tier, ik ben nog niet tierig, ik voel mij nog niet lekker, **31,** 22.
Tieren, hem t., zich gedragen, **24,** 86; **66,** 46. BOELENS, *Klucht van de Bedrooge Vryer* (bl. 22): »Ay Heerschip tier jou soo mal niet.»
Tijde(n), toog, ging, **33,** 216.
Tijdelijck, tijdig, bij tijds, **68,** 17.
Tijngh, tijding, **40,** 200; **61,** 139.
Tjen, uitroep, (bij St. Jan), **34,** 29, 79, 243; vg. tjan, OUD. *Wdb. op Bred.* bl. 393. Tian, *Trijntje Cornelis,* 565. *Clute ean Nu Noch,* vs. 150 enz.
Toe, tot, te, **33,** 37, 153.
Toepullen, toedrinken, **4,** 125.
Toetseeren, toetsen, op de proef stellen, **17,** 190.
Toffelen, trekken, gaan, **60,** 17.
Tooven, toeven, **57,** 172.
Tormentigh, ontzettend, **58,** 209.
Torn, kloppartij, **36,** 79.
Tornen, na 't gat t., aangrijpen, aanvallen, **40,** 286; **63,** 27.
Tot, bij, tot haar, daarbij, **69,** 147.
Totolf, kleermakerspop, ledepop, **33,** 51; vg. VAN SANTENS *Tijdverdrijvics,* 5: Hy machse voor een Toottolf kussen. Met heur hooft al in een sack. W. D. HOOFTS *Klucht van doortrapte Melis,* bl. 9: 'K loof niet of hy het haer 't hooft in een sack esteke, en hetter voor ien Totolf gaen soenen. Tatolf = gek (*Die Rose,* 5283).
Traen, vocht, nat, **8,** 100; **31,** 153.
Tractement, onthaal, **68,** 122.
Transport, overdracht van een schuldbrief, **67,** 99.
Trantirum gaen, drentelen, flaneeren, **69,** 370.
Trappen, gaan, **58,** 225.
Trararen, pret maken, **67,** 93.

Treftig, treffelijk, voortreffelijk, **52,** 75, 88.

Tresoor, (spijs)kast, **15,** 187; **64,** 181; **67,** 77.

Treutelaer, nietsdoener, **36,** 25. Vg. dreutelaer: Ga heen, ghy dreutelaer, ghy gortentelder, ghy rochel in de test (NOZEMAN, *Lichte Klaertje,* bl. 3).

Trevis, Twaalfjarig Bestand, **14,** na 210.

Trillen, drillen, zwieren, **56,** 203.

Tril, op den t. loopen, heen en weer loopen, uitgaan om zich te vermaken. **19,** 125. Zie DE VRIES op *Warenar,* bl. 189.

Trynneeren, africhten, **4,** 200.

Troeven, kaartspelen, **70,** 167.

Troggelachtig, bedelachtig, **15,** 290.

Troggelsack, bedriegelijke bedelaarster, **15,** 246.

Trokken, op de troktafel (biljart) spelen, **70,** 162.

Troonen, bedriegen, **40,** 285.

Troor, zie **tresoor, 25,** tusschen 6 en 7; ook wel: kleerkast, **43,** 56.

Troosje, lieve tr., lieverdje, **15,** 157.

Trop, troep, **21,** 27.

Trouwe, trouwens, **17,** 26, 215; in waarheid, waarlijk, **26,** 234.

Trubbel, troubles, onlusten, **19,** 43.

Truy, zeug. Vg. **Soch, 15,** 183.

Tsey, tusschenwerpsel: tsa, welaan! **33,** 144.

Tuer, manier van doen (zie **hem tieren**), **43,** 113.

Tuig, al wat aan den riem of onderriem bevestigd was, **66,** 176.

Tuygen, beredderen, **50,** 136; **53,** 166. Vg. WINSCHOOTEN (1681), bl. 320.

Tuyl, op ter tuyl houwen, aan de praat, aan het lijntje houden, **20,** 22. Vg. *Angeniet* 1017.

Tulster, hetzelfde als **tuilster,** beuzelaarster? **42,** 26. Vg. DE VRIES op *Warenar,* bl. 228.

Tuyn, heining, **20,** 147. Vg. MEIJER, *Oude Ned. Spr.* 19: Weel ryck wil worden, die moet syn siele een tytlangk op den tuyn hangen.

Tureluur, gewone doen, **25,** 15.

U.

Uitdokken, (door geld) van den hals schuiven, **65,** 13.

Uitdroogen, betaald zetten, **36,** 152.

Uytgaen, laeten uytgaen, doen verschijnen, uitgeven, **61,** 95.

Uit- en ingasten, te gast gaan en gasten noodigen **5,** 2; **45,** 62. SPIEGHEL, bl. 292: »Die veel uytghast, moet veel inghasten.»

Uytghenomen, uitnemend, uitstekend, **10,** 39. Vg. *Angeniet,* 1780.

Uytgelaten, volslagen, **15,** 133.

Uytgereden, door ontucht versleten, **33,** 232. Gewoonlijk »afgereden», zie *Wdb.* I, kol. 1285.

Uytkornen, afleeren, betaald zetten, **40,** 287; **57,** 130. Zie op **dromen** en vg. *Klucht van den Gewilligen Horendrager,* bl. 18: »Sou 'k niet rasen, Wijf? sie daer, ick verfoeime, dat ick je noch Wijf hiet; Heb ick 'er geen reden toe, ick sal 't hem uyt-kornen, soo 't een stadt van Recht is. SART. p. 625: Oetaeus genius. Het sal u noch uyt gekorrent worden. Ajunt Oetaeum genium ferocitatem et arrogantiam non sinere inultam.

Uytcroppen, bekennen, **31,** 337.

Uytlekken, uitdrinken, **34,** 279. Vg. *Wittebroodskinderen,* bl. 45: Ja sulcken Vogel sou een volle kan uyt-lecken.

Uytlichten, met een hondslantaarn u., met slagen wegjagen, **43,** 7.

Uytlock, schimpwoord (verleider?), **47,** 247.

Uitluiden, leelijke namen geven, **9,** 227. TUINMAN I, 201.

Uitmortelen, aan poeder uitvallen, **7,** 176.

Uitrechten, toetakelen, **57,** 274.

Uitroocken, voor al wat leelijk is uitmaken, **22,** 107.

Uytstrijken, bedriegen, **9,** 204; **26,** voor **1; 70,** 192; beetnemen, **29,** 2; **34,** 157; **55,** 148; afzetten, **70,** 121.

Uytstrijken (doorstrijken), den mantel uitvegen, **7,** 224.

Uytzuiper, verkwister van een anders goed, **44,** 202, **68,** 47. Zie HALMA, en *Spiegel der Vad. Koopl.* I, 3.

V.

Vaen, (eigenlijk) een munt, waarmee men een mengel (twee pintjes) bier betaalde, (vervolgens) de hoeveelheid bier zelf, **4,** 32; **46,** 63; **54,** 58.

Vaer, ver, **25,** 35. TUINMAN I, 369: Men hoort verre, dat de winter

koud is. Dit past men toe op dingen, welker gerucht wijds en zijds verspreid is.

Vaert, metter v., vlug, **21,** 19; **66,** 116.

Vaetsch, slecht in onderscheiden wijzigingen: (sleetsch, **18,** 7); **20,** 37; (vaes) **36,** 59; **51,** 135. Vg. W. D. Hooft, *Hed. Verl. Soon,* bl. 37: Soeckje 't Herberghje vaets (slecht befaamd) te maken? en *De Krollende Ritzaerd* (1658), bl. 24: Iemand die zegt: 't Is, by men ziel, den droes, of iemand van zen maets,» krijgt tot antwoord: »Het is dan wie het is, het ruikt hier vry wat vaets» (vuns). — Vg. Tuinman I, 116.

Val, dat heeft gien val, dat staat niet, dat past niet, **39,** 166.

Vanden, bezoeken, **15,** 250.

't Varcken by zen magen, soort bij soort, **4,** 86; **39,** 159. Vg. *Noord en Zuid,* 1892, bl. 476. — 't Is van 't varcken, 't is niet in den haak, **31,** 88. Vg. *Tiisken,* 201. — Sart. p. 19, 597. — De varkens loopen in het kooren, **42,** 87; Tuinman II, 141, dat is: alles loopt zonder bedwang in 't wilde, 't hek is van den dam.

Varkensdorst, honger **4,** 100. Tuinman I, 100: De spoeling der verkens is ook hun kost.

Vastzetten, verpanden, **47,** 20.

Vaten, vatten, **31,** 334.

Veegh, met eene v., onmiddellijk, **20,** 63; mitter veegh, gauw. **57,** 67.

Veel, vedel, viool, in de v. steken, de speellui beloonen, **22,** 47. Vg. Tuinman I, 197: Hy wil ook een duit in de veel steken.

Veenpuit (veenkikvorsch), boer, **39,** 251.

Veensoen, wildbraad, **22,** 21.

Veerich (voorzien van veeren), rijk, **25,** 38. Vg. **15,** 122.

Veghen, leeg drinken, **8,** 12; **31,** 284; vg. **51,** 113; slaan, **33,** 3, 128.

Veygh, veeg, den dood nabij, **56,** 119.

Vel, schepsel, **32,** 77, 239; **48,** 230; een kraftigh vel, een helleveeg, **23,** 17; vallende vel, vervloekt schepsel, **19,** 30; vg. vilynig vel in »*Het waren twee coninckskinderen.*»

Velletien, persoontje, **25,** 69.

Vellen, drinken, **6,** 222; iemand een vel noemen, **33,** 184.

Venus, eene wellustige vrouw, **66,** 203. Vg. **34,** 184.

Verbaest, ontsteld, **47,** 111.

Verbrabbeld, vervloekt, **31,** 368. De Jager, *Wdb. d. Freq.* Vg. voor de geheele uitdrukking. Sart. 402: *Een lichte Kappellaen.* In hominem instabilem, levem et inconstantem dicebatur.

Verbrangst, vervloekt, **11,** 106; drommels (goed), **26,** 176; **58,** 164.

Verbreuken tegen, zondigen tegen, overtreden, **28,** 19, bederven, **70,** 153.

Verbruyen, verspillen (aan een meisje), **50,** 28; verkwisten, **58,** 269.

Verbrussen, verkwisten, **69,** 191; verknoeien, **71,** 65.

Verbrutst, vervloekt, **24,** 56; **42,** 88; **43,** 69.

Verbijten, dood bijten, uit den weg ruimen, **11,** 184.

Verdaden, verdadigen, verdedigen, **31,** 277.

Verde, verre, ver, **58,** 11.

Verdomineeren, verbrassen, doorbrengen, **23,** 128; **72,** 31.

Verdoven, verbijsteren, van den goeden naam berooven, **14,** 321.

Verflouwen, den moed verliezen, **1,** 4.

Vergeefs, zonder reden, **18,** 22.

Vergeefsch, nutteloos, **67,** 192; nutteloze praatjes.

Vergetelder eer, meer eervergeten, **9,** 103.

Vergissen, verzuimen, **9,** 193.

Vergrouwen, zich v., een afschrik krijgen, **31,** 212.

Verhakstikken, verhandelen, doen, **51,** 157.

Verheeren, beheerschen, **46,** 62.

Verhuysmorsen, verwaarloozen, **7,** 82.

Verkeeren, veranderen, **46,** 63, 211; op het verkeerbord spelen, **35,** 22; **69,** 380. Vg. vs. 188.

Verknollen, verbroddelen, **51,** 56.

Verkouvereren, verwerven, **20,** 179.

Verkuyst, gediend, **4,** 170.

Verkwakkelen, verspelen, **65,** 333.

Verlang, v. vinden, gewicht hechten, **54,** 125.

Verlangen, verwachten, **18,** 36; benieuwd zijn **54,** 125.

Verlaten, vrijlaten, wegzenden, **14,** 400.

Verlegen in, bekommerd over, **70,** 91.

Verlegen, verledigen, **31,** 285.

Verleyen, misleiden, bedriegen, **67,** 294.
Verlempen, verlemmen, verlammen, **2,** 64.
Verlengen, uitstellen, **31,** 84; **62,** 118.
Verloeren, verkijken, **28,** 113.
Vermaecken, lasteren, **15,** 138. KIL. deformare: pristinam bonam famam auferre: calumniari.
Vermaelt, toegetakeld, **60,** 100; **66,** 173.
Vermaen, melding, **15,** 167: je moet mij niet noemen; **31,** 274: praat er niet van.
Vermayen, vermeien, **14,** 255.
Vermijden, hem v., zich wachten, **31,** 194.
Vermogen, mogen, houden van, **19,** 20.
Vermuylen, versmaden, **22,** 94.
Vernaemt, bekend, **6,** 120.
Verneemkleedje, nieuwsgierige, **25;** vg. **25,** 79. *Moortje,* 1565. SART. p. 167: *Die 't verneem-kleet aen heeft.* In hominem alienarum rerum plus satis curiosum. — Verneemstok (BOEKENOOGEN, i. v.)
Vernemen, onderzoeken, nieuwsgierig zijn, **9,** 163.
Veroveren, berooven, **8,** 75.
Verpleckt, verbijsterd, eig. met plekken (als een bont gekleurd ei), **58,** 165.
Verpratten, (in trotschheid) verwerpen, **31,** 140.
Verraden, bedriegen, foppen, **31,** 121.
Verraersch, verraderlijk, **34,** 331.
Verrassen, verschalken, **59,** 80.
Verrekenen, vertellen, **43,** 42.
Verschieten, bleek worden, **54,** 79; uitzoeken, **62,** tusschen 138 en 139.
Verschooven, verstooten, **23,** 6.
Verseeuwt, zeeziek, flauw, **9,** 254. Vg. *Zeeuwsche Nachtegael,* MOSSELMAN, bl. 97: Vorsse-mossels zijn ghepresen By verzeeude drinckebroers; Och! se keunent hooft ghenesen Dat verseylt is uyt de koers.
Verset (furset), zacht zijden stof, **7,** 143.
Versetten, verdraaien, **63,** 136.
Versieren, 43, 97; **53,** 179. Zie **verzieren.**
Verslaan, vertellen, **39,** 299.
Versmeeren, verbrassen, **21,** 62.
Versnuiven, slecht behandelen, **36,** 224.
Versoek, huwelijksaanzoek, **1,** 32; **32,** 63; **59,** 159.
Versoeken, ten huwelijk vragen, **32,** 296: **50,** 11.
Versoeken, bezoeken, **31,** 234.
Versollen, verfommelen, **56,** 225. HALMA.
Versommen, te gelde maken, **5,** 233.
Verspreken, verbidden, bezweren, **31,** 185; afspreken, **57,** 95.
Verstaen, vernemen, **23,** 135; tot iets v., goedvinden, **32,** 214; verlangen, **72,** 115.
Verstandt, misverstand (ironisch), **58,** 116.
Verstijven, zich v., zich verharden, moed vatten, **31,** 222.
Verstoren (versteuren), zich v., boos worden, **9,** 24; **55,** 51; **68,** 206.
Vertalen, vertellen, **7,** 61.
Vertrecken, vertellen, **4,** 217; **15,** 239; hem v., zich afzonderen, **51,** 46.
Vertrouwen op, verwachten van, **17,** 117; v. van, **69,** 252. — **33,** 108.
Vertuysen, verdobbelen, **63,** 140.
Vervaren, verhuizen, **64,** 33.
Vervaren, verschrikken, **57,** 157.
Verwachten, afwachten, **15,** 160; boontje komt om zijn loontje, of (zooals in den tekst volgt) alle loopen hebben hun weerloop; vg. *Teeuwis,* 749 en MEIJER, *Oude Ned. Spr.* bl. 21: Tis een arm Schulte, die syn boete niet verbeyden can.
Verweend, heerlijk, prachtig, lekker, **5,** 40; **16,** 3; (vg. 1, mooy goedje); **17,** 131; **26,** 87; **39,** 193.
Verwegen, bezwaren, drukken, **3,** 101.
Verwecken, aansporen, **58,** 126.
Verzieren, verzinnen, verdichten, **9,** 282; **39,** 274; **59,** 200; **61,** 60.
Vesen, nul, knul? **3,** 96. Zie FRANCK op vesel.
Veteren, gooien, **54,** 50; raken **54,** 204.
Veur wezen, voorkomen, verhinderen, **44,** 43; **46,** 69; **71,** 28.
Veurmouw (woordspeling met het kleedingstuk en mouwe, Fr. moue) gezicht, gelaatstrekken, **39,** 32; **40,** 177. SART. p. 653; Men mocht het aen

sijn voormouwen sien. In eum, qui postquam fortuna secundior affulsit, animos etiam effert.

Viddels (?) de v. schuren, de piek schuren, ervan doorgaan, **62,** 209.

Vierkant, volkomen, **40,** 241.

Viersaet, suikergoed, **15,** 154.

Vierslot, konstig vuurslag met een knip (HALMA), **45,** 6.

Vies op, kieschkeurig op, **66,** 7.

Vijgh, een v., niets, **35,** 88.

Vijsten, veesten, **7,** 55.

Vijver, wormziekte, **37,** 77. KIL. verminatio. HALMA: morfondure, maladie qui vient aux chevaux saisis de froid immédiatement après avoir eu bien chaud.

Vinger, met een natten v. kunnen beloopen, gemakkelijk kunnen aanwijzen, **50,** 35; **68,** 159. TUINMAN I, 281.

Virtuyt, kracht, **31,** 289.

Visioen (venesoen), wildpastei, **48,** 224.

Visch, de visschen hebbent goet, **7,** 168. TUINMAN I, 123: Visschen hebben een goed leven: zy drinken als zy willen, en zy worden niet gemaand om 't gelag.

Vissevasen, viezevazen, kuren hebben, **2,** 9.

Vliegen vangen, klappen krijgen, **14,** 224.

Vlieger, vrouwenmanteltje of jakje, **7,** 217; **29,** 53.

Vly, int vly spreken, ten gunste spreken, **6,** 345.

Vlijten, ijverig zijn, zich redden, **1,** 85.

Vlooten, vlotten, drijven, **40,** 175. Vg. *'Tspel van Sinte Trudo,* vs. 1846: Hy es hier op eenen stroowis comen ghevlooten.

Vlus, zoo even, **9,** 226. Zie **flus.**

Voet, enz. **9,** 127. MEIJER, *Oude Ned. Spr.,* bl. 39: Holt hy dien voet, hy sal wel leeren dantzen. WINSCHOOTEN, bl. 341: Hou die voet, en gij sult wel leeren dansen! oneigendlijk is dit eene bespotting, als of men seggen wilde: eho dum bone vir, curasti probe! het sal soo wel gaan! gij sult er soo wel koomen! maar het sal wat laat weesen. — Voet, basis, grondslag, **31,** 304.

Vollantaris, 48, 167; zie **40,** 3, 4.

Volletje, een volle beker, **9,** 285.

Vonck, prikkeling, **33,** 243. Vg. CATS, *Spaens Heydinnetje* (ed. Buitenrust Hettema), 489, en **55,** 127.

Vooght, baas, **32,** 163, 227; **46,** 3; **69,** 218.

Voolewijk, zoo raakje licht burger van de Voolewijk, zoo kom je licht aan de galg, **50,** 63. J. E. TER GOUW, *Amsterdamsche Straatnamen,* bl. 150: Vogelwijk of Volewijk aan de overzijde van het Y. Omstreeks 1360 is er de Geregtsplaats verordend en 's Heeren galg en rad gezet; dit heette: het hooggeregt op 't Galgeveld aan de Volewijk. — Van de Volewijk werden volgens het sprookje de pas geboren kinderen gehaald. Zie **17,** tusschen 220 en 221 en *Warenar* vs. 1331.

Voorbij kunnen, ontgaan, **50,** 192. Vg. nicht umhin können.

Voordragen, voorhouden, bekend maken, **32,** 57.

Voorhaal, in de v. zijn, vooruit zijn, **32,** 156.

Voor heen, gae voor heen, ga voor van hier, dus: ga vooruit, **9,** 139.

Voornaam, voornamelijk, **69,** 36.

Voornemen, onder handen nemen, over iets verkeerds onderhouden, **72,** 56.

Voort, dadelijk, **10,** 94; **50,** 160, 162; **70,** 112.

Voortstoppen, hem v. zich voortspoeden, **31,** 262.

Vribbelen, wribbelen, krabbelen, **69,** 369. Vg. *Wdb. der Freq.* I, 923.

Vryer, jongman, **22,** 50.

Vryster, jongevrouw, **21,** 65, 70.

Vroom, dapper, **31,** 160; flink, **55,** 134.

Vrouw, meesteres, **7,** 67, 103; **53,** 1; **69,** 97.

Vuygen, voegen, **32,** 358.

Vuyl maken, schuld bekennen **58,** 283. Vg. PALAMEDES 146: Wie blijft die lijd gevaer: wie vlught dien schoutmen vuyl.

Vuyle bruydt, geschonden bruid, **33,** 236; **45,** 66. Vg. **20,** 23. — Het beduidt stercus in R. VISSCHER, *Quicken,* VI, Schock, 52: Die by nacht uytdraeght de vuyle Brnyt. Vg. in die beteekenis »bruiloft houden» enz. **67,** 262—264.

Vuyst in 't oog, enz. **30,** 257: krijgt zij een ongelukje en geen man.

Vullens vat, vuilnisvat, **15,** 35; **33**

250. — Het werd ook gebruikt in de beteekenis van een vraat, een zwelger. SART. p. 638: Het vullensvat, een Pampsack. Charybdis, Barathrum. Proverbiales hyperbolae in edacem, bibacem, rapacem.

Vullink, thans, spoedig, **33,** 35, 272.

W.

Waer (bijv nw.), waard, **56,** 30: zie **warre.**

Waaren, oppassen, **66,** 30.

Waaren, rondloopen, **63,** 45.

Wacht, zijne w. uitstaan, zijn werk doen, **51,** 105.

Waerdeynster, het vrouwelijke van waerdeyn, schatter, **21,** 49. Vg. waerdeynen, critiseeren, *Klucht vau de Koe,* 296.

Waerdigh zijn, verdienen, **31,** 282.

Waernemen, zorgen voor **6,** 330; **64,** 115.

Waer seggen, de waarheid spreken, **9,** 63.

Waers, al waers, in ernst, **6,** 15; **11,** 110; **51,** (27), 114, 184.

Wachten, aanvaarden, **4,** 143; 'k waghts, bij het gezondheid drinken, **34,** 277. *Tiisken,* 641; *Een cluyte van Playerwater,* 251 enz.

Wagenaer, voerman, **68,** 176.

Wagenhuyr, 't gou (gold) hem de w., het kostte hem niets, **15,** 125. *Boertighe Klucht van de Feyl* (1628): »'t Gelt my de waegehuur int ierste croeghje daer wy comen an,» zegt iemand op de vraag »Maer evenwel waer gaen we dan?» Dus zooveel als »'t kan me niet schelen. »Immers, als de vrienden later saam de kroeg verlaten, betaalt elk voor zich. — *Klucht van Hontghe bijt my niet* (1649), bl. 17: »Dan wat scheelt het mijn, 't gelt my de wagenhuer.» Zie *Tiisken,* 296. SART. p. 331: De alieno ludis corio. Ghy hebt daer goet mallen mede. Het kost u de wagenhuyr. Uyt een ander mans leer snyt men brede riemen. Voorts: *Taal en Letteren* II, 106. Zie HOEUFFT, *Bred. Taaleigen,* i. v. fooi.

Wapen moort, helaas! hulp! **5,** 156.

Wapi, helaas! **31,** 11.

Warre, waard (bijv. nw.) **15,** 161. Vg. VAN SANTENS *Lichte Wigger* (bl. 25): »werre heerschop.»

Waringh, inde w., in de wandeling, gewoonlijk, **17,** 59.

Was, de heyligen komen om hun was, boontje komt om zijn loontje, **7,** 37; **14,** 238. TUINMAN I, 22. SART. p. 276 stelt dit gezegde gelijk met »God borcht wel, maer daerom schelt hy 't niet quyt» en haalt er by aan het Horatiaansche:

Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede poena claudo.

Wats, om 't wats, in ernst, meenens, **12,** 26.

Weerdeech, klein, onbeduidend wezen, **15,** 66. Zie BOEKENOOGEN op weerdegen en weerdeger.

Weere vleys, hamelvleesch, **26,** 218.

Weerloop, 15, 160. Zie op verwachten. TUINMAN II, 226: De dingen hebben hun wisselbeurt. Dan komt 'er wel gelegentheid, om ymand iets te pas te brengen.

Weerom, vergelding, **71,** 20. Vg. Hij ziet op een goed weerom (d. i. op een goed tegengeschenk).

Weersoordig, weerzoord, onaardig, **16,** 85; beroerd, **20,** 83; **66,** 197.

Weyig, dartel, **56,** 203.

Weyigheid, dartelheid, **11,** 235.

Weyschuit, jachtschuit, **5,** 237.

Werelt, een w. van een man, een uitstekend man, **25,** 39; een w. van een vrouw, eene uitstekende vrouw, **68,** 125. Vg. TUINMAN II, 68: »'t Is een man als een wereld, 't is een man in wien men alles vind wat tot een man behoort.» (Het is een engel van eene vrouw = eene vrouw als een engel).

Werveloos, draaierig, krankzinnig, **40,** 1.

Weezen moet dan weezen, 65, 329. Vg. ast wesen moet, zo latet wezen, **14,** 404.

Wesentlicken, levendig, **24,** 115.

Weurlt, wereld, **43,** 180: in de kindsche dagen = kindsch.

Wie, hoe, **1,** 1.

Wieck, week, **7,** 275; **35,** 99; **40,** 201.

Wymers, weergaasch? **56,** 139.

Wil, genoegen, **7,** 95; **20,** 24. »Elck wat wils.»

Wind, in den wind zien, voorzichtig zijn, **5,** 58: **25,** 51. TUINMAN I, 249. VAN LENNEP, *Zeemans Wdb.*, 264: acht geven op hetgeen gebeuren kan; door den wind leggen, den wind van voren krijgen, **9,** 124; geen hallef wynt sien, geen half doorkomen aan zien, **33,** 121. VAN LENNEP, 278: Als het maar met een halven wind wil zeilen, als het maar half wil gelukken. Vg. **35,** 18.

Winckeltje, hoekje; h. en w., hoekjes en gaatjes, **17,** 164.

Winnen, verdienen, **54,** 52

Winter, men hoort veer dat de winter kout is, iedereen weet het, **23,** 129; **25,** 35. Zie **vaer.**

Wit, vroolijkheid, **22,** 97.

Wittebroots katies, 25, 55, hetzelfde als

Witte-broots kinderen, rijkeluiskinderen, **4,** 65; bedorven jongelingen, mallemoerskinderen, **67,** 103.

Wolf, hadt het enz. **34,** 133. TUINMAN II, 213: Dit zegt men boertende, wanneer ymand zoekt 't geen voor zyn neus is.

Worst, iemand een worst braen, **11,** 125. Vg. Zooals de man is, braadt men de worst (HARREBOMÉE), derhalve: iemand geven wat hem toekomt, gelijk met gelijk vergelden. Wurst wider Wurst! BORCHARDT, S. 502: Bratest du mir eine Wurst, so lösche ich dir den Durst, d. h. bist du mir gefällig, so bin ich's wieder.

Wrecken, wekken, wakker maken, **4,** 36; **17,** 129.

Wurmen (wormen), slaven, sloven, **20,** 62.

Y.

Ydel, leeg, **58,** 235.

Ydelheyt, beuzelpraat, **31,** 97.

Yvers (ywers, iewers), ergens, **31,** 184.

Z.

Zak, in de z. pissen, foppen, **59,** 10. TUINMAN I, 184.

Zamt, fluweel, **73,** 147.

Zee, diep zee gaan, grootscheeps leven, **36,** 125.

Zeeper, zeker, **45,** 79.

Zerren, sarren, tergen, aangaan; meestal in de beteekenis van bruien; zert, loop heen! **34,** 43, 50, 74, 91, 148, 154, 183, 332, 333.

Zet, zitvlak (achtertrony, gelijk het in *De Besteedster,* bl. 25, heet), **34,** 289.

Zeunigh, trog, **5,** 118.

Zig, zeg! **63,** 46. Zie *Tijdschrift* XI en XII.

Zijn, het wezen, de werkelijkheid, **50,** 9.

Zin, geestelijke zinnen, godsdienstige boeken, **29,** 87.

Zinlijkheyd, neiging, **67,** 209. Vg. sinlijc, begeerig.

Zonderling niet, niets bijzonders, **41,** 113; **67,** 161.

Zoo, en schoone zoo, eene mooie geschiedenis, **43,** 234.

Zuipen, toebak z., tabak rooken, **71,** 95.

UITGAVEN VAN J. F. VAN DRUTEN TE SNEEK.

P. H. VAN MOERKERKEN:

KEUR

UIT

Vondels Lyrische en Dram. Poëzie.

Met een Levensschets naar Brandts Leven van Vondel. 350 blz. *f* 1,90. Gebonden in stempelband *f* 2,50.

KEUR

UIT

HOOFT EN HUYGENS.

Met Levensschets en aanteeken. 364 blz. *f* 1,90. Geb. in stempelband *f* 2,50.

NEDERLANDSCH LEESBOEK

VOOR DE

LAAGSTE KLASSEN VAN GYMNASIËN, HOOGERE BURGERSCHOLEN EN NORMAALSCHOLEN.

EERSTE STUK. Een Sprekend Wapen enz. **Tweede druk.** 364 blz. *f* 1,50.

TWEEDE STUK. Filips de Goede enz. **Vierde druk.** 427 blz. *f* 1,50.

TAALOEFENINGEN

VOOR DE

LAAGSTE KLASSEN VAN GYMNASIËN, HOOGERE BURGERSCHOLEN EN NORMAALSCHOLEN,

DOOR

SJOERD HORNSTRA.

Prijs *f* 0,90.

Dr. E. Mehler, Woordenboek op de Gedichten van **Home 528** bladz. of **1056** kolommen in 8⁰. *Gebonden f 3,75.*

Dr. J. Mehler, Woordenboek op Caesar. 230 bladz. of kolommen. Post 8⁰. *f 1,90.*

Dr. J. F. L. Montijn, Latijnsch-Nederl., Nederl.-Latijn Schoolwoordenboek.

Deel **I.** Latijn-Nederlandsch, met een lijst van eigenna als aanhangsel. **726** bladz. of **1452** kolommen in 8⁰. *Gebonden f*

Deel **II.** Nederlandsch-Latijn, met een lijst van eigenn als aanhangsel. **734** bladz. of **1468** kolommen in 8⁰. *Geb f 3,75.*

Adagiarius, Latijnsche Termen in het dagelijksch lever eengebracht verklaard en met opgave van bronnen voorzien uitvoerig alphabetisch register. *f 1,90.*

Dr. A. Smit, Octoginta. Opstellen ter vertaling in het Met tijn, voor de leerlingen der vijfde en zesde klasse. *f 1,25.*

Dr. F. Spiesz, Latijnsche Vertaaloefeningen voor Eerstbeg nenden. Bewerkt door **Dr. E. Mehler** en **Dr. J. Mehler.**

1e Cursus, 4de druk. *f 1,00.*

2e „ 3de druk. *f 1,75.*

3e „ Hoofdregels d. Syntaxis (voor de 3de klasse). *f 1,25*

Dr. H. Warschauer, Oefeningen in het **vertalen uit het Ne derlandsch in het Latijn.** Bewerkt door **Dr. E. Mehler.**

1e deeltje, Leer van den Casus, 2de druk. *f 1,50.*

2e „ Herhaling en gebruik der Syntaktische regels. *f 2,25.*

A. J. J. Bake, Latijnsche Themata, of **Opstellen ter vertaling in het Latijn,** bew. door **Dr. E. Mehler.** 4de druk. *f 2,50.*

Jacobs en **Claessen,** het **Ionisch Dialekt** van **Herodotus** vergeleken met het **Attische Dialect.** Bewerkt door **Dr. E. Mehler.** *f 0,30.*

Dr. R. Kühner, Leerboek der **Latijnsche taal** met tusschengevoegde **opstellen ter vertaling,** enz. voor Eerstbeginnenden. Bewerkt door **Dr. R. J. Lambrechts.** 3de druk. *f 2,50.*